

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályzó rendszer kidolgozása” pillér

Gyermekvédelmi szakellátás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú „A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása – Szabályozási pillér (I.)” projekt keretében

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető.....	3
1.1. A szakmai szabályozók elkészültének okai	3
1.2. Az ellátás meghatározása	4
1.3. Célok, eredmények.....	5
1.4. A gyermekvédelmi szakellátás missziója.....	6
1.5. Alapelvek	9
1.6. Sztenderdek	12
1.6.1. Sztenderd: A nevelőszülői ellátás	12
1.6.2. Sztenderd: A gyermekotthoni (lakásotthoni) ellátás	16
1.6.3. Sztenderd: Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás	23
1.6.4. Sztenderd: Örökbefogadás	30
1.6.5. Sztenderd: Utógondozói ellátás	35
1.7. Kritériumok	37
2. Protokollok	
2.1. Szakellátásba kerülés – Javaslattétel a hatósági intézkedések kezdeményezésére	
2.2. Szakellátásba kerülés – A befogadó otthon	
2.3. Szakellátásba kerülés – A megyei, fővárosi, országos gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése	
2.4. Szakellátásba kerülés – A gondozási hely meghatározása	
2.5. Gyermekotthoni ellátás	
2.6. Otthont nyújtó ellátás a nevelőszülői családban	
2.7. Hazagondozás	
2.8. Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Gyámi, gondozói tanácsadás	
2.9. Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Hivatásos gyámság	
2.10. Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Módszertani szaktanácsadás	
2.11. Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Nyilvántartás	
2.12. Örökbefogadás	
2.13. Utógondozói ellátás	

1. Bevezető

1.1. A szakmai szabályozók elkészültének okai

A Gyermekvédelmi törvény hatályba lépése új alapokra helyezte a gyermekvédelmet, a gyermekvédelem intézményrendszere teljeskörű strukturális átalakuláson ment keresztül, amely kihatott a gyermekvédelmi szakma fejlődésére is. Ez azt jelenti, hogy a rendszerváltozás a Gyermekvédelmi törvény hatályba lépésével érte el a magyar gyermekvédelmet, a törvény megalkotása ugyanis önálló és független rendszerre formálta azt. A gyermekvédelem szakmai szabályozói elkészítésének lehetőségét tehát a Gyermekvédelmi törvény és az eltelt években végbemenő, a gyermekvédelem minden elemére kiható változások alapozták meg. Az eltelt 13 év alatt felhalmozódott tapasztalatok elengedhetetlenné teszik a szakmai szabályok megfogalmazását.

A gyermekvédelem feladata, hogy az ország társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális körülményei között a gyermekek szükségleteinek kielégítésére vonatkozó szabályokat megfogalmazza, továbbá az e szabályok szerint működő ellátórendszert kiépítse. Ez az ellátórendszer a gyermekvédelem, intézményrendszere differenciált és speciális. A szolgáltatások elemeinek professzionális megvalósulása a gyermekvédelem módszertana. A módszertan, definíciója szerint a megismerés eszköze, a valóság megértésének és a tanultak alkalmazásának eszköze, és a szabályok rendszere. Ennek megfelelően a módszertan három funkcionális eleme a megismerés, az alkalmazás és a szabályozás. Célját és folyamatát vizsgálva minden módszertani tevékenység a szakmai szabályok megalkotásának irányába tart, ennek következtében a módszertani munka eredménye a szakterületek szakmai szabályainak, módszertani protokolljainak elkészítése.

A szakmai szabályok a feladatok ellátásának szabályozását jelentik, tulajdonképpen szakmai-etikai megközelítésen alapuló problémakezelést, annak standardizálását nevezhetjük szakmai szabálynak. A szakmai szabályok kialakítása a jó gyakorlatok (Good Practice) gyűjtésével kezdődik, majd a tapasztalatok feldolgozása után, a módszertani útmutatók segítségével egy-egy szolgáltató szakember kollektíva elkészítheti saját szakmai szabály gyűjteményét. Ezekből alakulhat ki egy szakterület szakmai szabály kódexe, amely elvezethet a gyermekvédelem szakmai szabály kódexének elkészüléséhez.

A szakmai szabály fogalmának általános megfogalmazására a Gyvt. életbelépése után került sor, eszerint a szakmai szabályok az egyes gyermekvédelmi intézmények/ellátási formák céljának és feladatának megfelelően csoportosítják, rendszerezik, foglalják kódexbe az intézmény/ellátási forma működésének személyi és tárgyi feltételeit, az ott felhasznált ismereteket és az alkalmazott módszereket. Ezenkívül pontosan meghatározzák azt is, hogy mit kell tudniuk az

alkalmazottaknak, és mit nyújt az intézmény az ellátottaknak. A szakmai szabályok a bennük foglalt lépések, eljárási folyamat tartalmát tekintve a szükségletek kielégítésének olyan feltétel-, ismeret-, módszer- és követelmény-rendszereként állnak elő, amit a szakma önmagával szemben támaszt. A szakmai szabályok közül a gyermekvédelem számára elsősorban a protokollok kialakítása szükséges, mivel az irányelvek és sztenderdek a jogszabályokban megtalálhatók.

Az eredményes és jó színvonalú tevékenység elérése érdekében végzett szolgáltatási tevékenységek meghatározása a protokoll. A protokoll – az azonosított jó gyakorlatok alapján - leírja és rendszerezi mindazokat a folyamatokat, tevékenységeket, eseményeket, kapcsolatokat és feltételeket, melyek egy meghatározott szolgáltatási eredmény eléréséhez szükségesek. Ez a szabályozóanyag-típus tehát részletesen, lépésekre bontva leírja az utakat, melyek az adott követelmények eléréséhez vezethetnek.

A TÁMOP 5.4.1 kiemelt projekt szabályozási pillérében sor kerülhetett a szakmai szabályok kialakítására az idei évtől. Ennek keretében már elkészültek a szabályozó anyagok, melyek szakértői bírálat és kipróbálás nyomán módosításra, majd bevezetésre kerülnek. A szabályozási pillér átfogó céljai a szakmai szabályok megalkotásának során:

- A szolgáltató rendszer átláthatóságának, tervezhetőségének javítása (jó kormányzás)
- A szolgáltatások hatékonyságának növelése, minőségük javítása (legjobb minőség)
- Növelni a szakma képességét arra, hogy meghatározza a saját működési területét befolyásoló szabályokat
- A szakmai szabályok kidolgozása és bevezetése a szakma tanulási folyamatává váljon
- Fiatal szakemberek szakértővé válásának elősegítése

1.2. Az ellátás meghatározása

A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítésére, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodásból kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység. A gyermekek védelmét pénzbeli, természetbeni és személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások, illetve gyermekvédelmi szakellátások, valamint e törvényben meghatározott hatósági intézkedések biztosítják. A szakellátás keretében kell biztosítani az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek otthont nyújtó ellátását, a fiatal felnőtt további utógondozói ellátását, valamint a szakellátást más okból igénylő gyermek teljes körű ellátását, valamint a gyermekvédelmi szakszolgáltatásokat.

Otthont nyújtó ellátás keretében biztosítani kell az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek

számára a teljes körű ellátást, a családi környezetébe történő visszahelyezését előkészítő, családi kapcsolatainak ápolását segítő családgondozást, vagy ha ez nem lehetséges, az örökbefogadásának elősegítését, a családjába történő visszailleszkedéshez, önálló életének megkezdéséhez szükséges utógondozást.

Az otthont nyújtó ellátás keretében különleges ellátást kell biztosítani a tartósan beteg, illetve fogyatékos, és a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró három év alatti gyermek számára; továbbá speciális ellátást kell biztosítani a súlyos személyiségfejlődési zavarokkal küzdő, illetve súlyos pszichotikus vagy neurotikus tüneteket mutató gyermek, a súlyos beilleszkedési zavarokat vagy súlyos antiszociális magatartást tanúsító gyermekkorú elkövető, az alkohol, drog és egyéb pszichoaktív szerekkel küzdő gyermek számára.

Az otthont nyújtó ellátás során a gyermekek helyzetét folyamatosan figyelemmel kell kísérni, illetve a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye alapján évente, a három éven aluli gyermek esetében félévente felül kell vizsgálni.

Otthont nyújtó ellátást biztosít a nevelőszülő a működtető közreműködésével, vagy a gyermekotthon, vagy az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosokat ápoló-gondozó bentlakásos intézmény, illetve fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek lakóotthona a területi gyermekvédelmi szakszolgálat támogatásával, különösen családgondozással, a gyermek törvényes képviselőjének ellátásával.

Az utógondozói ellátás keretében kell lakhatást és szükség szerint további ellátást biztosítani azon átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőttnek, akinek utógondozói ellátását a gyámhivatal elrendelte. A gyámhivatal által elrendelt utógondozói ellátás keretében a fiatal felnőtt számára szükség esetén teljes körű ellátást, és az önálló élet megkezdéséhez szükséges személyre szóló tanácsadást, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében segítségnyújtást (a továbbiakban: utógondozás) kell biztosítani. Az utógondozói ellátást nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozó otthon vagy az általuk, illetve a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által működtetett, lakhatást nyújtó külső férőhely, különösen albérlet vagy egyéb hely (a továbbiakban: külső férőhely) biztosítja.

A megyei, fővárosi önkormányzat a gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladatait a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság útján és gyermekvédő intézet vagy más szakszolgáltatást nyújtó intézmény (a továbbiakban együtt: területi gyermekvédelmi szakszolgálat) működtetésével biztosítja. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat szolgáltatási, szervezési, tanácsadói és gondozási feladatokat végez.

1.3. Célok, eredmények

A szabályozó anyagok elkészítésének célja az, hogy nyilvánvaló és egyértelmű legyen, mikor mit kell a segítő szakembernek tennie.

Segítő munkáját elsődlegesen a segített gyerek legjobb érdeke kell, hogy meghatározza.¹

Eredményesség

A protokollok egységes használata a szolgáltatásokat összehasonlíthatóvá, illetve mérhetőbbé teszi. Evvel az összemérhetőséggel a gyermekevédelem formálói könnyen képet kaphatnak a hiányokról, ellátási egyenlőtlenségekről, a fejlesztendő területekről.

A terepen dolgozó szociális segítő szakemberek a protokollok használatával könnyebben eligazodnak szakmai tennivalóik tengerében.

1.4. A gyermekevédelmi szakellátás missziója

A gyermekevédelmi szakellátás missziója a gyermekek jogainak érvényesülése érdekében a védelem biztosítása a gyermekek számára a fejlődésüket akadályozó vagy hátráltató veszélyek ellen, családot helyettesítő ellátás biztosítása számukra továbbá a családi kapcsolatok támogatása és megerősítése, amelyek gyermekek mielőbbi hazakerülését szolgálják.

A gyermekek jogairól a következőket mondja az 1997. évi XXXI. Törvény:

6. § (1) A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.

(2) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez.

(3) A fogyatékos, tartósan beteg gyermeknek joga van a fejlődését és személyisége kibontakozását segítő különleges ellátáshoz.

(4) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a fejlődésére ártalmas környezeti és társadalmi hatások, valamint az egészségére káros szerek ellen védelemben részesüljön.

(5) A gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, a bántalmazással - fizikai, szexuális vagy lelki erőszakkal -, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez. A gyermek nem vethető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, illetve bánásmódnak.

(6) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a médiában fejlettségének megfelelő, ismeretei bővítését segítő, a magyar nyelv és kultúra értékeit őrző műsorokhoz hozzáférjen, továbbá hogy védelmet élvezzen az olyan

¹ Szabályozó anyagainkban következetesen „az adott gyermek legjobb érdeke” kifejezést használjuk a jogszabályban szereplő „a gyermek mindenek felett álló érdeke” kifejezés helyett. A személyes szolgáltatások ugyanis nem egy általános elvet, a gyermek mindenek felett álló érdeke elsődlegességének elvét követi, hanem a szolgáltatásban közvetlenül érintett gyerek személyiségét, körülményeit, lehetőségeit veszik figyelembe, a segítő szakemberek munkájuk során így az adott gyerek legjobb érdekét szolgálják.

káros hatásokkal szemben, mint a gyűlöletkeltés, az erőszak és a pornográfia.

7. § (1) A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

(2) A gyermeknek joga van - örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában - a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez.

(3) A gyermek helyettesítő védelme során tiszteletben kell tartani lelkiismereti és vallásszabadságát, továbbá figyelemmel kell lenni nemzetiségi, etnikai és kulturális hovatartozására.

(4) Ha törvény másként nem rendelkezik, a gyermeknek a szülő felügyeleti joga megszűnése esetén is joga van származása, vér szerinti családja megismeréséhez és - a vér szerinti család beleegyezése mellett - a kapcsolattartáshoz.

(5) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével kapcsolatot tartson abban az esetben is, ha a szülők különböző államokban élnek.

8. § (1) A gyermeknek joga van a szabad véleménynyilvánításhoz, és ahhoz, hogy tájékoztatást kapjon jogairól, jogai érvényesítésének lehetőségeiről, továbbá ahhoz, hogy a személyét és vagyonát érintő minden kérdésben közvetlenül vagy más módon meghallgassák, és véleményét korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel figyelembe vegyék.

(2) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy az őt érintő ügyekben az e törvényben meghatározott fórumoknál panasszal éljen.

(3) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy alapvető jogai megsértése esetén bíróságnál és törvényben meghatározott más szerveknél eljárást kezdeményezzen.

9. § (1) Az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek joga különösen, hogy életkorához, egészségi állapotához, fejlettségéhez, valamint egyéb szükségleteihez igazodóan

a) állandóságot, érzelmi biztonságot nyújtó teljes körű ellátásban, gondozásban, - nemzetiségi, etnikai és vallási hovatartozását figyelembe vevő - megfelelő nevelésben, oktatásban részesüljön,

b) gondozási helyének megváltoztatását, gyermekével vagy testvéreivel való együttes elhelyezését kezdeményezze,

c) felzárkóztató, tehetségfejlesztő programokon és érdeklődésének megfelelő szabadidős foglalkozásokon vegyen részt,

d) vallási vagy lelkiismereti meggyőződését szabadon megválassza, kinyilvánítsa és gyakorolja, valamint hit- és vallásoktatásban vegyen részt,

e) véleményt nyilvánítson a részére biztosított nevelésről, oktatásról, ellátásról, a személyét érintő kérdésekben meghallgassák, tájékoztassák,

- f) érdekei képviseletére gyermekönkormányzat létrehozását kezdeményezze,
- g) támogatást kapjon gondozójától, törvényes képviselőjétől családi környezetébe való visszatéréséhez,
- h) családi környezetébe való visszatérését kezdeményezze,
- i) személyes kapcsolatait ápolhassa,
- j) a személyes tulajdon szokásos tárgyaihoz fűződő jogait gyakorolhassa,
- k) utógondozásban részesüljön.

(2) Ha az (1) bekezdés i) pontja szerinti jog gyakorlása a gyermek személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolja, a szülő vagy más kapcsolattartásra jogosult közeli hozzátartozó kapcsolattartási joga az e törvényben foglaltak szerint korlátozható, megvonható vagy szüneteltethető.

(3) A speciális gyermekotthonban vagy gyermekotthon speciális csoportjában elhelyezett gyermeket - helyzetére való tekintettel - fokozott védelemben kell részesíteni.

(4) A speciális gyermekotthonban elhelyezett gyermek

a) egészségügyi ellátására, személyisége korrekciójához szükséges terápiára az állapotának megfelelő és a többi gyermek biztonságát védő módon, továbbá

b) gondozása és nevelése során jogait, személyes szabadságát korlátozó intézkedés alkalmazására csak feltétlenül indokolt esetben önmaga vagy mások veszélyeztetése esetén kerülhet sor.

A fejlődésükben veszélyeztetett gyermekek védelme érdekében nyújtott szolgáltatások bizonyos előfeltevéseken alapulnak.

A gyermekek harmonikus felnevelkedése közös érdeke a társadalomnak és a gyermekeket nevelő családoknak. A gyermekek harmonikus fejlődéséért elsősorban családjuk a felelős, de a felnövekvő nemzedékért viselt általános társadalmi felelősség letéteményeseként az állam egyrészt gondoskodik azokról a feltételekről, amelyek támogatják a családokat gyermeknevelési feladataik teljesítésében, másrészt szolgáltatásaival, illetve szükség esetén hatósági beavatkozással védelmet biztosít a gyermekek számára a fejlődésüket akadályozó vagy hátráltató veszélyek ellen.

A gyermekvédelmi szakma sajátos értéktételezései, melyek a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatások felépítésében közrejátszanak, az államnak ebben a felelősségvállalásában gyökereznek. A gyermekekért viselt kettős felelősségből adódó konfliktusok kezelése a gyermekjóléti és gyermekvédelmi munka sajátossága. A gyermekvédelmi szakellátások tehát egyrészt támogatják a gyermek megfelelő fejlődését, biztosítják védelmét a családot helyettesítő ellátásban, másrészt elősegítik kapcsolatai erősítését, kialakítását családjával, rokonaival a minél előbbi családjába történő visszatérése érdekében.

A gyermek jogai és legjobb érdeke minden olyan esetben elsőbbséget élveznek a szülők és a gyermekkel kapcsolatba kerülő mások jogaival és érdekeivel szemben, amely esetekben ezek a jogok és érdekek egymással konfliktusba kerülnek. Így a konfliktusos helyzetekben nem kérdéses,

hogy az ügyben eljáró szakembereknek mely érdekek mellé kell állniuk. Ez magával hozza a gyermekvédelmi munka sajátosságát, a sorozatos konfliktusok vállalását a gyermekek jogainak és érdekeinek védelme miatt.

Ugyanakkor viszont a gyermekek legalapvetőbb érdeke, hogy biztonságban nevelkedjenek fel, mert csak a biztonság és állandóság teremti meg a gyermekek fejlődésének alapját, valamint az állandó szülő-gyermek kapcsolat támogatása, erősítése adhat megfelelő alapot a gyermek visszatéréséhez saját családjába. Ezért a gyermekvédelmi ügyekben eljáró szakembereknek nagyon körültekintően kell eljárniuk.

Amennyiben a gyermek nem térhet vissza saját családjába, akkor a gyermekvédelmi szakembereknek mindent meg kell tenniük, hogy elősegítsék a gyermek örökbefogadását, ha ez nem lehetséges, akkor támogatniuk kell a gyermeket nagykorúsága elérése után is önálló életvitelének kialakításában.

Mindez azt a kötelezettséget jelenti, hogy a gyermekvédelmi munkában a gyermeket körülvevő világot a gyermek szempontjából kell szemlélni, értelmezni és értékelni.

Ezek az előfeltevéseken épülnek fel a szolgáltatások alapelvei, melyek a szolgáltatás nyújtásának filozófiáját határozzák meg, a szociális szolgáltatások központi, az adott szolgáltatási területen releváns értékeiben gyökereznek, leírják az értékek egymáshoz való viszonyát, ugyanakkor támpontokat adnak arra vonatkozóan, hogy az eljárásokban, az egyes szolgáltatási döntésekben ezek hogyan jelenjenek meg. A szolgáltatások szakmai szabályai összefüggenek egymással. Míg az alapelvek a szolgáltatási területen érvényes célok kérdésére adott válaszok, és kereteket biztosítanak a hogyan meghatározásához, a szakmai szttenderdek az egyes szolgáltatások elvárt kimeneteit ismertetik, az ezekhez kapcsolódó protokollok pedig a tevékenységeket, azaz a szolgáltatás tartalmát (a mit és hogyan kérdésre adott választ) tisztázzák. Az alapelvek, a szakmai szabályok és protokollok átláthatóvá teszik a szolgáltatások működését, és alapot teremtenek a számonkérhetőséghez.

1.5. Alapelvek

A gyermekvédelmi segítő szakma alapelvei:

- A gyermeki jogok figyelembe vétele és tiszteletben tartása
- A gyermeki jogok védelme.
- A gyermek és családja önrendelkezésének lehető legszélesebb körű meghagyása.
- A segítő folyamat során a gyermek és családja részvételének elősegítése.
- A segítő munka elő kell, hogy segítse, hogy a folyamatban a segítettek (a gyerek és családja) saját érdekeit érvényesíthesse, véleményüket, javaslataikat folyamatosan figyelembe kell venni.

- Bár a szociális segítő munka folyamat-központú, mindvégig szem előtt kell tartani az eredményesség alapelvét, azt, hogy a segítő munka az érintett gyerek jólétét, „jobb-létét” szolgálja.

A szociális segítő munkában folyamatosan szem előtt kell tartani a legkisebb beavatkozás elvét. A segítő szakember nem dönthet a gyermek (és családja) helyett, nem veheti át a szülőktől a gyerekkel kapcsolatos döntések felelősségét (természetesen egészen addig van ez így, amíg ez nem ellentétes a gyermek érdekével).

▪ *A gyermek és a család önrendelkezésének támogatása*

A gyermekvédelmi szakellátás nyújtása során a szociális munka etikai kódexének előírásai nyújtanak támpontokat a segítő kapcsolat kialakításában. A gyermekvédelmi szakember egyenlő feleként tárgyal a gyermek fejlődési szükségleteiről, és azok biztosításának feltételeiről a szolgáltatást igénybe vevő gyermekek családjaival, és életkorukhoz mérten a gyermekek által kifejtett álláspontokat figyelembe veszi. Az önrendelkezés támogatásának elve összefügg a legkisebb beavatkozás elvével, mely szerint a gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell konzultálni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók helyett. A szülők ellenében a szakemberek csak akkor tehetnek bármit is, ha erre a gyermek védelme érdekében okvetlenül szükség van, illetve erre hatósági felhatalmazásuk megtörtént. Még ebben az esetben is mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget biztosítani kell.

▪ *A hátrányos megkülönböztetés tilalma a szolgáltatás nyújtása során*

Az Alkotmány 70/A. § kimondja, hogy az emberi és állampolgári jogok mindenkit különbségtétel nélkül megilletnek, illetve előírja a hátrányos megkülönböztetés büntetését. Az Alkotmány 10 olyan szempontot emel ki nevesítve (faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési helyzet), amely alapján tilos hátrányosan megkülönböztetni bárkit, de a felsorolás nyílt végű, az egyéb helyzet kategóriába számos más megkülönböztetés is beletartozhat. Így például az Alkotmánybíróság a több esetben is egyéb helyzet szerinti diszkriminációnak ítélte a szexuális irányultság szerinti megkülönböztetést (Lásd: 20/1999 (VI. 25.; 37/2002. (IX. 4.) AB határozatok). Az Alkotmány 66. § emellett külön is kiemeli a nők és férfiak egyenlőségét, a nemi alapú diszkrimináció tilalmát.

A szociális munka etikai kódexe 8-9. pontja foglalkozik a megkülönböztetésektől mentes gyakorlat kötelezettségére:

„8. A szociális munkás tiszteletben tartja minden ember méltóságát, értékét, jogait, céljait és szándékait.

9. A szociális munkás - a Magyar Köztársaság alkotmánya 70/A. § (1) bekezdésének megfelelően - a kliens vagy kliensek hátrányos megkülönböztetése nélkül végzi munkáját.”

A diszkrimináció tilalma nem csak arra vonatkozik a gyermekes családokkal végzett munkában, hogy a szolgáltatás nyújtása során a szakember nem különböztetheti meg hátrányos módon az igénybevevőket valamilyen sajátosságuk alapján, hanem azt is, hogy tiszteletben kell tartania az igénybevevők közösségi beágyazottságból fakadó kulturális sajátosságait, életmódját, gyermeknevelési szokásait. Ez értékilemmákat okozhat a mindennapi munka során, hiszen például a gyermekek munkavégzésére vagy fegyelmezésére vonatkozó elvek nagymértékben különbözhetnek a társadalom egyes alcsoportjainak esetében, és ami az egyik csoportnál elfogadhatatlan, a másiknál adekvát nevelési módszernek tekintődik. Az ilyen értékilemmák avatott kezelése a gyermekes családokkal végzett munka sajátossága. Minden esetre a gyermekvédelmi szakember nem tekintheti saját értékrendjét mérvadónak a gyermekes családokkal végzett munkában, miközben természetesen a gyermeket meg kell védenie a veszélyeztetettség minden formájától, a gyermekek súlyos károsodása nem menthető kulturális sajátosságokra hivatkozva.

- *A szolgáltatást igénybe vevő család és (életkorának megfelelő módon) a gyermek bevonása a szolgáltatás tervezésébe, nyújtásába, értékelésébe*

Az önrendelkezés jogának figyelembevétele szorosán összefügg a részvétellel. A gyermekvédelmi szakember akkor dolgozik megfelelően, ha a lehető legnagyobb mértékben bevonja a szolgáltatást igénybe vevő családot és gyermeket a szolgáltatással kapcsolatos döntésekbe, valamint a szolgáltatások javítását célzó értékelésbe. A szolgáltatás az igénybevevő szükségleteire, igényeire válaszoló tevékenység, így nyilvánvalóan az igénybevevő tudja elsősorban eldönteni, hogy mire is lenne szüksége életminősége javítása érdekében.

- *Gyermek-központú szolgáltatás*

A szolgáltatás gyermek-központúsága azt jelenti, hogy a szolgáltatási folyamatban megjelenő tényezőket minden esetben a gyermek nézőpontjából elemezzük és értékeljük, azaz abból a szempontból, hogy a gyermek életében megjelenő különböző tényezők mennyiben segítik vagy hátráltatják a gyermek fejlődési lehetőségeinek kibontakozását.

- *A gyermek védelme minden, a fejlődési lehetőségeinek kibontakozását veszélyeztető helyzettel, eljárással, tevékenységgel szemben*

A gyermeknek joga van a védelemre minden olyan helyzet, eljárás, tevékenység ellen, amely veszélyezteti fejlődési lehetőségeinek kibontakozását, legyen szó akár a családjában, a nevelési és oktatási vagy más intézményben, vagy a tágabb környezetben kialakuló veszélyhelyzetről.

1.6. Sztenderdek

1. Sztenderd: A nevelőszülői ellátás

A nevelőszülő az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek, valamint az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gondozását-nevelését az általa (a működtető segítségével) készített egyéni gondozási-nevelési terv alapján saját háztartásában biztosítja.

Ennek érdekében különösen elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, személyisége kibontakozását, elősegíti - a működtető támogatásával - a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülését és ennek érdekében együttműködik a családdal, vagy ha ez nem lehetséges, illetve ez nem áll a gyermek érdekében, örökbefogadó családnál történő elhelyezését, elősegíti a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit- és vallásoktatásban való részvételét, felkészíti a gyermeket az önálló életvezetésre, alapvető személyes ügyeinek intézésére, segítséget nyújt a fiatal felnőtt önálló életvezetéséhez, társadalmi beilleszkedéséhez, hozzátartozóival való kapcsolattartásához.

Nevelőszülő az a huszonnegyedik életévét betöltött, cselekvőképes, büntetlen előéletű személy lehet, aki a gondozásba helyezett gyermeknél legalább tizenhét, legfeljebb negyvenöt évvel idősebb, személyisége, egészségi állapota és körülményei alapján alkalmas a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására és a családjába történő visszakerülésének támogatására, feltéve, hogy vele szemben nem áll fenn kizáró ok, és a felkészítő tanfolyamon eredménnyel részt vett.

Nem lehet nevelőszülő az, akinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, és az sem, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, kivéve, ha a szünetelés oka az, hogy a gyermek a különélő másik szülő felügyelete alatt áll.

Hivatásos nevelőszülő az a nevelőszülő, aki a külön jogszabályban meghatározott képesítési előírásoknak megfelel, azzal, hogy a hivatásos nevelőszülő esetén fentiekben meghatározott korkülönbségre vonatkozó feltételnek nem kell megvalósulnia. A képesítési előírásoktól - külön jogszabályban foglaltak szerint - a gyermek érdekében kivételesen el lehet térni.

Speciális hivatásos nevelőszülő az a hivatásos nevelőszülő, aki a képesítési előírásoknak megfelel, és alkalmas a nála elhelyezett súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő, speciális ellátást igénylő gyermek kiegyensúlyozott nevelésének biztosítására és családjába történő visszakerülésének elősegítésére.

A nevelőszülő - saját gyermekeit is beszámítva - legfeljebb négy gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosíthatja.

A hivatásos nevelőszülő, ide nem értve a speciális hivatásos nevelőszülőt - saját gyermekeit is beszámítva - legalább három, legfeljebb hét gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosíthatja.

A speciális hivatásos nevelőszülő - saját gyermekeit is beszámítva - legfeljebb három gyermek és fiatal felnőtt együttes ellátását biztosíthatja.

A nevelőszülőnél, a hivatásos nevelőszülőnél, a speciális hivatásos nevelőszülőnél (a továbbiakban: nevelőszülő) elhelyezendő gyermekek számának meghatározásakor figyelembe kell venni a gyermek fogyatékoságát, személyiségzavarát vagy az egyéb különleges nevelést indokoló körülményt.

Indokolt esetben, így különösen testvérek együttes elhelyezésénél, a nevelőszülő kérelmére vagy beleegyezésével a fentiekben meghatározott gyermeklétszámtól - a gyermek érdekében - el lehet térni.

A nevelőszülő a gyámhivatal kirendelése alapján ellátja a gyámi feladatokat, feltéve, ha a gyámságot vállalja. Ebben az esetben a gyám a gyermek gondozója, nevelője, törvényes képviselője, és ha a gyámhivatal a nevelőszülőt erre felhatalmazta - vagyonának a kezelője. A gyám elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, nevelését, és gondoskodik a gyermek teljes körű ellátásáról. A gyámsággal járó jogok és köteleességek - ha a gondozás-nevelés megkezdését a gyermek tartózkodási helye nem akadályozza - a gyámot a kirendelő határozat közlését követő naptól kezdve illetik meg, illetve terhelik. A gyám tevékenységét a gyámhivatal irányítja és felügyeli, feladatainak ellátásához a területi gyermekvédelmi szakszolgálat segítséget nyújt.

A gyermek vagyonának kezelésére felhatalmazott gyám joga és kötelessége, hogy feladatkörében védje a gyermek érdekeit, gondoskodik a vagyon megfelelő hasznosításáról, és a rendes vagyonkezelés szabályai szerint intézze ügyeit.

A gyám működéséről, a gyámsága alatt álló gyermek ügyeiről félévente írásban köteles tájékoztatást adni a gyámhivatalnak. E tájékoztatási kötelezettség nem érinti a törvény szerinti számadási kötelezettséget.

A gyámot a gyermek elhelyezésének joga nem illeti meg, és a gyermek tartózkodási helyét csak a gyámhivatal engedélyével változtathatja meg.

A gyám a gyermekkel közösen választja meg a gyermek életpályáját, figyelembe véve az átmeneti nevelésbe vett gyermek szülőjének véleményét, a gyermek képességeit, egyéb körülményeit. Az életpálya kijelölésével kapcsolatos vitában a gyámhivatal dönt.

Ha a nevelőszülő a gyermek gyámja, a gyám nem képviselheti a gyermeket annak örökbefogadhatóvá nyilvánítására irányuló eljárásban. Ebben az esetben a gyermek képviselőtében a gyámhivatal által kirendelt eseti gondnok jár el.

A gyám kötelessége az otthonteremtési támogatás, valamint az utógondozói ellátás iránti igény benyújtásának figyelemmel kísérése és segítése.

A nevelőszülő a gyámhivatal határozata alapján biztosítja az általa nevelt gyermek kapcsolatát a kapcsolattartásra feljogosított szülőjével és közeli hozzátartozóival.

A nevelőszülő az alapfeladatok ellátásán túl a működtető hozzájárulásával elláthatja a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermekek különleges gondozását, nevelését, illetve a súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő gyermekek speciális gondozását, nevelését, részt vállalhat az egyéni elhelyezési tervben foglaltak szerint a vér szerinti család komplex gondozásában, elláthatja a helyettes szülői feladatokat, azzal, hogy a nevelőszülőnél elhelyezhető gyermekek száma ebben az esetben sem haladhatja meg a fentiekben meghatározott létszámot, feltéve, hogy személyében, valamint körülményeiben alkalmas e feladatok végzésére és a működtető biztosítja számára a speciális szakmai támogatást.

A nevelőszülői hálózat nevelési alapidokumentuma a nevelőszülők és nevelőszülői tanácsadók által elfogadott, a nevelőszülői hálózatban folyó nevelés célját, alapelveit, módszereit tartalmazó szakmai program.

A működtető a nevelőszülőt meghatározott követelmények figyelembevételével kiválasztja, felkészíti, nyilvántartásba veszi, és szakmai tanácsadással, családgondozással és utógondozással segíti, továbbá folyamatosan segíti és ellenőrzi a nevelési díj és az ellátmány felhasználásában, a szakmai tevékenysége ellátásában.

Ha a nevelőszülői hálózat működtetője a nevelőszülői tevékenység ellátása, vagy a nevelőszülő háromévenkénti, illetve rendkívüli felülvizsgálata során az alkalmasság hiányát észleli, a nevelőszülőt orvosi, pszichológiai vizsgálaton való részvételre kötelezheti.

A felkészítő tanfolyamot eredményesen elvégző személyt, mint nevelőszülői férőhelyet biztosítót - a működtető és a jelentkező személy közös kérelmére - a szakszolgálat nyilvántartásba veszi. A nevelőszülő működésétől kezdődően félévente legalább hat órában továbbképzésen vesz részt.

Amennyiben a szakszolgálat az elhelyezési javaslatában a nevelőszülőnél történő elhelyezést indítványozza a gyámhivatalnak, a javaslat megküldésével egyidőben a működtető megállapodást köt a nevelőszülői feladatokra alkalmas személlyel.

A működtető a gondozott gyermeknek a nevelőszülőnél történt elhelyezésével egyidőben biztosítja a gyermek számára a befogadáskor szükséges ruházatot, valamint a tanulmányaihoz szükséges iskolai felszereléseket.

A nevelőszülői hálózat működtetője nevelőszülői tanácsadó alkalmazásával folyamatosan segíti a nevelőszülőt feladatai ellátásában, illetve biztosítja szakmai ellenőrzését.

A nevelőszülői tanácsadó feladata különösen a nevelőszülőnél elhelyezett gondozott gyermek egyéni gondozási nevelési tervének a nevelőszülővel közösen történő elkészítése, a nevelőszülői család

rendszeres, szükség szerinti alkalommal - de legalább 3 hetente - történő meglátogatása, és tájékozódás a gondozott gyermek helyzetéről, fejlődéséről, a nevelőszülőnek a gyermek gondozásával, nevelésével kapcsolatos tapasztalatairól, esetleges problémáiról, a gondozott gyermek nevelési-oktatási intézményének rendszeres, szükség szerinti alkalommal történő felkeresése, és tájékozódás a gyermek viselkedéséről, tanulmányi eredményéről, tanácsadás keretében a nevelőszülő segítése a gondozott gyermekkel kapcsolatos problémák megoldásában, szükség esetén a nevelőszülő, illetve a gyermek megfelelő szakemberhez történő irányítása, továbbá a szükséges ellátáshoz való hozzájutásuk elősegítése, ellenőrzés keretében annak vizsgálata, hogy a nevelőszülő megtesz-e mindent a gondozott gyermek harmonikus fejlődése érdekében, továbbá, hogy a gyermek ellátására kapott nevelési díjat, ellátmányt, illetve családi pótlékot a gyermekekre fordítja-e, és a család gondozás.

A nevelőszülői tanácsadó hivatásos gyámi, vagyonkezelő, gyámi-gondozói tanácsadói, illetve eseti gondnoki feladatot nem láthat el.

A nevelőszülői tanácsadó haladéktalanul tájékoztatja a működtetőt, ha a nevelőszülő tevékenységének ellenőrzése során meg nem engedett nevelési módszereket, bántalmazást, elhanyagolást, a kapcsolattartás akadályozását vagy az ellátmány nem a gyermek szükségleteire történő felhasználását tapasztalja.

A nevelőszülő a nála elhelyezett gondozott gyermek kérelmére befogadhatja annak saját gyermekét (a továbbiakban: saját gyermek), feltéve, hogy ehhez a saját gyermek törvényes képviselője hozzájárult.

A nevelőszülő befogadja azt a fiatal felnőttet, akinek befogadását a működtető hozzájárulásával előzetesen nyilatkozatban vállalta, és utógondozói ellátását a gyámhivatal elrendelte, valamint az ellátás biztosítójaként a nevelőszülőt jelölte meg. A nevelőszülő a fiatal felnőtt kérelmére befogadhatja annak gyermekét is, feltéve, hogy ehhez a gyermek törvényes képviselője hozzájárult.

A fiatal felnőtt gyermeke számára a nevelőszülő a működtető hozzájárulásával az átmeneti gondozás keretében teljes körű ellátást nyújt. A fiatal felnőtt saját gyermeke gondozásában részt vesz.

A nevelőszülő - ha rendelkezik a kora miatt különleges ellátást igénylő gyermek elhelyezésének, ellátásának feltételeivel és, ha erre kijelölték - a védőnő, a házi gyermekorvos vagy a kórházi gyermekorvos javaslatára átmeneti gondozásra befogadja a 3 éven aluli, egészségügyi okok miatt ellátást igénylő gyermeket. A fentiekben meghatározott gyermek számára a nevelőszülő az átmeneti gondozást elrendelő határozat vagy az intézményvezető döntése alapján teljes körű különleges ellátást nyújt.

A gyermek befogadásáról a nevelőszülői hálózat működtetője értesíti a szakszolgálatot, a szülő lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálatot, valamint a védőnőt.

A gondozott gyermek elhelyezésére száraz, világos, jól fűthető lakás alkalmas. Biztosítani kell a nevelőszülők és a gyermekek külön szobában való elhelyezését, ahol a gyermekek személyes élettere

legalább 6 m² legyen. A lakásnak a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszereltnek kell lennie. Nem érheti a gondozott gyermeket hátrány a családban nevelkedő más gyermek elhelyezéséhez és ellátásához viszonyítva.

Egy szobában legfeljebb 4 gyermek helyezhető el. Ettől a gyermek érdekében el lehet térni.

A nevelőszülő - a gyámhivatal határozatában foglaltaknak megfelelően - biztosítja, hogy a gondozott gyermek kapcsolatot tarthasson a hozzátartozóival, ennek érdekében felkészíti a velük való találkozásra, és biztosítja a megjelölt helyen és időben történő megjelenését. A nevelőszülő saját háztartásában, a gondozás helyén is biztosíthatja a gyermek meglátogatásának lehetőségét.

A nevelőszülő - az egyéni gondozási, nevelési tervnek megfelelően - elősegíti, hogy a gondozott gyermek sikeresen visszailleszkedjen vérszerinti családjába, illetve örökbefogadó családjába beilleszkedjen.

A nevelőszülő haladéktalanul jelzi a működtetőnek, ha saját vagy a vele egy háztartásban élő személy egészségi állapotában bekövetkezett változás akadályozza a gyermek gondozásában, nevelésében vagy veszélyezteti a gyermek egészségét, fejlődését.

Ha a nevelőszülő gondozásából valamennyi gyermek, fiatal felnőtt kikerült, és a gyámhivatal az ezt követő hat hónapon belül újabb gyermeket, illetve fiatal felnőttet nem helyezett el a gondozásában, akkor megszűnik a jogviszonya, s a jogviszony megszűnéséről a működtető írásban értesíti a nevelőszülőt és - ha nem a szakszolgálat a működtető - a gyermekvédelmi szakszolgálatot, aki a változást feltünteti a férőhely-nyilvántartásban.

A nevelőszülő tevékenységét a jogszabályokban meghatározott nevelőszülői jogviszonyban végzi - legalább öt nevelőszülőt foglalkoztató - nevelőszülői hálózat keretében.

A nevelőszülő a juttatásokat kizárólag a gyermek megfelelő ellátására fordíthatja.

2. Sztenderd: A gyermekotthoni (lakásotthoni) ellátás

A gyermekotthon otthont nyújtó ellátást biztosít az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek számára, utógondozói ellátást biztosít a fiatal felnőtt számára, szükség esetén külső férőhelyeket működtet.

A gyermekotthon megszakítás nélküli munkarend szerint működő, bentlakásos gyermekintézmény, amely a gondozott gyermek számára alaptevékenységként biztosítja az otthont nyújtó ellátást a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv és az általa készített egyéni gondozási-nevelési terv szerint, a fiatal felnőtt számára utógondozói ellátást biztosít, szükség esetén külső férőhelyeket működtet. Külső férőhelyen csak utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt számára biztosítható lakhatás.

A gyermekotthon befogadja az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gyermekét, az ideiglenes gondozást igénylő gyermeket legfeljebb három napra, és a gyermek helyzetének rendezése érdekében kezdeményezi a szükséges intézkedéseket, a tartós betegsége, illetve fogyatékosága miatt ellátást igénylő, első életévét be nem töltött gyermeket, az otthont nyújtó ellátás keretében - ideiglenes jelleggel - azon átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket, aki gondozási helyéről önkényesen eltávozott és kezdeményezi a szükséges intézkedéseket.

A gyermekotthon a fentiek érdekében gondoskodik az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek felvételéről, és erről tájékoztatja a gyámhivatalt, a gyermekjóléti szolgálatot és a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, gondoskodik az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt, valamint az átmeneti gondozásban részesülő gyermekének felvételéről, és erről értesíti a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, biztosítja az otthont nyújtó ellátást, a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv, valamint az általa elkészített egyéni gondozási-nevelési terv szerint. Biztosítja továbbá a gyámhivatal határozata alapján a gyámi feladatok ellátását és az otthont nyújtó ellátás rendszeres felülvizsgálatának előkészítését. Ennek megfelelően elősegíti a gyermek és családja kapcsolattartását, a gyermek családjába történő visszatérését. Ennek érdekében együttműködik a családdal, a gyermekjóléti szolgálattal, a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal, valamint a gyámhivatallal. Rendszeresen tájékoztatja a gyámhivatalt a gyermek és a szülő kapcsolattartásáról a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítása érdekében. Elősegíti a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit- és vallásoktatásban való részvételét. Felkészíti a gyermeket a családi életre és az önálló életvezetésre, elősegíti, hogy a gyermek iskolai tanulmányai sikeres befejezésével, szakképzettség megszerzésével, illetve előtakarékossággal készüljön az önálló életre, utógondozást biztosít a volt átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermekeknek, illetve az utógondozói ellátásban részesült fiatal felnőtteknek.

A gyermekotthon nevelőszülői hálózatot működtethet. Nevelőszülői hálózat működtetése esetén ellátja a jogszabályokban meghatározott feladatokat. A gyermekotthon által foglalkoztatott nevelőszülők a gyermekotthoni férőhelyszámnak megfelelő létszámú gyermek teljes körű ellátását, illetve fiatal felnőtt utógondozói ellátását biztosíthatják.

A gyermekotthon létesítésekor figyelemmel kell lenni különösen arra, hogy az ne legyen a gyermek testi, érzelmi, erkölcsi fejlődésére káros környezetben, tömegközlekedési eszközzel megközelíthető legyen.

A gyermekotthon kezdeményezi a kapcsolatfelvételt a helyi közösséggel, és elősegíti a gyermekek részvételét a helyi szervezetek életében.

A gyermekotthon a területi szükségletekhez, valamint a külön jogszabályban meghatározott szakmai szabályokhoz igazodóan alakítja ki szervezetét, nevelési-gondozási rendszerét, a nevelés célját, alapelveit

és módszereit tartalmazó szakmai programját. A gyermekotthon nevelési alapidokumentuma a pedagógus munkakörben foglalkoztatott, továbbá a nevelő-gondozó munkát közvetlenül segítő felsőfokú végzettségű munkatársak (a továbbiakban együtt: nevelőtestület) által elfogadott, az intézményben folyó nevelés célját, alapelveit, módszereit tartalmazó szakmai program.

A gyermekotthon belső életének rendjét, a gyermek, fiatal felnőtt jogai gyakorlásának és kötelességei teljesítésének szabályait a házirend tartalmazza. A házirendben kell megállapítani különösen a napirendből adódó feladatokra, a gyermek, fiatal felnőtt viselkedésére, továbbá a gyermekeknek, fiatal felnőtteknek egymással, valamint a gyermekotthon dolgozóival szemben tanúsítandó magatartására, a gyermeknek, fiatal felnőttnek a hozzátartozókkal, illetve más személyekkel történő kapcsolattartására, a látogatás rendjére, az intézetből történő eltávozás és visszatérés rendjére, a panaszjog érvényesítésének módjára, az érdek-képviselési fórum véleményezési és egyetértési jogának gyakorlására vonatkozó előírásokat.

A házirend egy példányát a gyermekotthonban jól látható helyen ki kell függeszteni.

A gyermekotthon befogadja a szakszolgálat kijelölése alapján a beutaló szervek által ideiglenes hatállyal elhelyezett, a gyámhivatal által nevelésbe vett gyermeket, ha a határozatban a gyermek gondozási helyeként a gyermekotthont jelölték meg.

A gyermekotthon a gondozott gyermek kérelmére befogadhatja annak saját gyermekét. A saját gyermekre vonatkozóan egyebekben a jogszabály rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell.

A gyermekotthon befogadja azt a fiatal felnőttet, akinek befogadását előzetesen nyilatkozatban vállalta, és utógondozói ellátását a gyámhivatal elrendelte, és az ellátás biztosítójaként a gyermekotthont jelölte meg.

A gyermekotthon megszünteti a fiatal felnőtt utógondozó ellátását, ha a jogszabály rendelkezései szerint megszűnik az ellátás, és a gyámhivatal határozattal megszünteti az ellátást.

A gyermekotthon a fiatal felnőtt kérelmére befogadhatja annak gyermekét. A saját gyermekre vonatkozóan egyebekben a jogszabály rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell.

A gyermekotthon - ha rendelkezik a kora miatt különleges ellátást igénylő gyermek elhelyezésének, ellátásának feltételeivel - a védőnő, a házi orvos, a házi gyermekorvos vagy a kórházi gyermekorvos javaslatára átmeneti gondozásra befogadhatja a 3 éven aluli, egészségügyi okok miatt ellátást igénylő gyermeket.

A gyermekotthon befogadhatja a gyermek otthonalanná vált szülőjét, valamint a szociális válsághelyzetben levő várandós anyát is.

A gyermekotthon legfeljebb 3 napra átmeneti gondozásra befogadja azt az ellátást kérő gyermeket, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, vagy szülője, gondozója elhagyta, és emiatt ellátás és felügyelet nélkül maradt. A befogadott gyermek számára ideiglenes gondozást kell biztosítani.

A gyermekotthon ideiglenesen befogadja azt a gondozott gyermeket, aki gondozási helyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradt, valamint a lakóhelyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradt, ideiglenes gondozást igénylő gyermeket, akit a rendőrség bekísért.

A gyermekotthon legalább 12, de legfeljebb 48 - önálló lakóegységben elhelyezett - gyermek otthont nyújtó ellátását biztosítja.

A gyermekotthonban a gondozott gyermek nevelését, gondozását a szakmai programban meghatározott elvek szerint kialakított kisközösségekben (a továbbiakban: csoport) kell biztosítani. Egy csoportban legfeljebb 12 fő helyezhető el, kivéve a speciális és különleges ellátást, és a különleges ellátási igényű gyermekek integrált elhelyezését.

A csoport kialakításánál figyelemmel kell lenni arra, hogy a csoportok nemek és életkorok szerint vegyes összetételűek legyenek, kivéve, ha ez nem szolgálja a gondozott gyermek egészséges személyiségfejlődését. Testvéreket csak kivételesen indokolt esetben lehet különböző csoportban elhelyezni. A kiskorú elhelyezését, valamint az utógondozói ellátásban részesülő szülők és gyermekük együttes elhelyezését - a jogszabályban foglalt tárgyi feltételek meglétének figyelembevételével - erre a célra kialakított helyiségben kell biztosítani.

A csoport számára - a jogszabályban meghatározott kivételekkel - önálló lakóteret kell biztosítani, amely hálósobákból, közös nappali szobából, konyha/étkezőből, valamint fürdőszobából és nemenkénti WC helyiségekből áll, továbbá a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszerelt. Egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermek helyezhető el. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igényt a jogszabály tartalmazza.

A gondozott gyermek személyes használati tárgyait és ruházatát a csoport lakóterében, társaiétól elkülönítetten kell elhelyezni.

A több csoport elhelyezésére szolgáló gyermekotthonban ki kell alakítani sportolásra alkalmas termet, illetve udvart, látogatók fogadására alkalmas helyiséget, a terápiás célú foglalkozásokhoz (pszichológiai, gyógypedagógiai), korrepetáláshoz szükséges csoportszobát.

A gyermekotthoni csoportban a gondozott gyermekekkel foglalkozó munkatársak (nevelő, gyermekfelügyelő, gondozó) számára a csoport lakóteréhez kapcsolódó önálló helyiséget kell biztosítani, ahol a gyermekkel szükségessé váló egyéni beszélgetéseket lefolytathatja, adminisztrációs feladatait végezheti, és éjszaka tartózkodhat.

Az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt számára külső férőhelyen biztosított lakhatás esetében a gyermekotthon, utógondozó otthon vezetője lakásbérleti szerződést köt az ingatlan tulajdonosával. A külső férőhelynek száraznak, világosnak, jól fűthetőnek kell lennie, és rendelkeznie kell a mindennapi életvitelhez szükséges alapvető berendezési, valamint használati tárgyakkal. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igényt a jogszabály tartalmazza.

A lakásotthon olyan gyermekotthon, amely legfeljebb 12 gyermek otthont nyújtó ellátását biztosítja önálló lakásban vagy családi házban, családi körülmények között.

A lakásotthonban, illetve ha a gyermekotthon gazdálkodási rendje lehetővé teszi, a gyermekotthoni csoportban önálló csoportgazdálkodás folyik a működtető által a lakásotthon, illetve a csoport számára rendelkezésre bocsátott havi ellátmányból.

A csoportgazdálkodás pedagógiai célja a családi háztartás vezetésének modellezése annak érdekében, hogy a gondozott gyermek képessé váljon saját háztartás vezetésére.

A gyermekotthon vezetője gondoskodik a gyermekotthonban elhelyezett gyermek családi pótlékának a jogszabályok szerinti, személyre szóló felhasználásáról.

A gyámi, gondozói tanácsadó és a gyermekotthon fenntartója ellenőrizheti a családi pótlék személyre szóló felhasználását.

A speciális gyermekotthon vagy a gyermekotthon speciális csoportja az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő 12. életévét - kivételesen indokolt esetben 10. életévét - betöltött gondozott gyermekeknek nyújt gondoskodást, szocializációt és reszocializációt, valamint rehabilitációt és rehabilitációt.

A speciális gyermekotthonban vagy a gyermekotthon speciális csoportjában a gyermek teljes körű ellátásának időtartama csak kivételesen indokolt esetben haladhatja meg a két évet.

A speciális gyermekotthonban legfeljebb 40 fő helyezhető el.

A gondozott gyermek elhelyezéséről a korábban meghatározott problématípusok szerint elkülönítetten kell gondoskodni.

A speciális ellátást igénylő gondozott gyermekek közül legfeljebb 8 helyezhető el egy csoportban. A csoportban csak azonos nemű gyermekek helyezhetők el.

A speciális gyermekotthonban, illetve gyermekotthon speciális csoportjában egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermek helyezhető el.

A speciális gyermekotthonban a gyermekcsoportok számától függetlenül ki kell alakítani a látogatók fogadására alkalmas helyiséget, és a terápiás célú foglalkozásokhoz (pszichológiai, gyógypedagógiai), korrepetáláshoz szükséges csoportszobát.

A speciális gyermekotthonban ki kell alakítani olyan, a lakótérhez kapcsolódó, de attól zárhatóan elválasztott, önálló lakószobából, fürdőszobából és WC-ből álló biztonsági elkülönítőt, amelyben a Gyermekvédelmi törvény alapján személyes szabadságában korlátozott átmeneti vagy tartós nevelésbe vett (a továbbiakban: nevelésbe vett) gyermek tartózkodhat. A biztonsági elkülönítőt úgy kell kialakítani, hogy az abban tartózkodó nevelésbe vett gyermek magában kárt ne tehessen.

Ha a gondozott gyermek egészségi vagy pszichés állapota következtében saját vagy mások életét, egészségét közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít, személyes szabadságának korlátozását a felügyeletét ellátó munkatárs vagy az intézmény

pszichológusa vagy orvosa kezdeményezésére a speciális gyermekotthon vezetője, illetve annak távollétében az ügyeletes vezető írásban rendelheti el, kijelölve a helyiséget, ahol a gondozott gyermeknek tartózkodnia kell.

A személyes szabadság korlátozásának elrendeléséről, valamint annak okáról a speciális gyermekotthon vezetője haladéktalanul, de legkésőbb harminchat órán belül értesíti a gyermekjogi képviselőt, a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottságot, valamint a gyámhivatalt, továbbá tájékoztatja a gondozott gyermeket is. A speciális gyermekotthon vezetője biztosítja, hogy a gyermekjogi képviselő a személyes szabadságában korlátozott gyermekkel találkozhasson, ügyében tájékozódjon.

Amennyiben a személyes szabadság korlátozása során a speciális gyermekotthon vezetője a gondozott gyermek tartózkodási helyeként a biztonsági elkülönítőt jelöli ki, a személyes szabadság korlátozásának elrendelésével egyidejűleg intézkedni kell a gondozott gyermek haladéktalan orvosi vizsgálatáról.

A gondozott gyermek a biztonsági elkülönítőben az orvos által szükségesnek tartott ideig, de legfeljebb 24 óráig tartózkodhat. Amennyiben a gondozott gyermek magatartása ezt követően sem rendeződik, kezelését fekvőbeteg-ellátó intézményben kell folytatni.

Személyes szabadsága korlátozásának időtartama alatt a gondozott gyermek nem hagyhatja el a speciális gyermekotthon területét, illetve köteles a speciális gyermekotthon vezetője által kijelölt helyiségben - szükség szerint a biztonsági elkülönítőben - tartózkodni.

A nevelési felügyelet alatt a speciális gyermekotthon vezetője gondoskodik a gyámhivatali határozatban foglaltak végrehajtásáról.

A különleges gyermekotthon, a gyermekotthon különleges csoportja a szakellátás keretében a kora miatt sajátos szükségletekkel bíró 3 év alatti, a tartósan beteg, illetve fogyatékos gondozott gyermek számára kötelezően ellátandó alapfeladatként a gyermek állapotához, illetve korához igazodó különleges ellátást biztosít.

A különleges gyermekotthon vállalhatja a 6 éven aluli, fogyatékos és részterületen fejlődési elmaradást mutató gyermekek korai fejlesztését, gondozását, a képzési kötelezett gyermekek gondozását, fejlesztő felkészítését, amennyiben ennek tárgyi és személyi feltételeivel rendelkezik.

A 3 év alatti gondozott gyermekek közül legfeljebb 8 helyezhető el egy csoportban.

A kizárólag 3 éven aluli gondozott gyermekekből álló csoport elhelyezésére és kizárólagos használatára biztosítani kell a jogszabályban meghatározottak szerint: egy csoportszobát, amely alvásra, játszásra és étkezésre szolgál, a csoportszobával egybenylő fürdőszobát, teraszt, a levegőztetés céljára, játszásra alkalmas kertterületet.

A helyiség berendezését a gondozott gyermekek korösszetételének és fejlettségi szintjének megfelelően kell kialakítani, és a növekedő gyermekek igényei szerint kell változtatni.

Ha a gyermekotthon vállalja a kiskorú gondozott szülő és 3 év alatti gyermekének együttes elhelyezését, biztosítania kell a szükséges személyi és tárgyi feltételeket, illetve a szülő távollétében gondoskodnia kell a gyermek folyamatos felügyeletéről.

A különleges gyermekotthon vagy a gyermekotthon különleges csoportja feladatkörébe tartozik a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermekről való gondoskodás, rehabilitáció és rehabilitáció is, ha a gyermek állapota nem indokolja a Szociális törvény hatálya alá tartozó fogyatékos személyek vagy pszichiátriai betegek otthonában való elhelyezését, vagy az elhelyezése férőhely hiányában nem lehetséges.

A különleges ellátást igénylő tartósan beteg vagy fogyatékos gyermekek közül egy csoportban legfeljebb 8 tartósan beteg, vagy 8 középsúlyosan, súlyosan fogyatékos vagy 10 enyhén fogyatékos gyermek helyezhető el.

A különleges ellátást nem igénylő gyermekek 12 fős csoportjában legfeljebb 4 fogyatékos gyermek helyezhető el.

Az előzőekben meghatározott csoport létszámát csökkenteni kell 1 fővel, ha 1 vagy 2 fő, 2 fővel, ha 3 vagy 4 fő fogyatékos gyermeket helyeznek el a csoportban.

Ha a gyermekotthon kizárólag a fiatal felnőttek teljes körű utógondozói ellátását biztosítja, a gyermekotthon utógondozó otthonként működik.

Az utógondozó otthon a fiatal felnőtt kérelmére befogadja annak gyermekét, feltéve, hogy a gyermek törvényes képviselője ehhez hozzájárult. Az utógondozó otthon megszünteti a fiatal felnőtt utógondozói ellátását, ha a gyámhivatal határozatával megszünteti az ellátást.

A gyámi feladatokat a gyámhivatal által kirendelt gyermekotthon vezetője látja el, a gyám a gyermek gondozója, nevelője, törvényes képviselője és vagyonának a kezelője.

A gyámsággal járó jogok és kötelességek - ha a gondozás-nevelés megkezdését a gyermek tartózkodási helye nem akadályozza - a gyámot a kirendelő határozat közlését követő naptól kezdve illetik meg, illetve terhelik.

A gyám tevékenységét a gyámhivatal irányítja és felügyeli, feladatainak ellátásához a területi gyermekvédelmi szakszolgálat segítséget nyújt.

A gyám működéséről, a gyámsága alatt álló gyermek ügyeiről félévente írásban köteles tájékoztatást adni a gyámhivatalnak. E tájékoztatási kötelezettség nem érinti a törvény szerinti számadási kötelezettséget.

A gyám elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, nevelését, és gondoskodik a gyermek teljes körű ellátásáról.

A gyámot a gyermek elhelyezésének joga nem illeti meg, és a gyermek tartózkodási helyét csak a gyámhivatal engedélyével változtathatja meg.

A gyám a gyermekkel közösen választja meg a gyermek életpályáját, figyelembe véve az átmeneti nevelésbe vett gyermek

szülőjének véleményét, a gyermek képességeit, egyéb körülményeit. Az életpálya kijelölésével kapcsolatos vitában a gyámhivatal dönt.

A gyám joga és kötelessége, hogy a gyermeket személyi és vagyoni ügyeiben képviselje.

A gyám nem adhat hozzájáruló nyilatkozatot a gyermek örökbefogadásához.

A gyám kötelessége az otthonteremtési támogatás, valamint az utógondozói ellátás iránti igény benyújtásának figyelemmel kísérése és segítése.

A gyám nem képviselheti a gyermeket a nevelési felügyelettel kapcsolatos eljárásban. A gyermek képviselőjeként a gyámhivatal a gyermekjogi képviselőt rendeli ki.

A gyámhivatal vagyonkezelésre vonatkozó felhatalmazása a vagyon egészére vagy az ügyeknek meghatározott csoportjára vonatkozhat.

A gyermek vagyonának kezelésére felhatalmazott gyám joga és kötelessége, hogy feladatkörében védje a gyermek érdekeit, gondoskodjon a vagyon megfelelő hasznosításáról, és a rendes vagyonkezelés szabályai szerint intézze ügyeit.

3. Sztenderd: Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekvédelmi szakellátás keretében szakszolgáltatásként biztosítani kell a gondozási hely meghatározásával, az ideiglenes elhelyezési feladatot ellátók kijelölésével, a nevelőszülői hálózattal, az örökbefogadás szakmai előkészítésével (ezt külön sztenderdben tárgyaljuk), a gondozott gyermek gondozásával, egyes nevelésbe vett gyermek gyámságával, gondnokságával, a hivatásos gyámsággal, a szaktanácsadással, a nyilvántartással, és a megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság működtetésével kapcsolatos feladatokat.

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata az átmeneti és tartós nevelésbe vétel iránti eljárás során, valamint az ideiglenes hatályú elhelyezést követően a gyermek gondozási helye meghatározása érdekében a gyermek személyiségvizsgálata, a gyermekre vonatkozó szakvélemény és elhelyezési javaslat elkészítése a gyámhivatal megkeresésére, a gyermek egyéni elhelyezési tervének elkészítéséről való gondoskodás a gyámhivatal megkeresésére, az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermeket is befogadó önkormányzat által működtetett, illetve fenntartott nevelőszülő és gyermekotthon kijelölése.

A megyei, fővárosi önkormányzat a gyermekvédelmi szakszolgáltatás a gyermek gondozási helye megállapítására vonatkozó feladatait - az elhelyezési javaslat kivételével - a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság útján, egyéb, nem említett feladatait gyermekvédő intézet vagy más szakszolgáltatást nyújtó intézmény (a továbbiakban együtt: területi gyermekvédelmi szakszolgálat)

működtetésével biztosítja. A megyei, fővárosi gyermekevédelmi szakértői bizottságot a megyei, fővárosi területi gyermekevédelmi szakszolgálat működteti.

A megyei, fővárosi gyermekevédelmi szakértői bizottság legalább három tagból, a speciális szükségletű gyermekek vizsgálata esetén legalább öt tagból áll. A szakértői bizottság állandó tagja egy fő gyermekorvos, egy fő gyermek-szakpszichológus és egy fő szociális munkás. A speciális szükségletű gyermekek esetében a három állandó tagból álló bizottság kiegészül egy fő pszichiáterrel és egy fő gyógypedagógussal. A gyermekevédelmi szakértői bizottság felkérésére munkájába bevonható a gyermek egészségi, mentális és általános személyiségállapota szerinti eseti szakértő is.

A megyei, fővárosi gyermekevédelmi szakértői bizottság tevékenységéről évente beszámol a gyámhivatalnak, illetve a miniszternek.

A megyei, fővárosi gyermekevédelmi szakértői bizottság véleménye tartalmazza különösen a gyermek állapotának megfelelő ellátási formára és egyéni elhelyezési tervre vonatkozó javaslatot, indoklással együtt. A szakszolgálat ennek alapján készíti el az elhelyezési javaslatot.

A szakvélemény elkészítéséhez el kell végezni a gyermek komplex vizsgálatát, melynek célja a gyermek egészségi, illetve személyiségállapotának meghatározása.

A részvizsgálatok elvégzésétől akkor lehet eltekinteni, ha két hónapnál nem régebbi vizsgálati eredmény áll rendelkezésre. A vizsgálatok eredményei alapján a megyei bizottság szakvéleményt készít.

Fogyatékos gyermek esetében a szakszolgálat a megyei bizottság részére beszerzi az értelmi, testi, illetve érzékszervi fogyatékossgot megállapító szakvéleményt.

Az 5 tagból álló megyei bizottság elvégzi a speciális ellátást igénylő gyermek személyiségvizsgálatát, és szakvéleményének kialakítását követően javaslatot tesz a gyermek állapotának leginkább megfelelő elhelyezési formára.

Ha a megyei bizottság a Minisztérium gyermekotthonában történő elhelyezésre tesz javaslatot, a szakszolgálat - a megyei bizottság szakvéleményének egyidejű megküldésével - értesíti az országos bizottságot, és felkéri szakvélemény elkészítésére.

Ha az országos bizottság szakvéleménye alapján is indokolt a gyermek gondozási helyeként a Minisztérium gyermekotthonát kijelölni, a szakszolgálat erre irányuló javaslatot tesz a gyámhivatalnak. Ha az országos bizottság szakvéleménye szerint nem indokolt, vagy férőhely hiányában nem lehetséges a Minisztérium gyermekotthonában történő elhelyezés, a szakszolgálat más, a gyermek állapotának megfelelő gondozási helyre tesz javaslatot.

Az elhelyezési javaslat előkészítése során a szakszolgálat figyelembe veszi a gyámhivatal által rendelkezésére bocsátott, az esetleges korábbi gyermekevédelmi gondoskodásra vonatkozó iratokat, valamint az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermeket befogadó

gyermekotthon vezetőjének írásos összefoglalóját a gyermekkel kapcsolatos tapasztalatairól.

Az elhelyezési javaslatot a szakszolgálat a jogszabályban meghatározott szempontok figyelembevételével készíti el, és kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a különleges, illetve speciális ellátást igénylő gyermek hozzájusson az állapotának megfelelő ellátáshoz. Több telephellyel működő gyermekotthon esetében az elhelyezési javaslatot telephelyekre vonatkozóan kell megtenni.

Az elhelyezési javaslat kialakítása érdekében a szakszolgálat elhelyezési értekezletet hív össze. Az értekezletre meg kell hívni a gyermeket és szülőjét, valamint a gyermek lakóhelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat, illetve a javasolni kívánt gondozási hely képviselőjét vagy a javasolni kívánt nevelőszülőt és működtetőjének képviselőjét, akiknek a szakszolgálat által előterjesztett elhelyezési javaslatra vonatkozó véleményét írásban kell rögzíteni. A speciális ellátást igénylő gyermek esetén az elhelyezési értekezletre a fentiekben kívül meg kell hívni a gyermekjogi képviselőt is. A javasolni kívánt gondozási hely képviselője - fenntartója egyetértésével - vállalhatja a más megye (illetve a főváros) ellátási kötelezettsége alá tartozó gyermek befogadását.

Az elhelyezési javaslatot a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapjának kitöltésével kell elkészíteni. Az elhelyezési javaslatot a megkereséstől számított 30 napon belül kell a gyámhivatal részére megküldeni.

A szakszolgálat javaslatot tesz a gyámhivatalnak a gondozott gyermek gondozási helyének megváltoztatására, ha lényegesen megváltoztak azok a körülmények, amelyekre a gyámhivatal az elhelyezési döntését alapította, illetve, ha az a gyermek érdekében más okból szükséges.

A szakszolgálat a gyámhivatal megkeresésére, a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapját kitöltve elkészíti - a szülő, a gyermek, valamint a gondozási hely, illetve a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat családgondozója és a hivatásos gyám bevonásával - a gyermek további életútjának alakítására vonatkozó célkitűzéseket és a szükséges intézkedéseket magában foglaló egyéni elhelyezési tervet.

Az elhelyezési terv elkészítésére a szakszolgálat értekezletet hív össze, amelyre meghívja a fentiekben felsorolt személyeket. A szakszolgálat, illetve a meghívott személyek további szervezetek képviselőit is meghívhatják, illetve olyan további személyeket, akiket az elhelyezési terv megvalósítása iránt, illetve, akik a megvalósításhoz hatékony segítséget nyújthatnak.

Az egyéni elhelyezési tervet úgy kell elkészíteni, hogy alkalmas legyen a gondozott gyermek saját családjába történő visszatérésének, az örökbefogadásnak, vagy más családot pótló környezetbe kerülésének elősegítésére.

A speciális ellátást igénylő gyermek esetén az elhelyezési tervnek tartalmaznia kell a speciális gyermekotthoni elhelyezés várható idejét, a

speciális ellátást szükségessé tevő problémát, továbbá annak a személynek, nevelőszülőnek vagy gyermekotthonnak a megjelölését, ahova a speciális gyermekotthoni elhelyezés megszüntetését követően a gyermek kerülni fog.

A tervben meg kell határozni a gondozott gyermek és a szülő kapcsolattartására vonatkozó elvárásokat és a kapcsolattartást segítő szolgáltatásokat, azokat a feltételeket, melyeket a szülőnek biztosítani kell az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetéséhez (pl. megfelelő lakás, a megfelelő lakberendezés, a rendszeres jövedelem, az alkoholfüggőség, drogfüggőség rendeződése, az antiszociális magatartás megszüntetése stb.), azokat a feltételeket, melyeket a gondozott gyermeknek teljesítenie kell az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetéséhez (pl. szüleihez vagy másokhoz fűződő személyes viszonyának megváltoztatása, az alkoholfüggőség vagy más kóros szenvedély rendeződése, az antiszociális magatartásának megszüntetéséhez stb.).

A szakszolgálat - a megyei, fővárosi önkormányzat, vagy más működtető felkérésére - javaslatot készít az ideiglenes elhelyezést igénylő, a lakóhelyéről önkényesen eltávozott, így ellátás és felügyelet nélkül maradó és a rendőrség által bekísért gyermek, az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a gondozási helyéről önkényesen eltávozó gondozott gyermeket ellátó nevelőszülő és gyermekotthon kijelölésére.

Az ideiglenes elhelyezés ellátására a nevelőszülő a feladatvállalását tartalmazó írásbeli nyilatkozata alapján, a nevelőszülői hálózatot működtető egyetértésével, a gyermekotthon - a vezetője véleményének előzetes kikérése alapján - a fenntartó egyetértésével jelölhető ki.

Az ideiglenes elhelyezés ellátására az a nevelőszülő, illetve gyermekotthon jelölhető ki, ahol a bekerülő gyermekek elkülönített elhelyezése biztosítható aktuális egészségi, illetve személyiségállapotukra és a bekerülés körülményeire figyelemmel. A 3 éven aluli gyermekek ideiglenes elhelyezésére olyan nevelőszülőt, illetve gyermekotthont kell kijelölni, ahol a korosztály ellátásához szükséges feltételek rendelkezésre állnak.

A nevelőszülők, illetve a gyermekotthonok kijelölésénél törekedni kell a megye, a főváros valamennyi - megközelítőleg azonos földrajzi nagyságú - körzetének ellátására.

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás nevelőszülői hálózatot működtet, és ellátja az ezzel kapcsolatos feladatokat. (Az ezzel kapcsolatos tevékenységeket is külön sztemderdben tárgyaljuk.)

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás feladata a gyermek örökbefogadásának, illetve az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának és örökbe adásának szakmai előkészítése, az örökbefogadási eljárások lebonyolítása. (Az ezzel kapcsolatos feladatokat is külön sztemderdben tárgyaljuk.)

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek gyámja (hivatásos gyámja), gondozója egyéni program szerinti gondozási, nevelési tevékenységének segítése és szakmai ellenőrzése érdekében elkészíti a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét. Ha a gyermek az általa működtetett nevelőszülői

hálózatban vagy az Szt. hatálya alá tartozó intézményben van elhelyezve, a gyámhivatal megkeresésére, ennek hiányában félévenként hivatalból tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozással-neveléssel kapcsolatos feladatok ellátásáról, a gyermek és a szülő kapcsolattartásának alakulásáról, illetve a szülőnek a gyermeket gondozó intézménnyel vagy személlyel való együttműködéséről. Jelzi a gyámhivatalnak, ha a gyám (a hivatásos gyám) jogkörének korlátozása, tisztségéből való felmentése, vagy felfüggesztése indokolt. Szervezi az elhelyezési terv végrehajtását, és ennek érdekében - a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve - családgondozást végez a vér szerinti család gyermekneveléséhez szükséges körülményei megteremtéséhez, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat helyreállításához, családgondozást, utógondozást végez - a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve - a gyermek családjába való visszailleszkedéséhez, illetve önálló életvitelének elősegítéséhez, ha a gyermek gondozási helye nem gyermekotthon.

A szakszolgálat gyámi gondozói tanácsadója a gyermeki jogok érvényesülése érdekében szakmailag folyamatosan segíti és ellenőrzi a gondozott gyermek gyámjának, gondozójának nevelői, gondozói, illetve gyámi tevékenységét, az egyéni gondozási-nevelési tervben foglaltak végrehajtását, az egyéni elhelyezési terv megvalósulását.

A gyámi gondozói tanácsadó az előzőekben meghatározottak megvalósítása érdekében szükség szerinti gyakorisággal, de legalább 2 havonta egyszer a kijelölt gondozási helyen találkozik a gondozott gyermekkel, a gondozóval és a gyámmal. A látogatás keretében az ítélőképessége birtokában lévő gyermekkel folytatott - ha a gyermek kéri, vagy a gyámi gondozói tanácsadó szükségesnek tartja négy szemközti - beszélgetés során tájékozódik a gondozott gyermek helyzetéről, fejlődéséről, esetleges problémáiról. A gyermek kérésére közreműködik a gyermek és a gondozó, illetve a gyám között felmerült vitás kérdések tisztázásában. A gondozó, illetve a gyám felkérésére részt vesz a gondozó intézmény szakmai fórumain. A gyám felkérésére segítséget nyújt az egyes jognyilatkozatok megtételéhez szükséges gyámi álláspont kialakításában. A gondozóval, illetve a gyámmal folytatott konzultáció során tájékozódik a gyermeki jogok érvényesülésének biztosításáról, a gyámhivatali határozatban foglaltak betartásáról, az egyéni elhelyezési, valamint az egyéni gondozási-nevelési tervben foglaltak megvalósulásáról, a gondozási-nevelési feladatok ellátásáról, valamint a családi kapcsolatok alakulásáról.

A gyámi gondozói tanácsadó a látogatás során szerzett tapasztalatait, megállapításait, illetve a gyermek érdekében tett intézkedéseit írásban dokumentálja. A szakszolgálat ennek alapján teszi meg az intézkedéseit.

A szakszolgálat a gyámhivatal megkeresésére, ennek hiányában félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gyám tevékenységéről, a gyermek és a szülő kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek a gondozó intézménnyel vagy személlyel való együttműködéséről, a gyermeknek a kijelölt gondozási helyre történő beilleszkedéséről.

A nevelésbe vételkor fennállt körülmények megváltozásakor, illetve a gyámhivatal megkeresésére a nevelésbe vétel éves felülvizsgálatakor a szakszolgálat javaslatot tesz a gyámhivatalnak a gondozott gyermek nevelésbe vételének megszüntetésére vagy fenntartására, az elhelyezési tervének fenntartására vagy módosítására, gondozási helyének megváltoztatására, új gyámjának kirendelésére, amennyiben ez szükséges.

A szakszolgálat folyamatosan figyelemmel kíséri a nevelőszülőnél vagy más bentlakásos intézményben elhelyezett gondozott gyermek és szülője kapcsolattartásának alakulását, illetve a szülőnek a nevelőszülővel vagy a gondozó intézménnyel való együttműködését, és erről megkeresésre, ennek hiányában félévente tájékoztatja a gyámhivatalt.

A szakszolgálat a gyámi tanácsadó, a gyermek gyámja, valamint a gondozó intézmény vagy személy jelzésére, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 48/A. §-ának (1)-(2) bekezdésében meghatározott esetekben a gyermek örökbe fogadhatónak nyilvánítását javasolhatja a gyámhivatalnak. A javaslatban arra is ki kell térni, hogy a szakszolgálat által vezetett nyilvántartásban szerepel-e olyan örökbe fogadni szándékozó személy, aki a gyermeket örökbe fogadná.

Ha a szakszolgálat azt tapasztalja, hogy a gyám a kötelességeit nem teljesíti, vagy nem megfelelően teljesíti, javaslatot tehet a gyámhivatalnak a gyámi jogkör korlátozására, illetve a gyám felmentésére vagy elmozdítására.

Amennyiben a gondozott gyermek gondozási helye nem gyermekotthonban, illetve nem nevelőszülőnél van, a gyermekvédelmi szakszolgálat családgondozója a személyes segítő munka során segíti a gyermeket a családi, lakóhelyi és iskolai környezetbe történő visszailleszkedésben, közreműködik a gyermek és szülei kapcsolatának rendezésében, segíti a gyermeket (fiatal felnőtt) önálló életvitelének kialakításában.

Az előbbiek szerinti feladatok teljesítése során a gyermekvédelmi szakszolgálat családgondozója és a gyermekjóléti szolgálat együttműködnek.

A szakszolgálat utógondozója a gyámhivatal kirendelése alapján ellátja a fiatal felnőtt utógondozását.

A gyermekvédelmi szakszolgáltatás az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és tartós nevelésbe vett gyermek gyámsága érdekében eseti gondnoki jogkörben ellátja a gyermek képviselőtét, ha a gyám a gyermeket nem képviselheti, illetve, ha - különleges szakértelmet igénylő ügyben - a gyám nem tudja a gyermek képviselőtét ellátni. Eseti gondnoki jogkörben ellátja a vagyonkezelői gondnoki feladatokat, ha a gyámhivatal nem hatalmazta fel a gyámot a gyermek vagyonának kezelésére, továbbá hivatásos gyámi jogkörben ellátja az egyes gyermek gyámságával kapcsolatos feladatokat.

A gyámhivatal a gyermek számára a területi gyermekvédelmi szakszolgálat részéről erre kijelölt hivatásos gyámot rendeli ki, ha az

ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket a Szociális törvény hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában helyezte el, a nevelőszülő a gyámságot nem vállalta, a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához és a gyermeket a gyámhivatal ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezte el.

A hivatásos gyám egyidejűleg legfeljebb negyvennyolc gyermek gyámságát láthatja el.

A gyámsággal járó jogok és kötelességek - ha a gondozás-nevelés megkezdését a gyermek tartózkodási helye nem akadályozza - a gyámot a kirendelő határozat közlését követő naptól kezdve illetik meg, illetve terhelik.

A gyám tevékenységét a gyámhivatal irányítja és felügyeli, feladatainak ellátásához a területi gyermekvédelmi szakszolgálat segítséget nyújt.

A gyám működéséről, a gyámsága alatt álló gyermek ügyeiről félévente írásban köteles tájékoztatást adni a gyámhivatalnak. E tájékoztatási kötelezettség nem érinti a törvény szerinti számadási kötelezettséget.

Ha a gyám jogkörét a hivatásos gyám látja el, a gyermek gondozásával és nevelésével kapcsolatos feladatokat a nevelőszülő, gyermekotthon, fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthona biztosítja.

A hivatásos gyámot a gyermek elhelyezésének joga nem illeti meg, és a gyermek tartózkodási helyét csak a gyámhivatal engedélyével változtathatja meg.

A hivatásos gyám kötelessége az otthonteremtési támogatás, valamint az utógondozói ellátás iránti igény benyújtásának segítése és figyelemmel kísérése.

A gyermekvédelmi szakszolgáltatás a szaktanácsadás keretében szakmai, módszertani segítséget nyújt a személyes gondoskodásra irányuló szakfeladatok ellátásához, javaslatot készít a szakellátás fejlesztésére és elősegíti a tudományos kutatómunka gyakorlati alkalmazását. Ennek keretében a szakszolgálat a szakellátást nyújtó intézmények felkérésére szakmai segítséget nyújt az intézmény szakmai programja, házirendje elkészítéséhez, az intézmény szakmai átalakításának, megtervezéséhez, illetve kivitelezéséhez, az intézmény egész tevékenységének vagy egyes részfeladatainak szakmai értékeléséhez, továbbképzések szervezéséhez, szakmai munkaközösségek működéséhez, szakmai pályázati lehetőségek figyelemmel kíséréséhez és a pályázatok elkészítéséhez, új szakmai módszerek, eszközök megismeréséhez, egyéb - a szaktanácsadás keretébe tartozó - az intézmény által igényelt feladatok elvégzéséhez.

A szakszolgálat az otthont nyújtó ellátást biztosító értesítése alapján nyilvántartást vezet az otthont nyújtó ellátásban, átmeneti gondozásban, utógondozói ellátásban részesülő gyermekek, fiatal felnőttek gondozási napjainak számáról, az üres férőhelyekről, elkülönítve egymástól az ideiglenes gondozási feladatokat ellátó

nevelőszülőnél, illetve gyermekotthonban rendelkezésre álló üres férőhelyeket.

A szakszolgálat nyilvántartást vezet a hivatásos gyámi, vagyonkezelő eseti gondnoki, eseti gondnoki feladatok ellátására kirendelhető személyekről és működési területükről.

A szakszolgálat megszervezi a hivatali időn túl működő ügyeleti szolgálat működését.

Az ügyelet ad felvilágosítást az üres férőhelyekről, valamint az ideiglenes (átmeneti) gondozási feladatokat is ellátó nevelőszülőről és gyermekotthonról.

4. Sztenderd: Örökbefogadás

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás feladata a gyermek örökbefogadásának, illetve az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának és örökbe adásának szakmai előkészítése, az örökbefogadási eljárások lebonyolítása érdekében nyilvántartás vezetése a gyámhivatal határozata alapján örökbefogadhatónak nyilvánított átmeneti nevelésbe, illetve az örökbefogadható tartós nevelésbe vett gyermekről, valamint a szülő, az egészségügyi szolgáltatást nyújtó szerv vagy személy, a gyermekjóléti szolgálat, családvédelemmel foglalkozó más szerv bejelentése alapján az örökbefogadható gyermekről, az örökbe fogadni szándékozó személy tájékoztatása az örökbefogadás feltételeiről, így különösen az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról, az örökbe fogadni szándékozó egészségügyi és lélektani alkalmasságának vizsgálata a külön jogszabályban rögzített szakmai követelmények figyelembevételével és róla - a gyámhivatal határozata alapján - nyilvántartás vezetése, az eseti gondnoki jogkörben a szükséges intézkedések megtétele az átmeneti vagy a tartós nevelésbe vett gyermek esetén.

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás feladata a központi hatóság által vezetett országos örökbefogadási nyilvántartás - külön jogszabály szerinti - rendszeres tájékoztatása a fentiekben ismertetett nyilvántartásokban vezetett adatokról.

A gyermekevédelmi szakszolgáltatás a külön jogszabályban meghatározott feltételek mellett gondoskodik az örökbefogadás előtti tanácsadás és örökbefogadói tanfolyam, valamint az örökbefogadás utáni segítséget nyújtó szolgáltatások megszervezéséről, továbbá a központi hatóság megkeresésére külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadását követően jelentést készít az örökbefogadás helyzetéről.

A szakszolgálat a külön jogszabályban meghatározottak szerint nyilvántartásba veszi a gyámhivatal határozatával örökbefogadhatóvá nyilvánított, illetve tartós nevelésbe vett, a Gyermekevédelmi törvényben meghatározott személyek, illetve intézmények által bejelentett

örökbefogadható gyermeket, és erről tájékoztatja a központi hatóság által vezetett országos örökbefogadási nyilvántartást.

A szakszolgálat az örökbefogadási szándékkal jelentkező személyt a jogszabályi előírások szerint nyilatkoztatja, és tájékoztatja az örökbefogadás feltételeiről, az alkalmassági vizsgálat céljáról, jellegéről, valamint helyéről és időpontjáról, továbbá a családi és lakáskörülményeik feltárását szolgáló helyszíni tájékozódás időpontjáról. A családi és lakáskörülmények feltárására a szakszolgálat felkérheti a gyermekjóléti szolgálatot is.

A szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személyt a külön jogszabályban foglaltaknak megfelelően felkészíti az örökbefogadásra.

A szakszolgálatnak az örökbefogadni szándékozó személy beleegyezésével fel kell kérnie annak háziorvosát - szükség esetén szakorvosát - annak megállapítására, hogy az örökbefogadni szándékozó személy egészségi állapotát tekintve alkalmas-e gyermek felnevelésére. A felkérésben választ kell kérni arra, hogy az örökbefogadni kívánó személy nem szenved-e a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékossgban, súlyos pszichotikus zavarban, alkoholfüggőségben, kábítószer-függőségben, olyan betegségben, amely miatt - akár időszakosan is - akadályozott a gyermekről való gondoskodás, illetve amely a gyermek fejlődését veszélyezteti.

Az örökbefogadni szándékozó személy pszichikai alkalmasságának vizsgálata során a szakszolgálat feltárja, hogy az örökbefogadási szándék motivációja, a család élethelyzete, az örökbefogadni szándékozó személy életkora és személyisége, a gyermek nevelésével kapcsolatos elképzelése előreláthatólag biztosítja-e az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését.

A szakszolgálat az örökbefogadni szándékozó személy lakóhelyének felkeresése során a helyszínen tájékozódik, hogy a lakókörnyezet, illetve a családi és lakáskörülmények alkalmasak-e gyermek örökbefogadására, lehetőség szerint az együtt élő családtagok véleményét ki kell kérni.

A szakszolgálat a háziorvos szakvéleménye, a lélektani alkalmassági vizsgálat, valamint a helyszíni tájékozódás alapján kialakítja álláspontját az örökbefogadni szándékozó alkalmasságát illetően, amelyről tájékoztatja az örökbefogadni szándékozót.

A szakszolgálat megküldi a gyámhivatalnak a jogszabályi előírások szerinti javaslatait, valamint nyilatkozatát. A szakszolgálati javaslatban ki kell térni arra, hogy az örökbe fogadni szándékozó milyen életkorú, sérült vagy fogyatékos gyermek örökbefogadására alkalmas.

A szakszolgálat az örökbefogadni szándékozó alkalmasságát megállapító gyámhivatali határozat alapján nyilvántartásba veszi az örökbefogadni szándékozót.

Az örökbe fogadni szándékozókat az alkalmasságot megállapító gyámhivatali határozat kézhezvételekor az örökbefogadási szándék bejelentésének napjával kell az örökbefogadásra várakozók sorrendjébe besorolni.

A nyilvántartásba vételről - amennyiben ehhez az örökbe fogadni szándékozó nyilatkozatával hozzájárult - a szakszolgálat értesíti az Intézetet, valamint az örökbefogadni szándékozó személyt.

A szakszolgálat a várakozási idő alatt félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozót és tájékoztatja kérelme teljesülésének esélyeiről.

Ha a nyilvántartásba vétel oka már nem áll fenn, a szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozót törli a nyilvántartásából.

A szakszolgálat feladata a nyilvántartásában szereplő örökbe adható gyermekek számára, a nyilvántartásában szereplő örökbe fogadni szándékozók közül - a nyilvántartási sorrend figyelembevételével - a legmegfelelőbb örökbefogadó szülő kiválasztása.

Ha a nyilvántartásokban találunk olyan gyermeket, illetve örökbefogadásra várót, akik között az adatok alapján várhatóan megfelelő szülő-gyermek kapcsolat alakulhat ki, a szakszolgálat a gyermek gondozójának, valamint törvényes képviselőjének a bevonásával dönt a személyes kapcsolat felvételének a lehetőségéről, és erről értesíti az örökbe fogadni szándékozó személyt.

Amennyiben az örökbe fogadni szándékozó személy a szakszolgálat által a kiválasztott gyermekről nyújtott részletes tájékoztatás alapján találkozni kíván a gyermekkel, a szakszolgálat munkatársa megszervezi a kérelmezőnek a gyermekkel való személyes találkozását. A látogatás időpontjáról a gyermek törvényes képviselőjét értesíteni kell.

A kérelmező további tájékoztatást kérhet a gyermekről az őt gondozó személytől, majd megtekintheti a gyermeket, de a gyermek nem tudhat arról, hogy a kérelmező őt örökbefogadási céllal látogatja meg.

Amennyiben a kérelmező a megismerkedés alapján további kapcsolatot szeretne kialakítani a gyermekkel, a szakszolgálat, a gondozó intézmény (személy) és a törvényes képviselő által megállapított gyakorisággal, a közösen megbeszélte időpontokban felkeresheti a gyermeket.

A személyes kapcsolatfelvételtől számított 30 napon belül a szakszolgálat - a gyermek gondozója, illetve törvényes képviselője bevonásával - kialakítja álláspontját arra vonatkozóan, hogy javasolja-e a gyámhivatal felé a gyermeknek a kérelmező gondozásába történő kihelyezését, és erről a kérelmezőt tájékoztatja.

A szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó kérelmére a javaslatot, a gyámhivatal által bekért igazolásokkal és szakvéleményekkel, valamint az ítélőképessége birtokában levő gyermek meghallgatásáról készült jegyzőkönyvvel együtt megküldi a gyámhivatal részére.

A gondozásba történt kihelyezésről a szakszolgálat értesíti az a központi hatóság által vezetett országos örökbefogadási nyilvántartást.

A szakszolgálat a gyámhivatal felkérésére figyelemmel kíséri a kihelyezett gyermek gondozását, a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, a gyermek családba történő beilleszkedését, és a gyámhivatal által kitűzött határidőre megküldi az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát.

A szakszolgálat törli az örökbefogadható gyermekek nyilvántartásából azt a gyermeket, akinek az örökbefogadását a gyámhivatal jogerős határozattal engedélyezte, és erről az Intézetet is értesíti.

Ha a szakszolgálatot a központi hatóság arról értesíti, hogy az általa vezetett országos nyilvántartásban szerepel olyan más megyei illetőségű vagy külföldi állampolgárságú örökbefogadni szándékozó személy, aki várhatóan megfelelő szülő-gyermek kapcsolatot tud kialakítani a szakszolgálat nyilvántartásában szereplő gyermekkel, a szakszolgálat a jogszabályban foglaltak szerint jár el.

Az örökbefogadhatónak nyilvánítás iránti eljárás az átmeneti nevelésbe vett gyermek gyámjának kérelmére vagy hivatalból indul. A hivatalból induló eljárást a gyermekvédelmi szakszolgálat, a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózat működtetője vagy a gyermekjogi képviselő is kezdeményezheti.

Az örökbefogadhatónak nyilvánítás kérdésében a gyámhivatal - ha a szülői felügyeleti jog megszüntetése érdekében pert nem kezdeményez - soron kívül jár el. A gyámhivatal a nevelőszülőnél elhelyezett, átmeneti nevelésbe vett gyermek részére eseti gondnokot rendel.

Ha az örökbefogadhatónak nyilvánítás indoka az, hogy a szülő gyermekével önhibájából nem tart kapcsolatot és életvitelén, körülményein az átmeneti nevelés megszüntetése érdekében nem változtat, vagy a szülő fél éven át gyermekével semmilyen formában nem tart kapcsolatot, a gyámhivatal meghallgatja a szülőt, a gyermek gyámját, valamint a gyermek gondozását ellátó nevelőszülőt és környezettanulmányt készít; a szülő lakó- vagy tartózkodási helyét az új lakó- vagy tartózkodási helye megjelölése nélkül megváltoztatta, a gyámhivatal a jogszabályban foglaltak szerint intézkedik a lakó- vagy tartózkodási hely felkutatása iránt, illetve meghallgatja a gyermek gyámját, valamint a gyermek gondozását ellátó nevelőszülőt.

Az örökbefogadás előtti eljárást a Magyar Köztársaság területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkező örökbe fogadni szándékozó személy kérelmére a lakóhelye, tartózkodási helye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálat készíti elő. Ha az örökbefogadni szándékozó házaspár különböző gyermekvédelmi szakszolgálatok illetékességi területén rendelkezik lakóhellyel, az örökbefogadás előtti eljárás - egymás kölcsönös tájékoztatása mellett - bármelyik házaspár lakóhelye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálatnál lefolytatható.

A gyermekvédelmi szakszolgálatnál előterjesztett kérelemben - a jogszabályokban meghatározott kivétellel - az örökbe fogadni szándékozó személy nyilatkozik az örökbefogadási szándéka indokairól, valamint az örökbe fogadandó gyermek(ek)re vonatkozó elképzeléseiről, ezen belül az általa örökbe fogadni szándékozott gyermekek számáról, illetve arról, hogy vállalja-e testvérek örökbefogadását, az örökbe fogadandó gyermek(ek) koráról, arról, hogy vállalja-e egészségileg károsodott gyermek örökbefogadását, a korábban kezdeményezett örökbefogadás előtti eljárás eredményéről, arról, hogy alkalmassá

nyilvánítása esetén hozzájárul-e a személyazonosító adatainak az örökbe fogadni szándékozó személyek országos nyilvántartásába vételéhez, annak tudomásulvételéről, hogy az örökbefogadásra való alkalmasság feltétele az örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon történő eredményes részvétel.

A gyermekvédelmi szakszolgálat a kérelem előterjesztésével egyidejűleg, de legkésőbb 10 munkanapon belül, írásban tájékoztatja az örökbefogadni szándékozót az örökbefogadás feltételeiről és arról, hogy alkalmasságának megállapítása érdekében az általa meghatározott helyen és időpontban vizsgálaton, illetve tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon kell megjelennie, valamint arról, hogy családi és lakáskörülményeiről a helyszínen győződik meg.

Ha az örökbe fogadni szándékozó személy az alkalmassági vizsgálaton, illetve a tanácsadáson és a felkészítő tanfolyamon nem jelent meg és távolmaradását nem mentette ki vagy a környezettanulmány elkészítését nem tette lehetővé, a gyermekvédelmi szakszolgálat visszavontnak tekinti az örökbe fogadni szándékozó személy kérelmét és nem folytatja le az alkalmassági vizsgálatot.

A gyermekvédelmi szakszolgálat a kérelem beadásától számított 60 napon belül tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozó személyt az alkalmassági vizsgálat eredményéről.

A gyermekvédelmi szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személy egyidejű értesítése mellett az örökbe fogadni szándékozó személy lakóhelye szerint - ha az örökbe fogadni szándékozók lakóhelye különböző gyámhivatalok illetékességi területén van, a választásuk szerint - illetékes gyámhivatalnak megküldi az ügyfél kérelmét, az általa elvégzett pszichológiai vizsgálat eredményét, a háziorvosi igazolást az örökbefogadásra való egészségügyi alkalmasságról, az örökbefogadás előtti tanácsadás és felkészítő tanfolyam eredményes elvégzését igazoló iratot, a környezettanulmányt, a jogszabályban foglaltak figyelembevételével kialakított javaslatát.

Az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozat hatályának leteltével, ha az örökbe fogadni szándékozó személy az alkalmasság megállapítása iránt ismételt kérelmet nem terjeszt elő, adatait a gyermekvédelmi szakszolgálat törli a nyilvántartásából, és erről értesíti az örökbe fogadni szándékozó személyek országos nyilvántartását, valamint az örökbe fogadni szándékozó személyt.

A gyermekvédelmi szakszolgálat véleményének kialakítása érdekében, ha a családi állapotban, személyi és életkörülményekben, valamint az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzelésekben következik be változás, az örökbe fogadni szándékozó személyt ismételt alkalmassági vizsgálaton való megjelenésre hívja fel, lakóhelyváltozás esetén beszerzi a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálatnál kezelt iratokat és környezettanulmányt készít.

Az alkalmasságot fenntartó határozat alapján az örökbefogadni szándékozó személyt a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat törli nyilvántartásából, a lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat - az eredeti nyilvántartásba vétel időpontjával -

nyilvántartásába bejegyzí, az országos nyilvántartás az adatokban bekövetkezett változásnak megfelelően veszi nyilvántartásba.

Ha a felülvizsgálat során a gyámhivatal alkalmatlanságot állapít meg, az erről szóló határozat alapján a gyermekevédelmi szakszolgálat és az országos nyilvántartás törli a nyilvántartásából az örökbefogadni szándékozó személyt.

5. Sztenderd: Utógondozói ellátás

Az utógondozói ellátás keretében kell lakhatást és szükség szerint további ellátást biztosítani azon átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőtteknek, akinek utógondozói ellátását a gyámhivatal elrendelte.

A gyámhivatal által elrendelt utógondozói ellátás keretében a fiatal felnőtt számára szükség esetén a jogszabályok szerinti teljes körű ellátást, és az önálló élet megkezdéséhez szükséges személyre szóló tanácsadást, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében segítségnyújtást (a továbbiakban: utógondozás) kell biztosítani.

Az utógondozói ellátást nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozó otthon vagy az általuk, illetve a területi gyermekevédelmi szakszolgálat által működtetett, lakhatást nyújtó külső férőhely, különösen albérlet vagy egyéb hely (a továbbiakban: külső férőhely) biztosítja.

Az utógondozói ellátás keretében a fiatal felnőtt számára a befogadását vállaló nevelőszülő, gyermekotthon vagy utógondozó otthon, továbbá a külső férőhely működtetője a lakhatási lehetőség mellett a fiatal felnőtt szükségleteihez, helyzetéhez igazodó ellátást nyújt. Ha a fiatal felnőtt ellátásához zsebpénz biztosítása is szükséges, annak összege nem lehet kevesebb a jogszabályban meghatározott mértéknél.

Az utógondozói ellátást nyújtó és a fiatal felnőtt az utógondozói ellátás konkrét formájáról, módjáról és mértékéről a külön jogszabályban foglaltak szerint írásbeli megállapodást köt. A megállapodás megkötésekor figyelemmel kell lenni különösen a fiatal felnőtt vagyoni, jövedelmi viszonyaira, egészségi állapotára és személyiségére, családi körülményeire, tanulmányai folytatására, kötelezettségeire.

Az utógondozói ellátást igénybe vevő fiatal felnőtt az ellátásért külön jogszabályban meghatározottak szerint térítési díjat fizet.

A gyámhivatal a fiatal felnőtt kérelmére, - illetve a gyermek nagykorúságának eléérése előtt a gyám (hivatásos gyám) javaslatának figyelembevételével - elrendeli az utógondozói ellátást, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja.

Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt, ha a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, és emiatt részesül ellátásban, a

huszonegyedik életévének, amennyiben más ok miatt részesül ellátásban, a huszonegyedik életévének betöltéséig kérheti.

Akkor nem biztosított a fiatal felnőtt létfenntartása, ha a havi jövedelme az öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát nem haladja meg, vagy a nagykorúvá válásának időpontjában a rendelkezésére bocsátott készpénzvagyonának értéke az öregségi nyugdíj legkisebb összegének negyvenszeresét nem haladja meg, feltéve, ha lakhatása saját vagy közeli hozzátartozója lakókörnyezetében nem megoldható.

Az otthonteremtési támogatásban részesült fiatal felnőtt utógondozói ellátását a gyámhivatal akkor rendeli el, ha a fiatal felnőtt létfenntartását vagy lakhatását veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe került.

Az utógondozói ellátás elrendelése előtt a gyámhivatal megkéri az ellátást biztosító nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozói otthon befogadó nyilatkozatát vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat külső férőhelyre vonatkozó nyilatkozatát. A befogadó nyilatkozat megtagadása esetén a gyámhivatal köteles kikérni az intézmény érdekképviselői fórumának véleményét.

A fiatal felnőtt kérelmére az ellátást nyújtó nyilatkozik a fiatal felnőtt utógondozói ellátásra történő befogadásáról, ha a fiatal felnőtt létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja, és elhelyezése az ellátást nyújtó férőhelyén megoldható.

Az ellátást nyújtó a befogadást megtagadhatja, ha a fiatal felnőtt korábbi ellátása során a nevelőszülőjével vagy más ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsít, a házirendet többször súlyosan megsérti és az ellátás megtagadásával az intézmény érdek-képviselői fóruma is egyetért.

Ha az ellátást nyújtó a befogadást megtagadja, a fiatal felnőtt kérelmét az elutasítás indokolásával együtt az intézmény érdek-képviselői fóruma elé terjeszti.

Az érdek-képviselői fórum a kérelmet és az elutasítás okát megvizsgálja és véleményt nyilvánít a kérelem, illetve az elutasítás indokoltságáról.

Az utógondozói ellátás ismételten elrendelhető a létfenntartásukat önállóan biztosítani nem tudó fiatal felnőttek esetében a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig, a többi esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig.

Nincs helye az ismételt elrendelésnek, ha az utógondozói ellátás megszüntetésére azért került sor, mert a fiatal felnőtt a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsított, vagy a házirendet többször súlyosan megsértette és az ellátás megszüntetésével az intézmény érdek-képviselői fóruma is egyetért, és a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év még nem telt el.

Az utógondozói ellátásban részesülő, tanintézményben nappali tagozaton tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.

Az ellátást nyújtó nevelőszülő, gyermekotthon vagy utógondozó otthon az utógondozói ellátásról szóló gyámhivatali határozat közlésétől számított 10 munkanapon belül megkeresi a gyámhivatalt, és kezdeményezi az ellátás megszüntetését, ha a fiatal felnőtt az ellátást nem veszi igénybe, és ennek okáról nem értesíti az ellátást nyújtót.

Megszűnik az utógondozói ellátása a fiatal felnőttnek, az ellátás megszüntetésére vonatkozó bejelentését követő - a házirendben meghatározott - idő elteltével, - ha a fiatal felnőtt a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, és emiatt részesül ellátásban - a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével, - ha a fiatal felnőtt más ok miatt részesül ellátásban - a fiatal felnőtt huszonegyedik évének betöltésével, illetve a felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetén a tanulmányok befejezésével, de legkésőbb huszonötödik életévének betöltésével.

A gyámhivatalnak az utógondozói ellátás megszüntetését javasolja a nevelőszülő, ha vele szemben a fiatal felnőtt elfogadhatatlan magatartást tanúsít, a gyermekotthon, az utógondozó otthon, ha a fiatal felnőtt a házirendet többször súlyosan megsérti.

A gyámhivatal az utógondozói ellátást megszünteti, ha a fiatal felnőtt ellátásának feltételei már nem állnak fenn, vagy ellátását szociális bentlakásos intézmény biztosítja, vagy a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsít, vagy a házirendet többször súlyosan megsérti és az ellátás megszüntetésével az intézmény érdek-képviselői fóruma is egyetért.

1.7. Kritériumok

1. A gyermeket és családját érintő döntések a gyermek legjobb érdekében történnek.
2. A gyermek számára biztosított, hogy elsősorban saját családjában éljen és kapja meg a szükséges támogatást.
3. A gyermek és hozzátartozója a gondozás során nem részesülnek hátrányos megkülönböztetésben.
4. A gyermek részt vesz a személyét érintő döntésekben.
5. A gyermek és hozzátartozója megismerheti a nekik nyújtott szolgáltatásokat.
6. A gyermek identitása kialakításához, megerősítéséhez megfelelő támogatást kap.

7. A gyermek ésszerű időn belül kapja meg a szükségleteinek megfelelő segítséget, támogatást, gondozást.
8. A gyermek kapcsolatot tart a kapcsolattartásra jogosult személyekkel, mindenek előtt a szüleivel.
9. A gyermek személyes szabadságában nincsen korlátozva (kivéve, ha annak törvényes feltétele fennáll).
10. A gyermek életkorának megfelelő információkhoz juthat (média, Internet, írott sajtó).
11. A gyermek szabad véleménynyilvánításának és önkifejezésének lehetősége biztosított.

A protokollok alkalmazása önmagában nem jelent garanciát az általános indikátoroknak való megfelelésnek. Ezért minden esetben, amikor a gyermeket és családját érintő döntésekre, intézkedésekre kerül sor, az általános indikátorokat tesztként kell alkalmazni. (Valamennyi protokoll alkalmazása közvetlenül, vagy közvetve beavatkozást, vagy annak előkészítését jelenti a gyermek életébe)

Az egyes indikátorok más-más súlyozással lehetnek jelen a folyamatokban, függően attól, hogy a szociális munka mire irányul és kik a szereplői. Ez azonban sohasem jelentheti azt, hogy valamely indikátor súlytalanná váljon és a megfelelés tesztelése elmaradjon. A rész és az egész összefüggésében kell tekinteni a gyermek életében eszközölt minden beavatkozást.

Ha a gyermek szükségletei – túl a valamennyi gyermeket jellemző szükségleteken – jelentős kockázatúak (betegség, fogyatékosság), vagy különleges státuszából adódnak (pl. menekült), vagy kulturális és vallási kisebbséghez tartozásából erednek, akkor a protokollok alkalmazása során fokozottan kell figyelni az általános indikátorokkal mért szempontok teljesülésére.

Hogyan kell alkalmazni a kritériumokat?

1. A gyermeket és családját érintő döntések a gyermek legjobb érdekében történnek.

A gyermek legjobb vagy legfőbb érdeke fogalom értelmezése a gyakorlati munka során jellemzően kétféle tévedéshez vezethet.

Az egyik hiba, ha egyetlen meghatározott konkrét tartalmat tulajdonítunk a fogalomnak. Például Jancsikának az a (legjobb) érdeke, hogy teljesítse tankötelezettségét. Vagy, Katikának az a (legfőbb) érdeke, hogy érzelmi biztonságban legyen nevelőszülőjénél.

Ez a hibatípus például akkor fordul elő, ha az esetté válás vagy az esetmegbeszélés konkrét okát, mondjuk az iskolakerülést és az arra adandó megoldási módot azonosítjuk a gyermek legjobb érdekével.

A másik tévedési lehetőség, ha nagyon absztrakt, „nem kézzelfogható”, elvont tartalmat tulajdonítunk a fogalomnak és valójában nem tudunk vele mit kezdeni, pontosabban a kifejezés használata a semmitmondást szolgálja.

A helyes értelmezés: Valamely protokoll alkalmazása során figyelemmel kísérjük, hogy a gyermek legjobb/legfőbb érdeke, azaz valamennyi szükséglete, valamennyi gyermeki joga az adott helyzetben, az adott körülmények között kielégíthető és érvényesíthető legyen, továbbá a beavatkozás/intézkedés segítse elő a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődését.

Miután a gyermeki jogok, de a gyermeki szükségletek sokfélesége is óhatatlanul konkurenciába kerülnek, ezért praktikus hierarchiát kell felállítanunk, törekedve a legkisebb veszteségre.

Látható, hogy a jogok és a szükségletek maximális kielégítése a legritkább esetben lehetséges, ezért a gyermek legjobb érdekét akkor képviseljük, ha optimalizálni tudjuk a helyzetét.

Például: egy elképzelt esetben a 8 éves kislány szüleitől való és akarata ellenére történő elválasztása elengedhetetlen. A gyermek átmeneti nevelt lesz. A GYSZB szakvéleménye szerint nevelőszülői elhelyezése javasolt, hogy érzelmi biztonsága biztosított legyen. Súlyos asztmás tünetei vannak, fontos, hogy tiszta levegőjű környezetben éljen. Képességei szerint különleges szükségletű, tanulásban akadályozott (SNI), eltérő tantervű iskolában kell folytatnia tanulmányait. Mozgókészsége rendkívül jó, balettozni jár, tehetségét gondozni kell. Ha a szülők rendezik kapcsolatukat, 2-3 éven belül reálisnak látszik hazakerülése. Ezért rendszeres kapcsolattartását a szülőkkel szorgalmazni kell.

Az elhelyezési protokoll alkalmazása során, meghallgatva a gyermeket és szüleit, a szakemberek olyan konszenzusos javaslatot tettek, mely szerint a leendő nevelőszülő lakóhelye tiszta levegőjű településen található; a vérszerinti szülők lakóhelyétől 30 km-re van és könnyen megközelíthető. Speciális tantervű iskolába – ami a 20 km-re lévő városban van – a nevelőszülő naponta elkíséri a gyermeket; a negyedévente esedékes orvosi kontrollra a nevelőszülő szintén elkíséri a megyeszékhelyen lévő kórházba a gyermeket; a balettoktatás jelenleg megoldhatatlan, helyette hetente kétszer táncfoglalkozásra fog járni a kislány; ennek fedezetére a nevelőszülő külön ellátmányban részesül.

További protokollok alkalmazásakor is a szakemberek a gyermek legjobb érdekében fognak eljárni, mert: kikérdezik a szülőket a gyermek szokásairól, kedvenc ételeiről, játékaikról; arról, hogy miként szokták megtartani a családi ünnepeket; a gyermek magával hozza fényképeit szüleiéről, magáról, elhozza babáit, játékait, saját ruháit, vagy bármely más tárgyát, ami fontos és kedves neki.

Megtervezik az első találkozást a nevelőszülővel, aki a kislány kedvenc süteményét készíti el erre az alkalomra; megbeszélik a telefonos kapcsolattartás részleteit.

2. A gyermek számára biztosított, hogy elsősorban saját családjában éljen és kapja meg a szükséges támogatást.

A gyermek elidegeníthetetlen joga, hogy elsősorban saját családjában éljen. Valójában az „elsősorban” kifejezés az, ami gyengíteni látszik ezt az állítást. Ennek a kitételnek a jogosságát kell vizsgálni minden konkrét esetben, amikor az elválasztás lehetősége fölmerül, vagy az elválasztás elengedhetetlennek látszik. Az értelmezés – ha nem konkrét esetről van szó – mindig egyszerűbb. A gyermek csak végső esetben és kizárólag saját legjobb érdekében választható el tartósan, vagy átmenetileg a családjától, törvényes és tisztességes eljárás keretében.

Mindig vizsgálni kell, hogy a család milyen támogatások, szolgáltatások nyújtása esetén őrizheti meg továbbra is az egységét, milyen erőforrásokat kell biztosítani annak érdekében, hogy képesek legyenek helyben, saját természetes közegükben megoldani problémáikat, elhárítani, vagy mérsékelni a gyermeket veszélyeztető körülményeket. Ebben az értelmezésben és csakis ebben mérlegelhető a „végső megoldás” lehetősége.

Az igazi szakmai kihívás soha sem a végletesen veszélyeztető (életveszély) helyzetek felismerése. Az indokolatlanul korai vagy az indokolatlanul késői beavatkozás dilemmájától terhes esetek az igazán nehezen megoldhatók.

Fenntartva, hogy az esetek sokfélék és változatosak, mégis minden esetben vizsgálni szükséges:

- a protokoll alkalmazója (aki gyakran az alapellátásban az eset gazdája) a szociális munka szabályai szerint kezeli-e az esetet,
- az eset kapcsán szóba jöhető megoldások, támogatások ismertek-e, elérhetők-e a településen
- az esetkezeléshez kap-e szakmai segítséget és ellenőrzést, szupervíziót

Túl a szociális munkásnak és a gyermekjóléti szolgálatnak a kompetenciáján felmerülhet még:

- a gyermek családjától történő elválasztására hatóság (önkényes) döntése alapján került sor, melyet a szakemberek nem támogattak
- a településen vagy elérhető közelségben nem épültek ki a szolgáltatások, amelyek igénybevételével kiváltható volna a gyermek elválasztása a szülőtől.
- A család anyagi-szociális ellehetetlenülése a gyermek kiemelésének a tényleges oka, viszont a gyermek súlyos veszélyeztetése a szakellátásba utalás indoka (a szülők hajléktalanok)

Az utóbb felsorolt esetekben a protokollok rendeltetésüknek megfelelő alkalmazását végső soron a területi egyenlőtlenségek, az önkormányzati és/vagy az állami szociálpolitika akadályozza.

A bizonyíthatóan ilyen esetekben a szolgálati út betartásával jelezni szükséges az illetékes igazgatási és politikai vezetők felé, mérlegelendő a jogorvoslat lehetősége, az állampolgári jogok országgyűlési biztosának megkeresése.

Ezt az indikátort nem csak az eddig ismertetett módon szükséges alkalmazni. A gyermekvédelmi szakellátásba utalt ideiglenes hatállyal elhelyezett és átmeneti nevelt gyermekek esetében is a végső célt szem előtt tartva, mindig vizsgálni kell, hogy miként rövidíthető le a szakellátásban töltött idő, mit kell annak érdekében tenni, hogy a gyermek mielőbb visszakerülhessen vérszerinti családjába. A gyámság, a családgondozás, a gyámi-gondozói tanácsadás protokolljainak helyes alkalmazása tehát azt is jelenti, hogy mindent megteszünk a családba történő visszahelyezés érdekében.

Minden protokoll, amelynek a helyes alkalmazása előmozdítja a vérszerinti kapcsolat erősítését, értelmezést nyer a 2. indikátor vonatkozásában. Például a kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazása is ezt a célt szolgálja. Még kiterjesztettebb értelmezésben azt is ajánlott vizsgálni, hogy a bv. Intézetekben született csecsemők elválasztása anyjuktól kellően indokolható-e, illetve mit kell tenni annak érdekében, hogy az elválasztásra legalább a korai kötődés időszakában ne kerüljön sor.

3. A gyermek és hozzátartozója a gondozás során nem részesülnek hátrányos megkülönböztetésben.

Az indikátorral meggyőződünk arról, hogy a gyermek és szülei (adott esetben más törvényes képviselője vagy hozzátartozója) megkülönböztetéstől mentes eljárásban, bánásmódban részesültek-e valamely protokoll alkalmazása során. Mindenekelőtt vizsgálandó (kizárandó), hogy: faj, bőrszín, nem (nemi identitás), nyelv, vallás, politikai vélemény, származás (nemzeti, nemzetiségi, etnikai), társadalmi helyzet, betegség/fogyatékoság alapján történt-e különbségtétel.

A hátrányos megkülönböztetésnek számos, a felsoroltakon túli esetei is lehetségesek. Ezek felismerésére kellő felkészültséggel és érzékenységgel kell rendelkezni:

Például:

- házasságon kívül született gyermek
- egyszülős családból („csonka”) származó gyermek
- sokgyermekes családból származó gyermek
- egygyerekes családból származó gyermek
- külföldi állampolgárságú gyermek
- gyermekotthonos gyermek („zacis gyerek”)
- menekült gyermek
- HIV/AIDS-ben szenvedő gyermek
- munkanélküli szülők gyermeke
- a gyermek viselkedése deviáns
- deviáns életvitelű szülők gyermeke
- szegénységben élő szülők gyermeke
- bűncselekményt elkövetett gyermek
- bűncselekmény áldozata a gyermek
- pszichiátriai tüneteket hordoz a gyermek

A példák sokaságát nehéz számba venni, nem is szükséges ahhoz, hogy felismerésükre képesek legyünk.

Általában hátrányos megkülönböztetésről beszélünk, de lehetnek helyzetek, amikor a gyermek vélt, vagy valós érdekében egy harmadik személy (politikai) nyomásgyakorlóként lép fel.

Ennek formái:

- valamilyen előnnyel kecsegtetik a protokoll alkalmazóját, ha bizonyos megoldást preferál
- valamilyen hátrány helyeznek kilátásba (zsarolás), ha a protokoll alkalmazója nem az elvárt megoldást, javaslatot támogatja.

A hátrányos megkülönböztetés veszélye fokozott, ha a gyermek a Gyvt. értelmében speciális, vagy különleges szükségletű. Az egyes protokollok alkalmazásakor a szakmai szereplők viselkedésének, kommunikációjának előítéletmentesnek kell lennie. Ez azt jelenti, hogy a szakemberek létező előítéleteiket (ezt nem tudjuk kizárni) legyenek képesek kezelni tudni, önismeretük, önkontrolljuk az elvárható módon működjön.

Végeredményben a szociális munka etikai kódexe idevonatkozó cikkelyeinek feleljenek meg munkavégzésük során. Egy esetmegbeszélés alkalmával vagy egy családi csoportkonferencia ülésén a gyermek, a hozzátartozó, vagy más szakmai körből jelenlévő szakember (leggyakrabban pedagógus, gyermekorvos) részéről megnyilvánuló megkülönböztetésre vagy előítéletességre utaló megjegyzés esetén az adott helyzetben legcélravezetőbbnek látszó módon reagálni kell az elhangzott negatív véleményre.

Soha nem hagyhatunk kétséget a felől, hogy a gyermekvédelmi szakmát képviselő szakember miként gondolkodik, hogyan értelmezi a megjegyzést, vagy megnyilvánulást.

4. A gyermek részt vesz a személyét érintő döntésekben.

Ez az indikátor együttesen alkalmazandó a 11. indikátorral, mert a gyermek részvétele valamely döntésben feltételezi, hogy szabadon véleményt nyilváníthat.

Az indikátor alkalmazásával meggyőződünk arról, hogy a gyermek részvétele biztosított-e a protokollok alkalmazásakor. Miután a részvétel célja az, hogy a gyermek részese, aktív szereplője legyen a róla születő döntéseknek, azok realizálása során (pl. védelembe vett gyermek, családbafogadott gyermek, új gondozási helyre kerülő gyermek) kellően motivált és érdekelt legyen, ezért kérdés lehet, hogy vajon csak ítélőképessége birtokában lévő gyermek esetében értelmezendő-e az indikátor. A válasz: nem!

A nemzetközi ajánlások általában tartózkodnak az életkor konkrét meghatározásától, mert az gyengítené e gyermeki jog érvényesítését.

Az intellektus fejlődésbeli elmaradása (pl. szocio-kulturális okból) vagy az értelem valódi sérülése (tanulásban akadályozottság, értelmi akadályozottság) nem lehet oka a részvétel elmaradásának, miként a gyermek szociális kapcsolatainak zavara sem (pl. autisztikus tünetek).²

² Korábbi, de napjainkban még használatos terminológiával: mentális retardáció, enyhe értelmi fogyatékos, közép súlyos értelmi fogyatékos (debilis, imbecilis).

Ilyen esetekben megfelelő szakemberek bevonásával (gyógypedagógus, pszichológus) segíteni, támogatni kell a részvételt, azaz ennek meglétéről kell meggyőződnünk.

Tehát az ítélőképesség hiányát csak akkor fogadhatjuk el, ha azt súlyos fogyatékossgal együtt járó betegség vagy pszichiátriai betegség okozza.³ Azonban ilyenkor is szükséges, hogy a gyermeket képviselje gondozója/gyámja, aki őt a legjobban ismeri és szükségleteit „szándékát, kívánságát” közvetett módon megjelenti.

Az érzékszervi és mozgásfogyatékossgok esetében az indikátort maradéktalanul használni szükséges.

Minden olyan esetben, amikor a gyermek részvétele nehezített, például nem érti jól a nyelvet, vizsgálendő, hogy a szóban forgó nehézség elhárítására milyen segítséget kap.

A gyermek részvételét az őt érintő döntésekben a Gyvt. is előírja. Az elhelyezési protokoll használatakor erről például egyszerűen meggyőződhetünk. (A jegyzőkönyv szerint a gyermek részt vett az elhelyezési értekezleten). Ez önmagában csak formális megfelelést jelent, ezért vizsgálni szükséges, hogy a részvétel érdemi volt-e.

A részvételnek a gyermek élete minden színterén meg kell valósulnia, különösen azokban a protokollokban, amelyek használatára nap mint nap sor kerül (ezek például a gyermek gondozása-nevelése feladatai a gyermekek és a családok átmeneti otthonaiban, gyermekotthonban, nevelőszülőnél).

A leggyakoribb élethelyzetek a következők: zsebpénz felhasználása, önállóság mértéke az öltözködésben, önkiszolgáló tevékenységek, a gyermek mit szeretne sportolni, iskolaválasztás-pályaválasztás.

Módszertani kérdés az indikátor szakszerű alkalmazása, amire itt részleteiben nem térünk ki, pusztán emlékeztetünk rá, hogy minden szereplőt szükséges meghallgatni, minden előírt dokumentációt meg kell tekinteni. (a gyámi, gondozói tanácsadó külön beszélget a gyámmal (gondozóval) és külön beszélget a gyermekkel).

5. A gyermek és hozzátartozója megismerheti a nekik nyújtott szolgáltatásokat.

Ez az indikátor szorosan összekapcsolódik a 10. indikátorral, mert a gyermeknek és hozzátartozójának nyújtott szolgáltatások megismerése csak megfelelő információk birtokában lehetséges.

A szolgáltatások megismertetése egyfelől a bizalomépítést, egyben a kiszolgáltatottság érzés megszüntetését szolgálja, másfelől praktikus, a szolgáltatás használatát elősegítő ismereteket nyújt. Összességében előmozdítja, erősíti a gyermek/a szülő és az intézmény, szakember együttműködését.

³

BNO kód F73, vagy ha a gyermek IQ-ja 20-49 között határozható meg, olyan teszttel, amelynek átlaga 100. Olyan pszichiátriai betegség, amikor a gyermek magatartásával önmagát és a közösséget súlyosan veszélyezteti. A betegségek és fogyatékossgok igazolását csak az 5/2003. (II. 19.) ESZCSM rend. alapján jogosult szakorvos adhatja ki, tehát kizárólag ennek alapján állíthatjuk, hogy a gyermek nincs éntélőképessége birtokában.

A szolgáltatások megismertetése során fontos törekedni arra, hogy a gyermekben/szülőben kellően tudatosuljon: az igénybevett szolgáltatás a gyermek és a család szociális, mentális és erkölcsi jólétét, fizikai és szellemi egészségét szolgálja. Ennek megvalósulását az indikátor csak közvetve képes mérni, pontosabban azt tudjuk mérni, hogy a tájékoztatás, egy szolgáltatás megismerhetőségének mélysége általában megfelelő-e. (Egy konkrét esetben mindig számolni kell azzal, hogy a gyermek/szülő önkéntesen veszi-e igénybe a szolgáltatást, vagy kényszerintézkedésről van szó).

Egy protokoll alkalmazásakor, illetve azt megelőzően a gyermeket/szülőt meg kell ismertetni annak lényegével, céljával, a várható eredménnyel, a szereplőkkel és minden más fontos körülménnyel, információval.

Lehetőséget kell biztosítani, arra, hogy a gyermek/szülő kérdezhesen. A protokoll eredményes használatának fontos feltétele ez, az elmulasztás lehetősége időhiány miatt kockázatként kezelendő.

A megismertetés, tájékoztatás módok sokfélék lehetnek, de minél szélesebb körűek és változatosak, annál inkább bizalomnövelők és egyben egy intézmény, egy szolgáltatás transzparenciáját is növelik.

Például:

- a településen a közösségi helyeken (önkormányzat, ügyfélszolgálat iroda, orvosi/gyermekeorvosi rendelő, iskola, óvoda, közösségi ház) kifüggesztve megtalálható a szolgáltatások elérhetősége
- az önkormányzat, az intézmények (különösen az alapellátás intézményei) építészeti, belsőépítészeti szempontból megjelenésükben küldetésük felől, nem hagynak kétséget, esztétikusak és bizalmat ébresztőek
- az önkormányzat és intézményei működtetnek honlapot, interaktív honlapot.
- a helyi írott sajtóban, helyi és regionális rádió és TV adásaikban rendszeresen hírt adnak szolgáltatásaikról
- az intézmények informatív és esztétikus kiadványokat, prospektusokat készítenek magukról, és fontosabb szolgáltatásaikról
- az intézmények rendszeresen tartanak nyílt napokat, informálják erről célcsoportjaikat
- a gyermekotthonban élő gyermek megismeri a házirendet és más helyi szokásokat
- a gyermekotthonban élő gyermek ismeri a gyámi, gondozói tanácsadó, a gyermekjogi képviselő elérhetőségét
- az egyes szolgáltatók, például a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai közös eszmecsatáztatásokat, szakmai fórumokat tartanak. Ebből következően kellően ismerik egymást és informálni tudják a gyermeket/szülőt a társszolgáltatókról is
- a gyermeknek/szülőnek elmondják, hogy hogyan utazhat a család lakóhelye és a gyermekotthon/nevelőszülő székhelye, lakóhelye között
- a gyermek/szülő a leendő gondozási helyet előre megismerheti

- az örökbefogadásra várakozó szülőkkel megismertetik a közvetítéssel foglalkozó legálisan működő civil szervezeteket, az örökbefogadó szülők egyesületeit
- a bűncselekményt elkövetett gyermek, megismeri a büntetőeljárás szakaszait, intézményeit, szereplőit, a követendő magatartási szabályokat
- a gyermekotthonban, nevelőszülőnél élő gyermek és az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt megismeri az otthonteremtés lehetőségeit.

6. A gyermek identitása kialakításához, megerősítéséhez megfelelő támogatást kap.

Az indikátorral a gyermek identitása kérdésének több komponensét vizsgáljuk. Legelőször is azt, hogy valamely protokoll alkalmazása a gyermek identitása tiszteletben tartásával történt-e.

Továbbá vizsgálandó, hogy a gyermek megkapja-e származása megismerésének lehetőségét és ahhoz milyen konkrét segítségben részesül.

A nem korai életkorban gondozásba került gyermeknél már rendszerint nem a származás megismeréséről, hanem az identitása fejlesztése, erősítése érdekében tett támogatásokat szükséges vizsgálni.

Ha a gyermek származása vélhetően vagy bizonyossággal - ez utóbbi csak szülőjének vagy a gyermeknek magának a nyilatkozatán alapulhat – eltérő a többségtől, akkor különös figyelemmel kell vizsgálni az identitáshoz fűződő szükségletek kielégítését.

(Magyarországon elsősorban a roma származás, de emellett bármely más etnikai, vagy nemzeti kisebbségi származás előfordulhat: például afgán, vietnámi, kínai, mongol).

Az alábbi szempontokkal vizsgálható a kérdés:

- a gyermek ismeri származását, születése körülményeit
- a gyermeknek van folyamatosan vezetett élettörténetkönyve
- a gyermek szabadon gyakorolja vallási és kulturális szokásait
- a településen, a gyermekotthonban működik roma klub, hagyományőrző csoport, amelyet a gyermek látogat
- ha a gyermek iszlám vallás szerint étkezik és tisztálkodik, ezt a tevékenységet szabadon gyakorolhatja-e
- ösztönzik a gyermeket a származási nyelve tanulására
- ha a gyermek menekült, segítik-e hozzátartozóinak felkutatásában
- a gyermek repatriálását kezdeményezték (ha a gyermek legjobb érdekében áll)
- a gyermeket nem akadályozzák nevének használatában
- a gyermek számára biztosított, hogy származásának megfelelő kortárs kapcsolatokat létesítsen.

A többségitől eltérő származás esetén nő a kockázata a hátrányos megkülönböztetésen, ezért célszerű együtt vizsgálni a 3. indikátorral.

7. A gyermek ésszerű időn belül kapja meg a szükségleteinek megfelelő segítséget, támogatást, gondozást.

Az indikátort két dimenzióban kell értelmeznünk.

Egyszer, mint a protokollok megfelelő időben történő alkalmazásának a tesztjét. Másszor pedig kiterjesztve értelmezzük minden olyan esetre, amikor a gyermek érdekében intézkedésekre, beavatkozásokra van szükség, illetve amikor a gyermek gondozása, ellátása során az időbeliség fontos.

Az első esetben viszonylag könnyen tájékozódhatunk, mert számos protokoll – de nem mindegyik – esetében jogszabály írja elő, vagy jogszabályból következik, hogy a protokollt milyen időhatárokkal, ill. határidők megtartásával kell alkalmazni. Az örökbefogadás előkészítésének protokollja jellemzően ilyen, vagy a gondozási hely kijelölésére/megváltoztatására teendő szakszolgálati javaslat is határidőkben bővelkedik.

A teszt alkalmazása nem jelenthet pusztán automatizmust, mindig vizsgálni kell:

- ha valamely protokollrész alkalmazására *legfeljebb* x nap (rendszerint 15, 22) áll rendelkezésre, törekedtek-e a gyermek érdekében arra, hogy „ésszerű időn belül” azaz a szakmai szempontok sérülése nélkül a legrövidebb (legszükségesebb) idő alatt történjen meg például a gyermek szakértői bizottság általi vizsgálata.
- Ha valamely protokollrész alkalmazására *legalább* x napot rendel a jogszabály, akkor az ésszerű időn belülség minimum x nap, de a gyermek legjobb érdekében több is lehet. Például örökbefogadáskor a barátkoztatás minimum idejét a konkrét gyermek esetében kevésnek találjuk, ezért annak meghosszabbítására kerül sor.

Más esetekben az ésszerű időt, mint időtartamot nehéz és felesleges is pontosan meghatározni.

Ha a gyermek lázas beteg, akkor az orvoshoz történő eljuttatása ésszerű időn belül kell, hogy megtörténjen. Itt az ésszerű azt jelenti: azonnal, haladéktalanul.

Ha a gyermekotthonban a gyermek naptári naphoz kötve kapja meg a téli ruházatát és nem a tényleges időjárás függvényében, és ez azt eredményezi, hogy néhány napig, vagy hétig nem viselhet meleg ruhát, akkor nem csak az ésszerű időben kitétel nem teljesül, de a gyermek jó egészséghez fűződő jogát sem garantáljuk.

A védelembe vétel vagy az átmeneti nevelésbe vétel során annak megállapítására, hogy az intézkedésre ésszerű időn belül került sor, csak az esettörténet retrospektív vizsgálatával adható válasz.

8. A gyermek kapcsolatot tart a kapcsolattartásra jogosult személyekkel, mindenk előtt a szüleivel.

A gyermek kapcsolattartása a szülői kapcsolat erősítését, támogatását jelenti. A kapcsolattartás előmozdításához nyújtott segítséget és a tényleges megvalósulását kell vizsgálni.

Nagyon eltérőek a gyermek és a szülő lehetőségei, hiszen más és más a mozgástér, ha átmeneti nevelt a gyermek, vagy a gyermekek átmeneti otthonában került elhelyezésre.

Akadályozottságot jelent a kapcsolattartásban, ha a szülők külön élnek, vagy külföldön tartózkodnak, vagy a szülő büntetés végrehajtás alatt áll. Az akadályozottság nem a kapcsolattartás lehetetlenségét jelenti. A gyermek számára ilyen esetekben is meg kell teremteni a szülővel történő találkozás lehetőségét.

Kapcsolattartás alatt elsősorban, de nem kizárólagosan a személyes kapcsolat létrejöttét kell érteni, ha azt nem tiltotta meg a hatóság vagy bíróság.

Ha a szülő kapcsolattartási joga gyermekével korlátozásra került (gyakoriságát és helyszínét illetően), akkor a korlátok betartása mellett törekedni kell a korlátozott lehetőség maximális kihasználására, azaz a teljesülést kell vizsgálni.

Az egyes protokollokkal való munka során a következő szempontok figyelembe vétele, érvényre juttatása vizsgálandó:

- a gyermeket (rendszeresen) látogatják, a gyermek hazamegy,
- a gyermeket elviszik, elkísérik a kapcsolattartás helyszínére, például kijelölt gyermekjóléti szolgálathoz, büntetésvégrehajtási intézetbe,
- a gyermek és a szülő felkészítést, támogatást kap a kapcsolattartás eredményessége érdekében (a gyermekjóléti szolgálat családgondozójától, a gyermekotthon vagy a nevelőszülői hálózat családgondozójától, a gyámtól, a nevelőszülőtől, a gyermek/lakásotthoni csoport vezetőjétől, a nevelőszülői tanácsadótól, pszichológustól),
- a kapcsolattartás újraszabályozását kezdeményezi a gyermek gyámja (hivatásos gyámja), nevelőszülője, nevelőszülői tanácsadója, gyámi, gondozói tanácsadója,
- a gyermek véleményét, szándékát meghallgatják a kapcsolattartás érdekében,
- a szülő támogatást kap kapcsolattartása újraszabályozásának kezdeményezéséhez,
- a nem személyes vagy nemcsak személyes kapcsolattartás helyett/mellett a gyermek és a szülő között szabályozott és csak ésszerűen korlátozott módon rendszeres a telefonkapcsolat,
- a gyermek hozzáfér a telefonhoz,
- a telefon használat költsége költségvetésből biztosított,
- a gyermek számára biztosított a postai és elektronikus levelezés szüleivel (vagy más hozzátartozójával), ennek költségei költségvetésből biztosítottak,
- ellenőrzik-e, hogy a kapcsolattartást a gyermekotthon/nevelőszülő nem korlátozza nevelési célzattal,
- a szakszolgálatnál/gyermekotthonban (vagy adott esetben más helyszínen) van-e a kapcsolattartás céljára kialakított szoba,
- a kapcsolattartó szoba felszereltsége és barátságos berendezése (például játékokkal, pelenkázóval) előmozdítja-e a gyermek-szülő kapcsolat pozitív alakulását,
- ha a távolság indokolja, ott aludhat-e a gyermekotthonban a szülő és biztosítanak-e neki ellátást (étkezés, tisztálkodás)

- ha a szülőnek nincsen pénze útiköltségre, ki finanszírozza az utazást, megghiúsult-e a kapcsolattartás ilyen okból,
- figyelemmel kísérik-e a kapcsolattartás hatását, eredményét a gyermekre, megtörténik-e ennek dokumentálása,
- amennyiben a gyermek nem a szokásos gondozási vagy tartózkodási helyén, hanem például kórházban van, miként segítik elő, hogy kapcsolattartása biztosított legyen,
- ha a gyermek (fiatalkorú) előzetes letartóztatásban, vagy szabadságvesztés hatálya alatt áll, miként valósul meg a kapcsolattartás a szülővel, gyámjával, gondozójával.

Az indikátor alkalmazása során külön figyelmet kell fordítani két kockázati lehetőség figyelemmel kísérésére.

Az egyik a 3. indikátor szempontrendszere, a másik a gyermek betegsége, fogyatékossága.

Az utóbbi esetben a gyermeknek és a szülőnek egyaránt több támogatást kell kapnia a kapcsolattartáshoz.

9. A gyermek személyes szabadságában nincsen korlátozva (kivéve, ha annak törvényes feltétele fennáll).

Az indikátor értelmezési tartománya látszólag szűk teret enged. Ez azt jelenti, hogy a személyes szabadság egyenlő a fizikai korlátozás nélküli szabad mozgással.

Ennek ellentéte ugyanis a korlátozás, ami tartalmát tekintve szabadságmegvonással jár, hiszen például a nevelési felügyelet elrendelésekor a gyermek, nem hagyhatja el az intézmény területét, vagy szigorúbb esetben a nevelési felügyelet letöltésére kialakított helyiségben kell tartózkodnia.

A nevelési felügyelet jogintézményének törvényi garanciális feltételei adottak, az indikátor értelmezését erre az esetre nem terjeszthetjük ki.

A személyes szabadság korlátozhatatlanságát tágabban kell értelmeznünk. Abból indulunk ki, hogy a gyermek nincsen abban a helyzetben, hogy átgondolt, felelős döntéseket hozzon. Ellenkező esetben a szocializációs folyamatot és annak részét, a nevelés értelmét magát, - ami a jutalmazás-büntetés jogszerű és pedagógiaileg helyes eszközeivel él - tagadnánk.

A polgári jog a gyermeket cselekvőképtelennek, illetve korlátozottan cselekvőképesnek tekinti és a szülőre/törvényes képviselőre ruházza a fontosabb ügyekben szükséges jognyilatkozatok tételét a gyermek helyett. A jognyilatkozatok gyakran valamilyen akarat, szándék kinyilvánításai. Például a gyermek szabad akarata ellenében olyan helyszínen fog kapcsolatot tartani a külön élő másik szülővel, ahová ő nem szeretne elutazni. Ez tartalmilag ugyanaz mintha a gyermek szeretne valahová elmenni, viszont ebben mi megakadályozzuk. Mindkét esetben a szabadságmegvonás változataival szembesülünk.

A szabadság korlátozhatatlansága fogalmát, mint indikátort az „Egyezmény a gyermek jogairól” dokumentum szellemében kell értelmeznünk.

A 14. cikk 2. bekezdés

„Az Egyezményben részes államok tiszteletben tartják a szülőknek vagy, adott esetben a gyermek törvényes képviselőinek azt a jogát és kötelességét, hogy a gyermeket e jogának gyakorlásában képességei fejlettségének megfelelően irányítsák”

és a 18. cikk 1. bekezdés

„A felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre, illetőleg, adott esetben a gyermek törvényes képviselőire hárul. Ezeket cselekedeteikben mindenekelőtt a gyermek mindenek felett álló érdekének kell vezetnie”

Életszerű felfogásban tehát a szülő/törvényes képviselő (és mindazok a szakemberek, akik a gyermekkel a gyermekvédelmi rendszerben, az egészségügyben, a közoktatásban kapcsolatba kerülnek) a gyermek érdekében szükséges és arányos módon korlátozhatja a gyermek szabad akaratát.

A korlátozásnak preventívnek, célirányosnak, a gyermek fejlődését szolgálónak és humánusnak kell lennie.

A korlátozást meg kell előznie a gyermek megnyerésére, vagy motiválására tett kísérleteknek.

Könnyen belátható, hogy akárcsak egy kötelező védőoltás beadása, vagy a gyógyszerek bevitelének nehézsége ilyen gyakorlatot követel meg.

Általánosságban elfogadható – ami a konkrét helyzetek elemzését nem helyettesítheti – ha a korlátozással életveszélyt hárítunk el. Például az úttesten átszaladni szándékozó kisgyermek visszatartása, „visszarántása” (ez utóbbi már a bántalmazással majdhogyan nem egyenlő), több mint megengedhető, hanem elvárható reakció a szülő vagy a gyermek felügyeletével megbízott személy részéről.

Hasonló helyzetek gyors, határozott megszüntetése az élethez fűződő legerősebb alapjog védelméhez megengedhető.

Tehát személyes szabadságában – akarata véghezvitelében - rövid ideig korlátozom azt a gyermeket például a lakásotthonban, aki arra kíváncsi, hogy társa belefér-e a mosógépbe.

A nevelést szolgáló pedagógiai helyzetekben ugyancsak korlátozásokra lehet szükség.

A társadalmilag elvárható helyes szokások kialakítása érdekében a korlátozást közvetett formában célszerű alkalmazni, azaz például szabályzatba, házirendbe foglalva a magatartási szabályokat, amelyek tartalmazzák a megszegésük esetén várható következményeket.

Az életszerű helyzetek sokféleségében célszerű mindig a jogok és kötelezettségek egyensúlyban tartására figyelni.

A gyermek valamely, a fejlődését elősegítő, vagy éppen a sérülését elkerülendő cél érdekében elsősorban a megnyerés, meggyőzés, motiválás eszközeivel kell, hogy befolyásunk alá kerüljön.

Rendkívül fontos a figyelem középpontjában tartani azt az elvet, hogy a gyermek valamely jogsértésével nem ad alapot arra, hogy más jogát korlátozzuk büntetési mód gyanánt. Például a gyermek a meghatározott

időre nem jött vissza a nevelőszülőhöz, a gyermekotthonba, ezért hétvégén nem mehet haza (kapcsolattartás korlátozása!)

Vizsgálandó, hogy a fokozatosság elvét érvényesítve mennyire széles eszköztárral próbálták a gyermeket befolyásolni.

Magatartásproblémás és pszichés zavarokkal küzdő gyermek esetében a személyes szabadság korlátozásának megelőzésére mindig kell terápiás tervet készíteni és szakmai, szakmaközi esetmegbeszéléseken rendszeresen értékelni a gyermek helyzetét.

Az indikátor körültekintő alkalmazása elvárható többek között a gyermekjogi képviselőktől, a gyámi gondozói tanácsadóktól és a nevelőszülői tanácsadóktól.

10. A gyermek életkorának megfelelő információkhoz juthat.

Az indikátort úgy értelmezzük, hogy a gyermek hozzájut azokhoz az információkhoz, amelyek életkorának megfelelő módon előmozdítják szociális, szellemi és erkölcsi jólétét, fizikai és szellemi egészségét.

Ennek megfelelően:

- a gyermek a szülőtől, gondozójától, nevelőjétől, nevelőszülőjétől, gyámjától mindenek előtt mesélés, beszélgetés formájában kulturálisan hasznos információkat kap,
- a gyermekkel való (óvodán, iskolán kívüli) napi életgyakorlatok és tervszerű foglalkozások során képessé teszik őt az információk befogadására, értelmezésére, az önálló információszerzésre,
- a gyermek hozzáfér az életkorának megfelelő vizuális (képeskönyv, mesekönyv, könyv, újság, számítógép használat, fotó, film) és auditív (zene, ének, ismeretterjesztés, hírek), információkhoz,
- a gyermek részt vesz érdeklődésének megfelelő kulturális rendezvényeken, eseményeken, tudományos és/vagy művészeti érdeklődésének, sportolási szándékának megfelelő tevékenységet végez (szakkörök, egyesületek, stúdiók),
- ha az információszerzés eszközei elektronikusak (különösen a TV és az Internet esetében), akkor a gyermek életkorának megfelelően szabályozott használattal és keretek között teheti ezt,
- a családban vagy intézményben gondozott gyermek a jólétére ártalmas információktól védelmet kap,
- ha a gyermek valamely kisebbségi, vagy nemzetiségi csoporthoz tartozik, akkor nyelvi szükségletére figyelemmel juthat információkhoz. Az információknak elő kell segíteniük a gyermek önazonosságának fejlődését,
- a gyermek betegsége, fogyatékosága (különösen az érzékszerveket és az értelmet érintő) nem lehet akadálya az információszerzésnek (például mentális akadálymentesítés) annál inkább fokozott figyelmet és speciális módot igényel az információk megszerzése,
- a gyermek megfelelő mennyiségű és minőségű, a fejlődését elősegítő információkhoz jutása érdekében a szülő segítséget kap ez irányú szülői feladata ellátásához, ha fogyatékos, ha beteg, ha szocio-kulturális szempontból rossz körülmények között él (például részt vesz a „Biztos kezdet” programban),

- ha a gyermek hospitalizálódott vagy szocio-kulturálisan hátrányos helyzetű családból (például halmozottan hátrányos helyzet) került gondozásba, akkor elmaradása, hátránya behozásához többlettámogatást kap az információszerzés területén (például fejlesztőpedagógiai foglalkozással),
- ha a gyermek (és családja) médiatudósításban szerepel, akár áldozatként, akár feltételezett elkövetőként, a magánélet fokozott védelmében részesül. Ehhez a gyermek (a szülő) segítséget kap a gyermekjóléti szolgálattól, a gyermek gyámja/hivatásos gyámja védelmében részesül. (Például a gyermek (fiatalkorú) helyett a törvényes képviselőjét ellátó gyám, eseti gondnok nyilatkozik).

Az indikátor alkalmazása során figyelemmel kell lenni a 4., 9., 11. indikátorra, együttes alkalmazásuk célravezető.

(Például a szempontok együttes kezelése szükséges a gyermek iskolaválasztása, érdeklődésének megfelelő művészeti- vagy sportág megválasztása értékelésekor)

11. A gyermek szabad véleménynyilvánításának és önkifejezésének lehetősége biztosított.

Az indikátor alkalmazásánál tudni kell, hogy a mindennapi életben a gyermek véleményének tiszteletben tartását, figyelembevételét kulturális és konvencionális akadályok nehezítik, akár csak a 4. indikátor esetében.

Az ENSZ Gyermekjogi Bizottságának a 7. számú átfogó kommentárja 2005., 14. bekezdése segít a gyermek véleménynyilvánításának figyelembevétele kiterjesztett értelmezésében.

„A fiatal gyermekek különösen érzékenyek környezetükre, és nagyon gyorsan megértik az életükben szerepet játszó embereket, eseményeket, megismerik a helyeket, és tisztába jönnek saját egyediségükkel. Választanak, és számtalan módon kifejezik érzelmeiket, gondolataikat, vágyaikat már jóval azelőtt, hogy képesek lennének a beszélt vagy írott nyelv szabályainak alkalmazására”.

Ebből következően véleményformálásra képesnek kell tekinteni alsó korhatár nélkül a gyermeket. Aggályosnak tűnhet az újszülöttkor, vagy az értelem súlyos sérülése esetei. A kiterjesztett értelmezés éppen az jelenti, hogy a szóban forgó esetekben a gyermekhez legközelebb álló személy(ek)nek képesnek kell lenniük arra, hogy a gyermek viselkedéséből, nem verbális kommunikációiból szakszerűen „olvasni tudjanak”, azaz a gyermek ilyen módon kifejezett szükségleteit, szándékait, kívánságát dekódolják és azt, mint véleményt, önkifejezést azonosítsák és közvetítsék.

A gyermek véleményének figyelembevétele természetesen korának és érettségének megfelelően kell, hogy történjen.

Ez részben evidencia, hiszen az életkort és az érettséget, mint egy adott időben fennálló állapotot nem befolyásolhatjuk. Ez egyszerre egy objektív korlát, de lehetőség is ugyanakkor. Másrészt viszont – miután a nemzetközi ajánlások sem az életkort, sem az érettséget szándékoltan nem definiálják – a protokollok alkalmazóira hárul az a kötelezettség,

hogy a gyermeket az adott kérdésről, annak következményeiről megfelelően tájékoztassák. Ez azt jelenti, hogy képessé kell tenniük a gyermeket arra, hogy egy esemény, egy változás bekövetkezését az életében megértse, elemezni tudja, és véleményt nyilvánítson róla.

Látható, hogy a korlátozások elkerülését szolgálja az életkor és az érettség fogalmának definiálatlansága. Ezért a protokollok, de az indikátorok alkalmazói is egyaránt komoly kihívással kerülnek szembe.

Mindig tisztázandó: a gyermek közvetlenül, vagy képviselője (szülő, gyám, gondozó) útján formál véleményt. Kellően megalapozott-e, indokolható-e, amikor képviselője útján teszi ezt.

Például az örökbefogadó családhoz adaptációra kihelyezett gyermek és az örökbefogadók kapcsolatának fejlődését figyelemmel kísérő szakembernek, különösen a pszichológusnak végeredményben alacsony életkorú gyermek esetében nem, vagy nem pusztán csak a verbális kommunikációt, hanem a gyermek viselkedésének egészét kell tekintetbe vennie, amelyből a gyermek véleménye, akarata, szándéka megragadható. Kisgyermekes esetében és fontosabb ügyekben mindig segítse pszichológus a gyermek véleményének megismerését.

A véleménynyilvánításnak és magának a részvételnek is előfeltétele a gyermek megfelelő tájékoztatása. Az indikátor alkalmazásával meg kell győződni arról, hogy például a gyermeknek módjában áll-e megismerni – előzetesen – leendő nevelőszülőjét, gyermekotthonát és azt is, hogy véleménye kialakításához elegendő információ áll-e rendelkezésére.

Vizsgálni szükséges továbbá, hogy súlyos (szexuális) bántalmazást elszenvedett gyermek meghallgatása során miként törekedtek az ismételt traumatizáció elkerülésére. (Egyszeri alkalommal történő videón rögzített meghallgatással).

Itt természetesen nem a rendőrség számára készítünk protokollt, de a gyermek meghallgatására éppúgy sor kerülhet gyermekjóléti szolgálatnál, területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál, gyermekotthonban.

Fontos annak vizsgálata is, hogy a gyermek van-e olyan helyzetben, hogy befolyásmentesen és félelem nélkül alkothat véleményt.

Számos esetben tapasztalható, hogy a gyermeket gyermekotthoni társai megfélemlítik, vagy a nevelőszülő teszi ezt saját érdekeinek alárendelve és kiszolgáltatva a gyermeket.

A gyermek véleménynyilvánításának fontos színtere a szakellátásban az érdekképviselői fórum és a gyermekönkormányzat. Ennek rendszeres és érdemi működését szükséges vizsgálni, kevésbé formális – eseményszerű – voltát. Kérdés, hogy a gyermek bevonása az őt érintő kérdésekbe mennyire történik meg. Számos kérdés között itt elsősorban a gyermek ellátását, gondozását, szabadidejét, egyáltalán az otthonban élhető életet – többek között a házirend – illető kérdésekbe való véleménynyilvánítást és annak kellő súllyal történő figyelembevételét kell vizsgálni.

Ugyancsak fontos, hogy a gyermeknek van-e módja anonim módon segítséget kérnie, ennek milyen formájával élhet.

Ide tartozik a gyermekjogi képviselő működésének vizsgálata is, ami nem a képviselő munkájának tartalmi értékelését jelenti, hanem:

- a gyermekjogi képviselő elérhetősége (telefon, email) biztosított-e,

- a gyermekjogi képviselő fogadó órákat tart, ennek helyét és idejét a gyermek ismeri.

A 11. indikátor alkalmazásában különösen járatosnak kell lennie a gyámi, gondozói tanácsadónak, a nevelőszülői tanácsadónak, a hivatásos gyámnak, a gyámnak (ha nem lát el egyidejűleg gondozási-nevelési feladatot is).

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Családok átmeneti otthona

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1.	Cél, funkció	3
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	3
3.	Alapelvek	3
3.1.	Önrendelkezés	3
3.2.	Részvétel	4
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4.	Eredményesség	4
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	4
4.	A szolgáltatás leírása	4
5.	Protokoll.....	6
5.1.	Szereplők:	6
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1.	Bekerülés a családok átmeneti otthonába	6
5.2.2.	A családok átmeneti otthonában töltött idő	11
5.2.3.	Kikerülés a családok átmeneti otthonából.....	25
5.3.	Személyi feltételek	28
5.4.	Kompetenciák.....	29
5.5.	Tárgyi feltételek	29
6.	Indikátorok.....	30
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	31
8.	Mellékletek	32
8.1.	Szakirodalom	32
8.2.	Jogszabályok	32
9.	Fogalommagyarázatok	33
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	34

Családok átmeneti otthona

1. Cél, funkció

A családok átmeneti otthonában nyújtott segítség célja, hogy az ideiglenesen lakhatási gondokkal küzdő családok számára lehetőséget biztosítson a család egységének megtartására, és a szociális munka eszközeivel támogassa a családot önálló életvitelük megtartásában, vagy annak visszaállításában.

A protokoll az átmeneti gondozás igénybevétele esetén a bekerülés folyamatát, a gyermekjóléti alapellátást nyújtó szolgáltatók feladatát, kompetenciáit, együttműködésének módozatait jeleníti meg a folyamat során. A szolgáltatás mindazon helyzetekben segítséget kíván nyújtani, amikor egy gyermek, illetve család olyan problémák megoldásához kér segítséget valamely szolgáltatótól, amelyek átmeneti gondozás igénybe vételével megoldhatóak, vagy legalábbis súlyuk csökkenthető (lakhatási nehézségek, családon belüli erőszak, munkahely elvesztése, család működési zavarai, életvezetési problémák, egészségügyi problémák).

A protokoll leírja a családok átmeneti otthonából történő kikerülés folyamatát. Összefoglalja azokat a teendőket, melyek a kikerülést előkészítik. Elkülöníti a szolgáltatók és szereplők kompetenciáit, feladatait a folyamat egyes szakaszaiban. Megjeleníti a szereplők közötti együttműködési pontokat, az együttműködés formáit. Támpontokat nyújt a segítő folyamat értékeléséhez, az átmeneti gondozás sikerességének, hatékonyságának megítéléséhez.

A kigondozás előre megtervezett folyamat, amire mind a család, mind a gondozást nyújtó szolgáltató fokozatosan készül.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A családok átmeneti otthonának célcsoportja az átmenetileg otthontalanul maradt, veszélyeztető környezetből menekülő, családon belüli erőszak áldozatává vált gyermek és szülője, illetve a válsághelyzetben lévő várandós anya.

A szolgáltatás megvalósultnak tekinthető, ha egyetlen olyan gyermeket sem kell családjától különválasztva elhelyezni (akár alapellátási, akár szakellátási formában), akinek legjobb érdeke a családjával együtt történő elhelyezés lenne.

Ehhez elegendő családok átmeneti otthonbeli férőhelyre, megfelelő reintegrációs programra, s a családok átmeneti otthonaiban megfelelő személyi és tárgyi feltétel rendelkezésre állására van (lenne) szükség.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A családok átmeneti otthona az elhelyezés teljes folyamatában arra törekszik, hogy a gyermek és a szülő az intézményi keretek között se

veszítse el önállóságát, ellátásáról, szolgáltatások igénybevételéről ő maga döntsön.

3.2.Részvétel

A családot érintő kérdések, ügyek átbeszélésekor a családot érintő kérdések megvitatásánál általános szakmai elv, hogy a szakemberekkel együtt a gyermek és a szülő is jelen legyen, legfontosabb szereplőként ők is tevékenyen részt vegyenek a megbeszéléseken. Ezen szakmai elvnek érvényre kell jutnia az elhelyezés megszervezésének kezdetekor is.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A családok átmeneti otthonának ellátottjai a fokozatosság elve szerint egyre önállóbbak saját ellátásukban, a sorsukat érintő kérdések eldöntésében.

3.4.Eredményesség

A családok átmeneti otthona önmagában olyan intézmény, amely a család elhelyezésével megelőzi a gyermek családból való kiemelésének szükségességét. Amennyiben a későbbiekben a családtól való elválasztás mégis megtörténik, akkor is ez az ellátás teszi lehetővé, hogy a családból való kiemelés csak utóbb váljon szükségessé. Mivel a gyermek legjobb érdeke saját családjában nevelkedni (ameddig ez nem veszélyezteti egészséges fejlődését), az elhelyezés időszakával a fenti esetben is meghosszabbítja a gyermek életének azon szakaszát, amelyet saját családjában nevelkedve tölthet.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A családok átmeneti otthona a gyermekek átmeneti gondozásának egyik formája. A gyermekek átmeneti gondozását - a szülői felügyeletet gyakorló szülő vagy más törvényes képviselő (a továbbiakban együtt: szülő) kérelmére vagy bejegyzésével - ideiglenes jelleggel, teljes körű ellátással kell biztosítani, ha a szülő egészségügyi körülménye, életvezetési problémája, indokolt távolléte vagy más akadályoztatása miatt a gyermek nevelését a családban nem tudja megoldani. A fogyatékos gyermek számára a sajátos szükségleteihez igazodó ellátást kell biztosítani. A 14. évét be nem töltött gyermeket szüleitől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet. A szülő gyermeke ellátásában

munkarendjéhez igazodóan részt vesz. A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását - lehetőség szerint - iskolaváltás nélkül kell biztosítani.

A családok átmeneti otthona megszakítás nélküli munkarend szerint működő bentlakásos intézmény, amely az alapellátás keretében a gyermek és szülője, illetve a várandós anya számára alaptevékenységként biztosítja az átmeneti gondozást.

Befogadás

A családok átmeneti otthona az otthonba történő befogadásról haladéktalanul értesíti a gyermek és a szülő lakóhelye szerinti (és a családok átmeneti otthona szerint területileg illetékes) gyermekjóléti szolgálatot; ha a szülő kiskorú, törvényes képviselőjét, valamint gyermeke törvényes képviselőjét is.

Ha a kiskorú szülő és törvényes képviselője, illetve gyermekének törvényes képviselője között vita merül fel az átmeneti otthonban való tartózkodás miatt, a gyámhivatal döntését kell kérni.

Elhelyezési feltételek

A családok átmeneti otthona a szülő és gyermeke együttes lakhatását otthonszerű elhelyezés formájában biztosítja. A családok átmeneti otthonának legalább 12, de legfeljebb 40 személy (felnőtt és gyermek együttes) ellátására kell alkalmasnak lennie. Az egyes családok elhelyezésére külön lakószobát kell biztosítani. A szociális válsághelyzetben lévő várandós anyák gyermekük születéséig közös lakószobában is elhelyezhetők. A családok átmeneti otthonában biztosítani kell az éjszakai és nappali tartózkodásra, a személyi tisztálkodásra, az étkezésre, közösségi együttlétre szolgáló helyiségeket.

Ellátás

A családok átmeneti otthona a gyermek számára szükség szerinti ellátást nyújt, a szülő (esetleg nagykorú testvér), illetve a szociális válsághelyzetben lévő várandós anya (és esetleg annak élettársa) számára pedig biztosítja az életvitelszerű tartózkodás lehetőségét, tisztálkodási, mosási, főzési lehetőséget, textíliával történő ellátást és a személyes higiéné feltételeinek megteremtését, szükség szerint ruházatot és élelmiszert, az elsősegélyhez szükséges felszereléseket.

A szülő munkavégzése, vagy egyéb indokolt távolléte, illetve akadályoztatása esetén a családok átmeneti otthona segítséget nyújt a szülőnek gyermeke ellátásához, gondozásához, illetve segíti a szülőt a gyermekének megfelelő napközbeni ellátáshoz való hozzájutásban.

A családok átmeneti otthona ezek mellett pszichológiai, jogi, szociális és mentálhigiénés segítséget nyújt, így különösen a fiatal szülő, a családi krízis következtében, illetve bántalmazás, fenyegetés miatt védelmet kereső szülő és gyermek, a szociális krízis miatt bekerülő családok számára.

Az ellátásra vonatkozóan az intézmény vezetője és az igénybevevő írásbeli megállapodást köt. A megállapodásnak tartalmaznia kell, hogy a teljes

körű ellátásból mely ellátásokat nyújtja a családok átmeneti otthona és melyeket biztosítja a szülő. Amíg a szülő semmilyen ellátást nem képes biztosítani a gyermeknek, a családok átmeneti otthona teljes körű ellátást nyújt a gyermeknek.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- család (szülők-gyermek, anya-gyermek, apa-gyermek, gyám-gyermek, szükség esetén a gyermek nagykorú testvére)
- gyermekjóléti szolgáltató (családgondozó)
- átmeneti gondozást nyújtó (családok átmeneti otthona: szakgondozó, gondozó, családgondozó, intézményvezető, fenntartó)
- gyámhatóság, gyámhatósági ügyintéző
- a gyermekkel, családdal kapcsolatban álló szakemberek

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A szolgáltatás leírása 3 fő részből áll:

5.2.1. Bekerülés a családok átmeneti otthonába

A bekerülésről szóló fejezetben először a bekerülés **előzményeit**, majd a bekerülés **körülményeit**, **módját**, a szülő és gyermek, az átmeneti otthon, a gyermekjóléti szolgáltatást végző szakemberek **feladatait** tárgyaljuk.

5.2.2. A családok átmeneti otthonában töltött idő

A családok átmeneti otthonában töltött időt elemző fejezetben először a **gondozásról, nevelésről, segítő tevékenységről** van szó a beilleszkedés, majd a gondozás időszakában. A **különböző korosztályú elhelyezettekkel** való foglalkozásról szól a következő rész. Ezután a családok átmeneti otthonának **feladatait**, majd a gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenységét tárgyaljuk.

5.2.3. Kikerülés a családok átmeneti otthonából

A kikerülést elemző fejezetben először a családok átmeneti otthonából való **kigondozás előzményeit**, annak lehetséges módját (az optimális kigondozást, illetve az otthonból való tervezetlen kikerülést) tárgyaljuk. Részletezzük a család, a családok átmeneti otthona, a gyermekjóléti szolgálat **feladatait**. Az otthonból való kikerülés utáni **utógondozás jellegű támogatás** is része ennek a fejezetnek.

5.2.1. Bekerülés a családok átmeneti otthonába

A családok átmeneti otthonának szolgáltatásai önkéntesen vehetők igénybe, kivéve, ha a gyámhatóság védelembe vételi eljárás kapcsán rendeli el az átmeneti gondozás igénybevételét. A családok átmeneti

otthonába való bekerülés során figyelemmel kell lenni arra, hogy az átmeneti gondozás elsődlegesen szolgáltató jellegű, a szülő kérésére, beleegyezésével valósul meg. Igénybevétele átmeneti jellegű, a család problémáinak, az előálló krízishelyzet megoldásának idejére korlátozódik. Az átmeneti gondozás azon alapelve, hogy lehetőséget nyújt a szülőnek arra, hogy aktív klienssé váljék, a családok átmeneti otthonába történő bekerüléssel mindenképpen érvényre kell, hogy jusson. A szolgáltatók szakmai munkájának alapvetően arra kell irányulnia, hogy a gyermeket a szülőtől ne kelljen elválasztani, az együttes elhelyezés nyújtotta lehetőségeket a család ki tudja használni, és problémáik megoldására tudjon fókuszálni.

I. A bekerülés előzményei lehetnek:

- előzmény van a – családok átmeneti otthonával megegyező illetékességű – gyermekjóléti szolgáltatónál (alapellátás);
- előzmény van – családok átmeneti otthonával megegyező illetékességű – a gyermekjóléti szolgáltatónál (védelembe vétel);
- előzmény van más gyermekjóléti szolgáltatónál;
- előzmény van valamely jelzőrendszeri tagnál;
- előzmény van az átmeneti gondozásban (másik intézményből költözés);
- nincs gyermekvédelmi előzmény;
- nincs semmilyen előzmény.

Információnyújtás:

A széleskörű információnyújtás egyik felelőse (a közvetítő fél) a gyermekjóléti szolgálat. Fontos, hogy a szolgáltatók (gyermekjóléti szolgálat és az átmeneti gondozást nyújtó) közösen mérjék fel, hogy a családnak valóban az adott családok átmeneti otthonának szolgáltatásai a legmegfelelőbbek. Így kiküszöbölhető az is, hogy a beköltözést követően, sokszor hosszú utazás után derüljön ki, hogy a család nem kívánja igénybe venni a szolgáltatást.

Az átmeneti gondozást nyújtó intézménynek kötelessége a lehető legpontosabb információkat nyújtani szolgáltatásairól, a bekerülés feltételeiről, az elhelyezés lehetőségéről, a megközelítés módjáról, a fizetendő térítési díjról, az együttműködés feltételeiről, az igénybevevőről vezetett nyilvántartásokról, a beköltözés jogi és gyakorlati következményeiről.

Az ellátást igénybevevő csak a megfelelő és hiteles tájékoztatás után tud dönteni arról, hogy igénybe veszi-e a szolgáltatást. Így teljesülhet a döntési szabadság, valamint az önkéntes igénybevétel.

Minden esetben fontos, hogy a már korábban gondozott család adatlapjait és a gondozáshoz kapcsolódó információkat megkapják az otthonok a gyermekjóléti szolgálatától. Így folytatódhat a már megkezdett munkafolyamat, a kidolgozott célok megvalósítása, és az egyéni gondozási-nevelési tervben megfogalmazott feladatok teljesítése.

Lehetőség szerint kerüljön sor esetkonferenciára a bekerülés előtt. Amennyiben ez a családok átmeneti otthonában történik, az érintett család széleskörű rálátást nyer a nyújtott szolgáltatásokról, a lehetőségekről, megismerheti a házirendet, az intézményben dolgozó szakembereket. Lényeges, hogy a megbeszélésen mindhárom fél legyen jelen (család, gyermekjóléti szolgálat családgondozója, családok átmeneti otthonának szakembere). Az együttes jelenlét módot ad a felmerülő kérdések tisztázására, a problémamegoldás lehetőségeinek közös végiggondolására, valamint annak eldöntésére, hogy a család elfogadhatónak találja-e helyzetében a kialakult szolgáltatást.

II. Bekerülés körülményei, módja:

A bekerülés körülményei lehetnek:

- gyermekjóléti szolgáltató közvetítésével;
- gyermekjóléti szolgáltató közreműködésével;
- az ellátást igénylő maga kéri felvételét;
- jelzőrendszeren keresztül;
- hatóságon keresztül (védelemben vételi eljárás során elrendelt módon).

Bekerülés módja:

A családok átmeneti otthonainak gyakorlata alapján kétféleképpen juthatnak be a családok:

1. Felvételi beszélgetés alapján (általában gyermekjóléti szolgálat ajánlásával);
 2. Telefonos felkeresés alapján (általában azonnali elhelyezést keresve krízishelyzet esetén).
- Felvételi beszélgetés alapján: A két fél között előzetes időpont egyeztetés után felvételi beszélgetés történik, melynek célja, hogy a kliens megismerje az intézmény szolgáltatásait, céljait, lehetőségét, az intézmény pedig meggyőződjön az együttműködési szándékról, megismerje a problémát és felmérje, hogy valóban ez az az intézménytípus, mely a család átmeneti élethelyzetének javulását eredményezheti. Célszerű, ha a felvételi beszélgetésen, amennyiben van ilyen, a közvetítő gyermekjóléti szolgálat családgondozója is jelen van.

2. Telefonos megkereséskor

- a. ha közvetítő szakember telefonál, a felek a szociális munka etikai kódexének betartásával, megfelelő hitelességgel tájékoztatják egymást az ellátást igénybevevők érdekében a kialakult helyzetről, és az ellátás szükségességének indokairól;
- b. ha az igénybevevő telefonál, részletes tájékoztatást kell kapnia az ellátás igénybevételéről és következményeiről.

Amennyiben azonnali elhelyezés szükségessége merül fel, a segítségnyújtók (családgondozó, védőnő, rendőrség, igazságügyi hivatal, stb.) arra kényszerülnek, hogy több átmeneti otthont hívjanak fel az azonnali elhelyezés reményében, amíg üres férőhelyet találnak. (Ez a probléma még azokon a településeken is jelentkezik, ahol ellátási szerződés van átmeneti gondozást biztosító családok átmeneti otthonával.) Ezt a folyamatot könnyíti meg az a nyilvántartási rendszer, melyet a módszertani családok átmeneti otthona fog működtetni az üres férőhelyekről (a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet Országos Módszertani Családok Átmeneti Otthona, Miskolc), illetve családon belüli erőszak esetén az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat (OKIT), amely krízis férőhelyek tekintetében nyújt segítséget.

A szülő feladatai a bekerüléssel kapcsolatban

Az átmeneti gondozás alapelve, hogy lehetőséget nyújt a szülőnek arra, hogy aktív klienssé váljon, ugyanígy minden humán segítő folyamatnak eszköze és egyben célja is, hogy a segítséget kérő legyen kompetens saját ügyeiben, megfelelő információk és tudás birtokában legyen képes döntéseket hozni a saját és családja sorsát illetően. A gyermekjóléti szolgáltató feladata, hogy ehhez maximális segítséget nyújtson, a szülő pedig ezen információk birtokában:

- a gyermekjóléti szolgálatok és a családok átmeneti otthonai által adott információkat gyűjtse össze és összegezza,
- gyermeke érdekének figyelembevételével hozzon az adott helyzetben döntést,
- döntsön arról, hogy
 - a felajánlott szolgáltatások közül melyiket veszi igénybe,
 - családon belüli erőszak esetén látteleletet készített-e, feljelentést tesz-e,
- ezekben az esetekben mérlegelje a jogi, társadalmi és pszichológiai következményeket,
- felelősen döntsön arról, hogy milyen esetekben kezdeményez pert az illetékes bíróságon (gyermekelhelyezés, válóper, vagyonmegosztás, büntető perek, stb.).
- a veszélyeztetett helyzet megszüntetése érdekében vállaljon együttműködést a folyamat szereplőivel.

A szülők védelembe vétel esetén az általuk elfogadott határozatban foglaltak betartásáért felelősek.

Az egyes családtagok vállaljanak konkrét feladatokat helyzetük megoldásában.

Természetesen, amennyiben egy-egy szolgáltatás igénybevételének elmulasztásával csorbulnak a gyermek jogai, illetve a gyermek egészséges fejlődésének veszélyeztetése áll fenn, akkor ezt haladéktalanul jelezni kell a szülő felé, majd pedig – ha nem történik ebben pozitív változás –, akkor a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó felé meg kell tenni a szükséges intézkedést.

Mivel az átmeneti gondozás szolgáltatásainak igénybevétele a családok átmeneti otthonaiban önkéntes, ezért az együttműködő szakemberek és családgondozók fogadják el a család döntését a szolgáltatások igénybevétele tekintetében. Ha a szülő úgy dönt, hogy nem kívánja igénybe venni a szolgáltatást, illetve nem ez a megfelelő ellátási forma számukra, akkor más lehetőséget kell keresni. A szolgáltatás igénybevételére vonatkozóan a családgondozó sem kényszerít, sem nyomást nem gyakorolhat. Kötelessége annyi, hogy megfelelő és széleskörű információt nyújtson az egyes családtagok számára, és lehetőséget teremtsen a család élethelyzetében jelentkező problémák megoldására.

A szakszerű munka kritériuma az eredményorientáltság és az átlátható struktúra. E két kritérium biztosíthatja, hogy a gyakorló szakember ne vesszen el a nagyon bonyolult és feszültség-teli helyzetekben. Ezek a kritériumok mind a felhasználó, mind a szakember számára átláthatóvá teszik a beavatkozási folyamatot, lehetővé teszik az együttműködést a munka során létrejövő kapcsolatokban.

Amennyiben a család közvetlenül keresi meg a családok átmeneti otthonát és felvételt nyer, akkor a családok átmeneti otthonában az esetvivőnek a következő feladatai vannak a gyermekjóléti szolgáltató felé:

- Befogadja a családot, és elkészíti az első helyzetfelmérést. A befogadásról telefonon és írásban értesíti a gyermek és a szülő lakóhelye és tartózkodási helye szerinti gyermekjóléti szolgáltatót.
- Amennyiben az elhelyezés előreláthatólag egy hónapnál hosszabb időtartamú lesz, az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozója esetkonferenciát szervezhet, melynek egyik témája lehet az egyéni gondozási-nevelési terv összeállítása.

Amennyiben a család közvetlenül kerül családok átmeneti otthonába, akkor a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálatban lévő esetgazdának a következő feladatai vannak:

- a családok átmeneti otthonának írásos értesítését követően – arra reagálva – minél hamarabb felveszi a kapcsolatot a családok átmeneti otthonának illetékes családgondozójával;
- amennyiben a gyermekjóléti szolgálatnál nincs nyilvántartva a család, megbeszéli a szükséges azonnali intézkedéseket, további teendőket a helyzet feltárása érdekében;
- ha a gyermekjóléti szolgálatnál ismert a család, elküldi a szükséges információkat, illetve a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapjait a családok átmeneti otthonába;
- ha a család távolról kerül a családok átmeneti otthonába, úgy elképzelhető, hogy az esetvivő – a családok átmeneti otthona településén illetékes gyermekjóléti szolgáltatóval együttműködve – saját határain belül el tudja látni a családot, ezért a lakóhely szerinti gyermekjóléti szolgálatnak nem lesz konkrét feladata, illetve nem is tud ilyet vállalni;
- családon belüli erőszak esetén fontos, hogy figyelemmel kísérje az otthon maradt családtagok helyzetét, mert őket fogja felkeresni a

bántalmazó a családja megtalálása érdekében. Ezért számukra részletes információt kell nyújtani a jogi és gyakorlati tennivalók és lehetőségek tekintetében.

A tényleges tartózkodási hely (azaz a családok átmeneti otthona) szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat feladata

Azért fontos meghatározni a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat feladatát, mert a gyakorlatban a bekerülő családok gyakran fiktív lakóhellyel rendelkeznek, vagy nem a lakóhelyükhöz közeli otthonba kerülnek. Gyakran előfordul az is, hogy a család nem is akar korábbi lakóhelyére visszaköltözni, a családok átmeneti otthona szerinti településen szeretne letelepedni, így a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat tud csak konkrét segítséget nyújtani, és a családok átmeneti otthonából való kiköltözést elősegíteni.

A tényleges tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálat az alábbi esetekben lát el esetfelelősi feladatot:

1. amikor egy család közvetlenül keresi fel a tartózkodási hely szerinti gyermekjóléti szolgálatot,
2. amikor a család előreláthatólag az adott városban/kerületben (ahol a családok átmeneti otthona van) szeretne és tud a továbbiakban letelepedni,
3. amikor a családok átmeneti otthonában lakó gyermek védelembe vételére kerül sor.

A családok átmeneti otthonának és a gyermekjóléti szolgálatnak az alábbi alapelvek szerint kell együttműködniük:

- A felelősség mindenkié, aki érintett az adott családdal kapcsolatban függetlenül attól, hogy milyen mértékű a nevesített, konkrét feladata.
- A megbeszéléseken a konszenzusos döntéshozatal az irányadó.
- Egyet nem értés esetén: a családok átmeneti otthona hozza meg a döntést, de a döntés meghozatalakor figyelembe veszi a gyermekjóléti szolgálat javaslatát.

5.2.2. A családok átmeneti otthonában töltött idő

Gondozás, nevelés, ellátás, segítő tevékenység a családok átmeneti otthonában

1. A beilleszkedés időszaka

A családok átmeneti otthonának feladatai

A beköltözésnél minden család külön szobában kap elhelyezést. Lehetőleg az a családgondozó fogadja a családot, aki az első interjút készítette velük, elkíséri őket a szobába és azonnali helyzetfelmérést készít a családról ellátottságuk, személyes irataik, anyagi helyzetük tekintetében. Ha hiányos a felszerelésük, ellátja őket élelemmel, ágyneművel, a

tisztálkodáshoz szükséges eszközökkel. Előfordul, hogy annyira fáradt a család, hogy tisztálkodás után szeretne lepihenni, ezt tiszteletben tartva a következő napra halasztódik a személyes iratok áttekintése, a szükséges, törvény által előírt nyomtatványok közös értelmezése, kitöltése. A bizalom megteremtéséhez fontos a barátságos légkör. Beköltözköztetve a gyermeket egyszerre több trauma éri: az eddigi megszokott környezetének elhagyása, kapcsolatainak elvesztése, és egy új intézményes normákkal való szembesülés. Ennek enyhítése érdekében a családgondozó bemutatja az újonnan érkező felnőtteket és gyermeket a lakóközösségnek, végigjárják a közösen használt helyiségeket (pl. a játszósobát), megbeszélik a használati feltételeket. Beszélgetésük során meghallgatja a család igényeit, elvárásait, ismerteti jogaikat, kötelességeiket az otthonban való tartózkodás ideje alatt. Ekkor ismeri meg a család a családok átmeneti otthonának Házi rendjét is.

Az átmeneti gondozást nyújtó felveszi a kapcsolatot a küldő, vagy illetékes gyermekjóléti szolgálattal, tájékozódik a gyermek és a szülő eddigi segítő kapcsolatairól, az ezt megelőző helyzetükről (megkapja a korábban keletkezett „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlapokat). Optimális esetben - az állandóságot szem előtt tartva - a gyermek maradhat a megszokott gyerekközösségben.

Am az esetek többségében, országos illetékességű otthonoknál a gyerek nemcsak lakóközösséget vált, de egy új nappali ellátású intézménybe kerül. Ilyenkor, ha a gyerekek számára nem sikerül megfelelő intézményt találni, vagy a beiratkozás valamilyen probléma miatt nem valósulhat meg, vagy a gyermek oktatáshoz való joga valamilyen okból sérül, a családok átmeneti otthonának családgondozója segítséget kér az önkormányzat oktatási osztályától a gyermek korosztályának megfelelő intézmény megtalálásához, és időpontot kér a gyermek beiratkozásához.

Felmérve a szülő hozzáállását, együttműködési készségét, megajánlja a segítségét az ügyintézéshez és az új oktatási anyagok beszerzéséhez. Követhető gyakorlat lehet a tankönyvek beszerzéséhez az iskola könyvtári szolgáltatását igénybe venni, ahol a tanév közben érkező gyermekek számára biztosítanak könyveket. Ha a tágabb családban, természetes támogató közegben nincs megfelelő személy, a szülő kérésére a családgondozó megszervezi a gyermek közösségbe járását, eleinte kísérelését akár idősebb, szintén odajáró gyermek segítségével (amennyiben a szülő ezt a lehetőséget el tudja fogadni).

A családok átmeneti otthonában folyó segítő munka lényege, hogy a szülő meg tudja tartani öngondoskodó képességét (ehhez a munkahely megtartása, illetve megszerzése elengedhetetlen), ezért a családgondozó elsősorban a gyermek gondozásának megszervezésében segít a szükséges mértékig, nevelési elveit, gyakorlatát a szülő továbbra is érvényesíti, ha ezzel nem veszélyeztetni gyermeke fejlődését. A család és a családgondozó megállapodnak egy következő időpontban, amikor egy hosszabb beszélgetés keretében körvonalazódik a probléma, ami a jelenlegi helyzetet okozza, meghatározzák az elérni kívánt célokat, és világossá teszik a feladatmegosztást a felnőtt családtag, a segítő és a gyermek között, majd a Megállapodásban írásban is rögzítik azt.

Feltérképezik, hogy a gyermek szempontjából mely területen van hiány, a gyermek szükségleteit milyen mértékben tudja a család kielégíteni, figyelembe veszik a gyermek véleményét, kulturális és vallási szokásait.

A megállapodás tartalmazza a szülő által fizetendő személyi térítési díj havi összegét, illetve a szülő által esetlegesen vállalt előtakarékosság havi összegét is.

Ha a család előreláthatóan egy hónapnál tovább veszi igénybe az ellátást, a résztvevők (a szolgáltatást igénybevevő család, az esetvivő családgondozó, a közvetítő, illetve a családok átmeneti otthona területén illetékes gyermekjóléti szolgáltató családgondozója) megbeszélés keretében fogalmazzák meg a gondozási-nevelési tervet és a családok átmeneti otthona családgondozója elkészíti azt.

Ha 2 éven belül ismételt igénybe vételre kerül sor, akkor a családgondozó értesíti az illetékes gyámhivatalt. Ezekben a helyzetekben a gyámhivatal feladata eldönteni, hogy a családok átmeneti otthonában történő elhelyezés mellett szükséges-e más intézkedést kezdeményezni a gyermek érdekében.

A családgondozónak akkor is értesítenie kell a gyámhivatalt, ha kiskorú szülő kéri gyermekével az elhelyezését a családok átmeneti otthonában, mivel a gyámhivatalnak intézkednie kell a gyermek és a kiskorú szülő érdekében.

A gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenysége:

Más településről érkezett család esetén

Amennyiben a beköltöző család más településről érkezett, úgy sűrűn az az elv, hogy az alapellátást a lakóhelyhez lehető legközelebb kell nyújtani. Ebben az esetben a családok átmeneti otthonának szakmai team-je több gyermekjóléti szolgálat családgondozójával (a családot korábban gondozó, volt lakóhely szerint illetékes és a helyben illetékes családgondozó) tart kapcsolatot a segítő tevékenység során.

Azonos településről érkezett család

Azonos településről érkezett család esetében is lehetséges, hogy a családot korábban gondozó családgondozó nem azonos a családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes családgondozóval. Ebben az esetben is mindkét családgondozó bevonásra kerül a segítő folyamatba.

Korábban gyermekjóléti szolgáltatónál alapellátásban részesülő család esetén:

Fontos a szerepek és feladatok megosztása a családot segítő szakemberek között, hogy a család a lehető leghatékonyabb támogatást kapja az átmeneti időszak alatt.

A család beköltözését követően a családok átmeneti otthonának családgondozója indokolt esetben megbeszélést hív össze, melyre a családon kívül meghívja az illetékes családgondozó(ka)t és az érintett jelzőrendszeri tagokat.

Résztvevők:

- A család (kicsi gyerek esetén csak a szülő);
- A gyermek gondozását (korábban) végző gyermekjóléti szolgálatos családgondozó (esetgazda);
- A családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója;
- A gyermek oktatása, napközbeni ellátása kapcsán érintett oktatási intézmény gyermek-és ifjúságvédelmi felelőse, kapcsolattartója;
- Egyéb, az eset kapcsán bevonandó szakember.

Célja:

- Információcsere
- Kapcsolatrendszer feltérképezése
- Feladatmegosztás (felelősök, határidők meghatározásával).

Gondozási-nevelési terv elkészítése:

A segítő szakemberek kapcsolatfelvételét követően az átmeneti otthon családgondozója (esetvivő) a család bevonásával közös gondolkodást, megbeszélést követően elkészíti a gondozási-nevelési tervet.

A gondozási-nevelési terv:

A családok átmeneti otthonában elhelyezett gyermek gondozási-nevelési tervét a „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlap-rendszer megfelelő adatlapján szükséges dokumentálni.

Az adatlapot gyermekenként szükséges kitölteni 30 napot meghaladó gondozás esetén, az elhelyezést követő 15 napon belül.

Amennyiben a gyermekjóléti szolgálat a családdal korábban már kapcsolatban állt, készült gondozási nevelési terv, akkor annak tartalmára figyelemmel kell lenni az átmeneti gondozás során készített gondozási nevelési tervben.

A terv tartalmazza azokat a feladatokat, melyekre a gondozási folyamat épül, illetve az érintett személyek felelősségét és munkamegosztását az átmeneti gondozás megszüntetése, a család életének rendezése érdekében.

A terv tartalmazza:

- a tervkészítés idejét;
- a tervkészítésért felelős személy nevét;
- a gyermek gondozásával-nevelésével kapcsolatos feladatok tervezését (egészségügyi ellátás, mentálhigiénés segítségnyújtás, tanulmányok, munka, etnikai, nyelvi, kulturális szempontok, vallásgyakorlás) több terület figyelembevételével, a család igényeinek megfogalmazásával;
- a gondozás nevelés kapcsán megfogalmazott megállapodásokat, felelősöket;
- esetleges kapcsolattartásra jogosult személyekkel történő kapcsolattartása módját, formáját;
- a gyermekre vonatkozó esetleges hatósági intézkedés, bírósági eljárás tartalmát, ezzel kapcsolatos szülői teendőket.

A gondozási-nevelési tervben szükséges meghatározni a szakemberek (átmeneti gondozás és gyermekjóléti szolgálat) közötti együttműködést konkrét feladatmegosztással.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója és az átmeneti gondozást nyújtó szakmai team a gyermek érdekében közös alapelvek mentén, egységes gondozási folyamat keretében nyújt segítséget a családnak.

Védelembe vétel esetén:

Amennyiben a gyermek védelembe vétele során kötelezi a szülőt a települési jegyző az átmeneti gondozás igénybevételére, úgy a szülői önkéntesség nem jelenik meg a szolgáltatás igénybevételénél. Az átmeneti gondozás fontos alapelve az önkéntesség, melynek hiánya a gondozás kimenetelét erősen negatív irányban befolyásolhatja.

Előfordulhat olyan eset is, hogy védelembe vétel keretében gondozott gyermek és családja kerül önkéntesen a családok átmeneti otthonába a védelembe vétel időtartama alatt.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozójának feladata, hogy a védelembe vételi határozat jogerőre emelkedését követően 15 napon belül egyéni gondozási-nevelési tervet készítsen a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapján a családdal.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója az átmeneti gondozás szakmai teamjével ebben az esetben a védelembe vételi tárgyalást követően megbeszélést tart, ahol megtörténik az előzmények ismertetése, a lehetőségek mérlegelése, a közös gondolkodás a gyermek érdekében. Amennyiben a védelembe vétel ideje alatt költözik a család a családok átmeneti otthonába, abban az esetben is szükséges a megbeszélés összehívása, mert a rendkívüli helyzet új gondozási-nevelési terv készítését és a szakemberek közötti együttműködés kérdéseinek megvitatását kívánja meg.

Résztvevők:

- a család (kicsi gyerek esetén csak a szülő);
- a gyermek kirendelt családgondozója;
- a családok átmeneti otthona telephelye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója (amennyiben nem azonos a kirendelt családgondozóval);
- a családot korábban gondozó gyermekjóléti szolgálat családgondozója;
- a családok átmeneti otthonának szakembere;
- a gyermek oktatása, napközbeni ellátása kapcsán érintett oktatási intézmény gyermek-és ifjúságvédelmi felelőse, kapcsolattartója;
- egyéb, az eset kapcsán bevonandó szakember.

Célja:

- Információcsere
- Kapcsolatrendszer feltérképezése
- Feladatmegosztás

Az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítését a kirendelt családgondozó által összehívott esetkonferencia előzheti meg a család és az eset kapcsán érintett minden szakember részvételével. A védelembe vétel keretében elkészített egyéni gondozási-nevelési terv alapján kerülhet sor az átmeneti gondozásban a család gondozási-nevelési tervének megfogalmazására.

A kirendelt családgondozó feladata felhívni a szülő, illetve a gyermek figyelmét arra, hogy a védelembe vétel sikertelensége esetén a gyermekvédelmi gondoskodás más eszközének alkalmazására kerülhet sor.

A gondozási-nevelési terv:

A családok átmeneti otthonában elhelyezett gyermek, gondozási-nevelési tervét a „Gyermekeink védelmében” elnevezésű adatlap-rendszer megfelelő adatlapján szükséges dokumentálni.

A védelembe vétel és az átmeneti gondozás tervei természetesen egymásra.

A gondozási-nevelési terv egyebekben azonos az előzőekben részletezettekkel (amikor a család a gyermekjóléti szolgálattal az önkéntes együttműködés keretében működik együtt).

A beilleszkedés folyamatában mind az átmeneti otthon szakmai teamjének, mind a gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozójának intenzív gondozási teendői vannak a gyermekkel és a családdal az együttműködés kialakításában.

A szakemberek közötti kapcsolattartás a védelembe vétel keretében történő gondozás során rendszeres személyes találkozás, illetve telefonon történő konzultáció. Általában a gyermekjóléti szolgálat tart kapcsolatot a jelzőrendszer tagjaival, hívja össze a megbeszéléseket.

2. A gondozás folyamata

A szükség szerinti ellátás¹ tartalma

A családok átmeneti otthonai kliensköre életkori szempontból nagyon különböző. A következőkben az ellátások korcsoportonkénti bontásban szerepelnek.

Mindig a család egyedi élethelyzetét kell figyelembe venni, ehhez mérten kell a szükség szerinti ellátást biztosítani. Feltétlenül szem előtt kell tartani, hogy a család természetes támogatórendszerének feltérképezése,

¹ Hosszú viták és egyeztetések után 2009-ben a szakma javaslatára változott az 1997. évi XXXI. Törvény 45. paragrafus (1) bekezdésében a családoknak nyújtott ellátások területe a családok átmeneti otthonában. A gyermekek számára nyújtott teljes körű ellátást felváltotta a szükség szerinti ellátás fogalma. Ez a változás könnyítette a családok átmeneti otthonai működését, mert hangsúlyt adott a családi erőforrás felhasználásának, és csak ott nyújt segítséget, ahol az elakadás ténye felmerül.

lehetőség szerinti újraélesztése fontos feladat (ha ez nem ellentétes a gyermek érdekével, s van rá mód).

A **várandós kismamákat** szükség szerinti teljes körű ellátás illeti meg gyermeke megszületéséig.

A családok átmeneti otthonai befogadják a válsághelyzetben lévő várandós kismamákat. A családgondozó feladata az ő ellátásuk, szülésre való felkészítésük. A születendő kisbabák ellátása már ebben az időszakban elkezdődik a leendő anyuka ellátásával. A kismamák jellemzően a védőnő jelzésére, s a gyermekjóléti szolgálat kérésére kerülnek be az átmeneti otthonba, munkahely és kapcsolatok nélkül, ellátatlanul. Általában a baba születéséig és utána még 1-2 hónapig teljes körű ellátást kapnak, mert ennyi idő szükséges ahhoz, hogy a gyermekek jogán járó jövedelmük megérkezzen.

A családok átmeneti otthonában figyelemmel kísérik a terhes kiskönyvbe írottakat, hogy a várandós anya elment-e a szükséges vizsgálatokra, kell-e segíteni ezen vizsgálatok helyszínére való eljutásában. Segítik a szülőt abban, hogy a szükséges orvosi papírok eljussanak egyik védőnőtől a másikig. Segítenek olyan életmódot kialakítani, amely mind a baba, mind pedig az anya egészségét szolgálja.

A szükséges tárgyi felszerelések (babakelengye, a kiságy ágyneművel, a fürdőkád, lehetőleg babahordozó, babakocsi, stb.) beszerzéséhez, a szülés közeledtével saját személyes kórházi holmijának összekészítéséhez is a családgondozó nyújt segítséget szükség szerint. Amennyiben a kismama motivált, és nem zárkózik el attól, hogy ebbe a folyamatba bevonják a természetes támogató rendszert (a leendő apát, nagyszülőt, egyéb rokonokat), a családgondozó segítséget nyújt ebben is a kismamának.

A gyermekkorú ellátottakat az alábbi korcsoportokba sorolhatjuk:

- újszülöttről a kisgyermekkorig
- óvodáskorú
- iskoláskorú
- nagykamasz

Az **újszülöttek, csecsemőkorúak és kisgyermekkorúak** szükség szerint ellátása

A szülészetén töltött idő alatt szükség esetén a családgondozó meglátogatja az újszülöttet és anyukáját, beviszi az összekészített babakelengyét, és az ellátás részeként megszervezi a kis család otthonba történő haza szállítását. A szobájuk elő van készítve fogadásukra, a gyermekorvos és a védőnő 24 órán belül meglátogatja a családot, az édesanyát ellátják a megfelelő tanácsokkal, gyógy-készítményeket írhatnak elő. A család egyedi élethelyzetét, támogató kapcsolatait és jövedelmét figyelembe véve, a családgondozó – ha szükséges – kiváltja a baba ápolásához elengedhetetlen gyógyszereket, és felhívja az anya figyelmét a szoptatás fontosságára. Szükség esetén, ha az anya nem tud szoptatni, a tápszerrel való táplálásra való áttérés anyagi vonzata főleg a kezdeti időben szintén a családok átmeneti otthona költségvetését terheli.

Az újszülöttnak élete első 1-2 hónapjában a szükség szerinti ellátás szinte egyenlő a teljes körű ellátással.

A csecsemő ellátását helyzetükhöz igazodva fokozatosan át kell engedni a szülőnek. Hangsúlyozzuk a fokozatosság elvét: a családgondozó figyelembe vesz minden körülményt, hisz a baba ellátása minden helyzetben biztosított kell legyen.

Fel kell mérni a család saját erőforrását, és ahhoz mérten nyújtani az ellátást gyermeknek, felnőttnek egyaránt, törekedve a család minél gyorsabb öngondoskodóvá válására.

Óvodás és kisiskolás gyerekek ellátása

A családok átmeneti otthonában lakó óvodás és kisiskolás korú gyermekek szülei optimális esetben munkával rendelkeznek, teljes család esetében legalább az egyik felnőtt. Ebben a korcsoportban is a családok átmeneti otthonába való bekerülés időszaka az ellátás szempontjából a legkritikusabb. A család beköltözésekor a családok átmeneti otthona a megfelelő tárgyi és személyi feltételek biztosítása mellett azonnali helyzetfelmérés alapján a helyzethez igazodó szükség szerinti ellátást ajánl fel a családnak. A gyakorlat azt mutatja, hogy a beköltözéskor ez leginkább teljes körű ellátást jelent, ami a gondozási folyamat során fokozatosan csökken. A szülő akut krízis helyzetének megszűnésekor „visszaveszi” a gyermekéről való gondoskodást, mert képessé válik saját erejéből kielégíteni a gyermek szükségletét.

A családok átmeneti otthona a szükség szerinti ellátás során a minimális intervenció elvét érvényesíti. A családok átmeneti otthona elsősorban a tárgyi feltételeket és a gyermekeknek a napközbeni ellátásokhoz, a szükséges szolgáltatásokhoz való hozzáférését, a megfelelő szakemberhez való jutást biztosítja.

Az óvodás és kisiskolás gyermekek esetében az ellátás része a felügyeletük megoldása szüleik akadályoztatása esetében, pl. kórház, vidéki ügyintézés. Ha nem váratlan eseményről van szó, a családgondozó megszervezi a gyermek felügyeletét a pontos időtartam meghatározásával. A gyermek szükségleteit figyelembe véve a családok átmeneti otthona tanulási, játéklehetőséget nyújt biztonságos környezetben. A családok átmeneti otthonában a szolgáltatás részét képezik a szabadidő hasznos eltöltését nyújtó programok, kulturális rendezvények. Ezek általában közös családi programok, amelyek pozitív minták is. Gyakoriak a csak gyermekeknek ajánlott szórakozást jelentő foglalkozások.

A gyermekfelügyelettől való mentesítés eredményeként a szülők magukra is időt tudnak fordítani, így könnyebben birkóznak meg feladataikkal, csökken a feszültség és erősödik a családi kohézió. A fenti célokat szolgálják a nyári táborok is, ahol a gyermeknek egyedül vagy szüleivel együtt van lehetősége a közös élmények gyűjtéséhez, átéléséhez.

Az iskoláskorú gyermekek esetében az ellátás részei a tanulás során felmerülő iskolai költségek, valamint az utazás és a kapcsolattartás költségei.

A szülővel minden támogatást pontosan egyeztetni kell, a szükséges mértékig ajánlott nyújtani és a Megállapodásban kell rögzíteni. Az ellátás mértékének változását - optimális esetben folyamatos csökkenését - szintén rögzíteni kell. A Megállapodás mellékletét képezheti egy lap, ahol az ellátás felelősségét, a szülő és a családok átmeneti otthona közötti munkamegosztás mértékét rögzítik.

Kamasz, fiatal ellátása a családok átmeneti otthonában

A szokásosnál is több figyelmet igényel az a család, ahol nagy kamasz gyermek (is) van. Bár a Házi rend egyértelműen szabályozza az intézményben elvárt viselkedési kereteket, a Megállapodás pedig rögzíti az ellátást, a kamaszok, fiatalok általában nem tudják összeegyeztetni igényeiket a lehetőségeikkel. Jellemző, hogy az adomány ruhák nem megfelelőek számukra, de a család szűkös anyagi keretei nem teszik lehetővé márkás ruhák, cipők vételét. Jellemzően ugyanez a helyzet a személyes higiénés eszközök esetében is. Az otthon által nyújtott ellátás nem felel meg a kamasz elvárásainak. Ennek a helyzetnek az elfogadtatása nagy kihívás a gyermekén kívül szülőnek és családgondozónak egyaránt.

Kamaszok esetében az ellátás egyik legfontosabb eleme általában a személyiségállapotuknak megfelelő terápiás módszer kiválasztása, és az igénybevétel biztosítása megfelelő szakemberek útján. Fontos az életkoruknak megfelelő tanulási, képzési lehetőségek felkutatása, életkoruknak megfelelő szabadidős tevékenységek megajánlása, lehetőség szerinti finanszírozása az ézszerűség határain belül.

A felnőtt kliensek ellátása

A családok átmeneti otthonába bekerült felnőttet az ellátás kizárólag szülői szerepe, gyermeke jogán illeti meg. Gyermekvédelmi alapintézményként elsősorban a gyermek ellátására kell figyelni, de a szülő jól-léte, ellátottsága természetesen függvénye a gyermek ellátottságának.

A tárgyi feltételek a felnőttet is megilletik. Természetbeni ellátásukat az adott felnőtt körülményei határozzák meg.

Minden családot megillet a külön lakószoba (közös fürdő és konyha használatával). A zárható konyhabútor a konfliktusok elkerülését biztosítja. A családgondozó feladata, hogy kiegészítse a felnőtt ellátását, meghagyva öngondoskodását, felelősségét saját maga és felnőtt társa ellátásában, támogassa a tágabb család tagjaival, barátokkal való kapcsolattartást, találkozást, közös időtöltést. A felnőtt kliens számára biztos támaszt nyújtanak és eligazítást adnak vállalt felelősségéről a Megállapodásban rögzítettek. Az ő esetükben úgy, mint a család összes tagjánál érvényes a beköltözésnél a helyzetfelmérés és az ehhez igazodó ellátás, aminek a fokozatos csökkenése mellett a képessé tétel a cél. Ha a család nem rendelkezik saját ágyneművel, ruhaneművel, textíliával, edénnyel, ezeket

a családok átmeneti otthona biztosítja számukra, a gondozási lapon a pontos leltárt feltüntetve.

A családok különböző mértékű támogatása sokszor a lakók egymás közti konfliktusához vezet. Ezek a konfliktusok természetesen, kezelésük a szakemberek feladata.

A családok átmeneti otthona feladata a felnőttek szükség szerinti étkezésének megoldása: egészséges, jól működő felnőttek esetében alapanyag biztosítása a főzéshez, ha egészségi állapotuk, készségeik hiányosak, főtt étel, illetve konzerv biztosítása. Ruházkodásukat az ingyenes ruhaosztási lehetőségeket figyelemmel kísérve lehet segíteni. Szobájuk, környezetük szebbé tételére az adományokból nyílik lehetőség, igényeik figyelembe vételével.

Minden korcsoportra, a teljes klienskörre vonatkozik - a szükséges ellátás keretében - a folyamatos gyógyszer kiváltási támogatás. A sokszor örökletes, élethelyzetükből adódó krónikus betegségek kezelésére szolgáló gyógyszerek kiváltása általában meghaladja a család anyagi lehetőségét, ennek a problémának az enyhítésére a gyermek, felnőtt, házi-, vagy szakorvos a hatásában közel azonos, de az olcsóbbik gyógyszert írja föl számukra.

A családok átmeneti otthonai speciális csoportját képezi az öt éve működő regionális krízisszolgáltatás, ahol a bántalmazottak egy ingyenesen hívható telefonszámon keresztül azonnali elhelyezést kapnak védett környezetben. Az ő esetükben akut kríziskezelés folyik. Mind a gyermekek, mind pedig a felnőttek teljes körű ellátást kapnak maximum 30 napig (ez további 30 nappal meghosszabbítható). Esetükben nagy hangsúlyt kap a jogi, pszichológiai és mentálhigiénés segítségnyújtás. Ezeket a szolgáltatásokat intézményen belül, rendszeres időközönként lehet igénybe venni, de rendkívüli esetben nagyon rövid idő alatt rendelkezésére áll a klienseknek.

A családok átmeneti otthonának feladatai

Beilleszkedés elősegítése

A családok átmeneti otthonába való bekerülést jellemzően egy bizonytalan élethelyzet előzi meg. A beköltöző családnak időre van szüksége a megnyugváshoz. Néhány nap után a család már biztonságban érzi magát, beilleszkedett a lakóközösségbe, ha munkával rendelkeznek, akkor az ellátásukat önmaguk biztosítják, ha nincs munkahely, akkor megkezdődik az intenzív munkakeresés. Optimális esetben a felnőttek dolgoznak (illetve egyikük gyes-en van, vagy főállású anyja), a gyermek közösségbe jár. A megnyugvás időszakát követően kerülnek felmérésre a család természetes erőforrásai, emberi kapcsolatai.

Külső kapcsolatok támogatása

Amennyiben egyszülős családról van szó, nagy hangsúlyt kap a gondozási idő alatt a másik szülővel való kapcsolattartás. Az otthon látogatási

szabálya elősegíti a gyermek rokoni, baráti kapcsolattartását. A közös ünnepekkor a gyermeknek lehetősége van látogatókat hívni, együtt ünnepelni.

Az önállóság elősegítése

Amennyiben a család felvételnél teljes körű ellátásban részesült, törekedni kell arra, hogy ezt felváltsa a szükség szerinti ellátás, melynek részleteit (a feladatmegosztást) írásbeli megállapodásban rögzítik. A cél a szülő képessé tenni az öngondoskodóvá válásra. Annak érdekében, hogy az átmeneti gondozás minél rövidebb ideig tartson, fontos meghatározni az érintettek tevékenységi körét, amit időkeretben helyeznek el.

A családgondozó a szülő felmerülő nevelési nehézségeivel, gondozással kapcsolatos hiányosságaival a rendszeres megbeszélések alkalmával foglalkozik, átbeszéli azokat, mérlegelik, milyen lépések szükségesek a gyermek érdekében, hogy egészséges személyiségfejlődése biztosított legyen.

A család jövedelem igazolás alapján személyi térítési díjat fizet, ha nem rendelkezik jövedelemmel, az ellátás ingyenes.

A család működésének figyelemmel kísérése

Amikor a családok átmeneti otthonából a gyermek már oktatási nevelési intézménybe jár, onnan visszajelzések érkeznek teljesítményéről, viselkedéséről. A családgondozó az esetleges hiányzások csökkentése érdekében napi kapcsolatban áll az iskolával, ahonnan kérésére azonnali jelzést kap hiányzás esetén. A gyermek értelmi, érzelmi, pszichés, fizikai fejlődését a védőnő és gyermekorvos is figyelemmel kíséri. Ha az ellátást nyújtó azt tapasztalja, hogy a szülő magatartása a gyermek fejlődését negatívan befolyásolja, a családgondozó feladata a szülővel megbeszélni a problémákat, amelyek kedvezőtlenül hatnak a gyerekekre és szólni az esetleges következményekről is. Ezt meg kell tennie annak ellenére, hogy a család önkéntesen vette igénybe az átmeneti gondozást, melynek célja elsősorban a lakhatás biztosítása, nem pedig a család életébe való beavatkozás. Beavatkozásának sikertelensége esetén megbeszélést hív össze a pontosan meghatározott probléma tárgyában. Azon próbálják közösen keresni a megoldást (esetleg külső szakember: pl. pszichológus, jogász segítségének igénybevételével). A megbeszéléseken a családgondozó ismerteti az esetet, a találkozás konkrét okát, az eddig megtett lépéseket, eredményeket, s a sikertelenségről is beszélni kell. Meghallgatják a szülőt, ha lehet, a gyermeket is, a szakembereket, közös problémamegoldó stratégiát alakítanak ki személyekre lebontva, a vállalások időbeli meghatározásával. Születhet javaslat a gyermek védelembe vételére, súlyosabb esetben a családból történő ideiglenes hatályú kiemelésére.

A gyermeknek korának és fejlettségének megfelelő mértékben és módon elmondják, hogy mi fog történni és miért.

A családok átmeneti otthona sajátos eszköztárával: egyéni és csoportos felnőtt és gyermekfoglalkozásokkal, kulturális, családi és gyermek programokkal próbál hasznos elfoglaltságot nyújtani, s egyben mintát mutatni a benne élőknek. Ezekben a programokban önismereti,

szerepjáték elemek szerepelhetnek, s családi normák, értékek kerülnek átbeszélésre, megjelenítésre.

A család aktív együttműködésével haladnak a kitűzött célok megvalósítása felé a gyermek érdekeit szem előtt tartva. A probléma-orientált beállítódás helyett a célorientáció kerül előtérbe. Pontosán megfogalmazódik, hogy mikor, hol, kinek, mit kell cselekednie az eredmény elérése érdekében a családi egység megtartása, kohéziójának erősítése mellett.

Tudatosítani kell a szülőben, hogy ebbe az ellátásba gyermeke jogán kerülhetett, döntéseinél mindig az ő érdekeit szem előtt tartva kell cselekednie.

A kitűzött célok egyike mindenképpen az átmeneti gondozásból való kilépés lehetséges útjainak végiggondolása, a lehetőségek megtalálása, a legoptimálisabb kiválasztása, s a kiválasztott út megvalósítása.

A gyermekjóléti szolgálat segítő tevékenysége

Önkéntes együttműködés keretében történő gondozás

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gondozás folyamatában koordinatív, támogató szerepet tölt be, folyamatosan aktuális információval rendelkezik a család aktuális élethelyzetéről, körülményeiről, az esetleges változásokról, rendszeresen konzultál az átmeneti otthon szakmai teamjével és az érintett jelzőrendszeri tagokkal.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója szervezi vagy részt vesz (a feladatmegosztás szerint) az átmeneti gondozás szakmai team-je által szervezett megbeszéléseken, melyről minden esetben feljegyzés készül.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója rendszeres kapcsolatot tart a családdal és a gyermekkel. A gyermekjóléti szolgálatnál lehetőséget biztosít a személyes konzultációra a szülő és a gyermek számára egyaránt.

A gyermekjóléti szolgálat biztosítja a család számára azokat a szolgáltatásokat, melyek a gondozási tervben rögzítésre kerültek, és a gondozás hatékonysága érdekében szükséges annak igénybe vétele:

- lakhatással kapcsolatos ügyintézés (lakáskeresés, lakáspályázat, írásbeli támogatás);
- anyagi-megélhetési problémák rendezése (jövedelemforrások felkutatása, álláskeresés, támogatásokhoz való hozzájuttatás);
- szabadidős programok szervezése gyermekek számára (játszóház, nyári tábor, csoportfoglalkozások, stb.);
- mentális, pszichés ellátás a szülői szerep erősítésére (pszichológus, pszichiáter, pár-, családterápia, szakambulancia) gyermekgondozási, nevelési tanácsadás;
- családi kapcsolatok rendezése (külső kapcsolatok feltérképezése, életvezetési tanácsadás);
- egészségügyi ellátás (háziorvosi ellátás, szűrővizsgálatok, szakorvosi gondozás).

Védelembe vétel keretében történő gondozás

A védelembe vétel keretében történő gondozás minden esetben a gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója által dokumentált

gondozási-nevelési terv alapján történik. A tervben megfogalmazásra kerülnek:

- a gyermeket veszélyeztető tényezők;
- a veszélyeztető tényezők megszüntetésére irányuló feladatok felelősökre lebontva (szülő, gyermek, segítő szakemberek);
- a feladatok teljesítésének határideje.

A védelembe vételi adatlapot az abban feladatot vállaló személyek aláírásukkal hitelesítik. A gyermekjóléti szolgálat az elkészült gondozási nevelési terv egy példányát megküldi a védelembe vételt elrendelő jegyző számára.

Az átmeneti gondozásban megfogalmazott gondozási terv a gyermekjóléti szolgálat védelembe vételi adatlapja figyelembe vételével készül el a szülő, gyermek és a gondozási folyamatban résztvevő szakemberek részvételével, együttműködésével.

A kirendelt családgondozó a védelembe vételi határozatban rögzítetteknek megfelelően segíti a családot a gondozás során. Segíti a szülőt a gondozási, nevelési, problémák megoldásában, szülői szerepének erősítésében, egyéb életviteli nehézségének leküzdésében.

A gyermekjóléti szolgálat védelembe vétel keretében biztosítja a család számára azokat a szolgáltatásokat, melyek a gondozási tervben rögzítésre kerültek, és a gondozás hatékonysága érdekében szükséges annak igénybe vétele:

- lakhatással kapcsolatos ügyintézés (lakáskeresés, lakáspályázat, írásbeli támogatás);
- anyagi-megélhetési problémák rendezése (jövedelemforrások felkutatása, álláskeresés, támogatásokhoz való hozzájuttatás);
- szabadidős programok a gyermek számára (játszóház, nyári tábor, csoportfoglalkozások, stb.);
- mentális, pszichés ellátás a szülői szerep erősítésére (pszichológus, pszichiáter, pár-, családterápia, szakambulancia), gyermekgondozási, nevelési tanácsadás;
- családi kapcsolatok rendezése (külső kapcsolatok feltérképezése, életvezetési tanácsadás);
- egészségügyi ellátás (háziorvosi ellátás, szűrővizsgálatok, szakorvosi gondozás).

A védelembe vétel rendkívüli felülvizsgálatát kezdeményezheti a kirendelt családgondozó, amennyiben az átmeneti gondozás igénybevételével megszűnnek azok a problémák, melyekre a hatósági intézkedést alapozták.

Amennyiben a veszélyeztetettség szülői elhanyagolás miatt áll fenn és a családtámogatási ellátásokból a szülő nem az elvárt szinten gondoskodik gyermekéről, úgy a jegyző dönthet a családi pótlék természetben történő nyújtásáról.

A családi pótlék természetben történő nyújtásának lehetősége védelembe vételhez kapcsolódó intézkedés, így vagy a védelembe vétellel egyidejűleg, vagy védelembe vétel során helyzetértékelést követően a gyermekjóléti szolgálat javaslatára történik. A pénzfelhasználási tervet a gyermekjóléti szolgálat családgondozója készíti el a szülőt és a gyermeket bevonva. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gyermek átmeneti gondozása esetén egyeztet az átmeneti otthon szakmai teamjével a pénzfelhasználási tervet illetően, hiszen a gyermek szükségleteiről az ellátást nyújtó szolgáltató rendelkezik a legtöbb információval.

A családi pótlék természetben történő felhasználása esetében a jegyző eseti gondnokot jelöl ki.

Az eseti gondnok személyére elsősorban a gyermek arra alkalmas más közeli hozzátartozóját, a polgármesteri hivatal nem gyermekvédelmi, ill. gyámhatósági feladatot ellátó ügyintézőjét, az óvodai, iskolai gyermekvédelmi felelőst, a védőnőt, a családsegítőt, gyermekjóléti szolgálat családgondozóját, vagy az átmeneti gondozást nyújtó intézmény családgondozóját, szakmai munkakörben foglalkoztatott alkalmazottját jelöli ki a jegyző.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója együttműködik az eseti gondnokkal, segíti őt a családdal történő együttműködésben, a pénzfelhasználási terv megvalósításában.

A gyermekjóléti szolgálat családgondozója az átmeneti gondozó intézmény szakmai teamjével együttműködve, - a lehető legkisebb beavatkozás elvét követve - azon dolgozik a családdal, hogy a családi pótlék feletti szülői rendelkezési jog csak legszükségesebb ideig kerüljön korlátozásra. A jegyző a családi pótlék természetben történő nyújtásának indokoltságát félévente felülvizsgálja, de a gyermekjóléti szolgálat családgondozója szükség esetén bármikor kezdeményezheti a családi pótlék természetben történő nyújtásának felülvizsgálatát.

A gyermekjóléti szolgálat kirendelt családgondozója a védelembe vétel éves felülvizsgálatához helyzetértékelést készít. A helyzetértékelést megelőzően a gyermekjóléti szolgálat családgondozója összehívja az átmeneti gondozás szakmai teamjét, az érintett jelzőrendszeri tagokat, a gyermeket, a szülőt, esetleg más támogató személyeket, rokonokat. A résztvevők értékelik a gondozási tervben megfogalmazott feladatok teljesülését, a szülő és gyermek együttműködési készségét, az átmeneti gondozás hatékonyságát, további szükségességét, a védelembe vétel további indokoltságát, esetlen más gyermekvédelmi gondoskodás indokoltságát.

A megbeszélésen a szakemberek már mind rendelkeznek azokkal az információkkal, amik egyértelművé teszik a további javaslatot a gyermek sorsával kapcsolatban. A szülő aktivitásáról a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésében, szülői szerepének vállalásáról, együttműködéséről az átmeneti gondozást nyújtó szakmai team rendelkezik elegendő információval. A gyermek fejlődéséről, alkalmazkodásáról, magatartásáról, szülővel való kapcsolatáról, helyzetéről az átmeneti gondozást nyújtó és az érintett jelzőrendszeri tagok is megfelelő információval rendelkeznek. A gyermek és a szülő a

támogatások igénybevételét követően értékeli aktuális helyzetüket, mérlegelik lehetőségeiket, megfogalmazzák a szükséges segítségeket.

A kirendelt családgondozó, összegezve a gondozás során tapasztaltakat, a feladatok teljesülését, a gondozás célját, a szakemberek véleményét, az együttműködés jellegét, javaslatot tesz az adatlapon a védelembe vétel megszüntetésére, fenntartására vagy más gyermekvédelmi gondoskodási forma igénybevételének szükségességére.

A helyzetértékelésben az átmeneti gondozás szakmai teamjével meghozott közös döntés nyomán értékeli az átmeneti gondozás indokoltságát, szükségességét és javaslatot tesz az átmeneti gondozás védelembe vétel keretében történő további elrendelésére, vagy annak megszüntetésére a védelembe vétel fenntartása mellett.

Amennyiben a kirendelt családgondozó a védelembe vétel megszüntetésére tesz javaslatot és alapellátás keretében történik a gyermek további gondozása, a gyermek érdekében a szülő kérésére az átmeneti gondozás továbbra is igénybe vehető.

5.2.3. Kikerülés a családok átmeneti otthonából

I. A kigondozás előzményei:

A kigondozás optimális esetben a családok átmeneti otthonában zajló folyamat eredménye. A család a gyermekjóléti szolgáltatók által nyújtott szolgáltatások segítségével, konkrétan megfogalmazott rövid és hosszú távú célok mentén válik alkalmassá arra, hogy az intézményi ellátást követően önállósodni, és a társadalomba visszailleszkedni tudjon. A reintegráció csak a család és a szolgáltatók (gyermekjóléti szolgálat, családok átmeneti otthona) szoros együttműködésével valósulhat meg eredményesen.

II. A kigondozás irányai:

1. A család visszagondozása eredeti lakóhelyére:

A családok esetében a legideálisabb megoldás, ha az átmeneti probléma megszüntetése után az eredeti lakókörnyezetébe térhet vissza, mert ott található a családi erőforrások jelentős része; vagyon (lakás, földek, egyéb tulajdonjogok), barátok, ismerősök, valamint a gyermekek számára megszokott közeg (iskola, óvoda, barátok, személyes tárgyak), melyek a biztonságot nyújtják.

2. A család kigondozása más lakókörnyezetbe

Azokban az esetekben, amelyekben nem lehetséges az eredeti közegbe való visszatérés, lehetővé kell tenni, hogy a lehető legkisebb változással és kockázattal járjon a kigondozás. Különös gondot kell fordítani arra, hogy - a családon belüli erőszakot átélt személyek - biztonságos környezetbe távozhassanak a családok átmeneti otthonából.

Földrajzilag akár eredeti lakóhelyére, akár más lakókörnyezetbe költözik a család, gyakran előfordul, hogy a tágabb család valamely része fogadja be az átmeneti otthonban tartózkodókat.

III. A kigondozás módjai:

1. Optimális kigondozás:

Ebben az esetben tervszerű, előre kiszámítható folyamat eredménye a család kikerülése az otthonból. Lehetőség van a folyamatok előkészítésére, nem csak az ügyintézők, hanem mentális és kapcsolati szintek fejlesztése során is. Lehetséges, hogy a gyermek nem saját családjához kerül, hanem a szülő támogatásával (családbafogadással) befogadó családhoz.

Célszerű a kiköltözést megelőzően megbeszélést szervezni, amelyen nem csak a család és a családok átmeneti otthonainak dolgozói vesznek részt, hanem annak a településnek a szakemberei is, ahová a család költözni fog (gyermekjóléti szolgálat családgondozója, védőnő, családon belüli erőszak esetén rendőrség, polgárőrség szakemberei, stb.). Szakmailag indokolt a megbeszélést azon a településen összehívni, ahová a család költözni fog. Fontos, hogy ne csak a költöző családot készítsük fel a változásokra, hanem az otthon maradt, vagy befogadó családtagokat is.

A kiköltözés tervezésében nagy hangsúlyt kell kapnia az iskolai félév, vagy a tanév végének. A gyermek érdekét az szolgálja, ha az adott félévet, vagy tanévet az adott intézményben tudja lezárni.

A gyermekjóléti szolgálat feladatai:

- esetátadás, esetátvétel;
- iratanyagok megküldése;
- ellátásokhoz való hozzájutás segítése (átmeneti segély, lakásfenntartási támogatás, albérleti támogatások, stb.);
- esetenként és lehetőség szerint a költözésben való segítségnyújtás;
- a kiköltözés helyére vonatkozó környezettanulmány elkészítése;
- a családtagok, rokonok, ismerősök, intézmények felkészítése a család fogadására.

Családok átmeneti otthonának feladatai:

- Az átmeneti gondozásról szóló megállapodás felbontása.
- Iratanyagok, a „Gyermekeink védelmében” adatlap-rendszer megfelelő adatlapjainak megküldése.
- Az állandó lakcím, és a költözés helye szerinti gyermekjóléti szolgálat értesítése.
- Amennyiben a gyermek védelembe vételi eljárás alatt áll, és a gondozást a családok átmeneti otthona címe szerinti gyermekjóléti szolgálat végezte, úgy a családok átmeneti otthona címe szerinti gyermekjóléti szolgálatot is értesíteni kell. Célszerű ezt a költözés napján telefonon megtenni (a postai úton történő tájékoztatás előtt) annak érdekében, hogy ha a család azonnali segítségre, tájékoztatásra szorul, azt azonnal megkaphassa. Különösen fontos

ez családon belüli erőszak esetében, ahol hangsúlyozottan fontos a biztonság és a védelem megszervezése.

- Értesíti azt az oktatási-nevelési intézményt, melybe a gyermek az átmeneti gondozás ideje alatt járt, amennyiben ezt a gyermek és a szülő nem tette meg. Fokozottan figyel a tankönyvek, étkezési térítési díjak, esetleges más tartozások rendezésére.
- Felkészíti mind a gyermeket, mind a szülőt a változásokra, az esetleges következményekre, tájékoztatást nyújt a különböző lehetőségekről.
- Felhívja a szülő figyelmét, hogy a kiköltözést követően kötelessége a lakcímváltozásról értesíteni az illetékes szerveket (MÁK, bíróság, gyámhatóság, stb.).

Szülő, család feladatai:

- együttműködést vállal a segítő intézményrendszerrel és segítő szakemberekkel;
- a kiköltözés lehetőségeit számba véve hozza meg azt a döntést, mely a gyermekei számára a legmegfelelőbb megoldást nyújtja;
- a gondozási folyamat végén önállóan végzi ügyintézéseit a kiköltözés megvalósulása érdekében;
- rendezi személyi térítési díját a családok átmeneti otthona felé;
- az átmeneti gondozás megszűnésekor az okmányirodában rendezi lakcímbejelentésüket;
- felkészíti gyermekét a változásokra, elmagyarázza, hogy mi miért történik;
- életkorának megfelelően figyelembe veszi gyermeke véleményét a kiköltözés körülményeivel kapcsolatban;
- részt vesz a kiköltözést kísérő adminisztrációs folyamatban (pl. megállapodás felbontása).

2. Tervezetlen kikerülés

Előfordul, hogy a családok átmeneti otthonából való kikerülés nem a bekerülést megalapozó gondok rendeződése okán valósul meg. Erre a kikerülésre általában a házirend súlyos megsértése miatt; vagy a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésével kerül sor.

A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy amikor a gyermeket saját szülei veszélyeztetik, és elhelyezésre van szükség, a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére kerül sor (ez a jelenlegi jogi szabályozás következménye).

A családok átmeneti otthonának feladatai:

- javaslatot tesz a gyermek elhelyezésére a gyermekjóléti szolgálat felé;
- elkészíti a helyzetértékelést;
- biztosítja a gyermek biztonságát, védelmét a döntésig.

A gyermekjóléti szolgálat feladatai:

A megkapott jelzés alapján javaslatot tesz a megfelelő gyermekvédelmi intézkedésre a gyámhatóság felé. Mivel a családok átmeneti otthonának dolgozói napi szinten ismerték a szülők életvitelét, nevelési módszereit, a gyermekjóléti szolgálat családgondozója elfogadja a családok átmeneti otthonának javaslatát.

Szülő, család feladatai:

- összekészíti és átadja a gyermek iratait, személyes ruházatát és használati tárgyait;

Bármilyen okból kerül sor a család tervezetlen kiköltözésére, a szakemberek feladata eldönteni, hogy a kiköltözés nem ellentétes-e a gyermek érdekével.

Ha a szakemberek véleménye szerint a család kiköltözése egyértelműen veszélyezteti a gyermeket, akkor haladéktalanul kezdeményezni kell a gyermek családból való kiemelését.

Ha a szakemberek bizonytalanok abban, hogy a család kiköltözése veszélyezteti-e a gyermeket, akkor gondoskodni kell arról, hogy a családdal új lakóhelyén foglalkozzon az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója.

IV. „Utógondozás”

Amennyiben a családok átmeneti otthonának van erre erőforrása, a családgondozó kilépéskor megajánlja az utógondozás lehetőségét a gyermek és a szülő számára. Optimális esetben a Családok átmeneti otthonában együtt töltött idő alatt a kliens és segítője között bizalomra alapuló szakmai kapcsolat jött létre. Ez biztos támaszt jelenthet a családnak a kiköltözés után jelentkező, előre nem látható, a család erejét meghaladó problémák felmerülése esetén. Ebben az esetben is a gyermek van a segítség fókuszában. Az ő érdeke kívánja, hogy a család az újonnan felmerülő problémák ellenére meg tudja tartani lakhatását. Ennek érdekében a családok átmeneti otthona a segítő tevékenységen túl élelmiszerrel, gyógyszerrel támogathatja a családot. A családok átmeneti otthona anyagi segítséget nyújthat az albérleti díj, lakbér kifizetésében. Figyelemmel kell lenni arra, hogy a családnak nyújtott segítség, támasz egyre csökkenő intenzitású legyen, segítse elő a család teljes önállósulását.

A családok átmeneti otthona utógondozás biztosítása esetén tevékenységét egyezteteti a családdal foglalkozó gyermekjóléti szolgálatával.

5.3. Személyi feltételek

- önálló intézmény esetében intézményvezető, integrált intézmény esetében szakmai vezető;
- 40 férőhelyes családok átmeneti otthonában

- 4 szakgondozó, gondozó a családok gondozására,
- 2 családgondozó,
- Pszichológiai tanácsadó és jogász heti minimum 5-5 órában a lakók számára;

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Személyes kompetenciák:

- adekvát kommunikáció;
- asszertivitás;
- empátia;
- érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság;
- visszacsatolási készség;
- konszenzuskészség;
- kontroll (ellenőrző képesség).

Szakmai kompetenciák:

- A csoportdinamikai jelenségek jellemzőinek ismerete.
- A kommunikáció fajtáinak, a kommunikációs zavaroknak az ismerete.
- A konfliktusok fajtáinak és a konfliktuskezelés módjainak ismerete, azok alkalmazásának készsége.
- A segítő beszélgetés jellemzőinek ismerete, alkalmazása.
- A szakma etikai szabályainak és dilemmáinak ismerete.
- A szakmai együttműködés etikai szabályainak ismerete és alkalmazásának készsége.
- A szociális és társadalombiztosítási ellátások szabályozásának ismerete.
- Családi szerepek és szerepkonfliktusok, a családi életciklusok ismerete.
- Én-védő mechanizmusok ismerete, alkalmazásának készsége.
- Fejlődés lélektani ismerete.
- Kompetencia-határok ismerete és tiszteletben tartása.
- A szükségletek és erőforrások feltárását szolgáló módszerek ismerete.

5.5. Tárgyi feltételek

Tárgyi feltételek:

- minden család számára külön lakószoba, közös konyha, nemek szerint, vagy családonként elkülönített fürdőhelyiségek, WC-k, közösségi helyiség;
- felszerelt játszószoza;

- zárható szekrények;
- a szakembereknek külön iroda;
- a tanácsadáshoz (jogász, pszichológus) bizalmas beszélgetés lefolytatására alkalmas helyiség;
- irodai eszközök;
- telefon, fax (a lakók és a munkatársak részére egyaránt);
- számítógép, nyomtató, internet (a lakók és a munkatársak részére egyaránt);
- személygépjármű vagy utazási költségek biztosításának lehetősége.

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Befogadás	Sikeres beilleszkedések aránya évente	Elégedettség-vizsgálat
2. Együttműködés a családdal	A betartható gondozási-nevelési tervek aránya (módosítás betarthatatlanság miatt) aránya/év	Gondozási-nevelési tervek (a módosítások okainak végignézése)
3. Együttműködés az alapellátással	Gyermekjóléti szolgálat családgondozóival való megbeszélések száma/év	Emlékeztetők
4. Gyermek intézménybe (óvoda, iskola) járása	Rendszeresen gyermekintézménybe járó gyerekek aránya/év	Beszámoló
5. Szülők jövedelme	Rendszeres jövedelemmel rendelkező családok aránya/ év	Statisztika
6. Család beilleszkedése	A házirendet megszegő családok aránya/év	Statisztika
7. Családi kapcsolatok	Külső családi kapcsolatokkal rendelkező családok aránya/év	Statisztika
8. Kikerülés	Természetes közegbe (családtagokhoz, önálló lakásba, vagy albérletbe) költöző családok aránya/év	Statisztika

9. Munkatársak mentálhigiénéje	szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)/év	éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

Egy-egy esetre vonatkozóan:

- A gyermekjóléti szolgálat adekvát szolgáltatást közvetít.
- Az elhelyezés megvalósulása esetén:
 - o a gyermekjóléti szolgálatban minden információ rendelkezésre állt a családok átmeneti otthonáról;
 - o a családok átmeneti otthonában minden információ rendelkezésre állt a gyermekjóléti szolgáatról;
 - o a családok átmeneti otthonában volt hely az új család fogadására;
 - o a két szolgáltató véleménye azonos az igénybevétel szükségességéről;
 - o a család tényleges, valódi együttműködést mutat;
 - o a szülő a feladatait ellátta;
 - o létrejött a szakemberek közti megbeszélés;
 - o a Gyermekvédelmi adatlapok megfelelő tartalommal és kidolgozottsággal készültek el;
 - o a megfelelő Gyermekvédelmi adatlapokat megfelelő tartalommal és időben elküldték felhasználási helyükre;
 - o intenzív együttműködés valósul meg szülő, gyermek, szakember között;
 - o intenzív együttműködés valósul meg a szakemberek között;
 - o a feladatok megosztása konkrétan meghatározott;
 - o megvalósul a tervezett kidolgozás.

A szolgáltatás egészére vonatkozóan

- Családon belüli erőszak esetében jellemzően minden bántalmazott igénybe meri venni a szolgáltatást.
- Az elhelyezés jellemzően azonnal meg tud valósulni.
- A családok jellemzően megtartják felelősségüket saját gyermekeik nevelésében.
- Az átmeneti gondozásban lévő családok maximum 1 éven belüli kiléptetése jellemzően megvalósul, önálló életvitelre képesek.
- Az átmeneti gondozásban lévő családok kikerülése jellemzően sikeres, a társadalomba történő beilleszkedésük, lakhatásuk megoldása tartós.
- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén sincs információhiány a gyermekjóléti szolgálat részéről.
- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén is elmondja a család a szakembereknek, hogy hová költözik.

- A családok átmeneti otthonából való tervezetlen kikerülések esetén is valóságos az együttműködés a család részéről.
- Ha a családok átmeneti otthonába való bekerülés oka családon belüli erőszak volt, akkor sem a család bizalmatlansága az oka a tervezetlen kikerüléseknek.
- A családok átmeneti otthonából való kikerülések tervezetlenségének jellemzően nem a helytelen kigondozási terv (megléte, vagy minősége) az oka.
- Jórészt az előre tervezett idő alatt valósultak meg a kigondozások.
- A kigondozások utáni elhelyezések jórészt tartósak voltak.
- Amennyiben a gyermek családból való kiemelése vált szükségessé, történt javaslattétel ideiglenes hatályú elhelyezésre, vagy nevelésbe vételre.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Pál Gabriella - Pál Tibor - Tardos Katalin - Varjú Gabriella 2006. Családok átmeneti otthonai Budapesten I- II. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Báló Ottilia – Barát László – Bubrják Ottó – Megyeri Vilmos – Mihály Blanka – Moszt Éva – Sidlovics Ferenc – Papp Krisztina – Tüski Anna – Urbán Erika 2005. Átmeneti gondozás – célszerű, vagy ideális elképzelés. Módszertani kézikönyv. Kapocs könyvek 8. Budapest.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény

259/2002. (XII. 18.) Korm. Rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről

133/1997. (VII. 29.) Korm. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások térítési díjáról és az igénylésükhöz felhasználható bizonyítékokról

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

257/2000 (XII.26.) Korm. rendelet a közalkalmazottak jogállásáról (1992. évi XXXIII. törvénynek a szociális, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ágazatban történő végrehajtásáról)

235/1997 (XII.7.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekekről

331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

8/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról

8/2000. (VIII.4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek adatainak működési nyilvántartásáról

891/E/2002. AB határozat

9. Fogalommagyarázatok

Esetvivő: Az átmeneti gondozást nyújtó szolgáltatás családgondozója

A protokollban szereplő többi fogalom magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu)

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. A családok átmeneti otthonában elhelyezett család tervezetlen intézményből való kikerülésének egyik formája, amikor a szülő veszélyeztető magatartása miatt a gyermek családból való kiemelésére szükséges javaslatot tenni. A jelenlegi szabályozás szerint ilyen esetben a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére kell a szakembereknek javaslatot tenni.

Javaslat: Szakmai szempontból a gyermek legjobb érdekét szolgálná átmeneti nevelésbe vétele, hiszen így nem kerülne sor viszonylag rövid időn belül újabb és újabb elhelyezési helyszínre. A gyermek szemszögéből az a legmegfelelőbb, ha a lehető legkevesebb változás történik az életében, mely a biztonságát veszélyeztetné. Ugyanakkor az elhelyezési döntés meghozataláig a családok átmeneti otthona képes a gyermek felügyeletére, és a veszélyeztető tényezők kiküszöbölésére. A szülőknek pedig lehetősége van életvitelük, élethelyzetük olyan változtatására, mely lehetővé teszi gyermekük további nevelését.

2. A férőhelyek számát szakmailag indokolt volna nem férőhelyszámban, hanem családszámban meghatározni, hisz az aktuálisan elhelyezhető személyek száma attól függ, hány családot alkotnak, ugyanis minden család külön szobában helyezendő el.

Javasoljuk, hogy a jogszabály tegye lehetővé, hogy a válsághelyzetben levő várandós anyán kívül a születendő gyermek apját is szigorú feltételek mellett (stabil párkapcsolat, korábban az apa részéről tett teljes körű apai elismerő nyilatkozat, „közös” válsághelyzet) fogadhassa a családok átmeneti otthona, de csak abban az esetben volna elhelyezhető az apa is családok átmeneti otthonában, amennyiben az elhelyezés a születendő gyermek érdekét szolgálja.

3. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Szakellátásba kerülés Javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A szakellátásba kerülés protokolljairól

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása.

Tartalomjegyzék

1. Cél, funkció	4
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3. Alapelvek	4
3.1. Önrendelkezés	4
3.2. Részvétel	5
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	5
3.4. Eredményesség	5
3.5. A legkisebb beavatkozás elve	5
4. A szolgáltatás leírása	5
5. Protokoll	6
5.1. Szereplők.....	6
5.2. A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1. Gyermek szakellátásba kerülése	6
5.2.2. A bekerülés indokai	6
5.2.3. Előzmények	7
5.2.3.1. Volt előzmény	7
5.2.3.2. Előzmény nélküli esetek	12
5.2.4. A szakellátásba kerülés lehetséges módja	12
5.3. Személyi feltételek	15
5.4. Kompetenciák.....	16
5.5. Tárgyi feltételek	16
6. Indikátorok.....	17
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	18
8. Mellékletek	18
8.1. Szakirodalom.....	18
8.2. Jogszabályok	19
9. Fogalommagyarázatok	19
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	20

Szakellátásba kerülés - Javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére

1. Cél, funkció

A gyermekvédelem számára feladatot jelent a különleges védelemre szoruló gyermekek érdekeinek óvása, szükség esetén hatósági eszközök alkalmazásával. Ennek a célnak az elérésére mód van helyettesítő védelem biztosítására és a gyermekvédelmi gondoskodás igénybevételére. A gyermekvédelem minden esetben a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésére törekszik.

A szülőket a gyermekjóléti alapellátás keretein belül támogatni kell a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló feladatok ellátásában, a felelősség gyakorlásában. Azonban előfordulnak olyan helyzetek, mikor meg kell védeni a családjában élő gyermeket, és (az adott eset összes körülményeinek feltárása után) a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó, illetve egyéb hatósági intézkedés kezdeményezésére van szükség. Amennyiben a gyermek veszélyeztetettsége nem szüntethető meg védelembe vétel során nyújtott családgondozással sem, úgy a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz nevelésbe vételre, szükség esetén a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére.

A nevelésbe vételre, vagy ideiglenes hatályú elhelyezésre vonatkozó javaslat célja a gyermek veszélyeztetett helyzetének megszüntetése.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az ideiglenes hatályú elhelyezett vagy átmeneti nevelésbe vételi eljárással érintett gyermek és családja.

A javaslattétel megvalósul, ha a gyermekjóléti szolgáltatás időben szerzett információ alapján tudja megtenni családból történő kiemelésre vonatkozó javaslatát a jegyzői gyámhatóság, vagy a gyámhivatal felé. A javaslat tartalmilag a gyermek legjobb érdekét szolgálja, mert az alapellátásban már nem lehet veszélyeztetettségét elviselhető szintre csökkenteni, vagy megszüntetni.

3. Alapelvek

A nevelésbe vételre, vagy ideiglenes hatályú elhelyezésre tett javaslattétel során ritkán valósul meg az érintettekkel való felhőtlen együttműködés, de törekedni kell rá.

3.1.Önrendelkezés

A javaslattétel megtételekor a gyermekjóléti szolgáltató a szülő törvényes képviselői szerepét javasolja korlátozni, így a szülő önrendelkezésének figyelembe vételét nehéz megvalósítani. Ha van rá mód (pl. családi krízis esetén) fontos megnyerni a szülő egyetértését, belátását, s így elérni, hogy a javaslat megtételét, a gyermek családból történő kiemelését ő is

elkerülhetetlennek tartsa, támogassa, így szinte saját javaslatként fogadja el.

3.2.Részvétel

Ha sikerül megnyerni a szülő egyetértését a javaslat szükségességét illetően, vele konzultálva érdemes megtenni a javaslatot (evvel a jövőbeni, már a gyermek hazakerülése érdekében végzett közös munka – hazagondozás - alapjait teremthetjük meg).

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Ha a szülő belátja a javaslattétel szükségességét, a gyermek (s így saját) érdekében történőnek fogja fel azt.

3.4.Eredményesség

A javaslattétel eredményes, ha a benne foglaltak – a gyermek legjobb érdekének megfelelően – megvalósulnak, s hosszú távon a gyermek helyzetének végleges rendeződését szolgálja (legyen szó akár a gyermek későbbi hazakerüléséről, vagy örökbefogadásáról).

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyermekjóléti szolgáltatás feladata a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése érdekében javaslat készítése a veszélyeztetettség mértékének megfelelően a gyermek családjából történő kiemelésére, a leendő gondozási helyére, vagy annak megváltoztatására.

A gyermekjóléti szolgálat a gyermekvédelmi gondoskodás körébe tartozó hatósági intézkedések közül javaslatot tehet a városi gyámhivatalnak a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére vagy nevelésbe vételére.

Javaslatában a gyermekjóléti szolgálat a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapján ismerteti a gyermek helyzetét, különösen a veszélyeztető körülményeket, azoknak a gyermekre gyakorolt hatását, a szülő vagy a gyermeket nevelő más személy nevelési tevékenységét, a gyermeket nevelő család élethelyzetére vonatkozó adatokat, a javaslattétel elkészítéséig biztosított alapellátásokat, valamint az ügy szempontjából fontos más ellátásokat, a gyermeknek és a szülőnek a javaslattétel elkészítéséig tanúsított együttműködési készségét, illetve annak hiányát.

A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén a szolgálat csak a veszély tényét és jellegét nevezi meg, és a többi adat feltárásának

mellőzésével tesz javaslatot a hatóság intézkedésére. A hiányzó adatokat a hatóság felhívásától függően szerzi be.

5. Protokoll

5.1. Szereplők

Gyermek, szülő vagy törvényes képviselő, vérszerinti család, gyermekjóléti családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóságok.

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A protokoll a gyermek szakellátásba kerüléséről, a bekerülés indokairól, az előzményekről, majd a javaslattétel, hatósági intézkedés kezdeményezéséről szól.

5.2.1. Gyermek szakellátásba kerülése

A gyermek szakellátásba kerülése történhet:

- gyermek kérésére,
- törvényes képviselő kérésére,
- gyermekjóléti szolgálat javaslatára,
- hatósági elhatározásból.

A beutalás lehet közvetlen nevelésbe vétel, vagy ideiglenes hatályú elhelyezés, ami lehet

- előzmény nélküli, vagy
- amit megelőzhet
 - gyermekjóléti szolgáltatás által végzett alapellátási szolgáltatás,
 - átmeneti gondozás,
 - hatósági intézkedés:
 - o védelembe vétel,
 - o családbafogadás,
 - o harmadik személynél történő elhelyezés,
 - o utógondozás.

5.2.2. A bekerülés indokai

Szülői veszélyeztetés, pl.

- családi konfliktusok, kapcsolati problémák,
- gyermekkel szembeni rossz bánásmód
 - o súlyos elhanyagolás,
 - o fizikai bántalmazás,

- érzelmi bántalmazás,
- szexuális bántalmazás,
- életvezetési problémák, bűnözés,
- a szülő egészségügyi problémája,
- szülő mentális problémája;

Gyermek devianciája, pl.

- csavargás, otthonról szökés,
- súlyos magatartási zavar,
- súlyos mentális zavar,
- bűnelkövetés,
- pszichoaktív szerek használata,

Egyéb veszélyeztető körülmények, pl.

- felügyelet nélkül maradás,

5.2.3. Előzmények

5.2.3.1. Volt előzmény

Az előzmény lehetett:

- önkéntesen igénybevett gyermekjóléti szociális segítő munka
- átmeneti gondozás
- védelembe vétel

Gyermekjóléti szociális segítő munka

A gyermekjóléti szolgáltatás személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátás, a gyermekjóléti szolgálatban végzett családgondozás, a gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésére irányuló tevékenység, melyet személyes segítő kapcsolat keretében, a gyermekkel és családjával végzett szociális munkával, a gyermek problémáinak rendezésére, a családban jelentkező zavarok ellensúlyozására végez a gyermekjóléti szolgálat családgondozója.

A gyermeki problémák jelentős része kezelhető szolgáltató módszerekkel, azonban bizonyos esetekben elkerülhetetlen hatósági eszközök igénybevétele, mert ezek nélkül nem sikerül eredményesen együttműködni a családdal. Ha sor kerül kötelezésre, akkor annak az éppen szükséges legkisebb mértékűnek kell lennie, közben folyamatosan törekedni kell a családtagok együttműködésének kialakítására, hogy vissza lehessen térni az önkéntességen alapuló megoldásokhoz.

Az alapellátás olyan, a család belátásán alapuló segítség elfogadását jelenti, amely a gyermek érdekeinek védelmében a családot célozza. A gyermeknek, szülőnek, családnak joga van a segítséget nem elfogadni.

Az alapellátásban megvalósuló családgondozás azon eseteiben, mikor a szülő és a gyermek igénybe veszi a családbafogadás, illetve az átmeneti gondozás lehetőségét - **van együttműködés a szülővel.**

Átmeneti gondozás

Az átmeneti gondozás során mód és lehetőség van krízishelyzetből adódó szükségletek kielégítésére reagálni, így a gyermek és a család az átmeneti jellegű probléma időtartamára biztonságos körülmények közé kerül.

A gondozás *célja*, hogy a válsághelyzetben lévő családok, saját erőforrásaikra építve, minimális intervencióval, meghatározott időn belül rendezni tudják helyzetüket, és a család működőképes maradjon, azaz megszűnjenek azok a tényezők, melyek a gyermek családon belül történő nevelését veszélyeztetik. Fontos, hogy a probléma a gyermekjóléti alapellátások eszközeivel és meglévő elemeivel megoldható legyen és a gyermek elhelyezésére csak akkor kerüljön sor, ha más eszközökkel a gyermek további családon belüli nevelése nem biztosítható.

A gondozást szükségessé tevő élethelyzet adódhat lakhatási, életvezetési, egészségügyi problémákból, ill. családon belüli konfliktusból.

Az átmeneti gondozás *célcsoportja*:

- átmenetileg ellátás és felügyelet nélkül maradó, vagy ellátásukban veszélyeztetett gyermekek
- otthontalanná vált családok, akiknek elhelyezés hiányában lakhatásuk nem biztosított
- válsághelyzetben lévő várandós nők
- védelmet kereső szülők és gyermekeik (pl. bántalmazott szülő és gyermeke)
- azok a családok, akiknél a preventív jellegű ellátás segítségével elkerülhető a későbbi veszélyeztető helyzet kialakulása.

Bekerülés a családok átmeneti otthonából

A hatósági intézkedés igénybevétele

- a gyermek magatartása, iskolakerülése, egyéb, saját magát veszélyeztető állapota;
- a szülők magatartása, italozása, agresszív viselkedése, életvitele, életmódja;
- a gyermek bántalmazása, elhanyagolás, nem megfelelő nevelési eszközök használata;
- a család nem tartja be az alapellátásban elkészített gondozási-nevelési tervet;
- az előremutató együttműködési készség hiánya;
- a házirend elleni súlyos vétség;
- gyermek felügyelet nélkül maradása miatt kerülhet sor.

Amennyiben a gondozást igénybe vevő, pl. a Házirendet súlyosan megsérti, vagy a közösség normális működését magatartásával ellehetetleníti, úgy sor kerülhet - a jogszabálynak megfelelően - a gondozás megszüntetésére.

Ez a szakemberek számára mindig súlyos dilemma, hiszen egyrészt a középpontba helyezett gyermek érdekei és szükségletei sérülhetnek, másrészt az addig elért eredmények esetleg elvesznek. Eldöntendő kérdés, hogy mennyire veszélyeztető a gyermekre nézve az a szülő, aki a

családok átmeneti otthonában, a saját kérelmére történő elhelyezés során nem képes a Házirend betartására.

Amennyiben a családgondozó egyedül nem képes a felmerülő valamennyi szempont mérlegelésére és ennek alapján megfelelő döntéshozatalra, úgy egy nagyon rövid időn belül összehívott esetkonferencia segíthet a család sorsát érintő lehető legjobb döntés meghozatalában. Családok átmeneti otthonában sor kerülhet arra is, hogy csak például a Házirendet megsértő egyik szülővel bontja fel az otthon a szerződést annak érdekében, hogy a gyermek elhelyezése ne kerüljön veszélybe. A gondozás megszüntetése fegyelmi okokból kifolyólag és a gondozási idő lejárta előtt általában nem ad lehetőséget ideális megoldásra. Az átmeneti gondozás megszűnik amennyiben a gyermek hatósági intézkedés következtében más ellátási formába kerül.

Bekerülés helyettes szülőtől és gyermekek átmeneti otthonából

A törvényi előírás, hogy minden településnek gondoskodni kell az átmeneti gondozás biztosításáról, nem jelenti azt, hogy mindenhol létesíteni kell a szolgáltatást. Amennyiben az önkormányzat nem tudja létrehozni, fenntartani, szerződéses vagy társulások formájában kell megoldaniuk a gyermekek és/vagy a családok átmeneti elhelyezését.

A jogszabályok szerint átmeneti gondozás esetén az elhelyezésnél tekintettel kell lenni a következőkre:

- A gyermekek átmeneti gondozásának helyén a gyermek otthontalanná vált szülője is elhelyezhető. A 14. évét be nem töltött gyermeket szüleitől elválasztani csak kivételesen indokolt esetben lehet. A szülő gyermeke ellátásában munkarendjéhez igazodóan részt vállal.
- A gyermekek átmeneti gondozása során a gyermek iskolai oktatását lehetőség szerint iskolaváltás nélkül kell biztosítani.
- A gyermekek átmeneti gondozásának megkezdéséről a szülőjének lakóhelye – ennek hiányában a tartózkodási helye – szerinti gyermekjóléti szolgálatot értesíteni kell.
- A gyermekek átmeneti gondozása keretében ideiglenes jelleggel, állapotának megfelelő ellátást és éjszakai bentlakást (a továbbiakban: **ideiglenes gondozást** Gyvt. 46 §), átmeneti gondozást kell biztosítani annak a gyermeknek is, aki lakóhelyéről önkényesen eltávozott, s így ellátás és felügyelet nélkül maradt.
- Az **ideiglenes gondozás** során fel kell tárni a gyermek felügyelet nélkül maradását előidéző okokat, egyidejűleg haladéktalanul értesíteni kell a gyermek szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, illetve a

- gyermekjóléti szolgálatot a további átmeneti gondozás, vagy más gyámhatósági intézkedés megtétele céljából.
- A gyermekek átmeneti gondozása az alapjául szolgáló ok fennállásáig, de legfeljebb tizenkét hónapig tart.
 - Az elhelyezés – a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére vagy bejegyzésével – 6 hónappal, szükség esetén a tanítási év végéig meghosszabbítható.

Az ellátás megszüntetésének feltételei

A gyermek átmeneti gondozását meg kell szüntetni

- ha a szülő kéri,
- vagy ha annak okai már nem állnak fenn,
- ha a gondozás időtartama eltelt,
- ha a jogosult a házirendet ismételten, vagy súlyosan megszegi.

A gyámhatóság bevonása

A hatóságot értesíteni kell a szükséges hatósági intézkedések megtétele céljából, ha

- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermekről az ideiglenes gondozásról való értesítést követő három napon belül nem gondoskodik,
- a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozásához nem járul hozzá, illetve azt nem kéri,
- a gyermek visszakerülése a szülőjéhez ellentétes a gyermek érdekeivel.

A gyámhatóságot értesíteni kell a szükséges intézkedések megtétele érdekében az átmeneti gondozás időtartamának eltelte előtt is, ha nyilvánvalóvá válik, hogy a gyermek családi környezetébe nem térhet vissza, vagy ha a szülő/más törvényes képviselő a gyermek átmeneti gondozását ugyanazon intézményben két éven belül másodszor is kéri.

Az átmeneti gondozásban a gyermekkel, családdal végzett segítő munka során az ellátóknak korrekt információkkal kell rendelkeznie, hiszen a gyermekjóléti szociális munkása, illetve a gondozóhely szociális munkása, vagy a helyettes szülő részletes megállapodásban, illetve adatlapon rögzíti az átmeneti gondozás célját, a körülményeket, a megosztott feladatokat és a tudható személyes adatokat.

Védelembe vétel

Ha a szülő vagy más törvényes képviselő a gyermek veszélyeztetettségét az alapellátások önkéntes igénybevételel megszüntetni nem tudja, vagy nem akarja, de alaposan feltételezhető, hogy segítséggel a gyermek fejlődése a családi környezetben mégis biztosítható, a települési önkormányzat jegyzője a gyermeket védelembe veszi.

Ezekben az esetekben kerül sor a kirendelt családgondozó által végzett családgondozásra, mert akadozó, **részleges az együttműködés** a család és a szociális munkás között, ezért a jegyzői hatáskörben eljáró gyámhatóság kötelezéssel, és fokozott odafigyeléssel igyekszik megszüntetni a gyermek veszélyeztetettségét.

„A védelembé vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját rendeli ki, és a veszélyeztetettség okának megszüntetése érdekében intézkedést tesz, így különösen

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, a gyermekek átmeneti gondozását, a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást...”

Bekerülés védelembé vételből

A védelembé vétel időtartama alatt is **előfordulhatnak** olyan események, **krízishelyzetek**, amelyek indokolják az **ideiglenes elhelyezést**.

Mivel a védelembé vétel alkalmával van a család életéről előzményi információ, ezért javaslattételre megküldendőek a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4 adatlapok a beutaló szervnek.

Nevelésbe vételre akkor kerülhet sor, ha az alapellátás keretein belül folytatott családgondozás (adott esetben védelembé vétel) eredménytelenné válik:

- a szülő v. gondviselő nem együttműködő, a család a megállapodásokat nem tartja be, vagy rendszeresen megszegi;
 - a gyermek nem együttműködő
 - a gyermeket veszélyeztető körülmények nem szűnnek meg
 - a család együttműködő, s ennek ellenére nem szüntethető meg a gyermek veszélyeztetettsége.
-
- *A javaslattételt megelőzheti*
 - esetkonferencia, amely az alapellátó családgondozás keretein belül megalapozza a javaslattételt
 - az átmeneti gondozást értékelő szakmaközi megbeszélés, esetkonferencia
 - védelembé vétel, vagy utógondozás rendkívüli, illetve éves felülvizsgálata
 - a két éven túli védelembé vétel gyámhivatal által végzett felülvizsgálata az elhúzódó, sikertelen családgondozás eredményének értékelésével.

5.2.3.2. Előzmény nélküli esetek

Előzmény nélküli nevelésbe vételre nem a gyermekjóléti szolgálat tesz javaslatot, hiszen nem ismeri a család, gyermek körülményeit, az elhelyezés indokoltságáról így nem formálhat véleményt. A nevelésbe vételi eljárás megindítását követően, a Gyámhivatal megkeresésére szerzi be a szükséges információkat és teszi meg javaslatát.

Az **előzmény nélküli ideiglenes elhelyezésre** tehet maga a gyermekjóléti szolgálat javaslatot, illetve a beutaló szerv is kérheti véleményét.

A gyermekjóléti szolgáltatás számára ismeretlen család ügyében a javaslat tartalmazza

- az ismert személyazonosító adatokat,
- az események leírását,
- az információ forrását,
- az általa tett lépéseket,
- javaslatát.

Elkészíti és továbbítja a megfelelő adatlapokat a beutaló szerv számára: Törzslap, GYSZ-1, GYSZ-2.

Az „Azonnal tudni kell” alcímet viselő adatlap kitöltéséhez a lehető legtöbb információt a gyermek környezetéből össze kell szedni, különös tekintettel az egészségi állapotára, a szükséges gyógyszerekre, és az elhelyezésre lehetséges családtagoknál, ismerősöknél.

5.2.4. A szakellátásba kerülés lehetséges módja

- ideiglenes hatályú elhelyezés
- nevelésbe vétel

Ideiglenes hatályú elhelyezés

Ideiglenes hatályú elhelyezésre beutalhat

- gyámhatóság: jegyzői hatáskörben és a gyámhivatal,
- rendvédelmi és igazságügyi szervek: rendőrség, ügyészség, bíróság, büntetés-végrehajtási intézet.

A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére akkor kerül sor, ha a gyermek felügyelet nélkül marad, vagy testi, értelmi, érzelmi, és erkölcsi fejlődését családi környezete, vagy önmaga súlyosan veszélyezteti és emiatt azonnali elhelyezésre van szükség. Az intézkedés végrehajtásához beutaló végzés szükséges.

Indokai lehetnek:

- amikor a gyermek felügyelet nélkül marad – szülő hosszabb időre, napokra elmegy;
- gyermek elszökik otthonról;
- bántalmazó szülő elől menekül, stb.;

- a családi környezet súlyosan veszélyezteti – szenvedélybeteg szülők, bántalmazó szülők, szexuális zaklatás, lakáskörülmények hirtelen ellehetetlenülése, a családtagok pszichés zavarára utaló jelek;
- a szülő váratlanul életkörülményei romlására hivatkozva felkeresi a hatóságot és kéri gyermeke nevelésbe vételét;
- az alapellátás, vagy a védelembe vétel során a család életében olyan, hirtelen negatív változás következik be, ami a gyermeket veszélyezteti;
- a védelembe vétel alapjául szolgáló tényezők nem szűnnek meg, és a gyermek önmagát súlyosan veszélyezteti.

A gyermeket fenyegető közvetlen és súlyos veszély esetén a javaslatban elegendő csak a veszély tényét és jellegét megnevezni. A többi adat mellőzhető, ezeket a hatóság felhívásától függően kell beszerezni.

Közvetlen életveszély, olyan fizikai károkozás, amely a gyermek életét veszélyezteti, azonnali kiemelés indokol a családból. A család együttműködése ez esetben figyelmen kívül hagyható.

A nagyon súlyos veszélyeztetés lehet folyamatos, vagy nagyon gyakori elhanyagolás, időnkénti súlyosan veszélyeztető magatartás, krízishelyzet. Az előzőekben leírtakból látható, hogy az átmeneti gondozás indokai, problémakörei gyakran megegyeznek az ideiglenes elhelyezésével, ezért nagyon fontos, hogy a javaslattevő, döntéshozó tudatosan mérje fel a helyzetet és a lehető legtöbb információ birtokában lépjen.

A gyermekjóléti szolgáltatás ismeretei alapján, ha van rá lehetőség, akkor az ideiglenes elhelyezésre vonatkozó javaslatban a 3. személynél (különélő másik szülő, egyéb rokon és a gyermek nevelését vállaló más személy) történő elhelyezés minden körülmények között előnyt élvez.

Ideiglenes elhelyezés, vagy nevelésbe vétel esetén küldendő a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4, vagy GYSZ-6 adatlapok. Az adatlapokon szerepeljen az esetkonferencia tartalma, és a gondozást nyújtó tapasztalatainak, véleményének összegzése.

Ideiglenes hatályú elhelyezés esetén a beutaló hatóság a szakszolgálat által működtetett ügyeleti szolgáltatáson keresztül tájékozódik az elhelyezési lehetőségekről. Az elhelyezés – amennyiben nem csupán a befogadó otthonban van lehetőség erre – körültekintő kell, hogy legyen:

- a lehető legközelebb a gyermek lakóhelyéhez (ha ez a gyermek érdekeivel nem ellentétes),
- a gyermek igényeihez (gyermek, vagy szülő kérése, ismert szükségletek biztosíthatósága, iskoláztatás szempontjai stb.) illeszkedjen.

A fenti szempontok érvényesítéséhez a gyermekről szóló minél részletesebb, érdemi információkra van szüksége az elhelyező hatóságnak. Nyilvánvaló, hogy ha alapellátásban már gondozták a gyermeket, akkor ezek az információk rendelkezésre állnak. Ha ilyen jellegű előzmény nem áll fenn, akkor is törekedni kell, hogy mielőbb beszerzésre kerüljenek a legalapvetőbb információk a gyermekről. Ebben a gyermekjóléti szolgáltatásnak fontos szerepe van. Az optimális ideiglenes

ellátást biztosító gondozási hely megtalálásához szükséges legfontosabb információk:

- személyi adatok, állampolgárság, anyanyelv, családi jogállás;
- egészségi állapot, káros szenvedély, folyamatos orvosi, vagy egyéb jellegű kezelések szükségessége;
- iskolatípus, osztályfok, tanulmányi eredmény;
- személyiségének, magatartásának, szokásainak alapvető jellemzői;
- bűncselekményben érintettség;
- van-e kérése a gyermeknek, szülőnek a gondozási hely tekintetében.

Nevelésbe vételi eljárás

A gyermeket nevelésbe a gyámhivatal veheti.

A nevelésbe vétel jelenthet átmeneti, vagy tartós nevelésbe vételt. A gyermek **átmeneti nevelésbe** vételére akkor kerül sor, ha a gyermek fejlődését családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelemben vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. A gyermek **tartós nevelésbe** vételére akkor kerül sor, ha a szülő vagy mindkét szülő felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott, és a gyermeknek nincs felügyeletet gyakorló szülője, a gyermek ismeretlen szülőktől származik, feltéve, hogy ezekben az esetekben a gyermek neveléséről kirendelt gyám útján nem lehet gondoskodni, továbbá a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és természetes személyazonosító adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot, feltéve, hogy a gyermek ideiglenes hatállyal nem helyezhető el a leendő örökbefogadó szülőnél.

A nevelésbe vételi eljárás alatt a gyermek tartózkodhat a családjában, más rokonnál, vagy átmeneti gondozásban. Az eljárás végén születhet az a döntés, hogy a gyermek számára szükséges a családot helyettesítő védelem, de dönthet úgy is a gyámhivatal, hogy a gyermek maradjon és nevelkedjen továbbra is a családjában. A nevelésbe vételi eljárást csak a gyámhivatal folytathatja le.

Indokai lehetnek:

- a családi környezet hosszabb ideje veszélyezteti – szenvedélybeteg szülők, bántalmazó szülők, szexuális zaklatás, lakáskörülmények hirtelen ellehetetlenülése, a családtagok pszichés zavarára utaló jelek – és a gyermekjóléti szolgáltatás segítsége ellenére sem változik a helyzet;
- a szülő váratlanul életkörülményei romlására hivatkozva felkeresi a hatóságot és kéri gyermeke nevelésbe vételét;
- az alapellátás, vagy a védelemben vétel során a család életében olyan negatív változás következik be, ami a gyermeket veszélyezteti;
- a védelemben vétel alapjául szolgáló tényezők nem szűnnek meg, és/vagy a gyermek önmagát veszélyezteti.

A gyermeket fenyegető veszély esetén a javaslatban a veszély ténye és jellege mellett más adatokat is célszerű megnevezni, amelyek a gyermekjóléti szolgáltatás tudomására jutottak a gondozás során, valamint a gondozás alatti együttműködéssel kapcsolatos tényeket, mivel ezzel tudja javaslatát alátámasztani

A veszélyeztetés lehet folyamatos, vagy nagyon gyakori elhanyagolás, időnkénti súlyosan veszélyeztető magatartás, krízishelyzet.

Az előzőekben leírtakból látható, hogy az átmeneti gondozás és/vagy az ideiglenes elhelyezés indokai, problémakörei gyakran megegyeznek a nevelésbe vételével, ezért nagyon fontos, hogy a javaslattevő, döntéshozó tudatosan mérje fel a helyzetet és a lehető legtöbb információ birtokában hozza meg döntését.

Nevelésbe vétel esetén küldendő a Törzslap, GYSZ-2, GYSZ-3, GYSZ-4, vagy GYSZ-6 adatlapok. Az adatlapokon szerepeljen az esetkonferencia tartalma, és a gondozást nyújtó tapasztalatainak, véleményének összegzése.

Nevelésbe vételi eljárás esetén az eljáró hatóság megkeresi a szakszolgálatot, és felkéri a gyermek személyiségvizsgálatának elvégzésére, a szakvélemény, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv elkészítésére. Ennek kézhezvétele után dönt a gyermek nevelésbe vételéről és a gondozási hely kijelöléséről, a gyámrendelésről, a kapcsolattartásról.

Ahhoz, hogy a szakszolgálat a gyermek legjobb érdekének megfelelő elhelyezési javaslatot és egyéni elhelyezési tervet készítsen, és adekvát gondozási helyre tegyen javaslatot, a gyermekről szóló kimerítő információkra van szüksége a gyermekvédelmi szakértői bizottságnak és az elhelyezést koordináló szakszolgálati munkatársnak. Nyilvánvaló, hogy ha alapellátásban már gondozták a gyermeket, akkor ezek az információk rendelkezésre állnak. Ha ilyen jellegű előzmény nem áll fenn, akkor is törekedni kell, hogy mielőbb beszerzésre kerüljenek a legalapvetőbb ismeretek a gyermekről. Ebben a gyermekjóléti szolgáltatásnak fontos szerepe van. Az optimális elhelyezést biztosító gondozási hely megtalálásához szükséges legfontosabb információk:

- személyi adatok, állampolgárság, anyanyelv, családi jogállás;
- családi háttér;
- egészségi állapot, káros szenvedély, folyamatos orvosi, vagy egyéb jellegű kezelések szükségessége;
- iskolatípus, osztályfok, tanulmányi eredmény;
- személyiségének, magatartásának, szokásainak alapvető jellemzői;
- bűncselekményben érintettség;
- van-e kérése a gyermeknek, szülőnek a gondozási hely tekintetében.

5.3. Személyi feltételek

- gyermekjóléti szolgáltatás szociális munkása
- átmeneti gondozást nyújtó szakember

- beutaló hatóság

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Alábbi táblázatunk azokat az alapszintű feltételeket, kompetenciákat tünteti fel, melyeknek hiánya, vagy az attól való eltérés a gyakorlatban valamilyen működészavarhoz vezet. Ezek a diszfunkciók nemcsak a családban, hanem a gyermekvédelmi rendszerben is megjelenhetnek.

gyermek	- jogok, kötelezettségek életkornak, érettségnek megfelelő szintű ismerete; - szociális kompetenciák életkornak megfelelő szintű birtoklása;
szülő, vérszerinti család	- jogok, kötelezettségek ismerete, gyakorlása; - felelősség felismerése, gyakorlása az adott szülői, rokoni szerepkörben; - szociális kompetenciák birtoklása;
Család	- támogató háttér; - mobilizálható erőforrások biztosítása; - szülői funkciók átvállalása;
szakemberek: gyermekjóléti szociális munkása, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóság	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság; - döntésképeség; - segítő attitűd; - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; - jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása

5.5. Tárgyi feltételek

- Számítógép
- Irodaszerek
- Telefon

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Gyermekek szakellátásba kerülése	Szakellátásba utalt gyermekek szám/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
2. Gyermekek szakellátásba kerülése	Javaslatok száma a gyermek szakellátásba utalására/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
3. Indokok	Családi konfliktusok, kapcsolati problémák aránya/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
4. Indokok	Gyermekekkel szembeni rossz bánásmód aránya/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
5. Indokok	Életvezetési problémák, bűnözés/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
6. Indokok	A szülő egészségügyi problémája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
7. Indokok	Szülő mentális problémája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
8. Indokok	Gyermekek devianciája/összes javaslat	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
9. Előzmények	Alapellátás keretében végzett családgondozásban részesült gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
10. Előzmények	Átmeneti gondozásba részesülő gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló

11.Előzmények	Védelemben vett gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Éves beszámoló
12.Előzmények nélkül	Előzmények nélkül szakellátásba kerülő gyermekek aránya/év	Gyermekek iratanyaga

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- Az esetkonferenciára meghívottak megjelentek.
- A tények és a határozat indoklásának összevetéséből kiderül, hogy a család ismerte és értette az intézkedést kiváltó problémákat.
- Önkéntes együttműködésre épült a családgondozás. A szülő aláírása, esetleges megjegyzése szerepel az adatlapokon.
- Megosztotta a gyermekjóléti családgondozója, és az átmeneti gondozást nyújtó családgondozója a feladatokat, amit az adatlapokon is megjelenítettek.
- Adekvát volt az átmeneti gondozás nyújtása, annak időtartama a gyermek, család szükségleteire.
- Alaposan mérlegelte a helyzetet a családgondozó javaslattétel előtt, minden nyújtható szolgáltatást felajánlott a szülőnek.
- Volt együttműködés, szóbeli kommunikáció a javaslattevő és a döntéshozó között.
- Megalapozott volt a döntés, és megegyezett a javaslattal.
- A beutaló minden lehetséges alternatívát ismert és végiggondolt a döntés meghozatalakor, pl. figyelembe vette a tágabb családnál történő elhelyezés lehetőségeit.
- A döntéshozó konzultált a családot ismerő, velük foglalkozó szakemberekkel, jelzővel.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Konszenzus Konferenciák Kiadványai – Konszenzus Kiadvány 2006. Módszertani Gyermejjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Balatonkenese. www.mogyesz.hu
- Fogalomtár2010. Módszertani Gyermejjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete. Balatonkenese. www.mogyesz.hu
- A gyermekjóléti szolgálat tevékenysége a törvény és a gyakorlat tükrében 2000. Fióka Gyermek és Ifjúsággóléti Szolgálat és Módszertani Központ. Család, Gyermek, Ifjúság 2000/4.
- Szociális és gyermekvédelmi szabályozók – GYA Gyermejjóléti szolgáltatás 2007.
- Szociális és gyermekvédelmi szabályozók – GYAE Gyermekek átmeneti gondozása 2007.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

72.§, 77., 80. §,

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámsági eljárásról

95.§, 99., 111 §

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

19.§ 155. §

259/2002. (XII. 18.) Korm. Rendelet a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szolgáltatótevékenység engedélyezéséről, valamint a gyermekjóléti és gyermekvédelmi vállalkozói engedélyről

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Szükséges a jogszabályok módosítása az ideiglenes hatályú elhelyezést elrendelő határozat vonatkozásában, mivel célszerű lenne, ha pontosan feltüntetné már ez a határozat a bekerülés valódi okát.
2. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Szakellátásba kerülés - A megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A szakellátásba kerülés protokolljairól

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása.

Tartalomjegyzék

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3.	Alapelvek	5
3.1.	Önrendelkezés	5
3.2.	Résztétel	5
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	5
3.4.	Eredményesség	6
3.5.	Szakmai függetlenség elve:	6
3.6.	Objektivitás elve:	6
3.7.	Szakszerűség elve:	6
3.8.	Jogszerűség elve:	6
3.9.	A legkisebb beavatkozás elve	6
4.	A szolgáltatás leírása	6
5.	Protokoll.....	7
5.1.	Szereplők.....	7
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása.....	7
5.2.1.	A Szakértői Bizottság feladatai és kompetenciái	7
5.2.2.	A Szakértői Bizottság az alábbi megkeresések esetén készít szakvéleményt.....	8
5.2.3.	A Szakértői Bizottság tagjainak feladatai	8
5.2.4.	A működés folyamata	12
5.2.5.	A Szakértői Bizottság az alábbi elhelyezési formákra tesz javaslatot.....	14
5.2.6.	Szakértői vélemény tartalma	14
5.3.	Személyi feltételek	15
5.4.	Kompetenciák.....	16
5.5.	Tárgyi feltételek	17
6.	Indikátorok	18
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	19
8.	Mellékletek	19
8.1.	Szakirodalom.....	19
8.2.	Jogszabályok	19
9.	Fogalommagyarázatok	20
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	21

Szakellátásba kerülés - A megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása.

Jelen protokoll, a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése protokollt tartalmazza.

1. Cél, funkció

A megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság a hatósági eljárással érintett gyermekeket a vonatkozó jogi szabályozás alapján szakvéleménnyel látja el. Ennek jelentősége abban áll, hogy a szakellátás és a családgondozás során alkalmazott segítségi módok a gyermek és a családja tényleges szükségleteire, igényeire reagáljanak, valamint hogy a gyermek veszélyeztetettségének alapját képező okok és körülmények feltárására kerüljenek. Így célzott megoldások és tervek készülhetnek mind az alap, mind pedig a szakellátásban, konkrét esetekben és általában is.

Fentieket a szakértői bizottság tevékenysége úgy segíti, hogy a szakellátással érintett gyermek előzményi dokumentációjának áttanulmányozása, valamint a gyermek komplex személyiségvizsgálata alapján szakvéleményt készít, amely tartalmazza a gyermek és a családja legfontosabb problémáinak és szükségleteinek az összefoglalását, feltárja azon okokat, amelyek ezek kialakulásához vezettek, valamint képet nyújt a gyermek aktuális személyiségállapotáról. A szakvélemény javaslatokat fogalmaz meg a szükséges segítségnyújtási formák biztosításához, a hatósági döntések meghozatalához, továbbá a gyermekkel folytatandó gondozási-nevelési tevékenység, valamint a családot segítő esetszolgálat megtervezéséhez és végrehajtásához.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A szakellátásba kerülő gyermekek képezik a szolgáltatás célcsoportját, akár ideiglenes hatályú elhelyezéssel, akár nevelésbe vételi eljárással érintettek.

A szakellátással érintett gyermekek gondozási helyének meghatározása során a gyermekek vizsgálatai alapján feltárt szükségleteihez igazodóan, szakvéleményben rögzített javaslatok alapozzák meg mind a szakszolgálat döntés-előkészítő tevékenységét (elhelyezési javaslatok megtétele, egyéni

elhelyezési terv készítése, stb.), mind a gyámhivatalok erre vonatkozó döntéshozatalát, mind pedig a gyermek nevelésében, gondozásában később közreműködők (gondozási helyek) feladatait. Az objektív, prekonceptió és befolyás-mentes, független szakmai véleménynyilvánítás, amely adekvát vizsgálatokon alapszik és kizárólag a vizsgált személy (gyermek) szükségleteit és érdekeit veszi figyelembe, megalapozottabb döntéseket és eredményesebb gondozási, nevelési, valamint esetkezelő tevékenységet eredményez.

Fentieknek megfelelően a bizottság által elkészített szakvélemények, és az azokban megfogalmazott javaslatok segítsék:

- a szakszolgálat elhelyezéssel foglalkozó szakembereinek munkáját az elhelyezési javaslat, és az egyéni elhelyezési terv kialakításában,
- a gyámhivatal munkatársait a gyermek számára leginkább alkalmas gondozási hely kijelölésében, az egyéni elhelyezési tervről szóló döntés meghozatalában,
- a gyermek gyámját, gondozóját, gondozási helyét a gyermek valós szükségleteinek, problémáinak megismerésében, feltárásában, az ezekre való optimális reagálás, a gyermek számára fontos foglalkozások, a szükségleteihez, problémáihoz adekvát szolgáltatások, beavatkozások megtervezésében, ütemezésében, az egyéni gondozási-nevelési stratégia elkészítésében.

3. Alapelvek

A szakvélemény elkészítése során elengedhetetlen az alábbi alapelvek figyelembe vétele és betartása:

3.1.Önrendelkezés

Bár a kötelező szakértői vizsgálat elvégzése során nehéz az önrendelkezés elvét figyelembe venni, mégis fontos elérni, hogy a vizsgálat alatt álló gyermek megértse a vizsgálat elvégzésének szükségességét, átlássa, hogy a szakemberek adekvát véleményalkotása és saját további sorsa szempontjából milyen fontos mindez.

3.2.Részvétel

Ha és amennyiben a gyermek megérti a vizsgálat szükségességét, akkor aktív résztvevőjévé válik a folyamatnak, amely az adekvát véleményalkotást szolgálja.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Amennyiben a gyermek megérti a szakértői vizsgálat és az adekvát szakvélemény kialakításának jelentőségét, úgy megértheti saját legjobb

érdekét is, s ezzel tesz eleget a saját érdekérvényesítési esélyei növelésének.

3.4. Eredményesség

Amennyiben a gyermek részvétele biztosított és a bizottság munkavégzése sem ütközik semmilyen akadályba, akkor mindenképpen eredményes lesz a tevékenység az adekvát szakvélemény kialakítása szempontjából, s ez felel meg a gyermek legjobb érdekének, vagyis az eredményesség alapelvének is.

3.5. Szakmai függetlenség elve:

- A szakértői vélemény tartalmát csak a gyermek szükségletei határozhatják meg, sem fenntartói, sem intézményi, sem egyéb, más érdekek nem befolyásolhatják azt, tekintettel arra, hogy csak így érvényesülhet a gyermek legjobb érdeke.
- Nem befolyásolhatja a szakértői vélemény kialakítását az, hogy a gyermekjóléti alap- és a gyermekvédelmi szakellátás milyen szolgáltatásokat tud, illetve nem tud biztosítani.

3.6. Objektivitás elve:

Befolyásolás-, és előítélet-mentes, prekonceptió nélküli véleményalkotás.

3.7. Szakszerűség elve:

Az adott szakmák szakmai-etikai szabályainak, normáinak maradéktalanul megfelelő munkavégzés.

3.8. Jogszerűség elve:

- a hatályos jogszabályoknak megfelelő javaslattétel,
- a hatályos jogszabályoknak megfelelő terminológia használata.

3.9. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelésség mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata az átmeneti és tartós nevelésbe vétel iránti eljárás során, valamint az ideiglenes hatályú elhelyezést követően a gyermek gondozási helye meghatározása érdekében a gyermek személyiségvizsgálata, a gyermekekre vonatkozó

szakvélemény elkészítése a gyámhivatal megkeresésére. A megyei, fővárosi önkormányzat a gyermekvédelmi szakszolgáltatás ezen feladatát a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság útján biztosítja.

5. Protokoll

5.1. Szereplők

Gyermek, szülő, vagy törvényes képviselő, vérszerinti család, a szakértői bizottság tagjai, gyermekjóléti szolgálat családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, gyámhivatal ügyintézője, szakszolgálat munkatársai (elhelyezési értekezletet vezető, gyámi-gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, nevelőszülő tanácsadó), gondozási hely képviselői, illetve nevelőszülő, továbbá a gyermek sorsát érintő információkkal rendelkező és a további életútját segítő egyéb személyek.

A gyermek vizsgálatokra történő felkészítése és a megjelenés biztosítása nevelésbe vételi eljárás esetén, attól függően, hogy történt-e ideiglenes hatályú elhelyezés, a gondozási hely, illetve a szülő feladata, utóbbinál a gyermekjóléti szolgálat családgondozója nyújt segítséget.

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A protokoll a Szakértői Bizottság feladatát, kompetenciáit és tevékenységeit tárgyalja.

5.2.1. A Szakértői Bizottság feladatai és kompetenciái

A szakértői bizottság szakvéleményt gyámhivatali megkeresésre készít.

Ez alól az alábbi esetek kivételek:

- Speciális-, és/vagy különleges ellátási igény kontrollvizsgálatát a szakértői bizottság saját kompetenciája alapján.
- Nevelési felügyelet elrendelésére irányuló eljárásban a speciális gyermekotthon igazgatójának tájékoztatására.

A szakértői bizottság minden megkeresés esetében eldönti, hogy a felkérés teljesítésében kompetens-e a bizottság. Amennyiben nem, akkor ezt közli a megkeresést küldő gyámhivatallal, megfelelő indoklással, amelyet kiegészíthet a döntés meghozatalára alkalmas más módszerre vonatkozó javaslattal.

A szakértői bizottság részvizsgálatai közül az orvosi, pszichológiai, pszichiátriai és gyógypedagógiai vizsgálat csak a gyermekre vonatkozik (szülők, más hozzátartozók vizsgálatai nem tartoznak a bizottság kompetencia körébe).

5.2.2. A Szakértői Bizottság az alábbi megkeresések esetén készít szakvéleményt

1. A nevelésbevitel szükségességének megállapításához.
2. Az ideiglenes hatállyal elhelyezett, vagy nevelésbe vételi eljárással érintett gyermek gondozási helyének meghatározásához, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési javaslatának, egyéni elhelyezési tervének és a gyámhivatal döntésének kialakításához. A szakvéleménynek tartalmaznia kell az érintett gyermek állapotának leginkább megfelelő elhelyezési formára és az egyéni elhelyezési terv tartalmára vonatkozó javaslatot, indokolással együtt.
3. Gondozási hely megváltoztatásához, új gondozási hely megállapításához (ha a gyermek elhelyezési formája nem változik, akkor végez új vizsgálatokat, és készít új szakvéleményt a szakértői bizottság, ha az egyéni elhelyezési terv kialakításához nem áll rendelkezésre 2 hónapnál nem régebbi szakvélemény).
4. Elhelyezési forma megváltoztatásához, új elhelyezési forma megállapításához.
5. Speciális és különleges ellátási igény megállapításához, ill. felülvizsgálatához.
 - Speciális ellátási igény megállapításához, típusának, mértékének meghatározásához, illetve évenként esedékes felülvizsgálatához.
 - Speciális ellátást biztosító elhelyezés megállapításához, illetve felülvizsgálatához.
 - Különleges ellátási igény megállapításához, típusának, mértékének meghatározásához.
 - Különleges ellátást biztosító elhelyezés megállapításához, illetve felülvizsgálatához.
6. Nevelési felügyelet gyámhivatal általi elrendeléséhez, felülvizsgálatához és megszüntetéséhez. Ekkor és csak ekkor a gondozási hely szerint illetékes a megyei/fővárosi szakértői bizottság a más megyében (pl. minisztériumi gyermekotthonban vagy regionális együttműködéssel kialakított speciális gyermekotthonban vagy más megyében történő szolgáltatásvásárlással) ellátott gyermekek esetében.
7. Amennyiben a gyámhivatali döntés meghozatalához szükséges a gyermek komplex személyiségvizsgálata, akkor az átmeneti nevelés évenkénti – három év alatti gyermek esetében félévenkénti – felülvizsgálatához, továbbá ha indokolt, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv módosításához.

5.2.3. A Szakértői Bizottság tagjainak feladatai

A szociális munkás feladatai:

A nevelésbe vétel szükségességének és az elhelyezés formájának megállapítása esetén:

Áttekinti a gyámhivatal által rendelkezésre bocsátott iratanyagot, amennyiben az hiányos, vagy további információkra van szükség, azokat beszerzi elsősorban a gyámhivataltól - amennyiben a hivatalnak sem áll rendelkezésére az információ, akkor a gyermekjóléti szolgálattól. A szociális munkás az esetfeltárás során csak akkor tájékozódik a helyszínen az eset körülményeiről, ha a gyámhivatalnak nem áll rendelkezésére információ és a településen nem működik gyermekjóléti szolgálat. Feldolgozza a gyermekről rendelkezésre álló előzményeket, információkat, amelyek a gyermekről az alapellátás során keletkeztek, továbbá amennyiben a gyermek korábban volt a szakellátással érintve, akkor a szakszolgálatnál fellelhető iratanyagot is, különös tekintettel a következő szempontokra:

- a gyermekjóléti szolgálattal való kapcsolatfelvétel ideje és módja,
- a jelzett probléma,
- a veszélyeztetettség okai,
- a szülő, a gyermek és a családgondozó együttműködésének jellemzői
- a gondozási-nevelési tervben foglalt feladatok és azok megvalósulása
- az alapellátás időszakában bevont személyek és intézmények beavatkozásai, a beavatkozások típusai
- hatósági eljárások (ha voltak ilyenek), az eljárás kezdeményezésének indokai, kimenetele, az eredménytelenség okai,
- a szülők szociális körülményei,
- a család életvitele,
- a gyermek családban elfoglalt helye,
- a szülők nevelési elvei,
- a szülők kapcsolatrendszere,
- a testvérek helyzete,
- rokon kapcsolatok,
- a gyermek helyzete az oktatási-nevelési intézményben,
- Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság szakvéleményei
- a gyermek életének jelentősebb eseményei,
- Ideiglenes hatályú elhelyezés esetén a gyermek helyzete az ideiglenes ellátást biztosítónál (például magatartása, társaihoz, a felnőttekhez való viszonya, kapcsolattartása szüleivel).

A feldolgozás során a szociális munkás elemzi az információkat, feltárja az azokban rejlő összefüggéseket és összegzi azokat.

Gondozási hely megváltoztatása, új elhelyezési forma megállapítása, felülvizsgálati és a nevelés felügyeletre irányuló eljárás esetén:

Áttekinti a gyermekről a gyámhivatal által rendelkezésre bocsátott, valamint a szakszolgálatnál található iratanyagot. Tájékozódik az eljárást kezdeményező indokairól. A gondozási helytől tájékozódik a gyermek sorsának alakulásáról a gondozási-nevelési folyamat során, beszerzi a korábbi orvosi, pszichológiai vizsgálatok, kezelések dokumentumait, az oktatási intézményekben készült pedagógiai véleményeket. Információkat kér a szakszolgálat munkatársaitól, a hivatásos gyámtól, a gyámi-gondozói tanácsadótól, a nevelőszülői tanácsadótól, a családgondozótól. A

feldolgozás során a szociális munkás elemzi az információkat, feltárja az azokban rejlő összefüggéseket és összegzi azokat.

Különleges és speciális ellátást igénylő gyermek esetén:

Speciális ellátási igény megállapítása esetén a korábban felsorolt dokumentumok, információk az alábbiakkal egészülhetnek ki:

- kórházi, pszichiátriai szakvélemények,
- drogambulanciák javaslatai,
- rendőrségi eljárások iratai,
- pártfogói vélemény,
- egyéb iratok.

Különleges ellátási igény megállapítása esetén a korábban felsorolt dokumentumok az alábbiakkal kell, hogy kiegészüljenek:

- szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményei a fogyatékoság fennállásáról,
- a magasabb összegű családi pótlékra jogosultságot igazoló dokumentum a tartós betegség fennállásáról.

Nevelési felügyelet esetén:

A szociális munkás feladata a speciális gyermekotthon által a tájékoztatással együtt megküldött dokumentumok, továbbá a szakszolgálatnál található iratanyag áttekintése. Amennyiben nem érkezik a tájékoztatáson kívül más dokumentum a speciális gyermekotthontól, akkor beszerzi a szükséges iratokat, amelyek a gyermek sorsának alakulásáról szólnak a gondozási-nevelési folyamat során, valamint a korábbi orvosi, pszichológiai vizsgálatok, kezelések dokumentumait, kórházi, pszichiátriai szakvéleményeket, drogambulanciák javaslatait, az oktatási intézményekben készült pedagógiai véleményeket, a rendőrségi eljárások iratait. Ezen kívül információkat kér a szakszolgálat gyámi-gondozói tanácsadójától.

A gyermekorvos feladatai:

Adatokat kér be a gyermek születési körülményeiről, a család és a gyermek egészségének jellemzőiről, a korábbi betegségekről. Saját vizsgálatait, illetve a rendelkezésre álló két hónapnál nem régebbi vizsgálati eredmények alapján rögzíti a testi fejlettségről, esetleges akut vagy krónikus szervi, szerkezeti eltérésekről szóló véleményt. Nyilatkozik a gyermek általános és speciális egészségügyi szükségleteiről és meghatározza az ezzel kapcsolatos esetleges teendőket, kezdeményezi a szükséges szakorvosi és/ vagy kontroll-vizsgálatokat.

Nevelési felügyelet esetén, amennyiben rendelkezésre áll adekvát, a gyermek állapotát tükröző szakvélemény, annak áttekintése, részvétel a helyszíni vizsgálatban - a Szakértői Bizottság vezetőjének döntése alapján.

A gyermek-szakpszichológus feladatai:

Rögzíti az érintett gyermekről a megfigyelés, az exploráció és a tesztvizsgálatok nyomán kialakult véleményét. Lehetőség szerint

információkat gyűjt a gyermek nevelőjétől, családjától, hozzátartozójától. Az állapot felmérésében figyelembe veszi:

- a gyermek kapcsolatteremtő képességét,
- verbális és non-verbális kommunikációjának sajátosságait,
- tájékozódását (térben, időben),
- figyelmét, gondolkodását,
- mozgáskoordinációját,
- viselkedésszabályozását,
- tájékozódó jelleggel felméri az általános értelmi képességét (az esetleges tanulási képességet vizsgáló bizottsághoz való utalás céljából),
- a gyermek hangulati állapotát,
- személyiségfejlődését (érzelmi, mentális, szociális fejlődési szintjét),
- aktuális személyiségképét (aktuális érzelmi állapotát, terhelhetőségét),
- szociális alkalmazkodóképességét,
- kötődési mintázatait, annak esetleges zavarait.

Mindezeket a gyámhivatali megkeresésben foglaltaknak megfelelően súlypontozza.

A tesztvizsgálatokat a pszichológus a legteljesebb fejlődési és pszichés állapotfeltárás érdekében szakmai kompetenciája alapján választja meg. Feltünteti a nevelésben résztvevők számára a támpontot jelentő pozitív személyiségjegyeket, jelzi a korrekciót igénylő lemaradásokat, zavarokat, kijelöli a korrekció útját. Az összefoglalót köznapi nyelven fogalmazza meg, a diagnosztikai kritériumok figyelembevételével. A vizsgálatot olyan szemléletben végzi, hogy az a gyermekvédelmi szempontnak is megfeleljen, vagyis derüljön ki, hogy mi a gyermek számára kedvező elhelyezés.

Nevelési felügyelet esetén áttekinti a rendelkezésre álló anamnesztikus adatokat és részt vesz minden esetben a helyszíni vizsgálatban.

A gyógypedagógus feladatai:

A speciális szükségletű gyermekek vizsgálata esetén szükséges a gyógypedagógus feladatait meghatározni. A Szakértői Bizottságoknak célszerű pszichopedagógia szakos gyógypedagógust alkalmaznia, tekintettel arra, hogy nem értelmi, érzékszervi, mozgásszervi fogyatékoság megállapítására irányul a vizsgálat.

A gyógypedagógus munkamódszere az exploráció, a megfigyelés és teszteljárások alkalmazása. Az exploráció során rögzítenie kell a gyermek viselkedésének, verbális és non-verbális megnyilvánulásainak jellemzőit. A megfigyelés történhet az exploráció során és a gyermek gondozási helyén is. A megfigyelés irányuljon a gyermek különböző viszonyaira, így:

- a tárgyi környezetéhez,
- a társaihoz (A gyermek társas viszonyai a csoportban),
- a felnőttekhez.

Térképezze fel, hogy:

- milyen a gyermek napirendje, életrendje;
- mi a kedvenc elfoglaltságai, érdeklődési köre,

- milyen a kötődése, és ez kikre irányul;
- milyen az empátiája;
- milyen a gyermek közösségben elfoglalt helye;
- milyen a gyermek reagálása az alkalmazott nevelési módszerekre (jutalmazás-büntetés).

Az általa alkalmazható teszteljárások segítségével mérnie kell a gyermek szocializációs szintjét. Mindezek alapján a gyógypedagógus javaslatot tesz a vizsgált gyermek szükségleteinek megfelelő pedagógiai módszerek alkalmazására.

Nevelési felügyelet esetén áttekinti a rendelkezésre álló dokumentációt, részt vesz a helyszíni vizsgálatban a Szakértői Bizottság vezetőjének döntése alapján.

A pszichiáter feladatai:

A speciális szükségletű gyermekek vizsgálata esetén a pszichiáter szakorvos vizsgálata alapján rögzíti a neurológiai és pszichés státuszt, diagnózist állapít meg, és megfogalmazza a terápiára vonatkozó javaslatait.

Nevelési felügyelet esetén áttekinti a rendelkezésre álló anamnesztikus adatokat, és részt vesz a helyszíni vizsgálatban a Szakértői Bizottság vezetőjének döntése alapján.

5.2.4. A működés folyamata

A jogszabályok által előírt határidő minden esetben - kivétel a nevelési felügyelet iránti eljárás, ahol 3 nap - 22 munkanap, mely esetben, ha a határidő nem tartható a Szakértői Bizottságon kívül eső okok miatt, a késedelem okáról a gyámhivatalt tájékoztatni kell.

A szakértői bizottság működése körébe a következő tevékenységek tartoznak, amelyek megvalósításáért a Szakértői Bizottság vezetője a felelős:

- iratkezelés (a megkeresés érkeztetésének dátumától számít a Szakértői Bizottság 22 munkanapos határideje)
- munkaelosztás (szükség szerint eseti szakértő bevonása), vizsgálatok meghatározása, időpont kijelölése,
- előzmények, információk összegyűjtése és összegzése (Fontos, hogy az előzményi összefoglaló tartalmát a szakvizsgálatokat végzők már vizsgálatuk elvégzése előtt megismerjék, és ennek figyelembevételével tervezzék meg a vizsgálat menetét, módszereit és eszközeit.),
- folyamatos konzultáció a bizottság tagjai és vezetője között
- vizsgálatok elvégzése,
- vizsgálati eredmények leírása, leadása,
- szakvélemény összeszerkesztése,
- a bizottsági tagok megbeszélése (lehetőség szerint esetmegbeszélő team keretében),

- a bizottsági megbeszélés eredményéről az elhelyezést végző szakemberek tájékoztatása (az elhelyezési értekezlet előkészítése érdekében),
- összegzett szakvélemény elkészítése, javaslatkészítés, végső formába szerkesztés, aláírások,
- szakvélemény átadása az elhelyezésért felelős munkatárs számára (lehetőség szerint esetmegbeszélés keretében, a megbeszélésen részt vesz a Szakértői Bizottság szociális munkása és az elhelyezésért felelős munkatárs, valamint indokolt esetben részt vehetnek a Szakértői Bizottság további tagjai is),
- amennyiben a szakvélemény minisztériumi gyermekotthonban történő elhelyezésre tesz javaslatot, úgy a szakvéleményt a szakszolgálat megküldi az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság számára.

Ettől eltér **a nevelési felügyelet iránti eljárás esetében követendő tevékenység**, amelynek megvalósításáért szintén a Szakértői Bizottság vezetője a felelős:

- iratkezelés (a speciális gyermekotthon vezetőjének tájékoztatásának kézhezvételétől számít a Szakértői Bizottság 3 napos határideje, ezért lenne célszerű, ha ezek az iratok a Szakértői Bizottság vezetője számára névre szólóan érkeznének),
- munkaelosztás (szükség szerint eseti szakértő bevonása vagy a rendelkezésre álló, a gyermek aktuális állapotát tükröző szakvélemény elfogadása), a szükséges vizsgálatok meghatározása és megszervezése a tájékoztatás kézhezvételét követő 2 napon belül,
- előzmények, információk összegyűjtése és összegzése (Amennyiben a szükséges iratok a tájékoztatással egyidejűleg megérkeznek, akkor fontos, hogy az előzményi összefoglaló tartalmát a szakvizsgálatokat végzők már vizsgálatuk elvégzése előtt megismerjék, és ennek figyelembevételével tervezzék meg a vizsgálat menetét, módszereit és eszközeit. Amennyiben erre nincs lehetőség, akkor az előzményekre utaló dokumentumok beszerzése és az összefoglaló elkészítése a vizsgálatok lefolytatásával egyidejűleg történik meg.),
- vizsgálatok elvégzése a helyszínen (Ebben az esetben a Szakértői Bizottság tagjai keresik fel a gyermeket gondozási helyén a vizsgálatok elvégzése érdekében, mindenkor azok a tagok, akiket a Szakértői Bizottság vezetője a tájékoztatás alapján kijelöl),
- a bizottsági tagok megbeszélése (lehetőség szerint esetmegbeszélő team keretében, akár a vizsgálatok elvégzésének helyszínén),
- vizsgálati eredmények leírása, leadása, a szakvélemény összeszerkesztése, javaslatkészítés, végső formába szerkesztés, aláírások,
- a szakvélemény megküldése az illetékes gyámhivatal számára legkésőbb a harmadik napon.

5.2.5. A Szakértői Bizottság az alábbi elhelyezési formákra tesz javaslatot

Elhelyezés formái: nevelőszülő, gyermekotthon (lakásotthon), szociális törvény hatálya alá tartozó ápoló-gondozó otthonok.

A speciális ellátást igénylő gyermekek elhelyezésére:

- speciális gyermekotthon
- gyermekotthon speciális csoportja
- speciális hivatásos nevelőszülő
- minisztériumi fenntartású speciális gyermekotthon (az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság felé)
- gyermekotthon
- nevelőszülő, amennyiben a működtető hozzájárul

A különleges ellátást igénylő gyermekek elhelyezésére:

- különleges gyermekotthon
- gyermekotthon
- nevelőszülő, amennyiben a működtető hozzájárul

5.2.6 Szakértői vélemény tartalma

- Személyi adatok (Tartalmazza a gyermek nevét, nyilvántartási számát, születési helyét és idejét, anyja nevét. Ezeket az adatokat mindenképpen rögzíteni kell.)
- Részvizsgálatok leírása (alapesetben a szociális munkás esetteltáró összefoglalása, a gyermekorvos és a pszichológus szakvéleménye, speciális ellátást igénylő gyermek esetében pedig a pszichiáter és a gyógypedagógus szakvéleménye.)
- A szakértői bizottság összegző véleménye, amely tartalmazza azt, hogy
 1. Mire irányult a vizsgálat, és az ezzel kapcsolatos javaslatot indoklással együtt.
 2. Gondozási hely meghatározása vagy megváltoztatása esetén az elhelyezés formájára vonatkozó javaslat.
 3. Ellátási igény és felülvizsgálati határidejének rögzítése különleges-, és speciális szükséglet megállapítása esetén
 4. Az egyéni elhelyezési terv tartalmára vonatkozó javaslatok. (A gyermek állapotának, szükségleteinek megfelelő beavatkozások, korrekciók, további kezelések; szolgáltatások - nevelési, gondozási, esetkezelő, terápiás, oktatási, rekreációs stb. - elvégzésére, a kapcsolattartás biztosítására, a kulturális, nyelvi, vallási meghatározottságból következő szükségletek kielégítésére irányuló javaslatok, amelyek támpontokat nyújtanak a leendő

gondozó számára a gyermek személyiségéhez
legjobban illeszkedő nevelési szolgáltatás
megválasztásához.)

- Nevelési felügyelet elrendelésére, felülvizsgálatának időpontjára és megszüntetésére irányuló javaslat, indoklással együtt.
- Záradék (szakvélemény kiegészítés): Abban az esetben, ha a szakvélemény elkészítését követően olyan új körülmény merül fel, amely alapján a szakvéleményben foglalt javaslatot a Szakértői Bizottság újra áttekinti, de újabb vizsgálatok elvégzését nem tartja indokoltnak, akkor a bizottság a szakvéleményt záradékkal egészíti ki, mely záradék az eredeti szakvéleményt megerősíti, módosítja, vagy kiegészíti.

A szakértői vélemény érvényességének idejével kapcsolatosan a jogszabályokban szereplő, a Szakértői Bizottság által elfogadható szakvélemények 2 hónapos érvényességi határidejét tekintjük irányadónak.

Ettől eltér az a szakvélemény, amely a nevelésben lévő gyermek olyan állapotváltozása miatt készül, amely változás megalapozza a különleges ellátás igényét, vagy annak megszűnését. Ezekben az esetekben a Szakértői Bizottság nem végez vizsgálatokat, hanem a rendelkezésére bocsátott szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye, vagy a Magyar Államkincstár, vagy más társadalombiztosítási kifizetőhely által kiadott, az emelt összegű családi pótlék folyósítását igazoló dokumentum felhasználásával szükséglet megállapító szakvéleményt készít. Ez tartalmazza a különleges ellátási igény fennállásának okát, és azt, hogy az adott gondozási forma megfelelő-e a gyermek számára. A megállapító szakvélemény visszavonásig érvényes. A különleges ellátási igény megszűnése esetén a rendelkezésre bocsátott dokumentumok alapján szintén megállapító szakvéleményt készít a Szakértői Bizottság.

5.3. Személyi feltételek

A Szakértői Bizottság tagjai:

A megyei, fővárosi, országos gyermekvédelmi szakértői bizottság (továbbiakban bizottság) irányítását a szakértői bizottság vezetője látja el, aki önálló vezetője a bizottságnak, mert ezzel biztosítható a szakértői bizottság szakmai függetlensége. A megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság legalább három tagból áll:

- gyermekorvos
- gyermek-szakpszichológus
- szociális munkás

A speciális ellátási igényű gyermekek vizsgálata esetén a megyei, fővárosi, országos gyermekvédelmi szakértői bizottság legalább öt tagból áll, az előzőekben említett három tagú bizottság kiegészül:

- pszichiáterrel

- gyógypedagógussal.

Amennyiben olyan vizsgálat elvégzésére van szükség, amelyre a bizottság nem kompetens (például az egészségügyi státusszal kapcsolatos szakorvosi vizsgálatok esetében) akkor a bizottság érintett tagja kezdeményezi a megfelelő külső szakértő bevonását a szakértői bizottság vezetőjének tájékoztatása és egyetértése mellett.

Ezen kívül a bizottság vezetője is javaslatot tehet külső szakemberek bevonására a vizsgálatba, ha valamilyen oknál (pl. összeférhetetlenség) fogva a bizottság tagja nem vizsgálhatja a gyermeket, valamint ha a gyermek vizsgálata olyan szakértelmet igényel, amely nem áll rendelkezésre a bizottság tagjai körében.

Az összeférhetetlenség esetei:

- A Szakértői Bizottság vezetője és szociális munkásai a szakszolgálatnál más munkakört semmilyen formában nem láthatnak el.
- A Szakértői Bizottság tagjai szakértőként nem közreműködhetnek azoknak a gyermekeknek a vizsgálatai során, akiket más munkahelyen ellátnak. A Szakértői Bizottság elfogadhatja azt az adott szakmák szakmai-etikai szabályainak, normáinak maradéktalanul megfelelő, két hónapnál nem régebbi vizsgálati eredményt is, amelyet a Szakértői Bizottság tagja olyan gyermekről készített, akit más munkahelyen ellát, de ebben az esetben a vizsgálatot végző, a Szakértői Bizottság javaslata kialakításában nem vehet részt.

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

gyermek	- jogok, kötelezettségek életkornak, érettségnek megfelelő szintű ismerete; - szociális kompetenciák életkornak megfelelő szintű birtoklása
szülő, vérszerinti család	- jogok, kötelezettségek ismerete, gyakorlása; - felelősség felismerése, gyakorlása az adott szülői, rokoni szerepkörben; - szociális kompetenciák birtoklása
család	- támogató háttér; - mobilizálható erőforrások biztosítása;

	- szülői funkciók átvállalása
szakemberek: gyermekjóléti családgyondozója, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóság, gondozási hely képviselői, illetve nevelőszülő	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, - döntésképeség, - segítő attitűd; - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; - jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása
szakszolgálat munkatársai (elhelyezési értekezletet vezető, gyámi-gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, nevelőszülő tanácsadó)	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, - döntésképeség, - segítő attitűd; - együttműködési készség - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása - szakmaetikai normák ismerete, betartása
A szakértői bizottság tagjai	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, - döntésképeség, - segítő attitűd; - együttműködési készség - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása - szakmaetikai normák ismerete, betartása

5.5. Tárgyi feltételek

- A szakvizsgálatok elvégzésére alkalmas, vizsgálati eszközökkel felszerelt vizsgáló szobák.

- Vizsgálati várakozó helyiség.
- Standardizált pszichodiagnosztikai eszközök és tesztek.
- Irodák, számítógépek, tesztkiértékelő és nyilvántartási programok.

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Szakvélemények készítése	Megvizsgált gyermekek száma/év	Éves beszámoló
2. Szakvélemények készítése	Vizsgálatok száma/év	Éves beszámoló
3. Szakvélemények készítése	Elkészült szakvélemények száma/év	Éves beszámoló
4. Szakvélemények készítése	Speciális szükséglet megállapítása/év	Éves beszámoló
5. Szakvélemények készítése	Különleges ellátási igény megállapítása/év	Éves beszámoló
6. Javaslatok a szakvéleményben	Indokolt a szakellátásba kerülés/év	Éves beszámoló
7. Javaslatok a szakvéleményben	Nem indokolt a szakellátásba kerülés/év	Éves beszámoló
8. Javaslatok a szakvéleményben	Indokolt a gondozási hely megváltoztatása/év	Éves beszámoló
9. Javaslatok a szakvéleményben	Gyermekotthoni elhelyezés/év	Éves beszámoló
10. Javaslatok a szakvéleményben	Nevelőszülői elhelyezés/év	Éves beszámoló
11. Javaslatok a szakvéleményben	Speciális gyermekotthoni elhelyezés/év	Éves beszámoló
12. Javaslatok a szakvéleményben	Minisztériumi gyermekotthonban elhelyezés/év	Éves beszámoló
13. Munkatársak mentálhigiénéje	Szupervízióban, esetszorongatásos megbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A szakvéleményben a gyermek szükségleteinek feltárását („diagnózis”) követi a javaslat a szükséges beavatkozások tekintetében („terápia”).
- A szakvélemény tartalmazza a javaslatok indoklását.
- A szakvélemény kellő eligazodást ad, a szakszolgálat döntés előkészítő tevékenységéhez (gondozási hely keresése, elhelyezési értekezletre való felkészülés, elhelyezési javaslat és egyéni elhelyezési terv készítése), a gyámhivatal döntéshozatalához és a gyermek további teljes körű ellátását biztosítónak, az egyéni gondozási, nevelési terv elkészítéséhez.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Kálmán Margit 2006. A Fővárosi Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság 2003-ban végzett munkájáról. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Belláné Bogár Katalin – Némethné Bokor Rozália – Pécsi Gyuláné – Szarka Ilona 2005. A megyei gyermekvédelmi szakértői bizottságok működésének tapasztalatai. Kapocs 18; IV. évfolyam 3. szám.
- Pappné Zomi Tímea 2007. A Baranya Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság működésének tapasztalatai. Kapocs 33., VI. évfolyam, 6. szám.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

53.§,
58.§,
59.§,
60.§,
66.§,
79.§,
81/A.§,
81/B.§,
81/D.§,
82.§,
83.§,
106 §,
132.§

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
100.§,

103. - 106.§,
109.§,
114/A.§

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

126.§,
126/A.§,
127.§,
129/A.§,
131.§,
136.§,
137.§,
138. - 142.§

235/1997 (XII.7.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekekről

11.§

A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény

3.§,
4.§,
7.§,
51.§

5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

5. §

1.sz., 2.sz., 3.sz. melléklet

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. Törvény

121. §

14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról

8.§ - 20§. (a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd-és más fogyatékos, beilleszkedési, magatartási, tanulási zavarral küzdő tanulók ellátását szabályozza)

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Javaslat: Az érvényben lévő jogi szabályozás pontosítása és kiegészítése szükséges abban a tekintetben, hogy a gyámhivatalok megkeresésüket akkor küldjék meg, amikor csatolni tudják a szakvélemény elkészítéséhez nélkülözhetetlen iratanyagot (az előzetes gyermekvédelmi gondoskodásnak megfelelő adatlapok, valamint a különleges ellátási igény megállapításához szükséges igazolások – a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye, az emelt összegű családi pótlék folyósítására vonatkozó határozat, vagy hatósági bizonyítvány, stb.).

2. Éves felülvizsgálathoz kötődően szakvéleményt a jelenlegi jogszabályi szövegezés szerint „szükség esetén, illetve „indokolt esetben” kér a gyámhivatal. A jogszabály nem konkretizálja, hogy mikor áll ez fenn – pl. ha a döntés meghozatala során olyan kérdésre kér választ a gyámhivatal, ami a gyermek komplex személyiségvizsgálatának elvégzésével válaszolható meg. A szakvélemények, szükséglet-megállapító szakvélemények formájának, elemeinek a meghatározására is szükség lenne. Ez garanciát jelentene arra, ha a gyermek egyik megyéből a másikba átkerül.

Javaslat: Jogszabályban volna indokolt előírni, mikor indokolt a szakvélemény, kérése a gyámhivatal részéről, továbbá meg kell határozni a szakvélemény, szükségletet megállapító szakvélemény formáját, tartalmi elemeit, a nyomtatvány formáját és használatát.

3. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Szakellátásba kerülés A gondozási hely meghatározása

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A szakellátásba kerülés protokolljairól

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattétel a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása.

Tartalomjegyzék

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3.	Alapelvek	5
3.1.	Önrendelkezés	5
3.2.	Résztétel	5
3.3.	Érdekvérvényesítési esélyek növelése	5
3.4.	Eredményesség	5
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	5
4.	A szolgáltatás leírása	5
5.	Protokoll.....	6
5.1.	Szereplők.....	6
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1.	Az elhelyezés folyamata	6
5.2.2.	A működés folyamat lépései	9
5.2.3.	További feladatok.....	9
5.3.	Személyi feltételek	11
5.4.	Kompetenciák.....	11
5.5.	Tárgyi feltételek	12
6.	Indikátorok.....	12
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	13
8.	Mellékletek	13
8.1.	Szakirodalom.....	13
8.2.	Jogszabályok	13
9.	Fogalommagyarázatok	14
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	15

Szakellátásba kerülés

A gondozási hely meghatározása

A szakellátásba kerülést négy protokollban tárgyaljuk, melyek a következők: javaslattevél a hatósági intézkedés kezdeményezésére; a befogadó otthon; a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének elkészítése és a gondozási hely meghatározása. Jelen protokoll a gondozási hely meghatározása protokollt tartalmazza.

1. Cél, funkció

A gyermek elhelyezése során fontos feladatot jelent a szükségleteinek megfelelő optimális gondozási hely kiválasztása. Kiemelt jelentőségű a különleges és speciális ellátást igénylő gyermekek esetében a habilitációjukat, rehabilitációjukat, illetve szocializációjukat, reszocializációjukat leginkább biztosítani tudó gondozási hely kijelölése. Az elhelyezési folyamat során figyelemmel kell lenni a gyermek jogainak tiszteletben tartására, különösen a tájékoztatáshoz való joga, sorsának alakulásába történő véleménynyilvánítás joga, a testvéreivel történő együttes elhelyezése, a vérszerinti kapcsolatai ápolásának joga, a gyermek érdekképviselőhöz és panaszhoz való joga tekintetében. Ehhez hasonlóan fontos a szülő véleménynyilvánítási jogának tiszteletben tartása, továbbá a nevelésbe vétel ideje alatti végleges elhelyezésre való törekvés, mint alapelv (Permanency Planning) érvényesítése.

A már nevelésben lévő gyermek gondozási helyének megváltoztatására is sor kerülhet indokolt esetben és ilyenkor is a fentiek figyelembevételére van szükség, valamint a különböző lépések során a feladatokat, a gondozási hely meghatározásával megegyező módon kell elvégezni.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A szakellátásba kerülő gyermekek képezik a szolgáltatás célcsoportját, akár ideiglenes hatályú elhelyezéssel, akár nevelésbe vételi eljárással érintettek.

A gyermek számára - a megyei/fővárosi, vagy az országos gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye alapján - a szükségleteinek, életkorának, szüleivel történő kapcsolattartásának, testvéreivel történő együttes elhelyezésének (amennyiben ez nem kontraindikált a nagymértékben eltérő szükségleteik, egymás bántalmazása, vagy egyéb súlyos fokú veszélyeztetése miatt) megfelelő gondozási hely kiválasztása megtörténik a gyámhivatal megkeresésére.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

Bár a gondozási hely kiválasztása során nehéz az önrendelkezés elvét figyelembe venni, mégis fontos elérni, hogy a gyermek megértse az adekvát gondozási hely kiválasztásának szükségességét, átlássa, hogy a családot helyettesítő ellátásban a saját további sorsa szempontjából milyen fontos mindez.

3.2.Részvétel

Ha és amennyiben a gyermek megérti az elhelyezés folyamatának szükségességét, akkor aktív résztvevőjévé válik a folyamatnak, amely az adekvát gondozási hely kiválasztását szolgálja.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Amennyiben a gyermek megérti az adekvát gondozási hely kiválasztásának jelentőségét a saját sorsa alakulásának szempontjából, úgy megértheti saját legjobb érdekét is, s ezzel tesz eleget a saját érdekérvényesítési esélyei növelésének.

3.4.Eredményesség

Amennyiben a gyermek részvétele biztosított és a szakszolgálat gondozási hely kiválasztását végző szakemberei munkavégzése sem ütközik semmilyen akadályba, akkor mindenképpen eredményes lesz a tevékenység az adekvát gondozási hely kiválasztása szempontjából, s ez felel meg a gyermek legjobb érdekének, vagyis az eredményesség alapelvének is.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőség kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata az átmeneti és tartós nevelésbe vétel iránti eljárás során, valamint az ideiglenes hatályú elhelyezést követően a gyermek gondozási helye meghatározása érdekében a gyermekre vonatkozó elhelyezési javaslat, továbbá a gyermek egyéni elhelyezési tervének elkészítése a gyámhivatal megkeresésére. A gyermek vér szerinti családjába való visszakerülésének előmozdítása, illetve tartós, családszerű környezetének biztosítása érdekében a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési értekezletet hív össze. Az elhelyezési értekezlet

a gyermek véleményét figyelembe vevő elhelyezési javaslatot és egyéni elhelyezési tervet készít a gyermekvédelmi nyilvántartás megfelelő adatlapját kitöltve, amelynek elfogadására a területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatot tesz a gyámhivatalnak.

5. Protokoll

5.1. Szereplők

Gyermek, szülő, vagy törvényes képviselő, vérszerinti család, gyermekjóléti szolgálat családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, gyámhivatal ügyintézője, szakszolgálat munkatársai (elhelyezési értekezletet vezető, gyámi-gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, nevelőszülő tanácsadó), gondozási hely képviselői, illetve nevelőszülő, továbbá a gyermek sorsát érintő információkkal rendelkező és a gyermek egyéni elhelyezési tervének megvalósulásában közreműködő egyéb személyek.

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A protokoll az elhelyezés folyamatát valamint a működés összegzését mutatja be.

5.2.1. Az elhelyezés folyamata

A gondozási hely meghatározása, valamint megváltoztatása (gondozási hely megváltoztatásának számít az is, ha egyik telephelyről egy másik telephelyre helyezik át a gyermeket) érdekében a szakszolgálat elhelyezésért felelős munkatársának a következő feladatokat kell ellátnia, amelyek elvégzésére minden esetben a gyámhivatali megkeresés kézhezvétele után kerül sor:

Elhelyezés előkészítése:

- A Szakértői Bizottságtól esetmegbeszélés során megkapott szakvéleményben megfogalmazott javaslatokat áttanulmányozza.
- Áttekinti a rendelkezésre álló előzményeket, beszél a gyermekkel és az ellátását biztosító személyekkel, gondozási hely megváltoztatása esetén a gyámi-gondozói tanácsadóval.
- Tájékozik a szakszolgálat nyilvántartásából:
 - a gyermek részesült-e korábban gyermekvédelmi gondoskodásban, ha igen, áttekinti a rendelkezésre álló iratanyagot
 - a gyermek testvérei részesültek-e, illetve részesülnek-e gyermekvédelmi gondoskodásban, ha igen, akkor hol, továbbá áttekinti a róluk rendelkezésre álló iratanyagot

- A gyermek szükségleteinek megfelelő otthont nyújtó ellátások üres férőhelyeinek áttekintése, figyelembe véve a szülő lakhelye és a leendő gondozási hely közötti távolságot, mivel az befolyásolja a gyermek és a szülő kapcsolattartását. Nevelőszülőnél történő elhelyezés esetén konzultáció a nevelőszülői hálózat szakmai vezetőjével.
- Kiválasztja a megfelelő gondozási helyet a szakvélemény alapján a szakellátás intézményei befogadóképességének figyelembevételével, gondozási hely változtatás esetén a gyámi-gondozói tanácsadóval együttműködve.
- Megszervezi az elhelyezési értekezletet, kiválasztja az időpontját, kiküldi a meghívókat minden esetben írásban, legalább 8 nappal az elhelyezési értekezlet kitűzött ideje előtt az összes, a gyermek ügyében a jogszabályban nevesített, valamint a gyermek sorsát érintő információkkal rendelkező és a gyermek egyéni elhelyezési tervének megvalósulásában közreműködő személyek számára. Egyben a javasolt gondozási hely számára továbbítja a gyermekjóléti szolgálat által elkészített, az előzményekre vonatkozó adatlapokat.
- Felkészül az elhelyezési értekezlet lebonyolítására, ennek keretében, ha indokoltnak tartja, esetmegbeszélést kezdeményez a szakszolgálat más feladatot ellátó munkatársaival, gondozási hely változtatás esetén elsősorban a gyámi-gondozói tanácsadóval.

Elhelyezési értekezlet lebonyolítása:

- Az elhelyezési értekezlet lebonyolításának célja a gyermek elhelyezési javaslatának és az egyéni elhelyezési tervének elkészítése.
- Az elhelyezési javaslatnak és az egyéni elhelyezési tervnek összhangban kell lennie a szakértői bizottság szakvéleményében szereplő javaslatokkal.
- A szakszolgálat javaslatát az értekezleten az elhelyezésért felelős munkatárs képviseli, munkája során szakma-etikai okok, személyiségi jogi védelem miatt csak a Szakértői Bizottság szakvéleményének javaslatait tartalmazó részét használhatja, csak azt ismertetheti. Ennek alapján lehetséges az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv elkészítése. Gondozási hely megváltoztatása esetén az elhelyezésért felelős munkatársat a gyámi-gondozói tanácsadó támogatja a szakszolgálat javaslatának képviselésében.
- Amennyiben több leendő gondozási helyet hívott meg a szakszolgálat, és mindegyik (több) megfelel a gyermek szükségleteinek, a távolságuk lehetővé teszi a kapcsolattartást és a gyermek ellátását vállalják, akkor az ítélőképessége birtokában lévő gyermek dönti el, hogy hová szeretne kerülni.
- Az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv elkészítése során a gyermek; a vér szerinti szülők és a szakemberek között konszenzusra kell törekedni.

- Amennyiben nincs konszenzus, akkor az elhelyezési javaslatba és az egyéni elhelyezési tervbe a szakszolgálat javaslata kerül, ebben az esetben különösen fontos annak rögzítése, ha valaki ezzel nem ért egyet, továbbá annak indoklását is rögzíteni szükséges.
- A gyermek részvétele nélkül akkor lehet javaslatot tenni, ha a gyermek a vizsgálatok elvégzése és a szakvélemény elkészítése után engedély nélkül eltávozott, hosszabb ideje engedély nélkül távol van, fellelése érdekében a szakemberek mindent megtettek, de nem sikerül megtalálni. (Természetesen előfordulhat, hogy a gyermek elhelyezési értekezleten való részvétele nem szolgálja érdekét kora, vagy más ok miatt, s ilyenkor sincs jelen az értekezleten.) Minden más esetben nem lehet elhelyezési értekezletet tartani, ha nincs ott a gyermek. Ebben az esetben is írásban szükséges indokolni azt, hogy miért a gyermek távollétében készül el a javaslat. Az indoklást el kell helyezni a gyermek iratanyagában, továbbá meg kell küldeni a gyámhivatalnak tájékoztatás céljából.
- Az egyéni elhelyezési terv elkészítése során különösen fontos a gyermekvédelmi gondoskodást előidéző okok megkeresése és a gondoskodás megszüntetéséhez szükséges feladatok egyértelmű és konkrét megfogalmazása a felelősök és a határidők rögzítésével.

Az elhelyezési folyamat zárása:

- Az elhelyezési értekezlet lebonyolítása után a Szakértői Bizottság szakvéleménye, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv megküldése a gyámhivatal számára.
- A gyámhivatal határozatának – amelyben elfogadta az elkészített egyéni elhelyezési tervet – kézhezvétele után a Szakértői Bizottság szakvéleménye, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv megküldése a kijelölt gondozási helynek, valamint az esetgazda gyermekjóléti szolgálatnak.
- Ha nem fogadja el a gyámhivatal a javaslatot és tervet, akkor új elhelyezési értekezlet összehívására van szükség, ahol új tervet kell készíteni a gyámhivatal által megjelölt új szempontok figyelembe vételével. Ez akkor lehetséges, ha a gyámhivatal megindokolja, hogy miért nem fogadta el a javaslatot, tervet, és megnevezi a szempontokat, amelyek mentén a módosítást kéri.
- Amennyiben a szakvéleményben javasolt elhelyezési forma nem áll rendelkezésre, akkor az elhelyezést végző szakember feladata – együttműködve a gondozási helyekkel és a gyámi gondozói tanácsadóval -, hogy folyamatosan keresse annak lehetőségét, hogy a javasolt elhelyezési formának megfelelő elhelyezést tudjanak biztosítani a gyermek számára.

5.2.2. A működés folyamat lépései

- gyámhivatali megkeresés (felkérés)
- a megyei gyermekvédelmi szakértői bizottsági szakvélemény beszerzése
- a szükséges további információk áttekintése, ha szükséges esetmegbeszélés lefolytatása
- a gondozási helyek kiválasztása
- az elhelyezési értekezletre szóló értesítések kiküldése
- az elhelyezési értekezlet lebonyolítása
- az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv írásban történő rögzítése
- az elhelyezési értekezleten megjelent szakemberek véleménynyilvánítása az elkészült elhelyezési javaslattal és egyéni elhelyezési tervvel kapcsolatban (aláírások)
- az elkészült elhelyezési javaslat és egyéni elhelyezési terv, a megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményének továbbítása az illetékes városi gyámhivatal felé.
- az illetékes városi gyámhivatal egyéni elhelyezési tervet elfogadó határozatának kézhezvétele után a Szakértői Bizottság szakvéleményének, az elhelyezési javaslat és az egyéni elhelyezési terv megküldése a kijelölt gondozási helynek és az esetgazda gyermekjóléti szolgálatnak.

5.2.3 További feladatok

Az elhelyezési folyamat során több olyan feladat elvégzése is szükséges, melyek részben a hatóság és az alapellátás szereplőinek szakszolgálattal - a döntés előkészítésben - történő együttműködésével függenek össze, másfelől a gyermekkel kapcsolatos tevékenységgel és az ő, valamint a szülei elhelyezési értekezletre való felkészítésével hozhatóak szoros kapcsolatba. Az alábbiakat emeljük ki:

Gyámhivatal

A hatóság az eljárásjogi lépések során (gyermek és szülők meghallgatása, tájékoztatása, nyilatkozatok felvétele, tárgyalás, környezettanulmány, javaslatok beszerzése stb.) tudomására jutott minden olyan adatot, információt megoszt a szakszolgálat munkatársaival (szakértői bizottság, elhelyezési részleg), amelyek a vizsgálatokra történő felkészüléshez, szakvélemény elkészítéséhez, valamint a gondozási hely kereséséhez fontosak lehetnek. Amennyiben időközben lényeges változások történtek, akkor ezekről is tájékoztatást ad. Közreműködik abban, hogy az előzetes gyermekvédelmi gondoskodásra vonatkozó valamennyi adatlap, illetve korábbi hatósági intézkedések iratai, valamint a gyermekről korábban készült vizsgálati eredmények rendelkezésre álljanak, különös tekintettel a különleges ellátási igény igazolására szolgáló hatósági iratokra (szakértői

és rehabilitációs bizottság szakvéleménye, MÁK igazolás a magasabb összegű családi pótlék folyósításáról). Amennyiben a gyermek ideiglenes elhelyezése nem indokolt, akkor a rendelkezésére álló eszközökkel segíti a gyermeket és szüleit abban, hogy tisztában legyenek a sorra kerülő lépésekkel, az előttük álló feladatokkal, azok indokoltságával.

Gyermekjóléti szolgálat családgondozója

Arra törekszik, hogy a szakszolgálat munkatársai a gyermekre és családjára vonatkozó legteljesebb és az aktuális helyzetet tükröző információk birtokában végezhessek el a gyermek vizsgálatait, készítsék el a szakvéleményüket és készülhessenek elő az elhelyezési értekezletre. Amennyiben olyan adat, információ jut a birtokába, vagy lényeges változást tapasztal, amely a szakszolgálati javaslatok kialakítását befolyásolhatja, akkor ezt folyamatosan jelzi az elhelyezési értekezlet napjáig. Fontos, hogy ideiglenes elhelyezés esetén segítse a gyermek beilleszkedését, megnyugtatót és felkészítést az előtte álló történésekre, lehetőség szerint személyesen is látogassa meg őt a gondozási helyen. A szülők tájékoztatása, felkészítése, az otthonról történő vizsgálatoknál a helyszínre jutás, utazás támogatása is kiemelt feladatot jelent az elhelyezési folyamat ezen szakaszában. Amennyiben már nevelésben lévő gyermeknél kerül sor elhelyezési értekezlet megtartására, akkor helyzetértékelésével, a családdal addig folytatott esetmunka aktuális összegzésével, javaslataival segíti a döntés előkészítését, illetve a hatóság munkáját.

Gondozási hely

Ideiglenes elhelyezése esetén a gyermek különös és személyre szabott figyelmet, indokolt esetben sürgős segítségnyújtást (krízisintervenció, sürgős orvosi kezelés stb.) igényel. Amennyiben nincs kizáró ok, akkor kapcsolattartását a hozzátartozóival támogatni kell, ellenkező esetben óvni kell ettől. Az ideiglenes elhelyezés időtartalma alatti nevelői, gondozói tapasztalatokról, legfontosabb történésekről, a kapcsolattartás jellemzőiről, a gyermek további sorsát érintő javaslatokról folyamatosan tájékoztatni kell a szakszolgálatot. A gyermeket életkora szerint és személyiség állapota figyelembe vételével fel kell készíteni arra, amely vele történni fog, annak okát el kell neki magyarázni (miért lesznek vele vizsgálatok, az elhelyezési értekezlet célja stb.). Az esetleges leendő gondozási hellyel, nevelőszülővel történő ismerkedésben közre kell működni.

Amennyiben a gyermek már nevelésben van, akkor a gondozási hely pontos helyzetértékelés elkészítésével és a gyermek egészségi, pszichés állapotára vonatkozó, valamint pedagógiai jellemzőit tartalmazó iratok megküldésével segíti a szakértői bizottság és az elhelyezési részleg döntés előkészítő munkáját.

Gyámi gondozói tanácsadó

Nevelésben lévő gyermek esetén a döntés előkészítési folyamat kulcsszereplője a szakszolgálat részéről. A hatósági eljárással összefüggő észrevételeit, javaslatait helyzetértékelés, vagy tájékoztatás formájában elkészíti, rendelkezésre bocsátja. Információival segíti a szakértői bizottság munkáját és a szakszolgálat elhelyezésért felelős szakemberét. Az elhelyezési értekezleten támogatja a szakszolgálati javaslat kialakítását.

5.3. Személyi feltételek

A szakszolgálat munkatársai: elhelyezési értekezletet vezető szakember, gyámi-gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, nevelőszülő tanácsadó.

További szakemberek: gyermekjóléti családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóság, gondozási hely képviselői, illetve nevelőszülő.

Mivel az elhelyezés feladata a szakszolgálatok fontos tevékenysége, ezért a feladatot ellátó szakember nem láthat el más feladatokat kapcsolt munkakörben, vagy osztott munkaidőben, mivel az a feladatellátás minőségét veszélyezteti, ami a gyermek adekvát gondozási helyének kiválasztását gátolhatja meg.

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiegészítő tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

gyermek	- jogok, kötelezettségek életkornak, érettségnek megfelelő szintű ismerete;
szülő, vérszerinti család	- jogok, kötelezettségek ismerete, gyakorlása; - felelősség felismerése, gyakorlása az adott szülői, rokoni szerepkörben; - szociális kompetenciák birtoklása
család	- támogató háttér; - mobilizálható erőforrások biztosítása; - szülői funkciók átvállalása
szakemberek: gyermekjóléti családgondozója, átmeneti gondozást nyújtó, beutaló hatóság, gondozási hely képviselői, illetve nevelőszülő	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, - döntésképeség, - segítő attitűd; - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű

	kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása
szakszolgálat munkatársai (elhelyezési értekezlet vezető, gyámi-gondozói tanácsadó, hivatásos gyám, nevelőszülő tanácsadó)	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, - döntésképesség, - segítő attitűd; - együttműködési készség - szakmai képzettség; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - kommunikációs technikák ismerete; jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása - szakmai normák ismerete, betartása

5.5. Tárgyi feltételek

- Az elhelyezési értekezlet megtartására alkalmas, megfelelően berendezett helyiség.
- Számítógép (esetleg kivetítő), fénymásoló.

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Elhelyezés előkészítése	Rendelkezésre álló előzmények/összes gyermek aránya	Éves beszámoló Gyermekek iratanyaga
2. Elhelyezés előkészítése	Esetmegbeszélések/összes felhasznált szakvélemények aránya	Éves beszámoló
3. Elhelyezési értekezlet lebonyolítása	Elhelyezési értekezletek száma/év	Éves beszámoló
4. Elhelyezési értekezlet lebonyolítása	Elkészült elhelyezési javaslatok és tervek száma/év	Éves beszámoló Gyermekek iratanyaga
5. Elhelyezési értekezlet lebonyolítása	Szülők részvételének aránya/év	Éves beszámoló Gyermekek iratanyaga
6. Elhelyezési folyamat zárása	Határidőn belül a gyámhivatalnak megküldött elhelyezési	Éves beszámoló Gyermekek iratanyaga

	javaslatok és tervek aránya/év	
7. Elhelyezési folyamat zárása	Elfogadott egyéni elhelyezési tervek/gyermek aránya/év	Gyermekek iratanyaga Gyámhivatali határozat
8. Munkatársak mentálhigiénéje	Szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A gyermek elhelyezése a Szakértői Bizottság szakvéleményében javasolt elhelyezési formában történt.
- A javasolt gondozási hely képes kielégíteni a gyermek szükségleteit, különös tekintettel az esetleges különleges, vagy speciális ellátási igényére.
- A gyermek testvéreivel azonos gondozási helyen van elhelyezve (amennyiben ez nem kontraindikált).
- A szülőkkel, más hozzátartozókkal történő kapcsolattartást nem nehezíti a fizikai távolság.
- A gondozási hely közelében elérhető a gyermek tanulási képességének megfelelő iskolatípus, a fejlesztési, egészségügyi és egyéb számára szükséges szolgáltatások biztosíthatóak.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Csókai László 1999. Egy új fogalom a gyermekvédelemben – a tervezési értekezéslet. Család, Gyermek, Ifjúság, 1999/1.
- Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás – Segédanyag a szociális szakvizsgához. Budapest.
- A témában korábban már dolgozott munkacsoport, tagjai voltak: Baráth Katalin, Buzás Tibor, Hajdúné Kálmán Margit, Szikulai István, Zsámbéki Eszter. Az általuk készített munkaanyag kézírata jelen protokoll megalkotásánál felhasználásra került.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

82. §,

83. §

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

103. - 106. §,
111. §,
113. §

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

137.§,
138. - 142.§,

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet 2. számú mellékletében található képesítési előírások és munkakörök nem írják elő az elhelyezésért felelős munkatársak önálló munkakörben, - lehetőség szerint önálló szervezeti egységben - való munkavégzését a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálatokban, nem nevezi meg ezt a munkakört a jogszabály. Szükséges lenne e munkakör megnevezése, s a munkakör kompetenciáit körül kellene határolni, a feladatait meg kellene fogalmazni.

Javaslat: az elhelyezési értekezleteket szervező és levezető, valamint a gyermek gondozási helyére elhelyezési javaslatot és egyéni elhelyezési tervet előkészítő szakszolgálati munkatársnak legyen önálló munkaköre (pl. elhelyezési koordinátor), képesítési előírása az alapképesítés mellett tartalmazza a mediátor szakképesítés kötelező meglétét, továbbá legyen meghatározva maximális esetszáma (100 értekeztet/év).

2. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

3. Szükséges lenne a jogszabályok módosítása annak érdekében, hogy a gyámhivatal, a gyermekjóléti szolgálat, a gondozási hely és a szakszolgálat mindenképpen biztosítsa a folyamatos és kölcsönös információáramlást, így az időközbeni változásokról is adjanak tájékoztatást egymásnak annak érdekében, hogy az elhelyezési értekezleten minden érintett naprakész információkkal rendelkezzen.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Gyermekotthoni ellátás protokollja

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

1. Cél, funkció	3
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	3
3. Alapelvek	3
3.1. Önrendelkezés.....	3
3.2. Részvétel	3
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4. Eredményesség	4
3.5. A legkisebb beavatkozás elve	4
4. A szolgáltatás leírása	4
5. Protokoll	4
5.1. Szereplők:	4
5.2. A szolgáltatás részletes leírása	5
5.2.1. A gyermek befogadása.....	5
5.2.2. Gyámi tevékenység	6
5.2.3. Családgondozói tevékenység	9
5.2.4. Gondozás, nevelés.....	12
5.2.5. Mentálhigiénés gondozás.....	24
5.2.6. Önálló életre felkészítés	35
5.2.7. Felülvizsgálat előkészítése és lebonyolítása.....	36
5.2.8. Gondozási hely váltás	38
5.2.9. Kapcsolódási pontok	41
5.2.10. Szakmai csoportok működése	44
5.3. Személyi feltételek.....	48
5.4. Kompetenciák.....	49
5.5. Tárgyi feltételek.....	49
6. Indikátorok.....	50
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	51
8. Mellékletek	59
8.1. Szakirodalom	59
8.2. Jogszabályok	59
9. Fogalommagyarázatok	60
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	61

Gyermekotthoni ellátás

1. Cél, funkció

Az átmeneti, vagy tartós nevelésbe vett gyermeket a gyámhivatal a megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleménye, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezési javaslata alapján - otthont nyújtó ellátás keretében – a gyermek szükségleteinek megfelelő ellátást biztosító gyermekotthonban helyezi el.

A gyermekotthon, lakásotthon, mint gondozási hely és az ott dolgozó szakemberek, mint szakmai team biztonságot és állandóságot nyújtó, családot helyettesítő környezet, ahol a gyermek a szülői és felnőtt szerepekre mintát kap.

A gyermekotthoni gondoskodás legfontosabb célja a gyermek mielőbbi visszagondozása vérszerinti családjába, vagy – ha ez nem szolgálja a gyermek legjobb érdekét –, akkor örökbefogadó családba.

A gyermekotthoni ellátásban számos tevékenység során történik a gyermekek gondozása, nevelése.

A gyermekotthon szakmai munkájával szolgálja a személyiségfejlődés optimalizálását, a gyermek individuális és közösségi nevelését - a nemi és életkori sajátosságokra figyelemmel –, a családba, a társadalomba való integrációját. Előmozdítja a speciális szükségletű gyermekek reintegrációját.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A gyermekvédelmi szakellátásba utalt, gyermekotthonba vagy lakásotthonba elhelyezett gyermek. A szolgáltatás megvalósultnak tekinthető, ha a gyermek a szükségleteinek megfelelő gyermekotthonba, lakásotthonba került elhelyezésre, az otthonban megfelelő gondozásban, nevelésben részesül, külső kapcsolatait érdekeinek megfelelően ápolhatja, s haladéktalanul kikerül az otthonból, mihelyt erre biztonságos lehetősége van.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A gyermek önrendelkezéséhez az életkorának megfelelő autonómiát kell kapnia. Az önrendelkezés készségének fejlesztéséhez a gyermek támogatást, megerősítést kap.

3.2.Részvétel

A gyermek életkorától és fejlettségétől függően a legteljesebben részt vesz az őt érintő döntések, szolgáltatások megtervezésében, teljesítésében és értékelésében.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A gyermek érdekérvényesítési képessége fejlesztéséhez kellő információval kell rendelkeznie szűkebb (gyermekotthoni) és tágabb (társadalmi) környezetéből, részt kell vennie a demokratikus érdekérvényesítési formák gyakorlásában.

3.4. Eredményesség

Azokat az eljárásokat, módszereket és beavatkozásokat kell eredményesnek tekinteni, amelyek az egyéni elhelyezési terv megvalósulását szolgálják.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyermekvédelmi szakellátásba utalt gyermeknek teljes körű otthont nyújtó ellátást biztosít gyermekotthoni formában. A gyermekotthon elsődlegesen a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv és a gyermekotthon által készített egyéni gondozási-nevelési terv szerint végzi feladatát.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- gyermek
- vérszerinti család, kapcsolattartásra felhatalmazott személyek
- gyermekotthoni gyám
- nevelő
- gyermekvédelmi asszisztens
- gyermekfelügyelő
- gondozó
- családgondozó
- utógondozó
- fejlesztőpedagógus
- gyógypedagógus szükség szerint
- pszichológus
- növekedéskütyü előadó/gyermekvédelmi ügyintéző
- gyermekjóléti szolgálat családgondozója
- gyámi, gondozói tanácsadó
- gyámhivatali ügyintéző

- oktatási-nevelési intézmények munkatársai
- egészségügyi intézmények munkatársai
- egyéb szereplők

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

Ez a szolgáltatás tartalmazza a gyermek befogadását; gyámságának ellátását; a vele és családjával végzett családgondozói tevékenységet; a gyermekotthoni gondozás-nevelés és mentálhigiénés ellátás valamint az önálló életre való felkészítés tevékenységeit; a gyermek felülvizsgálatának előkészítését és lebonyolítását; a gyermek saját családjába történő hazagondozásának elősegítését, esetleges gondozási hely váltásának, örökbeadásának folyamatát; a gyermekotthon szakmai feladatainak és szakembereinek kapcsolódási pontjait; a gyermekotthon szakmai feladatellátásának szabályait.

5.2.1.A gyermek befogadása

Tartalmi leírás:

Az újonnan érkező gyermek fogadására mind a gondozó-nevelő szakmai személyzetet, mind a gyermekközösséget fel kell készíteni, ugyanakkor az újonnan bekerült gyermeket - sajátos helyzetére tekintettel - kiemelt bánásmódban kell részesíteni. A gyermek minél sikeresebb beilleszkedése érdekében.

A tevékenység célja:

Az új gondozási helyen, a befogadás a gyermek számára a lehető legoptimálisabban történjen. A gyermeknek legyen módja mielőbb megismernie a gyermekotthon működését, a gyermekeket és a személyzetet a sikeres beilleszkedése érdekében. A gyermekotthoni befogadás folyamatának aktív résztvevői legyenek a szülők és más kapcsolattartásra jogosult személyek. A gondozási folyamatban a gyermek fokozatosan ismerkedjen meg a gyermekotthoni élet szokásaival, szabályaival.

A tevékenység részletes leírása:

1. A befogadási folyamat előkészítésének és megvalósulásának valamennyi érintett fél bevonásával kell megvalósulnia.
2. A gyám/nevelő az újonnan érkező gyermek befogadását megelőzően tájékoztatja a már ott élő gyermekeket az érkezés időpontjáról, felkészíti a közösséget az új gyermek érkezésére, és együttműködésüket kéri a beilleszkedés megkönnyítéséhez.
3. A gyermeket a gyermekotthonban megfelelően előkészített személyére szabott környezet fogadja. Önálló személyes terület biztosítása szükség.
4. A gyám (növekedékügyi előadó, gyermekvédelmi ügyintéző, nevelő) a gyermek érkezésekor gondoskodik az iratanyag, a

- személyes tárgyak, eszközök leltár szerinti átvételéről.
5. A gyermek, gyermekközösség általi befogadása érdekében ezt előmozdító közös csoportprogramot célszerű szervezni.
 6. A gyermek fokozatosan ismerkedik meg a gyermekotthon működésével, napi életével, szabályrendszerével és az gyermekotthon lakó és társadalmi környezetével.
 7. A gyermek a beilleszkedés folyamata során lehetőséget kap autonómiája és önrendelkezése érvényesítésére. A gyermek saját kérésére vagy a szakszemélyzet megalapozott javaslatára kapjon ehhez a folyamathoz segítséget, támogatást.
 8. A gyám írásban értesíti a szülőt (hozzátartozót) a gyermek befogadásáról.
 9. A gyám/nevelő intézkedik szükség szerint a gyermek egészségügyi vizsgálatáról, folyamatban lévő gyógykezelése folytatásáról.
 10. A gyám/nevelő a gyermek bevonásával intézkedik a gyermek óvodáztatásáról, tankötelezettsége teljesítéséről.
 11. A gondozási folyamat elején, az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítéséhez a gyám a rendelkezésre álló dokumentumokból elkészíti a gyermek élettörténetét. Szükség szerint információt gyűjt (szülőtől, hozzátartozótól, korábbi gondozási helyről, stb.).
 12. A gyermek gyámja felveszi a kapcsolatot a gyámi, gondozói tanácsadót, a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával, és a kapcsolattartásra jogosult szülővel/személlyel, a gyermekkel kapcsolatos tervezési feladatok céljából.
 13. A gyermekotthon családgondozója felveszi a kapcsolatot a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával.
 14. A gyermek gyámja megküldi a kitöltött „GH-1” adatlapot a gyámi, gondozói tanácsadó és a gyermekjóléti szolgálat családgondozója részére.

5.2.2. Gyámi tevékenység

Tartalmi leírása:

A gyám gyámi feladatának körében gondoskodik a gyermek teljes körű ellátásáról, törvényes képviselétéről, és határozat alapján - vagyonának kezeléséről.

A tevékenység célja:

A szakellátásban töltött idő alatt a gyermek legjobb érdekének képviselése, optimális fejlődésének elősegítése.

A tevékenység részletes leírása:

1. A gyám úgy alakítja ki kapcsolatát a gyermekkel, hogy egyértelmű legyen a gyermek számára, hogy hozzá fordulhat problémájával. Rendszeres személyes találkozások alkalmával

- bizalmas kapcsolatot épít ki a gyermekkel. Személyes felkereshetőségét, telefonos elérhetőségét mindenkor biztosítja.
2. A gyám különös felelősége speciális ellátás esetén – ha a speciális ellátás más gondozási helyen történik –, hogy folyamatos kapcsolatot tartson a gyermekkel, figyelemmel kísérje állapotának változását, előkészítse visszafogadását a gyermekotthonba.
 3. A gyám bejelenti a gyermeket a határozatban megállapított lakcímre, tartózkodási helyként a gondozási helyre.
 4. A gyám megfellebbez a gyámhivatali határozatot, ha azt a gyermek legjobb érdekével ellentétesnek találja.
 5. A gyám beszerzi a gyermek gondozása-neveléséhez, törvényes képviselőtének ellátásához szükséges okmányokat.
 6. A gyám a gyermek képességeire és minden fontos körülményre tekintettel, meghallgatva és figyelembe véve a gyermek és a szülő véleményét, megtervezi a gyermek továbbtanulását, pályaválasztását.
 7. A gyermek minden jognyilatkozatot, törvényes képviselőt igénylő ügyében a gyám haladéktalanul intézkedik. Szükség szerint kéri a gyámhivatal jóváhagyását.
 8. A gyám törvényes képviselőként jognyilatkozatot tesz, különösen műtéti beavatkozások, gyógykezelések szükségessége esetén.
 9. A gyám a törvényes képviselőt személyesen, akadályoztatása esetén meghatalmazott útján látja el.
 10. A gyám feladatainak ellátása során segítséget kér/kérhet a területi gyermekvédelmi szakszolgálattól, különösen a vagyonkezelés körébe tartozó ügyekben.
 11. A gyám a gyermek vagyonát leltár alapján veszi át.
 12. A gyám felhatalmazás alapján a vagyonkezelés szabályai szerint jár el a gyermek vagyonának hasznosításakor és számadáskor.
 13. A gyám megigényli a családi pótlékot, árvajáradékot, a gyermek pénzét gyámhatósági fenntartásos betétben helyezi el.
 14. A gyám a családi pótléknak a gyermek teljes körű ellátására rendelt részének felhasználásáról gondoskodik. Felügyeli a családi pótlék letéti számlára érkező részének szükségletszerinti és jogszerű felhasználását.
 15. A gyámi fenntartásos betétből pénzfelvétel engedélyezését kérvényezi a gyámhivaltól a gyermek személyes szükségleteinek kielégítésére.
 16. A gyám számadást készít a gyámhivatal számára, a meghatározott célra felszabadított, a gyermek személyes szükségletei szerint felhasznált pénzről.
 17. A végszámadás egy (a fiatal felnőtt aláírásával átvett) példányát a gyám megküldi a gyámhivatalnak.
 18. A gyermek ellátásának megszervezéséhez, a különleges szakértelmet kívánó törvényes képviselői és vagyoni ügyek intézéséhez, a gyermek személyes érdekeinek képviseltéhez a gyám segítséget vehet igénybe - a gyámi, gondozói tanácsadótól,

gyermekjogi képviselőtől, eseti gondnoktól.

19. A gyám a gyermek által okozott kár (rongálás, szándékolt vagy szándékolatlan károkozás) megtérítésének a családi pótlék terhére történő kérvényezésekor különösen ügyel annak jogszerű alátámasztására.
20. A gyám a szökött gyermek felkutatására haladéktalanul megteszi a szükséges intézkedéseket. A szökésből visszakerült gyermekkel minden esetben feltáró beszélgetést folytat.
21. A gyám együttműködik a gyámsága alatt álló gyermek ügyeiben kompetens szakemberekkel, különösen a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával, a gyámhivatallal, a gyámi-gondozói tanácsadóval.
22. A gyám lehetővé teszi, hogy a gyámi, gondozói tanácsadó, a gyermekjogi képviselő négy szemközt beszélhessen a gyermekkel.
23. A gyám haladéktalanul intézkedik a gyámi, gondozói tanácsadónak és a gyermekjogi képviselőnek a gyermek érdekében tett észrevételei nyomán.
24. A gyám a gyámhivatalnak félévente megküldi a gyermekről szóló jelentését, az éves felülvizsgálathoz a helyzetértékelést („GH-3” adatlap).
25. A gyám megjelenik a gyermek ügyében tartott felülvizsgálati tárgyaláson, valamint az estkonferenciákon, elhelyezési értekezleten.
26. A gyám kérelmezi a gyermek elhelyezésének felülvizsgálatát, ha úgy ítéli meg, hogy a gyermek szükségletei már nem elégíthetők ki jelenlegi gondozási helyén. Különösen ha speciális szükséglet iránti igény nem elégíthető ki.
27. A gyám gondoskodik a gyermek speciális gyermekotthonba történő kíséréséről (majd visszakíséréséről) a gyámhivatalnak gondozási hely megváltoztatását elrendelő, gondozási helyet kijelölő határozata alapján.
28. A gyám a gyermek gondozási helyének megváltoztatására, kapcsolattartás újra szabályozására vagy gyámváltásra vonatkozó kérését előterjeszti a gyámhivatalnak.
29. A gyám a gyámolt érdekében javaslatot tesz gondozás megszüntetésére gyermekvédelmi státuszának megváltoztatására, a nevelésbe vétel megszüntetésére, örökbeadhatóvá nyilvánításra, utógondozói ellátásának elrendelésére, gondozási helyének és a gyám személyének megváltoztatására vagy gondnokság alá helyezés kezdeményezésére.

5.2.3. Családgondozói tevékenység

Tartalmi leírása:

A gyermekotthon a családgondozói tevékenysége során előmozdítja a gyermek és vér szerinti családja kapcsolatának fennmaradását, létrejöttét. Támogatja a szülőket szülői szerepeik megerősödésében. A gyermekotthon családgondozói tevékenységét elsősorban családgondozóján keresztül látja el. A családgondozó tevékenysége kiterjed az örökbeadhatóvá vált gyermek örökbefogadó családba, valamint gyermekotthonból nevelőszülői családba történő átgondozására is.

A tevékenység célja:

A családgondozás mindenek előtt támogatja a gyermek vérszerinti családjába történő mielőbbi visszakerülését. Előmozdítja a családi kapcsolatok létrejöttét, fennmaradását és megerősítését. Továbbá támogatja a családot pótló nevelőszülői elhelyezést, illetve az örökbefogadó családba helyezését a gyermeknek.

A tevékenység részletes leírása:

1. A leendő gyám, a gyermekotthoni családgondozó az elhelyezési értekezleten megismerkedik a vérszerinti szülőkkel, az első kapcsolatfelvétel megtörténik.
2. A gyermekotthon valamennyi munkatársa partneri viszony kialakítására törekszik az egyéni elhelyezési tervben megjelölt szülővel/szülőkkel, kapcsolattartásra jogosult személyekkel.
3. A gyermek egyéni elhelyezési tervében foglaltakra alapozva építi fel a családgondozó a család gondozási stratégiáját: elkészíti, és féléves időközönként aktualizálja a „Családi kapcsolatok, családgondozás tervezése nevelésbe vétel esetén” elnevezésű adatlapot. A nevelésbe vételt megelőzően összegyűjtött családgondozói tapasztalatokat, eredményeket, a sikeres és kudarcos beavatkozások tanulságait hasznosítja a családgondozó a beavatkozási céljainak és lépéseinek tervezésénél.
4. A gyermek befogadását követően a családgondozó 2 hónapon belül személyesen felkeresi a szülőt.
5. A családgondozó informálja a szülőt és a gyermeket a családgondozás lényegéről, tartalmáról, az ezzel kapcsolatos jogairól, lehetőségeikről. Beszélgetést kezdeményez arról, hogy hogyan és miben képes segíteni a családot, egyben érdeklődik a szülő és a gyermek szükségleteiről és igényeiről, tisztázza a kölcsönös elvárásokat.
6. A családgondozó kontrollálja, hogy a gyermek és a szülő valóban értik-e, miért került sor a gyermekvédelmi gondoskodás elrendelésére, milyen okokból és célzattal, valamint hogy kinek mit kell tenni az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetése érdekében.
7. A családgondozó megszervezi, hogy a szülő személyesen

- találkozhasson a gyermekével közvetlenül foglalkozó szakemberekkel, megismerhesse a gyermeke lakóköörülményeit, közvetlen lakóterét.
8. A családgondozó, illetve a gyám, nevelő feltárja és a gyermek nevelésében, fejlesztésében, terápiájában hasznosítja a szülő gyermekéről összegyűlt ismereteit, tapasztalatait, tudását. A gondozási folyamat kezdetén a gyermek előéletéről, fejlődéstörténetéről beszélgetést folytat a szülővel.
 9. A szülővel folyamatosan kapcsolatot tart a családgondozó elsősorban családlátogatásokkal, a gondozási helyen személyes találkozásokkal, ezen kívül levelezés és telefonbeszélgetések útján (a levélküldés, telefonos felkeresés céljaként szerepelhet a kapcsolatteremtés, tájékoztatás, megerősítés, emlékeztetés).
 10. A családgondozó felkészíti a gyermeket az érzelmileg megterhelő találkozásra, előzetesen megbeszéli a gyermekkel a találkozás célját, fontosságát, a találkozás idejét (látogatás esetén az érkezés várható időpontját), helyszínét. A szülő-gyermek kapcsolat megerősítésében a gyermeket (félelmei, szorongása, bizonytalanságérzete, indulatai oldásában) segíti a gyermekotthon pszichológusa.
 11. A gyám, nevelő biztosítja, hogy a gyermek és a hozzátartozó találkozása, együttléte a látogatás ideje alatt zavartalan körülmények között valósulhasson meg.
 12. A családgondozó a gyermek, illetve a szülő kérésére - indokolt esetben - gondoskodik a gyermeknek a kapcsolattartás helyszínére történő el- és visszakíséréséről, valamint ha a gyermek és a szülő közötti kapcsolat helyreállításához szükséges, a találkozáson részt vesz (felügyelet melletti kapcsolattartás).
 13. Állandó lakóhellyel nem rendelkező szülő(k) esetében a családgondozó a látogatási alkalmakkor érdeklődik a szülők elérhetőségéről, életük alakulásáról. Az így megszerzett információkat késedelem nélkül továbbítja a gyermekjóléti szolgálat családgondozója felé.
 14. A családgondozó lehetőség szerint megszervezi, hogy a gyermek meglátogathassa a kórházi kezelés alatt álló, vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő szülőt.
 15. A közelgő találkozás akadályokba ütközéséről idejében (minimálisan 48 órát megelőzően) értesíti a szülőt a családgondozó, és tájékoztatja a kapcsolattartás pótlásának konkrét lehetőségéről.
 16. A gyám, a nevelő lehetővé teszi, illetve segíti, hogy a gyermek tudjon a gondozási helyről hazatelefonálni, levelet írni, csomagot küldeni.
 17. A családgondozó az időszakos kapcsolattartást (iskolai szüneteket) megelőzően előzetesen tájékozik a gyermek otthoni körülményeiről, a szülők mentális és egészségügyi állapotáról.
 18. A kapcsolattartásból otthonról (családi körből) visszaérkező

gyermekkel és a családtagok látogatását követően, a családgondozó, illetve a gyám, a nevelő személyes beszélgetést folytat.

19. A családgondozó a szülővel is megbeszéli a kapcsolattartás tapasztalatait, a különleges jelentőségű találkozások után érdeklődik a szülő benyomásairól, élményeiről, érzéseiről.
20. Ha a szülő nem él a számára biztosított kapcsolattartás lehetőségével, a családgondozó vizsgálja ennek az okát (fennáll-e az a helyzet, hogy a szülőt rajta kívül álló ok akadályozza a kapcsolattartásban), illetve felajánlja segítségét az akadályozó tényezők elhárításához. Erről egyeztet a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával.
21. A gyermekotthon lehetővé teszi a szülő részére a gyermek lakókörülményeinek, életvitelének, napi eseményeinek megismerését: a gyám, a nevelő törekszik a gyermek életmódját, szokásrendjét, napi tevékenységeit megmutatni.
22. A gyám, nevelő és a családgondozó rendszeresen - személyesen, telefonon, levélben - tájékoztatja a szülőt a gyermek fejlődésének folyamatáról, iskolai teljesítményének alakulásáról, a vele kapcsolatos eseményekről.
23. A gyám, a családgondozó kéri és meghallgatja a szülőnek gyermeke személyét és ellátását érintő véleményét; figyelembe veszi, felhasználja a szülő (és a gyermek) tudását, meglátásait, információit.
24. A gyám, nevelő és a családgondozó tanácsadással, mintanyújtással, kompetencia fejlesztő foglalkozások, helyzetek, tevékenységek felkínálásával segítséget nyújt a szülőnek.
25. A szülői felelősség megőrzése és a szülői kompetencia növelése érdekében a gondozási hely szakmai teamje a gyermek nevelésének részesévé teszi a szülőt. Biztosítják, hogy jelen legyen a gyermekét érintő minden lényeges eseményen, betekintést kapjon, továbbá aktívan közreműködjön gyermeke napi életének eseményeiben, a gondozási-nevelési folyamatban.
26. A szülők életkörülményeinek, életmódjának alakulásáról a gyermeket (életkorára, állapotára tekintettel) folyamatosan tájékoztatja a családgondozó.
27. A gyermekkel (illeszkedve az életkorához és megértési képességéhez) rendszeresen elbeszélget a családgondozó a család támogatásának fontos lépéseiről, a szülővel megvalósuló találkozások idejéről, helyéről, a családlátogatásokon tapasztaltakról, és különösen a családgondozási folyamat eredményeiről. Hozzásegíti a gyermeket, hogy mindig tudja, folyamatosan számon tarthassa szülei, testvére(i), nagyszülei, rokonai címét és telefonszámát.
28. Ha a szülő nem jelentkezik a szokásos módon és időben, az okokat mielőbb felderíti a családgondozó, és ezeket a gyámmal és a gyermekkel megismerteti.
29. A gyám, a nevelő és a családgondozó segíti a testvérek közötti

kapcsolattartást.

30. A gyám, a nevelő és a családgondozó támogatja a gyermeket abban, hogy ápolja rokoni kapcsolatait.
31. A gyermeknek szüleivel, rokonaival való kapcsolattartásának formáját, rendszerességét, időtartamát, helyszínét naprakészen nyilvántartják.
32. A családgondozó indokolt esetben javaslatot tesz a gyám felé a gyermek és családja közötti kapcsolattartás formájának, helyszínének és időtartamának megváltoztatására.
33. A család és a gyermek gondozásában érintett szakemberek a szülő-gyermek kapcsolat alakulását és minőségét rendszeresen értékelik.
34. A gyám, a nevelő a gyermeket, a családgondozó a szülőt felkészíti a nevelésbe vétel felülvizsgálatára: tisztázza a célját, témáját, jelentőségét, formáját, várható résztvevőit, helyszínét, időtartamát.
35. Ha a gyám és a hozzátartozó (elsősorban szülő, nagyszülő, szülő testvére, nagyszülő testvére) között vita merül fel a kapcsolattartás kérdésében, a gyám felkéri a gyámhivatalt döntéshozatalra.

5.2.4. Gondozás, nevelés

Tartalmi leírása:

A gyermekotthoni ellátásban a gondozás, nevelés folyamata keretében egyrészt biztosított a teljes körű ellátás valamennyi eleme, másrészt a napi életrend alakítása és működtetése során a gyermek értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődése és családi életre, önálló életre való felkészítése.

A tevékenység célja:

A gyermek elfogadja élethelyzetét, valamennyire biztonságban érzi magát. Érzi, hogy a felnőtt közösség elfogadja, támogatja, számíthat rájuk. A gyermek érzi, hogy van beleszólása az életét, helyzetét meghatározó döntésekbe, részt vesz a szabályok kialakításában is. Valamennyire odatartozónak érzi magát, van helye a gyermekközösségben, a tágabb közösségben, vannak külső kapcsolatai. Közvetlen környezete számára megfelelő, kellően személyes élettér veszi körül, alakításában és fenntartásában tevőlegesen részt vesz. A gyermek identitásának főbb elemeit tevőlegesen támogatják – származásával, nemzetiségi, etnikai hovatartozásával tisztában van, vallását akaratának megfelelően gyakorolhatja. A gyermek ismeri jogait és kötelezettségeit, tud velük élni, elérhetőek az érdekeit képviselő szakemberek, szerveződések, fórumok.

Környezeti és személyi állandóság

Alapvető fontosságú, hogy a gyermekeket körülvevő környezet

állandóságot, biztonságot nyújtson számukra – csak ennek alapján várható el a sikeres beilleszkedés, a helyzetének megértése, elfogadása, és a gondozása, nevelése folyamatában az aktív közreműködése (az általános elvárásoknak való megfelelés).

1. A gyermekcsoport szervezése a gyermekotthoni szakmai team kompetenciája - mindig figyelembe kell venni, hogy milyen életkorú, nemű és szükségletű gyermekek élnek már az adott gyermekcsoportban, hogy a kialakult közösségbe hogyan illeszthető(k) be az újonnan érkező gyermek(ek). A gyermekek költöztetése, a gyermekcsoport átszervezése csak nagyon indokolt esetben történhet meg, amit mindig megelőz egy team megbeszélés. A gyermekekkel dolgozó valamennyi munkatárs bevonása szükséges a változó helyzet lépéseinek megtervezéséhez, a gyermekekkel való közléséhez és a megvalósításhoz. A csoport tagjait is közösen tájékoztatják a várható változásokról, ismertetik velük – képességeiknek, koruknak megfelelően – az okokat és a várható lépéseket, következményeket.
2. A gyermek iskolatípuson és fokozaton kívüli iskolaváltásait csak abban az esetben támogatja a gondozó, engedélyezi a gyám, ha az a gyermek érdekét szolgálja, elkerülhetetlenül szükséges, illetve a gyermek maga kéri. Feladat, hogy a változást a gyermek megértse, elfogadja, partner legyen. Ezáltal konfliktusok, nézeteltérések előzhetőek meg, sőt, szorosabbá válhat a gondozó és a gyermek kapcsolata.
3. Elvárható, hogy a gondozószemélyzet a csoportban tartósan állandó legyen. A szakmai team feladata, hogy olyan módon működjön, ami megtartja a tagokat, segíti minden egyes szakember egyéni és csoport szintű munkavégzését, vagyis az együttműködést. Nem csak a személyi állandóság, hanem a szakemberek közötti személyes kapcsolat minősége – a szakmai team légköre – is meghatározó a gondozásban élő gyermek biztonságérzetét tekintve.
4. Gyermek távozása a csoportból, vagy felnőtt távozása az otthonból mindig hatással van a gyermekek és felnőttek életére, közérzetére. Minden ilyen, a gyermekközösség életére ható eseményt csoportszinten kell kezelni. A változásra felkészítik mind a távozót – mi vár majd rá, hogyan alakul az élete, mind az otthonban maradókat – kimondhatja a gyermek az érzéseit, átbeszélnek, tisztáznak minden kérdést, ami felmerül. A közös búcsúzás – elengedés mellett kerül sor szükség, igény szerint egyéni beszélgetésekre.
5. A meglévő egyensúly, egység felbomlása, átalakulása következtében számítani lehet arra, hogy amennyiben nem sikerül beszélgetések segítségével feldolgozni a helyzetet, a gyermekek a viselkedés szintjén megmutatják majd a helyzettel kapcsolatos érzéseiket, véleményüket (gyakran nem tudatosan). Ilyenkor a team felkészülten támogatja a gyermeket vagy akár az egész csoportot a változáshoz való alkalmazkodásban.

6. A csoportból, a gyermekotthonból távozó gyermek számára felajánlható, hogy a továbbiakban is tartsák a kapcsolatot – amennyiben erre a gyermeknek igénye van, és az érte felelős személy ezzel egyetért, hozzájárul.

Otthonos jellegű lakhatás, a személyes tér biztosítása

A családot pótló környezetnek a gyermek számára otthonosságot kell közvetíteni, ami a napi megpihenést, biztonságos és jó hangulatú időtöltést jelent számára.

Ennek elemei: a gyermek egyéniségét, érdeklődését megmutató módon lehetséges a lakószoba, a csoporttér berendezése, díszítése. Az egyediség érdekében a szobák falai színesek (eltérő színűek), illetve a saját készítésű vagy vásárolt dísz tárgyak elhelyezése a stílusosság és az esztétikai összehangoltság figyelembe vételével történik. A csoport valamennyi tagja aktívan közreműködik az élettér alakításában, és az otthonos és ápoltság fenntartásában.

A nevelő haladéktalanul intézkedik a megrongált berendezési tárgyak, bútorok kijavításáról.

Gondoskodnak arról, hogy a gyermeknek legyen a lakócsoportban intim tere, saját használatú bútor, ahol a személyes tárgyait elhelyezheti, megőrizheti. Ilyen módon biztosított, hogy a gyermek magánál tarthassa, viselhesse az otthonról hozott, családtagjaitól kapott ruháit, gyarapíthassa, kiegészíthesse emléktárgyait, játékait, egyéb holmijait. Nagyobb értékű személyes tárgyak biztonságos elhelyezését (pl. kerékpár) a nevelő oldja meg.

A gyermek levelezésének bármilyen jellegű és bárki általi korlátozását, cenzúrázását, megfigyelését megakadályozzák (a gyermektől sem felnőtt, sem gyermek levelet nem vehet el, a gyermek levelét nem bonthatja fel, nem ismerheti meg annak tartalmát, nem ismertetheti a nyilvánosság előtt). Amennyiben jelzi a gyermek, hogy nem találja valamely személyes tárgyát, használati eszközét, tulajdonát, a gondozó közösen kísérletet tesz az eltűnés körülményeinek felderítésére, az elveszett tárgy felkutatására, megtalálására.

Az együttélési szabályok között rögzítik, hogy a másik saját közvetlen élettérét senki nem zavarhatja, egymás személyes tárgyait és szokásait tiszteletben tartják.

Tanulási teljesítmény, művelődés segítése

A tankötelezettség teljesítése a gyermek érdeke, a gyám felelőssége. A gondozásban élő valamennyi gyermek és fiatal a képességeinek megfelelő oktatási, nevelési intézményben kerül beíratásra. Az iskolai előmenetelben, az eredményes tanulásban a gyermeket több szakember is támogatja: a nevelő és a csoportban dolgozó valamennyi munkatárs, valamint a fejlesztő pedagógus és szükség szerint a pszichológus. Az egyéni gondozási-nevelési tervben meghatározott feladatmegosztás szerint segítik a gyermeket a napi tanulásban, képességeinek és

készségeinek a fejlődésében, a hiányos ismeretek pótlásában. A sikerélmények megélése érdekében szoros kapcsolatot tartanak az oktatási intézmény illetékes munkatársaival – tanárok, fejlesztő- vagy gyógypedagógus, egyéb szakember.

1. A napi iskolai oktatást követően a délutáni tanulás megkezdése előtt elegendő időt (életkortól, személyiségjellemzőtől függően megfelelő időt) hagynak a gyermek számára a kikapcsolódáshoz.
2. Segítő, támogató nevelői magatartást tanúsít a nevelő a gyermekek iskolai munkája kapcsán.
3. A gyermeknek, fiatalnak megtanítják, segítik kialakítani a tanulás, iskolai felkészülés szokásrendszerét, a tanulási idő meghatározásától a tanulási módszereken át a rendszeres tanulási tevékenységekig. Napi gyakorlat az életrendbe illeszkedően: elegendő idő a tanulásra, felkészülésre, megfelelő környezet biztosítása, a gyermek számára szükséges eszközök használata.
4. A nevelő szükség szerint felügyeli a gyermek tanulását, a felkészülés menetét, együtt tanul vele, kezdetben ő osztja be a tanulási időt és a pihenő időt számára. A szokásrendszer kialakulásával, az életkor előrehaladtával ezt lehetőség szerint maga a gyermek végezze, teljesítse egyre önállóbban.
5. A nevelő törekszik a gyermeket a helyes feladatmegoldás felé irányítani, vezetni, elérni, hogy a gyermek maga találja meg a megfelelő választ: megfigyeli, hogy mi okoz nehézséget, abban segít, ami a gyermek számára nehezen vagy egyáltalán nem megy, buzdítja a gyermeket a feladatmegoldásra. Segíti a gyermeket különféle tanulási technikák megtanításával, ehhez kéri a fejlesztőpedagógus segítségét.
6. Szükség szerint szituációs helyzetben gyakoroltatja a nevelő a gyermekkel a beszámolást, szóbeli felelést, szereplést. A nyelvi kifejezőkészség fejlesztésére eszközként használja a drámajátékot, az éneket, zenét, a rajzot, képzőművészetet.
7. A nevelő/gyermekfelügyelő/gyermekevédelmi asszisztens kiemelt feladata a tanórához szükséges felszerelések, taneszközök megőrzésének, rendbe tételének, előkészítésének ellenőrzése; felügyeli, hogy a gyermek felkészülten (elkészített házi feladattal, megtanult ismeretanyaggal, megfelelő felszereléssel) érkezzen az iskolába.
8. Az intézmény fejlesztő pedagógusa a szakértői véleményekben megjelölt fejlesztési területekre fókuszálva, valamint megfogalmazott javaslatokra alapozva szükség szerint, heti rendszerességgel (egyéni és kiscsoportos formában) korrekciós fejlesztésben részesíti a gyermeket.
9. A gyermekkel rendszeresen beszélget a nevelő az iskolai előmenetel, tanulás, továbbtanulás, szakmaszerzés fontosságáról későbbi életminősége, életkörülményei szempontjából.
10. Olyan kirándulásokat, sétákat szerveznek, ahol a látottakat a gyermek összekapcsolhatja az iskolában tanultakkal: felhívják és

felkeltik a gyermek figyelmét az érdekességekre. Különböző feladatok adásával rávezetik az összefüggések meglátására, megértésére.

11. A tanult ismeretek alkalmazásának, felhasználásának gyakorlati lehetőségeiről a nevelő beszélget a gyermekkel (összefüggéseket tár fel, megfigyeltet és elmondhatja a gyermekkel megfigyeléseit, az általa tapasztaltakat). Motiválhatja szélesebb körben előadás tartására.
12. A gyermek számára hozzáférhetővé teszik a számítógépet, lehetőség van a gyermek informatikai tudásának fejlesztésére.
13. A nevelő lehetőséget biztosít könyvtár-, múzeum-, színházlátogatásra, kiállításokon, hangversenyen való részvételre.
14. A lakócsoporthoz saját könyvekkel rendelkezik a gyermekek egyéni és közösségi igényeihez, érdeklődéséhez igazodóan.

Tehetséggondozás

A nevelő kutatja, hogy milyen képesség- és készségterületen, tevékenységben mutat a gyermek tehetséget. A kiemelkedő képesség felismerésében kéri az iskolai pedagógusok, a gyermekotthonban dolgozó segítő szakemberek, valamint a szülő segítségét, véleményét.

A gyermek tehetsége kibontakozásához a gondozó megadja a szükséges segítséget (különóra, szakkör, edzés megszervezése, foglalkozáson való részvétel támogatása, stb.).

A nevelő hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy tehetségét a nyilvánosság előtt megmutathassa.

Pályaorientációs támogatás

A gyám, nevelő, pszichológus, fejlesztőpedagógus és a szülő, család közös felelőssége, hogy a gyermek, fiatal olyan szakmát, pályát válasszon, ami képességeinek és érdeklődésének a leginkább megfelel. Az érintett szakemberek között feladatmegosztás szükséges. Ezen kívül külső szakember, szervezet is bevonható, bevonandó a megfelelő választáshoz, döntéshez, valamint az iskolával célszerű egyeztetni és együttműködni ebben a kérdésben.

1. A nevelő törekszik megismerni a gyermek pályamotivációit, bizonyos pályaterületekre irányuló nagyobb fokú érdeklődését.
2. A nevelő, a gyám segíti a gyermeket a pályaválasztásban: pályaismeretet közvetít, a pályaválasztás szempontjából adekvát személyiségjegyeket tudatosan fejleszt.
3. A pályaismeret közvetítésére, a reális pályaválasztás támogatására a gondozó
 - figyelemmel kíséri, hogy a gyermek lakóhelyén vagy annak közelében milyen képzettségekre, szakmákra mutatkozik munkaadói igény, munkahelyi kínálat (információforrást jelenthetnek a munkaügyi központok szakemberei, a helyi újság álláshirdetései, stb.);

- elviszi a gyerekeket szakmai bemutatókra, munkahelyi látogatásokra, pályaválasztási tanácsadásra, álláskeresői börszékre;
 - tájékozik a képzési, szakképzési lehetőségekről;
 - elmegy a gyermekkel a középiskolai nyílt tanítási órákra;
 - tájékoztató jellegű filmvetítéseket tart, előadásokat szervez (pl. munkaügyi központ szakemberének bevonásával).
4. A pályaválasztás szempontjából adekvát a gyermek harmonikus és sokoldalú fejlesztése, a későbbi munkavállalás szempontjából releváns készségek fejlesztése.
 5. A gondozó (gyám) közösen a gyermekkel - figyelembe véve az átmeneti nevelt gyermek szülőjének véleményét, a gyermek képességeit, egyéb körülményeit - megválasztja a gyermek életpályáját. (Ha a gyámnak vitája van a gyermekkel vagy a szülővel a gyermek életpályájának kijelölésével kapcsolatban, döntésért a gyámhivatalhoz fordul.)

Szabadidő-eltöltés, rekreáció

A gyermekotthoni gondozás, nevelés területei közül hangsúlyos a gyermekek és fiatalok szabadidejének szervezése, egyéni elfoglaltságok támogatása, biztosítása. A gyermekotthon egy otthont jelent az ott élő gyermekek számára, ezért szükséges a kikapcsolódás lehetőségét biztosítani. Egyrészt vegyenek részt aktív, képességeket igénylő és támogató programokon. Másrészt legyen „saját ideje” a gyermeknek, amikor egyedül lehet, saját maga tevékenykedik különösebb szervezés nélkül. A problémás családi háttér, az egyéni problémák okozta nehézségek, viselkedési és magatartási zavarok megszüntetése, az általános normáknak megfelelő szokások kialakítása érdekében szükséges a napi - és életrend strukturálása. Ezért fontos tevékenység a szabadidő szervezése. Ugyanakkor a gyermeknek magának is kell tudnia gazdálkodni az idejével, illetve teret kell hagyni, hogy teljesen szabad ideje is legyen, amikor az alkalmazkodás, megfelelés kényszere sem jelenik meg körülötte.

1. A gyermekotthonban megteremtik a körülményeit annak, hogy a gyermek csoportban töltött idejének jelentős része játékkal, pihenéssel teljen. A gyermekotthonban, lakásotthonban és a lakókörnyezetben egyaránt legyenek elérhető játékeszközök, játékra alkalmas terek, amiket lehetőség szerint használnak. A gyermek saját játékaival és a csoportban megtalálható játékeszközökkel egyaránt játszhat. A játékidőben lehetnek eltérő szabályok, amik írott vagy íratlan formában, de mindenki számára ismertek és elfogadottak. A nevelők is bekapcsolódnak a gyermekek egyéni vagy csoportjátékába.
2. Az együttlét felszabadult, kötetlen formája a közös játék, a foglalkozások, ahol ugyanakkor közvetve gyakorolhatják a

csoporttagok az együttműködést, alkalmazkodást, lehetőségük van egymást mélyebben vagy más oldalról is megismerni.

3. A nevelő feltárja, hogy milyen szabadidős foglalkozás részvételére motivált a gyermek (mi az, ami érdekli, ami örömet nyújt a számára, milyen területen voltak vagy vannak sikerélményei, hol válthat ki elismerést teljesítményével). Az eltérő igények alapján minél szélesebb körű, sokszínűek lesznek a kreatív foglalkozások, szabadidős elfoglaltságok.
4. Ösztönzi, motiválja a gyermeket a nevelő a lakókörnyezetben rendelkezésre álló aktív szabadidős tevékenységek igénybevételére: felveszi a kapcsolatot a helyi művelődési házzal, szabadidőközponttal, játszóházzal, sportegyesületekkel, klubokkal, megismeri programjaikat, tájékoztatja erről a gyermekeket, esetleg közösen megtekintik a foglalkozásokat.
5. A nevelő segítséget ad (kapcsolatfelvétellel, szervezéssel, előkészítéssel) a gyermeknek, hogy bekapcsolódhasson az iskolai szakköri jellegű tevékenységekbe, szabadidős programokba.
6. A gondozószemélyzet változatos tartalmú, témájú szervezett foglalkozásokat, klub jellegű tevékenységeket kínál fel a gyermekek számára szükségleteik és igényeik, érdeklődésük alapján. Ezek a szervezett együttlétek sok esetben kapcsolódnak a napi élettevékenységekhez – házimunkához (pl. főzés, varrás, kézimunka), ház körüli munkákhoz (pl. szerelés, javítás). Azon kívül a csoportban dolgozó munkatársak egyéni érdeklődése, speciális ismeretei alapján kerülhetnek megrendezésre programok.
7. A magatartási, alkalmazkodási, szabálytartási problémákkal küzdő gyermek szabadidő eltöltésének tervezésekor a gondozó előnyben részesíti a terápiás jellegű hatást kiváltó tevékenységeket (pl. úszás, lovaglás, fokozott kreativitást, intenzív együttműködést igénylő foglalkozások). Fontos, hogy megkülönböztessék a szabadidős, rekreációs és a fejlesztő célú és hatású programokat.
8. A nevelő megtervezi a foglalkozást (foglalkozási tervet készít).
9. A gondozószemélyzet szervezésében és kivitelezésében alkalmanként különféle szórakoztató rendezvényeken is részt vehet a gyermek (pl. vetélkedők, sportnap, felnőtt - gyermek mérkőzések, szilveszteri vigasság, farsangi ünnepség, diszkó, mozi). Valamint életkornak megfelelően, a meglévő bizalmi kapcsolatra építve egyéni programokra is elengedik a fiatalokat.
10. A gyermek számára biztosítanak egyéb szórakoztató tevékenységeket is (pl. könyvolvasás, újságolvasás, zenehallgatás, rádióhallgatás, társasjátékok, videofilmek megtekintése, rajzolás, festés, biciklizés). Lehetővé teszik, hogy megnézze a korának megfelelő szórakoztató és ismeretterjesztő (lehetőleg megnyugtató, erőszakos eseményektől mentes) műsorokat a televízióban.
11. Az intézményi szintű, intézményközi versenyjellegű szabadidős programokon való eredményes részvételre felkészítik a gyermeket.
12. A nevelő felméri, hogy a gyermekek milyen jellegű és tartalmú üdülésre vagy táborozásra vágnak leginkább (ajánlott a nyári

szünet ideje alatt egy tábori és egy üdülési hét biztosítása). Ennek alapján megtervezi és kivitelezzi/kivitelezteteti a gyermekközösség szünidei üdülését (kötetlenebb, a napirendet kevésbé részletesen behatároló, improvizatívabb programok alkotják, pl. vízparti üdülés) és táborozását (előre meghatározott és tervezett, aprólékosan előkészített tevékenységekből, foglalkozásokból épül fel, pl. sporttábor, képzőművészeti tábor). Tanulásban akadályozott gyermekek nyaraltatásánál prioritást kapjanak az önellátásra épülő, önkiszolgálást, öntevékenységet fejlesztő, fizikai aktivitást igénylő szünidei táborok.

13. Ha rendelkezik az intézmény elégséges kapacitással - akár költségtérítés ellenében - nyissa meg rekreációs foglalkozásait, programjait, projektjeit a lakókörnyezet felé, a helyi családokban élő gyermekek előtt. Ezzel elősegíti a társadalmi integrációt, az egyéni beilleszkedés lehetőségét, mivel személyes, közvetlen kapcsolatok kiépítésére kerülhet ily módon sor.

Nemzeti és kisközösségi hagyományörzés, ünnepi megemlékezés

A gyermekotthon, szakmai egység szakmai programjában megfogalmazottak szerint tartanak egyéni és közösségi ünnepeket, népszokásokat, valamint közvetítenek, tanítanak hagyományörző ismereteket. A népszokásokhoz, ünnepnapokhoz kapcsolódó szokások, tevékenységek segítik a közösséggé formálódást, biztosítják a közös élményeket, a személyes ünnepek, ünnepi események pedig kiemelik az egyes gyermekeket - az egyediségük, fontosságuk megélésére biztosítanak alkalmat. Ezért a szokásokba, az ünnepek megtartásába lehetőség szerint bevonják a szülőket, más a gyermek számára fontos személyeket is.

1. A nevelő szervezésében, irányításában a népi ünnepkör (aratás, advent, karácsony, újév, vízkereszt, farsang, húsvét, pünkösöd, stb.) szokásait, hagyományait ápolja a gyermek/gyermekeközösség: felkészülés, megemlékezés során.
2. A nevelő, gondozószemélyzet a gyermekkel minden alkalommal megünnepli a név- és születésnapot, ballagást, gyermeknapot. Az ünnepi alkalmakon rituális elemek, tevékenységek révén biztosítanak kitüntetett figyelmet az ünnepeltnek, illetve az ünnep témájának.
3. Az ajándékozással egybekötött ünnepeken (név- és születésnap, télapó, karácsony, húsvét, ballagás) a gyermek mindig kap személyes ajándékot a közösségtől. Az adott gyermek személyiségének, egyéni igényének figyelembevételével meglepetés ajándékot adnak vagy éppen az ő kérése alapján közösen, vele együtt történik az ajándék kiválasztása és megvásárlása.
4. Az ünnepek alatt fokozott mértékben dicséri, jutalmazza a gyermeket (büntetést nem alkalmaz) a nevelő.

Vallásgyakorlás

A gyermekek, fiatalok számára biztosítani kell a különböző vallások, felekezetek megismerésének lehetőségét. Ehhez alapul kell venni a vérszerinti szülő kérését, amennyiben nyilatkozott, hogy milyen vallást gyakorol ő, illetve családja, és ahhoz igazodjon gyermeke vallásgyakorlása is. Ilyen nyilatkozat hiányában is szükséges a szülő véleményét kikérni, egyeztetni vele, hogy a gyermekért felelős szakemberek miért tartják fontosnak, pozitív hatásúnak például a hittanoktatást, a templomba járást. A gyermekkel és a szülővel közös beszélgetés során tisztázzák ezeket a kérdéseket. A gyermekotthon közvetlen vagy tágabb környezetében jelen lévő egyházi közösségek megjelenhetnek a gyermekek életében.

- A vallási, illetve világnézeti információk tárgyilagos és többoldalú közvetítése történik.
- A nevelő megismeri a gyermek (és szülője) vallásgyakorlással, vallásoktatással kapcsolatos igényeit.
- Segítik, hogy a gyermek tudatában legyen vérszerinti családja vallási hovatartozásának.
- A gyermek hit- és vallásoktatásban való részvételéhez a gyám kikéri a szülő hozzájárulását (átmeneti gyermek nevelt esetében).
- A gyermek vallási, világnézeti önazonosságát tiszteletben tartják, és segítséget nyújtanak neki abban, hogy ezt kifejezésre juttathassa (feltéve, ha ezzel nem sérül másoknak ezen joga, vagy nem sért jogszabályi rendelkezést).
- A gyám lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermek szabadon gyakorolhassa vallását: megszervezi, hogy a gyermek:
 - vallási szokásait, ünnepeit feleleveníthesse, átélhesse;
 - hit- és vallásoktatáson vehessen részt,
 - kapcsolatot tartson hitoktatókkal;
 - vallásos jellegű játékos foglalkozások részese lehessen;
 - vallási szervezetének találkozóin, rendezvényein megjelenhessen.

Nemzetiségi, etnikai kultúra közvetítése

A gyermek, fiatal identitásának kialakulásához, fejlődéséhez hozzájárul, hozzátartozik a Magyarországon élő nemzetiségek, etnikai kisebbségek kultúrájának ismerete, különösen akkor, ha a szülő önkéntes nyilatkozata alapján a gyermek származására vonatkozóan ismert, hogy melyik kisebbséghez tartozik. Az identitás kialakítását, megőrzését szolgáló programok igénybevétele a gyermek személyes vállalásán, önkéntes részvételén alapszik.

1. A gondozásban élő gyermek számára biztosítják azt a lehetőséget, hogy a kisebbségek kultúrájára jellemző szokásokat, nyelvet megismerjék.
2. A nevelő olyan foglalkozásokhoz, könyvekhez, egyéb tárgyakhoz,

ismeretet nyújtó eszközökhöz juttatja a kisebbséghez, népcsoporthoz tartozó gyermeket, mely megismerteti a saját történelmével, kultúrájával, hagyományaival, jelképeivel, irodalmával, ételeivel.

3. A nevelő felveszi a kapcsolatot a helyi szervezetekkel, kisebbségek képviselőivel. Megszervezik, biztosítják az általuk felkínált programokon való részvételt.
4. Nemzetiségi származású előadóművészeket, közéleti személyiségeket látnak vendégül az intézményben.
5. Azonnali fellépéssel védelmezik a gyermeket, ha származása, etnikai hovatartozása miatt kirekeszteni akarja a közösség, vagy bárki kigúnyolja, megbélyegzi, megalázza.

Származás és élettörténet ismerete

A családgondozó és a nevelő segítséget nyújt a gyermeknek, fiatalnak abban, hogy felnőve ismerje saját gyermekkorát, élettörténetét, családi hátterét, a nevelésbe vétel előzményeit, a gondoskodás alatt vele történeteket. A tárgyi emlékek, dokumentumok segítik az önazonosságot, önképet kiteljesedni.

1. A nevelő élettörténetkönyvet vezet a gyermekkel közösen, mely megőrökíti a gyermek életének eseményeit, tartalmazza a fontos dátumokat, adatokat (pl. testméret növekedés), a szeretett személyek, barátok fényképeit, bejegyzéseit, rajzait, a jelentős események kapcsán feljegyzett gondolatokat, érzéseket, az emlékeztető programok (pl. nyári tábor) rövid összegző leírását, stb.
2. Megbeszéli a gyermekkel a gondozó, hogy az élettörténetkönyvet ki őrizze (kisebbségnél célszerű, ha a gondozó vigyáz rá).
3. A gyermekről időszakonként, évente több alkalommal, különösen a gyermek életének fontos, jelentős, emlékeztető eseményeihez kötődően fényképet, kisfilmeket készítenek, amit a gyermeknek átadnak.
4. A családgondozó segítséget nyújt a gyermeknek a családi emléktárgyak (össze) gyűjtésében, múltjának feltárásában.
5. A nevelő „emlék-dobozban” összegyűjti a gyermek azon emléktárgyait, melyek a gyermek egyes életszakaszaira különösen jellemzőek, illetve amik a gyermek számára a későbbiekben értékesek, fontosak lehetnek (kisgyermekkorai játék, saját készítésű tárgy, ajándék, rajz, első osztályos füzet, emléklap, stb.).
6. A nevelő a távozó gyermeknek/új gyámnak átadja az összegyűlt emléktárgyakat.
7. A nevelő fellép az ellen, ha a gyermek részére megállapított családi vagy utónevet bárki bármilyen módon megváltoztatja (sértővé, gúnynévvé alakítja).

Nemiséghez, szexualitáshoz viszonyulás

A szexualitás kérdése a gyermek identitása, nemi azonosságtudata szempontjából fontos terület, és szorosan kapcsolódik a családi életre felkészítés feladatához. Ebben a témában a gyám, nevelő, pszichológus, a házi orvos és a védőnő között szükséges feladatmegosztás. Vigyázni kell arra, hogy a személyes, intim kérdések kellő őszinteséggel, nyíltsággal és objektivitással legyenek megválaszolva, ne okozzanak feszültséget sem a gyermekben, sem a szakemberekben. A feladatmegosztás ahhoz igazodjon, hogy a gyermek kivel tud a témáról a legközvetlenebbül beszélni, ki szolgálhat számára adekvát, alapos ismeretekkel, milyen mélységben és céllal kerül sor a beszélgetésre.

1. A gyermek - életkorának megfelelően - ismereteket kap a gondozótól a biológiai nemi sajátosságokról, a másik nemmel kapcsolatos társas viselkedési formákról (épít a biológia órán tanultakra). A gondozó tudatosan teremt olyan helyzeteket (életkori szakaszokhoz adekvátan), ahol alapvető ismereteket közölhet a gyermekkel, fiattal a szexualitás témakörében, de alkalmazkodik, ha ők tesznek fel kérdéseket, akkor arra válaszolnia kell.
2. A szexualitással kapcsolatos információk átadására többféle módszert alkalmazhatnak. Életszerű, hogy a gondozás, nevelés folyamatában egyéni vagy kiscsoportos beszélgetésre is sor kerül, és mellette az egészségügyi szakembereket, a pszichológust is bevonják az ismeretterjesztésbe.
3. A nevelő, a pszichológus egyéni beszélgetéseket folytat azzal a fiattal, akinek párkapcsolata van alakulóban (egyéni párkapcsolati kérdések és problémák, a védekezés módjai és ehhez való segítségnyújtás, tanácsadás).

Személyes és közösségi érdekek képviselése

A nevelésbe vett gyermek és fiatal koruknál és helyzetüknél fogva kiszolgáltatottabbak. Ezért hangsúlyos a jogaik biztosítása, érdekeik képviselése. A szakemberek felelőssége, hogy a gyermek ismerjék jogaikat és kötelezettségeiket, hogy megtanuljanak élni velük, valamint aktívan képviselniük kell a gondozásban élő gyermek érdekét. Emellett elő kell segíteni az önképviselést, véleménynyilvánítás és érdekképviselést elsajátítását, gyakorlását.

1. A nevelő lehetővé teszi (megértést tanúsítva, bizalmat mutatva, odafigyeléssel, érdeklődéssel), hogy a gyermek véleményét nyilváníthasson, kifejtthesse álláspontját a számára nyújtott ellátásról, nevelésről, gondozásról, a személyét érintő minden kérdésben. A nevelő figyelemmel kíséri a kisebb gyermekek szimbolikus módon (pl. játékkal, rajzban) kifejezett véleménynyilvánítását.
2. Megfelelő formában kiépülnek a gyermek véleménynyilvánításának

fórumai. Ezek konkrét megjelenítése a házirendben, egyéb szabályozó dokumentumban történik.

3. A gyermek saját gondozásával, nevelésével kapcsolatos szempontjait, véleményét, elképzeléseit a nevelő, gyám a döntések meghozatalánál minden kérdésben közvetlenül meghallgatja, ha a gyermek érdekében áll, a döntéshozatalhoz feltétlenül szükséges, és a gyermek maga is igényli a részvételt, továbbá, ha a gyermek belátási képessége ezt lehetővé teszi, és figyelembe veszi életkorára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére tekintettel. Ezáltal a gyermek aktív szereplőjévé válik a személyét érintő döntések meghozatalának.
4. Amellett, hogy a gyermek véleményt nyilváníthat a számára nyújtott gondoskodásról, bánásmódról, kezelésről, a gondozó bátorítja a gyermeket, hogy megfogalmazza kívánságait, kéréseit, javaslatot is tegyen e kérdéskörökben.
5. Biztosított, hogy minden olyan esetben, amikor indokolt (az életkora és egészségi állapota lehetővé teszi), továbbá amikor a gyermek vagy a gyámhivatal kifejezetten kéri, a gyermek jelen lehessen az évenkénti rendes vagy soron kívüli felülvizsgálatai tárgyaláson. A gyámhivatal képviselője a felülvizsgálati tárgyaláson meghallgatja a gyermeket, amennyiben életkora miatt akadályba ütközik az önálló véleménynyilvánítása, e jogának érvényesítésében a gyám jár el.
6. Felnőtt segítséggel minden gyermek szerepet kap a gyermekönkormányzat létrehozásában, a képviselők megválasztásában: a tisztségviselők jelölésében, kiválasztásában, megszavazásában. A gyermekönkormányzat munkáját a gyermekek által felkért felnőtt személy segíti.
7. A gyermekönkormányzat véleményét, javaslatait a gyermekotthon vezető figyelembe veszi a döntések előkészítése során és meghozatalánál.
8. A nevelő lehetővé teszi a gyermekönkormányzati képviselők számára, hogy a lakócsoporthoz is tájékoztatást nyújthassanak arról, milyen formában fordulhatnak a gyermekönkormányzathoz segítségért a gyermekek, hogyan kérhetik érdekeik képviselését, sérelmeik orvoslását.
9. Minden fontos információt megadva a nevelő tájékoztatja a gyermekeket az intézmény érdekképviselői fórumának fennállásáról, feladat- és hatásköréről, különös tekintettel tagjainak köréről.
10. Tervezett csoportos megbeszéléseken bemutatják, és a gyermekekkel részletesen értelmezik a jogukat, a jogaik érvényesítésének fontosságát, valamint a jogaik megsértése esetén igénybe vehető segítségnyújtást, azt hogy panaszukkal hova és kihez fordulhatnak.
11. A nevelő biztosítja, hogy a gyermek (és hozzátartozói) a gyermekjogi képviselő személyét és a vele való kapcsolat felvételének módját megismerhessék: a gyermek számára rendelkezésre bocsátja a gyermekjogi képviselő nevét,

telefonszámát, fogadóóráinak helyét és időpontját, és informálja a tevékenységéről.

- 12.A gyermekotthonban elkészített szabályzatnak megfelelően vizsgálják, és szükség szerint orvosolják a gyermek szülőjének, gyámjának, a gyermekönkormányzatnak, a gyámi, gondozói tanácsadónak, a gyermek érdekeinek védelmét ellátó érdekképviselői szervezetnek a gyermek ellátását, gondozását, nevelését érintő kifogását.

5.2.5. Mentálhigiénés gondozás

A gyermekotthonban élő gyermekek mentálhigiénés gondozása

Tartalmi leírás:

A gyermek pszicho-szociális sajátosságainak megismerése (korábbi gondozási helyről, illetve oktatási intézménytől származó információk összegyűjtése). A gyermekkel és a gyermekotthon munkatársaival közösen mentálhigiénés gondozási terv készítése (elérendő célok, tevékenységek, lehetőségek és feltételek konkrét megfogalmazása). A gyermek tájékoztatása a konkrét lehetőségekről (időpontok, személyek, akik a mentálhigiénés gondozás különböző formáit végzik). A gyermek folyamatos motiválása a gondozásban való részvételre. A gyermek társas kapcsolatainak (család, barátok) gondozása. 3 havonta a gondozás menetének gyermekkel közösen történő „felülvizsgálata”, célok és módszerek értékelése, módosítása (szükség esetén).

A tevékenység célja:

A gyermek mentálhigiénés egészségvédelme, pszicho-szociális fejlődésének optimalizálása. A szocializációs folyamat elősegítése, a terápiás tevékenységek támogatása. A gyermek önismeretének fejlesztése, önelfogadásának, önbizalmának növelése, reális énkép kialakítása, az identitáskeresés folyamatának támogatása. A társas kapcsolatok, mint a mentálhigiénés egészség fontos tényezőjének optimalizálása, facilitálása. Az engedély nélküli eltávozások, szökések prevenciója a szabadidő strukturálásával és a mentálhigiénés egészség biztosításával.

Szakmai vezető-gyám a gyermekről kapott korábbi és jelenlegi információkat rendszerezi, a mentálhigiénés gondozási tervet előkészíti, koordinál, a felülvizsgálatok tervezésében, előkészítésében, megvalósításában részt vesz, ellenőriz, a gyermeket és a munkatársakat motiválja.

A pszichológus a korábbi gondozási hely, illetve a szakértői bizottság véleményéből tájékozódik, a gyermek eddigi vizsgálati eredményeit összegyűjti. Szükség szerint újabb pszichodiagnosztikai vizsgálatokat (teljesítmény-, személyiség-, projektív tesztek) végez, pszichológiai véleményt készít, a mentálhigiénés gondozási terv elkészítésében és

felülvizsgálatában aktívan részt vesz, egyéni pszichológiai tanácsadást végez.

A nevelő, a pszichológus szükség szerint a fejlesztő pedagógus részt vesz a gyermek mentálhigiénés gondozási tervének elkészítésében. Értékelik az oktatási intézményből kapott információkat. A gyermeket tájékoztatja a lehetőségekről (tehetséggondozás-foglalkozások ideje, sportolási lehetőségek, egyéni és közös programok ismertetése), a negyedévenkénti „felülvizsgálatot” előkészíti.

A gyermekfelügyelők, gyermekvédelmi asszisztens a mentálhigiénés gondozási terv elkészítésében és felülvizsgálatában aktívan részt vesz, a gyermeket folyamatosan motiválja, pozitív visszajelzést ad a gyermeknek.

A tevékenység részletes leírása:

1. Korábbi információk összegyűjtése a gyermekkel kapcsolatban: a gyermek fejlődésére, fejlettségére, képességeire, pszicho-szociális sajátosságaira, társas kapcsolataira vonatkozóan.
2. A gyermek vizsgálata a jelenlegi státusz és a kialakítandó mentálhigiénés gondozási tervének előkészítése céljából. A pszichológusnak kiemelt szerepe van ebben.
3. Az összegyűjtött információk rendszerezése (szakmai vezető, gyám végezze): korábbi fejlődés és jelenlegi státusz közötti összefüggések megfogalmazása a rendszerezés alapján.
4. A mentálhigiénés gondozási tervet a gyermekotthon munkatársai készítik, a gyermekkel közösen az alábbi szempontok alapján:
 - a gyermek eddigi életútja
 - a gyermek jelenlegi „erősségei” és „gyengeségei”
 - a gyermek mentálhigiénés egészségéhez szükséges gondozás iránya az erősségekre alapozva
 - a gondozás konkrét céljai (határidőkkel és konkrét elvárások pozitív irányú megfogalmazásával pl. a gyermek 3 hónap múlva nyugodtan, feszültségmentesen viselkedik a számára kihívást jelentő helyzetekben).
 - a gyermekotthon lehetőségeinek és a gyermek pszichés igényeinek, a fejlesztés és gondozás céljainak összevetése.
 - a gyermekkel közösen meghatározott csoportokon és programokon való részvétel – szükség szerint megbeszélése:
 - o önismereti és személyiségfejlesztő tréning
 - o hatékony agressziókezelési tréning
 - o kommunikációs tréning
 - o autogén tréning, szorongás csökkentő technikák
 - o tanulási képességfejlesztő csoport (tanulási alapképességek: figyelem, emlékezet, megértés, problémamegoldás fejlesztése, valamint hatékony tanulási technikák elsajátítása)
 - o egyéni tanácsadás (kognitív viselkedésterápia, illetve a szakember képzettségétől függő módszerspecifikus terápia)
 - o tehetséggondozó foglalkozások (az intézmény lehetőségei alapján: báb, sakk, kézműves, művészeti-képzőművészeti, zenei foglalkozások)

- sporttevékenységek (egyéni és csapatsportok, helyi – intézményen kívüli- lehetőségeket is figyelembe véve)
 - közös programok, kirándulások
 - iskolai elfoglaltságok, szakkörök (a gyermek oktatási intézményével egyeztetve)
 - a gyermek társas kapcsolatainak ápolását célzó programok (családdal, barátokkal, kortársakkal közös „alkotónap”, „teadélután”, bográcsozás stb.)
 - a gyermek részletes tájékoztatása a lehetőségekről, pontos időpontokkal, személyekkel
 - a gyermeket tájékoztatni kell az engedély nélküli eltávozás következményeivel kapcsolatban
 - a gyermekkel szembeni elvárások pontos megfogalmazása a terv megvalósításával kapcsolatban
 - a következő megbeszélés (felülvizsgálat) időpontjának rögzítése
5. Az elkészült terápiás és mentálhigiénés gondozási terv írásban történő rögzítése (javasolt táblázatos formában a fenti szempontok alapján összefoglalni) és a gyermeknek történő átadása.
6. A terápiás és mentálhigiénés gondozási terv megvalósítása:
- a gyermek folyamatos tájékoztatása a terápiás foglalkozásokról, illetve az egyéb programokról, lehetőség és igény szerinti kísérése
 - a tehetséggondozó foglalkozásokon, illetve egyéb programokon a gyermek viselkedésének, tevékenységének, fejlődésének megfigyelése, feljegyzés készítése
 - a pszichológus a terápiás csoportokon történő eseményeket rögzíti, személyre szabott feljegyzést készít
7. A gyermek folyamatos motiválása a mentálhigiénés gondozási terv megvalósítására, a terápiás foglalkozásokon való részvételre a gyermekotthon munkatársai (kiemelten a nevelő és gyermekfelügyelő) részéről: a gyermekotthon értékelő rendszere alapján, viselkedés-terápiás módszerek alapján (pl. zseton-rendszer). Pozitív visszajelzések a gyermek magatartásáról, a tiltás helyett az alternatív viselkedésmódok hangsúlyozása (a kommunikáció során is érdemes kerülni a „nem, ne” kifejezést, helyette pozitív irányú verbalitást kell alkalmazni, pl. a „ne feleselj” helyett „szépen beszélj”-t mondjunk). Folyamatos, minél több sikerélményhez juttatás (azon tevékenységeken keresztül, amelyben a gyermek sikeres, tehetséges), a kevésbé kedvelt tevékenység megerősítése kedvelt tevékenységgel.
8. A gyermek referenciakapcsolatainak ápolása. A családgondozó családdal való kapcsolattartás folyamatosságát biztosítja. Más, a gyermek számára fontos személyekkel való kapcsolatfelvételt és kapcsolattartást elősegíti. A nevelő, fejlesztő pedagógus közös (család, külső kapcsolatok, barátok bevonásával) programokat szervez, megvalósít. A pszichológus a gyermek konfliktuskezelési készségének, asszertív magatartásának, kommunikációs hatékonyságának, társas készségeinek fejlesztéséért felelős, egyéni tanácsadás és csoportos foglalkozások révén nyújt támogatást. Az

egyéni tanácsadás lehetőségének folyamatos biztosítása kapcsolati problémák esetén.

9. A terápiás és mentálhigiénés gondozási terv felülvizsgálatának előkészítése, a megbeszélés megvalósítása a gyermek és a munkatársak (szakmai vezető, gyám, nevelő és gyermekfelügyelő, pszichológus, családgondozó) részvételével az alábbi szempontok alapján:
 - a kitűzött célok és az elért eredmények értékelése (konkrét célok esetén és a gyermekkel kapcsolatos folyamatos visszajelzések révén az eredmény érzékelhető, ezért is fontos, hogy a terv megfogalmazásakor eléggé konkrétak legyenek a célok)
 - célok módosítása, illetve további célok kitűzése az elért eredmények és a gyermek mentálhigiénés egészségének jelenlegi státusza fényében
 - engedély nélküli eltávozás, szökés esetén fokozott figyelmet kell fordítani a további hasonló esemény megelőzésére
 - visszacsatolás a munkatársak felé, munkájuk eredményességének értékelése (csapatépítés, munkatársak megerősítése pozitív feedback révén).

Speciális ellátás biztosításakor terápiás és mentálhigiénés gondozási tervet készítenek a gyermek gondozásában, nevelésében illetékes szakemberek. Speciális gyermekotthonban a mentálhigiénés gondozás céljai között szerepel, hogy az elsődleges és kísérő tünetek másodlagos prevenciója (továbbfokozódásának megelőzése) a csoportos terápiák révén, a gyermek reszocializációja és a motivációs-akarati szféra, a szociális készségek, a tanulási zavarok tüneteinek csökkentése (témacentrikus, csoportos terápiák) is megtörténjen.

A tevékenységek között megjelenik:

- A speciális gyermekotthon szakmai programjának, lehetőségeinek és a gyermek pszichés igényeinek, a fejlesztés és gondozás céljainak összevetése.
- A gyermekkel közösen meghatározott, tematikus csoportokon és terápiákon való részvétel megbeszélése. Például:
 - o önismereti és személyiségfejlesztő tréning
 - o hatékony agressziókezelési tréning
 - o kommunikációs tréning
 - o autogén tréning, szorongáscsökkentő technikák
 - o motivációs- és akarati szféra optimalizálását célzó, szociális készségek fejlesztését célzó terápiás csoportok
 - o tanulási készségfejlesztő csoport (tanulási alapképességek: figyelem, emlékezet, megértés, problémamegoldás fejlesztése, valamint hatékony tanulási technikák elsajátítása)
 - o biblioterápia
 - o zeneterápia
 - o terápiás célú munkavégzés
 - o lovasterápia

- egyéni terápia és tanácsadás (kognitív viselkedésterápia, illetve a szakember képzettségétől függő módszerspecifikus terápia)
- a gyermekkel közösen meghatározott, további mentálhigiénés gondozást célzó tevékenységekben való részvétel megbeszélése. Például:
 - tehetséggondozó foglalkozások (az intézmény lehetőségei alapján: báb, sakk, kézműves, művészeti-képzőművészeti, zenei foglalkozások)
 - sporttevékenységek (egyéni és csapatjátékok)
 - közös programok, kirándulások
 - iskolai elfoglaltságok, szakkörök (a gyermek oktatási intézményével egyeztetve)
 - a gyermek társas kapcsolatainak ápolását célzó programok (családdal, barátokkal, kortársakkal)

Közösségi kapcsolati háló

A társadalmi beilleszkedés elősegítése érdekében, valamint a gyermek élete folyamatosságának, egységének megélése biztosítására támogatja a gyermekotthon a gyermek és fiatal minél szélesebb körű kapcsolatait, amelyek révén életét kiteljesítheti, megfelelő támogatásokhoz jut. Egyaránt vonatkozik ez a korábbi baráti, támogató kapcsolatokra, és a gondozás alatt létrejött kapcsolatokra. A gyermek csak olyan személyekkel tarthat kapcsolatot, ami az érdekét szolgálja.

1. A nevelő (a gyermek jelenlétében) személyesen megismerkedik a gyermek barátaival, partnerével (barátjával, barátnőjével). Ismeri elérhetőségeiket (címet, telefonszámot).
2. Garantálja, lehetővé teszi, hogy a gyermek kapcsolatot tarthasson barátaival: vendégül láthatja őket, elmehet hozzájuk, megismerkedhet szüleikkel, közös programokon, iskolán kívüli elfoglaltságokon vehetnek részt, támogatja a gyermek visszalátogatásait korábbi közösségeibe (iskola, gyülekezet, korábbi gondozási hely).
3. A kapcsolati háló bővítésére a nevelő a gyermek részére rendszeres közös programokat (pl. sportrendezvény, farsang, diszkó) szervez a társintézményekben élő kortársakkal.
4. A gyermek kapcsolatot tart a rokonaival.
5. A tanulásban akadályozott gyermek számára (is) biztosítani kell, hogy a helyi közösség intézményeit igénybe vehesse (pl. játszótér, orvosi rendelő, fodrászat, sport- és művelődési intézmények).
6. A nevelő kezdeményezi a kapcsolatfelvételt a helyi közösséggel, elősegíti a gyermek részvételét a helyi szervezetek életében (lásd rekreáció).
7. A nevelő keresi, építi a gyermek kapcsolatát a szomszédokkal (segítenek a gyermek a szomszédoknak például a kerti munkában).
8. A nevelő támogatja, hogy a gyermek és a közvetlen lakókörnyezet

ismert személyei között beszélgetés, párbeszéd alakulhasson ki (orvossal, könyvtárossal, boltossal stb.).

9. Minden eszközzel segíti a nevelő, hogy a lakókörnyezetben (településen, kerületben) a lehető legkedvezőbb kép alakulhasson ki a gondozott gyermekről, például produkcióikkal bemutatkozhatnak a közösségi rendezvényeken, munkáikat, alkotásaikat bemutathatják kiállításokon, a helyi lakosok életét segítő, környezetét szépítő akciókat, önkéntes munkát végezhetnek, pl. parlagfű irtás, szemétszedés, karitatív tevékenységet nyújtanak idősek otthonában.

Intézményen belüli agresszió megelőzése és kezelése

Tartalmi leírás:

Az intézményen belül a gyermekközösség tagjai között fellépő agresszió különféle formáit megelőzni, mérsékelni, kiküszöbölni kívánjuk. Ennek érdekében bevált eljárásokat, jó gyakorlatokat honosít meg a gyermekotthon. A sikeres bevezetés érdekében tudatosítja a személyzetben és gyermekközösségben ennek jelentőségét.

A tevékenység célja:

Az agresszív viselkedés előfordulásának csökkentése, alternatív konfliktuskezelési módok tanítása.

A tevékenység részletes leírása:

1. A felnőtt, mint pozitív modell /mindenkor, minden helyzetben/. Minden nevelő, tanár és a fiatallal dolgozó szakember saját konfliktuskezelő módszereit fejleszti és gyakorolja, mindenfajta tevékenység és megnyilvánulása alkalmával.
2. Önismeret és stressz-kezelő technikák fejlesztése történik az intézmény által biztosított tréningeken való részvétellel, rendszeresen.
3. Az ilyen képzések támogatása, szervezése biztosított a szakmai vezetők részéről.
4. Szociális készségek és empátia fejlesztése csoportfeladatokban.
5. Együttműködést igénylő helyzetek kialakítása – korrepetálás, önálló csoportfeladatok megoldásában pl. dekoráció, csoport át- és berendezése.
6. Szociális készségfejlesztő játékok, gyakorlatok csoportos formában. Például „pszichofészek”: délutáni foglalkozás keretében önkéntes aktivitásra építve adott esetek, helyzetek játékos feldolgozása.
7. Rendszeres csoportos fejlesztés – adott esetre aktualizálva vagy kitalált témában.
8. Konfliktus kezelési kultúra fejlesztése erkölcsi normák és szabályok közvetítésével.
9. A mindennapi konfliktusok kezelésekor törekedjünk a kiegyensúlyozott, mindkét fél számára kialakuló konszenzusra.

- 10.Csökkentjük a versengést a közös érdekek mentén való gondolkodással - fontos, hogy minden megbeszélésen közös nevezőre juttassuk el a csoport minden tagját.
- 11.Konfliktus esetén alkalmazzuk a helyreállító igazságszolgáltató módszert.
- 12.Közösségépítés a mindennapok minden területén: az együtt élő csoport közösséggé formálása, a csoporton belüli együttműködés növelése az egymás iránti empátia fejlődése érdekében a mindennapi feladatok és munkák segítségével.
- 13.Közösségépítő játékok alkalmazása, közös feladatokon keresztül, közös sikerek biztosításával. /Szabadidős tevékenységeken keresztül, házon belüli és kívüli fellépések alkalmával is használjuk ezeket az építő alkalmakat!/
- 14.Nem agresszív viselkedés jutalmazása, figyeljünk a nem agresszív megoldásokra, és minden esetben pozitívan erősítsük meg.
- 15.Stressz-kezelő módszerek tanítása.
- 16.Az agresszió hátterében munkáló feszültségek más módokon való levezetésének biztosítására: relaxációs módszerek, sport, művészet és kreatív tevékenységek (színház, drámajáték).
- 17.Átlátható szabályokat kell alkotni - az agresszió következményeiről és annak elkerülésének lehetőségeiről /mi mivel jár, fokozati rendszerben kifejtve, leírva, a gyermekkel, fiatallal elfogadtatva a bekerüléskor/. Hangsúlyos a következetes betartás és betartatás mindenki részéről.
- 18.Ha a nem kívánt agressziót büntetjük, ezt össze kell kapcsolnunk minden esetben a megfelelő megoldás ismertetésével. /Hány megoldás lehetséges? Mit tehetél volna még, mi lett volna a legjobb megoldás?/ Elemezhetjük az esetet négy szemközt, illetve ha mindenkit érint, csoportmegbeszélésen beszéljük meg - eredményesebb lehet a következő, nem kívánatos megnyilvánulások megelőzésére.

Engedély nélküli eltávozás a gyermekotthonból

Tartalmi leírás:

Az engedély nélkül eltávozott, vagy engedélyezett távollétról a megadott időben vissza nem érkező gyermek felkutatása. A gyermek tartózkodási helyének ismertté tétele. Az együttműködés megvalósítása ezen célból az illetékes szervekkel, személyekkel. A gyermek gondozási helyére történő visszakerüléséről való gondoskodás.

A tevékenység célja:

A gyermek testi-lelki-erkölcsi veszélyeztetettségének megszüntetése az engedély nélküli eltávozás, illetve szökés hatékony felderítésével. Az illetékes szervekkel való hatékony kooperáció. Az engedély nélküli eltávozás, illetve szökés okainak kiderítése és ezáltal a későbbi hasonló események prevenciója.

A tevékenység részletes leírása:

A gyermek eltűnésének, szökésének észlelésekor

1. Intézményi társak megkérdezése, esetlegesen tudnak-e a gyermek hollétéről.
2. Személyes felkutatás a gyermek feltételezhető, vagy ismert előfordulási helyein.
3. Mentőszolgálatnál, egészségügyi intézményeknél, a gondozott gyermekkel kapcsolatban lévő intézményeknél tájékozódás.
4. Rendőrség felé körözés elrendelésének kérése, eltűnés bejelentése a rendszeres gyógyszeres kezelés alatt álló, a betegsége, a fogyatékossága miatt önmagáról gondoskodni képtelen, a 14 év alatti gyermek esetén haladéktalanul, egyéb esetben 24 órán belül, amely bejelentés tartalmazza az alábbiakat:
 - a gondozott gyermek személyes adatai
 - a gondozott gyermek Gyámhivatal Határozatban megállapított tartózkodási helye
 - a gondozott gyermek eltűnésének pontos ideje (év, hó, nap, óra, perc)
 - az intézeti elhelyezésére vonatkozó adatok
 - kezdete
 - a beutaló gyámhatóság / más szerv neve /
 - elhelyezés oka
 - korábbi intézeti elhelyezései
 - korábbi szökéseiről adatok
 - o honnan
 - o mikor
 - o kihez
 - o ki vitte vissza
 - a gondozott gyermek személyleírása: magasság, alkat, haja színe, fejforma, szeme színe, füle, orra, szája, fogazata, álla, nyaka, felső végtagjai, alsó végtagjai
 - a gondozott gyermek egyéb azonosításra alkalmas különös ismertetőjele
 - ruházata
 - eltűnés körülményeinek leírása
 - a gondozott gyermek rövid jellemzése
 - ismert kapcsolatai, rokonai, barátai (név, cím, rokoni fok)
 - bejelentést tevő neve
5. Kapcsolattartásra jogosult személyek - szülők, családtagok - haladéktalan tájékoztatása.
6. További illetékes személyek, intézmények - szükség szerinti - értesítése a gyermek szökéséről - a gondozott gyermek törvényes képviselője, alapellátás családgondozója, területi gyermekvédelmi szakszolgálat, oktatási-nevelési intézmény, pártfogó felügyelő.
7. Folyamatos kapcsolattartás az érintett személyekkel, intézményekkel.

A gyermek megtalálása esetén

1. A gyermek intézménybe történő visszaszállításának megszervezése: a szakmai vezető szervezi meg a gyermek megfelelő járművel, kísérő kollégával történő visszaszállítását.
2. Rendőrség felé körözés visszavonásának kérése, a gyermek megkerülésének bejelentése, amely tartalmazza az alábbiakat:
 - a beküldő intézmény neve és címe
 - iktató szám
 - az illetékes rendőrkapitányság neve és címe
 - a gondozott gyermek személyes adatai
 - a körözés elrendelés kérésének iktató száma
 - a szökött gyermek visszakerülésének pontos ideje (év, hó, nap, óra, perc)
 - a szökött gyermek visszakerülésének körülménye (önként visszatért, ki hozta vissza)
 - a körözés (keresés) megszüntetésének kérése
 - visszavonást tevő neve
3. További illetékes személyek, intézmények értesítése a gyermek megkerüléséről - a gondozott gyermek törvényes képviselője, a kapcsolattartásra jogosult személyek (szülők, családtagok), alapellátás családgondozója, területi gyermekvédelmi szakszolgálat, oktatási-nevelési intézmény, pártfogó felügyelő.
4. Meghallgatási jegyzőkönyv felvétele a gyermekkel. Különösen:
 - eltűnésének körülményeire
 - eltűnésének idejére
 - visszakerülésének idejére
 - távolléte alatt történekről (hol evett, hol aludt, stb.)
 - távolléte alatt történt-e sérelmére bűncselekménnyről
 - távolléte alatt követett-e törvénybe ütköző dolgot
 - megállapodás a gondozott gyermekkel
5. A gyermekotthon orvosa vagy házi gyermekorvos vizsgálja a gyermeket, szükség esetén szakorvosi vizsgálatról intézkedik.
6. Pszichológiai tanácsadás, melynek során a pszichológus megpróbálja kideríteni az engedély nélküli eltávozás direkt és indirekt okait, majd javaslatot tesz a preventív tevékenységekre, a későbbi hasonló esemény előfordulási valószínűségének csökkentése érdekében (mentálhigiénés gondozási terv kialakítása vagy felülvizsgálata keretében).
7. A gyermek viselkedésének, magatartásának fokozottabb figyelemmel kísérése.

Nevelési felügyelet a speciális gyermekotthonban

Tartalmi leírás:

A speciális gyermekotthonban a nevelési felügyelet elrendelése személyes szabadság korlátozását jelenti.

A személyi szabadság korlátozására a törvényben előírtaknak megfelelően akkor kerül sor, ha az ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek egészségi vagy pszichés állapota következtében saját vagy mások életét, egészségét közvetlenül veszélyeztető magatartást tanúsít és ez csak azonnali, zárt körülmények közötti felügyeletével hárítható el. A gondozott gyermek pszichés állapota, viselkedése olyan szinten kontrollálhatatlanná válik közvetlen környezetének hatására, hogy a gyermek azonnali szeparációja válik indokolttá.

A tevékenység célja:

A nevelési felügyelet alatt megakadályozzuk a gyermek személyiség állapotának további romlását. Ugyan akkor megakadályozzuk a gyermek önmagára és környezetére további veszélyt jelentsen. A nevelési felügyelet során megkíséreljük a gyermeket olyan állapotba hozni, hogy ismét alkalmas legyen a nevelési hatások befogadására, a közösségben elvárható normák betartására.

A tevékenység részletes leírása

I. A személyi szabadság korlátozása

1. A gondozott gyermek felügyeletét ellátó szakdolgozó jelzéssel él a speciális gyermekotthon vezetőjének. Teendő mindenkor a gondozott gyermek azonnali, közvetlen ön és környezetére veszély elhárítása. Jegyzőkönyv felvétele az eljárás elindításának pontos okára, előzményeire.

2. A gondozott gyermek személyi szabadságának korlátozását elrendeli írásban a speciális gyermekotthon vezetője, vagy távollétében az ügyeletes vezető.

3. A személyi szabadságot elrendelő vezető írásban és szóban tájékoztatja a gondozott gyermeket az őt érintő intézkedésről. Egy tanú jelenlétében történik a tájékoztatás. A gondozott gyermek az elrendelést tartalmazó tájékoztató egy eredeti példányát – amennyiben állapota engedi –átveszi és aláírja.

4. A személyi szabadságot elrendelő vezető írásban tájékoztatja a Gyvt. alapján a gyámhivatalt, a gyermekjogi képviselőt, a megyei, fővárosi, gyermekvédelmi szakértői bizottságot.

Ezen felül telefonon, szóban a gondozott gyermek gyámját, az intézmény vezetőjét, a gondozott gyermek szüleit, a rendőrséget, a gondozott gyermek oktatási nevelési intézményét.

A személyi szabadság korlátozásának kihirdetése, az érintett személyek tájékoztatása tartalmazza: a személyi szabadság elrendelésének pontos (év, hó, nap, óra, perc) idejét, a gondozott gyermek személyes adatait, a személyi szabadság elrendelésének rövid, átfogó indoklását, a gondozott gyermek számára kijelölt helyiségek felsorolását, a nevelési felügyelet elrendelésének kezdeményezését (amennyiben szükséges).

5. Az intézkedésről értesíteni kell az intézmény orvosát, pszichológusát, aki rövid időn belül megvizsgálja a gyermeket, és szakvéleményt ad az állapotáról.
6. A gyermekjogi képviselő személyesen találkozik a gondozott gyermekkel és tájékozik annak állapotáról, a személyi szabadság korlátozásának okáról, jogosultságáról, a jogszabályban előírt betartásáról.
7. Amennyiben a személyi szabadság korlátozására negyvennyolc órán túl előreláthatólag nem lesz szükség, abban az esetben a gyermekotthon vezetője nem kezdeményezi a nevelési felügyelet elrendelését.
8. A személyi szabadság korlátozás idejének lejártáról a speciális gyermekotthon vezetője tájékoztatja a következő személyeket, hivatalokat: a gyámhivatalt, a gyermekjogi képviselőt, a megyei, fővárosi, gyermekvédelmi szakértői bizottságot, a gondozott gyermek gyámját, a gondozott gyermek szüleit, a rendőrséget, a gondozott gyermek oktatási nevelési intézményét.

II. A nevelési felügyelet

1. Mivel a nevelési felügyelet elrendelését megelőzi a személyi szabadság korlátozása, így az eljárás 1-6. pontja megegyezik a személyi szabadság korlátozásának eljárásával.
2. Amennyiben a személyi szabadság korlátozására negyvennyolc órán túl előreláthatólag szükség van, abban az esetben a gyermekotthon vezetője kezdeményezi a nevelési felügyelet elrendelését az illetékes gyámhivatalnál.
3. Az illetékes gyámhivatal meghallgatja (jegyzőkönyvet vesz fel) a gyermeket, törvényes képviselőjét, a gyermekjogi képviselőt, a gyámi tanácsadót, a speciális gyermekotthon vezetőjét.
4. A gyermekvédelmi szakértői bizottság megvizsgálja a gondozott gyermeket, írásos szakvéleményt ad.
5. Az illetékes gyámhivatal felkéri a gyermekjogi képviselőt a gondozott gyermek törvényes képviselőtére az ügyben, valamint érdekellentét miatt az adott ügyben felmenti a gondozott gyermek gyámját a törvényes képviselő alól.
6. Az illetékes gyámhivatal meghozza a határozatot a nevelési felügyelet elrendeléséről és időtartamáról (30, illetve 60 nap).
7. A gyámhivatal a meghozott határozatot felülvizsgálat végett a bíróságnak megküldi. A bíróság meghallgatja a feleket (gyermek, gyermekjogi képviselő, gyámhivatal) és felülvizsgálja a határozatot.
8. A speciális gyermekotthonban a nevelési felügyelet alatt álló gyermek számára fokozott ellenőrzést és az idő hatékony strukturálását, valamint folyamatos terápiás ellátást kell biztosítani, a gyermekotthon lehetőségeihez mérten, azon helyiségekben, amelyek a személyi szabadság korlátozását, illetve a nevelési felügyeletet elrendelő határozatban / végzésben szerepelnek.
9. Biztonsági elkülönítőben maximum 24 órát tartózkodhat a gyermek súlyos ön- vagy közveszélyes magatartás esetén. Amennyiben állapota

nem rendeződik, fekvő beteg ellátó intézményben kell a kezelését folytatni.

10. A nevelési felügyelet megszüntetése a speciális gyermekotthon vezetőjének kezdeményezésére (a végzésben szereplő határidő előtt) gyámhivatali határozattal vagy a végzésben szereplő határidővel megszűnik.

11. A nevelési felügyelet megszüntetéséről tájékoztatják a gyámhivatalt, a gyermekjogi képviselőt, a megyei, fővárosi, gyermekvédelmi szakértői bizottságot, a gyámot, a gondozott gyermek szüleit, a rendőrséget, a gondozott gyermek oktatási nevelési intézményét.

5.2.6. Önálló életre felkészítés

Tartalmi leírás:

A szakellátásban élő gyermek gondozása és nevelése folyamatában a napi élettevékenységek részeként, ugyanakkor önálló feladatterületként szükséges biztosítani, hogy a gondozásban élő gyermek alkalmassá váljék a családba való beilleszkedésre (saját vérszerinti vagy új családba) és/vagy az önálló életvitelre. Az önálló életvitelre, a családi háztartás vezetésére történő felkészítés a családias környezetben a háztartási teendők végzése, gazdálkodás tervezése és a pénzkezelés terén a gyermek számára nyújtott minta és az életkorának megfelelő bevonása útján valósul meg. Az ismeretek és készségek fejlesztése a gondozási folyamat teljes időtartama alatt, tervezetten, a személyiség sajátosságait, egyéni jellemzőit figyelembe véve, a napi és heti életgyakorlatba beépítve valósul meg.

A tevékenység célja:

A gyermek illetve majd a fiatal felnőtt kellő ismerettel rendelkezzen az önellátás, önkiszolgálás terén az önfenntartása érdekében. Az önállóság megtanítása, egyfajta partneri viszony kialakítása a gyermek, fiatal és a segítő szakemberek között. Kompetenciaérzés biztosítása, amibe beletartozik, hogy tud segítséget kérni a megfelelő helyen és időben.

A tevékenység részletes leírása:

1. Akkor várható el a gyermektől, fiataltól, hogy bekapcsolódjon valamilyen házi- vagy házkörüli tevékenység elvégzésébe, ha aktuális pszichés állapota azt megengedi. A munkavégzés, feladat minden esetben illeszkedjen a gyermek életkorához, fejlettségéhez és képességeihez, valamint érdeklődéséhez, választásához. A házi-, házkörüli munkák végzése aktív, önkéntes részvételen alapuljon.
2. A gyermek, fiatal saját magára vonatkozóan rendelkezzen ismeretekkel. Az önellátási tevékenységeket minél önállóbban gyakorolja (személyi higiénia, öltözködés, étkezés, egészségi állapot).

3. Közvetlen környezetének fenntartására, rendbentartására önállóan képes legyen, ezt gyakorolja a házi- és házkörűli munkák végzése során (főzés, takarítás, mosás, kertrendezés stb.). A kisebb gyermekek esetében felügyeletet biztosít a nevelő, gyermekfelügyelő az eszközhasználat során.
4. A nevelő havi rendszerességgel jogszabályban meghatározott minimum-összegű zsebpénzt ad a gyermeknek, és a felhasználását megbeszéli. Cél, hogy a gyermek saját szükségleteit kielégíthesse, ilyen módon megtanulja a pénzkezelést – a tervezést, gyűjtést és célszerű felhasználást.
5. A nevelő a jogszabályi előírásnak megfelelően vezeti a zsebpénz-nyilvántartást, amit a gyermek aláírásával hitelesít.
6. A háztartásszervezés, pénzfelhasználás megtanításához a gyermeket tájékoztatják a csoportot érintő kiadásokról, költségekről. A rendelkezésre álló pénz beosztásába bevonják őt – különösen a tervezett csoportprogramok, az étkezés költségeit tekintve. A pénz beosztásának, felhasználásának, valamint a takarékosságnak az eredményességét együtt értékelik a fiatalokkal.
7. Megtanítják a gyermeknek az időbeosztás, időgazdálkodás fontosságát, hogy a házi munkák, feladatok és egyéni programok időigényét mérlegeljék, tervezzenek előre.
8. Lehetővé teszik, hogy a gyermek megtanulja az ügyintézés módjait, miközben önállósága fokozatosan biztosított.
9. A gyermek fokozatosan megismerkedik az állam és a társadalom közügyeivel, az állampolgársággal járó jogokkal és kötelezettségekkel.
10. Amikor a gyermek fokozottan kezd érdeklődni az önállósodás felől, ehhez segítséget kap.
11. A gyermek segítséget kap ahhoz, hogy önállósodásához, jövője tervezéséhez bevonja a számára fontos személyeket, mindenek előtt szüleit.

5.2.7. Felülvizsgálat előkészítése és lebonyolítása

Az átmeneti nevelésbe vétel felülvizsgálatának előkészítése és lebonyolítása

Tartalmi leírása:

Az átmeneti nevelt gyermek helyzetének értékelésére, az egyéni elhelyezési tervének felülvizsgálatára előkészítetten, átfogóan, tényeken alapulón, dokumentáltan, az érintett szakmai és nem szakmai szereplők aktív közreműködésével kerül sor. A gyámhivatal által összehívott tanácskozás keretében.

A tevékenység célja:

A tanácskozás célja annak mérlegelése, hogy a gyermek gondozása

megszüntethető-e. Célja továbbá, az elhelyezési terv megvalósulásának értékelése. A gyermek és a szülő felkészülten, megfelelően informálva vegyen részt a felülvizsgálati tárgyaláson.

Minden érdekelt szereplő aktívan közreműködjön a felülvizsgálati tárgyaláson.

A felülvizsgálati tárgyaláson körültekintő, megalapozott, dokumentált és konszenzuson alapuló döntésre, illetve megállapodásra jussanak a felek.

A tevékenység részletes leírása:

1. A felülvizsgálat időpontját megelőzően 30 nappal a gyámhivatal értesítést küld a gyermek gyámjának/gondozójának, a gondozási hely családgondozójának, a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának, a gyámi, gondozói tanácsadónak, valamint az érintett családtagoknak.
2. A felülvizsgálat előkészítéseként a gyám véleményének kialakításához egyeztet a gyermekotthon szakembereivel.
3. A felülvizsgálat időpontját 15 nappal megelőzően a gyermek gyámja/gondozója a „GH-3” adatlapot eljuttatja az illetékes gyámhivatalhoz. Az adatlap kitöltéséről, helyzete értékeléséről a gyermekkel is elbeszélget a gyám vagy a családgondozó, nevelő, és életkorának, értelmi és pszichés állapotának megfelelően megkérdezi véleményét, meghallgatják a helyzetére vonatkozó kívánságait, elképzeléseit.
4. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója megküldi a „GYSZ-8” adatlapot, a gyámi, gondozói tanácsadó a „TESZ-3” adatlapot, hivatásos gyám a „TESZ-4” adatlapot a gyámhivatal részére.
5. Minden érintett szereplő megfogalmazza a gyermek és a család helyzetével kapcsolatos véleményét, javaslatát a megküldött adatlapon. Szükség szerint jelzi a gyámhivatali ügyintézőnek, ha a felülvizsgálaton résztvevő valamely szereplőre tekintettel adott témát különös tapintattal és esetenként a tárgyalás résztvevőinek szűkebb körében kell megbeszélni.
6. A gyermekkel megbeszéli a gyámja a felülvizsgálat idejét, menetét, hogy mire kell/lehet számítani a tárgyaláson.
7. A nevelés, gondozás folyamatában felülvizsgálatot kezdeményez a gyermek gyámja, vagy a gyámi, gondozói tanácsadó vagy a gyermekjóléti szolgálat családgondozója, ha a gyermek vagy a család életében olyan változás áll elő, ami indokoltá teszi a felülvizsgálatot.
8. A gyámhivatali ügyintéző az átmeneti és tartós nevelésbe vételt (3 éves kor alatt félévenként, magasabb életkorban évenként) kötelezően felülvizsgálja. Átmeneti nevelésbe vétel esetén vizsgálja az egyéni elhelyezési tervben leírtak megvalósulását, dönt az egyéni elhelyezési terv fenntartásáról vagy módosításáról.
9. A gyámhivatali ügyintéző a felülvizsgálatra meghívja a szülőt és a gyermeket (életkorától függően), más érdekelt családtagokat, a gyámot/gondozót, a gondozási hely családgondozóját, a gyámi,

gondozói tanácsadót, valamint a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját. A gyámhivatali ügyintéző az éves felülvizsgálat időpontjáról a tárgyalás előtt 30 nappal értesíti az érintett feleket.

10. A felülvizsgálati tárgyalásra a gyámhivatali ügyintéző meghívja a más gondozási helyen élő, illetve a más gyámhivatali illetékességbe tartozó testvér(ek)e)t és a gyámját.
11. A gyámhivatal munkatársa szankciót alkalmaz azzal a szakemberrel szemben, aki igazolhatóan nem végezte el a számára kiszabott feladatot, s emiatt a gyermek érdeke sérül(t).
12. A gyámhivatali ügyintéző a kitöltött „GYH” adatlapot továbbítja a gyermek gyámjának, a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának és a gyámi, gondozói tanácsadónak.
13. A gyermek gyámja a felülvizsgálatot követően elbeszélget a gyermekkel és szükség szerint a szülővel a történetekről, hogy a továbbiakban mit fognak tenni. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a felülvizsgálati tárgyalást követő napokban beszélgetést kezdeményez az érintett családtagokkal, hogy segítse a tárgyaláson történtek érzelmi és értelmi feldolgozását.
14. A gyermekotthon munkatársai a felülvizsgálati döntés alapján szükség szerint módosítják a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét (GH-1 adatlap), a családgondozási adatlapot (GH-2 adatlap).

5.2.8. Gondozási hely váltás

Gyermekotthonból speciális otthonba történő áthelyezés

Tartalmi leírása:

A speciális ellátást igénylő gyermek szükségleteinek megfelelő gondozási helyre történő áthelyezésének folyamata.

Az speciális gondozó hely fogadja a gyermeket, beilleszti az otthon életébe és haladéktalanul megkezdi a gyermek terápiás célú gondozását.

A tevékenység célja:

A gyermek speciális szükségleteinek megfelelő ellátásban részesüljön, személyiségállapotát messzemenően figyelembe vevő nevelést és terápiát kapjon. A speciális gondozási helyen a gyermek csak a szükséges időt töltse el.

A tevékenység részletes leírása:

1. A speciális ellátási igény felmerülése esetén a gyám/gondozó beszél a gyermekkel, hogy miért tartják fontosnak, hogy megvizsgálják. A gyám/gondozó gondoskodik arról, hogy a gyermek felkészülten - ismerve annak célját és mindazt, ami ott történni fog - részt vegyen a gyermekvédelmi szakértői bizottság vizsgálatán.
2. A gondozási hely változtatását kezdeményezi a gyám, ha a gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye azt indokolja. A

gyermek mentális, viselkedési problémája olyan jellegű, amely akadályozza beilleszkedését, elfogadását, tartósan sérti a többi gondozott gyermek alapvető jogait, valamint ha a gyermek szükségleteit jelenlegi gondozási helye nem tudja maradéktalanul kielégíteni.

3. A gyermekotthon szakmai teamje átfogó, részletes esetelemzést készít, melyben ismertetik a gyermek problémáinak megnyilvánulási formáit, a problémák elmélyülésének folyamatát, bemutatják és értékelik a megtett beavatkozásokat, intézkedéseket. A gyám ezt a dokumentumot eljuttatja a gyermekvédelmi szakértői bizottsághoz.
4. A gyám/gondozó a gyermeket, a családgondozó a szülőt tájékoztatja az elhelyezési értekezlet céljáról, szereplőiről, menetéről.
5. Az elhelyezési értekezleten a gyermek és a szülő megismerkedik a leendő gondozási hely képviselőjével, akitől tájékoztatást kapnak a speciális otthonról.
6. A gyám/gondozó törekszik segíteni a gyermeket, hogy megértse, elfogadja, miért szükséges a gondozási hely váltása.
7. Az elhelyezési értekezletet követően haladéktalanul intézményközi esetmegbeszélést szervez a korábbi gyám/gondozó, ahol jelen vannak a gondozási hely és a fogadó intézmény szakemberei (nevelő, családgondozó, pszichológus), valamint a korábbi és az új gyámi, gondozói tanácsadó, továbbá az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozója.
8. Az intézményközi esetmegbeszélésen az esetátadó intézmény szakemberei tájékoztatást nyújtanak a gyermek oktatásával, nevelésével, fejlesztésével, terápiájával, családgondozásával kapcsolatosan összegyűlt tapasztalataikról.
9. A gyám/nevelő elkíséri a gyermeket a leendő gondozási helyére, ahol a gyermek megismerni az új gondozási helyét.
10. A gyermekotthon pszichológusa támogatást nyújt a gyermek számára, segíti feldolgozni a változással, az új élethelyzet feldolgozásával járó feszültséget, szorongást, frusztrációt, gyászreakciót.
11. A gyám/gondozó megfelelő körülményeket teremtve biztosítja, hogy a távozó gyermek elköszönjön társaitól.
12. A gyermek távozását megelőzően a volt gondozó átadja a gyermek személyes tárgyait. Fontos, hogy az új gondozási helyen (is) a gyermek személyes tárgyait jelentőségüknek megfelelően kezeljék.
13. A gyermek új gondozási helyére történő költöztetéséről a gyermek korábbi gyámja/gondozója gondoskodik. Átadja a gyermek személyes iratait, a gyámhivatali határozatokat, valamint a gyermek ellátásával összefüggően keletkezett teljes dokumentációt.
14. Célszerű, ha a szülő elkíséri gyermekét a speciális otthonba.
15. Amennyiben a szülő nem vesz részt a gyermeke új gondozási helyre történő elkísérésében, a volt gondozó - írásban - értesíti a szülőt arról, hogy a gyermek speciális otthonba helyezése megtörtént, s az értesítés tartalmazza az új gondozási hely elérhetőségét is.

16.A speciális otthon biztosítja, hogy a gyermek a volt gondozási helyére visszalátogasson és társaival találkozhasson.

A vérszerinti családba visszahelyezés folyamata

Tartalmi leírása:

A gondozási folyamat záró szakaszában - a hazakerülés előkészítéseként - kezdetét veszi a gondozási-nevelési felelősség és szerepek fokozatosan megvalósuló teljes körű átadása a szülőnek, egyben lezajlik a gyermek érzelmi leválása a gondozási hely szereplőiről és tárgyi környezetéről.

A tevékenység célja:

A vérszerinti szülő és a gyermek felkészítése a család újraegyesítésére. A szülő-gyermek közötti interakció elmélyítése, családi kötelek megerősítése. A szülő át tudja venni a gyermeke nevelését. A gyermek és a szülő képessé válik alkalmazkodni az új élethelyzethez. Az elbocsátás a lehető legkisebb érzelmi megterhelést okozza a gyermeknek. A gyermek megőrzi a gyermekotthonban töltött életszakaszának pozitív emlékeit.

A tevékenység részletes leírása:

1. A szülő helyzetében, a szülő-gyermek kapcsolatban bekövetkező pozitív változások alapján mérlegelendő a gyermek nevelésbe vételének megszüntetése, a családba visszakerülés előkészítése.
2. A gyermekotthoni team tagjai megbeszélés keretében egyeztetik a gyermekkel kapcsolatos véleményüket, javaslatukat.
3. A gyermekotthon családgondozója és a gyám egyeztetik a gyermekkel és lehetőség szerint a szülővel is, hogy pontosan milyen feltételek teljesülésével javasolhatják a hazakerülést.
4. A gyermekotthon és a gyermekjóléti szolgálat családgondozója egyeztetett munkamegosztás alapján intenzív kapcsolatot tart a családdal, segíti és kontrollálja a szülő gyermekével való bánásmódját.
5. Konkrét feladatmegosztás és határidők kerülnek meghatározásra – minden érintett fél számára. A gyermeket és a szülőt is teljes mértékig bevonják a tervezésbe, ők határozzák meg az előkészítés menetét.
6. A segítő szakemberek a gyermeket és a szülőt egyaránt pozitívan megerősítik, sikeres feladatteljesítéseiket, jó megoldásaikat folyamatosan visszajelzik.
7. A családba való sikeres visszailleszkedés és az újra egyesült családi együttélés érdekében a legszorosabb, minél gyakoribb kapcsolattartást, otthon tartózkodást szorgalmazzák, hogy a szülő és a gyermek összeszokjon, a szerepeiket újra tanulják.
8. Az elért eredményekről tájékoztatja a gyám a gyámhivatalt.
9. A gyermekcsoport valamennyi tagját felkészíti a nevelő, a gyám a távozásra, a változásra. Csoportos és egyéni beszélgetéseket tartanak a többi gyermekkel is.

10. Az elhelyezési tanácskozáson egyeztetik a szükséges lépéseket, a család további támogatását a gyermek visszakerülése után.
11. A gyermek életkorához, személyiségállapotához igazodó módon a gyermekotthonban eltöltött időszakot összefoglalják, átbeszélik.
12. A távozás ünnepi körülmények között történik, amely az élet fontos fordulópontja, egy szakasz lezárása és valami új kezdete.
13. Elvárható, hogy a szülő lehetővé tegye a gyermeke számára a volt gondozási helyre való visszalátogatást, találkozást a régi gondozókkal, társakkal, környezettel.

5.2.9. Kapcsolódási pontok

A gyermekotthon és a gyermekjóléti szolgálat együttműködése

Tartalmi leírása:

A gondozási hely szakemberei (elsődlegesen a gyám és a családgondozó) az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozójával folyamatos és együttműködő munkakapcsolatot építenek ki, összehangolt koncepció és cselekvés (munkamegosztás) alapján, egyeztetett célokat és módszereket követve, a segítő feladatokat megosztva, egymás tevékenységét kiegészítve végzik a család támogatását.

A tevékenység célja:

A segítő szakemberek egyeztetett, egységes koncepciója mentén történjen a család gondozása. Hatékony családgondozással törekszenek a családot ismét alkalmassá tenni a gyerek nevelésére.

A tevékenység részletes leírása:

1. A gyámnak/gondozónak, a gyermekotthon családgondozójának és a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának személyes kapcsolatfelvételére első alkalommal az elhelyezési értekezleten kerül sor.
2. A gyermekotthon vezetője a gyermek befogadásáról haladéktalanul értesíti az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozóját.
3. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója megküldi a Törzslapot, a „GYSZ-2”, „GYSZ-3” és „GYSZ-4” adatlapokat a gyermek gyámjának, gondozójának.
4. A gyermek gyámja/gondozója a kitöltött „GH-1” adatlapot megküldi a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának.
5. A gyermekotthon családgondozója – a gyermek elhelyezését követő 2 hónapon belül – felkeresi a gyermekjóléti szolgálatot, és közös családlátogatáson vesznek részt a gyermek visszafogadására kijelölt szülőnél, más családtagnál.
6. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója – a gyermek elhelyezését követő 2 hónapon belül – meglátogatja a gyermeket a gyermekotthonban.
7. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója és a gyermekotthon

családgondozója az átmeneti nevelés során rendszeresen kapcsolatot tart telefonon vagy személyesen. A „GYSZ-7” és „GH-2” adatlapokon rögzítettek szerint végzik a munkájukat, a tervezetnek megfelelően tájékoztatják egymást rendszeresen, illetve szükség szerint.

8. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója és a gyermekotthon családgondozója a gondozási folyamat során szükség szerint közös családlátogatást tesz a gyermeket potenciálisan visszafogadó személynél.
9. A gyermek gyámja/gondozója minden olyan esetben, amikor a gyermek ellátását érintő lényeges kérdésben (gondozási forma, gyám személye, gondozási hely, kapcsolattartási szabályozás, stb.) változtatást kezdeményez, előzetesen írásban tájékoztatja a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját, adott kérdésben (pl. kapcsolattartási szabályozás) vele egyeztet.
10. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója a gyermek családjának helyzetében, a szülők életkörülményeiben, életvitelében, egészségi állapotában bekövetkező tudomására jutott minden lényeges információt mihamarabb – írásos formában – megosztja a gyermek gyámjával/gondozójával, illetve a gyermekotthon családgondozójával.
11. Ha a szülő más gyermekjóléti szolgálat illetékességébe tartozó lakóhelyre költözik, a családgondozó segíti az alapellátás családgondozóját a gyermek családjával történő kapcsolatfelvételben, az előzmények megismerésében.
12. Állandó lakóhellyel nem rendelkező szülők esetében a családgondozó a látogatási alkalmakkor érdeklődik a szülők elérhetőségéről, életük alakulásáról. Az így megszerzett információkat késedelem nélkül továbbítja a gyermekjóléti szolgálat családgondozója felé.
13. A gyermek gyámja és a gondozója a kitöltött „GH-3” adatlapot továbbítja a gyermekjóléti szolgálat családgondozója számára.
14. A gyermekjóléti szolgálat családgondozója - a gyámhivatali felülvizsgálatot megelőzően - az elkészített „GYSZ-8” adatlapot megküldi a gyermek gyámjának, gondozójának.
15. A gyermekotthon vezetője, a gyám a gyermek gondozásának megszűnéséről értesíti a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját.

A gyám, a gondozó és a gyámi, gondozói tanácsadó együttműködése

Tartalmi leírása:

A gyermek egyéni gondozási-nevelési terve megvalósul. A gyermeket érő sérelmek sürgős jelleggel korrigálásra kerülnek. A gyermek sorsának rendezése érdekében szükséges döntések megfelelő időben születnek meg, a gyámi tevékenységhez és a gondozási, nevelési feladatok ellátásához segítség, támogatás és kontroll társul.

A tevékenység célja:

A gyermek gyámja, a gyermek ellátásában közreműködő szakemberek és a gyámi, gondozói tanácsadó összehangolt együttes tevékenységgel segíti elő a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervének megvalósulását, a gyermek hazagondozását.

A tevékenység részletes leírása:

1. A gyámi, gondozói tanácsadó a gyermek elhelyezését követően felkeresi a gyermeket és a gyámot, a gondozót. A gondozási helyre történő látogatásra a gyámmal és a gondozóval való telefonos időpont egyeztetést követően kerül sor.
2. A gyermek gyámja, gondozója a kitöltött „GH-1” adatlapot megküldi, a gyámi, gondozói tanácsadó részére.
3. Az egyéni gondozási-nevelési terv kidolgozásában szükség szerint a gyámi, gondozói tanácsadó is részt vesz, valamint a végrehajtásban közreműködik. Tanácsaival segíti a terv elkészítését és teljesítését.
4. A gyámi, gondozói tanácsadó tájékoztatja a gyermeket az elérhetőségéről.
5. A gyámi, gondozói tanácsadó a gyermeket és a gyámot, gondozót szükség szerint, de legalább kéthavonta felkeresi a gondozási helyen.
6. A gyám, a gondozó segíti a gyámi, gondozói tanácsadó konzultációs és ellenőrzési tevékenységének teljesítését: látogatásain fogadja, részletes tájékoztatást nyújt, lehetővé teszi a gyermekkel folytatott rendszeres négy szemközti beszélgetést, kérésre megszervezi a nevelővel, családgondozóval, pszichológussal (stb.) létrejövő találkozást, megmutatja a szükséges dokumentumokat.
7. A gyámi, gondozói tanácsadó és a gyám, a gondozó az egyéni elhelyezési tervben feltüntetett ellátási (oktatási, gondozási, nevelési, fejlesztési, családgondozási) feladatokról, a tanácsadó által megjelölt témákban folytat megbeszélést.
8. A gyámi, gondozói tanácsadó köteles a gyermek helyzetére, ellátására, állapotára, körülményeire, illetve a gyámi és gondozói feladatok teljesülésére, esetleges hiányosságaira vonatkozó véleményéről teljes körűen tájékoztatni a gyámot/gondozót.
9. A gyám és a gondozó kérheti a gyámi, gondozói tanácsadó segítségét a gyermek helyzetének rendezésében, a felmerülő problémák megoldásában, feladatok teljesítésében – a gyám tevékenységét illetően és a gondozási, nevelési kérdésekben egyaránt.
10. A gyám és a gondozó a gyermek sorsát érintő lényeges döntések meghozatala előtt szükség szerint konzultál a gyámi, gondozói tanácsadóval.
11. A gyámi, gondozói tanácsadó, ha indokoltnak látja, közvetlenül információt gyűjthet a gyermekkel kapcsolatban álló bármely szakembertől, valamint a szülőtől, más családtagtól.
12. A tanácsadó által feltárt hiányosságok, elvégzendő feladatok megoldására a gyám és a gondozó intézkedési tervet állít össze, és

a megvalósítás eredményéről tájékoztatja a gyámi, gondozói tanácsadót.

13. A gyámi, gondozói tanácsadó a gondozási folyamat alatt, az elhelyezést követően félévenként helyzetértékelést készít, és a vonatkozó adatlapot („TESZ-3”) a tárgyalást megelőzően 15 nappal megküldi az illetékes gyámhivatalnak, a gyámnak/gondozónak és a gyermekjóléti szolgálat családgondozójának.
14. A gyám és a gondozó a kitöltött „GH-3” adatlapot megküldi a gyámi, gondozói tanácsadónak.

A különböző gondozási helyen élő testvérek közötti kapcsolattartás

Tartalmi leírás:

A gyermekvédelmi gondoskodásra szoruló testvérek együttes elhelyezésben részesülnek (ettől eltérni csak a gyermek legjobb érdekében figyelemmel lehet), ugyanakkor a testvérkapcsolatok létrejöttéhez, fenntartásához és elmélyítéséhez sokoldalú támogatásban részesülnek a gyermekek.

A tevékenység célja:

A különböző gondozási helyen elhelyezett testvérek közötti kapcsolat létrejön, fennmarad, megerősödik. A különböző gondozási helyen élő testvérek ismerik egymás életviszonyait (pl. lakhelyét, életkörülményeit, elérhetőségét).

A tevékenység részletes leírása:

5. A gyermek elhelyezésekor a szakemberek és családtagok számba veszik, és az adatlapon feltüntetik a gyermek valamennyi (fél)testvérének nevét, gyámjának/gondozójának nevét és elérhetőségét. Javaslatot tesznek a testvérek közötti kapcsolattartásra.
6. A különböző gondozási helyen élő testvérek családgondozásának összehangolása céljából az egyes gondozási helyek családgondozói felveszik egymással a kapcsolatot, és megállapodnak a folyamatos kapcsolattartás menetében.
7. A felülvizsgálati tárgyalásra a gyámhivatali ügyintéző meghívja a más gondozási helyen élő testvér(ek)e)t és a gyámját/gondozóját.
8. A gyermekotthon pszichológusa szükség szerint bekapcsolódik, és segíti a gyermeket felkészülni a testvérek között megszakadt, vagy soha létre sem jött kapcsolattartás felépítésére.
9. A testvérek személyes találkozását biztosítják – látogatások, közös programok alkalmával. A testvérekről közös fénykép készül.
10. A testvérek kapcsolattartását igazítják a szülői kapcsolattartáshoz, amennyiben az a gyermekek érdekét szolgálja, és nincs kizáró ok. A kapcsolattartás helyszínei: a szülő otthona, valamelyik gondozási hely.

5.2.10. Szakmai csoportok működése

A szakemberek képzése, szakmai támogatása, mentálhigiénés védelme

Tartalmi leírása:

A gyermekotthoni ellátás professzionális színvonala és a közreműködő segítők mentálhigiénés védelme érdekében többféle szakmai támogatás szükséges. A gyermekotthon kiterjedt szakmai kapcsolatokat épít és ápol, gondoskodik a szakemberek folyamatos továbbképzéséről, új módszerek jó gyakorlatok megismeréséről és adaptálásáról. A szakemberek számára szakmai személyiségük védelme érdekében figyelemmel személyes szükségletükre, egyéni és/vagy csoportos szupervíziót biztosít.

A tevékenység célja:

A gyermekotthon szakmai színvonalának megerősítése, fejlesztése. A szakemberek motiváltságának fenntartása, kompetenciáik fejlesztése. A kiégés és elfáradás megelőzése, csökkentése.

A tevékenység részletes leírása:

1. A gyermekotthon vezető, intézményvezető a gyermekotthoni gondozás, nevelés, a gyermek szükségleteinek megfelelő célzott ellátás biztosítása érdekében kapcsolatot épít ki a lakókörnyezetben, településen működő szolgáltatókkal, szakmai szervezetekkel.
2. A gyermekotthon vezető, intézményvezető igyekszik megtalálni és bevonni a helyi közösségben elérhető önkéntes segítőköt a tevékenységekbe.
3. Az intézményvezető lehetővé teszi és támogatja, hogy a munkatársak folyamatosan fejlesszék szakmai kapacitásukat, módszertani tudásukat, eszköztárukat. Ennek feltételeit megfelelő módon alakítja.
4. A gyermekotthon vezetője a szakmai program céljaiból, alapelveiből, módszereiből kiindulva és a gondozásban lévő gyermekek szükségleteire fókuszálva megfogalmazza az intézmény továbbképzési tervét, valamint elkészíti az éves továbbképzési tervet.
5. A minőségi munkavégzéshez, valamint a kifáradás, kiégés megelőzése érdekében a jogszabályi előírásnak megfelelően és azon túl továbbképzéseken (tanfolyamon, konferencián, tréningen, műhelyen) vesznek részt a gyermekotthon munkatársai.
6. Belső képzések szervezésével biztosítják a szakmai ismeretek bővülését, a team munka fejlesztését. Gyermekotthoni munkatárs vagy külső, meghívott előadó, képző vezetheti. Történhet szakirodalom feldolgozás, képzéseken vagy továbbképzéseken elsajátított ismeretek, módszerek megosztása.
7. A munkatársak továbbképzésen, képzésen való részvétel útján szakmai kapcsolatokat építenek, részt vesznek intézménylátogatáson, tanulmányi úton.
8. A munkatársak számára elérhetőek szakkönyvek, szakfolyóiratok.
9. A gyermekotthon valamennyi munkatársa számára – szükség szerint - biztosítják a szupervíziót. Az egyéni és a csoportos

szupervízió külső szupervízor vezetésével segíti a szakmai tevékenységre való rátekintést, a problémák (egyéni, közösségi, szakmai) megtalálását és kezelését, a mentális egészség megőrzését.

- 10.A gyermekotthon szakmai vezetője megteremti a kooperáció, a csoportmunka, a kölcsönös információáramlás és az együttes döntéshozatal, munkamegosztás keretfeltételeit.
- 11.A gyermekotthon szakmai vezetője lehetőséget teremt a munkatársak számára a tapasztalataik, véleményük, javaslataik és észrevételeik megfogalmazására, azokat meghallgatja, és vezetői munkájában hasznosítja.
- 12.A gyermekotthon vezetése folyamatosan monitorozza az egyes szakmai feladatok – családgondozás, gyermekönkormányzat működése, stb. – teljesülését, különös figyelemmel azok eredményességére. Lehetőség szerint értékeli, jutalmazza is a kiemelkedő munkavégzést.
- 13.A vezetői kontroll egyértelmű elvárások mentén, szabályozott módon történik.
- 14.A gyermekotthonban dolgozók jólléte és munkavégzése érdekében támogatja a gyermekotthon vezető, intézményvezető a rekreációs, szabadidős elfoglaltságok szervezését, hogy a munkatársak közös, pozitív élményeket nyújtó programokon vehessenek részt.

Az intézményen belüli részlegek együttműködése

Tartalmi leírása:

A gyermekotthon sokrétű feladatát a szervezeti egységek, részlegek összehangolt munkájával látja el. Az együttműködés nélkülözhetetlen eleme az eredményességnek az egységes nevelési szemlélet képviselésében, a családokhoz fűződő viszonyban és más intézmények szakembereivel való kapcsolatban. Az intézményben nyílt, világos kommunikációs technikák működnek.

Tevékenység célja:

Az intézmény, mint szervezet és annak egységei, szakemberei folyamatos és hatékony együttműködést valósítanak meg, a gyermek legjobb érdekének és szükségleteinek érvényre juttatásához.

A tevékenység részletes leírása:

1. Intézményen belüli részlegek: előzetes, javító és speciális gyermekotthon és iskola. Míg az előzetes egy zárt, szigorúbb rendszer, addig a javító I.- II.- III. lehetőségével (előrelépés) nagyobb lehetőséget ad a bizonyításra.
2. A speciális gyermekotthon speciális szükségletű fiatalok oktatására, nevelésére, fejlesztésére alakult. Fokozati rendszer alapján működik: befogadó – kezdő – haladó – önálló – visszalépő fokozatok vannak, a cél az önálló fokozat elérése.

3. Mindhárom csoport fiataljai az intézmény belső iskolájában tanulnak, a javítóban lévő és a speciális szükségletű fiataloknak lehetőségük van külső iskolában tanulni /szakma tanulás/.
4. A csoportok a törvényi szabályozásoknak megfelelően találkozhatnak. Nevelők, tanárok, gyógypedagógusok jelenlétében.
5. Kapcsolódási pont az iskola, ahol a fiatalok osztályfokuknak megfelelően részesülnek oktatásban, szakos tanárok, gyógypedagógusok és fejlesztőpedagógusok segítségével, délutáni korrepetálással is, ha szükség van rá.
6. Az intézmény belső és külső programokat szervez, melyek a családi és nemzeti ünnepekhez kapcsolódnak és a hagyományos intézményi rendezvények adnak teret az együttműködésre. pl. farsang, Roma nap, Vadvirág fesztivál, Gyermekvédelmi napok
7. Szervezett kulturális programok, kirándulások is a szorosabb együttműködésekre adnak lehetőséget. Programfelelősök – iskolai tanárok, és/ vagy nevelők készítik elő és szervezik a csoport összehangolt munkáját.
8. Az együttműködés szakmailag fontos területe a napi értékelés, az iskola utolsó órája után kerül rá sor. Minden osztály, minden csoport jelen van, az iskolavezető, a tanárok, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus és a csoportnevelők jelenlétében kerül sor a fiatalok értékelésére és/ vagy elmarasztalására, itt történik a délelőtti munkáról kialakított vélemények, információk cseréje. Ez egyaránt segíti az aznap délutáni foglalkozások menetét.
9. A heti team az egyes részlegeknek (iskola és előzet, iskola és javító, iskola és speciális gyermekotthon): az iskolavezető irányításával a tanárok, gyógypedagógus és fejlesztőpedagógus megbecsülik az adott részleg fiataljainak iskolai és csoportbeli munkáját, jelzik egymás felé a fiatalnál tapasztalt változásokat (az eredményeket, lemaradást, korrepetálást, a csoportban való működést, fejlődés irányát, ennek okait).
10. A megbeszéléseken a pszichológus is részt vesz, aki hetente legalább egyszer (ha szükséges többször is) beszélget minden fiattal és jelzi tapasztalatait a team felé, ezzel segítve a kollégák munkáját.
11. Aktuálisan esetelemzéseket is tartanak, ami segíti a mögöttes dolgok, okok minél szélesebb és körültekintőbb feltárását, sőt lehetőséget adnak az egyes esetek prevenciójánál is. Az esetelemzésen az egészségügyi kollégák, munkavezetők, gyermekfelügyelők is részt vesznek. A több szempontú vélemény kialakítása közelebb hozza a minél jobb megoldást.
12. A havi team helye az iskolai, gyermekotthoni, speciális részleg és munkahelyi feladatok és munkák értékelésének. Ezen minden dolgozó részt vesz. Értékelik a fiatal egész havi munkáját. Itt javasolják a csoportvezetők előzetes egyeztetéssel, dokumentálva a fiatal egyik fokozatból másikba való átlépését vagy visszaminősítését meghatározott időre, meghatározott feltételekkel.

Emlékeztetőben, csoportnaplóban dokumentálva részlegvezetői és/ vagy igazgatói döntéssel.

- 13.A havi team dönt a külső és belső programok szervezéséről, a felelősök felkérése is itt történik, az együttműködő részlegek itt beszélnek meg a részfeladatokat és egyéb technikai feladatokat.
- 14.A havi értékelést az iskolavezető hívja össze, mindig egy megadott napon úgy készítve a beosztást (részlegvezetők), hogy mindenki részt vehessen rajta. Itt kerül sor az iskolai, csoport, műhelymunkák és programokon való szereplések értékelésére, jutalmazására, oklevelek átadására. Az ellenőrökben és a csoportnaplóban dokumentálják.
- 15.A munkavezető naponta és havonta készít értékelést, amit rögzít a műhelynaplóba, és tájékoztatja a csoportban dolgozókat az ott lévő fiatalok teljesítményéről, a plusz munkák elvállalásáról (kert, konyha, park).
- 16.A munkavezetők közösen a javítós, előzetes és speciális otthonban lévő fiatalokkal szakkörök keretén belül (heti egy alkalom) egy- egy csoportnevelő segítségével (aki felügyeli a munkát, segíti a külső szakkörvezetőket, tájékoztatják a külsősöket a fiatalokról) különböző tárgyakat készítenek (kiállításokra, karácsonyi vásárra, Roma napra stb.)
- 17.A szakkörvezetők minden szakköri nap után minősítik a fiatalt, munkáját, magatartását, ez az átadás- átvételkor történik és dokumentálják a csoportnaplóban.
- 18.Minden team után minden fiatal tájékoztatást kap az aktuális helyzetéről. (Fokozat, dicséret, kimenők, eltávozás havi egy vagy két alkalommal és/ vagy marasztalás) Ezt a nevelők a gyermekfelügyelőkkel együtt közlik, leírják és jól látható helyre kiteszik.

5.3. Személyi feltételek

- gyermekotthoni gyám
- gyermekotthon vezető/szakmai vezető
- nevelő
- gyermekfelügyelő
- gyermekvédelmi asszisztens
- családgondozó
- fejlesztőpedagógus
- pszichológus
- növendékügyi előadó/gyermekevédelmi ügyintéző
- gyermekjóléti szolgálat családgondozója
- gyámi, gondozói tanácsadó
- gyámhivatali ügyintéző
- oktatási-nevelési intézmények munkatársai
- egészségügyi intézmények munkatársai
- egyéb szereplő

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítani kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Olyan kulcskompetenciákat tartunk fontosnak megnevezni, amik alapvetően, elsődlegesen meghatározóak a gyermekek és fiatalok teljes körű ellátásának biztosításához – a gyermekkel és a szülővel való kapcsolatban, továbbá a szakemberek között.

- Szakmai felkészültség és továbbképzés, önképzés
- Rendszerszemlélet
- Együttműködési készség
- Szervezési készség
- Kommunikációs készség
- Konfliktuskezelési képesség
- Asszertivitás
- Empátia, tolerancia
- Kreativitás
- Hitelesség

5.5. Tárgyi feltételek

A jogszabályban előírtakon túl szükséges biztosítani a gyermek életkorának, fejlettségének megfelelő:

- fejlesztő játékok, eszközök
- sporteszközök
- megfelelő bútorozottság
- személyes tárgyainak biztonságos elhelyezését szolgáló szekrény

A segítő szakemberek számára:

- szülői, hozzátartozói kapcsolattartásra alkalmas helyiség: berendezése, a helyiség hangulata szolgálja a kapcsolattartás elősegítését.
- megfelelő irodahelyiségek
- saját, zárható szekrény/asztal, a gyermeket és a családot érintő bizalmas eredmények, vizsgálatok diszkrét kezelésére
- ügyintézéshez szükséges kommunikációs eszközök és irodaszerek
- a családgondozó mobilitását biztosító jármű/közlekedési eszköz
- a fejlesztőpedagógus által használt helyiség lehetőleg csak fejlesztőpedagógia célokat szolgáljon
- a gyermek fejlesztéséhez szükséges eszközök széles skálája álljon rendelkezésre
- a pszichológus számára szükséges biztosítani korszerű és hitelesített személyiségvizsgáló tesztek

- a pszichológus egyéni terápiás képzettségéhez – pl. videohome tréning – igazodó berendezés és eszközök

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Befogadás	írásos és szóbeli tájékoztatók száma/év	tájékoztató kiadványok, csoportnapló
2. Gyámság	a gyám és a gyermek kapcsolata megfelelő	elégedettség vizsgálat
3. Kapcsolattartás a hozzátartozókkal (családgondozás)	kapcsolattartás száma/gyermek/hó	csoportnapló
4. Gondozás, nevelés	a megvalósult egyéni gondozási terv/gyermekek aránya	egyéni gondozási-nevelési terv, felülvizsgálati jegyzőkönyv
5. Otthonos lakhatás	a gyermek otthonosan érzi magát	elégedettség vizsgálat
6. tanulás, iskoláztatás	- igazolatlan órák száma/gyermek/tan év - fejlesztőpedagógiai foglalkozásban részesülők aránya	- iskola jelzése (bizonyítvány) - haladási napló, munkabeszámoló
7. szabadidő	különórak, szakkörbe, sportkörbe járó gyermekek aránya/százalék	csoportnapló
8. identitás, élettörténet	élettörténet könyvvel rendelkező gyermekek aránya	élettörténet könyv
9. engedély nélküli eltávozás (szökés)	engedély nélkül eltávozott gyermekek aránya/százalék	csoportnapló
10. intézmények közötti, külső együttműködés	gyermekszám/konzultációk, esetkonferenciák, szakmai megbeszélések száma	emlékeztető, jegyzőkönyv
11. munkatársak mentálhigiénéje	szupervízióban, esetmegbeszéléseken résztvevők aránya (összes munkatárhoz képest)	éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

Befogadás:

- Az intézmény a szükséges módokon – nyomtatott tájékoztató anyag, intézmény honlapja, személyes látogatás - tájékoztatta a gyermeket az új gondozási helyéről. Lehetővé teszi a befogadást megelőzően a gyermek és a szülő számára a gyermekotthon megismerését.
- A gyámi, gondozói tanácsadó tájékozódik a gyermek informáltságáról, beilleszkedési folyamatán aktuális állapotáról.
- A gyermekotthon hiánytalanul megkapta a gyermekre vonatkozó adatlapokat.
- A szülőnek módjában volt megismerkedni a gyermekotthonnal, a gyermek gyámjával.
- A gyermek és szülő dokumentáltan részt vett az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítésében.

Gyámi tevékenység:

- A gyám dokumentáltan részt vett az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítésében és felülvizsgálatában.
- A gyám rendszeresen találkozik a gyermekkel, a gyermek ismeri az elérhetőségeit.
- A gyermek számára biztosított, hogy igény szerint bizalommal fordulhat a gyámhoz.
- A gyám megtette a szükséges jognyilatkozatokat, eljárta a konkrét törvényes képviselőt igénylő ügyekben.
- A gyám a gyermek sorsát érintő kérdésekben egyeztetett a szülővel.
- A gyám kapcsolata rendszeres a gyámi, gondozói tanácsadóval.
- Gondoskodott a gyám a gyermek vagyonának hasznosításáról, erről rendszeres időközönként számadást, végszámadást készített.
- A gyám elkészítette és megküldte a gyámhivatalnak a jelentését, a helyzetértékelő adatlapot.
- A gyám jelen volt az elhelyezési értekezleten, felülvizsgálati tárgyalásokon, esetkonferenciákon.
- A gyám kérvényezte a gyermek gondozási helyének felülvizsgálatát, amennyiben úgy ítélte meg, hogy jelenlegi gondozási helyén a gyermek szükségletei már nem elégíthetők ki.
- A gyám az illetékes gyámhivatal felé javaslatot tett a gyermek gondozásának megszüntetésére, vér szerinti családba történő visszahelyezésére, ha beutalásra okot adó veszélyeztető körülmények már nem állnak fenn.

Családgondozói tevékenység:

- A gondozási hely családtámogatási stratégiája, cél- és feladatrendszere az egyéni elhelyezési tervben leírtakra épül.

- A családgondozó elkészítette és vezeti a Családi kapcsolatok, családgondozás tervezése nevelésbe vétel esetén elnevezésű adatlapot.
- A gyámhivatali határozatban lefektetett kapcsolattartási szabályozásnak eleget tett a gyermekotthon.
- A gyermekkel és a szülővel megbeszélte, értelmezte a családgondozó a kapcsolattartás tartalmi és formai kérdéseit.
- A gyermekotthon biztosítja a gyermek és a kapcsolattartásra jogosult szülő, hozzátartozó számára a látogatások ideje alatti együttlét zavartalan körülményeit.
- A gyermek fejlődéséről a gyám, nevelő, illetve a családgondozó dokumentáltan folyamatosan informálja a szülőt.
- A gyám, a nevelő, illetve a családgondozó a gyermek előéletének alakulásáról, főbb történéseiről, a szülő gondozási-nevelési tapasztalatairól, sikereiről és kudarcairól tájékozódott a szülőtől.
- A szülő ismeri a gyermek lakókörülményeit, életvitelét, bekapcsolódik a napi eseményekbe.
- A szakmai team nyomon követi és dokumentálja a gyermek-szülő kapcsolat jellemzőinek változásait.
- A szakmai team a gyermek gondozásának, nevelésének, fejlesztésének részesévé teszi a szülőt.
- A gyermekek maguknál tarthatják és gyarapíthatják a családjukhoz kötődő személyes tárgyaikat.

Gondozás, nevelés

- A gondozószemélyzet nem tesz olyan lépéseket, amely indokolatlanul - azaz elkerülhetően - megbontja a gyermekközösség személyi állandóságát.
- A bekövetkező változásokra felkészítik a gyermekeket.

Otthonos jellegű lakhatás, személyes tér biztosítása:

- Az intézmény elhelyezési körülményei otthonos jellegű lakókörülményeket biztosítanak.
- A lakóegységekben funkcionál a háztartásvezetés, háztartásszervezés.
- A gyermek igényeinek megfelelően dekorálhatja a szobáját, egyeztetve a nevelővel.
- A lakóegységekben kialakításra került a gyermekek személyes tere.
- A gyermekek maguknál tarthatják, szobájukban elhelyezhetik, gyarapíthatják és használhatják a személyes tárgyaikat.
- A gondozó megteremti a személyes eszközök, felszerelések elhelyezési és tárolási feltételeit, valamint a biztonságos megőrzés garanciáit.

Tanulási teljesítmény, művelődés segítése

- A játéktevékenységre építő - kiscsoportos és egyéni - fejlesztő foglalkozások céljait, módszereit és ütemtervét dokumentálják.

- A gyermek a szükségleteinek és képességeinek megfelelő iskolába jár.
- Iskolaváltásra csak elkerülhetetlen esetekben kényszerül a gyermek.
- A gondozó minden szükséges iskolai - tanulást segítő - felszerelést a gyermek rendelkezésére bocsátja.
- A tanuláshoz optimálisnak mondható lakóhelyi körülmények biztosítottak.
- Adottak a feltételei annak, hogy a gyermek az iskolai közösségi életben tevőleges szerepet vállaljon.
- Elkészült az egyéni gondozási-nevelési program részét képező tanulmányi terv.
- A szakszemélyzet napi rendszerességgel segíti a gyermeket a tanulási technikák és a megtanulandó ismeretek elsajátításában.
- A gyám és a nevelő a gyermekkel és a szülővel közösen döntött a továbbtanulás kérdésében.
- A nevelő - minél nagyobb gyakorisággal - lehetőséget teremt a gyermekek kulturális rendezvényeken való részvételéhez.

Tehetséggondozás

- A nevelő kitüntetett figyelemmel van a gyermekek tehetségének felismerésére: minden gyermeknél keresi és feltárja, hogy milyen területen mutat kimagasló képességet, és dokumentáltan a kibontakozásához lehetőséget biztosít.

Pályaorientációs támogatás

- Szervezett foglalkozásokkal fejleszti a nevelő a gyermekek pályaválasztási motivációját, választott szakmához kapcsolódó személyiségvonásait.
- A foglalkozássorozat tervét és értékelését a gondozó dokumentálja.
- A pályaválasztási döntés meghozatalában a gyám konzultál a szülővel, a nevelővel. Nézetazonosság hiányában a gyám megkeresi a gyámhivatalt.

Szabadidő-eltöltés, rekreáció

- A nevelő mindenekelőtt a lakókörnyezetben fellelhető szolgáltatók révén biztosítja a gyermekek hatékony szabadidő-eltöltését.
- Az intézmény - a lehetőségeihez mérten - többféle, változatos tartalmú, érdeklődést kiváltó, célzott, esetlegesen terápiás hatású szabadidős tevékenységbe vonja be a gyerekeket.
- A foglalkozások előkészítésének részeként foglalkozási terv készül.
- A gyermekek gyakran vesznek részt kirándulásokon, minden évben elmennek üdülni, táborozni.
- A tábori programok tematikája az öntevékenységre, az önállóság fejlesztésére alapozódik.
- A gyermek játéktevékenységének kibontakozásához a gondozó inspiráló, motiváló környezetet hoz létre, rendelkeznek életkorhoz és érdeklődéshez igazodó játékszerekkel.

Nemzeti és kisközösségi hagyományőrzés, ünnepi megemlékezés

- Megteremtik annak lehetőségét, hogy a népi ünnepkör hagyományaiba betekinthessenek a gyermekek, s gyakorolhassák a tradicionális szokásokat: a gyermekek ápolják a népi ünnepkör szokásait.
- A név- és születésnapok személyes hangvétellű megünneplése, az érintett gyermek felkészítése és megajándékozása minden esetben megtörténik.
- A gyermekek karácsonykor személyre szóló ajándékot is kapnak.
- A szülőt meghívják az ünnepi eseményre.

Vallásgyakorlás

- Ismerik a gyermek vallási hovatartozását – vagy annak megismerésére kísérletet tettek -, a gyermek és a szülő vallásgyakorlással kapcsolatos igényét.
- Támogatást kap a gyermek a nevelőtől ahhoz, hogy gyakorolhassa vallását, valamint lehetőséget arra, hogy vallásoktatáson vehessen részt.

Nemzetiségi, etnikai kultúra közvetítése

- Az érdeklődő gyermekeket megismertetik egy vagy több nemzetiségi, etnikai kisebbség történelmével, kulturális sajátosságaival, művészeti értékeivel.
- Van kapcsolat helyi társadalmi szervezetekkel, az érdeklődő gyermek részt vesznek e szervezetek programjain.
- A nemzetiségi, etnikai hovatartozás megerősítését segítő foglalkozások tematikáját, ütemezését és a végrehajtás tapasztalatait a gondozószemélyzet dokumentálja.
- Határozottan fellépnek a gyermek hátrányos megkülönböztetésével szemben, ha erre utaló jeleket tapasztalnak (pl. az iskolában).

Származás és élettörténet ismerete

- Dokumentumok, tárgyi emlékek, fényképek felkutatásával, megőrzésével és készítésével gondoskodnak a gyermek élettörténetének feltárásáról és megörökítéséről.
- A gyermek rendelkezik féléven belül róla készült fényképpel.
- A nevelő a gyermeknek élettörténetkönyvet vezet és „emlék-dobozt” állít össze.
- A nevelő a személyes emléktárgyakat a távozó gyermeknek / új gyámnak átadja.

Nemiséghez, szexualitáshoz viszonyulás

- A szexualitás témájában szervezett csoportfoglalkozás tervét, tematikáját, ütemezését, tapasztalatait dokumentálja.
- Segítséget kap a szexuális problémával küzdő fiatal (elsősorban segítő beszélgetés formájában).

Személyes és közösségi érdekek képviselése

- Minden esetben meghallgatják a gyermek véleményét, javaslatát vagy panaszát, és lehetőség szerint figyelembe veszik azokat.
- A gyermek - amennyiben személyiség- és egészségállapota engedi - jelen van a felülvizsgálati tárgyaláson, sorsát érintő megbeszéléseken, és véleményt nyilvánít.
- A nevelő felkészíti a gyermeket jogai ismeretére és gyakorlására.
- Adott az intézményben a gyermekönkormányzat működésének, e tevékenység érdemi végzésének feltételrendszere.
- Az intézményben érdekképviselői fórum segíti a gyermekek és fiatal felnőttek szempontjainak és jogainak érvényesülését.
- A gyermek számára ismert a gyermekjogi képviselő elérhetősége.
- A gyermeket érő sérelmekre, a megfogalmazott panaszokra minden esetben születik szakmai válasz, a probléma megoldását előmozdító intézkedés.

Közösségi kapcsolati háló

- A gyermek barátait ismeri a nevelő.
- Támogatják a gyermeket abban, hogy rokonaival, barátaival barátjával/barátaival kapcsolatot tarthasson (kölsönös látogatások, közös programok).
- A gyermek részt vesz a helyi intézmények, civil szervezetek tevékenységében.

Intézményen belüli agresszió megelőzése és kezelése

- A szakemberek a pozitív mintanyújtás érdekében célzott képzéseken vesznek részt.
- Különböző tevékenységek során biztosítják az együttműködés gyakorlását, a szociális készségek fejlesztését.
- Konfliktuskezelési módszereket tanítanak a csoport tagjainak.
- Konfliktus esetén alkalmazzák a helyreállító igazságszolgáltató módszert.
- Tanítják és jutalmazzák a nem agresszív megnyilvánulási módokat.
- Az agresszív viselkedés büntetése mellett más megoldások tudatosítására is sor kerül.

Engedély nélküli eltávozás a gyermekotthonból, gyermek megtalálása esetén:

- Minden esetben megtörténik a visszaszállított gyermek meghallgatása.
- A körözés kiadásának tartalmi és formai követelményeit maradéktalanul teljesítik.
- Minden esetben a gyermekotthon kísérletet tesz a gyermek felkutatására (párhuzamosan a rendőrségi körözés kiadásával).
- Megfelelően dokumentáltak a körözéssel kapcsolatos események.
- Preventív lépéseket tesznek a szökés ismétlődése ellen.

Önálló életre felkészítés:

- A gyermek bekapcsolódik a házi- és házkörüli munkába, megtanulja az alaptevékenységeket.
- Az önellátási tevékenységeket korának, állapotának megfelelően, egyre önállóbban végzi.
- A gyermek a zsebpénzt megkapja, személyes szükségleteire használja fel.
- A zsebpénz felhasználásában, beosztásában segítséget nyújtanak.
- A csoportgazdálkodásba bevonják a gyerekeket, tanítják a pénzfelhasználást, háztartásszervezést.
- A gyermek egyre önállóan osztja be idejét, tervezi a napi vagy heti tevékenységeit.
- A gyermeknek megtanítják az ügyintézési teendőket, megismertetik őket a különböző helyszínekkel.
- A gyermek számára fontos személyek bevonásra kerülnek jövője tervezésében.

Az átmeneti nevelésbe vétel felülvizsgálatának előkészítése és lebonyolítása

- A gyermek helyzetének felülvizsgálatára az előírt időben sor került.
- A szakmai szereplők a megadott határidőn belül elkészítették, és továbbították a gyermek helyzetének értékelését tartalmazó adatlapot.
- A felülvizsgálati tárgyaláson részt vett valamennyi érintett személy.
- Az érintettek megkapták a felülvizsgálaton elhangzottakat rögzítő „GH” adatlapot.
- A gyermek, a szülő, a felülvizsgálaton érdemben részt vett módot kapott véleményének megfogalmazására.

Gyermekotthonból speciális otthonba történő áthelyezés

- A gyermek tudja a gondozási hely váltásának okát, nem büntetésként élte meg az áthelyezését.
- Elkészült a részletes esetelemzés.
- Megtörtént az intézményközi esetmegbeszélés lefolytatása.
- A gyermek már megismerhette új nevelőjét, illetve lakókörnyezetét.
- A gyermeknek lehetősége volt elbúcsúzni a lakóközösség tagjaitól.
- A gyermek magával vitte az új otthonába valamennyi személyes tárgyát.
- A gyermek visszalátogathat a volt gondozási helyére.

A vérszerinti családba visszahelyezés folyamata

- Megfelelő időben mérlegelték, és megalapozottan kezdeményezték a nevelésbe vétel megszüntetését.
- A döntések a gyermek életkorától, értelmi fejlettségétől függően és a szülő bevonásával történtek.
- A gyermek és a szülő megfelelő tájékoztatást kapott a gondozásból való kikerülés lépéseiről, a folyamat időtartamáról.
- A gyermeknek lehetősége volt elbúcsúzni a lakóközösség tagjaitól.

- A szülő a gyermek hazakerülését követően sem maradt magára a megoldandó problémákkal.
- A gondozásból való kikerülést követően a gyermek meglátogathatta korábbi gondozóját.

A gyermekotthon és a gyermekjóléti szolgálat együttműködése

- A jogszabályban előírt kötelezettségnek eleget tesznek.
- A gyermekotthon és a gyermekjóléti szolgálat munkatársa kölcsönösen tájékoztatja egymást a gyermek, illetve a család helyzetéről.
- A gyermekotthon rendelkezik a Törzslappal, „GYSZ-2”, „GYSZ-3”, „GYSZ-4” adatlapokkal.
- A gyermekjóléti szolgálat családgondozója meglátogatta a gyermeket, ismeri a gondozási helyét.
- A gondozási hely és gyermekjóléti szolgálat együttes családlátogatásaira dokumentáltan sor került.
- A „GH-2” és a „GYSZ-7” adatlapokon, illetve külön megállapodásban rögzített módon tartja a kapcsolatot a két családgondozó.
- A gyermekotthon értesítette a gyermekjóléti szolgálat családgondozóját a gondozás megszűnéséről.

A gyám, a gondozó és a gyámi, gondozói tanácsadó együttműködése

- A gyámi, gondozói tanácsadó rendelkezik az aktuális „GH-1” és „GH-3” adatlapokkal.
- A gyám és a gondozó rendszeresen beszél a gyámi, gondozói tanácsadóval, folyamatosan tartják a kapcsolatot.
- A gyermek rendszeresen találkozik a gyámi, gondozói tanácsadóval, ismeri elérhetőségét.
- A gyermekotthon rendelkezik az aktuális „TESZ-3” adatlappal.
- A gyám és a gondozó intézkedett a gyámi, gondozói tanácsadó jelzése alapján.

A különböző gondozási helyen élő testvérek közötti kapcsolattartás

- A gyermekotthonban nyilvántartják a gyermek (fél)testvérének/testvéreinek (a továbbiakban: testvér) nevét, főbb adatait, gyámjának nevét, lakcímét, elérhetőségét.
- A gyermek rendelkezik a testvéréről fél éven belül készült fényképpel.
- A gyermek rendszeresen személyesen találkozik a testvérével.
- A testvérek közötti találkozásokon jelen volt a kapcsolattartásra jogosult szülő is.

A szakemberek képzése, szakmai támogatása, mentálhigiénés védelme

- A gyermekotthonnak van kapcsolata az elérhető szolgáltatókkal, szakemberekkel, szakmai szervezetekkel.
- A gyermekotthonban dolgoznak önkéntes segítők.

- Az intézmény rendelkezik hosszú távú és éves továbbképzési tervvel.
- Az intézmény által biztosított az egyéni és/vagy csoportos szupervízió.
- A munkatársak többféle szakmai képzésen, továbbképzésen vesznek részt. Az így szerzett ismereteiket ellenőrizhető módon alkalmazzák munkájukban.
- Az intézményi munkavégzést rendszerint team munkában végzik.
- A munkatársak részt vesznek közös szakmai programokon és rendezvényeken.

Nevelési felügyelet a speciális gyermekotthonban

- Megtörtént a gyermek önmagára és/vagy környezetére veszélyes magatartásának elhárítása.
- A gyermek tájékoztatása a soron követő intézkedésekről:
- a gyermek személyes szabadásának korlátozásáról a gyámhivatal haladéktalan értesítése
- a gyermek személyes szabadásának korlátozásáról a gyermekjogi képviselő haladéktalan értesítése
- a gyermek személyes szabadásának korlátozásáról a gyám haladéktalan értesítése
- a gyermek személyes szabadásának korlátozásáról a gyermekvédelmi szakértői bizottság haladéktalan értesítése
- a gyermek személyes szabadásának korlátozásáról az intézmény orvosának, pszichológusának haladéktalan értesítése
- a gyermekjogi képviselő személyesen találkozik a gyermekkel
- negyvennyolc órát meghaladó személyes szabadság korlátozása esetén megtörténik a nevelési felügyelet kezdeményezése
- a gyámhivatal meghallgatja a gyermeket, törvényes képviselőjét, gyermekjogi képviselőt, a gyermekotthon vezetőjét, a gyámi-gondozói tanácsadót
- a gyermekvédelmi szakértői bizottság a nevelési felügyelet indokoltságát/indokolatlanságát szakvéleményben írja le
- az illetékes gyámhivatal felkérte a gyermekjogi képviselőt a gyermek törvényes képviselőjére
- az illetékes gyámhivatal határozatot hozott a nevelési felügyelet időtartamáról
- megtörténik a gyámhivatal, a gyermekjogi képviselő, a megyei, fővárosi, gyermekvédelmi szakértői bizottság, a gyám, a gondozott gyermek szüleinek értesítése a nevelési felügyelet megszüntetéséről.

Az intézményen belüli részlegek együttműködése

- Az intézményen belül működő részlegek, szakmai egységek között folyamatos információáramlás történik.
- A szakmai egységben dolgozó szakemberek az intézmény jól bevált rendje és a gyermek aktuális szükségleteinek megfelelő rendszerességgel tartanak szakmai konzultációt.

- Együttműködésben értékelik az egyéni gondozási-nevelési terv megvalósulást és minden a gyermek életében jelentős történést.
- A különböző szakmai egységek közös programokat szerveznek a gyermeknek.
- A gyermekotthon az együttműködés sikeres formáit jó gyakorlatnak tekinti és elterjesztéséről gondoskodik.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Domszky András 1999. A gyermekotthonok működésének szabályairól és követelményeiről. Módszertani levél. Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet. Budapest.
- Domszky András - Büki Péter 2001. Gyermekvédelem és gyógypedagógia, avagy különtámogatást igénylők a gyermekvédelem rendszerében. Educatio 2001/2.
- Domszky András 2006. Gyermekotthoni szakmai program rendszerszemléletű kialakítása. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Hajdúné Kálmán Margit 2007. Néhány észrevétel a speciális ellátást biztosító szolgáltatásokról. Család, gyermek, ifjúság, 16. évfolyam, 3. szám.
- Herczeg Rita 2006. Gyermeki jogok a gyermekotthonokban. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Miklósi Balázs 2008. Pedagógiai módszerek, eszköztárak a Kornis Klára Gyermekotthon és szakiskolában. Család, gyermek, ifjúság, 17. évfolyam, 5. szám.
- Pósa Róbert 2007. Ettől jobb lesz? Avagy a Szegedi Fiú Speciális Gyermekotthon bemutatása. Család, gyermek, ifjúság, 16. évfolyam 3. szám.
- Rácz Andrea – Szombathelyi Szilvia 2006. A magyar gyermekvédelmi rendszer In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.
- Rácz Andrea 2006, Gyermekotthonokban dolgozók véleménye a szakmai munka tartalmáról In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

53. §,

57. -59. §,

77. – 81. §,

81/A. §,
84.-89. §

15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

75.§,
76.- 89.§
109. §,
113.-119. §,
124. §,
125/A. §
126. §,
126/A. §,
127. §,
128/A. §,
130.-135. §,
1. sz. melléklet II. 2., 2/a), 2/b), 2/c), 2/ca) pontja

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról
127. - 130. §

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
93. - 110. §

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.
2. A 15/1998 (IV.30.) NM rendelet 76 §-át összhangba kell hozni a 77 §-val, mert a mellékelt számítás szerint nem biztosítható az ellátás:
15/1998. NM. rendelet 76.§. A napi ötszöri étkezésre fordított költség összege nem lehet kevesebb a nyugdíjminimum 2,4%-nál. Az egy hónapban $30 \times 2,4\% = 72\%$ $28500 \times 0.72 = 20520$ forint 15/1998. NM rendelet 77§. A ruházat nem lehet kevesebb a nyugdíjminimum 250 %-nál. $28500 \times 2.5 = 71250$, $71250 : 12 = 5937$ forint, $20520 + 5937 = 26457$ forint. Az ellátmány pedig 21300 forint gyermekenként! Tehát ez egy kivitelezhetetlen jogszabály. Annál is inkább, mert a következő jogszabályokba még fel van sorolva, hogy mit kell még biztosítani a gyermek számára. Ezt a nagy különbséget, hiányt még a letéti számla felhasználásával sem lehet kompenzálni.
3. A 15/1998. (IV.30.)NM rendelet tegye lehetővé gyógypedagógus alkalmazását a gyermekotthonban, a fogyatékoságuk miatt különleges szükségletű gyermekek számarányától és fogyatékoságuk súlyosságától függően.
4. A 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 2. sz. melléklete tegye lehetővé gyermekfelügyelői munkakörben gyógypedagógiai asszisztens alkalmazását, ha a gyermekcsoport összetétele indokoltá teszi.
5. Javasoljuk, hogy az otthonteremtési támogatás elbírálásakor a gondozásban töltött idő számításába az ideiglenes hatályú beutalás időtartama is kerüljön beszámításra.
6. Javasoljuk, hogy az utógondozói ellátás megszüntetéséhez az érdekképviselői fórum véleményét ne kelljen kikérni abban az esetben, ha a fiatal már nem a gyermekotthonban tartózkodik (pl. külső férőhely).
7. Javasoljuk, hogy a speciális szükséglet tüneteit mutató gyermekek GYVSZB általi vizsgálata élvezzen soronkívüliséget.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Otthont nyújtó ellátás a nevelőszülői családban

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

1. Cél, funkció	3
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3. Alapelvek	4
3.1. Önrendelkezés.....	4
3.2. Részvétel	4
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4. Eredményesség	5
3.5. A legkisebb beavatkozás elve	5
4. A szolgáltatás leírása	5
5. Protokoll	5
5.1. Szereplők:	5
5.2. A szolgáltatás részletes leírása	5
5.2.1. Nevelőszülői kihelyezés szakmai folyamata	6
5.2.2. Befogadás a nevelőcsaládba	7
5.2.3. Gyámság.....	9
5.2.4. Kapcsolattartás a vérszerinti családdal	15
5.2.5. A nevelőszülő működése szakmai csoportban.....	19
5.2.6. Nevelőszülői tanácsadó feladata a szakmai csoportban.....	23
5.2.7. Gondozási hely megváltoztatása.....	28
5.3. Személyi feltételek.....	32
5.4. Kompetenciák.....	32
5.5. Tárgyi feltételek.....	33
6. Indikátorok.....	33
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	34
8. Mellékletek	35
8.1. Szakirodalom	35
8.2. Jogszabályok	35
9. Fogalommagyarázatok	36
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	37

Otthont nyújtó ellátás a nevelőszülői családban

1. Cél, funkció

Tartalmi leírás:

Az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett, ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermeket a gyámhivatal a Megyei/Fővárosi Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság szakvéleménye, valamint a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat elhelyezési javaslata alapján — otthont nyújtó ellátás keretében — nevelőszülő családjában helyezi el.

A nevelőszülő szakmai csoport tagjaként - lehetőleg átmenetileg - a biztonságos otthon élményét, a szülői gondoskodást, és a családi mintát közvetíti a rábízott gyermek számára anélkül, hogy a vérszerinti családot imitálná.

Együttműködik annak érdekében, hogy a gyermek sorsa minél előbb, hazakerüléssel, vagy örökbeadással, esetleg huzamosabb időre szóló nevelőszülői elhelyezéssel véglegesen rendeződjön.

Tartalmi elemek:

- Kihelyezés a nevelőszülőhöz.
- Befogadás a nevelőcsaládba.
- A gyámság elemei:
 - törvényes képviselő,
 - vagyonkezelés,
 - gondozás - nevelés.
- Kapcsolattartás a vérszerinti családdal.
- Működés a szakmai csoportban – tanácsadás, segítség, ellenőrzés:
 - együttműködés a nevelőszülői tanácsadóval,
 - együttműködés a hivatásos gyámmal,
 - együttműködés a gyámi gondozói tanácsadóval,
 - gondozási hely megváltoztatása:
 - nevelőszülőtől új nevelőcsaládba helyezés,
 - gyermekotthonból nevelőszülői családba helyezés,
 - nevelőszülőtől gyermekotthonba helyezés.
 - hazagondozás folyamatában való részvétel,
 - örökbeadás folyamatában való részvétel.

A tevékenység célja:

A nevelőszülői ellátás célja és funkciója, hogy a gyermek számára teremtsen meg a személyes életteret, az érzelmi biztonságot és kötődést, a családi környezetben megélhető személyességet.

- elégítse ki a gyermek egyéni gondozási-nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés, tanulmányi szükségleteit – különös figyelemmel a veszteség feldolgozásra, a fejlesztésre és a tehetséggondozásra,

- a személyiségjogok tiszteletben tartásával támogassa a gyermek önazonosságának megőrzését, élettörténetének megörökítésével fejlessze identitását,
- a nevelőszülő és családja a gyermek számára folyamatos jelenléttel, az állandó elérhetőség lehetőségével segítse a veszteségek feldolgozását, a szociális zavarok kiküszöbölését,
- a nevelőszülő – a belső családi kapcsolatok révén – biztosítsa a családi élet értékrendjének elsajátítását és szocializáljon a családi szerepekre,
- a nevelőszülő és az őt támogató szakmai csoport segítse elő a vérszerinti kapcsolattartást, a családi összetartozást és a szülői kompetenciák megtartását,
- szükség szerint a nevelőszülő támogassa az önálló életkezdést megalapozó utógondozói ellátást, olyan készségek, képességek kialakításával, amelyek a felnőtt életre való alkalmasságot megalapozzák.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A gyermekvédelmi szakértői bizottság által nevelőszülői elhelyezésre javasolt gyermek nevelőcsaládba történő kihelyezése megvalósul.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A gyermek véleménye a nevelőszülőknél történő elhelyezéséről messzemenőig figyelembe vételre kerül. A gyermek önálló véleményalkotását támogatni szükséges a nevelőszülői ellátásról nyújtott minél szélesebb körű ismeretekkel.

A nevelőszülő véleményt alakít ki a családjába kihelyezni szándékozott gyermekről. Véleményformálásához széles körben kap ismereteket a gyermekről, különösen személyiségállapotáról, az átlagtól eltérő szükségleteiről.

3.2.Részvétel

A gyermek a nevelőszülői kihelyezését megelőző előkészítésben részt vesz, illetve életkorától, cselekvőképességétől függően gondozója vagy más szakemberek által biztosítja részvételét, érdekeinek, szükségleteinek érvényesítését.

A nevelőszülő a szakmai team tagjaként vesz részt a döntéshozatalban.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A gyermek érdekérvényesítése egyfelől képviselőin keresztül, másfelől ez irányú készségeinek fejlesztésével valósul meg.

A nevelőszülő érdekeit a folyamatban való részvétele útján érvényesíti. Ehhez elsősorban kellő információval kell rendelkeznie. De a támogató kontroll lehetőségét is biztosítani szükséges pl. azért, hogy ne essen a túlvállalás csapdájába.

3.4. Eredményesség

A nevelőszülői kihelyezés eredményessége akkor mutatkozik meg, ha a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervében foglaltak terv szerint megvalósulnak. A gyermek kötődése és biztonságérzete a nevelőcsaládban kialakul.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyermekvédelmi szakellátásba utalt gyermeknek teljes körű otthont nyújtó ellátást biztosít nevelőcsaládban. A nevelőszülő elsődlegesen a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv, valamint a nevelőszülő és a nevelőszülői tanácsadó által készített egyéni gondozási-nevelési terv szerint végzi feladatát.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek
- kiválasztott nevelőcsalád – együtt élő családtagok, saját gyermekek, korábban elhelyezett nevelt gyermekek
- vérszerinti szülő
- nevelőszülői tanácsadó
- gyámi, gondozói tanácsadó
- alapellátás családgondozója
- szakellátás családgondozója
- hivatásos gyám – amennyiben a nevelőszülő a gondozás nevelésén túl gyámi feladatokat nem vállal
- illetékes gyámhivatal
- egyéb szereplők

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A szolgáltatás a nevelőszülő kihelyezés szakmai folyamatának részleteit tartalmazza. Az előkészítéstől a nevelőszülői családba történő befogadásig, valamint a nevelőszülői gondoskodás időtartama alatt végzendő feladatok szakmai szabályait. Ezek elsősorban a gyámság ellátását, a vérszerinti családdal történő kapcsolattartást, esetlegesen a

gondozási hely megváltoztatásának módját és a nevelőszülő szakmai csoportban való működését taglalják.

5.2.1. Nevelőszülői kihelyezés szakmai folyamata

Tartalmi leírás:

Amennyiben a gyermekvédelmi szakértői bizottság véleménye alapján az adott gyermek számára nevelőszülői elhelyezés javasolt, meg kell találni a gyermek személyes érdekeinek legmegfelelőbb nevelőcsaládot.

A kiválasztás és a kihelyezés előkészítésének sikerességét az alap- és szakellátást képviselő szakemberek — pontos információkra épülő — összehangolt együttműködése biztosítja.

A nevelőszülői kihelyezés célja:

Olyan nevelőcsalád kiválasztása, amely a szükségletek ismeretében elősegíti a gyermek optimálisabb fejlődését, veszteségeinek feldolgozását, képességeinek kibontakoztatását és a gyermekvédelmi gondoskodás idejére kellő biztonságot, kötődési lehetőséget, egyéni bánásmódot tud biztosítani.

A tevékenység részletes leírása:

A szakértői bizottság véleményére alapozva – különös figyelemmel az egészségügyi, fizikai, mentális állapotra, a gyermek szükségleteire – a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elhelyezésért felelős munkatársa felveszi a kapcsolatot a nevelőszülői hálózat szakmai vezetőjével a legmegfelelőbb nevelőszülő kiválasztása érdekében.

A kiválasztás folyamatában résztvevő egyéb szakemberek:

- az alapellátás családgondozója, aki ismeri a gyermek helyzetét, élettörténetét, a vérszerinti szülőt,
- a nevelőszülői tanácsadó, aki felméri a nevelőszülők fogadóképességét, körülményeit,
- ha a gyermek ideiglenes ellátásban részesült, az ideiglenes ellátást biztosító gondozási hely munkatársa, aki a gyermek pillanatnyi állapotát legjobban ismeri,
- ha előre tudható, hogy a nevelőszülő a gyámi feladatokat nem vállalja, a hivatásos gyám.

Döntés születik a nevelőszülő személyéről.

A nevelőszülői tanácsadó előkészíti a kapcsolatfelvételt, korrekt, széleskörű tájékoztatást és — lehetőség szerint — fényképet ad a kihelyezésre váró gyermekről, a várható feladatokról.

Megismerkedik a nevelőszülő és a vérszerinti szülő. A találkozáson jelen van a nevelőszülői tanácsadó, az esetleges ideiglenes gondozási hely,

vagy a gyermekjóléti szolgáltatás munkatársa, szükség szerint pszichológus.

Az eset sajátosságaitól függően a nevelőcsaládot a gyermeknek bemutathatja a nevelőszülői tanácsadó, vagy — ha ez szolgálja az adott gyermek legjobb érdekét — a vérszerinti szülő maga is.

Amennyiben az eset sajátosságai ezt megengedik, a nevelőszülő addig látogatja a gyermeket, amíg a biztonságos kihelyezéshez szükséges, de három alkalomnál nem kevesebbszer. A találkozásokat kezdetben — ha van — az ideiglenes gondozási helyen a nevelőszülői tanácsadó és a gyermekhez legközelebb álló szakember segíti.

A nevelőszülő – a gyermek életkorától függően – minél hamarabb bekapcsolódik a gondozási folyamatba.

A kapcsolat fejlődése során a nevelőszülő egyedül maradhat a gyermekkel a gondozási hely kapcsolattartó helyiségében.

A látogatások kibővülnek az elvitel lehetőségével (rövid séta, játszótér, cukrászda), de még visszatérés a gondozási helyre.

A gyermeket a nevelőszülő otthonában fogadja. A nevelőszülői tanácsadó figyelemmel kíséri a történéseket.

A kihelyezésről szóló döntésben részt vesz a gyermek és a vérszerinti szülő is.

A jogszabályoknak megfelelő nevelőszülői jogviszony létrehozása — a kölcsönös jogokat és köteleességeket meghatározó — írásbeli megállapodás a működtető és a nevelőszülő között, amely felhatalmazást ad, hogy nevelőszülőhöz gyermek elhelyezésére javaslat születhet.

5.2.2. Befogadás a nevelőcsaládba

Tartalmi leírás:

Az ismerkedési folyamat végén a gyermek bekerül a nevelőszülő családjába, ahol sajátos helyzetére tekintettel kiemelt bánásmódban részesül.

A befogadás folyamata magában foglalja a gyermek biztonsági szükségletének kielégítését, a bizalom kiépítését, a nevelőszülő fizikai jelenlétét, a személyre szóló, de tapintatos figyelmet.

A teljes körű ellátás elemein túl ide tartoznak a változások által kialakult nehézségek okán – az esetkezelés módozatai, melyben minden családtagnak szerepe van.

A befogadás – beilleszkedés folyamatát a nevelőszülői tanácsadó gyakori látogatással, intenzív jelenléttel segíti.

A tevékenység célja:

A gyermek bizalma fokozatosan kialakul a nevelőszülő iránt. A kötődés kialakuljon, beilleszkedjen a nevelőcsaládba és annak környezetébe.

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülői tanácsadó az összegyűjtött dokumentációt átadja a nevelőszülőnek, amelyet közösen áttanulmányoznak, értelmeznek, az iratok kezelésével kapcsolatos feladatokat megbeszélik.

A gyermek a nevelőszülővel – a nevelőszülői tanácsadó kíséretében – megérkezik a családba, a felkészített hozzátartozók őszinte, értő figyelemmel fordulnak a gyermekhez, azt a jó benyomást keltve, hogy biztonságban érezheti magát.

A tanácsadó jelenlétének időtartama helyzettől függő, fontos, hogy a család intim szférája érvényesüljön.

A gyermek már ismeri leendő otthonát, elfoglalja a számára kijelölt szobát, berendezkedik. Kedvenc játéka, emléktárgyai, ruhái számára – ezek fontosságát hangsúlyozva – a nevelőszülő segítségével találja meg a legmegfelelőbb helyeket.

A gyermek érdeklődése, kérdései kapjanak kellő figyelmet, az őszinte, informatív válaszok, a megerősítő visszajelzések csökkentik a félelmet, bizonytalanságot. Az ismerkedésbe fokozatosan kapcsolódnak be a külön élő rokonok.

A nevelőcsalád folyamatosan evidenciában tartja és tisztelettel kezeli a vér szerinti kapcsolatok lehetőségét, módját, a korábbi szokásokat, a kötődési pontokat.

A kezdeti időszakban – a gyermek életkorától függően – a család sokat legyen együtt, a közös programok építik a mielőbbi összeegyeztülést, a napi életritmus kialakítását.

A családon belül meghatározásra kerülnek a feladatok, kompetenciák, elvárások.

A nevelőszülő (a nevelőszülői hálózat szakmai programjában foglaltaknak megfelelően a nevelőszülői tanácsadóval együtt, vagy önállóan) felveszi a kapcsolatot az oktatási intézménnyel, előkészítik a gyermek érkezését az óvodába, iskolába.

A nevelőszülő átláthatóan és bármikor elérhetően összeállítja – saját maga és az ellenőrző szervek részére – a gyermek iratanyagát, a nevelőszülői tanácsadó segítségével meghatározza adminisztrációs feladatait.

A következő 30 napon belül a nevelőszülő, a nevelőszülői tanácsadó közreműködésével – helyzettől függően a gyermek, esetleg annak szülője bevonásával – elkészíti az egyéni gondozási – nevelési tervet.

5.2.3. Gyámság

Tartalmi leírás:

A gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló, nevelőszülői családban élő gyermek gyámságát – az illetékes gyámhivatal kirendelő határozata alapján – amennyiben vállalja, elláthatja maga a nevelőszülő, aki ebben az esetben a kiskorú gondozója, nevelője, törvényes képviselője és külön felhatalmazás alapján a vagyonának kezelője.

Ellenkező esetben a gyámhivatal a gyámi feladatok ellátására – a gondozás, nevelés kivételével – hivatásos gyámot rendel.

A tevékenység célja:

A gyámi tevékenység célja a gyermek legjobb érdekeinek képviselete, fejlődésének sokoldalú elősegítése, jogainak érvényesítése, szükségleteinek teljes körű kielégítése, vagyonának védelme.

- Törvényes képviselet

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülő az elhelyezési értekezleten nyilatkozik arról, hogy a gyámság elemei közül a gondozás–nevelésen túl a gyermek törvényes képviseletét is vállalja.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslata alapján a gyámhivatal a nevelőszülőt határozatban gyámként kirendeli. A határozat átvételét követő naptól a gyám jogai és kötelességei életbe lépnek.

A gyám ettől kezdődően a gyermek személyi ügyeiben ellátja a törvényes képviseletet, beszerzi az ehhez szükséges okmányokat (születési anyakönyvi kivonat, társadalombiztosítási kártya, egészségügyi dokumentáció, iskolai bizonyítvány stb.).

A gyermek lakcímét a gyámhivatal határozatban rögzíti. A nevelőszülő, mint gyám haladéktalanul eljár a lakcímet és a tartózkodási helyet is érintő bejelentési kötelezettségében.

A gyámolt betegsége, kórházi kezelése esetén a gyám, írásban hozzájáruló nyilatkozatot ad a műtéti beavatkozáshoz, gyógykezeléshez, altatáshoz.

Jognyilatkozat keretében hozzájárulást ad a gyermek külföldre utazásához, útlevelének, személyi igazolványának kiváltásához.

Továbbtanulás, pályaválasztás vonatkozásában a gyermek képességeire és szükségleteire alapozva, a vér szerinti szülő véleményét figyelembe véve a gyermekkel együtt dönt az életpálya kijelöléséről.

A nevelőszülő gyámként az egyéni gondozási-nevelési terv céljainak és feladatainak megvalósításában folyamatosan előtérbe helyezi és képviseli a gyermek jogait és érdekeit.

Törvényes képviselet keretében a jognyilatkozatokat igénylő ügyekben - családi jogállás módosítása, hagyatéki vagy büntető eljárások, peres ügyek stb. - a gyám megkéri a gyámhivatal jóváhagyását.

Személyes jelenlétével képviseli és támogatja a gyámoltat iskolai fegyelmi vagy rendőrségi, ügyészégi, bírósági eljárásokban, meghallgatáson.

A nevelőszülő gyámként fellebbezést kezdeményezhet a gyermek érdekét, személyiségjogait sértő intézkedésekkel szemben.

A gyermek képviseletének ellátására a gyám eseti gondnok kirendelését kérheti a gyámhivataltól, ha mint törvényes képviselő a gyermeket (1952. évi IV. törvény szerint) nem képviselheti, vagy ha különleges szakértelmet igénylő ügyben nem vállalkozik a gyermek képviseletének ellátására.

A gyám a gyámolt érdekében javaslatot tehet gyermekvédelmi státuszának megváltoztatására, nevelésbe vételének megszüntetésére, örökbeadhatóságára, vér szerinti kapcsolatainak újra szabályozására, utógondozói ellátására, gondozási helyének és a gyám személyének megváltoztatására, gondnokság alá helyezési per kezdeményezésére.

A gyermek kérését, mely a gondozási hely megváltoztatására, kapcsolattartási szabályozásra, gyámváltásra vonatkozik a törvényes képviseletet ellátó nevelőszülő továbbítja a gyámhivatal, illetve a működtető felé.

A gyám megjelenik a gyermek ügyében tartott rendszeres (félévenkénti/évenkénti) vagy soron kívüli felülvizsgálati tárgyaláson, valamint az estkonferenciákon, elhelyezési értekezleten.

A nevelőszülőnek ellátást nyújtóként intézkedési kötelezettsége van a gyermek engedély nélküli eltávozása esetén.

- Értesíti a nevelőszülői tanácsadót, gyámi, gondozói tanácsadót, a vér szerinti szülőt,
- megpróbálja felkutatni a gyermek vélt tartózkodási helyét, illetve megpróbálja felkutatni a gyermeket vélt tartózkodási helyén,
- 14 éven aluli, vagy különleges szükségletű gyermek esetében azonnal, egyébként 24 órán belül értesíti az illetékes rendőri szervet,

- rendőrségi köröztetés esetén a gyám adatszolgáltatással, személyleírással, fényképekkel, a lehetséges tartózkodási helyek megadásával segíti a hatóság munkáját.

A megkerült gyermekkel a gyám és az őt segítő szakmai team feltáró beszélgetést folytat, és az összefüggések ismeretében, szükség szerint a gyám kezdeményezi a kiskorú mentálhigiénés megsegítését.

A nevelőszülői gyám félévente írásos tájékoztatást ad a gyámhivatalnak a gyermeket érintő ügyekről. A „GH – 3” adatlapot a gyám és a nevelőszülői tanácsadó együtt töltik ki (a gyermeket bevonva, amennyiben a gyermek érettsége ezt lehetővé teszi).

Feladatainak ellátásához a gyám segítséget kérhet a területi gyermekvédelmi szakszolgálattól (pszichológusi vizsgálat, gyermekvédelmi szakértői bizottsági véleményezés, jogi tanácsadás).

A gyám a gyámi, gondozói tanácsadóval a gyermek érdekében szorosan együttműködik, azzal partneri viszonyra törekszik, észrevételeit figyelembe veszi, a feltárt hiányosságokban bizonyíthatóan intézkedik.

A nevelőszülő gyámként folyamatosan tájékoztatja a vérszerinti szülőt a gyermek fejlődéséről, életének, mindennapjainak eseményeiről.

➤ Gondozás-nevelés

Tartalmi leírás:

A gondozás – nevelés a nevelőszülő otthonában, családi keretek között és hatások alatt kibontakozó folyamat, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, személyiségének legteljesebb kibontakozását szolgálja, és a szakemberek sokoldalú együttműködése révén realizálódik és tökéletesedik.

A tevékenység célja:

Az egyéni gondozási-nevelési tervben megfogalmazott – a gyermek mindenek felett álló érdekét szolgáló –, az egyéni elhelyezési terv megvalósulását biztosító gondozással, neveléssel kapcsolatos feladatok és célkitűzések megvalósítása.

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülő az egyéni gondozási-nevelési tervben megfogalmazottak szerint, a segítő közreműködőkkel folyamatosan konzultálva kezdi meg gondozó-nevelő tevékenységét.

Saját családjában megteremti a fizikai és a lelki biztonság feltételeit.

A nevelőszülő biztosítja az életkori igényeket kielégítő életteret, nyugodt családi otthont, az élettani szükségletek beteljesítéséhez, a rendszeres

életvitel megvalósításához szükséges feltételeket.

A következetesen alkalmazott elvárásoknak alapja és az eredményes neveléshez nélkülözhetetlen a gyermek testi, szellemi fejlődését elősegítő meleg, elfogadó, bátorító légkör, a feltétel nélküli szeretet, mely megalapozza a kölcsönös elfogadást, a biztonság építését.

Szükség szerint – életkortól függően – elvégzi, vagy segíti a megfelelő testi gondozást, tisztálkodást, egészségügyi ellátást.

Folyamatosan gondoskodik a személyi épség és biztonság, valamint az egészségmegőrzés feltételrendszeréről, az évszaknak megfelelő, a gyermek igényeit kielégítő mennyiségi és minőségi ruházatról.

Az egészségügyi ellátás intézményeivel kapcsolatot tart, a gyermek számára biztosítja a kötelező védőoltásokat, a szükséges szűrővizsgálatokat, fogászati ellenőrzéseket.

A nevelőszülő törekszik az életszükségletekkel kapcsolatos, alapvető higiénés szokások, készségek kialakítására (önálló tisztálkodás, rend, öltözködés, igényesség).

Kialakítja a gyermek napirendjét, ezzel az állandóság megteremtésére törekszik a mindennaposan ismétlődő tevékenységekben. A nevelőszülő ezáltal segíti az időfogalom kialakítását, fokozza a biztonságérzetet, a pozitív énkép épülését.

A nevelőszülő – családtagjainak bevonásával – a meghitt érzelmi kapcsolat, személyes kötődés kialakításán munkálkodik anélkül, hogy a vérszerinti kapcsolatokat felülíró érzelmi kötődést alakítana ki a gyermekkel.

A nevelőszülő felismeri a gyermek átlagtól eltérő viselkedését, azaz a tüneteket azonosítja, és szakember segítségét kéri.

A gyermeket az eddigi életében átélt traumák, veszteségek feldolgozásában segíti, de azok mélységéhez mérten a nevelőszülői tanácsadó útján terápiás segítséget vesz igénybe.

A gondozási folyamatban – a gyermek speciális igényeihez és szükségleteihez mérten – mozgósítja helyzetfelismerő és értékelő képességét.

A nevelőszülő családja modell a gyermek további életéhez – ennek lényege a hiteles élet és a személyes példaadás.

A nevelőcsalád a nevelt gyermek életkorának, élettörténetének, vallási, kulturális és etnikai hovatartozásának megfelelő nevelést biztosít, törekszik a gyermek identitásának megőrzésére, fejlesztésére.

A vérszerinti hozzátartozók felé elfogadó, segít a gyermeknek a kapcsolatépítésben, előkészíti a találkozásokat.

A nevelőszülő kielégíti az intellektuális szükségleteket – tanulási lehetőség, tehetséggondozás, illetve a gyermek helyzetéből adódó lemaradások, hiányosságok pótlása (korrepetálás, logopédus, fejlesztés). Felismeri a tanulási nehézségeket. Ezen feladatkörében együttműködik a szakszolgáltatásokkal és az érintett segítő szakemberekkel.

A gyermek tanulmányaihoz biztosítja a tárgyi feltételeket és az érdeklődésének megfelelő lehetőségeket.

Megalapozza és fejleszti a gyermek tanulási, önművelési szokásait és törekvéseit.

Kapcsolatot tart az oktatási intézményekkel, arra törekszik, hogy a gyermeket és szükségleteit az iskola elfogadja, beilleszkedését előítélet ne akadályozza.

Kielégíti a gyermek tevékenység iránti igényét, a családi munkamegosztás keretei között öntevékenységre, aktivitásra nevel.

Megelőzi vagy csökkenti a sérülés lehetőségét, kezeli a „másságot”, a kudarcot, a fejlődésben való elmaradást.

Fejleszti a gyermek problémafelismerő és megoldó képességét, hogy tudjon felelős döntéseket hozni, fokozza a gyermek önuralmát, önbizalmát, megbízhatóságát.

Folyamatosan kezeli a konfliktusokat, és ezt a képességet igyekszik a nevelt gyermekben is kifejleszteni. Megtanítja véleményének megfogalmazására és annak megfelelő kinyilvánítására.

Közvetíti az általános viselkedési szabályokat, normákat a gyermekek személyes kapcsolataiban – felnőttek és kortársak vonatkozásában egyaránt.

A gyermeket úgy neveli, hogy személyisége értelmi, erkölcsi értelemben optimálisan kibontakozzék, alkalmassá váljék a vér szerinti családba való visszatérésre, örökbefogadásra, illetve az önálló életre.

A nevelőszülő a gondozás–nevelés teljes folyamata alatt, annak eredményessége érdekében feldolgozta eddigi életútját, kialakította kapcsolatrendszerét, a szakemberekkel fenntartások nélkül együttműködik, őszintén és nyíltan kommunikál, nehézségeit időben feltárja, önfejlesztő, minőségbiztosító programokon vesz részt.

➤ Vagyongkezelés

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülő az elhelyezési értekezleten nyilatkozik arról, hogy a gyámság elemei közül a gondozás–nevelésen túl a gyermek vagyoni ügyeiben való képviselőket is vállalja.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslata alapján a gyámhivatal a nevelőszülő határozatban felhatalmazza a gyámolt vagyoni ügyeinek védelmére. A határozat átvételét követő naptól a gyám jogai és kötelességei életbe lépnek.

A gyám a külön felhatalmazás alapján köteles a gyámolt mindennemű vagyoni és pénzforgalmi ügyeiben a legjobb tudása szerint eljárni, vagyonát kezelni, megőrizni, gyarapítani.

A nevelőszülői gyám a gyermek vagyonát leltárral átveszi, a vagyont a vagyonleltár alapján felméri. A vagyonleltár felvétele a korábbi gyám végszámadása, vagy hagyatéki leltár kikérése útján történhet.

Ingatlan vagyon esetében a leltárszerű átvétel után a gyám meggyőződik a hasznosíthatóság, bérbe adhatóság lehetőségeiről.

Ha az ingatlan állapota ezt nem teszi lehetővé, a gyám, a gyámhivatal és az ítélőképes gyámolt együttese dönthet az eladásról.

Az ingó vagyontárgyak esetében a gyám gondoskodik azok szakszerű és biztonságos tárolásáról, érték- és állagmegóvásáról.

Ha szükséges, jogi és szakmai segítséget igénybe véve kezeli a gyámolt ingó és ingatlan vagyonát.

A nevelőszülő vagyongkezelő gyámként a gyermek nevére fenntartásos folyószámlát nyit a gyámhivatal által jóváhagyott pénzügyintézetnél.

Haladéktalanul megigényeli és igazoltan a gyermek teljes körű ellátásában felhasználhatja a családi pótlékot.

Szükség szerint haladéktalanul megigényeli és fenntartásos gyámi folyószámlán helyezi el a gyermek árvajáradékát.

Amennyiben a gyermek érdekében áll, a gyám a gyámhivataltól a gyermek pénzének államilag garantált értékpapírba, biztosítási kötvénybe, ingó vagy ingatlan vagyonba történő befektetését kezdeményezheti.

A kiskorú pénzfelhasználási kérelmét a gyám saját támogató nyilatkozatával együtt továbbítja a gyámhivatalnak.

A nevelőszülői gyám akkor kezdeményezheti a gyámhivataltól a fenntartásos betétből pénzfelvétel engedélyezését, ha a kérés az érdekelt gyermek távlati céljainak teljesülését, tanulmányait, különleges tehetségének fejlesztését szolgálja.

A gyám évente számadást készít a gyermek vagyoni helyzetéről, melyet a gyámhivatal határozatban elfogad. A számadás kiindulási alapja a leltár, tartalma a bevételek és kiadások tételes felsorolásából tevődik össze.

A gyám, a gyámhivatal külön kérésére eseti számadást is készít.

A gyám a gyámi, gondozói tanácsadóval a gyermek érdekében szorosan együttműködik, azzal partneri viszonyra törekszik, észrevételeit figyelembe veszi, a feltárt hiányosságokban bizonyíthatóan intézkedik.

A gyám vagyonkezelői joga megszűnésekor haladéktalanul előterjeszti a vagyon állapotára vonatkozó végszámadását, melyet a gyámhivatalnak továbbít.

A gyámolt nagykorúsága esetén a gyám a fiatal felnőtt felé ad számot a vagyonkezelésről.

A végszámadás egy – a fiatal felnőtt aláírásával jóváhagyott és átvett – példányát a gyám megküldi a gyámhivatalnak.

5.2.4. Kapcsolattartás a vérszerinti családdal

Tartalmi leírás:

A nevelőszülőség helyettesítő gondoskodás, amelynek keretei között a nevelőszülő mindvégig szem előtt tartja a vérszerinti kapcsolatok helyes ápolását, szakmai csoporttal való szoros együttműködésben támogatja a gyermek végleges hazatérésének lehetőségét.

A tevékenység célja:

A szakellátásba került gyermek minél rövidebb időt töltsön a rendszerben, érdekeinek megfelelően a nevelőszülő és az őt segítő szakemberek segítsék elő a gyermek és a vérszerinti hozzátartozók kapcsolatfelvételét, majd rendszeres kapcsolattartását, legyenek figyelemmel a szülői kompetenciák megtartására, erősítésére, fokozzák a családi összetartozást a mielőbbi hazagondozás, a család újraegyesítése érdekében.

A tevékenység részletes leírása:

Az elhelyezési értekezleten a vérszerinti szülő, a nevelőszülő, a családgondozók és tanácsadók megismerkednek egymással.

Az értekezleten javasoltak alapján, az egyéni elhelyezési tervben megfogalmazott javaslat alapján a gyámhivatal a kihelyező határozatban szabályozza a vérszerinti kapcsolattartás lehetőségét, módját és gyakoriságát.

A gondozási folyamat során a szakemberek egymással mindvégig kapcsolatban maradnak, és kompetenciájuk szerint segítik a nevelőszülőt és a vérszerinti szülőt az előítélet-mentes, gyermek érdekét szem előtt tartó együttműködésben.

A nevelőszülő elfogadja, hogy a gyermek személyes identitása, érzelmi biztonsága és egészséges lelki fejlődése igényli, hogy származását, múltját, gyökereit jól ismerje, kapcsolatait megőrizhesse, fejleszthesse.

A nevelőszülő, a nevelőszülői tanácsadó, a szakellátás és alapellátás családgondozója tervszerű együttműködése – egyéni gondozási-nevelési terv – alapozza meg a gyermek reális és működő családi kapcsolattartását.

A családgondozók – tapasztalataik alapján – félévente aktualizálják saját adatlapjaikat.

A nevelőszülőt támogató szakemberek minden lehetséges eszközzel elősegítik a gyermek-szülő, gyermek-testvér, gyermek-rokonság kapcsolatok megőrzését, megerősítését, adott esetben annak létrehozását, felépítését.

A szakellátás családgondozója a kihelyezést követően két hónapon belül felkeresi a gyermek vérszerinti családját, lehetőleg az alapellátás családgondozójával együtt, aki ugyanezen időhatáron belül meglátogatja a kiskorút a nevelőszülőnél. Együttműködésük nélkülözhetetlen a kiegyensúlyozott kapcsolattartás érdekében.

Az alapellátás családgondozója saját szakmai szempontjai szerint foglalkozik a vérszerinti családdal, közvetít a szülők múltja és a gyermek jövője között, a családdal együtt végzett problémamegoldó tevékenységének célja az élethátrányok kompenzálása, a nevelésbe vételi okok mielőbbi megszüntetése.

A szakellátás családgondozója együttműködve a nevelőszülővel és a tanácsadókkal, szükség szerint a pszichológussal a kapcsolattartás érdemi fejlesztésére, az együtt töltött idő tartalmas eltöltésére fókuszál.

A nevelőszülő rendszeresen információkat gyűjt a gyermek vérszerinti családjáról, a reális lehetőségekről, ezeket a szakmai és etikai szabályoknak megfelelően kezeli és a gyermeket – életkorának, értelmi képességeinek megfelelően – folyamatosan tájékoztatja.

A gyermek érdekeinek megfelelően szorgalmazza a hozzátartozókkal való kapcsolattartást, felkészíti a gyermeket a találkozásokra, ismeretei alapján a várható történésekre, a szülő esetleges távolmaradására.

A nevelőszülő segítséget kér a nevelőszülői hálózat családgondozójától, esetleg pszichológustól a nehezen működő, vagy épp csak induló kapcsolatok erősítéséhez, a megfelelő módszerek megtalálásához.

A kapcsolattartás helyszíne lehet a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, vagy más intézmény (pl. gyermekjóléti szolgálat) erre kijelölt helyisége, de a nevelőszülő saját otthonában is fogadhatja a vérszerinti szülőket.

Amennyiben a kapcsolattartás helyszíne a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, a gyermeket minden esetben a nevelőszülő kíséri el, és a szakellátás családgondozója személyre szabottan koordinálja a találkozást. Ha a kapcsolattartás más intézményben valósul meg, a jelenlévő szakemberek személyéről – az adott gyermek legjobb érdekének megfelelő – megállapodást kell kötni.

A nevelőszülői tanácsadó erősíti a vérszerinti szülőben a kapcsolattartás, a tartalmas időkihasználás fontosságát, hangsúlyozza az ígéretек betartásának jelentőségét.

Összegyűjti – élettörténet könyv formájában elkészíti – a gyermek nevelésbe vételét megelőző életutató, fontos információkat, amellyel támogatja a szakellátásban együttműködő team (különösen a nevelőszülő) munkáját, és segíti a gyermeket identitásának kialakulásában, megőrzésében.

Esélyt ad arra, hogy a nevelőszülő és a vérszerinti szülő egymással beszélhessen, egymást elfogadó kapcsolatuk – a gyermek érzelmi „jólléte” érdekében fejlődjön.

Ennek lehetősége és fokozatai a szereplőktől erős függésben érvényesülnek.

A nevelőszülő személyesen tájékoztatja a vérszerinti családtagokat a gyermek fejlődéséről, egészségi állapotáról, tanulmányi előmeneteléről és mindennapjairól.

Amennyiben a nevelőszülő gyám is, a vérszerinti szülővel rendszeresen egyeztet a gyermeket érintő lényeges kérdésekben.

Attól függően, hogy a gyermek a hazagondozás folyamatának melyik fázisában van, az alap- és a szakellátás családgondozója a hazagondozási tervben megfogalmazott munkamegosztás szerint együttműködve megválasztja a kapcsolatépítés legmegfelelőbb módszerét.

- Segíti a szülő-gyermek, vagy a testvérek közötti kommunikáció alakulását,
- közös játékot, produktív tevékenységet kezdeményez, amelybe helyzettől függően bevonja a nevelőszülőt,

- az érzelmi kötődés fejlődése érdekében az elkülönülés lehetőségét biztosítja.

A kapcsolattartásokon tapasztaltakat a nevelőszülővel, a segítőkkel együttműködve - különös figyelemmel az alapellátás családgondozójára - a szakellátás családgondozója minden alkalommal feldolgozza, a személyre szabott tervezésben felhasználja.

A nevelőszülő a gyermekkel minden találkozás után - az értő figyelem eszközével, előítélet-mentes magatartással - megbeszéli a történeteket, tisztázza a félreérthető helyzeteket, segíti feldolgozni az élményeket.

A nevelőszülő - helyzettől függően - két találkozás között biztosítja a telefonos kapcsolattartás, a levelezés lehetőségét is.

A nevelőszülő - egyeztetve az őt segítő szakemberekkel - a gyermek érdekét szem előtt tartva lehetővé teszi, hogy a vérszerinti szülő részt vegyen a gyermek iskolai rendezvényein, családi ünnepeken.

A nevelőszülői hálózat működtetője szervezi a vérszerinti szülők, a gyermekek, esetenként a nevelőszülők közös programjait, rendezvényeit.

A családgondozók együttműködnek olyan esetekben, ha a kapcsolattartás valamelyik fél oldaláról nem kivitelezhető, egyeztetnek a gyermekkel, nevelőszülővel a pótlás lehetőségéről.

A nevelőszülő - a gyermek érdekét szem előtt tartva - együttműködik a szakmai csoporttal annak előkészítésében, hogy a kiskorú kórházban, vagy büntetés végrehajtó intézetben tartózkodó szülőjét meglátogassa.

Az időszakos kapcsolattartást megelőzően a szakellátás családgondozója tájékozik a vérszerinti szülő aktuális körülményeiről, fogadókészségéről.

Az időszakos kapcsolattartás ideje alatt a szakellátás családgondozója a nevelőszülővel, de lehetőség szerint együtt az alapellátás családgondozójával meglátogatja a gyermeket otthonában.

Az otthonról a nevelőszülő családjába visszaérkezett gyermekkel elsősorban a nevelőszülő, de a szakmai csoport tagjai is foglalkoznak, amennyiben ezt szükségesnek tartják.

A szakemberek feladata nem csupán a gyermek közérzetének vizsgálata, hanem a hazagondozási folyamat alakulásának felmérése, a jövőbeni tervezés megalapozása.

Ezzel párhuzamosan az alapellátás családgondozója a szülővel közösen értékeli az együtt töltött időt, segít mérlegelni a további lehetőségeket.

Ezen túlmenően az érdemi fejlődést segítik a gyakori eszmegbeszélések.

A nevelőszülő fontos feladata, hogy a gyermek mindig életkorának megfelelő hiteles, de tapintatos tájékoztatást kapjon a szülei helyzetéről, az őket támogató módszerekről, az életvitelükben bekövetkezett változásokról.

A nevelőszülő együttműködik abban, hogy a már nagykorú, vagy más gondozási helyen élő testvérek kapcsolattartása rendszeres és tartalmas legyen.

A szakemberek feladata – ha a szülő kapcsolattartási jogával nem él – az okok kiderítése, a nevelőszülő és a gyermek tájékoztatása.

Amennyiben ez a gyermek legjobb érdekét szolgálja, a szakemberek minden lehetséges eszközt felhasználnak annak érdekében, hogy a vérszerinti szülő látogassa gyermekét.

Kapcsolattartás hiányában a segítő team javaslata alapján a gyámhivatal újraszabályozza a kapcsolattartást, a gyermek érdekében megfelelően dönt a gyermek további sorsáról.

5.2.5. A nevelőszülő működése szakmai csoportban

Tartalmi leírás:

A nevelőszülői munka értékhangsúlya a professzionálódás, amelynek része a szakmai csoportban való együttműködés készsége. Ennek értelmében tevékenysége nem lehet izolált, a szakma szabályai szerint szakmai csoportban való produktív együttműködése a nevelt gyermek mindenkifelett álló érdekében elvárható.

A nevelőszülő azonosul a segítő team által közösen megfogalmazott céllal, és a továbbiakban ennek elérése érdekében összhangban tevékenykedik a szakemberekkel.

A tevékenység célja:

A nevelőszülő a gyermek mindenkori érdekében és jogai érvényesülésének okán kapcsolódik be az alapellátást és a szakellátást képviselő segítő közösség munkájába. Működésében valósuljon meg a segítés, tanácsadás, ellenőrzés elfogadásának összhangja.

A nevelőszülő vegyen részt az együttműködés formális és informális módozataiban. Az egyeztető megbeszéléseken, esetkonferenciákon való megjelenésen, és az adatlapok kölcsönös megküldésén túl érdemi személyes kapcsolatokat ápoljon az őt támogató szakértői csoport tagjaival.

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülő kialakítja belső és külső kapcsolatrendszerét.

Belső kapcsolatrendszeréhez tartozik a nevelőszülői tanácsadó, a gyámi, gondozói tanácsadó – helyzettől függően – a hivatásos gyám, a

szakellátás családgondozója.

A külső kapcsolatrendszer szereplői: az alapellátás családgondozója, az oktatási intézmények, valamint az egészségügyi és mentálhigiénés szolgáltatásokat nyújtó szervezetek képviselői.

A belső kapcsolatrendszer tagjai folyamatos kapcsolatban állnak a nevelőcsaláddal, működésüket jogszabályok határozzák meg, amelyek felhatalmazást adnak arra, hogy a nevelőszülőt különböző rendszerességgel otthonában felkeressék.

A nevelőszülő mindvégig nyitott a szakemberek fogadására, partneri kapcsolatra törekszik, és saját – nevelőszülői – szerepében hozzájárul a team együttműködésétől elvárható szakmaiság megalapozásához.

Együttműködésük tudatos és tervszerű, markánsan megnyilvánul a hazagondozásban, a testvérkapcsolatok szorgalmazásában, a gondozási hely esetleges megváltoztatásában, felülvizsgálatokban.

A külső kapcsolatrendszer működésének gyakoriságát, szakmai tartalmát az adott gyermek aktuális szükségletei, életeseményei határozzák meg. Leggyakoribb az oktatási intézménnyel való kapcsolattartás. Szükség esetén a külső kapcsolatokban a nevelőszülői tanácsadó közvetíthet.

➤ Együttműködés a nevelőszülői tanácsadóval

A nevelőszülői tanácsadó és a nevelőszülő együttműködése az alkalmasságot megállapító folyamatban kezdődik. A jelölt írásbeli jelentkezése után a tanácsadó illetékességi területén felkeresi a leendő nevelőszülőt, és tájékoztatja a nevelőszülőség lényegéről, feladatrendszeréről, valamint elkészíti a környezettanulmányt.

A tanácsadó működésének fontos eleme, hogy a nevelőcsalád „esetgazdjaként” folyamatosan – személyre szabottan – erősítse az adott nevelőszülő tevékenységének célját, amely minden esetben a gyermek jövője (hazagondozás, örökbeadás, tartós nevelőszülői elhelyezés).

A tanácsadó ezen célok támogatásával mindvégig szolgálja a nevelőcsalád biztonságos működését, koordinálja kapcsolatrendszerét.

A nevelőszülői tanácsadó működésének lényege, hogy saját eszközeivel folyamatosan támogatja a nevelőszülő szakmai személyiségének fejlődését. A nevelőszülői tanácsadó feladatai:

- a kompetencia határok tisztázása,
- a problémakezelés fejlesztése
- új perspektívák, alternatívák kijelölése
- a rendszeres visszacsatolás,
- mentálhigiénés szolgáltatások elérésének biztosítása.

A nevelőszülői tanácsadó részt vesz a kihelyezésre kerülő gyermekkel való ismerkedés folyamatában. Előzetesen tájékoztatást ad a kihelyezésre kerülő gyermekről, majd segíti a kapcsolatfelvételt és gyakori személyes jelenléttel a befogadást.

Az adott nevelőcsaládra formált terv alapján – igény és szükség szerint – de legalább háromhetente felkeresi a nevelőszülőt az otthonában.

A nevelőszülő biztosítja, hogy a nevelőszülői tanácsadó négyszemközt találkozhatson a gyermekkel.

Szakmai háttérrel ad a gyermekneveléshez – segíti az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítését, közbeeső intézkedésekkel, tanácsadással támogatja a nevelési célok megvalósítását, a váratlan fordulatok kezelését, biztosítja a segítségforrásokat.

A nevelőszülői tanácsadó képviseli a működtetőt és feladatkörében havonta gondoskodik a járandóságok utalásáról, illetékességi területén szervezi a továbbképzésekbe való bekapcsolódást, nevelőszülői klub működését.

A szervezet felé továbbítja a nevelőszülők szakmai szükségleteit, szupervízió, esetmegbeszélés, helyettesítési igény, szabadságot, lehetőségek stb.

Ellenőrzi és támogatja a nevelőcsaládban a gyermeki jogok érvényesülését, a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, az esélyegyenlőség érvényesülését.

Ellenőrzi a családi pótlék, a nevelési díj és külön ellátmány célirányos felhasználását.

Írásban tájékoztatja a nevelőszülőt, majd tájékoztatja a szervezet vezetőjét az esetleges működési zavarokról.

➤ Együttműködés a hivatásos gyámmal

Amennyiben a nevelőszülő a gyámság elemei közül, csak a gondozás-nevelést vállalja, a gyámhivatal a törvényes képviselőre, vagyonkezelésre hivatásos gyámot rendel.

A hivatásos gyám gondoskodik a kiskorú személyes és vagyoni érdekeinek érvényesüléséről, ennek érdekében a gyermeket szükség szerint – de legalább havonta egy alkalommal – a nevelőszülőnél meglátogatja.

A nevelőszülő a hivatásos gyámmal szoros együttműködésben dolgozik. Haladéktalanul kezdeményezi a soron kívüli kapcsolatfelvételt minden olyan esetben, amikor a gyermek érdeke megkívánja:

- rendkívüli, különleges események,
- döntési helyzetek,
- betegség, szükségletek változása,

- kapcsolattartási ügyek,
- minden alkalommal, amikor a gyermek szeretné.

A nevelőszülő lehetővé teszi, hogy a gyám a gyermekkel négy szemközt beszélgetést folytasson.

A gyám a gyermek jelzéseiről minden esetben egyeztet a nevelőszülővel.

A hivatásos gyám félévente – a TESZ 4 adatlapon – írásos tájékoztatást ad a gyámhivatal felé a gyermek helyzetéről, érdekeinek érvényesüléséről, melynek tartalmát a nevelőszülővel egyeztet, a nevelőszülő irányába indokolja (akár utólag is).

Az együttműködés rendszerében a nevelőszülő és a hivatásos gyám azonos érdekeket képvisel, tevékenységükben egymást kiegészítik, segítik, folyamatosan informálják.

Törvényes képviselő és a vagyonkezelés helyzeteiben a nevelőszülő a hivatásos gyámnak alárendelődik.

➤ Együttműködés a gyámi, gondozói tanácsadóval

A gyámi, gondozói tanácsadó működésének célja elsősorban a gyámra irányuló segítség, valamint ellenőrzés, továbbá szakmai kérdésekben a gyámhivatal felé állásfoglalást, javaslatot tesz.

A gyámi, gondozói tanácsadó a gyermek legjobb érdekében, jogait képviseli akár a nevelőszülővel, mint gyámmal, akár a nevelőszülővel, mint a gondozás–nevelést ellátó személlyel szemben is.

A gyámi, gondozói tanácsadó szükség szerint, de legalább kéthavonta a nevelőcsaládban találkozik a gyermekkel, a nevelőszülővel, esetleg a hivatásos gyámmal.

Minden esetben megtalálja a módját, hogy a gyermekkel négy szemközt beszélgetést folytasson.

A nevelőszülői gyámot tanácsadással segíti a gyámi feladatok ellátásában, konkrét ügyekben szaktanácsot ad, illetve különleges szakértelmet igénylő esetekben biztosítja a legilletékesebb szakértő elérhetőségét.

Tapasztalatait látogatási feljegyzésekben rögzíti, és félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gyermek helyzetéről.

A nevelőszülő és a gyámi, gondozói tanácsadó együttműködésének lényeges eleme a felülvizsgálat. A folyamatban részt vesz a nevelőszülői tanácsadó, a szakellátás családgondozója, az alapellátás családgondozója, a gyermek és szülője.

A gyámhivatal tárgyalást tűz ki, melyre az együttműködő szakmai team tagjait, továbbá a gyermeket és vérszerinti szülőjét is meghívja.

A tárgyalást megelőzően az illetékesek a következő adatlapokat továbbítják a gyámhivatal felé:

- a nevelőszülő a GH 3 adatlapot – melynek kitöltésében segíti őt a nevelőszülői tanácsadó,
- amennyiben a nevelőszülő nem gyám, a hivatásos gyám a TESZ 4 adatlapon teszi meg jelzéseit,
- a gyámi tanácsadó a TESZ 3 adatlapon nyújt szolgáltatást,
- az alapellátás családgondozója a GYSZ 8 adatlapot továbbítja.

Amennyiben az adatlapok különböző álláspontokat tükröznek, a szereplőknek a felülvizsgálati tárgyaláson kell konszenzusra jutni.

A jogszabályban meghatározott felülvizsgálatokon túl a gyermek érdekében rendkívüli felülvizsgálatra bármikor sor kerülhet.

5.2.6. Nevelőszülői tanácsadó feladata a szakmai csoportban

Tartalmi leírás:

A nevelőszülői tanácsadó munkaköréből adódó feladat ellátási kötelezettségét elsősorban a törvényi szabályozás határozza meg; valamint az őt foglalkoztató intézmény, szervezet Szervezeti és Működési Szabályzata, Szakmai programja, valamint a munkaköri leírása.

A nevelőszülői tanácsadó a jogszabályi előírásoknak megfelelően a nevelőszülői hálózat működtetőjének alkalmazásában, annak képviselőjeként egyrészt tanácsadással folyamatosan segíti a nevelőszülőt feladatai ellátásában; másrészt biztosítja a nevelőszülő szakmai ellenőrzésének megvalósulását az ellenőrző funkció gyakorlása révén. A nevelőszülői tanácsadó munkája a nevelőszülő munkájához hasonlóan szakmai teamben történik a nevelőszülővel; a gyámi, gondozói tanácsadóval; a családgondozóval (ha a nevelőszülői tanácsadó kapcsolt munkakörben nem lát el családgondozói feladatokat is) és a hivatásos gyámmal (amennyiben a nevelőszülő csak a gondozási, nevelési feladatok ellátását vállalja).

A tevékenység célja:

A gyermek nevelőszülői családban történő beilleszkedésének, a nevelőcsaládban történő fejlődésének, mindennapi életének, a vérszerinti kapcsolatai erősítésének segítése a nevelőszülői tanácsadók tevékenysége során valósul meg.

A nevelőszülői tanácsadó feladata a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek gondozásának, testi, értelmi, érzelmi fejlődésének, szükségletei biztosítása iskoláztatásának támogatása, szükség szerinti ellenőrzése.

Munkája során pedagógiai, szakmai segítséget nyújt a nevelőszülőnek és megfelelő kapcsolatot alakít ki a gyermekkel. A nevelőszülői tanácsadó a

nevelőcsalád „esetgazdjaként” a biztonságot közvetítve és kommunikálva hangolja össze a segítő, tanácsadó, ellenőrző funkcióját. Koordinációs tevékenysége kiterjed a nevelőcsaládot segítő szakemberek együttműködésére, a közöttük lévő folyamatos információcseré működtetésére.

A tevékenység részletes leírása:

A nevelőszülői tanácsadó feladata a nevelőszülői feladatra jelentkezők kiválasztásának, valamint alkalmassági vizsgálatának folyamatában való részvétellel kezdődik, melynek részeként helyzetértékelést, környezettanulmányt készít és a képzés megkezdése előtt beszerzi a szakmai rendeletben előírtakat igazoló okmányokat.

Részt vesz az elhelyezési értekezleten nevelőszülői gondozási hely kiválasztása esetén; közreműködik az egyéni elhelyezési terv elkészítésében; koordinálja a gyermek nevelőszülőhöz történő kihelyezésének folyamatát; elvégzi a kihelyezéskor szükséges adminisztrációs feladatokat; minden gyermekkel kapcsolatos személyes iratot, korábban keletkezett dokumentációt átad a nevelőszülőnek. Kiemelt figyelmet fordít a kihelyezés folyamatában a biztonság és a folyamatosság biztosítása érdekében arra, hogy minden vérszerinti családtól vagy előző gondozási helyről kapott személyes tárgyat, emléket, fényképet, élettörténeti könyvet átadjon a nevelőszülőnek.

A nevelőszülői tanácsadó nevelőszülőhöz történő elhelyezés javaslata esetén részt vesz a gyermek szükségleteinek legmegfelelőbb nevelőszülő kiválasztásában; előkészíti a gyermek és a leendő nevelőszülő kapcsolatfelvételét; összegyűjti a gyermeket érintő legtöbb lényeges információt és arról hitelesen tájékoztatja a nevelőszülőt; koordinálja az ismerkedés folyamatát; személyes jelenlétével is segíti a gyermek és a leendő nevelőszülő közötti kapcsolat kialakulását. Mindent megtesz a gyermek irányába történő bizalom kiépítése érdekében.

A nevelőszülővel és a gyermekkel, lehetőség szerint annak vérszerinti szülőjével (törvényes képviselőjével) közösen elkészíti a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét (XIX. számú adatlap; „GH-1” – Egyéni gondozási- nevelési terv nevelésbe vétel esetén”).

Az egyéni gondozási- nevelési terv elkészítése során a nevelőszülő tapasztalatainak, megállapításainak figyelembe vételével kell a nevelőszülőben tudatosítania, hogy a gyermek sorsának hosszú távú tervezésekor saját feladatait is tervezi, ezzel is segítve a vele szemben támasztott elvárások interiorizálódását. A tervezés folyamatában a nevelőszülői tanácsadónak a gyermek életkori sajátosságait, a nevelés elméleti elveit ismerve kell az egyensúlyt megteremteni a nevelőszülő elvárásai és a nála elhelyezett gyermek fejlődési lehetőségei között.

A nevelőszülői tanácsadó koordinálja a nevelőszülőt segítő team

intenzívebb jelenlétét a befogadás időszakában és amennyiben indokolt, megszervezi a gyermek mentálhigiénés, pszichológiai, szükség esetén pszichoterápiás megsegítését az átélt krízishelyzet feldolgozása érdekében. Ebben a folyamatban alapul veszi a megyei/ fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság szakvéleményében javasolt megsegítési formákat.

A nevelőszülőnél elhelyezett gyermek sorsának tervezésekor a célkitűzések, valamint a nevelőszülői tanácsadó elvégzendő feladatai eltérőek a gyermek befogadásának, beillesztésének folyamatában, a hazagondozás vagy az örökbefogadás elindításának időszakában.

A nevelőszülői tanácsadói tevékenység kiemelt feladata a nevelőszülői családok gondozási-nevelési tevékenységének szakmai segítése, amely tudatos és folyamatos segítő munka a család nevelési feladataihoz hasonlóan saját célokkal, szempontokkal, beavatkozási módokkal.

A tanácsadó ebben a folyamatban a saját feladatainak ellátása mellett folyamatosan segíti a nevelőszülői családot is a saját célkitűzéseinek, feladatainak felismerésében; azok biztonságos megvalósításában, szorosan együttműködve a nevelőszülő külső- és belső kapcsolatrendszerével is. A gyermek és a nevelőszülő irányában megvalósuló bizalom kiépítő tevékenysége ötvöződik a nevelőszülő munkájának megsegítésével és ellenőrzésével; a nevelt gyermek problémái iránti előérzékenyítettségének kialakításával, megerősítésével; valamint a probléma megoldási képességének fejlesztésével.

A nevelőszülői tanácsadó minden esetben az adott gyermek és nevelőcsalád szükségletei szerinti gyakorisággal, de legalább háromhetente köteles felkeresni a gyermeket és a nevelőszülőt, és tájékozódni a gyermek gondozásával, nevelésével kapcsolatos kérdésekről; az egyéni gondozási- nevelési terv megvalósításának alakulásáról; az esetlegesen felmerülő problémákról. A látogatás során tapasztaltakat folyamatosan, írásban dokumentálnia kell a jogszabályi rendelkezéseknek és a működtető belső szabályozásának megfelelően. A látogatások időtartamát célszerű az aktuális elvégzendő feladathoz igazítani, de lehetőleg ne legyen hosszabb egy óránál. A látogatás során fontos, hogy a tanácsadó irányítsa a beszélgetést, és a nevelőcsaládnál töltött idő a lehető legtöbb konkrét információhoz jutassa hozzá a gyermekről. Javasolt olyan időpontokban is látogatásokat tervezni, amikor a tanácsadónak módja van a családi élet tipikus helyzeteiben megismerni a család szokásrendszerét. (pl.: étkezés, délutáni tanulási időszak, lefekvéshez készülődés, a gyermek ünnepei).

A nevelőszülőnél nevelkedő átmeneti és/ vagy tartós nevelésbe vett gyermekről elsősorban a nyilvántartási rendszer adatlapjain a jogszabályban előírtak szerint, illetve szükség szerinti gyakorisággal tájékoztatást ad a gyermek fejlődéséről; az egyéni gondozási- nevelési

tervben meghatározott feladatok megvalósulásáról; valamint a gyermek és a vérszerinti hozzátartozóinak kapcsolattartásáról. (XIX. számú adatlap; „GH-3” – Helyzetértékelés).

A tanácsadó rendszeres kapcsolatot tart a nevelési- oktatási intézményekkel, ahol a pedagógus szakmai partnereként és nem a nevelőszülői szerep átvállalójaként kell, hogy szerepeljen. Nem javasolt a gyermekkel folytatott egyéni beszélgetések színteréül az ilyen alkalmakat felhasználni, mivel egyrészt az iskolában nem teremthető meg az egyéni beszélgetések intimitásához szükséges légkör, másfelől a gyermek számára a kortársak szemében stigmatizáló tényező lehet az őt rendszeresen látogató hivatalos személy.

A tanácsadó működésében fontos szerepet kap a nevelőszülő segítése a problémák megoldása során; a gyermek számára szükséges ellátások igénybevételekor és szükség esetén a nevelőszülő és a gyermek megfelelő szakemberhez irányítása esetén. A nevelőszülővel és a családgondozóval (amennyiben a családgondozói feladatokat nem a nevelőszülői tanácsadó látja el kapcsolt munkakörben) közösen a gyámhivatal határozata alapján szervezi és elősegíti a gyermek és a vérszerinti szülők, más közeli hozzátartozók kapcsolattartását.

Abban az esetben, ha családgondozói feladatokat is ellát kapcsolt munkakörben a nevelőszülői tanácsadó, a feladatai közé tartozik a nevelőszülőnél nevelkedő gyermek és a vérszerinti szülei, kapcsolattartásra feljogosított hozzátartozói közötti kapcsolattartás elősegítése, erősítése,- szorosan együttműködve az illetékes gyermekjóléti szolgálat családgondozójával. Családgondozóként feladata lehet a gyermek és a szülő közötti kapcsolat helyreállítása érdekében szükség esetén a gyermeknek a kapcsolattartás helyszínére kísérése, valamint a kapcsolattartásokon való részvétel. Amennyiben a nevelőszülői tanácsadó családgondozói feladatokat is ellát, akkor feladatai közé tartozik az egységes gyermekvédelmi nyilvántartási rendszerben használt adatlap kitöltése is (XX. számú adatlap; „GH-2” – Családi kapcsolatok, családgondozás tervezése nevelésbe vétel esetén”).

Az egyéni elhelyezési tervnek megfelelően a gyermekjóléti szolgálattal együttműködve közreműködik a gyermek vérszerinti családjába történő visszailleszkedésében, a gyermek szüleivel tartott kapcsolatának rendezésében, illetve önálló életvitelének elősegítésében.

A nevelőszülői tanácsadó segíti a gyámi feladatokat is ellátó nevelőszülő, vagy a hivatásos gyám, eseti gondnok törvényes képviselői és vagyonkezelő munkáját; valamint a hivatásos gyámmal (ha a nevelőszülő csak gondozási, nevelési feladatok ellátását vállalta) és a gyámi, gondozói tanácsadóval együttműködve figyelemmel kíséri a nevelési díj és az ellátmány felhasználását, szükség esetén segítséget nyújt a nevelőszülőnek a gazdálkodási feladatainak ellátásához. Ellenőrzési tevékenysége során kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a nevelőszülő a

nevelt gyermek számára biztosítja-e a jogszabályban meghatározott teljes körű ellátást, különös tekintettel a zsebpénzre, és a zsebpénznyilvántartás vezetésére.

Amennyiben a nevelőszülő a gyermek nevelése, ellátása során meg nem engedett nevelési módszereket alkalmaz, így különösen, ha a gyermeket bántalmazza, élelmezését megvonja, ha a gyermek gondozását, nevelését elhanyagolja, illetőleg, ha a gyermek ellátásához biztosított juttatásokat nem a gyermek szükségleteire fordítja, vagy a nevelőszülő a megállapodásban foglaltakat más módon megszegi, soron kívül jelzéssel él a gyermek gyámságát ellátó hivatásos gyám (ha a nevelőszülő nem lát el gyámi feladatokat) és a gyámi, gondozói tanácsadó felé. A probléma súlyosságának függvényében tájékoztatási kötelezettsége kiterjed a nevelőszülői hálózat szakmai vezetője és/ vagy működtetője felé is.

A nevelőszülői tanácsadó feladatai közé tartozik a munkakörével kapcsolatos adminisztrációs feladatok ellátása; a szükséges nyilvántartások vezetése; a munkakörével összefüggő adatszolgáltatások határidőre történő elkészítése, valamint megküldése.

Segítséget nyújt ahhoz, hogy az ellátott, illetve a gondozója, gyámja a nyilvántartásra köteles adatokat, valamint az azokban történő változásokat haladéktalanul, illetve a megállapodásokban megjelölt határidőre bejelentse az adat jellegétől függően a működtetőnek vagy a gyámhivatalnak.

Soron kívül köteles jelenteni a működtetőnek azokat a változásokat, amelyek a nevelési díj és ellátmány, valamint a nevelőszülői díj utalását befolyásolják. Nyomon követi az ellátások kiutalását.

Abban az esetben, ha a nevelőszülői tanácsadó kapcsolt munkakörben utógondozói feladatokat is ellát, úgy haladéktalanul köteles jelezni az utógondozói ellátottak esetében az illetékes gyámhivatal felé mindazokat a változásokat, amelyek módosíthatják az utógondozói ellátást elrendelő határozatban foglaltakat, vagy az utógondozói ellátás megszüntetését eredményezhetik. Utógondozói feladatok ellátása esetén végzi az utógondozói ellátottak személyi térítési díjának megállapítására vonatkozó ügyintézkést az érvényben lévő működtetői utasításnak megfelelően.

Ellátja az utógondozás feladatát a nevelőszülői hálózatban elhelyezett azon fiatal felnőttek esetében, akik nagykorúvá válásuk után nem igényelték az utógondozói ellátást, de az otthonteremtési támogatást igénybe vették.

Nevelőszülőnél nevelkedő gyermek gondozási helyének megváltozása esetén a nevelőszülői tanácsadó tevőlegesen kell, hogy részt vegyen a gyermek gondozási helyén lévő személyes iratanyagnak, tárgyaknak, értékeknek leltár szerinti, írásban történő átadás- átvételében. Az új gondozási helyen a gyermek gondozójának köteles leltár szerint, írásban átadni az átvett iratokat, tárgyakat, értékeket. Lehetőség szerint az új gondozási hely képviselőjével közösen koordinálja az ismerkedés

folyamatát; segíti az áthelyezés minél zavartalanabb megvalósulását.

Szervezi a nevelőszülői hálózat működtetőjével közösen, vagy annak megbízásából a nevelőszülők kötelező évi továbbképzését. Megszervezi a továbbképzés időpontjáról a nevelőszülők tájékoztatását; koordinálja működési területéről a nevelőszülők képzésen történő részvételét.

Tevékenyen részt vesz a működtető által szervezett, a nevelőszülők háromévente történő szakmai alkalmasságának szervezésében; a felülvizsgálat lebonyolításában; a felülvizsgálat eredményeként a nevelőszülővel és az őt segítő szakmai teammel közösen a nevelőszülői tevékenység szükség szerinti átstrukturálásában a felülvizsgálat során tapasztalt működés nehézségei, eredményességei alapján

A nevelőszülői tanácsadó kiemelt, jogszabályban rögzített feladata a nevelőszülői hálózat működtetőjénél rendkívüli felülvizsgálat kezdeményezése, ha azt a nevelőszülő egészségi állapotának vagy körülményeinek változása szükségessé teszi.

A nevelőszülői tanácsadó saját működési területén mindent megtesz annak érdekében, hogy nevelőszülői hálózatát a szakellátásba bekerülő gyermekek szükségleteinek figyelembevételével fejlessze. Ennek érdekében folyamatosan megújítja, fejleszti a már alkalmazott toborzási technikáit; kapcsolatot keres és tart minden olyan szervezettel, aki segítheti alkalmas nevelőszülőnek jelentkezők feltérképezésében.

Feladatai közé tartozik a már kiképzett, de aktívan még nem működő, működési engedéllyel rendelkező nevelőszülők gondozása, ismereteik szinten tartása, folyamatos felkészítésük az ellátandó nevelőszülői tevékenységre.

5.2.7. Gondozási hely megváltoztatása

Tartalmi leírás:

A gyámi, gondozói tanácsadó működése során mindig a gyermek érdekére fókuszál. A gyámhivatal felé nyújtott szolgáltatásokon túl a területi gyermekvédelmi szakszolgálaton belül a gyámi, gondozói tanácsadó megvalósítja az önkontroll lehetőségét.

Együttműködik a kihelyezés folyamatában, végigkíséri a gyermek útját az adott gondozási helyen és a jelzőrendszer működése nyomán érzékeli a változtatás szükségességét, a korábbi döntés felülvizsgálatát.

➤ Nevelőszülőtől új nevelőcsaládba kerülés

A nevelőcsaládban élő gyermek helyzete változtatást igényel, amennyiben:

- a gyermek szükségleteit az adott nevelőszülő már nem tudja kielégíteni,
- testvérek együttes elhelyezése más nevelőcsaládban megvalósítható,
- a nevelőszülő egészségi állapota, egyéb körülményei kedvezőtlenül megváltoztak,
- a családon belüli kapcsolatok megromlottak,
- minden más esetben, amikor a gyermek személyes érdekében áll.

Amennyiben a szakértői bizottság szakvéleményében továbbra is a nevelőszülői elhelyezést preferálja, a gyermek új nevelőszülőhöz történő átgondozását az eddigiekben is együttműködő szakmai csoport támogatja. Amennyiben a szakértői bizottság más típusú elhelyezést javasol, a szakmai csoport szükség szerint segíti a gyermek áthelyezését.

A tevékenység célja:

A gondozási hely megváltoztatása – úgy a korábbi nevelőszülő, mint a gyermek vonatkozásában – a lehető legkisebb veszteségekkel bonyolódjon le, érvényesüljön a családban nevelkedés folyamatossága.

A tevékenység részletes leírása:

A gyámi, gondozói tanácsadó esetkonferencia összehívását kezdeményezi, ahova meghívást kap – helyzettől függően – a gyermek és a vérszerinti szülő.

Az esetkonferencia célja, hogy a kialakult helyzet tisztázódjon. A gyermek számára javasolt új nevelőszülői gondozási hely konszenzuson alapuljon.

Az új nevelőszülő kiválasztása a korábban megfogalmazottak szerint történik, felhasználva az eset tapasztalatait.

A nevelőszülők – amennyiben nem ismerik egymást – a nevelőszülői tanácsadók közreműködésével találkoznak, és megtervezik az átgondozás folyamatát.

A segítő team – családgondozók, gyámi, gondozói tanácsadó, szükség szerint pszichológus – eldönti, hogy a vérszerinti hozzátartozók milyen szinten tudják a folyamatot támogatni. Jó esetben a gyermek számára előnyt jelent a kedvező szülői együttműködés.

Az új nevelőszülő – lehetőség szerint – az előző gondozási helyen találkozik a gyermekkel, a szakemberek feladata (nevelőszülői tanácsadók, pszichológus) hogy biztosítsák a megfelelő légkört, kezeljék a szélsőséges megnyilvánulásokat, folyamatosan kontrollálják a helyzetet.

A találkozást követően – szükség szerint több találkozást követően is – pszichológus foglalkozik a gyermekkel. A beszélgetések célja a múltbeli történések elemzése, feldolgozása, a veszteségek kezelése, feszültségek oldása, a jövő megtervezése.

A kapcsolatépítés során minden szereplő törekszik a legtöbb információ átadására, megszerzésére. Ennek összehangolása a nevelőszülői tanácsadók feladata.

A kapcsolat fejlődésének folyamatába a gyámi, gondozói tanácsadó beépíti az elhelyezési értekezletet, amely alapja az új egyéni elhelyezési javaslat elkészítésének.

A nevelőszülők és a támogató team – elsősorban a nevelőszülői tanácsadó – feladata a gyermek elbúcsúzásának megszervezése. A szereplők arra törekednek, hogy minél kevesebb veszteséggel, a pozitív élmények, emlékek megtartásával kerüljön az új nevelőcsaládba. Ha nem a gyermek érdeke ellen való, akkor megállapodhatnak az előző nevelőszülővel való kapcsolat fenntartásának módjában.

A gyámhivatali határozat után a gyermek eddigiekben keletkezett iratanyagának, élettörténeti könyvének, személyes holmijának átadását - átvételét a nevelőszülői tanácsadók koordinálják.

➤ A gyermekotthonból nevelőszülői családba helyezés*

Amennyiben a gyermek legjobb érdeke úgy kívánja – a megyei/fővárosi GYSZB szakvéleménye – sorsának végleges, de legalábbis hosszú távú rendezése érdekében a gyermek gondozási helyének megváltoztatása gyermekotthonból nevelőcsaládba történő elhelyezéssel realizálódik.

A tevékenység célja:

A nevelőszülői kihelyezéssel a gyermek kerüljön előnyösebb helyzetbe, a gyermekotthonban eltöltött időszak kedvező tapasztalatainak megőrzése és beépítése mellett hosszú távon kapja meg a családban nevelkedés biztonságának prioritását.

A tevékenység részletes leírása:

Amennyiben a gyermekvédelmi szakértői bizottság a szakvéleményében a nevelőszülői elhelyezést javasolja, a nevelőszülői hálózat szakmai vezetője gondoskodik a nevelőszülő kiválasztásáról.

A kiválasztott nevelőszülő – a nevelőszülői tanácsadó útján – széleskörű tájékoztatást kap a gyermekről, lehetősége van kapcsolatba lépni a jelen gondozási hely nevelőjével, aki a gyermek legjobb ismerőjeként segíti a felkészülést.

Az első találkozás alkalmával a nevelőszülő és a nevelőszülői tanácsadó együtt látogatja meg a gyermeket.

Jó esetben a vérszerinti szülő személyes jelenlétével támogatja az ismerkedés folyamatát.

Amennyiben ez nem lehetséges, az alapellátás és szakellátás családgondozói gondoskodnak arról, hogy a vérszerinti szülő találkozhasson, a gyermek érdekében konzultálhasson a nevelőszülővel. *
A nevelőszülői családból gyermekotthonba történő helyezés esetén értelemszerűen alkalmazandó a protokoll.

A további találkozások – életkortól, helyzettől függően - a gyermek szükségletei szerint zajlanak.

A gyermek és a nevelőszülő találkozásait követően a gondozási hely pszichológusa szükség szerint foglalkozik a gyermekkel.

A kapcsolatépítési folyamat alatt a nevelőszülő törekszik a gyermek napirendjéről, szokásairól, kedvelt tevékenységeiről, kapcsolatairól minél teljesebb képet kapni, életkortól függően a gondozási folyamatba bekapcsolódni.

A kapcsolat, a bizalom mélyülésével a nevelőszülő egyre többet találkozhat a gyermekkel, de életkortól, helyzettől függően a gyermeknek lehetőséget kell adni arra, hogy a gondozójához/nevelőjéhez bármikor visszatérhessen.

A gyermek a nevelőszülői tanácsadó kíséretében megismerkedik a nevelőszülő lakókörnyezetével, otthonával, családtagjaival.

Amennyiben a gyermek szükséglete megkívánja – a gyám közreműködésével – több napot is a nevelőszülő otthonában tölthet.

A kapcsolat fejlődésének folyamatába a gyámi, gondozói tanácsadó előkészíti az elhelyezési értekezletet, amelyen az új egyéni elhelyezési javaslat elkészítésének.

A gyermek gyámja – amennyiben a nevelőszülő gyámságot nem vállalt – felveszi a kapcsolatot a kijelölt hivatásos gyámmal.

A gyermekotthon pszichológusa segíti a leválási folyamatot, a gyermek mellett, az átgondozásban együttműködő szakemberek számára is pszichés támogatást biztosít. Ha a nevelőszülői hálózatnak önálló pszichológusa van, akkor a gyermekotthon pszichológusával együttműködve végzik feladatukat.

A gyermekotthonban megszervezik a gyermek elbúcsúztatását.

A gyámhivatali határozat után, a gyermeket a nevelőszülő és a nevelőszülői tanácsadó kíséri leendő otthonába.

A nevelőszülői tanácsadó – együttműködve a korábbi gyámmal, szükség

szerint a leendő hivatásos gyámmal – gondoskodik arról, hogy a nevelőszülő minden szükséges iratot, dokumentációt megkapjon.

A nevelőszülő lehetővé teszi a korábbi, gyermekotthoni kapcsolatok ápolását.

5.3. Személyi feltételek

- szakmai vezető
- gyermekvédelmi ügyintéző
- szakellátás családgondozója
- alapellátás családgondozója
- gyámi, gondozói tanácsadó
- hivatásos gyám
- nevelőszülő
- nevelőszülői tanácsadó
- nevelőszülői Hálózat pszichológusa

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

- A gyermek támogatása a kiegyensúlyozott kapcsolattartásban, a végleges hazakerülés lehetőségében,
- a tevékenységhez szükséges jogszabályok, hatósági intézkedések ismerete,
- alkalmas, érett, jól differenciált személyiség,
- az együttműködésre törekvés készsége,
- az előítéletek, ellenségeskedés kezelésének készsége,
- csapatmunkában való együttműködés készsége,
- csapatmunkára való alkalmasság,
- empátia,
- érzelmi stabilitás,
- felelősségtudat,
- kudarcűrés, tolerancia,
- önismeret, kellő önkontroll, egyértelmű, kiszámítható magatartás,
- példaadás,
- pozitív gondolkodás,
- megerősítő technikák alkalmazásának készsége,
- problémaérzékenység,
- szakmai értékek iránti elkötelezettség,
- szakmai felkészültség
- terhelhetőség,

- tiszta és nyílt kommunikáció a személyes és szakmai környezet kapcsolatrendszerében.

5.5. Tárgyi feltételek

- Ismerkedő kapcsolattartásra alkalmas helyiség,
- nevelőszülő otthonának alkalmassága a törvényi előírások szerint,
- a gyermek számára legalább 6 m² személyes élet- és mozgástér, rakodófelületek, tanulóhely - a többi személytől elkülönítve (egy szobában legfeljebb négy gyermek helyezhető el),
- lehetőség szerint a kapcsolattartás feltételeinek biztosítása a gondozási helyen,
- az adminisztrációs tevékenység ellátásához szükséges eszközök – telefon, számítógép, fax, fénymásoló (utóbbiak hiányában a nevelőszülői hálózat működtetője biztosítja az infrastrukturális lehetőséget).
- Kapcsolattartásra alkalmas helyiség, ahol lehetőség van
 - gyermek és szülője bizalmas elkülönülésre,
 - terápiás foglalkozásra,
 - gyermek és hozzátartozója közös foglalkoztatásra, játékokra.
- Intézményi szinten megfelelő telekommunikációs rendszer.
- esetmegbeszélésekre, tárgyalásra, kapcsolattartásra, bizalmas beszélgetésre alkalmas helyiségek.

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. nevelőszülők kiválasztása, képzése	új nevelőszülők száma/év, a képzést elvégzők száma/év	a működtető éves statisztikája, tanúsítványok
2. nevelőszülők továbbképzése	a továbbképzésben résztvevők száma/ összes/év	jelenléti ív, igazolás
3. elhelyezési értekezlet	a gyermek szükségletei/a nevelőszülő erőforrásai	elhelyezési értekezlet jegyzőkönyve (javaslattétel +)
4. a nevelőszülő gyám I.	a gyám és a gyermek kapcsolata megfelelő	elégedettség mérése
5. a nevelőszülő gyám II.	Törv. Képviseli ügyek száma/év Vagyonkezelőként eljár/év	A gyermek iratanyaga (számadás)
6. kapcsolattartás	Kapcsolattartás száma/hó/év	A gyerek iratanyaga
7. gondozás - nevelés	Egyéni gondozási-nevelési terv feladatának	Éves (féléves) felülvizsgálati

	száma/megvalósult feladatok	jegyzőkönyv
8. óvodáztatás, iskoláztatás	Hiányzások/tanév fejlesztő foglalkozások/tanév	Iskola jelzése, értesítő, bizonyítvány
9. élettörténet identitás	Élettörténetkönyv vezetése/év	élettörténetkönyv
10. a nevelőszülő mentálhigiénéje	Esetmegbeszélés/szupervízió száma/év	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A nevelőszülő kiválasztásánál az egyéni elhelyezési terv előírásait figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a gyermek veszteségeit, fejlődési szükségleteit figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a lakóhelyen elérhető szolgáltatásokat figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a vérszerinti szülőtől való távolságot, a kapcsolattartás feltételeinek elérhetőségét figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a nevelőcsalád szerkezetét, a nevelőcsaládban élő saját gyermekek életkorát figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a nevelőszülő erőforrásait, szakmai felkészültségét figyelembe veszik.
- A nevelőszülő kiválasztásánál a gondozás várható időtartamát figyelembe veszik.
- A családgondozás intenzív.
- A gyám a törvényes képviselő keretében pontos határidőkkel, leggyakrabban haladéktalanul intézkedik.
- A gyám, mint számadásra kötelezett azt a kárt, melyet a gyermeknek jogellenesen, kötelessége megszegésével okozott, megtéríti.
- A gyermek erősségeit felismerik, és gondozása során építenek rá.
- A gyermek múltját a szakemberek ismerik és elfogadják.
- A kompetens szakemberek, a nevelőszülő és a vérszerinti hozzátartozók együttműködése tervezett és rendszeres.
- A szakmai team tervszerűen, tudatosan tevékenykedik.
- A vagyonkezelés során a gyám minden körülmények között szem előtt tartja a kiskorú anyagi érdekeit és gondoskodik a vagyon megfelelő hasznosításáról.
- A vagyonkezelést vállaló gyám ismeri a vonatkozó jogszabályokat, eljárásrendet.
- A vérszerinti család törekvéseinek sokoldalú támogatása (amennyiben azok a gyermek érdekét is szolgálják).
- A szakemberek széleskörű ismeretekkel rendelkeznek az átlagos és az átlagostól eltérő fejlődés jeleiről, az érési periódusokról, az életkori szakaszokról és a kapcsolódó szükségletekről.

- A szakemberek bizalommal fordulnak a gyermek és a vérszerinti család felé.
- A kompetenciahatárokat minden érintett betartja.
- Tevékenységükben a szakemberek a szükség szerinti segítség elvének betartásával tevékenykednek.
- A szakemberek tisztelettel és elfogadással viszonyulnak a vér szerinti hozzátartozókhoz.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Csatlós Sándor 2006. A Fővárosi TEGYESZ nevelőszülői hálózata Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 5. szám.
- Smith, Carole R. 1995. Örökbefogadók és nevelőszülők Gyermekvédelmi Kiskönyvtár. Pont Kiadó.
- Kálmánchey Márta 2001. Nevelőszülőnél élő gyerekeknél előforduló pszichés problémák. Család, Gyermek, Ifjúság, 10. évfolyam, 2. szám.
- Pálhalminé Jeszenszky Mária - Vida Zsuzsanna 2006. Különleges nevelőszülői hálózat. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. Törvény

7. § (2),
13. §,
53. § b),
66/A. §,
66/G. §,
78. §,
82. § (5),
84. - 89. §

149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

127. - 130. §

15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

75. §,
87. - 89. §,
94. - 108. §

261/2002. (XII.18.) Korm. rendelet a nevelőszülői, a hivatásos nevelőszülői és a helyettes szülői jogviszony egyes kérdéseiről

A családok jogállásáról szóló 1952. évi IV._törvény
93. - 110. §

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. A hivatásos nevelőszülők segítőjének díjazása legyen szabályozva.
2. A nevelői tevékenység munkaviszonynak számítson, de legalább szolgálati időnek.
3. Nevelőszülőnél ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek kapcsolattartásának szabályozása a határozatban.
4. Utógondozói ellátottak után járó normatíva legyen arányban a nevelési díjjal.
5. Utógondozói ellátás korhatára leszállításának felmenő rendszerű kialakítása.
6. Nevelőszülőnek történő jelentkezés jogszabályban meghatározott feltételeinek bővítése (pl. kötelező pszichológiai vizsgálat).
7. Azonnali gondozási hely-változtatás konkrét eseteinek részletesebb jogszabályi kidolgozása.
8. A különböző gondozási helyeken élő testvérek kapcsolattartásának szabályozása gyámhivatali határozatban és finanszírozásának kérdése.
9. 261/2002. (XII.18.) Kormányrendeletben foglaltaknál szélesebb körben meghatározni, hogy ki tehet javaslatot a rendkívüli szakmai alkalmassági felülvizsgálatra.
10. Készüljön módszertani ajánlás a nevelőszülők alkalmasságának 3 éves felülvizsgálatára.
11. A 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 1. sz. mellékletében jelenjen meg a pszichológus (1 fő/200 gyermek).
12. A 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 1. sz. mellékletében legyen előírva utazó fejlesztőpedagógus alkalmazása (1 fő/200 gyermek).
13. A nevelőszülő évente számoljon el a nevelési díj, az ellátmány és a családi pótlék rendeltetésszerű, számlákkal igazolt felhasználásáról.
14. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Hazagondozás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1.	Cél, funkció	3
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	3
3.	Alapelvek	4
3.1.	Önrendelkezés.....	4
3.2.	Részvétel	4
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4.	Eredményesség	4
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	4
4.	A szolgáltatás leírása	4
5.	Protokoll.....	5
5.1.	Szereplők:	5
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása	5
5.2.1.	A hazagondozás folyamata	5
5.2.1.1.	A hazakerülést megelőző döntés folyamata (gyámhivatal)	7
5.2.1.2.	Feladatok átmeneti nevelésbe vétel megszüntetése esetén	9
5.2.1.3	A hazagondozás tervezésének szempontjai.....	9
5.2.2.	A kapcsolattartás	11
5.2.3	Családgondozás	13
5.2.4	Utógondozás	14
5.2.5	Otthonteremtési támogatás	16
5.2.6	A szakemberek együttműködése, javasolt szolgáltatások	17
5.3.	Személyi feltételek.....	18
5.4.	Kompetenciák.....	18
5.5.	Tárgyi feltételek.....	19
6.	Indikátorok.....	20
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	21
8.	Mellékletek	22
8.1.	Szakirodalom	22
8.2.	Jogszabályok.....	22
9.	Fogalommagyarázatok	22
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	23

Hazagondozás

1. Cél, funkció

A hazagondozás alatt egy tervezett folyamatot értünk, amelynek során a gyermekjóléti szolgálat, a gondozási helyek, valamint a szakszolgálat munkatársai más érintett szakemberekkel együttműködve segítik a gyermek visszajutását a vérszerinti családjába.

A gyermek érdekében végzett olyan segítő tevékenység, amelynek során az alapellátás családgondozással, a szakellátás otthont nyújtó ellátással, szakszolgáltatással – a gyerek legjobb érdekei szerint –, tervezett folyamatban alkalmassá teszi a gyereket és a családot a gyermek visszafogadására. Egyben ide tartozik az is, hogy a gyermekjóléti szolgáltatás a gyermeket a családba történő visszatérése után a beilleszkedésben utógondozással segíti.

Ha a gyermek legjobb érdeke rövid vagy hosszútávon a visszakerülés, akkor a szakemberek együttműködésének a hazagondozást kell szolgálnia.

A hazagondozás részét képezi az is, amikor a gyermek nagykorúságának eléréséig a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedik, s ekkor térhet csak vissza családjába vagy kezdhet önálló életet, amiben a szakellátás utógondozással segíti, aminek külön része az otthonteremtési támogatás felhasználása.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A hazagondozás célcsoportját a szakellátásban nevelkedő gyermekek jelentik, akik átmeneti neveltként családot helyettesítő ellátásban élnek. Ezeknek a gyermekeknek az esetében a nevelésbe vételt követően azonnal el kell kezdődnie a hazagondozás feladata megvalósulásának, mivel általában ez a gyermek legjobb érdeke. Kivételt jelentenek azok a súlyosan veszélyeztető környezetként működő családok, amelyek estében nincsen lehetőség a hazagondozás sikerességére.

A hazagondozás akkor valósul meg, ha a gyermek visszatér saját családjába, és ott nevelkedik tovább úgy, hogy a korábbi veszélyeztető tényezők már nem állnak fenn. Ugyanígy megvalósul a hazagondozás azon fiatal felnőttek esetében, akik nagykorúságuk elérése után lépnek ki a gyermekvédelmi szakellátás rendszeréből, s térnek vissza családjukba vagy alakítanak ki önálló életvitelt. A szakemberek szempontjából a hazagondozás megvalósulásához hozzátartozik az is, ha a feladatokat szoros és állandó együttműködésben, a gyermek legjobb érdekét figyelembe véve a jogszabályok és a szakmai szabályok betartásával látják el.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A hazagondozás folyamata soha nem lehet ellentétes a gyermek legjobb érdekével, ezért mindig meg kell hallgatni a véleményét, ahogy a fiatal felnőtt véleményét is tiszteletben kell tartania a szakembernek – ezzel tesz eleget az önrendelkezés elvének.

3.2.Részvétel

Akkor tehet eleget ennek az alapelvnek a hazagondozás folyamata, ha a gyermek, a fiatal felnőtt aktívan vesz részt a hazagondozás folyamatának tervezésében, a családjával fenntartott kapcsolat erősítésében, ha mindenkor meghallgatjuk, és figyelembe vesszük a véleményét ezzel kapcsolatban.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Amennyiben a gyermeket, a fiatal felnőttet bevonjuk a hazagondozás tervezésébe, figyelembe vesszük a véleményét, akkor ezzel növeljük az érdekérvényesítési esélyeit.

3.4.Eredményesség

Amennyiben a hazagondozás sikeres, tehát a gyermek, a fiatal felnőtt visszatér saját családjába vagy a fiatal felnőtt önálló életet alakít ki, akkor a szolgáltatás megfelel az eredményesség alapelvének

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A hazagondozás az a folyamat, amelynek során a gyermekjóléti alap- és a gyermekvédelmi szakellátás szakemberei feladatokat látnak el annak érdekében, hogy az átmeneti nevelésbe vett gyermek minél rövidebb időn belül visszatérhessen saját családjába, amennyiben ez a gyermek legjobb érdek. (ellenkező esetben nem lehet szó hazagondozásról, de a folyamat lépéseit képező feladatokat a szakembereknek akkor is el kell látniuk, pl. kapcsolattartás támogatása, kivétel, ha a gyámhivatal felfüggeszti, vagy megszünteti azt). Ehhez a folyamathoz tartozik a gyermekek támogatása a családjukba történő visszailleszkedés során. Ide tartozik az is, ha a

hazagondozás folyamata csak a gyermek nagykorúvá válása után teljessé válik, ezért a fiatal felnőttek utógondozása is a folyamat része, amelynek során támogatást kapnak a családjukba történő visszailleszkedésre, vagy az önálló életvitel kialakítására és az otthonteremtési támogatás felhasználására.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

Gyermek, vérszerinti család, gyermekjóléti szolgálat, gyermekvédelmi szakszolgálat /gyámi tanácsadó, nevelőszülői tanácsadó, hivatásos gyám/, gyámhivatal, gondozási helyek/gyermekek otthon (befogadó, különleges, speciális), nevelőszülő (civil, szakszolgálat által fenntartott), egyéb szakemberek (iskola, egészségügy, stb.).

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A protokoll, a hazagondozás szempontjából fontos teendőket tárgyal: a nevelésbe vételt követően, a hazakerülést megelőző döntés folyamatát (gyámhivatal), az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetése esetén történő feladatok végzését, a hazagondozás tervezésének szempontjait, a hazagondozást segítő tényezők, a kapcsolattartás, a családgondozás feladati és személyi feltételeit valamint a szakemberek együttműködését.

5.2.1. A hazagondozás folyamata

A hazagondozás szempontjából fontos teendők a nevelésbe vételt követően:

Gyámhivatal

- folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermek ügyeit, a gyermek és szülője kapcsolatát, a szülő együttműködését a nevelőszülővel, gyermekotthonnal, és azt, hogy a szülő magatartásában, életvitelében, körülményeiben történt-e változás;
/félévente a GYSZ-8, TESZ-4, gyámi tájékoztató, szakszolgálat tájékoztatója alapján/
- felülvizsgálatot tart kérésre bármikor, hivatalból évente, három év alatti gyermekek ügyében félévente, a felülvizsgálaton dönt a nevelésbe vétel fenntartásáról, a gyermek gondozási helyének esetleges megváltoztatásáról, a gyermek egyéni elhelyezési tervének fenntartásáról vagy módosításáról, a gyermek és szülei kapcsolattartásának fenntartásáról vagy módosításáról, a gyermek gyámjának korlátozásáról vagy felmentéséről;
/félévente a GYSZ-8, TESZ-4, gyámi tájékoztató, szakszolgálat tájékoztatója alapján/
- irányítja és felügyeli a gyám tevékenységét, a gyámot intézkedés megtételére utasíthatja;

- dönt a hozzátartozó és a gyám közötti vita esetén.

Gyermekjóléti szolgálat (feladatát a gyámhivatal által elfogadott egyéni elhelyezési terv alapján teljesíti)

- 2 hónapon belül felkeresi a gyermeket, a szakellátásban dolgozó szakemberektől tájékozódik a beilleszkedéséről;
- a gyermek visszahelyezését elősegítő szülői családgondozást végez (ügyintézés, a szülői kompetencia erősítése, a körülmények rendezése);
- folyamatosan kapcsolatot tart a szakszolgálat és a gondozási hely családgondozójával;
- javaslatot tesz a kapcsolattartás formájára, módosítására;
- javaslatot tesz a felülvizsgálatra (szülő-gyermek kapcsolat alakulása, szülő életkörülményeinek alakulása);
- gondozási tervet készít, és helyzetértékelést végez félévente.

/GYSZ-7 és GYSZ-8-as adatlapokat, feljegyzéseit a családgondozásról/

Gondozási hely

- a tervben foglaltak szerint otthont nyújtó ellátást biztosít;
- szükség szerint vagy rendkívüli esetben félévente tájékoztatja a gyámhivatalt a kapcsolattartásról, a szülő együttműködéséről, a gyermek tanulmányairól, gondozásáról;
- kapcsolatot tart a gyermek esetgazda családgondozójával (lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálat), s a vérszerinti szülőkkel foglalkozó családgondozóval (a kettő lehet ugyanaz).

/GH-1, GH-3 adatlapok/

Szükségesnek tartjuk a pedagógiai naplót, a gyerekek életének, fejlődésének, kapcsolattartásának lényeges eseményeit rögzítő feljegyzéseket. Jogszabály által történő előírás hiányában helyi szabályozás alapján.

Gyám

- a gyám köteles a gyámhivatal felhívására a gyermek helyzetéről soron kívül, annak hiányában félévente felvilágosítást adni;
- számadási kötelezettség terheli;
- javaslatot tesz a kapcsolattartás megváltoztatásához;
- javaslatot tesz a felülvizsgálathoz.

/GH-1, GH-3 adatlapok/

Szakszolgálat

- megkeresésre, rendkívüli esetben, illetve félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt, a gyermekjóléti szolgálatot a gyám tevékenységéről (gyámi gondozói tanácsadó), a gyermek és szülő kapcsolat alakulásáról, a szülő együttműködéséről a gondozó intézménnyel vagy személlyel, a gyermek beilleszkedéséről, tanulmányairól, gondozásáról, fejlődéséről;

/TESZ-3 adatlap/

- a nevelésbe vétel körülményeinek megváltozásakor és felülvizsgálatkor javaslatot tesz a nevelésbe vétel megszüntetésére, az elhelyezési terv fenntartására vagy módosítására;
- folyamatosan figyelemmel kíséri a nevelőszülőnél elhelyezett gyermek kapcsolattartásának alakulását, a szülő együttműködését a nevelőszülővel, megkeresésre, illetve félévente tájékoztatja a gyámhivatalt, gyermekjóléti szolgálatot (nevelőszülői tanácsadó).
/TESZ-3, TESZ-4 adatlapok/

5.2.1.1. A hazakerülést megelőző döntés folyamata (gyámhivatal)

Átmeneti nevelés megszüntetése

- A gyámhivatal eljárást indít a szülő kérelmére vagy hivatalból, ha az átmeneti nevelés indokai már nem állnak fenn. A nevelésbe vétel szükségességét a szülő kérelmére bármikor, hivatalból a gyámhivatal évente, 3 éven aluli gyermek esetében félévente felülvizsgálja, dönt az egyéni elhelyezési terv, illetve a gondozási hely fenntartásáról vagy módosításáról.
- A gyámhivatal a nevelésbe vett gyermek szülőjének meghallgatása után javaslatot kér a szakszolgálattól és a gondozási helytől (gyám, hivatásos gyám, nevelőszülő vagy intézmény), a vér szerinti családot gondozó gyermekjóléti szolgálatról, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálatról.

Egyértelmű jogi szabályozás hiányában abban az esetben, ha az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetéséről nem az évenkénti /félévenkénti/ felülvizsgálat során dönt a gyámhivatal, hanem kérelemre más időpontban, ugyanazt az eljárást szükséges lefolytatnia, mint a felülvizsgálat során. Ugyanazokat a kérdéseket kell tisztáznia: szükséges-e fenntartani az átmeneti nevelést, annak okai fennállnak-e, vagy sem.

- A gyámhivatal szükség esetén szakvéleményt kér a megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottságtól. A bizottság csak a gyermekről készíthet szakvéleményt. A szülő vagy családbafogadó személy nevelési alkalmasságának megítélésére a gyámhivatal egyéb szakember véleményét kérheti be.
- A felülvizsgálat során tárgyalást tart, melyre meghívhatja a szülőt, gyermeket, gyámot, gondozót, a gyermekjóléti szolgálat, szakszolgálat, szakértői bizottság képviselőjét.
- A javaslatok, szakvélemény alapján dönt a gyermek gondozási helyének, egyéni elhelyezési tervének megváltoztatásáról, illetve fenntartásáról vagy módosításáról. A felülvizsgálat eredményeként megszünteti a gyermek átmeneti nevelését, ha annak okai már nem állnak fenn
- *Az alábbi adatlapokból dolgozik: GYSZ-8, TESZ-3, TESZ-4, GH-3.*

Átmeneti nevelés megszüntetése családbafogadással

Ha a szűkebb családba nem megoldható a gyerek visszahelyezése, alternatíva lehet a családbafogadás és a harmadik személynél történő elhelyezés.

- Az eljárás a szülői felügyeletet gyakorló mindkét szülő, vagy a szülői felügyeletet egyedül gyakorló szülő (a különélő másik szülő meghallgatásával), átmeneti nevelésbe vett gyermek esetében a nevelésbe vétel előtt szülői felügyeletet gyakorló szülő kérésére indul. A kérelem benyújtásakor a gyámhivatal tájékoztatja a szülőt jognyilatkozatának következményeiről. Ha a gyámhivatal hozzájárulását adja, akkor a gyermeket a szükséges ideig a szülő által megnevezett család átmenetileg befogadja, gondozza, neveli.
- A hozzájárulás előtt meghallgatja a szülőt, a gyermek gyámját, a korlátozottan cselekvőképes, illetve az ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen gyermeket, a családba fogadó személyt. A hozzájárulás alapvető feltétele, hogy a családbafogadás a gyermek érdekében álljon.
- Megvizsgálja a családbafogadás okát, a családba fogadó személyek alkalmasságát, azt, hogy viselhetnek-e gyámságot, környezettanulmányt készít.
- A családba fogadó szülőt gyámul kirendeli, a családbafogadást évente felülvizsgálja.
- A családbafogadással egyidejűleg megszünteti a gyermek átmeneti nevelését.
- A családbafogadás ideje alatt a szülő felügyeleti joga szünetel, de az intézkedés a tartási kötelezettséget nem érinti, valamint a szülőt megilleti a kapcsolattartás és a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben való együttdöntés joga.
- A családbafogadás megszűnik, ha az alapjául szolgáló ok már nem áll fenn, ha a szülő vagy családba fogadó személy kéri a megszüntetést.

Tartós nevelés megszüntetése

- A gyám (hivatásos gyám), nevelőszülő vagy intézmény, valamint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat tájékoztatása, javaslata alapján évente, 3 éven aluli gyermek esetében félévente felülvizsgálja a mihamarabbi örökbefogadás vagy tartós családot pótló környezetbe kerülés érdekében.
- Megszűnik a tartós nevelésbe vétel, ha a bíróság a szülői felügyeleti jogot visszaállította, ha a bíróság gyermekelhelyezési döntését követően a gyermek más személy gyámsága alá került, ha a gyermeket örökbe fogadták, valamint nagykorúvá válással.
- Kivételesen indokolt esetben a gyámhivatal azt a szülőt is feljogosíthatja a tartós nevelt gyermekével való kapcsolattartásra a gyermek érdekében, akinek szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, vagy megszűnt, de a gyermek örökbe fogadására nem került sor.
- Megszünteti a tartós nevelésbe vételt a gyámhivatal annak a gyermeknek, akinek szülői felügyeleti joga azért szűnt meg, mert

örökbefogadásához a szülője úgy adott hozzájáruló nyilatkozatot, hogy az örökbefogadó személyét és személyi adatait nem ismerte. A tartós nevelésbe vétel megszüntetésének feltétele ebben az esetben, hogy a gyermek örökbefogadására nem került sor és a gyámhivatal a vele való kapcsolattartásra a szülőjét kivételesen feljogosította.

- Egyéb esetben a tartós nevelés megszüntetésének feltétele, hogy a bíróság a jövőre nézve visszaállítsa a szülői felügyeletet. A szülői felügyelet visszaállítása iránti perindításra a szülőkön kívül a gyermek, a gyámhivatal és az ügyész is jogosult.
- Megszűnik, ha a bíróság gyermek elhelyezési döntését követően a gyermek más személy gyámsága alá került, ha a gyermeket örökbe fogadták, valamint nagykorúvá válással.
- Ha hozzátartozó, például nagykorúvá váló testvér kéri a megszüntetést, akkor harmadik személyhez történő elhelyezésre, családbafogadásra van lehetőség.

5.2.1.2. Feladatok átmeneti nevelésbe vétel megszüntetése esetén

Gyámhivatal

- Az átmeneti nevelés megszüntetése esetén felhívja a szülőt gyermeke gondozására, megállapítja szülői felügyeleti joga feléledését.
- Felmenti a gyermek gyámját, szükség esetén felhívja végszámadás benyújtására.
- Elrendeli a gyermek – saját kérelmére a fiatal felnőtt – utógondozását legalább egy év időtartamra, részére utógondozót rendel ki, aki a szolgáltatás eredményéről félévente tájékoztatja a gyámhivatalt.

Gyám

- Felügyeli a gyerek személyes tárgyainak, gyógyszereinek, fényképeinek előkészítését, átadását.
- Felkészíti a gyerek környezetét a távozásra.
- Végszámadást nyújt be a gyámhivatalnak.

5.2.1.3 A hazagondozás tervezésének szempontjai

A gyermek intézménybe utalásával különválnak a gyermek és a szülő támogató rendszere. A hazagondozás lehetőségeiről a gyermek szakellátásba való bekerülésének időpontjában kell közös képet alkotnia a szakembereknek. Ha cél a hazagondozás, akkor ennek a célnak megfelelően kell tervezni a tevékenység feladatait.

A hatékony gondozás elengedhetetlen feltétele az együttműködés, melynek három szintjéről beszélhetünk:

- a gyermek, a család és a szolgáltatást nyújtók;
- a szolgáltatást nyújtók és más intézmények szakemberei;

- intézményen belül a munkatársak között.

A gyerek gondozását, nevelését, ellátását végző személyek kötelesek együttműködni egymással a hazagondozás érdekében, valamint mindazokkal az intézményekkel, amelyek a gondozott gyermekkel foglalkoznak.

Fel kell ismerni, hogy egy szakember nem képes egyedül minden feladatot megoldani, mert minden esetben olyan komplex problémával áll szemben a segítő, amely különböző szakmai ismereteket igényel. Az intézményeknek – ismerve egymás tevékenységét – nem egymás mellett, hanem egymás munkáját kiegészítve és támogatva kell működni.

A szakemberek együttműködése kapcsán fontos meghatározni a konkrét feladatokat és kompetenciahatárokat.

A hazagondozást segítő tényezők

- A szakemberek empatis, előítéletektől mentes viszonyulása a gondozott gyermekhez és annak szüleikhez.
- A szakember nyugodt hangnemet érthető, a szülő számára világos kifejezésmódot használ, és minden körülményben kifejezi együttműködési szándékát.
- A családi kapcsolatrendszer helyreállítása a cél, melyhez szükség van a szülők közreműködésére. A beutalást követően mihamarabb fel kell venni a kapcsolatot a szülőkkel, nem szabad, hogy kimaradjanak a gyermek gondozási-nevelési feladataiból.
- A beutaláshoz vezető okok pontosítása. A szülő számára fontos, hogy világosan lássa, min kell változtatni ahhoz, hogy a gyermek hazakerüljön.
- Az intézmény működésének, szakmai programjának, házirendjének, a gyermekre vonatkozó elvek, célok megismertetése a szülőkkel. A szülővel egyéni helyzetüket mérlegelő „megállapodás” megkötése, hogy érezzék, fontos résztvevői a nevelés folyamatának.
- A szakemberek segítik a családokat összefűző kötelékek erősítését, az összetartozást, a kapcsolattartást.
- A gyermek korának, fejlettségi szintjének megfelelő, de őszinte tájékoztatás a család helyzetéről, életkörülményeik alakulásáról.
- A testvéri kapcsolatok támogatása alapvető fontosságú a hatékony hazagondozásban, ezért fontos a testvérek együttes elhelyezése.
- A kapcsolattartások során olyan programok, tevékenységek, foglalkozások kialakítása a cél, ahol a szülő fejlesztheti, pótolhatja szülői készségeit, ismereteit, gyermeknevelési technikákat sajátít el.
- A szülő szerepvállalásra ösztönzése a gyermek terápiás támogatásában.

5.2.2. A kapcsolattartás

A kapcsolattartás rendszeressége hat a gyermek személyiségfejlődésére, befolyásolja a gyermek-szülő kapcsolatát, ezáltal pedig a hazagondozás esélyét, sikerességét jelentősen meghatározza.

A gyámhivatal dönt az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek kapcsolattartásáról a kapcsolattartásra jogosult szülővel, nagyszülővel, nagykorú testvérrel, továbbá, ha a szülő, nagyszülő nem él, a kapcsolattartásban akadályozva van, vagy azt önhibájából nem gyakorolja a gyermek szülőjének testvéreivel, szülőjének házastársa kérelmére.

A kapcsolattartás szabályozását, újraszabályozását a korlátozottan cselekvőképes gyermek önállóan is kérheti.

A gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek gyámja biztosíthatja, hogy a gyermek a kapcsolattartásra jogosult személyeken kívül másokkal is ápolhassa személyes kapcsolatait. A gyám és a gyermek között vita esetén a gyámhivatal dönt a kapcsolattartásról.

A kapcsolattartás formái:

- *Folyamatos* (a gyermek meglátogatása szokásos tartózkodási helyén, rendszeres, meghatározott időtartamra történő elvitele a visszaadás kötelezettségével – eltávozás –, illetve levelezés, telefonkapcsolat, ajándékozás, csomagküldés)

A gyámhivatali határozatokban foglaltaknak megfelelően, az ellátást nyújtó elősegíti a gondozott gyermek hozzátartozójával történő folyamatos kapcsolattartást.

- *Időszakos kapcsolattartás* (a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való együttlét, szabadság)

A kapcsolattartás engedélyezését a gyámhivatal határozata alapozza meg. Az engedély tartalmazza a folyamatos és időszakos kapcsolattartás gyakoriságát, időtartamát, a gyermek át- és visszaadásának helyét, idejét, módját, a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettséget, stb.

A bentlakásos gyermekintézmény házirendje, illetve a nevelőszülői hálózat működtetőjével történt előzetes egyeztetés arra nézve igazít el, hogy a gyermek mikor látogatható meg a gondozási helyén, illetve a gyámhivatal által engedélyezett folyamatos és időszakos kapcsolattartás esetén mikor vihető el, illetve mikorra kell visszavinni gondozási helyére.

A gyámhivatal a kapcsolattartási jogot a gyermek érdekében korlátozza, szüneteltetését rendeli el, vagy megvonja, ha a jogosított nem a szabályozásnak megfelelően él a kapcsolattartási jogával, vagy azzal a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére visszaél, súlyosan visszaél és ezzel a gyermek fejlődését súlyosan veszélyezteti.

A gyámhivatal elrendelheti, hogy a nevelési felügyelet alatt álló gyermek meghatározott ideig csak korlátozott módon gyakorolja hozzátartozóival a kapcsolattartást.

Feladatok:

- A hozzátartozót tájékoztatni kell, hogy megadott időben jelentkezhet a gyermekért és előre meghatározott időben kell visszavinni őt a gondozási helyére. Indokolt esetben az ellátást nyújtó gondoskodik a gyermek el- és visszakíséréséről.
- Előzetes letartóztatás és szabadságvesztés esetén is lehetővé kell tenni a kapcsolattartást, ha azt gyámhivatali döntés alátámasztja.
- A gyermek és hozzátartozójának együttlétét zavartalan körülmények között kell biztosítani.
- A szakembereknek el kell fogadtatni a gondozott gyermekkel és hozzátartozójával az elengedhetetlen együttműködést az ellátást nyújtó személlyel, az ellátást nyújtó intézménnyel a kapcsolattartás során, illetve az intézmény házirendjének betartását.
- A levelezés, telefonkapcsolat biztosítása során a levéltitokhoz és a magántitokhoz való jogot figyelembe kell venni.
- Figyelemmel kell lenni a legmegfelelőbb kapcsolattartási forma, gyakoriság, mód kiválasztására annak függvényében, hogy mi a gyermek és szülő igénye, mi az elérendő cél.
- A kapcsolattartás lehetőségei közül a legfontosabb a személyes találkozás, mert ez támogatja leginkább a gyermek hazakerülését.
- A kapcsolattartás során folyamatosan tájékoztatni kell a hozzátartozót a gondozott gyermek neveléséről, fejlődéséről, a gyermeket érintő fontosabb eseményekről.
- A gyámnak ki kell kérnie a szülő véleményét a gondozott gyermek továbbtanulásának, életpályájának kijelölése előtt. A kapcsolattartásra jogosult szülővel éreztetni kell, hogy a gyermek sorsának rendezésében nélkülözhetetlen szerepe van.
- A gyámnak szükséges mérlegelni a gyerek egyéb szóba jöhető személyes kapcsolatait (pl.: távolabbi rokon, keresztszülő, iskolatársak, barátai, stb.), mert a gyermek társadalmi beilleszkedését elősegíti, ha minél szélesebb körben vannak kapcsolatai.

Adminisztráció

A szülői kapcsolattartás alakulásáról, a szülő együttműködéséről:

- a gyermekotthon rendszeresen, de legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt,
- a hivatásos gyám legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt,
- a nevelőszülő folyamatosan beszámol a szakszolgálatnak (nevelőszülői tanácsadó), hivatásos gyámnak, megkeresésre a gyámhivatalnak, amennyiben közvetlen kapcsolatot tart a hozzátartozóval.

Az ellátást nyújtó jelzi a gyámhivatalnak, ha a hozzátartozó a kapcsolattartás során hátrányosan befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését, ha kapcsolattartási jogával visszaél a gyermek vagy az ellátást nyújtó sérelmére.

5.2.3 Családgondozás

Célja a gyermek vérszerinti családba történő visszahelyezése, mely minden esetben tervezetten, előkészítetten történik. A családgondozás alapja az egyéni elhelyezési terv.

Feladatok:

Gyermekjóléti szolgálat családgondozója

- A nevelésbe vétel során minden érintett szakember, de különösen a családgondozó segíti a családot, hogy alkalmassá váljon a gyermek visszafogadására.
- A családgondozó a gyermek befogadását követő két hónapon belül felkeresi a gyermeket gondozási helyén és felveszi a kapcsolatot a szakellátás szakembereivel.
- Amennyiben szükséges javasolja a kapcsolattartás formájának, helyszínének, időtartamának megváltoztatását.
- Munkájában azonos prioritást kell kapnia a családjukban élő gondozott gyermekeknek és a szakellátásban élő gyermekeknek.
- Együttműködik és folyamatosan kapcsolatot tart a gyermekotthon, a nevelőszülői hálózatot működtető és a szakszolgálat családgondozójával.
- A szülővel és a gyermekkel közösen megtervezi a hazakerülést követő teendőket.

/GYSZ-7 adatlap/

Gondozási hely családgondozója

- Legfontosabb feladata a család és a gyermek közötti kapcsolat elősegítése.
- A gyermek befogadását követő két hónapon belül felkeresi a szülőt, hozzátartozót és az esetgazda/esetfelelős gyermekjóléti szolgálatot.
- Elősegíti a gyermek és a család közötti egymás elfogadására irányuló kapcsolatot, amennyiben szükséges, javasolja a kapcsolattartás formájának, helyszínének, időtartamának megváltoztatását.
- A gyermeket felkészíti a családdal való találkozásra, szükség esetén a helyszínre kíséri, és részt vesz a találkozón.
- Ha a szülő nem jelentkezik, nem jelenik meg a találkozón, a lehető leghamarabb felkutatja az okot.
- A szülővel és a gyermekkel közösen, valamint a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával együttműködve megtervezi a hazakerülést követő teendőket.

/GH-2 adatlap/

A gyámi gondozói tanácsadó a gyám munkáját segítő és ellenőrző szakember

- Folyamatosan segíti és ellenőrzi a gyám, a gondozó tevékenységét annak érdekében, hogy az egyéni gondozási-nevelési tervben

foglaltak végrehajtásra kerüljenek, valamint az egyéni elhelyezési terv megvalósuljon.

- Szükség szerinti rendszerességgel, de legalább kéthavonként egyszer a gondozási helyen találkozik a gyermekkel, a gyámmal és a gondozóval.
 - Tájékoztodik a családi kapcsolatok alakulásáról, a látogatás során szerzett tapasztalatait, a gyermek érdekében tett intézkedéseket írásban rögzíti.
 - Ő maga is tesz javaslatokat intézkedésre.
- /TESZ-3 adatlap/

A nevelőszülői tanácsadó

- folyamatosan segíti, és egyben szakmailag ellenőrzi a nevelőszülő munkáját.
 - A nevelőszülővel közösen elkészíti a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét.
 - Szükség szerint, de legalább háromhetenként meglátogatja a nevelőszülői családot, tájékoztodik a gyermek helyzetéről, fejlődéséről, a nevelőszülő gondozási tapasztalatairól, az esetleges problémákról, felkeresi a gyermek nevelési-oktatási intézményét.
 - Családgondozást végez.
 - A látogatásai során szerzett tapasztalatait, a javasol és megtett intézkedéseket írásban rögzíti.
- /TESZ-3 adatlap/

5.2.4 Utógondozás

A gyermek, illetve a fiatal felnőtt családi környezetbe való visszailleszkedésének, önálló élete megkezdésének elősegítése.

Az átmeneti vagy tartós nevelés megszűnése után – kivéve, ha a gyermeket örökbe fogadták – legalább egy év időtartamra a gyámhivatal elrendeli a gyermek és fiatal felnőtt utógondozását feltéve, ha a fiatal felnőtt maga is kéri. A gyermek utógondozását a gyermek lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálat, a fiatal felnőtt utógondozását a gondozási hely vagy az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermek esetében - a területi gyermekvédelmi szakszolgálat látja el.

Az utógondozás feladatainak ellátásába önkéntesek, társadalmi szervezetek, alapítványok és egyházi jogi személyek is bevonhatóak.

Feladatok

Gyámhivatal

- Az átmeneti vagy tartós nevelés megszűnése, megszüntetése esetén legalább 1 évi időtartamra elrendeli a gyermek, illetve – kérelme alapján – a fiatal felnőtt utógondozását.
- Az utógondozás a gyámhivatali határozatban megállapított időpontig, de legfeljebb a fiatal felnőtt 24. életévének, illetve felsőfokú iskola

nappali tagozatán tanulmányokat folytató, és ezen a jogcímen utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt esetében legfeljebb 25. életévének betöltéséig tart.

Gyermekjóléti szolgálat

- A családjába visszahelyezett gyermek utógondozását gyámhivatali határozat alapján látja el.
- Segíti a gyermek családjába történő visszailleszkedését, lakókörnyezetébe történő beilleszkedését, tanulmányai folytatását vagy az iskolai végzettségének, szakképzettségének megfelelő munkahely felkutatását.
- Együttműködik a gondozási hely és a szakszolgálat utógondozójával.
(Lásd bővebben: gyermekjóléti szolgáltatás protokollja)

Szakellátás

- Az otthont nyújtó ellátás keretében az átmeneti vagy tartós nevelés megszűnését követően a fiatal felnőtt családjába való sikeres visszailleszkedését, illetve önálló életének megkezdését segíti a gyámhivatali határozatban foglaltak szerint.
- A gondozás folyamatosságának biztosítása érdekében célszerű, ha a gondozott fiatal felnőtt utógondozását az a szakember végzi, aki korábban a családgondozói feladatokat ellátta.
- Együttműködik az utógondozott lakóhelye szerinti gyermekjóléti szolgálattal, felkutatja és bevonja az utógondozásba mindazokat a társadalmi szervezeteket és önkéntes segítőköt, akik az utógondozottat segíteni tudják.

Az utógondozó feladatai, ha az utógondozott visszakerül a családjába, vagy önálló életet kezd:

- figyelemmel kíséri, segíti a családba való beilleszkedést,
- segítséget nyújt az önálló életvitel kialakításában, kiemelten kezelve az önálló lakhatás megoldását,
- segíti az utógondozott képességeinek megfelelő közoktatási, szakképző, illetve felsőoktatási intézmény vagy munkahely kiválasztását és a felvétellel kapcsolatos teendőket,
- a jogszabályok által biztosított támogatási lehetőségek megismertetésével segíti a fiatal szociális gondjai megoldásában,
- konfliktushelyzetekben tanácsot ad, segítséget nyújt,
- szükség szerinti rendszerességgel, de legalább havonta egyszer felkeresi az utógondozottat és tájékozik körülményeiről, életvezetésének alakulásáról,
- legalább heti egy fogadónapon lehetőséget biztosít arra, hogy az utógondozott, problémái megbeszélésére felkereshesse,
- félévente, illetve a gyámhivatal felhívására szükség szerint és az utógondozás megszűntetésekor köteles tájékoztatás adni a gyámhivatalnak az utógondozás eredményéről.

Megszűnik az utógondozás:

- a fiatal felnőtt 24. életévének betöltésével,
- az utógondozói ellátás megszűnésével,
- az otthonteremtési támogatással való elszámolással.

A gyámhivatal megszünteti az utógondozást:

- ha a gyermek védelembe vétele, családbafogadása, ideiglenes hatályú elhelyezése, átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele válik szükségessé,
- ha a fiatal felnőtt kéri, kivéve, ha utógondozói ellátásban vagy otthonteremtési támogatásban részesül,
- ha a fiatal felnőtt az utógondozóval önhibájából legalább három hónapja nem működik együtt.

5.2.5 Otthonteremtési támogatás

A gyámhivatal az utógondozást az otthonteremtési támogatás iránti kérelem előterjesztésekor elrendeli. Amennyiben a fiatal felnőtt a kérelem előterjesztésekor utógondozásban részesül, az utógondozás időtartamát meghosszabbítja az otthonteremtési támogatás elszámolásának időpontjáig. Elsősorban a fiatal felnőtt volt utógondozóját, ha ez nem lehetséges, akkor a fiatal felnőtt lakóhelye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat utógondozóját rendeli ki. Határozatában felhívja az utógondozás biztosítására köteles intézmény vezetőjét az utógondozó személyének, illetve az utógondozó személyében bekövetkező változás haladéktalan közlésére.

Kirendelt utógondozó:

- Segítséget nyújt a fiatal felnőttnek az otthonteremtési támogatás iránti kérelem elkészítéséhez és benyújtásához.
- A gyámhivatal megkeresésére véleményezi a fiatal felnőtt által benyújtott kérelemben foglaltak megvalósíthatóságát, valamint azt, hogy az igényelt támogatás és annak felhasználási módja tartós lakhatást nyújt-e a fiatal számára.
- A gyámhivatal megkeresésére javaslatot tesz a támogatás összegével való elszámolás módjára és időpontjára.
- A gyámhivatali határozatban foglaltak szerint együttműködik a fiatal felnőttel a támogatás összegének célszerű felhasználásában, és erről tájékoztatja a fiatalot.
- Félévente, illetve a gyámhivatal felhívására szükség szerint és az utógondozás megszüntetésekor köteles tájékoztatást adni a gyámhivatalnak az utógondozás eredményéről.

A fiatal felnőtt sikeres utógondozását elősegítő tényezők

- A nagykorúvá váló fiatal időben történő tájékoztatása arról, hogy az ön jogúvá válását követően milyen tartamú intézményi segítségnyújtási alternatívákkal élhet, milyen jogokkal,

lehetőségekkel és kötelezettségekkel számolhat, s mit kell tennie konkrétan, hogy valamely támogatási formát igénybe vehesse.

- Az utógondozottal foglalkozó szakemberek állandó támogatása, jelenléte, elérhetősége. A nagykorúvá válás folyamatában a fiatal számára addig ismeretlen élethelyzetbe kerül, melynek során intenzív szociális, pszichológiai megsegítésre van szüksége.
- A fiatal felnőtt következetes élethelyzetének felismerése, saját értékeinek, érdekeinek azonosítása, céljai megfogalmazása, jövőképeének tudatos kialakítása.
- A fiatal felnőttre vonatkozó feladatkijelölések kölcsönösen elfogadható vállalása, önálló erőfeszítésre készítése. Az utógondozott aktív szerepvállalásra készítése az utógondozás folyamatában, az öngondoskodáson alapuló életvitel szabályainak és szokásainak rögzítése.
- A fiatal felnőtt ösztönzése a folyamatos takarékoskodásra, pénzvagyonának gyarapítására.
- Megfelelő tájékoztatás a helyi szociális ellátórendszer szolgáltatásairól, az állami és non-profit szervezetek elérhetőségéről, a létező ellátásokról, szolgáltatásokról, juttatásokról.
- Az utógondozási folyamat megtervezése, kivitelezése, értékelése, majd lezárása az érintett szakemberek folyamatos munkakapcsolata egyeztető megbeszélések, konzultációk gyakori beiktatásával.
- Az utógondozó esetleírásban dokumentálja az esetvezetés céljait, vállalásait, menetét, eseményeit, problémáit, eredményeit és a segítő kapcsolat lezárásának folyamatát.

5.2.6 A szakemberek együttműködése, javasolt szolgáltatások

A gondozási hely folyamatos munkakapcsolatban áll a gyermekjóléti szolgálattal és vele összehangolt feladatmegosztásban végzi a család támogatását, a gyermek hazagondozását. A gondozási hely rendszeresen és minden rendkívüli esetben egyeztet az illetékes gyámhivatallal a gyermek családi kapcsolati viszonyainak és személyiségfejlődésének alakulásáról. A hazagondozás alapjait az egyéni elhelyezési terv rögzíti, a gondozási hely bekapcsolódása a család megsegítésébe azonban már a gyermek beutalását megelőző alapellátás során megalkotott koncepció megvalósulásához járul hozzá, ahogy minden későbbi segítő beavatkozás is. A gyerekről, családról tudható nevelésbe vételt megelőző információkat, ismereteket, tapasztalatokat, családgondozói eredményeket kiinduló támpontként hasznosítják a gondozási hely szakemberei.

Javasolt szolgáltatások

Az *esetkonferencián* lehetőség szerint jelen van minden olyan szakember, aki a gyermek helyzetének rendezésében érdekelt együttdolgozó személy.

A gyermek – ha kora és belátási képessége indokolja – a szülők, hozzátartozók és a gyermekkel kapcsolatban álló külső szakemberek, szakértők.

A *családterápia* során képzett szakember segíti a családtagokat a közös elemzésben, a krízist előidéző okok megértésében, közösen gyűjtenek alternatívákat, kezelési lehetőségeket. Megfogalmazzák a konkrét feladatokat, személyes teendőket, a lehetséges segítségnyújtási formákat, szolgáltatásokat.

5.3. Személyi feltételek

- gyermekjóléti szolgáltatás családgondozója,
- gyermekotthon, vagy nevelőszülői hálózat családgondozója,
- területi gyermekvédelmi szakszolgálat családgondozója,
- gyámi gondozói tanácsadó,
- nevelőszülői tanácsadó,
- egyéb közreműködő szakemberek.

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Alábbi táblázatunk azokat az alapszintű feltételeket, kompetenciákat tünteti fel, melyeknek hiánya, vagy az attól való eltérés a gyakorlatban valamilyen működészavarhoz vezet. Ezek a diszfunkciók nemcsak a családban, hanem a gyermekvédelmi rendszerben is megjelenhetnek.

gyermek	- jogok, kötelezettségek életkornak, érettségnek megfelelő szintű ismerete; - szociális kompetenciák életkornak megfelelő szintű birtoklása; - <i>életkortól függően kiemelten fontos az együttműködési készség és a segítség elfogadására törekvés;</i>
szülő, vérszerinti család	- jogok, kötelezettségek ismerete, gyakorlása; - felelősség felismerése-vállalása, gyakorlása az adott szülői, rokoni szerepkörben; - szociális kompetenciák birtoklása;

	- együttműködési készség; - ezen kompetenciák valamelyikének hiányában el sem kezdődhet a hazagondozás
család	támogató háttér; mobilizálható erőforrások biztosítása;
gyermekjóléti szolgálat gyermekvédelmi szakszolgálat gondozási helyek gyámhivatal egyéb közreműködő szakemberek	szakemberek részéről elvárható személyes kompetenciák: - önállóság, segítő attitűd, helyzetfelismerési képesség, problémamegoldó képesség, döntésképeség, objektivitás együttműködési készség, szakmai képzettség; - kommunikációs technikák ismerete; - számítógép felhasználói szintű kezelése; - jogszabályok ismerete, alkalmazni tudása

5.5. Tárgyi feltételek

A hazagondozás szempontjából a legfontosabbak az alábbiak:

A gyermek és családja részére

- A kapcsolattartás helyszíne könnyen megközelíthető legyen a szülő számára.
- A gyermek-szülő kapcsolattartás intim légkörének megteremtéséhez ún. vendégszoba létrehozása, amely kialakításával, berendezésével, felszereltségével elősegíti a kapcsolattartást.. A kapcsolattartó helyiségnek szeparáltnak kell lennie, tisztának, természetes megvilágítással kell rendelkeznie, továbbá kényelmes bútorokkal berendezve, szükséges beszélgető sarkok kialakítása, továbbá olyan dekorációt kell biztosítani, amely a zaklatott lelkiállapot megnyugvását is eredményezheti, fontos, hogy legyenek könyvek, újságok, játékok is a helyiségben, valamint növények.
- Foglalkoztató helyiség, a tartalmas szabadidő eltöltés kialakításához.
- Számítógép, internet kapcsolat, telefon, levélpapír, boríték, bélyeg a kapcsolattartáshoz.

A szakemberek részére

- Jól felszerelt (számítógép, internet, nyomtató, telefon, irodaszerek, nyomtatványok) iroda. Területi munkavégzéshez mobiltelefon használat.

- Naprakész jogszabálytár, szakirodalom (könyvek, folyóiratok, jegyzetek, módszertani ajánlások, szakmai szabályozók).
- Adatbázis a társintézmények elérhetőségéről.
- Indokolt esetben a munkavégzés szükségességéhez igazított munkaidő alkalmazása.
- A területi munkavégzéshez közlekedési eszköz, a közlekedés árának megtérítése, saját gépjármű használatának engedélyezése.
- Munkaruha biztosítása.
- Orvosi ellátás, szűrővizsgálatokon történő részvétel, védőoltások ingyenes igénybevétele (esetleges fertőzések miatt).

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. A folyamat tervezése	Javaslatok száma (a kapcsolattartás szabályozására)/egyéni elhelyezési tervek száma	Egyéni elhelyezési terv, nevelésbe vételi határozat Egyéni gondozási-nevelési terv
2. Együttműködés a szakemberek között	Kapcsolatfelvételek száma/év	Családgondozási adatlap
3. Együttműködés a szakemberek között	gyermekszám/konzultációk, esetkonferenciák, szakmai megbeszélések száma	emlékeztető, jegyzőkönyv
4. Kapcsolattartás a gyermek és a családja között (Családgondozás)	kapcsolattartás száma/gyermek/hó	Családgondozási adatlap csoportnapló
5. Tájékoztatás a gyámhivatal számára	Tájékoztatók száma/gyermek száma	Tájékoztatók a gyermek iratanyagában
6. Felülvizsgálat	Megszüntetési javaslatok száma/felülvizsgálatok száma	Felülvizsgálati jegyzőkönyv
7. Felülvizsgálat	Módosított kapcsolattartások száma/felülvizsgálatok száma	Felülvizsgálati jegyzőkönyv Egyéni elhelyezési terv
8. Nevelésbe vétel megszüntetése	Megszüntető határozatok száma/gyermek száma	Megszüntető határozat
9. Utógondozás	Utógondozói tájékoztatók száma/gyermekek vagy fiatal felnőttek száma	Utógondozást elrendelő határozat

		Utógondozói tájékoztató
10.Otthonteremtési támogatás	Otthonteremtési támogatások száma/fiatal felnőttek száma	Gyámhivatali határozat

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A gyermekjóléti szolgálat kapcsolatfelvétele a gondozási hellyel.
- Családgondozás minősége a nevelésbe vétel ideje alatt.
- A szakemberek feladatainak pontos meghatározása, időhatárok, kompetenciahatárok felállítása.
- A gyermekjóléti szolgálat, a gondozási hely, a szakszolgálat vezeti és küldi egymásnak a megfelelő adatlapokat.
- A szülő szerepvállalásra készítése a gondozás során.
- A gondozási hely elkészíti az egyéni gondozási nevelési tervet, megtervezi a kapcsolattartást, biztosítja a családgondozást.
- A kapcsolattartás formája, rendszeressége valóban a hazagondozást szolgálja.
- A gondozási hely családgondozója elősegíti a gyermek és családja kapcsolattartását.
- A gyámi gondozói tanácsadó, a nevelőszülői tanácsadó tájékozódik a családi kapcsolatok alakulásáról, tapasztalatait írásban rögzíti.
- A gyámhivatal beszerzi az átmeneti nevelésbe vétel megszüntetéséhez szükséges javaslatokat.
- A gyámhivatal csak abban az esetben kéri szakértői bizottság vagy szakértő véleményét, amennyiben a döntéshez különleges szakértelem szükséges.
- Az adatlap rendszer kitöltője megfelelő mennyiségű és minőségű információt továbbított a gyámhivatalnak ahhoz, hogy a gyermek nevelésének megszüntetéséről dönten tudjon.
- A gyermeknek és szüleinek a gondozása az egyéni elhelyezési tervben meghatározott feladatoknak megfelelően zajlik.
- A szülő-gyermek kapcsolattartás szabályozásához, újraszabályozásához (formájának, gyakoriságának, időtartamának, helyszínének, stb. meghatározásához) megbízható információval rendelkezik a gyermek gondozási helyének, illetve a szülők tartózkodási helye szerinti gyermekjóléti szolgálatnak a családgondozója.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Dr. Dobosné Vörös E. - Józsa V. 2007. A gyermekotthoni ellátás standard. Vitaanyag. SZMI. Budapest.
- Fajcsiné Sándor Andrea - Mihály Blanka - Sidlovics Ferenc 2007. Gyermekek átmeneti gondozása. Irányelvek. SZMI. Budapest.
- Pálócziné Asztalos Ildikó – Petromán Anikó 2009. A hazagondozást hátráltató, illetve segítő tényezők vizsgálata. Műhelymunka. Hajdúnánás.

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

9.§ (1) g, h, i, 34. §, 39.§ (5), 53.§, 63. §, 70. §, 71. §, 79. §, 81. §, 84. §, 85. §, 92. §

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

23. §, 75. § - 82. §, 24. §, 83. - 85. §, 87. - 89. §, 90. §, 91. §, 120. §, 150. §, 151. §, 153. §

149/1997. (IX. 10) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

27-28. §, 92. §, 93. §, 94. §, 109. §, 110. §, 121. §, 122. §, 127. §

331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről

4. §

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
48. § (3), 89-90. §, 92. § (3).

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Az NM rendelet 87.§ (2) bekezdés a) pontjában foglalt „legfeljebb 2 napra történő elvitelnek” a folyamatos kapcsolattartás időtartamaként való meghatározása ellentétes az A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény és a 149/1997. (IX. 10) Kormányrendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szabályaival, melyek időbeli korlátot nem tartalmaznak.

Javaslat: a jogszabályi ellentmondást rendezni kell.

2. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Gyámi gondozói tanácsadás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás jellemzően területi gyermekvédelmi szakszolgálat, vagy gyermek- és ifjúságvédő intézet keretében valósul meg. A szakszolgáltatás egyes szolgáltatásai a következők:

- hivatásos gyámság, eseti gondnokság,
- gyámi gondozói tanácsadás,
- megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság működtetése és szakvélemény készítése
- gondozási hely meghatározása,
- befogadó otthon működtetése,
- nyilvántartások vezetése,
- örökbefogadás előkészítése,
- nevelőszülői hálózat működtetése.

Fenntartói döntés alapján e feladatok közül a befogadó otthon és a nevelőszülői hálózat működtetése más struktúrában is lehetséges, pl. gyermekotthonhoz rendelve. Lehetséges továbbá, hogy valamennyi szakszolgálati feladat és az otthont nyújtó ellátások (gyermekotthonok, lakásotthonok, utógondozó otthonok) egy szervezeti struktúrában, úgynevezett gyermekvédelmi központban, vagy szakszolgálat és intézményei elnevezés alatt valósulnak meg.

Szabályozási anyagainkban a különböző szolgáltatásokat külön protokollokban írjuk le.

Tartalom

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3.	Alapelvek	4
3.1.	Önrendelkezés.....	4
3.2.	Részvétel	4
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4.	Eredményesség	4
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	4
4.	A szolgáltatás leírása	5
5.	Protokoll.....	5
5.1.	Szereplők:	5
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása	5
5.2.1.	Gyámi gondozói tanácsadás gyermekotthoni gyámok esetében	5
5.2.2.	Gyámi gondozói tanácsadás nevelőszülői gyámság esetében	7
5.2.3.	Gyámi gondozói tanácsadás hivatásos gyám esetében	9
5.2.4.	Gyámi gondozói tanácsadó gyámhivataloknak nyújtott szolgáltatásai.....	10
5.2.5.	A gyermeki jogok érvényesülésének biztosítása	11
5.2.6.	Gyámoknak nyújtott tanácsadás	12
5.2.7.	Látogatások protokollja	13
5.2.8.	A látogatások után végzett tevékenység.....	14
5.2.9.	Helyzetértékelés és javaslatok megtétele	15
5.3.	Személyi feltételek.....	15
5.4.	Kompetenciák.....	16
5.5.	Tárgyi feltételek.....	16
6.	Indikátorok.....	16
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	18
8.	Mellékletek	22
8.1.	Szakirodalom	22
8.2.	Jogszabályok.....	23
8.3.	Táblázat	23
9.	Fogalommagyarázatok	24
10.	Jogszabály-módosítási javaslatok	25

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Gyámi gondozói tanácsadás

1. Cél, funkció

A gyámi gondozói tanácsadás a gyermekvédelmi szakellátásba utalt gyermekek gyámságának szakszerű ellátását, az egyéni elhelyezési terv végrehajtását, a gyermeki jogok érvényesülését hivatott támogatni és ellenőrizni.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermek.
Gyermeke otthoni gyám, nevelőszülői gyám, hivatásos gyám.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A gyámi gondozói tanácsadó segíti a gyermek autonómiájának erősítését azáltal, hogy tiszteletben tartja véleményét, akaratát, szándékait, azaz önrendelkezését. A gyámok vonatkozásában ezt az alapelvet nem alkalmazzuk.

3.2.Részvétel

A gyermek életkorának és fejlettségének megfelelő szinten aktívan részt vesz saját helyzetének értékelésében, szabadon véleményt formál. A gyámok vonatkozásában ezt az alapelvet nem értelmezzük.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A gyámi gondozói tanácsadás során a tanácsadó mindig segíti a gyermeket abban, hogy meg tudja fogalmazni érdekeit. Felhívja a gyermek figyelmét az érdekérvényesítés lehetőségeire, fórumaira.

3.4.Eredményesség

Eredményesnek tekinthető a gyámi gondozói tanácsadás akkor, ha a gyermek legjobb érdekére figyelemmel kerülnek kielégítésre szükségletei gondozási helyén, az ellátás hiányosságai vagy az elszenvedett jogsérelmek a legrövidebb időn belül korrigálásra kerülnek.

A gyám együttműködési készséget tanúsít gyámi gondozói tanácsadóval, haladéktalanul intézkedik a tanácsadó észrevételei nyomán.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy

kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyámi gondozói tanácsadás kiterjed a gyám törvényes képviselői, vagyonkezelői és gondozó-nevelői szülői felügyeleti jogosítványainak támogatására és ellenőrzésére. Ennek során segíti és ellenőrzi a gyámi gondozói tanácsadó az egyéni gondozási-nevelési terv megvalósulását és a gyermeki jogok érvényesülését a gyermek teljeskörű ellátása alatt.

A gyámi gondozói tanácsadó tapasztalatairól tájékoztatja az illetékes gyámhivatalt.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- Gyermek
- Gyámi, gondozói tanácsadó
- Átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek
- Gyám (gyermekotthoni gyám, nevelőszülői gyám, hivatásos gyám)
- Gondozó
- Alapellátás családgondozója
- Szakellátás családgondozója
- Gyámhivatal

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

5.2.1. Gyámi gondozói tanácsadás gyermekotthoni gyámok esetében

Tartalmi leírás:

A gyermekotthonban, lakásotthonban elhelyezett gyermek gyámjának segítése ellenőrzése.

A gyermekotthoni gyám speciális helyzetére a gyámi gondozói tanácsadó figyelemmel van miután a gyám gyakran intézményvezetői feladatokat is ellát, azaz elkerülhetetlen a szerepkonfliktus.

A gyámi gondozói tanácsadó a gyermekotthoni gyámot kizárólag gyámi minőségében szólítja meg.

A tanácsadó jelenléte segítő és ellenőrző funkciója segíti a gyermekotthoni gyámot szerepének azonosításában. Tehát a gyermek szükségleteinek elsődlegességét tartja szem előtt.

A tevékenység célja:

A gyám feladatellátásának segítése és ellenőrzése, a gyermek egyéni gondozási, nevelési tervének időarányos teljesülése a gyermeki jogok érvényre jutása.

A tevékenység részletes leírása:

Meglátogatja a gyermeket a gondozási helyén és találkozik:

- a gyermekkel
- a gyámmal
- gondozóval
- szükség szerint más szakemberekkel

Az első látogatás alkalmával ismerteti feladatait és látogatásának célját. Először a gyámmal, gondozóval beszél, majd utána a gyermekkel négy szemközt.

Az első látogatáskor – ha a gyám, a gondozó, vagy a gyermek a tanácsadó feladatait és személyét még nem ismeri – a bemutatkozás során ismerteti feladatait látogatásának célját.

Megadja elérhetőségét a gyermeknek és a gyámnak.

A gyermekkel kapcsolatos dokumentáció kezelésének követelményeit – ügytípusonként rendszerezetten, zárható helyen – ismerteti.

Átnézi a dokumentációt, felhívja a gyámot/gondozót a hiányok pótlására.

Az egyéni elhelyezési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- meghatározott cél elérése érdekében nevesítettek a feladatok;
- a feladatok elvégzéséért felelős személyek és szervezetek
- határidők;
- az elhelyezési terv mennyiben garantálja, hogy a gyermek ne rekedjen bent a szakellátásban;
- a gyermek életútjának alakítására vonatkozó célkitűzések-intézkedések;
- a gyermek bevonása a terv készítésébe;
- a családtagok felelősségének megjelenése;

Egyéni gondozási-nevelési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- mennyiben felel meg az elhelyezési terv lebontásának;
- gondozással, neveléssel kapcsolatos feladatok részletes tervezése;
- szakemberek közötti munkamegosztás;
- különleges és speciális szükségletű gyermek szükségleteihez igazított ellátás, terápiás beavatkozások;
- a szabályozott kapcsolattartás megvalósulása;
- a gyermek testi, lelki állapota - ehhez kapcsolódó tennivalók;
- a gyermek tanulmányi haladása;
- átlagtól eltérő képességek figyelembe vétele (tehetséggondozás, korrekció);
- a gyermek származásával, vallási hovatartozásával kapcsolatos szükségletek;

A teljeskörű ellátás biztosításának színvonala:

- a gyermek élelmezése-különleges szükséglet figyelembe vétele;

- a gyermek ruházkodása;
- a gyermek higiénés ellátása;
- a gyermek zsebpénzének felhasználása;
- a gyermek magánszférájának tiszteletben tartása;
- a gyermek szabadidős, kulturális tevékenységei, üdültetése;
- a gyermek és a gyermekcsoport kapcsolata;
- a gyermek intézményen kívüli kapcsolatai;

A gyermek hazagondozása érdekében tett lépések:

- a gyám részéről
- a családgondozók részéről
- a nevelők részéről

A gyermek önálló életre való felkészítése:

- a gyermek életkorához mért önkiszolgálási, önállósági foka;
- ismeretei, jártassága hivatalos ügyek intézésében;
- állampolgári ismereteinek szintje;
- a gyermek vagyona, megtakarításai, befektetései;
- intézményen kívüli kortárs kapcsolatai;
- intézményen kívüli közösségekben, civil szervezetekben való részvétel;

A gyermek vagyonának kezelése:

- a vagyon értékállóságának garantálása;
- a vagyon gyarapítása; hasznosítása (ingatlanvagyon),
- pénzvagyon felelős kezelése;
- családi pótlék felhasználás;

5.2.2. Gyámi gondozói tanácsadás nevelőszülői gyámság esetében

Tartalmi leírás:

A nevelőszülőnek, mint gyámnak segítése, ellenőrzése.

A gyámi gondozói tanácsadó szoros együttműködésben végzi tanácsadói és ellenőrző munkáját a nevelőszülői tanácsadóval.

A tevékenység célja:

A nevelőszülői gyám feladatellátásának segítése és ellenőrzése, a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervének időarányos teljesülése a gyermeki jogok érvényre jutása.

A tevékenység részletes leírása:

Az egyéni elhelyezési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- meghatározott cél elérése érdekében nevesítettek a feladatok;
- a feladatok elvégzéséért felelős személyek és szervezetek
- határidők;
- az elhelyezési terv mennyiben garantálja, hogy a gyermek ne rekedjen bent a szakellátásban;
- a gyermek életútjának alakítására vonatkozó célkitűzések-intézkedések;

- a gyermek bevonása a terv készítésébe;
- a családtagok felelősségének megjelenése;

Egyéni gondozási-nevelési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- mennyiben felel meg az elhelyezési terv lebontásának;
- gondozással, neveléssel kapcsolatos feladatok részletes tervezése;
- szakemberek közötti munkamegosztás;
- különleges és speciális szükségletű gyermek szükségleteihez igazított ellátás, terápiás beavatkozások;
- a szabályozott kapcsolattartás megvalósulása;
- a gyermek testi, lelki állapota - ehhez kapcsolódó tennivalók;
- a gyermek tanulmányi haladása;
- átlagtól eltérő képességek figyelembe vétele (tehetséggondozás, korrekció);
- a gyermek származásával, vallási hovatartozásával kapcsolatos szükségletek;

A teljeskörű ellátás biztosításának színvonala:

- a gyermek beilleszkedése a nevelőcsaládba;
- a gyermek élelmezése-különleges szükséglet figyelembe vétele;
- a gyermek ruházkodása;
- a gyermek higiénés ellátása;
- a gyermek zsebpénzének felhasználása;
- a gyermek magánszférájának tiszteletben tartása;
- a gyermek szabadidős, kulturális tevékenységei, üdültetése;
- a gyermek kapcsolata a családban élő többi gyermekkel;

A gyermek hazagondozása érdekében tett lépések:

- a gyám részéről
- a családgondozók részéről
- a nevelőszülők részéről

A gyermek önálló életre való felkészítése:

- a gyermek életkorához mért önkiszolgálási, önállósági foka;
- ismeretei, jártassága hivatalos ügyek intézésében;
- állampolgári ismereteinek szintje;
- a gyermek vagyona, megtakarításai, befektetései;
- intézményen kívüli kortárs kapcsolatai;
- intézményen kívüli közösségekben, civil szervezetekben való részvétel;

A gyermek vagyonának kezelése:

- a vagyon értékállóságának garantálása;
- a vagyon gyarapítása; hasznosítása (ingatlanvagyon),
- pénzvagyon felelős kezelése;
- családi pótlék felhasználás;

5.2.3. Gyámi gondozói tanácsadás hivatásos gyám esetében

Tartalmi leírás:

A gyermekotthonban, lakásotthonban, nevelőszülőnél, vagy más gondozási helyen elhelyezett gyermek hivatásos gyámjának segítése ellenőrzése.

A tevékenység célja:

A hivatásos gyám törvényes képviselői és vagyonkezelői vagy kizárólag vagyonkezelői feladatellátásának segítése és ellenőrzése.

A tevékenység részletes leírása:

Az egyéni elhelyezési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- meghatározott cél elérése érdekében nevesítettek a feladatok;
- a feladatok elvégzéséért felelős személyek és szervezetek
- határidők;
- az elhelyezési terv mennyiben garantálja, hogy a gyermek ne rekedjen bent a szakellátásban;
- a gyermek életútjának alakítására vonatkozó célkitűzések-intézkedések;
- a gyermek bevonása a terv készítésébe;
- a családtagok felelősségének megjelenése;

Egyéni gondozási-nevelési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése:

- mennyiben felel meg az elhelyezési terv lebontásának;
- gondozással, neveléssel kapcsolatos feladatok részletes tervezése;
- szakemberek közötti munkamegosztás;
- különleges és speciális szükségletű gyermek szükségleteihez igazított ellátás, terápiás beavatkozások;
- a szabályozott kapcsolattartás megvalósulása;
- a gyermek testi, lelki állapota - ehhez kapcsolódó tennivalók;
- a gyermek tanulmányi haladása;
- átlagtól eltérő képességek figyelembe vétele (tehetséggondozás, korrekció);
- a gyermek származásával, vallási hovatartozásával kapcsolatos szükségletek;

A teljeskörű ellátás biztosításának színvonala:

- a gyermek beilleszkedése gondozási helyére;
- a gyermek élelmezése-különleges szükséglet figyelembe vétele;
- a gyermek ruházkodása;
- a gyermek higiénés ellátása;
- a gyermek zsebpénzének felhasználása;
- a gyermek magánszférájának tiszteltben tartása;
- a gyermek szabadidős, kulturális tevékenységei, üdültetése;
- a gyermek és a gyermekcsoport (családban nevelkedő többi gyermek) kapcsolata;

- a gyermek intézményen kívüli kapcsolatai;

A gyermek hazagondozása érdekében tett lépések:

- a gyám részéről
- a családgondozók részéről
- a gondozók részéről

A gyermek önálló életre való felkészítése:

- a gyermek életkorához mért önkiszolgálási, önállósági foka;
- ismeretei, jártassága hivatalos ügyek intézésében;
- állampolgári ismereteinek szintje;
- a gyermek vagyona, megtakarításai, befektetései;
- intézményen kívüli kortárs kapcsolatai;
- intézményen kívüli közösségekben, civil szervezetekben való részvétel;

A gyermek vagyonának kezelése:

- a vagyon értékállóságának garantálása;
- a vagyon gyarapítása; hasznosítása (ingatlanvagyon),
- pénzvagyon felelős kezelése;
- családi pótlék felhasználás;

A gyámi gondozói tanácsadó a hivatásos gyám fenti tevékenységei közül értelemszerűen csak azokat ellenőrzi, amelyekre a gyám kirendelése kiterjed.

A hivatásos gyám gondozás-nevelési feladatokat rendszerint nem lát el.

5.2.4. Gyámi gondozói tanácsadó gyámhivataloknak nyújtott szolgáltatásai

Tartalmi leírás:

A gondozási helyen történt látogatások tapasztalatairól tájékoztatja a gyámhivatalt félévente vagy szükség szerint.

Kezdeményezheti a gyermek gondozási helyének megváltoztatását, speciális, vagy különleges ellátási szükséglete megállapítását, örökbeadhatónak nyilvánítását.

Kezdeményezheti a gyám visszahívását.

A tevékenység célja:

A gyámhivatal döntéseinek szakmai előkészítése.

A gyámhivatal tájékoztatása az elhelyezési terv és az egyéni gondozási-nevelési gondozási terv időarányos teljesüléséről.

Örökbeadhatónak nyilvánítás kezdeményezése, ha ez a gyermek érdekében áll.

A tevékenység részletes leírása:

1. Tájékoztatás:

- A gyám tevékenységéről;
- A gyermek és a szülők kapcsolattartásáról;
- A szülőnek a gondozó intézménnyel vagy személlyel való együttműködéséről;

- A gyermeknek a gondozási helyre történő beilleszkedéséről;

2. Javaslat:

- nevelésbe vétel fenntartása vagy megszüntetése;
- elhelyezési terv fenntartása vagy módosítása;
- gondozási hely megváltoztatása, új gyám kirendelése,
- a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása;
- a gyámi jogkör korlátozása illetve a gyám felmentése;

3. Felülvizsgálat:

- a gyámi gondozói tanácsadó a gyámhivatal által megjelölt időpontban részt vesz a felülvizsgálati tárgyaláson;
- a Szakszolgáltatnak biztosított fellebbezési jogkörben eljárva a gyámi gondozói tanácsadó képviseli a Szakszolgálatot, ha a gyermek érdekével ellentétes határozat születik.

5.2.5. A gyermeki jogok érvényesülésének biztosítása

Tartalmi leírás:

A gyámi gondozói tanácsadó tanácsadás keretében folyamatosan segíti és figyeli a gyermeki jogok érvényre jutását a gondozási helyeken.

A tevékenység célja:

A gyermeki jogok érvényesülése, jogsérelmek prevenciója.

A gyermek jogtudatosságának növelése.

A tevékenység részletes leírása:

A gyámi gondozói tanácsadó figyelemmel kíséri és segíti mindenekelőtt:

- a gyermek emberi méltósága tiszteletben tartását, különösen a bántalmazással, elhanyagolással szembeni védelmét
- a gyermek személyes szabadságának biztosítását
- a gyermek identitásának alakulását, az ehhez kapott segítséget
- lelkiismereti és vallás szabadságának gyakorlását
- a vérszerinti kapcsolattartáshoz fűződő jogát (különös figyelemmel arra, ha testvére külön gondozási helyen vannak)
- a gyermek panaszjogának érvényesülését
- az egészségi és pszichés szükségletének megfelelő ellátást (különösen tartósan beteg, fogyatékos, súlyos pszichés vagy disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő gyermek esetén)
- a gyermek személyes tulajdonának és magánszférájának védelmét (különösképp a levéltitok védelme)

A gyámi gondozói tanácsadó figyelemmel kíséri és segíti továbbá:

- a gyermek együttműködési készségét a kapcsolattartások során
- tanulmányi kötelezettségének teljesítését
- az együttélési szabályok (házi rend) követését

5.2.6. Gyámoknak nyújtott tanácsadás

Tartalmi leírás:

A gyámi gondozói tanácsadó a gyám munkáját tanácsadással segíti.

A tevékenység célja:

A gyám megerősítése abban, hogy a szülőt helyettesítő munkája során mindenben és mindenkor a gyermek legjobb érdekét és a gyermeket megillető jogok érvényre jutását támogassa.

A tevékenység részletes leírása:

A tanácsadás a gyámoknak nyújtott szolgáltatás, melynek során a gyám és a gyámi gondozói tanácsadó kiegészülve szükség szerint a nevelővel, családgondozóval vagy más szakemberekkel szorosan együttműködnek.

A gyámnak és a gondozóhely szakembereinek nyújtott tanácsadásnak kontroll funkciót is be kell töltenie.

A gyám így folyamatosan kontrollálja, hogy ő maga és a szakmai személyzet jó színvonalon biztosítja-e az ellátást és a gyermeki jogok érvényesülését.

A tanácsadás ilyen módon való megvalósulása a gyermeki jogok sérelmének prevencióját eredményezi.

A tanácsadás nem általában, hanem konkrét gyermek és az ő helyzete vonatkozásában valósul meg.

A tanácsadás tapintatosan, de egyértelműen kívánja segíteni a gyermekotthoni gyámot abban, hogy a gyermek érdeke mindig előbbre helyezendő az intézményi érdekeknél.

Tartalmi elemek folyamatleírása

A gyámi tanácsadó tevékenységei

Tevékenységek	Kinek?	Hol?	Mikor?
Gyámok segítése és ellenőrzése	Gyámoknak és gondozóknak Gyámhivatalnak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Szükség szerint, de legalább kéthavonta
Elhelyezési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése	Gyámoknak és gondozóknak Gyámhivatalnak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Szükség szerint, de legalább kéthavonta

	Gyámhivatalnak	Helyzetértékelés és javaslatok elkészítése során	Félévente, ill. soron kívül
Együttműködés a gyámhivatallal	De végső soron a gyermeknek	Felülvizsgálati tárgyalásokon való részvételkor	Félévente, vagy évente, ill. soron kívül
Gyermeki jogok érvényesülésének biztosítása	Gyermekeknek	Mindig és mindenkor	Mindig és mindenhol
Nevelőszülők alkalmasságának felülvizsgálata	Működtetőnek De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	3 évente, ill. soron kívül
Családi pótlék felhasználásának ellenőrzése	Gyámhivatalnak Fenntartónak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Évente kétszer

5.2.7. Látogatások protokollja

Tartalmi leírás:

A gyámi gondozói tanácsadó látogatása, amikor a gyermekkel és a gyámmal találkozik, meghatározott magatartási szabályok betartásával történik. A protokoll figyelemmel van arra, hogy a látogatás egy intézmény területén vagy a nevelőszülő lakásán történik.

A protokoll célja:

A tanácsadás és ellenőrzés eredményessége érdekében meg kell nyerni a gyermeket és a gyámot az együttműködés számára.

A tevékenység részletes leírása:

A gyámi gondozói tanácsadó 2 hibás viselkedési forma elkerülésére törekszik:

- szakember mivoltának tompítása érdekében feltűnően szívélyes szinte baráti attitűddel fordul a gyámhoz (rendszerint a nevelőszülői gyámhoz)
- ellenőrző funkcióját túlhangsúlyozva egyfajta felügyelői attitűddel jelenik meg a gyámnál.

A gyermek meghallgatása során törekszik arra, hogy a bizalmi kapcsolat kiépítése nem eredményezheti azt, hogy a gyermek egy játszma szereplőjeként „használja” a tanácsadót.

Az elvárható magatartási szabályok a gyám és a gyermek meghallgatásakor:

- udvariasság
- kommunikációra nyitott, érdeklődő viselkedés
- a látogatás céljának határozott és világos kommunikálása
- a kialakuló párbeszéd irányítása
- a gyermek esetében empátikus magatartás
- a beszélgetés során célirányosság és következetesség
- felkészültség (a gyermekkel kapcsolatos információk pontos ismerete)
- minden helyzetben képes a határtartásra

5.2.8. A látogatások után végzett tevékenység

Tartalmi leírás:

A gyámi gondozói tanácsadó a gondozási helyen tett látogatásának tapasztalatait, a megtett intézkedéseket írásban dokumentálja.

A tevékenység célja:

A tapasztalatok és megtett intézkedések hitelesen dokumentáltan rendelkezésre álljanak.

A problémák megelőzésére, kezelésére tett tanácsadói javaslatok visszakereshető módon rendelkezésre álljanak.

A tevékenység részletes leírása:

A látogatások tapasztalatainak és a megtett intézkedéseknek a folyamatos dokumentálása annak érdekében, hogy a „TESZ-3” – Helyzetértékelés adatlap félévenként esedékes megküldése a gyámhivatalnak megtörténjen.

A gyámi gondozói tanácsadó a „TESZ-3” – Helyzetértékelés adattartalmánál lényegesen bővebb információt gyűjt, ezért a munkáltatója által meghatározott módon saját dokumentációt vezet.

A tanácsadó saját dokumentációját a gyermek központi irattári iratanyagától elkülönítve tárolja.

Saját dokumentációját a gyermek gondozásának megszűnését követően megsemmisíti.

A látogatások dokumentált tapasztalatait kézjeggyével látja el.

A dokumentumnak tartalmaznia kell a gyermek személyazonosító adatait, a gondozási helyet és a gyám nevét.

A feljegyzéseknek tartalmazniuk kell a gyámi tanácsadó javaslatait, megállapításait, esetleg a gyámmal történt megállapodás emlékeztetőjét.

A dokumentációban a tanácsadó feljegyzi, ha a gyermek ügyében részt vett esetmegbeszélésen, vagy telefonbeszélgetést folytatott.

5.2.9. Helyzetértékelés és javaslatok megtétele

Tartalmi leírás:

A tanácsadó a szakszolgálat nevében helyzetértékelést és javaslatot készít az illetékes gyámhivatal számára.

A tevékenység célja:

A gyámhivatal döntéseinek szakmai előkészítése.

A tevékenység részletes leírása:

A tanácsadó a helyzetértékelésben állást foglal arról, hogy a nevelésbe vétel okai továbbra is fennállnak-e, megfelelő-e az egyéni elhelyezési terv. Ennek elkészítéséhez tájékoztatást kér a gyámtól, a gyermekjóléti szolgáltatótól, a gyermekvédelmi szakszolgáltatótól, a nevelőszülői hálózat működtetőjétől, szükség szerint a gyermekvédelmi szakértői bizottságtól. Ha a gyámhivatal soron kívüli tájékoztatása szükséges, akkor ezt nem a rendszeresített „TESZ-3” - Helyzetértékelés adatlapon kell megtenni.

Minden helyzetértékelés során ki kell térni:

- a nevelésbe vétel megszüntetésére vagy fenntartására
- elhelyezési terv fenntartására vagy módosítására
- a gondozási hely és a gyám változására (szükség szerint)

Egyéb helyzetértékelési szempontok:

(Ha a gyermek helyzete ezt megkívánja)

- a gyermek örökbeadhatónak nyilvánítása
- a gyámi jogkör korlátozása vagy a gyám felmentése
- kapcsolattartás újraszabályozása

A gyámi gondozói tanácsadó szakmailag vállalható, felelősségteljes javaslatot tesz, mert szoros együttműködést tart fenn a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával és több oldalról származó, hiteles információk birtokában van.

A gyermek sajátos helyzetéből fakadóan szükségessé válhat még a következő javaslatok megtétele a gyámhivatal felé:

- családi jogállás rendezése
- lakcím megállapítása
- perindítás szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt

5.3. Személyi feltételek

Szereplők:

- gyermek
- vérszerinti szülő, hozzátartozó
- gyám
- gondozó
- alapellátás családgondozója
- szakellátás családgondozója
- gyermekvédelmi szakértői bizottság
- gyámhivatal

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

- Adekvát kommunikáció
- Elhivatottság, elkötelezettség
- Empátia
- Érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság
- Kapcsolatteremtő készség
- Konszenzuskészség
- Kontroll (ellenőrző képesség)
- Problémafelismerő készség
- Stressz-tűrő képesség

5.5. Tárgyi feltételek

- Irodahelyiség
- Saját íróasztal
- Számítógép és nyomtató
- Telefon (vonalas és mobil egyaránt), fax
- Internet hozzáférési lehetőség
- Szolgálati és/vagy saját gépkocsi használati lehetőség

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Kapcsolatfelvétel és fenntartás a gondozási hellyel, gyámmal	Első (bemutakozó), majd rendszeres személyes találkozás a gyámmal, a gyermek gondozóival Tanácsadó/találkozások száma/gyám/év	A gyermek iratanyaga, Éves beszámoló,
2. Kapcsolatfelvétel és fenntartás a gyermekkel	Első (bemutakozó), majd rendszeres találkozások a gyermekkel 2 havonta megtörténik/gyermek/tanácsadó	A gyermek iratanyaga, Éves beszámoló
3. Kapcsolatfelvétel és fenntartás a gyermekkel	Találkozások száma/gyermek/év	A gyermek iratanyaga, Éves beszámoló
4. Egyéni gondozási-nevelési terv készítés (Szt.	A gyermek szükségleteinek pontos ismeretében végzi Tanácsadó/	Gyámhivatali határozat, Felülvizsgálati

szerint), terv módosítása	tervkészítés/gyermek/év	jegyzőkönyvek
5. A teljeskörű ellátás ellenőrzése	Gyerek/ellenőrzések száma/év	A gyermek iratanyaga Csoportnapló Zsebpénzkarton Ruhakarton Családi pótlék felhasználás nyilvántartása
6. Egyéni gondozási- nevelési terv ellenőrzése	A megvalósult egyéni gondozási- nevelési terv/gyermekek aránya/év	Egyéni gondozási- nevelési terv, Gyámi, gondozói tanácsadói jelentés Felülvizsgálati jegyzőkönyv
7. Kapcsolattartás	Kapcsolattartás száma/gyermek/hó	Csoportnapló Családgondozói adatlap
8. Örökbefogadhatóvá nyilvánítás kezdeményezése	Kezdeményezések száma/év	Felterjesztés Gyámhivatali végzés
9. Örökbefogadhatóvá nyilvánítás kezdeményezése	Örökbefogadhatóvá nyilvánítottak aránya/kezdeményezések száma/év	Felterjesztés Gyámhivatali végzés
10. Gyámhivatal számára végzett szolgáltatás	Javaslatok száma/tanácsadó/év	Gyámi, gondozói tanácsadói jelentés
11. Gyámhivatal számára végzett szolgáltatás	Az elfogadott javaslatok aránya/összes javaslat/év	Gyámi, gondozói tanácsadói jelentés Felülvizsgálati jvk.
12. Munkatársak mentálhigiénéje	Szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

A gyámnak a gondozási-nevelési feladatok ellátásához nyújtott segítség és ellenőrzés érdekében:

- Az egyéni gondozási-nevelési tervet átnézi, ennek kapcsán informálódik a gondozást-nevelést ellátó személy gyermekkel kapcsolatos tapasztalatairól, a beilleszkedés folyamatáról. Szükség esetén tanácsot ad.
- A nem gyermekotthonban elhelyezett gyermekek esetében az egyéni gondozási-nevelési terv elkészítésében segítséget nyújt /Szt. hatálya alá tartozó otthonokban/.
- Az egyéni gondozási-nevelési terv esetleges módosítására, a hiányosságok pótlására felhívja a gyám figyelmét.
- Ellenőrzi a zsebpénzkarton meglétét és vezetését, szükség esetén a vezetéshez tanácsot ad
- Érdeklődik a zsebpénzfelhasználás módjáról, szükség esetén tanácsot ad.
- Nevelőszülőnél nevelkedő gyermek esetében felhívja a gyám figyelmét az élettörténetkönyv vezetésének fontosságára, majd további látogatásai során ellenőrzi annak folyamatos vezetését
- Felhívja a gyám figyelmét arra, hogy a gyermekről évente legalább egy fényképnek kell készülnie, és javasolja, hogy abból adjon a gyermeknek is (fotóalbum készítése). További látogatásai alkalmával ellenőrzi ennek megvalósulását.
- Tájékozódik a gyermek napirendjéről, a szabadidő hasznos eltöltésének megszervezéséről, módjáról, szükség szerint ennek kialakításához tanácsot ad.
- Ellenőrzi, hogy a gyermeket életkorának megfelelő módon bevonják-e a háztartási munkába, szükség esetén tanácsot ad.
- Tájékozódik arról, hogy milyen módszerekkel segítik elő azt, hogy a gyermek megtanulja az önálló gazdálkodást, szükség esetén tanácsot ad.
- Érdeklődik arról, hogy amennyiben szükség van rá, milyen külső szakemberek segítségét veszik igénybe. /pszichológus, pszichiáter, fejlesztőpedagógus, logopédus/.
- Érdeklődik a gyermek étkezési szokásairól, ha szükséges tanácsot ad, és ellenőrzi a napi ötszöri étkezés lehetőségének biztosítását.
- Tájékozódik a gyermek egészségügyi ellátásáról/ rendszeres szűrések, szemészet, fogászat, kötelező védőoltások/. Szükség esetén felhívja a gondozó figyelmét ezek szükségességére. Figyelme kiterjed a gyermek esetleges akut betegségeire és azok kezelésére is.
- Érdeklődik, hogy hol és milyen oktatási formában vesz részt a gyermek /óvoda, iskola, középiskola, szakiskola/. Ha a gyermek nem a képességeinek megfelelő oktatásban részesül, figyelmezteti erre a gyámot.

- Érdeklődik arról, hogy a gyermek továbbtanulásával kapcsolatosan kikérték-e a szülő véleményét, és amennyiben nem, felszólítja ennek pótlására a gyámot.
- Érdeklődik aziránt, hogy ismeri-e a gyám a gyermek véleményét iskoláztatásával, jövőjének megtervezésével kapcsolatban. A gyermekkel történő beszélgetés során erről a gyermeket is megkérdezi.
- Érdeklődik arról, hogy van-e a gyermeknek valamihez különös érzéke, vagy erősebb tehetsége, és amennyiben igen, figyelmezteti a gyámot arra, hogy ezt a tevékenységet biztosítsa a tehetséggondozás követelményének megfelelően.
- Megtudakolja, hogy a gyermek vagy a szülő kérésének megfelelően a gondozó/gyám a vallásoktatással kapcsolatos igényeiket ki tudja-e elégíteni, s ha nem, figyelmezteti ennek fontosságára.
- Figyel arra is, hogy a gyermek, és/vagy a szülő igényeinek megfelelően a gyermek az etnikai hovatartozása szerinti hagyományokat ápolhassa.
- Ellenőrzi, hogy a gyermeket életkorának megfelelő módon bevonják-e a háztartási munkába, szükség esetén tanácsot ad.
- Megtekinti a gyermek személyes életterét, ellenőrzi a rendszeres életvitel megvalósításához szükséges tárgyi feltételeket, és figyel arra, hogy a gyermeknek legyen zárható szekrénye, vagy fiókja.
- Meghallgatja a gondozót/gyámot, hogy hogyan biztosítják a gyermek levél- és egyéb titokhoz való jogát. Szükség esetén tanácsot ad.
- Tájékozódik arról, hogy mennyire és hogyan biztosítják a gyermeknek a személyes kapcsolatai szabad ápolásának jogát, tud-e a gyermek telefonálni, levelezni.
- Érdeklődik arról, hogy kíváncsiak-e, meghallgatják-e a gyermek panaszait. Ha a gyermek ezen joga sérül, figyelmezteti a gyámot.
- Tájékozódik a gondozó/gyám/ büntetési és jutalmazási módszereiről, és szükség szerint tanácsot ad.
- Érdeklődik aziránt, hogy a gondozó/gyám/ ismeri-e a szülő véleményét a gyermeke ellátásáról, és ha igen, figyelembe tudja-e venni a szülő esetleges kívánságait. A szülő esetleges kéréseinek figyelembe vételével kapcsolatban tanácsot ad.
- Részletesen érdeklődik a gyermek és a kapcsolattartásra feljogosított személyek közötti kapcsolattartás alakulásáról. /hozzátartozók magatartása, a kapcsolattartás gyakorisága, határozatban rögzített módja, attól való eltérések oka, elmaradt kapcsolattartások pótlása/.
- Informálódik arról, hogy a hozzátartozókat tájékoztatja-e a gyám a gyermek sorsának alakulásáról, életének apróbb mozzanatairól.
- Tájékozódik arról, hogy milyen információkkal rendelkezik a gyám a kapcsolattartásra feljogosítottak körülményeiről, életmódjukról. Kíváncsi arra is, hogy honnan származnak a gyám információi /maguktól az érintettektől, vagy áttételes információkról van-e szó/.

- A gyámmal/gondozóval való beszélgetés után a gyermekkel történő négy szemközti beszélgetésre törekszik.
- A gyermekkel történő beszélgetés során a gondozott életkorának és személyiségállapotának megfelelő indirekt kérdésekkel irányított beszélgetésében a gyámmal történő konzultáció témáit járja körbe.

A törvényes képviselőt ellátásához nyújtott segítség és ellenőrzés érdekében:

- Ellenőrzi, hogy megtörtént-e a gyermek hivatalos iratainak beszerzése és rendezése, szükség esetén tanácsot ad.
- Ellenőrzi, hogy bejelentették-e a gyermeket a határozatban megállapított lakcímre, illetve hogy megtörtént-e a tartózkodási helyre történő bejelentés.
- Tájékozik arról, hogy milyen esetekben volt szükség jognyilatkozat megtételére, és ezek a gyermek érdekében történtek-e.
- Ellenőrzi, hogy a gyám tartja-e a szükséges szakemberekkel a kapcsolatot, és hogy ezek intenzitása, módja megfelel-e a gyermek érdekeinek. Szükség esetén tanácsot ad.
- Ellenőrzi, hogy a gyám elkészítette és elküldte-e a gyámhivatalnak a félévenként esedékes gyámi jelentését, szükség esetén ennek megírásában segítséget nyújt.

A vagyonkezelői feladatok ellátáshoz nyújtott segítség és ellenőrzés érdekében:

- Ellenőrzi, hogy a gyám időben igényelte-e meg a családi pótlékot és az esetleges árvaellátást. Szükség esetén ennek elintézéséhez tanácsot ad.
- Gyermekotthonban nevelkedő gyermekek esetében évente kétszer ellenőrzi a családi pótlék felhasználását.
- Érdeklődik arról, hogy a vagyonleltár elkészítésében részt vett-e a gyám.
- Tájékozik arról, hogy volt-e a gyámnak bármiféle cselekménye a gyermek vagyonával kapcsolatban az utolsó látogatás óta.
- Ellenőrzi, hogy a gyám elkészítette-e az éves számadását. Szükség esetén ebben segítséget nyújt /pl. hagyatéki eljárás, ingatlanhasznosítás/.
- Tájékozik arról, hogy van-e a gyermeknek olyan vagyona, jövedelme, amelynek kezelése különleges szakértelmet igényel, és javasolja a gyámnak, hogy kérje eseti gondnok kirendelését.
- Amennyiben a gyámhivatallal való együttműködése során értesül arról, hogy a gyermek családi pótlékából pénzfelszabadítás történt, ellenőrzi, hogy a pénzfelszabadításból származó összeget valóban a kért tárgy megvásárlására használták-e fel. /pl. számítógép, nyaralási költséghez hozzájárulás, jogosítvány megszerzése/
- Ellenőrzi, hogy ezekben az esetekben az eseti számadást a gyám elkészítette-e, szükség esetén segítséget nyújt.

Szempontsor a szabályozó gyakorlati megvalósulásának mutatójaként:

A gyámi tanácsadó ismeri a hozzá tartozó gyermeket.

Dossziét nyitott a gyermek számára.

Átnézte az előzményi iratokat.

A dosszié tartalmazza a gyermek beutaló és gyámkirendelő határozatát, a szakértői bizottság szakvéleményét, az egyéni elhelyezési tervet.

Felvette a kapcsolatot a gyámmal, a hivatásos gyámmal, a nevelőszülői tanácsadóval és a gyermekjóléti szolgálat családgondozójával.

A kéthavonkénti látogatás megvalósulása.

A gyámi tanácsadó a látogatások tapasztalatairól és a megtett intézkedésekről szóló dokumentációt vezet megfelelő formai és a tartalmi követelmények szerint.

Találkozott a gyermekkel.

Találkozott a gondozóval/gyámmal.

Megnézte a gondozási helyen a gyermek egyéni gondozási-nevelési tervét.

Ha szükség volt rá, segített ennek elkészítésében.

Ellenőrizte, hogy az a szakértői bizottság szakvéleményének és az egyéni elhelyezési tervnek megfelelően készült el.

Javaslatot tett a módosítására, ha szükséges volt.

Megtekintette a gyermek személyes életterét.

Ellenőrizte, hogy a gyermeknek van-e zárható szekrénye, vagy fiókja.

Meggyőződött arról, hogy a gyermek magántitokhoz való joga nem sérül-e.

Ellenőrizte a zsebpénzkarton meglétét.

Tanácsot adott ennek vezetésével kapcsolatban.

Ellenőrizte, hogy a gyermek valóban megkapja a zsebpénzét.

Tájékozódott arról, hogy annak felhasználásáról a gyermek maga döntött-e.

Ellenőrizte, hogy a gyermekről készülnek fotók, van-e a gyermeknek fotóalbuma.

Ellenőrizte, hogy a nevelőszülő vezeti az élettörténetkönyvet. Tanácsot ad vezetésével kapcsolatban.

Ellenőrizte, hogy a gyermek a képességeinek megfelelő intézményes oktatásban vesz részt.

Ellenőrizte, hogy a gondozási hely gondoskodik a gyermek tehetségének kibontakozásáról.

Ellenőrizte, hogy a gyermek hasznos szabadidő eltöltése megoldott.

Ellenőrizte, hogy a gyermek részesül a megfelelő egészségügyi ellátásokban, részt vesz a szűréseken, megkapja a kötelező védőoltásokat.

Tájékozódott arról, hogy a gyermek akut betegsége esetén megkapta a szükséges orvosi ellátásokat.

Ellenőrizte, hogy a gyermek hozzájut a szakvéleményben megállapított mentálhigiénés szolgáltatásokhoz.

Informálódott, a gyermek beilleszkedése felől. Megfelelő tanácsokat adott ezzel kapcsolatban.

Négyszemközt beszélt a gyermekkel.

Meggyőződött arról, hogy figyelembe veszik a gyermek kívánságait, panaszait.

Informálódott a gyermek kapcsolattartásairól.

Figyelmezteti a gyámot az elmaradt kapcsolattartások pótlására.

Informálódik a szülők magatartásáról, együttműködési készségéről.

Rendelkezik a gyám információval a szülők életkörülményeiről

Ellenőrzi, hogy a szülők vagy a gyermek kérésének megfelelően biztosítják a gyermek vallásgyakorlását, ápolhatja-e az etnikai hovatartozása szerinti hagyományokat.

Ellenőrzi, hogy a gondozó/gyám megfelelő intenzitással tartja a kapcsolatot a szükséges szakemberekkel.

Meggyőződik arról, hogy részt vesz-e a gyám a gyermek felülvizsgálatán.

Ellenőrzi, hogy időben elkészített-e a gyám a féléves gyámi beszámolóját.

Segíti ennek elkészítésében.

Ellenőrzi, hogy a gyám időben megigényelte-e a családi pótlékot.

Ellenőrzi évente kétszer, hogy a gyermekotthoni gyám hogyan használta fel a gyermek családi pótlékát.

Meggyőződik arról, hogy a gyermek vagyonából történt pénzfelszabadítás esetén a kért összeget arra fordították-e, amire azt kérték.

Utánanéz annak, hogy van-e a gyermeknek különleges szakértelmet igénylő vagyoni ügye. Javaslatot tesz arra, hogy kérjék vagyonkezelő eseti gondnok kirendelését.

Ellenőrzi, hogy a gyám időben elkészítette-e az éves rendes, vagy az eseti számadását. Segítséget nyújt ebben.

Ellenőrzi, hogy a gyám beszerezte-e a gyermek hivatalos iratait.

Ellenőrzi, hogy a gyám bejelentette-e a gyermeket a megállapított lakcímre és a tartózkodási helyre.

Ellenőrzi, hogy a gyám tett-e valamilyen okból kifolyólag a törvényes képviselő keretében jognyilatkozatot, és hogy ez a gyermek érdekében állt-e.

Gyámhivatallal történő együttműködés:

A gyámi tanácsadó elkészíti és elküldi a félévenként esedékes helyzetértékeléseit a gyámhivatalnak.

Helyzetértékelése megfelel a tartalmi és formai követelményeknek.

Kiépíti szakmai kapcsolatát a gyermekjóléti szolgálatokkal.

Javaslati szakszerűek és a gyermek érdekében állók.

Részt vesz a gyermek felülvizsgálati tárgyalásain.

Szakmai érveivel megfelelően hozzájárul a gyámhivatal döntéséhez.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

-Zámbó Géza 2004. A gyermekvédelmi gyámság. Szeged.

-Rózsa Eszter 2008. A gyermekjogok tartalma, érvényesülése és védelme – doktori értekezés. Pécs.

- Zsámbéki Eszter 2001. A gyámi, gondozói tanácsadói munka tapasztalatai a fővárosi gyermekotthonokban. Család, Gyermek, Ifjúság, 10. évfolyam, 1. szám.

8.2. Jogsabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

63. §

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

149. - 152.§

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

109. §

261/2002. (XII. 18.) Korm. rendelet a nevelőszülői, a hivatásos nevelőszülői és a helyettes szülői jogviszony egyes kérdéseiről

5. §

235/1997 (XII.17.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekekről

2. melléklet

8.3. Táblázat

Tartalmi elemek folyamatleírása

A gyámi tanácsadó tevékenységei

Tevékenységek	Kinek?	Hol?	Mikor?
Gyámok segítése és ellenőrzése	Gyámoknak és gondozóknak Gyámhivatalnak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Szükség szerint, de legalább kéthavonta
Elhelyezési tervben megjelölt feladatok végrehajtásának ellenőrzése	Gyámoknak és gondozóknak Gyámhivatalnak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Szükség szerint, de legalább kéthavonta

	Gyámhivatalnak	Helyzetértékelés és javaslatok elkészítése során	Félévente, ill. soron kívül
Együttműködés a gyámhivatallal	De végső soron a gyermeknek	Felülvizsgálati tárgyalásokon való részvételkor	Félévente, vagy évente, ill. soron kívül
Gyermekek jogok érvényesülésének biztosítása	Gyermekeknek	Mindig és mindenkor	Mindig és mindenhol
Nevelőszülők alkalmasságának felülvizsgálata	Működtetőnek De végső soron a gyermeknek Gyermekek otthoni gyámjainak	Látogatások során	3 évente, ill. soron kívül
Családi pótlék felhasználásának ellenőrzése	Gyámhivatalnak Fenntartónak De végső soron a gyermeknek	Látogatások során	Évente kétszer

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-módosítási javaslatok

Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Hivatásos gyámság

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás jellemzően területi gyermekvédelmi szakszolgálat, vagy gyermek- és ifjúságvédő intézet keretében valósul meg. A szakszolgáltatás egyes szolgáltatásai a következők:

- hivatásos gyámság, eseti gondnokság,
- gyámi, gondozói tanácsadás,
- megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság működtetése és szakvélemény készítése
- gondozási hely meghatározása,
- befogadó otthon működtetése,
- nyilvántartások vezetése,
- örökbefogadás előkészítése,
- nevelőszülői hálózat működtetése.

Fenntartói döntés alapján e feladatok közül a befogadó otthon és a nevelőszülői hálózat működtetése más struktúrában is lehetséges, pl. gyermekotthonhoz rendelve. Lehetséges továbbá, hogy valamennyi szakszolgálati feladat és az otthont nyújtó ellátások (gyermekotthonok, lakásotthonok, utógondozó otthonok) egy szervezeti struktúrában, úgynevezett gyermekvédelmi központban, vagy szakszolgálat és intézményei elnevezés alatt valósulnak meg.

Szabályozási anyaginkban a különböző szolgáltatásokat külön protokollokban írjuk le.

Tartalom

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3.	Alapelvek	4
3.1.	Önrendelkezés.....	4
3.2.	Részvétel	4
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	4
3.4.	Eredményesség	4
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	5
4.	A szolgáltatás leírása	5
5.	Protokoll.....	5
5.1.	Szereplők:	5
5.2.	A nevelésbe vett gyermek hivatásos gyámságával, eseti gondnokságával kapcsolatos ellátandó feladatok	6
5.2.1.	Kirendelés	6
5.2.2.	A kijelölt helyen a gondozás-nevelés biztosítása	7
5.2.3.	Törvényes képviselő: személyi és vagyoni ügyekben	8
5.2.4.	Vagyonkezelés	12
5.2.5.	Szakmai dokumentáció	14
5.3.	Személyi feltételek.....	15
5.4.	Kompetenciák.....	15
5.5.	Tárgyi feltételek.....	16
6.	Indikátorok.....	16
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	17
8.	Mellékletek	18
8.1.	Szakirodalom	18
8.2.	Jogszabályok.....	18
9.	Fogalommagyarázatok	18
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	19

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – hivatásos gyámság

1. Cél, funkció

Az átmeneti és tartós nevelt, ideiglenes hatállyal elhelyezett, külföldi, ismeretlen állampolgárságú gyermek szülői felügyeletet helyettesítő részleges vagy teljeskörű gyámságának az ellátása, eseti gondoksága, vagyonának védelme, hasznosítása és gyarapítása.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Átmeneti vagy tartós nevelt, ideiglenes hatállyal elhelyezett, külföldi, ismeretlen állampolgárságú gyermek számára hivatásos gyámot/vagyonkezelőt/eseti gondnokot rendel a gyámhivatal.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A gyám figyelemmel kíséri és támogatja, hogy a gyermek az őt érintő fontosabb ügyekben életkorának és fejlettségének, állapotának megfelelően szabadon kinyilváníthassa akaratát és szándékát.

A gyám döntéseit munkavégzése során szakmai függetlenségben hozza meg.

3.2.Részvétel

A gyermek részvétele az őt érintő ügyekben közvetlenül vagy gondozója (0-3éves) révén valósul meg. A gyám a gyermek érdekében a gyermek szükségleteit, érdekeit szem előtt tartva együttműködések és szakmai konzultációk során alakítja ki álláspontját hoz autonóm módon döntéseket.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A gyermek életkorától, fejlettségétől, állapotától függően segítséget kap gondozójától/gyámjától érdekérvényesítési készsége fejlesztéséhez.

A gyám vonatkozásában az alapelvet nem értelmezzük.

3.4.Eredményesség

A gyám tevékenysége eredményes, ha a gyermek legjobb érdekét tudja érvényesíteni a törvényes képviselőt, a vagyonkezelést, az eseti gondnoki kirendelést igénylő ügyekben.

A gyámhivatal elfogadja a gyám eseti és éves számadását.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyámság a szülői felügyeletet helyettesítő jogintézmény, amely a gyermek személyes és vagyoni érdekeinek védelmét szolgálja. A gyermekről való gondoskodás a szülő feladata. Ha a szülők nem élnek, vagy nem alkalmasak gyermekük nevelésére, gondoskodni kell olyan személyről, aki ezt a hiányt pótolja. Ez a személy a gyám, aki a gyermek gondozását, törvényes képviselőjét és a vagyonkezelést végzi.

Valamennyi gyermeknek a gyámhivatal rendel gyámot.

A gyámhivatal a gyermek számára hivatásos gyámot rendel, ha:

- az átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermeket fogyatékosok vagy pszichiátriai betegek otthonában helyezték el,
- a nevelőszülő a gyámságot nem vállalta,
- a szülő hozzájárult gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához, és a gyámhivatal a gyermeket ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezte el.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálatok kötelező feladatai közé tartozik a gyámsággal, vagyonkezeléssel kapcsolatos feladatok ellátása.

Tartalmi elemek:

- Kirendelés
- Kirendelést követően:
 - a kijelölt gondozási helyen a gondozás – nevelés biztosítása
 - a törvényes képviselő: személyi és vagyoni ügyekben
 - a vagyonkezelés
- Szakmai dokumentáció

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- szülő
- hivatásos gyám, eseti gondnok
- átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek
- gyámi, gondozói tanácsadó
- gondozó
- alapellátás családgondozója

- szakellátás családgondozója
- gyámhivatal

5.2. A nevelésbe vett gyermek hivatásos gyámságával, eseti gondnokságával kapcsolatos ellátandó feladatok

5.2.1. Kirendelés

Tartalmi leírás:

A gyám részt vesz az elhelyezési értekezleten, az egyéni elhelyezési terv elkészítésébe, beszerzi a szükséges dokumentumokat, megigényli az árvajáradékot, családi pótlékot.

A tevékenység célja:

A gyámkirendelő határozatban foglalt feladatok elvégzése a törvényes képviselet és vagyonkezelés ellátásának érdekében.

A tevékenység részletes leírása:

- Kirendelést megelőzően a hivatásos gyám részt vesz az elhelyezési értekezleten. A gyám megismerkedik a gyermekkel és a vérszerinti hozzátartozókkal, kialakítja kapcsolatát velük.
- A hivatásos gyám részt vesz az egyéni elhelyezési terv elkészítésében (TESZ-1, TESZ-2).
- A gyámkirendelő határozat kézhez vétele után az ügyintézés feltételeit ellenőrzi, a hiányzó dokumentumokat beszerzi, amelyek szükségesek a gyermek, gondozásához, törvényes képviseletének ellátásához (lakcímkártya, iskolai bizonyítvány, szakértői bizottsági vélemény(ek), adókártya, útlevel, oltási könyv, orvosi dokumentumok).
- Megnyitja a gyermek számára a gyámhatósági fenntartásos betétszámlát.
- Megigényeli a családi pótlékot, árvajáradékot.
- Értesíti a Magyar Államkincstárt a gyermek számlaszámáról, valamint gyermekotthoni elhelyezés esetén az intézmény letéti számla számáról.
- Értesíti a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságot a gyermek számlaszámáról, ha a gyermek árvajáradékra jogosult.
- A gyámsága alatt álló gyermekkel szoros, bizalmas, rendszeres kapcsolat kialakítására törekszik, havonta, ill. szükség szerint találkoznak.
- Gondoskodik arról, hogy gyámoltja ismerje mi a gyám szerepét, feladatát, mikor és milyen ügyekben szükséges a gyámhoz fordulnia.

5.2.2. A kijelölt helyen a gondozás-nevelés biztosítása

Tartalmi leírás:

A gyermek egyéni elhelyezési terve és egyéni gondozási, nevelési terve megvalósulásának folyamatos figyelemmel kísérése, ellenőrzése.

A gyám jelen van a gyermek egészségét, oktatását, és minden más fontos érdekét érintő kérdések megbeszélésekor és a gyermek törvényes képviselőjeként személyesen jár el.

A tevékenység célja:

A gyermek testileg, értelmileg, érzelmileg, erkölcsileg korának és képességeinek megfelelő ellátásban részesüljön, személyisége a legteljesebb módon kibontakozzék.

A tevékenység részletes leírása:

a) Gyermeki jogok érvényesülése:

Figyelemmel kíséri a gyermek jogainak érvényesülését:

- A teljes körű ellátása biztosítása: életkornak megfelelő étkezés, ruházat, személyi higiéné, szabadidős tevékenységek.
- A gyermek magánszféráját, levél- és egyéb titokhoz való jogát tiszteletben tartják (zárható szekrény).
- Személyes kapcsolatainak szabad ápolása (személyesen, telefonon, levélben).
- Önállóan használja fel zsebpénzét.
- Gyakorolja panaszjogát, véleménynyilvánítási jogát (véleményét az őt érintő ügyekben korára, egészségi állapotára és fejlettségi szintjére való tekintettel figyelembe veszik, alapvető jogainak megsértése esetén bíróságnál és törvényben meghatározott más szerveknél eljárást kezdeményezhet).

b) Egyéni gondozási – nevelési terv:

- Részt vesz a gyermek egyéni gondozási – nevelési tervének (GH-1) elkészítésében és ellenőrzi a tervben meghatározottak folyamatos megvalósulását.
- A gondozás – nevelés elősegítése érdekében intenzív munkakapcsolatban áll a nevelőszülői tanácsadóval, a családgondozóval az információáramlást elősegítve.

c) Egészség:

- Folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermek egészségügyi, mentálhigiénés és pszichés állapotát, a bekövetkezett változásokat.
- Előkészíti a kórházi vizsgálatokon és egyéb terápiákon való részvételt. Ellenőrzi a kórházi kontroll vizsgálatok megtörténtét.
- Az első szakorvosi vizsgálatra elkíséri a gyermeket. A szakorvosokkal szükség szerint kapcsolatot tart.
- Javaslatot tesz a gondozási helynek a nem kötelező (adható) védőoltásokra.

- Ellenőrzi, hogy a gyermek a számára szükséges gyógyszereket, gyógyászati segédeszközöket (szemüveg, fogszabályozó, lúdtalpbetét, gyógycipő, stb.) megkapja.
- Mérlegest követően törvényes képviselői nyilatkozatot tesz műtéti hozzájáruláshoz.

d) Oktatás, nevelés:

- Részt vesz a gyermek óvodai, iskolai beíratásánál.
- Folyamatosan figyelemmel kíséri a gyermek értelmi fejlődését.
- Kapcsolatot tart a pedagógusokkal és a gyermeket fejlesztő szakemberekkel.
- Félévente, de szükség esetén gyakrabban, felkeresi az oktatási intézményeket, tájékozódik a gyermek iskolai előmeneteléről.
- Szükség szerint elkíséri a gyermeket a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vizsgálatára, vagy gyermekvédelmi szakértői bizottság vizsgálatára elkíséri. Beszerzi az ezekhez szükséges dokumentációkat.
- A gyermek képességének megfelelően, a szülő véleményét figyelembe véve a gyermekkel közösen megválasztja az életpályát.
- Különös figyelmet fordít a tanulmányi munkában való lemaradás pótoltatására.
- Ellenőrzi, hogy a tanulásban akadályozott, vagy értelmileg akadályozott vagy más fogyatékossgal élő gyermek megkapja-e a számára előírt fejlesztést, gyógypedagógiai segítségnyújtást.
- Különös figyelmet fordít a tehetséggondozásra, a képességek megfelelő kibontakoztatására.

e) Kultúra, vallás, származás:

- Figyelemmel kíséri, a gyermek kulturális igényének alakulását, szabadidejének felhasználását.
- Támogatja a gyermek képességeinek és elképzeléseinek megfelelő sporttevékenységeit.
- Támogatja és inspirálja a gyermek művészeti tevékenységét.
- Az elhelyezési terv és az egyéni gondozási – nevelési terv ha tartalmazza a szülő nyilatkozatát a gyermek származását és vallását illetően, akkor ellenőrzi és támogatja ennek megfelelő identitás fejlesztését, vallásgyakorlását.

f) Kapcsolattartás:

- A gyermek érdekeire figyelemmel javaslatot tesz a folyamatos és az időszakos kapcsolattartásra.

5.2.3. Törvényes képviselő: személyi és vagyoni ügyekben

Tartalmi leírás:

A gyermek érdekében a gyámsággal járó kötelezettségeket és jogokat gyakorolja a gyám a legszélesebb körben, ideértve a gyermek képviselőt polgári és büntető ügyekben is.

A tevékenység célja:

A gyermek legjobb érdekének képviselése személyi és vagyoni ügyekben.

A tevékenység részletes leírása:

a) Kapcsolattartás a gyermekkel, gondozási hellyel:

- A gyámsága alatt álló gyermekkel szoros, bizalmas, rendszeres kapcsolat kialakítására törekszik.
- A gyermek gondozási helyén havonta, ill. szükség szerint látogatja.
- A gyermekkel beszélgetést kezdeményez, érdeklődik gondjairól, örömeiről.
- Lehetőséget biztosít a gyermeknek, hogy problémáival felkereshesse, telefonon elérhesse.
- előmozdítja a vér szerinti családdal a kapcsolattartást.

b) Kapcsolattartás a gyámhivatallal:

- A gyámot a gyámsággal járó jogok és kötelezettségek a kirendelő határozat kézhezvételét követő naptól megilletik és terhelik.
- A gyámsága alatt álló gyermek ügyeiről az előírt időben megküldi jelentéseit a gyámhivatalnak. Félévente a gyermek helyzetének alakulásáról, évente a gyermek éves felülvizsgálatához elkészíti a helyzetértékelést (TESZ-4 adatlap), valamint felkérésre (rendkívüli felülvizsgálat).
- Részt vesz a gyermek ügyében tartott éves (3 éven aluli gyermek esetében féléves) vagy soron kívüli felülvizsgálati tárgyaláson, esetmegbeszélésen.
- Kéri a gyermek átmeneti nevelésbe vételének megszüntetését, ha annak okai már nem állnak fenn. Javasolja a gyermek visszahelyezését vér szerinti családjába, ha meggyőződött arról, hogy a vér szerinti család élethelyzetében, körülményeiben olyan jellegű és mértékű kedvező változás következett be, hogy a családi közegben már nem veszélyeztetett a gyermek egészséges fejlődése, vagy a még fennálló problémák kezeléséhez elegendő a gyermekjóléti alapellátás igénybe vétele.
- Tájékoztatja a gyámhivatalt a gyermek tartózkodási helyének változtatásáról (kollégium, tartós gyógykezelés), illetve kéri a tartózkodási hely kijelölését, ha a gyermek üdülés céljából 30 napot meghaladóan külföldön tartózkodik, vagy előzetes letartóztatásban van vagy szabadságvesztését tölti.
- Kérelmezi a gyermek gondozási helyének megváltoztatását, ha:
 - a kijelölt gondozási hely a gyermek érdekével ellentétes (a gondozási hely bántalmazta a gondozási hely távolsága miatt a kapcsolattartás nem működik),
 - azok a körülmények, amelyekre az elhelyezési döntés alapozódott, később lényegesen megváltoztak, (TKVSZB által megállapított státusz változik és a gondozási helyen nincs olyan oktatási intézmény, ami a gyermek szükségleteit kielégítené).
 - a gyermek személyiség- vagy/és egészségi állapotában olyan lényeges változás következett be, amelyet a gondozási hely nem tud

kielégíteni (a gyermek olyan mértékben kriminalizálódott, amelyet a gondozási hely nem tud kezelni).

- indokolt a gyermek elhelyezése speciális gyermekotthonba vagy gyermekotthon speciális csoportjába, illetve a Minisztérium gyermekotthonába.
 - a gondozási hely veszélyezteti a kiskorú ellátását
-
- Jelzi a gyámhivatalnak, ha a gyermek kéri gondozási helyének megváltoztatását.
 - Kezdeményezi a szülő vagy más hozzátartozó kapcsolattartási jogának korlátozását, szüneteltetését vagy megvonását, ha a gyermek szülője vagy más hozzátartozója a kapcsolattartási jogával a gyermek, illetve a gyermeket gondozó személy(ek) sérelmére visszaél, magatartásával a gyermek nevelését, személyiségfejlődését veszélyezteti, hátrányosan befolyásolja.
 - Javaslatot tesz időszakos kapcsolattartás szabályozására, ha a gyermek kérelemmel fordul hozzá, illetve ha a gyámhivatal felkéri.
 - Javaslatot tesz a gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítására, ha:
 - a szülő gyermekével önhibájából nem tart kapcsolatot és életvitelén, körülményein nem változtat az átmeneti nevelés megszüntetése érdekében,
 - a szülő gyermekével fél éven keresztül semmilyen formában nem tart kapcsolatot,
 - a szülő lakó- vagy tartózkodási helyét az új lakó- vagy tartózkodási helye megjelölése nélkül megváltoztatta (felderítésére irányuló gyámhivatali intézkedések fél éven belül nem vezetnek eredményre),
 - a tartós nevelésbe vétel megállapításának feltételei adottak (a bíróság a szülő(k) felügyeleti jogát megszüntette, a szülők elhunytak).
 - Örökbefogadási eljárás során a hivatásos gyám képviseli a gyermeket.
 - A gyermek nagykorúság elérése előtt 3 hónappal megkezdzi az utógondozói ellátás iránti igény felmérését, valamint az önálló életre való felkészülés megsegítését.
 - Önjogúvá válás előtt 2 hónappal a javaslatával együtt felterjeszti a gyermek kérelmét és egyéb dokumentumait az utógondozói ellátással, illetve önjogúvá válással kapcsolatban.
 - Nyilatkoztatja a fiataalt az otthonteremtési támogatás igénybevételéről.
 - Javaslatot tesz a gyermek gondnokság alá helyezése iránti per megindítására, ha annak szükségessége fenn áll.
 - A gyermek érdekében a gyámhivatali eljárás előtt kezdeményezi a gyermek családi jogállásának rendezését a gyermek második életévének betöltésekor. Aláírja a családi jogállás rendezése ügyében keletkezett apai elismerő nyilatkozatot.
 - Nyilatkozik a 16. életévét betöltött gyermek házasságkötés engedélyezése iránti ügyében.
 - Megfellebbezi a gyámhivatali határozatot, ami hiányos, téves

adatot tartalmaz, pontatlanul van megfogalmazva, amiről úgy véli, hogy ellentétes a gyermek legjobb érdekével.

- Eseti gondnok kirendelését kéri, ha mint törvényes képviselő a gyermeket nem képviselheti, vagy ha különleges szakértelmet igénylő ügyben nem vállalkozik a gyermek képviselőjének ellátására (ha két gyámsága alatt álló gyermek bántalmazta egymást).

c) Kapcsolattartás az intézményekkel:

- Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat:
 - A gyám feladatainak ellátásához a területi gyermekvédelmi szakszolgálat segítséget nyújt. (nyilvántartások)
 - Folyamatos munkakapcsolatban áll a gyámsága alatt álló gyermek sorsában érdekeltekkel (megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság, szakmai vezetők, nevelőszülői tanácsadó, nevelőszülő, gyermekotthon, családgondozó, szakszolgálat pszichológusa, örökbefogadási tanácsadó, gyámi, gondozói tanácsadó).
- Gyermekjóléti Szolgálatok:
 - Félévente megküldi a tájékoztatást (TESZ-4) a gyermek helyzetéről.
 - Tájékozódik a vér szerinti család helyzetéről.
 - Segítséget kér a kapcsolattartások megvalósulásában (pl.: útiköltség megigénylésében támogatja a szülőt).
- Oktatási intézmény:
 - Beíratja a gyermeket képességeinek, szükségleteinek megfelelő óvodába/iskolába.
 - Folyamatosan tartja a kapcsolatot a pedagógussal, fejlesztő szakemberekkel.
 - Indokolt esetben elkíséri a gyermeket a nevelési tanácsadóba, minden esetben a Tanulási Képességet Vizsgáló Bizottság vizsgálatára.
 - Részt vesz a gyermeket érintő iskolai fegyelmi tárgyaláson.
- Egészségügyi intézmények:
 - Az első szakorvosi vizsgálatra elkíséri a gyermeket.
 - Folyamatosan tartja a kapcsolatot a pszichológussal, pszichiáterrel.
 - Aláírja a gyermek műtéti hozzájárulását, illetve a kórházi kezelésekhez szükséges hozzájárulásokat.
- Rendőrség, bíróság:
 - Gyámoltja sérelmére elkövetett ügyekben feljelentést tesz.
 - Személyesen jelen van a rendőrségi (a gyermek tanú vagy gyanúsított) meghallgatáson.
 - A gyermek peres ügyében megjelenik a tárgyaláson, képviseli a gyermek érdekeit, ha szükséges az ítélettel szemben fellebbezéssel él.
 - Engedély nélküli eltávozás esetén a gondozási helyre visszakerült gyermekkel egyéni
 - beszélgetést folytat. Írásban dokumentálja az eltűnés okát és körülményeit, az eltűnés

- alatt vele történeteket, tartózkodási helyét, megélhetésének forrásait.

d) Kapcsolattartás gyámi, gondozói tanácsadóval:

- A gyámi, gondozói tanácsadó segíti a gyám feladatának (gyámi tevékenység, egyéni gondozási – nevelési tervben foglaltak végrehajtása, stb.) teljesítését. Megfelelő munkakapcsolatot alakít ki a gyámi, gondozói tanácsadóval.
- Tájékoztatást nyújt a gyermekről, megszervezi a nevelő - gondozó személyzet tagjaival létre jövő találkozásokat.
- Megküldi a gyermek helyzetéről félévente készített tájékoztatás (TESZ-4) a gyámi, gondozói tanácsadónak
- A gyám, ha szükséges, kéri a gyámi, gondozói tanácsadó segítségét egyes jognyilatkozatok megtételéhez szükséges gyámi álláspontja kialakításában örökbeadhatóvá nyilvánítás, öröklésnél az öröklött haszonrész hasznosítása a közjegyzői meghallgatás előtt).
- A gyámi, gondozói tanácsadó által feltárt hiányosságokat pótolja, a probléma jellegétől függően intézkedik. A megvalósítás eredményéről értesíti, tájékoztatja a gyámi, gondozói tanácsadót.

e) Kapcsolattartás a vér szerinti családdal:

- Törekszik a vér szerinti családdal támogató kapcsolatot kialakítani. tájékoztatja a vér szerinti szülőt gyám szerepéről, feladatáról, Elérhetőségét megadja a vér szerinti szülőknek.
- Rendszeresen egyeztet a gyermeket érintő lényeges kérdésekben a vér szerinti szülővel, véleményét figyelembe véve dönt a gyermekkel együtt a továbbtanulás, pályaválasztás vonatkozásában a gyermek képességeire és szükségleteire alapozva az életpálya kijelölésében.
- Figyelembe veszi a vér szerinti szülő véleményét gyermeke személyét és ellátását érintően, ha szükséges jelzéssel él a gondozási hely, a működtető, esetleg a gyámhivatal felé.

f) Kapcsolattartás a gyermek életében fontos személyekkel:

- A gyám biztosítja, hogy a gyermek személyes kapcsolatait ápolhassa a szülein, testvérein, nagyszülein kívül más személyekkel is, ha a gyermek érdekében áll, és nem befolyásolja károsan. A gyermek maga is kérheti a kapcsolattartást. A gyám és a gyermek közötti vita esetén a gyámhivatal dönt.

5.2.4. Vagyonkezelés

A tevékenység leírása:

A hivatásos gyám a vagyonkezelő, eseti gondnok a gyermek vagyonával a vagyonleltár felvételét követően megkezdheti az ingó, ingatlan és pénz vagyon hasznosítására irányuló tevékenységét.

A tevékenység célja:

A gyermek vagyonának védelme, gyarapítása, megfelelő hasznosítása.

A tevékenység részletes leírása:

- A hivatásos gyám, vagyonkezelő eseti gondnok a gyermek vagyonát leltár, illetve vagyonkezelést átadó határozat alapján veszi át.

A vagyonleltár felvétele az előző gyám végszámadása vagy hagyatéki leltár kikérése útján történhet.

- Ha a gyermek készpénz vagyonnal rendelkezik, illetve árvaellátásra jogosult, a gyám a székhelye szerint illetékes hitelintézetnél gyámhatósági fenntartásos betétet nyit és a pénzt ott helyezi el.

- Gondoskodik a készpénzvagyon megfelelő hasznosításáról, államilag garantált legmegfelelőbb befektetéséről, amely minden esetben a gyámhivatal engedélyével, illetve az ítélőképessége birtokában lévő gyermek véleményének figyelembe vételével történik. Ennek érdekében folyamatosan figyelemmel kíséri a kedvező befektetési lehetőségeket.

- Amennyiben a gyermek ingatlantulajdonnal vagy lakásbérleti jogviszonnyal rendelkezik, gondoskodik az ingatlanvagyon állagának megőrzéséről, esetleges hasznosításáról vagy értékesítéséről a gyámhivatal jóváhagyása alapján.

- Különleges szakértelmet igénylő vagyoni ügyben kérheti a gyámhivatalnál eseti gondnok kirendelését.

- Képviseli a gyermeket hagyatéki eljárásnál, örökösödési ügyben. Amennyiben az öröklés nem a gyermek érdekét szolgálja, a törvényes képviselő visszautasíthatja a hagyatékot.

- A gyámi fenntartásos betétből pénzfelvétel engedélyezését kérvényezheti a gyámhivatalnál, ha a gyermek távlati céljainak teljesülését, tanulmányait, különleges tehetségének fejlesztését szolgálja. Csatolja a gyermek írásbeli kérelmét.

- Amennyiben a gyámhivatal engedélyezte a készpénzvagyonból való pénzfelhasználást, 30 napon belül a gyám eseti számadást kell nyújt be a gyámhivatal felé.

- A gyám évente számadást készít a gyermek vagyoni helyzetéről. Az éves számadást minden évben annak a hónapnak a 15. napjáig kel benyújtani a gyámhivatalhoz, amelyik hónapban a kirendelésről szóló határozatot meghozták. A számadás alapját a leltár, tartalmát a bevételek és a kiadások képezik, a benyújtás időpontját, a megelőző hónap első napjától 12 hónapra visszamenőleg kell számítani. A számadáshoz csatolni kell a gyermek személyes ügyeire (oktatására, nevelésére, tartására, egészségi állapotára) vonatkozó jelentést is. A számadásban a bevételeket, kiadásokat külön tételesen fel kell sorolni és csatolni kell a bevételeket, a kiadásokat igazoló iratokat.

- A gyámi tisztség megszűnésével a gyám vagyonkezelői joga megszűnik, és a gyám a gyámhivatal felé végszámadást készít, amelyet 15 napon belül terjeszt elő. A végszámadás a vagyonkezelés egész időtartamát átfogja. A végszámadáshoz csatolja a gyámi működésének időtartamáról szóló jelentését. A jelentés tartalmazza a gyámi tevékenység kezdő és befejező időpontját, a gyámolt személyével kapcsolatban előfordult fontosabb eseményeket, valamint iskoláztatásával, tartásával, kapcsolattartással, vagyonkezeléssel összefüggő eseményeket.

- A gyámi tisztség a gyámolt nagykorúsága miatt szűnt meg, a fiatal felnőtt felé ad számot a vagyonkezelésről. A végszámadás egy – a fiatal felnőtt aláírásával jóváhagyott és átvett – példányát a gyámhivatalnak megküldi tájékoztatásul.
- A gyám felelőssége a szülő felelősségénél szélesebb körű, szigorúbbak a felelősségi szabályok. A gyám mind a gondatlan, mind a szándékos károkozásért felelős.
- A gyám, a vagyonkezelő eseti gondnok a gyermek nagykorúvá válása előtt szükség esetén kezdeményezheti a gyermek cselekvőképességét érintő gondnokság alá helyezését. Ha a 18. életév betöltéséig a bírósági eljárás nem fejeződött be, az illetékes gyámhivatalnál kérheti a gyám a zárgondnok kirendelését a gyermek vagyonának megóvására.

5.2.5. Szakmai dokumentáció

A tevékenység leírása:

A hivatásos gyámként, az eseti gondnokként illetve a gyermek gondnokaként tevékenységeiről, intézkedéseiről dokumentációt vezet.

A tevékenység célja:

Az intézkedések írásos formában történő adminisztrálása és kronológiai sorrendisége követhetővé és áttekinthetővé teszi a gyámsága, vagyonkezelése, gondnoksága alatt álló gyermek ügyeiben tett intézkedéseit.

A tevékenység részletes leírása:

- Kirendelést követően minden gyámoltjának személyi dossziét nyit. A gyámság ideje alatt folyamatosan gondoskodik a törvényes képviselő ellátásával kapcsolatosan keletkezett minden iratanyag személyi dossziében és a központi iratanyagban történő elhelyezéséről.
- A gyermek hiányzó dokumentumait beszerzi (lakcímkártya, iskolai bizonyítvány, adókártya, útlevel, oltási könyv, orvosi papírok).
- Félévente gyámi helyzetértékelést (TESZ-4) készít és küld az illetékes gyámhivatalnak, valamint az illetékes gyermekjóléti szolgálatnak. Egy példányt a központi iratanyagba helyezi el, továbbá a gyámi, gondozói tanácsadónak is átadja.
- A gyermek gondozásával, nevelésével, törvényes képviselőjével kapcsolatos rendkívüli eseményeket írásban jelenti a gyámhivatalnak, illetőleg a szakszolgálatnak.
- Engedély nélküli eltávozás esetén megteszi a szükséges intézkedéseket, megkerülés után dokumentálja a szökés körülményeit.
- Szakértői vizsgálatokhoz elkészíti a gyermekkel kapcsolatos véleményezést.
- Vagyonkezeléssel kapcsolatos kötelezettségeit írásban dokumentálja.
- Látogatásairól feljegyzést készít, amelyet saját magának dokumentál.
- Gyámváltáskor a gyámolt személyi dossziéját átadja az új gyámnak, megszűnéskor irattárba helyezi.

5.3. Személyi feltételek

- hivatásos gyám
- eseti gondnok
- gondnok
- vagyonkezelő gondnok
- gyámi gondozói tanácsadó
- gyám
- nevelőszülő
- gyermekjóléti szolgálat családgondozója
- szakellátás családgondozója
- gyámhivatal

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Szakmai kompetenciák:

- Jogi- és adatvédelmi alapismeretek ismerete.
- Gyermeki jogok nemzetközi és hazai szabályozásának ismerete.
- A gyermekvédelem jogi szabályozásának átfogó ismerete.
- A közoktatási jogszabályok ismerete.
- A szociális és társadalombiztosítási ellátások szabályozásának ismerete.
- Az egészségügyi ellátások igénybevehetőségének ismerete.
- Gyermekesélyegyenlőségét szolgáló ellátások, intézkedések körének ismerete.
- A szakma etikai szabályainak és dilemmáinak ismerete.
- A szakmai együttműködés etikai szabályainak interiorizációja.
- Kompetencia határok ismerete és tiszteletben tartása.
- Ismerje a szükségletek és erőforrások feltárásának módszereit.
- Családi szerepek és szerepkonfliktusok, a családi életciklusok ismerete.
- Énvédő mechanizmusok ismerete, alkalmazása.
- A segítő beszélgetés jellemzőinek ismerete, alkalmazása.
- Fejlődés lélektani alapismeretek ismerete.
- A kötődés és biztonságérzet fontosságának ismerete.
- A szocializáció folyamatának és színtereinek ismerete.
- A konfliktusok fajtáinak és a konfliktuskezelés módjainak ismerete, alkalmazása.
- A kommunikáció fajtáinak, a kommunikációs zavaroknak az ismerete.
- A csoportdinamikai jelenségek jellemzőinek ismerete.

Személyes kompetenciák:

- Elhivatottság, elkötelezettség.
- Döntésképeség.

- Stressz-tűrő képesség.
- Türelmesség.
- Rugalmasság.
- Érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság.
- Kapcsolatteremtő készség.
- Empátia.
- Konfliktuskezelő készség.
- Adekvát kommunikáció.
- Kompromisszumkészség-
- Rendszerező képesség.
- Kontroll (ellenőrző képesség).
- Visszacsatolási készség.
- Konszenzuskészség.

5.5. Tárgyi feltételek

- Irodai és adminisztrációs feladatok ellátására alkalmas helyiség, amely egyben alkalmas szakmai megbeszélések folytatására is
- Számítógép
- Vonalas és mobil telefon
- Fax
- Internet
- Szolgálati vagy saját gépkocsi használati lehetőség

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. a gyám / eseti gondnok jogosult eljárni	Eljár a kiskorúak ügyében Gyám/esetszám/év	Kirendelő határozat éves beszámoló
2. részvétel: elhelyezési értekezleten, felülvizsgálati tárgyaláson, esetmegbeszéléseken, bírószági tárgyaláson	A gyermek legjobb érdekeit képviseli Esetszámok ügytípusonként/év Törvényes képviselő eredménye: (+/-) gyám/eset/év	Idézetek, meghívók, éves beszámoló, elégedettség mérése
3. részvétel az egyéni elhelyezési terv és egyéni gondozási terv elkészítésében	A gyermek szükségleteit megjeleníti a tervben Tervkészítés/gyám/év	Az elhelyezési tervet, egyéni gondozási tervet a gyámhivatal elfogadta
4. Kapcsolattartás a gondozási hellyel	A kapcsolattartás rendszeres kiszámítható és érdemi kapcsolattartások száma/gyám/gyerek/év	A gyám feljegyzései, éves beszámoló, elégedettség mérése
5. Kapcsolattartás a	Kialakított a személyes és	A gyám

gyermekkel	telefonos kapcsolat rendje, a gyermek ettől eltérően is kezdeményezheti a kapcsolatot a gyámmal kapcsolattartások száma/gyám/gyerek/év	feljegyzései, éves beszámoló, elégedettség mérése
6. Családi pótlék, árvajáradék	Időben megtörténik az igény bejelentése gyám/igények száma	Határozatok a családi pótlék, árvajáradék folyósításáról, éves beszámoló
7. Éves számadás, eseti számadás, ingó és ingatlan vagyon átadása - átvétele	Időre megtörténik a vagyont hiánytalanul átadás – átvétele Gyám/gyerek/esetszám/év	Számadások elfogadása a gyámhivatal részéről, átadás – átvételi jegyzőkönyvek, éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A gyámot a gyámsággal járó jogok és kötelességek a határozat közlését követő naptól illetik meg, illetve terhelik.
- Az eseti gondnokot a jogok és kötelességek a kirendelést követően illetik meg, illetve terhelik.
- A hivatásos gyám részt vesz az elhelyezési értekezleten, felülvizsgálati tárgyaláson, esetmegbeszélésen.
- Az előzményi iratokat átnézte.
- Részt vett az elhelyezési terv és az egyéni gondozási – nevelési terv elkészítésében.
- A gyermeket rendszeresen felkereste, érdeklődött jólléte felől, megteremtette annak lehetőségét, hogy a gyermek beszélhessen vele.
- Ismeri a gyám telefonos elérhetőségét, a személyes találkozás módját.
- A gyermek úgy érzi, hogy kéréseivel, kérdéseivel, problémáival bizalommal fordulhat a gyámjához.
- Találkozott-e a gyámi, gondozói tanácsadóval.
- Az egyéni gondozási – nevelési tervben megfogalmazott feladatok megvalósulását elősegítette.
- A törvényes képviselő keretében a pontos határidőket betartotta.
- Az előírt időben eleget tett a gyám a gyámhivatalnak küldendő jelentéstételi kötelezettségének
- A vagyonkezelés során a gyám minden körülmények között szem előtt tartja a gyermek anyagi érdekeit és gondoskodott a vagyon megfelelő állapotáról.
- Számadási kötelezettségének a határidő betartásával eleget tett.

- Folyamatosan, naprakészen vezeti a szakmai dokumentációt.
- Nyitott a gyermek számára személyi dossziét.
- Figyelemmel kíséri a gyermek jogainak érvényesülését.
- Felvette a kapcsolatot a gyámi, gondozói tanácsadóval, a nevelőszülői tanácsadóval, a családgondozóval.
- A gyermeket a képességeinek megfelelő oktatási, nevelési intézménybe beíratta.
- Tartja a kapcsolatot az iskolával, az óvodával, a pedagógusokkal, a fejlesztőpedagógusokkal.
- A gyermekkel közösen választja meg a gyermek életpályáját.
- A vérszerinti szülő véleményét figyelembe veszi az életpálya megválasztásánál.
- Informálódik a vér szerinti családról, életvitelükről, életkörülményeikről, a kapcsolattartás alakulásáról.
- Megigényelte határidőn belül a családi pótlékot, az árvaellátást.
- Különleges szakértelmet igénylő vagyoni ügyben kérte az eseti gondnok kirendelését.
- Elkészíti időben az éves és a féléves helyzetértékelést.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

8.2. Jogszabályok

149/1997. (IX.10.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

1952. évi IV. törvény a házasságról, a családról és a gyámságról

1997. évi XXXI. évi törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

235/1997. (XII.17.) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó személy és személyek által kezelt személyes adatokról

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályzó rendszer kidolgozása” pillér

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Módszertani szaktanácsadás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás jellemzően területi gyermekvédelmi szakszolgálat, vagy gyermek- és ifjúságvédő intézet keretében valósul meg. A szakszolgáltatás egyes szolgáltatásai a következők:

- hivatásos gyámság, eseti gondnokság,
- gyámi, gondozói tanácsadás,
- megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság működtetése és szakvélemény készítése
- gondozási hely meghatározása,
- befogadó otthon működtetése,
- nyilvántartások vezetése,
- örökbefogadás előkészítése,
- nevelőszülői hálózat működtetése.
- szaktanácsadás

Fenntartói döntés alapján e feladatok közül a befogadó otthon és a nevelőszülői hálózat működtetése más struktúrában is lehetséges, pl. gyermekotthonhoz rendelve. Lehetséges továbbá, hogy valamennyi szakszolgálati feladat és az otthont nyújtó ellátások (gyermekotthonok, lakásotthonok, utógondozó otthonok) egy szervezeti struktúrában, úgynevezett gyermekvédelmi központban, vagy szakszolgálat és intézményei elnevezés alatt valósulnak meg.

Szabályozási anyagainkban a különböző szolgáltatásokat külön protokollokban írjuk le.

Tartalom

1. Cél, funkció	4
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3. Alapelvek	4
3.1. Önrendelkezés	4
3.2. Részvétel	4
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	5
3.4. Eredményesség	5
4. A szolgáltatás leírása	5
5. Protokoll	5
5.1. Szereplők:	5
5.2. A szolgáltatás részletes leírása.....	6
5.2.1. Szervezeti illeszkedés és kapcsolatrendszer.....	6
5.2.2. Feladatvállalás, munkaterv.....	8
5.2.3. Módszertani szaktanácsadói tevékenység	9
5.2.3.1. Szakmai módszertani tanácsadás	9
5.2.3.2. Elemzések, kutatások és vizsgálatok végzése	10
5.2.3.3. Képzések, továbbképzések szervezése	10
5.2.3.4. Szakmai konferenciák, konzultációk, fórumok, munkacsoportok szervezése	12
5.2.3.5. Szakmai kiadványok, publikációk készítése.....	12
5.2.3.5. Szakmai pályázatok készítése	13
5.2.3.6. Modellértékű eljárások, jó gyakorlatok gyűjtése, terjesztése	13
5.2.3.7. Minőségbiztosítási eljárások kidolgozása.....	14
5.2.4. Módszertani szaktanácsadói szerep	15
5.2.4.1. Szerződés alapján végzett tevékenység.....	15
5.2.4.2. A tanácsadó függetlensége, objektivitása	16
5.2.4.3. Szakértői tevékenység sajátossága.....	17
5.2.4.4. Értékteremtés	18
5.2.4.5. Szaktanácsadás és támogatás.....	18
5.3. Személyi feltételek	19
5.4. Kompetenciák.....	19
5.5. Tárgyi feltételek	21
6. Indikátorok.....	21
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	22
8. Mellékletek	23
8.1. Szakirodalom.....	23
8.2. Jogszabályok	23
9. Fogalommagyarázatok	23
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	24

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Módszertani szaktanácsadás

1. Cél, funkció

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás keretében végzett módszertani szaktanácsadás célja a területi (fővárosi, megyei) szakellátás vonatkozásában a szakma és rendszerfejlesztés.

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatások körében ellátott módszertani szaktanácsadás a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok sajátos szakmai kapacitása, amely által a szakszolgálat szolgáltatási, szervezési és tanácsadói feladatokat teljesít működési területén a gyermekvédelmi szakellátás intézményei számára.

A módszertani szaktanácsadás felhasználói többfélék, ebből következően a módszertani szaktanácsadás rész céljai is többféle szinten határozhatók meg:

1. a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, mint intézmény szakmai igényeinek kielégítése. Ebben az értelemben cél a szakszolgálatok szakmaiságának, munkavégzésének, azok jó minőségének fejlesztése és biztosítása.
2. A területi (fővárosi, megyei) gyermekvédelmi szakellátásban résztvevő intézmények számára módszertani szakmai támogatást nyújt.
3. A szakellátási hálózatot fenntartót segíti a szakellátás fejlesztését célzó szakigazgatási döntések előkészítésével.
4. Mindenki számára hozzáférhetővé teszi módszertani ajánlásait kiadványait.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A módszertani szaktanácsadás felhasználói a szakellátás intézményi köre, a döntéshozók, a szakellátás egyes szakterületei, a szakszolgálat maga és az intézményekben dolgozó szakemberek legszélesebb köre.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A szolgáltatás (szaktanácsadás) igénybevevői szakmafejlesztési céllal vagy szakmai elakadásaik okainak feltárása és megoldása céljából kérnek szaktanácsadást. Ez a szolgáltatás fejlesztheti, képessé teheti az igénybevevőt szakmai nehézségek, kihívások önálló megoldására.

3.2.Résztétel

Ösztönözzük a szolgáltatás igénybevevőjét aktív közreműködésre a szakmai kérdés feltárásában, a megoldás, a módszertan kimunkálásában.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Ezt az alapelvet nem értelmezzük, mert az érdekérvényesítés alapelvét csak személyek vagy célcsoportok vonatkozásában gondoljuk át.

3.4.Eredményesség

A szaktanácsadás során a felhasználó-központúságra kell törekedni, ami azt jelenti, hogy a megrendelés tárgyához szigorúan ragaszkodunk, vagy meggyőzzük a megrendelőt érveinkkel, ha ettől el kívánunk térni (a probléma feltárás során kiderül, hogy a felhasználó igényét pontatlanul fogalmazta meg, vagy tényleges igénye nem azonos az általa megrendelttel).

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

4. A szolgáltatás leírása

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat körében ellátott módszertani szaktanácsadás által a szakszolgálat szolgáltatási, szervezési és tanácsadói feladatokat teljesít működési területén a gyermekvédelmi szakellátás intézményei számára.

A módszertani szaktanácsadási tevékenység révén a szakszolgálat komplex, koordináló szerepet lát el, módszertani – elemző szempontból tekint a különböző szakellátási, szakszolgálati feladatokat ellátók tevékenységére. A szaktanácsadás eredményeképpen rendszer- és szakmafejlesztés történik, amely az ellátás színvonalának optimumra való növelése révén a gyerekek és családjaik életminőségét befolyásoló tényezővé teszi/teheti a szaktanácsadási tevékenységet.

A módszertani szaktanácsadás a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok speciális szakmai szolgáltatása, melyet e munkakörben foglalkoztatott szaktanácsadók látnak el.

A módszertani szaktanácsadás keretében végzett tevékenységet szakértői tanácsadói tevékenységnek tekintjük és módszertani szaktanácsadói tevékenységként írjuk le a protokollban.

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás keretében történő módszertani szaktanácsadás és a módszertani szaktanácsadói tevékenység széles értelmében vett szakértői tanácsadói tevékenységet jelent, ideértve a segítő, tanácsadó szolgáltatásokat, elemző-kutató, képző-fejlesztő és ellenőrző-értékelő tevékenységeket egyaránt.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- a szolgáltatás megrendelője, igénybevevője (fenntartó, gyermekotthon, nevelőszülői hálózat működtetője, a szakszolgálat szakosodott szervezeti egységei, egyéb)
- Területi gyermekvédelmi szakszolgálat
- módszertani szaktanácsadó(k)
- gyermek, szülő

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A részletezendő módszertani szaktanácsadási tevékenységek az alábbi területeket érintik:

- szakmai-módszertani szaktanácsadás
- elemzések, kutatások és vizsgálatok végzése
- képzések, továbbképzések szervezése
- szakmai konferenciák, konzultációk, fórumok, munkacsoportok szervezése
- szakmai kiadványok, publikációk készítése
- szakmai pályázatok készítése
- modellértékű eljárások, jó gyakorlatok gyűjtése
- minőségbiztosítási eljárások kidolgozása

5.2.1. Szervezeti illeszkedés és kapcsolatrendszer

A módszertani szaktanácsadó a szakszolgálat munkatársa, tanácsadói szerepének (függetlenség, objektivitás) maradéktalan betöltése érdekében külön, a szakszolgálat igazgatójának közvetlen irányításával működő szervezeti egység (Módszertani Szolgálat vagy Módszertani Csoport) szakembere. A módszertani szaktanácsadó a szakszolgálat jogszabályi kereteibe, feladataihoz és szervezetébe egyértelműen illeszkedő Módszertani Szakmai Program szerint végzi feladatait. A módszertani szaktanácsadó mellérendelt viszonyban van a szakszolgálat más szolgálatainak beosztott munkatársaival, ugyanakkor hangsúlyos a támogatói szerepe. Másfelől viszont feladatai ellátásához a módszertani szaktanácsadó is támaszkodik az intézményben jelenlévő széleskörű szakértelemre.

A módszertani szaktanácsadó céljai eléréséhez és feladatai megvalósításához munkakapcsolatot tart fent valamennyi szakemberrel, szolgáltatóval, intézménnyel és hatósággal, akik gyermekvédelmi tevékenységet végeznek. Kiemelt jelentőségű a kapcsolattartás a gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézményekkel, a fenntartó önkormányzattal, valamint más, módszertani feladatokat ellátó intézményekkel.

A munkamegosztás és az együttműködés szempontjai

- Munkamegosztás és együttműködés a Módszertani Csoporton/Szolgálaton belül.

A szolgálaton belüli munkamegosztás a munkatársak felkészültsége, szakterülete szerint történik. Általános rendezőelv, hogy konkrét feladat elvégzéséért egy adott munkatárs tartozik felelősséggel, részfeladatokat team munka keretében az ő vezetésével végeznek a többiek. Az együttműködés kereteit a csoport/szolgálat heti rendszerességgel megtartott általános munkamegbeszélései valamint adott feladatok munkamegbeszélései jelölik ki.

- Munkamegosztás és együttműködés a szakszolgálaton belül.

A módszertani szaktanácsadó adott feladatok végrehajtása érdekében, „projekt jelleggel” kapcsolódhat az intézmény bármely más munkatársi

csoportjával. Ilyen esetekben olyan munkamegosztás és együttműködés részesévé kell válnanak az érdekeltek, amiből pontosan kiderül: ki az irányítója az adott feladat elvégzésének, kik vesznek részt a munkában, milyen részfeladatokat, milyen munkamegosztásban, milyen (rész)határidőkkel végeznek. Ezeket a szabályokat a konkrét esetekben írásban is rögzíteni kell. A feladatvégzés ilyen esetekben is team megközelítésben zajlik. A feladat teljesítésének időtartama alatt szükséges továbbá az érintett vezetőkkel való folyamatos konzultáció.

- Munkamegosztás és együttműködés külső intézményekkel és munkatársakkal.

A szakszolgáltatón kívüli, külső intézményekkel és szakemberekkel konkrét feladatok elvégzése kapcsán munkamegosztás és együttműködés a következő esetekben jön létre:

Amennyiben külső intézmény kezdeményezésére keletkezik feladat a módszertani szaktanácsadónál, a munkamegosztás és együttműködés szabályait a megállapodáskor kell rögzíteni. Külső megrendelések esetén a munkamegosztás és együttműködés feltételeinek kialakításakor fontos szempont, hogy a megrendelő igényei a szakszolgálat érdekeivel összhangban érvényesüljenek. Ha a megrendelés csak adatszolgáltatást és/vagy információgyűjtést tartalmaz, az adatok és információk feldolgozása pedig nem a szakszolgáltatónál történik, a szakszolgáltatónak szükség esetén kezdeményeznie kell az adatok saját célra való felhasználásának lehetővé tételét is.

A szakszolgálat igazgatója felkérhet külső szakembereket, intézményeket is együttműködésre adott feladatok elvégzése érdekében, ha a szakszolgáltatón belül nincs meg vagy nem megfelelő a szükséges szakértelem, illetve kapacitás. Főként olyan feladatok ellátásáról van itt szó, amikor speciális vizsgálatok végzésére, társszakmák kompetenciájába tartozó szakértelemre van szükség. Idetartoznak más, határterületi, társszakmák módszertani és kutató helyeivel, felsőoktatási intézményekkel való együttműködés keretében közös kutatás, módszertani, képzési anyagok kidolgozása, publikációk készítése történhet meg ilyen módon. Az adott szakterület szakemberei külön szerződés szerint meghatározott időtartamban dolgoznak együtt a módszertani szaktanácsadóval. A módszertani szaktanácsadó a szakszolgálat kompetenciahatárainak és együttműködési helyzetének figyelembevételével, a témák igényeitől függően kapcsolódik adott szakterületekkel, intézményekkel és külső szakértőkkel.

Külön kell említeni a gyermekvédelem területén kijelölt módszertani intézményekkel, és azok szaktanácsadóival való együttműködést. Általánosságban elmondható, hogy a módszertani szaktanácsadás szakszolgálati feladatainak ellátása valamint a kijelölt módszertani intézmények módszertani feladatellátása kapcsán külön együttműködési keret-megállapodásokra van szükség. Érdemes a területi módszertanok számára a szakszolgálat részvételével, akár kezdeményezésére közös munkaértekezleteket működtetni, ahol sor kerülhet a feladatok egyeztetésére. Konkrét esetekben történő együttműködések során

tisztázni kell a kompetenciahatárokat, az esetleges érdekegyezéseket és érdekütközéseket.

5.2.2. Feladatvállalás, munkaterv

A módszertani szaktanácsadó feladatvállalásáról szóló fejezet az előbbiektükreben különös jelentőséggel bír. Szükséges meghatározni, hogy a szakszolgáltatás a módszertani szaktanácsadó részvételével milyen feltételek alapján vállal el feladatokat.

A szakszolgáltatás a módszertani szakmai programjában meghatározott feladatok körén belül felkérésre, fenntartói megrendelésre és maga kezdeményezésére vállal konkrét feladatokat. Fontos leszögezni, hogy minden, intézményen kívülről kezdeményezett feladat kizárólag az intézmény igazgatójának jóváhagyásával válik a módszertani szaktanácsadó feladatává, lehetőség szerint az éves módszertani munkatervben megfogalmazva. A konkrét feladatok vállalásáról való döntéskor a következő szempontokat kell figyelembe vétele javasolt:

- A feladat típusa

Azoknak a feladatoknak az elvégzését végzi a módszertani szaktanácsadó, amelyek a szakszolgáltatás operatív szakmai szolgálatainak a feladatainál szélesebbek, amelyeknek a megoldása a gyermekvédelmi szakterületek különböző megközelítéseit integrálni képes módszertant igényel, és amelyek széleskörűen és kielégítően mutatják meg a területi gyermekvédelem meghatározó folyamatait. Amennyiben olyan módszertani feladat merül fel, amely tartalmában a szakszolgáltatás valamelyik más szolgálatának a kompetenciájába tartozik, mérlegelni kell, hogy tényleg szükség van-e a módszertani szaktanácsadó bevonására, vagy a másik érintett szolgálat kielégítően (és esetleg jobb színvonalon), hatáskörében teljesíteni tudja az adott feladatot. Ez utóbbi esetekben legfeljebb tanácsadás, módszertani segítség szintjén kerülhet sor a módszertani szaktanácsadó bevonására, meghatározva egyben az adott feladatra vonatkozó együttműködés kereteit.

A szakszolgáltatás éves módszertani munkatervét mindig a tárgyév január 31-ig kell elkészíteni. A munkaterv készítésébe be kell vonni a fenntartót valamint a területi szakellátás intézményeinek vezetőit, hogy időben megfogalmazhassák igényeiket. A munkatervben meghatározásra kerülnek a konkrét feladatok, a megrendelők, a feladat végrehajtásáért felelős személyek és a határidők. A feladatvégzés nem igazodik mindenkor a naptári évekhez, előfordulhatnak rendkívüli feladatok, valamint évközi megrendelések is. Ezekben az esetekben a munkaterv módosítására, kiegészítésére van szükség a szakszolgáltatás igazgatójának jóváhagyásával.

5.2.3. Módszertani szaktanácsadói tevékenység

A módszertani szaktanácsadási tevékenység, mint széles értelemben vett szakértői tevékenység az alábbi módszertani feladatterületeken zajlik.

5.2.3.1. Szakmai módszertani tanácsadás

Szakmai-módszertani tanácsadás nyújtása felkérésre a szakellátás intézményeinek szakmai dokumentumaik elkészítéséhez, szervezeti átalakításukhoz, tevékenységük szakmai átvilágításához és értékeléséhez.

Hangsúlyozottan tanácsadásról, tanácsadói szerepvállalásról van szó. Ez a szerep szakértői tanácsadás formájában, keretei között teljesül. A tanácsadás mindig felkérésre történik, és a tanácsadást kérővel való megállapodás és együttműködési szerződés megkötésével kezdődik. Ezt követően a probléma közös megfogalmazásából kiindulva, a probléma jellege és a tanácsadást kérő igénye szerinti módszerekkel, időtartamban és formában zajlik a közös munka.

Módszertani megközelítésünket a gyermekotthonokra vonatkozó módszertani levélre¹ alapozva fogalmazzuk meg valamennyi szakellátó intézmény vonatkozásában. Az egyes szakellátó intézmények hatékony működtetéséhez szükséges az intézmény két meghatározó elemét fejleszteni:

1. A szakellátó intézményt, mint szervezetet,
2. a szervezetben munkát végző szakellátó személyzetet.

Az optimális, hatékony működés eléréséhez mindkét elem megfelelő működése szükséges, ha az egyik nem tölti be funkcióját, a másik önmagában csak részeredményeket tud elérni.

Az intézmény, mint szervezet akkor tud hatékonyan működni, ha egy fő problémaprofil mentén a benne dolgozók egységes pedagógiai és pszichológiai alapelvek szerint dolgoznak, és ezek az alapelvek határozzák meg az alkalmazott nevelési és terápiás eszközöket. Ezek a fundamentumok megfogalmazódnak az intézmények alapidokumentumaiban, az alapító okiratban, a szakmai programban, a szervezeti és működési szabályzatban, illetve a házirendben. A módszertani levél ajánlásai egyértelműen megfogalmazzák, hogy e dokumentumok készítése akkor mondható ideálisnak, ha a teljes szakmai személyzet részt vesz megalkotásukban. Az ideális állapot elérését segítheti a szakszolgálat módszertani szaktanácsadója, ha azokban az esetekben, amikor szükségszerűen újra kell gondolni egy intézmény szakmai alapjait (pl.: funkcióváltás, új intézmény létesülése, telephelyváltás, törvényváltozásból fakadó kötelezettségek) szakmai segítséget nyújt az intézmény vezetőinek a testületi munka ilyen szemléletű irányításához. A segítségnyújtás formája lehet:

¹ Domszky András: A gyermekotthonok működésének szabályairól és követelményeiről. Módszertani levél. Országos Család- és Gyermekvédelmi Intézet, Bp., 1999.

- Az intézményvezetés felkészítése a szervezetfejlesztésre (továbbképzés).
- A megkezdett folyamat szakmai támogatása (tanácsadás, szupervízió).
- A szervezetfejlesztő folyamat irányításának delegálása (külső szakértő bevonásával).

A szakellátó személyek számára az egyik legnagyobb kihívás, hogy minden szituációban megtalálják helyes szerepüket. Az ellátórendszer szándéka, hogy minél inkább közelítsen a családi modellhez, de lényegi különbség, hogy itt szülők helyett szakemberek vannak jelen. Szerepkonfliktusaik sokasága megköveteli, hogy mindig tudatosan legyenek jelen, képesek legyenek folyamatos szakmai kontrollt gyakorolni viselkedésük felett. Ezt a nagy érzelmi és kognitív megterheléssel járó feladatot – a kiégés veszélye nélkül – csak folyamatos szakmai támogatással lehet hosszútávon végezni.

A szakszolgálat a szakmai módszertani tanácsadás mellett többféle módszertani tevékenysége (pl. képzések, továbbképzések szervezése) is ilyenfajta támogatást nyújthat igény szerint.

5.2.3.2. Elemzések, kutatások és vizsgálatok végzése

Rendszeres és eseti elemzések és kutatások készítése az intézményi, fenntartói döntések és a gyermekvédelmi szakmai tevékenység megalapozása érdekében, információ nyújtása a hálózatban zajló folyamatokról.

A szakszolgálat szaktanácsadás keretében felkérésre, megrendelésre, valamint maga is indít kutatást, vizsgálatot a területi szakellátás körébe tartozó gyermekvédelem területén. Célzott kutatások, elemzések készülhetnek a terepen lévő problémák hátterének felderítésére, szükségletfelmérésre, helyzetértékelésre egyaránt.

Minden kutatás és vizsgálat megkezdése előtt a módszertani szaktanácsadó kutatási tervet készít, ami tartalmazza a problémát, a felmerülő kérdéseket, hipotéziseket, az alkalmazni kívánt módszereket, eszközöket valamint a kutatás ütemtervét és költségigényét. Ekkor kerülnek kijelölésre az adott kutatást lefolytató munkatársak és a kutatásért felelős személy(ek) is. A kutatás akkor indul, ha ezt a tervet a megrendelő illetve saját kutatás esetén, az intézmény igazgatója elfogadta. A vizsgálat mindig beszámoló elkészítésével zárul, amit lehetőség szerint publikálni szükséges.

5.2.3.3. Képzések, továbbképzések szervezése

A területi gyermekvédelmi szakellátás intézményeiben dolgozók számára képzések, továbbképzések szervezése új szakmai módszerek, eszközök

megismerése illetve szakmai személyiség- és készségfejlesztés érdekében.

A területi gyermekvédelmi szakellátás intézményeinek továbbképzési igényei, szükségletei, valamint a szakszolgálatok szaktanácsadás keretében végzett továbbképzési feladatainak összehangolását jelenti.

A szakszolgálatok módszertani munkájuk kapcsán valamint az együttműködések különböző formáin (szakértői vizsgálatok, helyezések, munkacsoportok, szakmai fórumok, tanácsadói tevékenységek, képzések, értekezletek) keresztül reális képpel rendelkeznek a szakellátó intézmények aktuális szakmai problémáiról, nehézségeiről és sikereiről is. A szakszolgálat folyamatosan visszajelzéseket kap a gyermekotthonoktól arról, hogy az intézményhálózat munkatársainak milyen képzési, továbbképzési igényei vannak. Itt arról is szó van, hogy az egyes szakellátást nyújtó intézmények ellátási profiljuknak megfelelő, általuk a magasabb színvonalú ellátás biztosításához szükségesnek gondolt képzési tematikákat megjelölik. E kezdeményezés eredményeképpen készülhet egy valós igényekre támaszkodó összegzés, amely alapján releváns képzés/képzések kidolgozása, akkreditálása valamint már akkreditált képzések kiválasztása válik lehetővé. Ez egyben az intézmények továbbképzési tervének elkészítésében is segítséget jelenthet, annak érdekében, hogy olyan képzések közül tudjanak válogatni az intézmények munkatársai, melyek gyermekvédelmi specifikumokkal rendelkeznek, a képzők ismerik a célcsoport és a szakellátó rendszer sajátosságait.

A visszajelzésekből és a szakmai munka során kirajzolódó képből megrajzolható a hálózatra jellemző képzési szükséglet. Idekapcsolható továbbá a fenntartó igényeinek megfogalmazása, hogy fenntartóként milyen képzéseket kíván intézményhálózatában megvalósítani. A szakszolgálat információkat gyűjt arról is, hogy az ellátó intézmények milyen tematikájú képzéseken vettek eddig részt, melyek bizonyultak hatékonyak.

Mindezek alapján összeállítható egy „képzési kataszter”, amelyben a szakszolgálat megnevezi:

- a) az általa szervezett akkreditált képzéseket,
- b) kimunkált képzési programjait, melyek nincsenek akkreditálva
- c) a nem saját szervezésű, de kipróbált és jó referenciával bíró képzéseket,
- d) illetve, azokat a képzéseket melyekről tudomása van, gyermekvédelmi vonatkozásai világosak, de nem rendelkezik tapasztalattal a képzések színvonaláról,
- e) azokat a lehetséges irányokat, ahonnan újabb, a szakterület számára hasznos képzések bevonása lehetséges

A szaktanácsadás keretében végzett képzésekkel, továbbképzésekkel kapcsolatos tevékenységével a módszertani szaktanácsadó fő feladata, hogy a képzési kataszter összeállításával segítse a választást, ajánlásokat

tegyen a rendelkezésére álló tapasztalatok alapján, valamint igény szerint szervezzen továbbképzéseket.

5.2.3.4. Szakmai konferenciák, konzultációk, fórumok, munkacsoportok szervezése

Gyermekevédelmi konferenciák, szakmai konzultációk, fórumok, kezdeményezése, szervezése, részvétel a gyermekevédelem területén folyó szakmai tapasztalat-feldolgozó és szakértői tevékenység infrastruktúrájának működtetésében, szakmai munkaközösségek létrehozásának kezdeményezése, azok működési kereteinek kidolgozása, közreműködés a szervezésben, munkájuk támogatása.

A konferenciák és szakmai műhelyek abban tudnak segítséget nyújtani, hogy szélesedjenek ismereteik, megismerhessék a társintézmények probléma megközelítését, megoldásmódjait, kicserélhessék tapasztalataikat. Az alábbi munkaformákat soroljuk ide:

1.Konferencia, plenáris előadásokkal, szekcióülésekkel tartott egy, két vagy három napos szakmai rendezvény, jelentős számú résztvevővel.

2.Szakmai konzultációk, „Szakmai Nap” és „Szakmai Fórum”, ahol egy adott témakörben több intézmény részvételével lehet elmélyülni (40 - 80 fő).

3.A munkacsoportok alkalmasak arra, hogy legfeljebb 15 kolléga meghatározott problémakört feldolgozzon, kialakítson szempontokat, megfogalmazzon ajánlásokat.

4.A szakmai műhelyek azonos feladatot végző munkatársak (legfeljebb 35 fő) számára kínálnak lehetőséget szakmai tapasztalatcserére, és a terepen szerzett ismeretek elmélyítésére.

5.2.3.5. Szakmai kiadványok, publikációk készítése

Gyermekevédelmi szakmai kiadványok készítése, a gyermekevédelmet érintő tanulmányok megjelentetése a szakellátásban készült szakmai anyagok, tanulmányok publikálásra való előkészítése.

A szakmai kiadványok segítségével lehet a társadalom és a gyermekevédelmi szakma számára kommunikálni a szakmai eredményeket. Szakmai kiadványok megjelentetésével valamint már létező szakmai kiadványokban való publikálással lehetővé válik a szakellátásban dolgozó munkatársak széles köre számára eljuttatni új módszerek megismerését, gyakorlati alkalmazását. A módszertani szaktanácsadó kezdeményezi a szakszolgálat gondozásában kiadványok kiadását, ha azok feltételei rendelkezésre állnak. A területi gyermekevédelmi szakellátás megjelenítésére a fentiekén kívül ajánlatos felhasználni az internet lehetőségeit. Ha az intézmény honlapot működtet, a módszertani szaktanácsadó közreműködik annak gondozásában, külön

honlap protokoll alapján végzi a honlapon való megjelentetéssel, publikálással kapcsolatos teendőket.

5.2.3.5. Szakmai pályázatok készítése

Az intézményt és a gyermekvédelmet érintő szakmai pályázati lehetőségek figyelemmel kísérése, pályázatok készítése, és szakmai segítség nyújtása a gyermekvédelmi szakellátás intézményei pályázatainak elkészítéséhez.

A forrásteremtés a szakellátás intézményeinek alapvető érdeke az alulfinanszírozottság okán. A szakmai fejlesztések egyre inkább pályázatok segítségével oldhatók meg a gyermekvédelmi szakellátás területén. A szakszolgáltatónál érdemes készíteni a pályázatokkal kapcsolatos szabályzatot, amely alapvetően három részre tagolódik:

1. a pályázatok felkutatása és megírása
2. a nyertes pályázatok lebonyolítása
3. A pályázatok elszámolása, beszámoló elkészítése.

A pályázatok felkutatása, a pályázati kiírások rendszeres figyelemmel kísérése, a pályázatfigyelés a módszertani szaktanácsadó feladata. Ő közvetíti az információkat az intézmények számára. Tanácsadóként felkérésre részt vesz a pályázatok elkészítésében a pályázni kívánó szervezettel közösen kialakított munkamegosztásban. A módszertani szaktanácsadó külön felkérésre szerződés alapján közreműködik a pályázat lebonyolításában, elszámolásában.

5.2.3.6. Modellértékű eljárások, jó gyakorlatok gyűjtése, terjesztése

A gyermekvédelmi szakellátásban modellértékű eljárások kezdeményezése, jó gyakorlatok gyűjtése és módszertani kidolgozása.

A tevékenység célja a gyermekvédelmi ellátások biztosítása során kialakult és a tapasztalatok által igazolt eljárások összegyűjtése, számukra nyilvánosság biztosítása; a gyermekvédelmi szakellátási intézményekben minél szélesebb körben történő elterjesztése. A módszertani szaktanácsadó egyéb tevékenységei során (szakmai műhelyek szervezése, intézményi együttműködés erősítése, módszertani tapasztalatcserék szervezése) kezdeményezi és támogatja modellértékű eljárások kidolgozását.

„Mi a jó gyakorlat?”

A „jó gyakorlat” fogalma a gyermekjóléti-gyermekvédelmi tevékenységben olyan helyben kialakított, eredményre vezető, új megoldási módot jelent a szolgáltatásokat igénybe vevők problémáira (akár egyedi szükségleteinek kielégítésére), melyet az intézményben, ellátási formában a helyi tapasztalat már hitelesített, amely bevált, rendszeresen alkalmazzák, a felhasználók elfogadták, mint szolgáltatást,

igénylik, és eredményes a közösségre gyakorolt hatása is. A megoldási mód lehet saját kezdeményezés vagy adaptáció. Lényeges feltétel még, hogy másutt is alkalmazható legyen. Az új megoldási mód „műfaját” tekintve jelentheti például: a tartalmában, formájában vagy technikájában új szakmai programot, szolgáltatást, eljárást, szervezeti vagy szervezési megoldást, támogató csoport összeállítását. A jó gyakorlat tehát lehet egyfelől a szolgáltató valamely törvényben előírt, kötelező feladatának újszerű, különösen hatékony, példaszerű megoldása, másfelől azonban a kötelező feladatokon túl vállalt, azokat kiegészítő, támogató, hatékonyságukat növelő innovatív program is.”²

5.2.3.7. Minőségbiztosítási eljárások kidolgozása

A területi szakellátási feladatok ellátásának minőségbiztosítása érdekében minőségbiztosítási eljárások kidolgozásában (különösen a szakellátás intézményei szakmai dokumentumainak elkészítésének, felülvizsgálatának támogatása, folyamatleírások, folyamatábrák készítése; a szakellátás különböző munkakörei kompetenciáinak, feladatainak el- és lehatárolására ajánlások készítése) közreműködés.

A minőségbiztosítás a szakmai működés jó színvonalának állandósítása miatt szükséges a területi gyermekvédelmi szakellátásban. A szakszolgálatok módszertani szaktanácsadási feladatellátása tulajdonképpen teljes egészében a szakellátás minőségbiztosítását célozza. Külön tevékenységelemként azért került meghatározásra, mert hangsúlyozzuk a szaktanácsadás komplex rendszerében a szerepét és azt, hogy a minőségbiztosítás folyamata a minőségbiztosítási eljárások kidolgozása révén történhet meg. Ezek az eljárások a szaktanácsadási tevékenység során különböző feltételek megteremtését jelentik.

A minőségbiztosításnak a következő elengedhetetlen feltételei vannak:

- a személyi és tárgyi feltételek megfelelnek a jogszabályi előírásoknak,
- a szakmai tapasztalatok összegyűjtése és feldolgozása megtörtént,
- ezek alapján elkészültek a módszertani útmutatók, majd a szakmai szabályok gyűjteménye,
- mindezek figyelembevételével átdolgozták a szolgáltatók és szolgáltatások szakmai dokumentációját, állandó jelleggel működnek a minőségbiztosítás elemei (a szupervízió, az esetmegbeszélések, a képzések, továbbképzések, a tréningek) és rendelkezésre áll a megfelelő minőségügyi rendszer.

Amennyiben ezeknek a feltételeknek eleget tesz a gyermekvédelmi rendszer, akkor kezdődhet a minőségbiztosítás folyamata.”³

² Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet „Jó gyakorlatok a gyermekvédelemben” felhívás 2009.

³ Szikulai István: Gyermekvédelem, fejlesztés és az Európai Unió fejlesztési lehetőségei 2007.

http://ifka.hu/img/files/3_euprom/ELETERO/Gyermekvedelem,%20fejleszt%20es%20az%20Eurpai%20Unios%20fejleszt%20lehetosegek_Szikulai%20Istvan.pdf letöltés: 2010. május 22.

A módszertani szaktanácsadó tevékenysége során tehát általában hozzájárul a szakellátásban a minőségbiztosítás folyamatának létrejöttéhez, ezen túlmenően azonban célzott tevékenységként kidolgozott szolgáltatók számára minőségbiztosítási eljárásokat. A tevékenység folyamata öt lépésből áll, amelynek szakaszai:

- helyzetleírás,
- a minőségjellemzők meghatározása,
- minőségcélok kitűzése,
- fejlesztési terv készítése
- az értékelés tervezése.

A szaktanácsadó a megrendelő szervezet, intézmény munkatársaival közösen, hangsúlyozottan team munka keretében, minőségügyi szakértők bevonásával végzi ezt a tevékenységet.

5.2.4. Módszertani szaktanácsadói szerep

A szaktanácsadói kompetenciák meghatározásakor mindenekelőtt a szaktanácsadói szakmai szerep jellemzőit, feltételeit szükséges beazonosítani.

A módszertani szaktanácsadást a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok speciális szakmai szolgáltatásának tekintjük, amelyet külön munkakörben foglalkoztatott módszertani szaktanácsadók látnak el.

A módszertani szaktanácsadók a különféle intézmények és szakemberek számára felkérésre, szerződés alapján nyújtanak szolgáltatást. A megbízókkal közösen határozzák meg a szolgáltatás kereteit, közösen határozzák meg a problémát illetve célokat, elvégzik a szükséges felméréseket, elemzéseket, értékeléseket, a cél megvalósítása illetve új lehetőségek azonosítása, és megragadása érdekében javaslatokat dolgoznak ki, ha igény van rá, közreműködnek annak bevezetésében.

Független, objektív szakértői szolgáltatásról, szakszerű segítségről van szó, mely az igénybevevők számára értéket teremt: tudást és más eszközöket használ fel a szakmai munka minőségének növelése vagy más fejlesztési célok megvalósítása érdekében.

5.2.4.1. Szerződés alapján végzett tevékenység

A szaktanácsadás (lehetőség szerint írásbeli) szerződés alapján történik, melyben a felek rögzítik a módszertani szaktanácsadó által elvégzendő feladatot, határidőt, a teljesítés feltételeit. A szerződésbe foglalt feltételek teljesülésekor a módszertani tanácsadási munka lezárásra kerül.

A módszertani szaktanácsadás egy ideiglenes szolgáltatás. Az igénybevevők kérik a szaktanácsadást, hogy egy korlátozott időtartamig segítséggel szolgáljanak nekik olyan területeken, ahol hiányos a szaktudásuk, fejlesztésre, információra, képzésre van szükségük, vagy ahol további szakmai támogatás ideiglenesen megkövetelt. Ez olyan területen is lehetséges, ahol a szükséges képességek elérhetőek a

szervezetben belül is, de a vezetők vagy az alkalmazottak nem tudnak megoldani egy elsődleges problémát vagy feladatot. A tanácsadók a megkívánt szakértelemmel szolgálnak, de fontos tudatosítani, hogy ha a munkát elvégezték, elhagyják az intézményt, megszakad a kapcsolat.

5.2.4.2. A tanácsadó függetlensége, objektivitása

A módszertani szaktanácsadóknak nem szabad olyan kötelezettséget elvállalni, amely a szakmai döntésüket befolyásolhatja vagy akadályozhatja. A szaktanácsadónak minden tekintetben (pénzügyi, politikai, emocionális...) függetlennek kell lennie megbízójától. Ez azért fontos, mert csak a szervezet egészére irányuló rálátással lehetséges megfelelő minőségű szaktanácsadói tevékenység elvégzése. Független a szaktanácsadás, amikor a megbízó és tanácsadó csak annyira függ egymástól, ahogy ezt a köztük levő szerződés szabályozza. A függetlenség a szaktanácsadás kiemelkedő sajátossága. A szaktanácsadónak olyan helyzetben kell lennie, hogy elfogulatlan segítséget nyújthasson bármely helyzetben, az igazságot mondassa, őszintén és objektíven javasolhassanak bármit, amire az igénybevevőnek szüksége van, anélkül, hogy mérlegelnie kelljen azt, hogy az milyen hatással lehet a saját érdekeltségeire. A szaktanácsadó ilyen függetlenségének számos oldala van: Technikai függetlenség: azt jelenti, hogy a szaktanácsadó olyan pozícióban van, amelyben kifejezésre juttatja a technikai, szakmai véleményét, és attól függetlenül szolgál tanáccsal, hogy az ügyfél mit hisz és mit szeretne hallani. Pénzügyi függetlenség: a szaktanácsadó nem érdekelt pénzügyileg az igénybevevő intézkedéseinek folyamatában, munkájáért a szakszolgáltatástól, mint munkáltatótól kap fizetést, honoráriumot nem fogadhat el az igénybevevőtől. A szaktanácsadó működésének, javaslatainak objektivitását nem befolyásolhatja semmilyen pénzügyi érdek. Adminisztrációs függetlenség: a szaktanácsadó alapvetően nem tartozik az igénybevevő személyzetébe, és az adminisztrációs döntések nem vonatkoznak rá. Ez nem jelent problémát, ha az igénybevevő intézmény a szakszolgáltatástól független szervezet. Amennyiben a szakszolgáltatáson belül illetve a szakszolgálattal közös komplex intézményben lát el belső szaktanácsadóként feladatot, tisztázni kell szerepét és függetlenségét. Politikai függetlenség: az igénybevevőnek sem a vezetésére, sem az alkalmazottaira nem lehet hatással a szaktanácsadó politikai irányultsága, hatalma és kapcsolatai. Érzelmi függetlenség: a szaktanácsadó megőrzi személyes függetlenségét és objektivitását tekintet nélkül az empátiára, barátságra, kölcsönös bizalomra, érzelmi vonzódásra és más személyes benyomásokra és érzelmekre, mely megnyilvánulhat a kezdetektől fogva, vagy kialakulhat a megbízás során. Bár az empátia és a kölcsönös bizalom szükséges a hatékony munkakapcsolat kialakításához, de nem szabad, hogy az objektivitás rovására menjen. Nyilvánvaló, hogy az abszolút függetlenség nem létezik, egy fikció, egyik szakmai tanácsadótól sem várható el a

totális függetlenség az igénybevevőtől, különböző érdekeltségeitől és célpontjaitól, melyekre a szaktanácsadó törekszik. Mindezen felül a szaktanácsadók függenek az ügyfelektől a kapott visszajelzés és megerősítés szempontjából, hogy újra alkalmazzák-e más munkára és ajánlják-e másoknak, hogy szakmai hozzáértésüket elismerik-e. Ugyanakkor az igénybevevők nem szükségszerű kötelessége a szakszolgálat módszertani szaktanácsadójának megbízást adni, tulajdonképpen szabadon választhatják meg kit kérnek fel.

Így az igénybevevők valószínűleg kisebb fontosságot tulajdoníthatnak a szaktanácsadó függetlenségének, mint technikai szakértelmének és személyes tisztességének. Ezt a tényt a szaktanácsadók nem hagyhatják figyelmen kívül. Az alázatos függetlenség és objektivitás csábító lehet rövid távon, de hosszú távon, eltűnözve kockázatos és önveszélyes. A tanácsadási tevékenység egy művészet, a szaktanácsadónak meg kell találniuk a helyes egyensúlyt az érzelem és hatékony munkakapcsolat, valamint a függetlenség és objektivitás között. Fontos a semlegességük megőrzése: a helyzet tárgyilagos megismerésére törekednek, nem fogadják el automatikusan a megbízójuk által megfogalmazott tényeket, problémákat, objektivitásra kell törekedniük.

5.2.4.3. Szakértői tevékenység sajátossága

A módszertani szaktanácsadó széleskörű áttekintéssel, az adott szakterületnek megfelelő speciális ismeretekkel rendelkezik, rálátása van a problémára, független és megalapozott véleménye van. A tanácsadó „mestere” szakmájának: nemcsak elméletét, de módszereit és fogásait is ismeri, és alkalmazni is tudja. A szakértői tudás elsajátításához a folyamatos tanulás mellett gyakorlatra és bőséges tapasztalatszerzésre van szükség. A módszertani szaktanácsadás lényegi eleme a gyermekvédelmi szakmai tudás birtoklása, fejlesztése, átvitele, megosztása és alkalmazása. A tudásátvitel nem csak a tényekről való szakértelemmel és a tények megértésével van kapcsolatban, hanem a gyermekvédelemről, annak történeti, intézményi, szervezeti, kulturális és adminisztratív környezetéről való ismeretek hatékony alkalmazásához megkövetelt képességekkel, módszerekkel és megközelítésekkel is.

A szaktanácsadók nem tudják az ilyen képességeket kizárólag az elméleti tanulmányokon keresztül megszerezni. Tanulnak kollégáik tapasztalataiból és a szakszolgálatnál összegyűjtött szakértelemből. A módszertani gyakorlathoz szükséges tapasztalat és szakértelem főleg a gyermekvédelem terepén dolgozó kollégákkal folytatott munkából ered. „Minden tanácsadó tudja, hogy az ügyfelei egyben a tanárai is, és be kell szereznie a tudásukat. A tanácsadó nem tud többet, de többet látott már.” [10] Így a tudásátvitel a módszertani szaktanácsadás során egy kétirányú folyamat: növeli az ügyfelek tudását és a hatékony tevékenységre való képességeiket, ezekből pedig a tanácsadó is tanul, növeli a saját tudását, a jelenlegi és jövőbeli tanácsadói képességét és annak hatékonyságát.

5.2.4.4. Értékteremtés

A módszertani szaktanácsadás az igénybevevők számára értékteremtés. A szaktanácsadó tudást, technikákat, eszközöket használ fel annak érdekében, hogy az igénybevevők számára

a releváns elméletek, gyakorlati módszerek és eljárások átfogó összességét nyújtsa, amelyek segítségével biztosítható, hogy a szakellátási szolgáltatások és programok az érintett gyerekek és családjaik igényeit hatékonyan, tiszteletteljesen és a megfelelő időben kielégítsék. A módszertani szaktanácsadó tevékenységei során megfogalmazza, közvetíti, átadja igénybevevői számára illetőleg velük közösen megteremti azokat az értékeket, amelyek révén a szakmai minőség folyamatos javulásával jellemezhető szervezetekké válhatnak. A legfőbb ilyen érték az az, hogy a szolgáltatások középpontjában mindig a gyermek elvárása és jóléte, a gyermeki jogok érvényesülése, a gyermekek legfőbb érdeke áll.

Mindemellett a módszertani szaktanácsadás folyamán alapelveként tekintünk a szolgáltatást nyújtó, segítő szakemberek, mint a szaktanácsadást igénybevevők vonatkozásában a következőkre:

„A gyermekjóléti és gyermekvédelmi rendszerben foglalkoztatottakat - a külön jogszabályban meghatározott munkakörükkel összefüggésben - megilleti az a jog, hogy személyüket megbecsüljék, emberi méltóságukat és személyiségi jogait tiszteletben tartsák, tevékenységüket értékeljék és elismerjék.” (Gyvt. 15§ (6))

5.2.4.5. Szaktanácsadás és támogatás

A szaktanácsadó a konkrét tanácsadáson (javaslatokon, ajánlatokon, amelyeket az ügyfél elfogadhat és alkalmazhat, vagy éppen figyelmen kívül hagyhat) túl is segítséget nyújt, azaz az igénybevevő addig használja a szaktanácsadó szolgáltatásait, ameddig csak szükséges, amíg véghez nem viszi, amit a szaktanácsadóval közösen célul kitűztek. A módszertani szaktanácsadás ugyanakkor a mi felfogásunkban olyan támogató tevékenységeket is jelent, melyek egyfelől kiegészítik a tanácsadói szerepet (pl. képzések, szakmai személyiség és készségfejlesztő továbbképzések), másfelől ugyan nem igazán tanácsadói jellegűek, leginkább talán a határvonalon állnak a tanácsadás, valamint más módszertani szolgáltatások között, viszont támogatják az igénybevevőket a jó döntések meghozatalában, a jó minőségű szolgáltatásnyújtásban. Ezekre jó példák a vezetői tanácsadás formái, a szaktudás megjelenítésének, terjesztésének elősegítése publikációkkal, forrásteremtésben való támogatás pályázatokkal, szakmai fórumok szervezése, minőségbiztosítási eljárások kidolgozásában való szakértői támogatás.

5.3. Személyi feltételek

- a szolgáltatás megrendelője, igénybevevője (fenntartó, gyermekotthon, nevelőszülői hálózat működtetője, a szakszolgálat szakosodott szervezeti egységei, egyéb)
- Területi gyermekvédelmi szakszolgálat
- módszertani szaktanácsadó(k)

5.4. Kompetenciák

1. Alapvető kompetenciák:

- A gyermekvédelem körében széleskörű felkészültség, tapasztalat, gyakorlat
- Kutatásmódszertanban, szociológiai és pedagógiai vizsgálóeljárásokban való jártasság
- Önálló munkavégzésre való képesség
- Együttműködési készség
- Projekt vezetői készség
- Kutatásmódszertanban, szociológiai és pedagógiai vizsgálóeljárásokban való jártasság
- Tanácsadói kompetenciák
- Pályázatok készítésében való jártasság
- Publikációs készség
- Felhasználói számítógépes ismeretek
- A saját tanácsadói képességek és terhelhetőség meg- és felismerése és elfogadása
- A tanácsadási elméletek gyakorlatba történő integrálása
- Etikus gyakorlat és szakmai hozzáállás

2. Támogató kompetenciák:

- Az igénybevevőket lehetőségeikről tájékoztató információs rendszerek működtetése
- Hálózatban tevékenykedés
- A saját munka dokumentálása, megjelenítése
- Az igénybevevők kompetenciáinak fejlesztését szolgáló saját stratégiák kialakítása
- Kapcsolat kiépítése az érintettekkel
- Folyamatos önképzésre való képesség, a szakirodalom nyomon követése
- Támogató környezet kialakítása a szaktanácsadást igénybevevővel
- Képesség az igénybevevőkkel közösen a tanácsadási programok kialakítására, kivitelezésére és értékelésére

3. Interakcióhoz/ kommunikációhoz kapcsolódó kompetenciák:

- Képesség a hatékony kommunikációra az igénybevevőkkel, munkatársakkal, a befogadónak megfelelő nyelvezet, kommunikációs szint kiválasztása
- Társadalmi és kultúrák közötti megértés, érzékenység
- Kommunikációs készségek
- A tanácskérők egyéni igényeinek felismerése és annak megfelelő tanácsadási folyamat kialakítása (megfelelő módszer és eszközválasztás)
- Hatékony csapatmunkára való képesség
- Legyen képes tiszteletben tartani a hozzá fordulók értékeit, autonómiáját, identitását, érdekeiket szem előtt tartva oldja meg az etikai dilemmákat.
- Munkája során legyen képes kezelni a feladatellátása során felmerülő szerep-összeférhetetlenségeket.
- Legyen képes a szakmai titoktartás szabályai szerint kezelni a munkavégzése során birtokába jutott információkat.
- Legyen képes adekvátan értelmezni a módszertani szaktanácsadást, mint szolgáltatást igénybe vevők problémáit társadalmi, pszichológiai és szociálpszichológiai folyamatok tükrében.
- Legyen képes a nondirektív, segítő beszélgetés alkalmazására munkavégzése során.
- Legyen képes munkaköri feladatának megfelelően alkalmazza a gyermek védelmében elfogadott jogszabályokat; módszertani útmutatókat.

4. Szakmai kompetenciák:

- Jogi- és adatvédelmi alapismeretek ismerete.
- Gyermeki jogok nemzetközi és hazai szabályozásának ismerete.
- A gyermekvédelem jogi szabályozásának átfogó ismerete.
- A közoktatási jogszabályok ismerete.
- A szociális és társadalombiztosítási ellátások szabályozásának ismerete.
- Az egészségügyi ellátások igénybevehetőségének ismerete.
- Gyermekesélyegyenlőségét szolgáló ellátások, intézkedések körének ismerete.
- A szakma etikai szabályainak és dilemmáinak ismerete.
- A szakmai együttműködés etikai szabályainak interiorizációja.
- Kompetencia határok ismerete és tiszteletben tartása.
- Ismerje a szükségletek és erőforrások feltárásának módszereit.
- Családi szerepek és szerepkonfliktusok, a családi életciklusok ismerete.
- Énvédő mechanizmusok ismerete, alkalmazása.
- A segítő beszélgetés jellemzőinek ismerete, alkalmazása.
- Fejlődés lélektani alapismeretek ismerete.
- A kötődés és biztonságérzet fontosságának ismerete.
- A szocializáció folyamatának és színtereinek ismerete.
- A konfliktusok fajtáinak és a konfliktuskezelés módjainak ismerete, alkalmazása.
- A kommunikáció fajtáinak, a kommunikációs zavaroknak az ismerete.

5. Személyes kompetenciák:

- Elhivatottság, elkötelezettség
- Döntésképeség
- Stressz-tűrő képesség
- Türelmesség
- Rugalmasság
- Ézelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság
- Kapcsolatteremtő készség
- Empátia
- Konfliktuskezelő készség
- Adekvát kommunikáció
- Kompromisszumkészség
- Rendszerező képesség
- Konszenzuskészség

5.5. Tárgyi feltételek

- a szakszolgáltat központi épületében irodahelyiség
- a szakszolgáltat központi épületében képzések lebonyolítására (legalább 20 fő befogadására) alkalmas felszerelt helyiség
- korlátlan internet, e-mail, telefon hozzáférési lehetőség
- kizárólagos használatra is igénybe vehető mobil telefon
- kizárólagos használatra is igénybe vehető hordozható személyi számítógép
- nyomtató
- szkennel
- fénymásoló
- hordozható projektor, vetítővászon
- flip chart tábla
- helyszíni tanácsadáshoz az utazás biztosítása
- gyermekvédelmi szaklapok, releváns és gyermekvédelmi tárgyú szakirodalmakhoz való hozzáférés

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. szakértői tevékenység	X % határidőre elkészült	kirendelő határozat
2. szaktanácsadás (hány tegyessel van kapcsolat)	TEGYESZ kapcsolat/20	munkabeszámoló
3. szaktanácsadás	tanácsadás száma	munkabeszámoló
4. multiplikátor funkció	szakmai fórum száma/negyedévente	szakmai beszámoló
5. kutatás, elemzés	megjelenések száma/kutatások	beszámoló

	elemzés száma	
6. írásos anyagok (ajánlás, útmutató, vélemény)	írásos anyagok száma/év	beszámoló
7. képzés/továbbképzés	akkreditált képzést elvégzők száma/év	tanúsítvány
8. jó gyakorlatok gyűjtése, terjesztése	újonnan bemutatott jó gyakorlatok/év	kiadvány, konferencia, honlap
9. multiplikátor tevékenység	médiában megjelenések száma/év	média-figyelés

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- Az írásbeli szerződés megléte.
- A szerződés teljesülése.
- Elégedettségi vizsgálat megtörténte.
- Kutatási terv megléte.
- Szakmai beszámoló, záró tanulmány készült a kutatás lezártakor.
- A kutatás eredményei publikálásra kerültek.
- Akkreditált a képzés, továbbképzés.
- Továbbképzésre vonatkozó szükségletfelmérés készült.
- Továbbképzésbe bevontak létszáma szakmailag megfelelő.
- Szakmai konferencia, fórum szervezésére sor kerül.
- A tematikája aktualitás.
- Elégedettség vizsgálat történik.
- Szakmai kiadványt készít a szakszolgálat.
- A szakszolgálat munkatársai publikálnak.
- A szakszolgálat honlappal rendelkezik.
- Szakmai tartalmak megjelennek a honlapok.
- Szakmai tartalmakat tartalmaz a honlap.
- A szakszolgálat pályázatírási szabályzattal rendelkezik.
- Folyamatos pályázatfigyelés történik.
- A pályázatok eredményesek.
- Módszertani szaktanácsadó részt vesz a pályázat végrehajtásában.
- A szakszolgálat gyűjti a jó gyakorlatokat.
- A szakszolgálat közzé teszi a jó gyakorlatokat, modell értékű eljárásokat.
- A szakszolgálat részt vesz minőségbiztosítási eljárások kidolgozásában.
- Az eljárások kidolgozása eredményes.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

65 §,

96.§ (9)

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

4. § (3),

154. §.

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1.A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet A gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás formáinak szakmai létszám irányszámai és létszámminimum normái melléklet jelenleg nem nevesít a területi gyermekvédelmi szakszolgáltatásoknál módszertani szaktanácsadó munkakört. A kijelölt módszertani intézmények számára előírt szakmai minimum létszám két fő. Ezt a szakmai létszámot minimumnak tekintjük. Javaslat: A rendelet nevesítsen módszertani szaktanácsadó munkakört, s a módszertani munkacsoport optimum létszámát 4 főben határozza meg. A Fővárosi Módszertani Tegyesznél közel négy évtizede folytatott szakmai-módszertani feladatellátás tapasztalatai, amelyeket kiegészít kijelölt módszertani intézményként szerzett benyomásunk is, azt mutatják, hogy csak külön munkakörben foglalkoztatott szakemberek alkalmazásával látható el a szaktanácsadás Gyermekvédelmi Törvényben előírt feladata és a Módszertani szaktanácsadás protokolljában leírt szakmai tevékenység. A szakszolgáltatásoknál egyéb munkakörökben foglalkoztatott munkatársak – ideértve a vezetőket is – betöltött munkakörük mellett nem teljesíthetik a szaktanácsadói szakmai szerep alapvető feltételeit (függetlenség, elfogulatlanság, segítői szerep), még akkor sem, ha egyébként birtokában vannak tanácsadói kompetenciáknak (amelyek azonban alapvető munkakörük betöltéséhez nem feltétlenül szükségesek). Munkaidő és munkaszervezés tekintetében is aggályos a kétféle feladat ellátása, valamint összeférhetetlenség is megjelenhet (pl. gyámi tanácsadó nyilvánvalóan nem láthat el módszertani feladatokat egy gyermekotthon vonatkozásában).

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Nyilvántartás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás

A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás jellemzően területi gyermekvédelmi szakszolgálat, vagy gyermek- és ifjúságvédő intézet keretében valósul meg. A szakszolgáltatás egyes szolgáltatásai a következők:

- hivatásos gyámság, eseti gondnokság,
- gyámi, gondozói tanácsadás,
- megyei/fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság működtetése és szakvélemény készítése
- gondozási hely meghatározása,
- befogadó otthon működtetése,
- nyilvántartások vezetése,
- örökbefogadás előkészítése,
- nevelőszülői hálózat működtetése.

Fenntartói döntés alapján e feladatok közül a befogadó otthon és a nevelőszülői hálózat működtetése más struktúrában is lehetséges, pl. gyermekotthonhoz rendelve. Lehetséges továbbá, hogy valamennyi szakszolgálati feladat és az otthont nyújtó ellátások (gyermekotthonok, lakásotthonok, utógondozó otthonok) egy szervezeti struktúrában, úgynevezett gyermekvédelmi központban, vagy szakszolgálat és intézményei elnevezés alatt valósulnak meg.

Szabályozási anyaginkban a különböző szolgáltatásokat külön protokollokban írjuk le.

Tartalom

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	4
3.	Alapelvek	5
3.1.	Önrendelkezés.....	5
3.2.	Részvétel	5
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	5
3.4.	Eredményesség	5
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	5
4.	A szolgáltatás leírása	5
5.	Protokoll.....	5
5.1.	Szereplők:	5
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása	5
5.2.1.	Nyilvántartási és adatszolgáltatási tevékenység	6
5.2.2.	A gondozottak nyilvántartásával kapcsolatos szakszolgálati tevékenység	7
5.2.2.1.	A gondozottak felvételéhez kapcsolódó szakszolgálati nyilvántartási tevékenységek.....	7
5.2.2.2.	A gondozottak elhelyezésével kapcsolatos nyilvántartási tevékenység	9
5.2.2.3.	Az adatokban történő változások kezelése	9
5.2.2.4.	Nevelésbe vett gyermek felülvizsgálatához és szükségletváltozásához kapcsolódó nyilvántartási és adatszolgáltatási feladatok	10
5.2.2.5.	Az örökbeadhatóság feltételeinek megállapítása, az örökbeadhatóvá nyilvánított gyermek nyilvántartásával kapcsolatos tevékenységek.....	12
5.2.3.	Örökbefogadni szándékozók nyilvántartásával kapcsolatos szakszolgálati feladatok	12
5.2.4.	Engedély nélküli eltávozásról vezetett nyilvántartással kapcsolatos feladatok	13
5.2.5.	Az utógondozásban, utógondozói ellátásban részesülők nyilvántartásához kapcsolódó szakszolgálati tevékenységek	14
5.2.6.	A gondozottak ellátásának megszűnésével kapcsolatos nyilvántartási feladatok.....	14
5.2.7.	Diszpécsterszolgálat működtetése	15
5.3.	Személyi feltételek.....	16
5.4.	Kompetenciák.....	16
5.5.	Tárgyi feltételek.....	17
6.	Indikátorok.....	17
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	18
8.	Mellékletek	18
8.1.	Szakirodalom	18
8.2.	Jogszabályok	18
9.	Fogalommagyarázatok	18
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	19

Területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás – Nyilvántartás

1. Cél, funkció

A gyermekvédelmi nyilvántartás biztosítja a különböző gyermekvédelmi szolgáltatások, intézmények, valamint a hatóságok között a törvény adatkezelésre vonatkozó rendelkezéseinek figyelembevételével a kölcsönös tájékoztatást és az együttműködést, továbbá megjelölje az elvégzendő gondozási-nevelési feladatokat, illetőleg lehetővé tegye a gyermek sorsának alakításában résztvevő intézmények és hatóságok tevékenységének ellenőrzését.

A gyermekjóléti alapellátás - kivéve a gyermekek napközbeni ellátása - és a gyermekvédelmi szakellátás során a gyermekek élethelyzetének feltárására, sorsának megtervezésére és végigkísérésére a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII.17.) Kormányrendelet alapján létrejött és a rendelet 2. számú mellékletében megjelent „Gyermekeink védelmében ” elnevezésű adatlaprendszer (a továbbiakban: gyermekvédelmi nyilvántartás) szolgál.

A nyilvántartások vezetése során gondoskodni kell a személyes adatok az védelméről. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat:

- 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 86. §. (3) bekezdése szerinti eseményről
- 15/1998. (IV.30.) NM rendelet 4., 5. melléklete szerinti befogadásáról, eltávozásáról vezet nyilvántartást, valamint a
- 235/1997. (XII.17.) Kormányrendelet mellékletében meghatározott nyilvántartásokat köteles vezetni az otthont nyújtó ellátást biztosító értesítése alapján.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat a 235/1997.(XII.17.) Kormányrendelet mellékletében meghatározott adatszolgáltatási nyilvántartásokat köteles vezetni

A nyilvántartások vezetése során gondoskodni kell a személyes adatoknak az 1997.évi XXXI. Tv.134.§-a (3) bekezdésében meghatározott védelméről.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

A gyermekvédelmi nyilvántartás célja, a jogszabályokban meghatározottak szerint nyilvántartani és kezelni a gyermek ellátásához, gondozásához-neveléséhez szükséges információkat, adatokat, továbbá lehetővé tenni a kötelező statisztikai adatszolgáltatást, az állami normatív hozzájárulás elszámolását.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

A nyilvántartások során csak olyan különleges adat kezelhető (kivéve, ha a jogszabály másként rendelkezik), amelynek a kezeléséhez a szülő, a gyám, a gyermek hozzájárult. A származásra és vallási hovatartozásra vonatkozó nyilatkozatot önkéntesen, saját akaratából tette meg és bízta az adat kezelőire.

3.2.Részvétel

A gyermek, a szülő részt vesz, véleményt mond a jogszabályban biztosított kérdésekben. Ezen véleményeket a dokumentumokban rögzíteni szükséges.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

A gyermek, a szülő tájékoztatást kap a nyilvántartás, az adatkezelés módjáról, az iratbetekintés lehetőségéről. Jogorvoslati lehetőségeiről tájékoztatást kap.

3.4.Eredményesség

Eredményesnek tekinthetők a nyilvántartások, ha a jogszabályokban előírt és engedélyezett adatokat, érdemi információkat tartalmaznak, s az illetéktelen adatkezelés lehetősége nem áll fenn.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekről és családjáról kizárólag a szakmai feladatok ellátásához szükséges, a jogszabályok által engedélyezett adatokat szabad kezelni.

4. A szolgáltatás leírása

A hatályos jogszabályok szerint előírt különféle nyilvántartások és a velük kapcsolatos előírásokat tartalmazza a protokoll.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- gyermek
- vérszerinti szülő
- nevelőszülő
- a szakszolgálat alkalmazottai
- intézmények, hatóságok, képviselői, ügyintézői

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

Az ideiglenesen elhelyezett, az átmeneti nevelt, a tartós nevelt, utógondozói ellátott, gondozottak személyes adatainak jogszabályban

meghatározottak szerinti nyilvántartása. A szakszolgálat vezeti a gondozási díjak, térítési díjak nyilvántartását, a gondozási napok nyilvántartását; az örökbefogadó szülők és örökbeadható gyermek nyilvántartását; üres férőhelyek nyilvántartását; a hivatásos gyámok és vagyonkezelők adatait.

5.2.1. Nyilvántartási és adatszolgáltatási tevékenység

Tartalmi leírás:

A személyes gondoskodáshoz fűződő individuális nyilvántartások, valamint intézményi szintű statisztikai jellegű nyilvántartások.

A tevékenység célja:

„Biztosítsa a különböző gyermekvédelmi szolgáltatások, intézmények, valamint a hatóságok között a Gyvt. adatkezelésre vonatkozó rendelkezéseinek figyelembevételével a kölcsönös tájékoztatást és az együttműködést, továbbá megjelölje az elvégzendő gondozási- nevelési feladatokat, lehetővé tegye a gyermek sorsának alakításában részt vevő intézmények és hatóságok tevékenységének ellenőrzését.”¹

A tevékenység tartalmi leírása:

Kötelező havi statisztikai adatok vezetése és elkészítése során elvégzendő nyilvántartási feladatok

- Személyes gondoskodásban nevelkedő, nevelőszülőnél, gyermekotthonban, Szt. hatálya alá tartozó egészségügyi gyermekotthonban elhelyezett gyermekek, fiatal felnőttek létszámáról nyilvántartás vezetése.
- A nyilvántartásnak tartalmaznia kell:
 - a gyermek, szülő, vagy más törvényes képviselő, illetve tartásra kötelezett személy személyazonosító adatait,
 - hatósági intézkedésre vonatkozó döntéseket, azok időpontjait,
 - hatósági intézkedés felülvizsgálatának időpontját és eredményét,
 - az ellátás igénybevételének és megszűnésének időpontját,
 - a gondozási díj fizetési kötelezettség teljesítésére vonatkozó adatokat.
- Gondozási napok nyilvántartása, különös tekintettel a gondozottak szükségletére (különleges, speciális).
- Üres férőhelyek nyilvántartása
- Hivatásos gyámok létszámának és a gyámságuk alá tartozó kiskorúak létszámának vezetése, melynek megbontása javasolt teljes gyámságra és vagyonkezelésre, gondozási hely típusa szerint.
- A gondozási díj fizetési kötelezettség teljesítésére vonatkozó adatokat.

¹ A nyilvántartások és adatszolgáltatások során gondoskodni kell a személyes adatoknak az 1997. évi XXXI. Tv. 134. §-a (3) bekezdésében meghatározott védelméről.

A Kormányrendelet értelmében a szakszolgálat negyedévente tájékoztatja a megyei (fővárosi) gyámhivatalt a rendelet mellékleteiben lévő adatlapok adatairól és az azokban bekövetkezett változásokról

- X. számú adatlap: a gyermekotthonban, nevelőszülőnél vagy fogyatékosok és pszichiátriai betegek otthonában elhelyezett gyermekről
- XI. számú adatlap: a gyermekotthon illetve a nevelőszülői hálózat üres férőhelyeiről
- XII. számú adatlap: az ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek ellátását biztosító nevelőszülőkről, gyermekotthonokról
- XIV. számú adatlap: az eseti (vagyonkezelői) gondnoki és hivatásos gyámi feladatokat ellátó személyről

A Központi Statisztikai Hivatal által évente kért statisztikai adatszolgáltatás elkészítése és visszaküldése

A Kormányrendelet értelmében a szakszolgálat folyamatosan tájékoztatja az illetékes minisztériumot a rendelet mellékletében lévő adatlapok adatairól és az azokban bekövetkezett változásokról

- XIII. számú adatlap: az örökbefogadással kapcsolatos ügyről

A feladatok ellátásához szükséges személyi feltételek:

- gyermekvédelmi ügyintéző
- örökbefogadási tanácsadó

A feladatok ellátásához szükséges tárgyi feltételek:

- Iroda helyiségek
- Kidolgozott dokumentumrendszer az információk áramoltatásához
- A szakszolgálat ez irányú feladatellátására vonatkozó jogszabály mellékletét képező nyilvántartási lapok
- A szakszolgálat ez irányú feladatellátását szolgáló országosan egységes számítógépes nyilvántartási program

5.2.2. A gondozottak nyilvántartásával kapcsolatos szakszolgálati tevékenység

5.2.2.1. A gondozottak felvételéhez kapcsolódó szakszolgálati nyilvántartási tevékenységek

Tartalmi leírás:

Az újonnan gondozásba került gyermekkel kapcsolatos nyilvántartási és adminisztrációs feladatok elvégzése.

Tevékenység célja:

A szakellátásba került gyermekek adatainak azonnali rögzítése, a nyomkövetés biztosítása

A tevékenység tartalmi leírása:

A gondozottak felvételével kapcsolatos manuálisan végzendő tevékenységek:

- A szakszolgálathoz beérkező gyámhatósági/hatósági végzés alapján a gyermekek adatainak rögzítése a státuszának - IH-AT-TN - megfelelő törzskönyvbe.
 - A nyilvántartásba vétel kezdő időpontjának bejegyzése minden nyilvántartással kapcsolatos iraton történjen meg.
 - A gyermek adatainak regiszteres iktatókönyvbe történő bejegyzése.
 - Nyilvántartási törzslap kiállítása, melyen a gyermek összes adatát fel kell tüntetni. (név, születési adatok, lakcím, szülő/törvényes képviselő adatai, határozatok) végzések számai, időpontjai. A nyilvántartásba vétel kezdő időpontjának pontos feltüntetése.
 - Egyéni iratgyűjtő megnyitása gyermekenként.
 - A gondozásba vételről –amennyiben a területi gyermekvédelmi szakszolgálat befogadó otthont működtet - értesíteni kell:
 - illetékes gyámhivatalt
 - lakóhely szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot
 - beutaló szervet
 - szülőt/törvényes képviselőt
 - pártfogó felügyelet alatt álló gondozott gyermek pártfogói felügyelőjét.
 - Felvételi jegyzőkönyv készítése és megküldése az illetékes gyámhivatal részére, mely a gyermek és szülő/törvényes képviselő adatain túl a bekerülés indokát is tartalmazza.
 - Ideiglenes elhelyezést követően a kiskorú hiányzó dokumentumainak beszerzése (születési anyakönyvi kivonat, TAJ kártya, oltási kiskönyv, lakcímkártya, személyi igazolvány diákigazolvány).
 - A beutalásra került gondozottakról fénykép készítése és csatolása az egyéni iratgyűjtőhöz; a későbbi azonosítás, esetleges körözés miatt.
 - A nyilvántartásokat egymástól tárgykörönként elkülönítve kell az irattárban tárolni.
- A gondozottak felvételével kapcsolatos gépi nyilvántartás során elvégzendő feladatok:
- új gyermek szakellátásba történő bekerülése esetén a személyi adatok rögzítése:
 - név
 - születési hely, idő
 - anyja neve
 - lakcím
 - szülő / törvényes képviselő adatai
 - név
 - születési hely, idő
 - anyja neve
 - lakcím
 - beutalásra került testvérek megnevezése
 - beutaló szerv pontos megnevezése, végzés/határozat száma, kelte
 - a kijelölt gondozási hely megnevezése, címe
 - nyilvántartásba vétel kezdő időpontja, mely a gondozási napok nyilvántartásának a kezdő időpontja

5.2.2.2. A gondozottak elhelyezésével kapcsolatos nyilvántartási tevékenység

Tartalmi leírás:

A gyermek gondozási és tartózkodási helyének kijelölésével, megváltoztatása kapcsolatos nyilvántartási feladatok.

Tevékenység célja:

A „TESZ-1 Elhelyezési javaslat és elhelyezési terv”, a „TESZ-2 Egyéni elhelyezési terv tartós nevelésbe vétel eseté” elnevezésű nyilvántartások vezetésével a gyermek életútjának alakítására vonatkozó célkitűzések és szükséges intézkedések kerülnek meghatározásra.

A tevékenység tartalmi leírása:

Az elhelyezési értekezleten kerül sor XV. számú adatlap „TESZ-1 - Elhelyezési javaslat és elhelyezési terv”, XVI. számú adatlap " TESZ-2 - Egyéni elhelyezési terv tartós nevelésbe vétel esetén" elnevezésű nyilvántartási lapok kitöltésére.

XV. számú adatlap „TESZ-1” - Elhelyezési javaslat és elhelyezési terv:

Az adatlap továbbítása: a gyámhivatalnak, majd a gyámhivatali elfogadás után a gyámhivatal felhívására a gyermekjóléti szolgálatnak, a területileg illetékes jegyzőnek és az újonnan kijelölt gondozási helynek.

XVI. számú adatlap " TESZ-2" - Egyéni elhelyezési terv tartós nevelésbe vétel esetén:

Az adatlap funkciója: a tartós nevelésbe vett gyermek sorsának hosszú távú megtervezését és a végrehajtással kapcsolatos feladatokat tartalmazza. Amennyiben az elhelyezési értekezleten a gyermek elhelyezésére is javaslatot kell tenni, együtt töltendő a „TESZ-1” adatlap elhelyezési javaslatával.

Az adatlap továbbítása: a gyámhivatalnak, majd a gyámhivatali elfogadás után a gyámhivatal felhívására a gyermekjóléti szolgálatnak, a területileg illetékes jegyzőnek és az újonnan kijelölt gondozási helynek.

Az elhelyezési értekezletet követően az elkészített adatlapokat haladéktalanul postázni kell a gyámhivatal részére.

A gondozási hely meghatározása - nevelésbe vétel - érdekében hozott gyámhivatali határozat megérkezését követően a szakszolgálat köteles a gyermeket státuszának megfelelően nyilvántartásba venni.

5.2.2.3. Az adatokban történő változások kezelése

Tartalmi leírás:

A személyes adatokban bekövetkező változások pontos nyilvántartása, átvezetése a gyermek ügyei szakszerű intézése érdekében haladéktalanul elvégzendő feladat.

Tevékenység célja:

A személyes gondoskodásban élő gyermekek és fiatal felnőttek személyi adataiban történő változások követhetővé tétele.

Tevékenység tartalmi leírása:

A gondozottak személyes adataiban történő változások figyelemmel kísérése minden szakember feladata, így különösen a gyámnak, gyámi gondozói tanácsadónak és a gyermekvédelmi ügyintézőnek.

Az informatikai adatbázisban és a manuálisan vezetett nyilvántartásokban is a gyámhivatali határozatok megérkezését követően haladéktalanul át kell vezetni a gyermekvédelmi ügyintézőnek a gyermek adataiban bekövetkezett változásokat. A gyermekvédelmi ügyintéző a gyámmal és a gyámi gondozói tanácsadóval a gyámhivatali illetékesség változásról haladéktalanul egyeztet a helyzetértékelések postázása érdekében.

A gondozási helyekről, gyámoktól beérkező változások átvezetése a szakszolgálat nyilvántartási gyermekvédelmi ügyintézőjének a feladata. Amennyiben a gyámhivatali illetékességváltozás másik megyét érint, úgy a gyermek iratainak áttételére csak a gyámhivatali határozat és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat átvállalását követően kerülhet sor.

5.2.2.4. Nevelésbe vett gyermek felülvizsgálatához és szükségletváltozásához kapcsolódó nyilvántartási és adatszolgáltatási feladatok

Tartalmi leírás:

Az átmeneti nevelt gyermek időszakonkénti felülvizsgálata, az átmeneti és tartós nevelt gyermek esetleges szükségletváltozásai (különleges ill. speciális szükséglet) rögzítése a nyilvántartásokban.

Tevékenység célja:

A gyermek mielőbbi hazakerülése, különleges vagy speciális szükséglete kielégítése érdekében a nyilvántartási feladatok pontos elvégzése.

Tevékenység tartalmi leírása:

A gyámi gondozói tanácsadó a gyámi kirendelést követően a gyermekre vonatkozóan külön iratgyűjtőt nyit, melyen szerepeltetni:

- gyermek nevét, törzsszámát
- személyes adatait (születési év, hó, nap, anyja neve)
- lakcímét
- szülő nevét, elérhetőségét
- gyám nevét, elérhetőségét
- illetékes gyámhivatalt
- nevelésbe vétel határozat számát, keltét

A gyámi gondozói tanácsadó a látogatása során szerzett tapasztalatait, megállapításait, illetve a gyermek érdekében tett intézkedéseit írásban

dokumentálja. Az így készült feljegyzéseit ajánlott iratgyűjtőben tárolni, a látogatások időpontjait az iratgyűjtőben folyamatosan vezetni.

A szakszolgálat ennek alapján teszi meg javaslatait és intézkedéseit az illetékes gyámhivatal felé.

A gyámi gondozói tanácsadó a " TESZ-3 " - Helyzetértékelés elnevezésű XVII. számú adatlapján köteles tájékoztatást adni a nevelésbe vétel felülvizsgálata előtt a gyámhivatal felkérésére, a gyámhivatali felkérést követő 15 napon belül.

Az adatlap funkciója, a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által a nevelésbe vett gyermek felülvizsgálata érdekében végzett helyzetértékelés rögzítése.

Az adatlap kitöltője a területi gyermekvédelmi szakszolgálat gyámi, gondozói tanácsadója.

A kitöltés ideje:

1. felülvizsgálat előtt a gyámhivatal felkérésére,
2. a gyámhivatali felkérést követő 15 napon belül.

Az adatlap továbbítása a gyermekjóléti szolgálatnak, gyámhivatalnak és a gyámnak.

Az adatlap továbbítása kötelező az illetékes gyámhivatalon túl a gyermekjóléti szolgálat és a gyám felé.

A gyámi gondozói tanácsadó a gyermek egyéni iratgyűjtőjét - a nevelésbe vétel megszűnését követően - köteles a szakszolgálat központi irattárába haladéktalanul leadni.

Amennyiben a gyámi gondozói tanácsadó személyében történik változás, úgy köteles az új gyámi gondozói tanácsadónak átadni a gyermekről az általa vezetett egyéni iratgyűjtőt, közvetlen szakmai felettesének ellenőrzését követően.

A szakszolgálat központi számítógépes nyilvántartását vezető gyermekvédelmi ügyintéző a nevelésbe vételi határozat készhez vételét követően az informatikai rendszerben haladéktalanul rögzíti a gondozott gyermek nevelésbe vételének felülvizsgálati időpontját.

A gondozott gyermek nevelésbe vételének fennállása alatt a gyámhivatali felülvizsgálati határozatok alapján folyamatosan figyelemmel kíséri és módosítja a felülvizsgálati határidőket.

A gyermekvédelmi ügyintéző a gyermek nevelésbe vételét követően a fővárosi/megyei gyermekvédelmi szakértői bizottság és az illetékes gyámhivatal határozatának megfelelően elektronikusan rögzíti a gyermek szükségletének típusát.

A szükségletváltozásokat - szakértői vélemény és gyámhivatali határozat - alapján folyamatosan figyelemmel kíséri és változás esetén módosítja azt.

A gondozási napok szükséglet szerinti vezetése a fenntartó illetve az Állami Számvevőszék ellenőrzéséhez szükséges.

5.2.2.5. Az örökbeadhatóság feltételeinek megállapítása, az örökbeadhatóvá nyilvánított gyermek nyilvántartásával kapcsolatos tevékenységek

Tartalmi leírás:

Az örökbefogadás előkészítésével kapcsolatos feladatok dokumentálása. Nyilvántartás vezetése az örökbeadható gyermekről. Nyilvántartás vezetése az örökbefogadni szándékozó jelentkezőkről és alkalmassági határozattal rendelkezőkről.

A tevékenység célja:

A gyermek örökbefogadásának előmozdítása, segítése.

A tevékenység tartalmi leírása:

A gyámhivatal felkérésére annak hiányában félévente a TESZ-3 elnevezésű helyzetértékelési lapon tájékoztatja a szakszolgálat a gyámhivatalt a gyermek sorsának, kapcsolatainak alakulásáról.

A kapcsolattartás hiánya esetén- amennyiben az a gyermek érdekében áll a szakszolgálat kezdeményezi az illetékes gyámhivatalnál a gyermek örökbefogadására nyilvánítását.

A szakszolgálat a jogerősen örökbe fogadhatóvá nyilvánított gyermeket nyilvántartásba veszi, és az ezt követő 3 munkanapon belül tájékoztatja erről a szakminisztérium által vezetett országos nyilvántartást.

Az illetékes gyámhivatal tartós nevelésbe vételi határozatának jogerősítése után a gyermeket a szakszolgálat felveszi a tartós neveltek nyilvántartásába, majd 3 munkanapon belül tájékoztatja erről a szakminisztérium által vezetett országos nyilvántartást.

A tartós nevelésbe vett gyermek esetén a szakszolgálat a TESZ- 2 elnevezésű adatlapot kitölti és megküldi az illetékes gyámhivatal részére.

A gyermek státuszában bekövetkezett változásokat folyamatosan jelenteni kell az országos nyilvántartás felé.

Eredményes örökbefogadást követően a szakszolgálat a jogerős gyámhivatali határozat megérkezését követően a gyermek iratanyagát a megszűnt ügyek nyilvántartásába teszi.

Az adatok és dokumentumok kezelése a titkos iratokra vonatkozó szabályok szerint történik.

5.2.3. Örökbefogadni szándékozók nyilvántartásával kapcsolatos szakszolgálati feladatok

Tartalmi leírás:

Az örökbefogadási szándékkal jelentkezőről és a már alkalmassági határozattal rendelkező, potenciális örökbefogadóról a szakszolgálat nyilvántartást vezet. A nyilvántartásokból megállapíthatók, hogy a szakszolgálat elvégezte-e az örökbefogadó alkalmasságát célzó

vizsgálatok és megszülettek-e e javaslatok. Kiderül az is, hogy elvégezték-e az örökbefogadók számára kötelező felkészítést.

A tevékenység célja:

Jogerős gyámhivatali határozattal örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított személyek adatainak, elvárásainak nyilvántartása segítségével a sikeres örökbefogadás elősegítése.

A tevékenység tartalmi leírása:

„ A szakszolgálat az örökbefogadni szándékozó alkalmasságát megállapító gyámhivatali határozat alapján nyilvántartásba veszi az örökbefogadni szándékozót.”

Az örökbefogadni szándékozókat az alkalmasságot megállapító gyámhivatali határozat kézhezvételekor az örökbefogadási szándék kérelem benyújtásának napjával kell az örökbefogadásra várakozók sorrendjébe besorolni.

A nyilvántartásba vételről a szakszolgálat köteles értesíteni az örökbefogadni szándékozót, illetve a szakminisztériumot.

A szakszolgálat a nyilvántartása alapján figyelemmel kíséri az örökbefogadni szándékozók alkalmassági határidejének lejárátát, és arról időben értesíti az örökbefogadni szándékozót.

5.2.4. Engedély nélküli eltávozásról vezetett nyilvántartással kapcsolatos feladatok

Tevékenység leírása:

A gyermek gondozási helyéről engedély nélkül történő eltávozása esetén tett intézkedések dokumentálása.

Tevékenység célja:

Az adatok és információk hibamentes kezelése és továbbítása a gyermek mielőbbi megtalálása érdekében.

A tevékenység tartalmi leírása:

Az eltűnt gyermek felkutatására gondozója, gyámja kísérletet tesz. Értesíti a gyermek szülőjét, hozzátartozóját, a szakszolgálatot, a rendőrséget.

A körözés sikeressége érdekében részletes adatokat és az azonosítást szolgáló információt nyújt a rendőrség számára (Abban az esetben, ha a szakszolgálat által fenntartott, otthont nyújtó ellátásból történt a gyermek eltűnése).

5.2.5. Az utógondozásban, utógondozói ellátásban részesülők nyilvántartásához kapcsolódó szakszolgálati tevékenységek

Tevékenység leírása:

Az utógondozásban, utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gondozásával kapcsolatos adatainak kezelése, nyilvántartása.

Tevékenységek célja:

Az utógondozást, utógondozói ellátást igénybe vevő gondozási napjainak folyamatos figyelemmel kísérése. Térítési díj fizetési kötelezettségének, gondozási napjainak nyilvántartása.

Tevékenység tartalmi leírása:

A szakszolgálat utógondozója az illetékes gyámhivatal kirendelése alapján látja el a fiatal felnőtt utógondozását.

Amennyiben utógondozását, utógondozói ellátását a nevelésbe vételének megszűnését követően kéri a fiatal felnőtt, nyilvántartásba kel venni.

Újabb nyilvántartásba vétele esetén előző iratanyagát a megszünt nyilvántartásból ki kell emelni és az adatfelvételt ezen kell folytatni.

Amennyiben a fiatal felnőtt utógondozása a nevelésbe vételének megszűnését követően folyamatos, úgy csak akkor kell a megszünt nyilvántartásba helyezni, amikor utógondozói ellátása megszűnik.

A szakszolgálat az utógondozói ellátásban részesülők gondozási napjainak számáról folyamatos nyilvántartást vezet.

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat az utógondozást elrendelő gyámhivatali határozatokat irattárba helyezi és a gyermek iratanyagában őrzi azokat.

Az otthonteremtési támogatás igénybevételéhez a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, a gyámhivatal felkérésére igazolást ad ki a fiatal felnőtt szakellátásban töltött idejéről. Ezen igazolás a nyilvántartásba vétel kezdő és utolsó napját tartalmazza.

A szakszolgálat gyermekvédelmi ügyintézője folyamatosan köteles tájékoztatni – adatot szolgáltatni – az illetékes Megyei Egészségbiztosítási Pénztárt az utógondozói ellátásban részesülők adatairól.

5.2.6. A gondozottak ellátásának megszűnésével kapcsolatos nyilvántartási feladatok

Tartalmi leírás:

A gondozás megszűnésével a gyermeket, fiatal felnőttet megillető különféle ellátások is megszűnnek. A gondozás lezárásaként, a nyilvántartásból törlésre kerül a gyermek, fiatal felnőtt.

Tevékenység célja:

A szakellátásból eltávozó gyermek és fiatal felnőtt gondozási napjainak megszüntetése, a gyermek és fiatal felnőtt iratanyagának „megszűnt” jelzéssel történő ellátása és irattározása a tényleges helyzetet tükröző kép kialakítását szolgálja.

Tevékenység tartalmi leírása:

A gondozott ellátása megszűnhet:

- gondozása megszűnik - visszakerül családjába
- gondozása megszűnik - örökbeadása jogerősen befejeződik
- gondozása megszűnik - házasságkötéssel
- gondozása megszűnik - nagykorúvá válással
- gondozása megszűnik - utógondozói ellátást nem kér
- utógondozása, utógondozói ellátása megszűnik úgy a gondozott gondozási helye haladéktalanul értesíti a szakszolgálatot.

A szakszolgálat gyermekvédelmi ügyintézője a gyermek iratanyagára rávezeti, hogy megszűnt és a folyamatban lévő iratok közül kiveszi és az irattár azon részén helyezi el, ahol a "Megszűnt" jelzésű iratokat tárolják. A gyermek törzslapján, törzskönyvben szintén jelzi a megszűnés tényét.

A megszüntető gyámhivatali határozat számát és keltét fel kell tüntetni a törzslapon és a törzskönyv megfelelő sorában.

A nyilvántartási csoport a számítógépes nyilvántartásában szintén jelöli a megszűnés napját, határozat számát, keltét, megszüntető gyámhivatal megnevezését.

A Központi Statisztikai Hivatal felé az éves statisztikai jelentésében közli az adott, erre vonatkozó megszüntetések számát, - gondozási típusonként -, és a megszüntetés okának megjegyzését.

Az illetékes gyámhivatallal a szakszolgálat vezetője közli a megszüntetés tényét, megjelölve a megszüntetés napját. A szakellátásból távozott gyermek és fiatal felnőtt iratanyagát a gyermekvédelmi ügyintéző „MEGSZÜNT” jelzéssel látja el. Az iratanyagot az irattár azon részén helyezi el, ahol a többi „MEGSZÜNT” dokumentum is található.

5.2.7. Diszpécsterszolgálat működtetése

Tartalmi leírás:

A gyámhivatalok számára nyilvántartja a megyei/fővárosi otthont nyújtó ellátások üres férőhelyeit. A szakszolgálat 24 órás elérhetőségét a beutalások folyamatossága és kiszámíthatatlansága okán biztosítja. A szakszolgálat ügyfélforgalmát diszpécseri felvilágosítást ad a gyermek, a szülő, az ügyfél és a hatóságok számára a szakellátásról.

A tevékenység célja:

Az intézmény fogadókészségének a hatóságok, az ügyfelek tájékoztatásának és orientálásának pontos és gyors előmozdítása.

A tevékenység tartalmi leírása:

- 24 órában érkező ügyfelek, hatósági megkeresések regisztrálása, irányítása a megfelelő szakmai munkatársakhoz, azok értesítése az érkezett ügyfelekről,
- információ adása az intézmény hivatalos munkaidejéről, kapcsolattartási időpontokról /amennyiben Befogadó Otthont működtet/,
- 24 órás telefonügyeletet,
- a szociális és gyermekvédelem területén működő civil szervezetekről nyilvántartást vezet, tájékoztatást ad,
- információt ad az üres férőhelyekről,
- irányítja az ügyfélforgalmat,
- információs és figyelemfelkeltő anyagokat terjeszt a gyermek, a szülő számára.

5.3. Személyi feltételek

- a szakszolgálat valamennyi kompetens dolgozója,
- hatóságok, intézmények képviselői

5.4. Kompetenciák

- képes a szakmai titoktartás szabályai szerint kezelni a munkavégzése során birtokába jutott információkat
- tájékozott az intézmény szervezeti struktúrájában
- ismeri a külső hatóságok, szolgáltatók feladatait
- képes információt gyűjteni és kezelni
- kellő jártassággal rendelkezik ahhoz, hogy részt vegyen az intézmény adatszolgáltatási tevékenységében
- jogi- és adatvédelmi alapismeretek birtokában van
- gyermeki jogok nemzetközi és hazai szabályozásának ismerete
- a szociális és társadalombiztosítási ellátásokról általános ismeretekkel bír
- az egészségügyi ellátások igénybevehetőségének ismerete
- kompetencia határok ismerete és tiszteletben tartása
- a segítő beszélgetés jellemzőinek ismerete, alkalmazása
- konfliktuskezelés módjainak ismerete, alkalmazása
- adaptív kommunikációs készséggel rendelkezik
- elkötelezettség
- döntésképeség
- stressztűrő képesség
- türelmesség
- rugalmasság
- érzelmi stabilitás, kiegyensúlyozottság
- kapcsolatteremtő készség
- empátikus
- kompromisszumkészség

5.5. Tárgyi feltételek

- adminisztratív tevékenységre alkalmas irodahelyiségek
- iratok szakszerű raktározására alkalmas helyiség
- titkos iratok (örökbefogadási akták) tárolására alkalmas helyiség
- irodatechnikai eszközök: iratmegsemmisítő,
- telekommunikációs eszközök
- számítógépes nyilvántartási program
- információkezelési szabályzat
- postai forgalom fogadására és küldéséhez szükséges eszközök
- iratbetekintésre alkalmas helyiség
- a feladat ellátásához szükséges nyomtatványok

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. ügyintézés iratkezelés	Határidőre, pontosan történik Ügyiratforgalom db/év Hátralék %-a Panaszok %-a	Ügyiratkezelési szabályzat éves statisztika elégedettségi vizsgálat panaszkönyv
2. információ szolgáltatás	Az ügyfelek (munkatársak) megkapják a kért információt Információnyújtások száma/év	elégedettség vizsgálat, éves statisztika, panaszkönyv
3. bizalmas ügyek, szenzitív adatok kezelése	Az ügyfelek diszkrét módon és erre alkalmas helyiségben tájékozódhatnak esetszám/év ügyiratok, szenzitív adatok biztonságos tárolása ügyirat/év	Titkos ügyiratok kezelésének szabályzata, informatikai szabályzat, éves statisztika, elégedettség mérése, panaszkönyv
4. Fogyatékkal élők ügyintézése	Akadálymentes környezet, mentális akadálymentesítésben képzett munkatárs van, esetszám/év	Éves statisztika, elégedettség mérése, panaszkönyv kiképzett munkatárs tanúsítványa

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- az ügyintézés pontos és határidőre történik
- az ügyfelek megkapják a kért információkat
- a szolgálat munkatársai megkapják a kért információkat
- a gyermek, a szülő, az információt kérő gyors és pontos információt kap
- a munkatársak időben megkapják postájukat
- a munkatársak időben megkapják a gyermek ügyében kért aktát
- a fogyatékkal élő kellő támogatást kap
- az ügyintézésben részesült segítőkész, udvarias

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

8.2. Jogszabályok

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény

235/1997 (XII. 17.) Korm. rendelet a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról 1992. évi LXIII. törvény,

195/1997.(XI. 5.) Korm. Rendelet a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíj jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény végrehajtásáról

262/2005.(XII. 14.) Korm. Rendelet a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíj jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény végrehajtásáról rendelkező 195/1997.(XI. 5.) Korm. Rendelet módosításáról

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Örökbefogadás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében.

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalom

1.	Cél, funkció	4
2.	Célcsoport, megvalósulási kritériumok	5
3.	Alapelvek	5
3.1.	Önrendelkezés.....	5
3.2.	Részvétel	5
3.3.	Érdekérvényesítési esélyek növelése	6
3.4.	Eredményesség	6
3.5.	A legkisebb beavatkozás elve	6
4.	A szolgáltatás leírása	6
5.	Protokoll	7
5.1.	Szereplők:	7
5.2.	A szolgáltatás részletes leírása	7
5.2.1.	Örökbe fogadhatónak nyilvánítás kezdeményezése	8
5.2.2.	A javaslattétel előkészítése, javaslattétel.....	8
5.2.2.1.	A vérszerinti szülő és a gyermek kapcsolatának vizsgálata	8
5.2.2.2.	Javaslattétel örökbe fogadhatónak nyilvánításra	10
5.2.2.3.	A gyermekjóléti szolgáltatás feladata	11
5.2.3.	Szülői felügyeleti jog megszüntetésének előmozdítása	11
5.2.4.	A szülői felügyeleti jog megszüntetése	13
5.2.5.	A gyermek kihelyezésének elősegítése	13
5.2.6.	Az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságának vizsgálata, felkészítése	13
5.2.6.1.	Az örökbe fogadás iránt érdeklők tájékoztatása	13
5.2.6.2.	A kérelem benyújtása	14
5.2.6.3.	A szükséges vélemények elkészítése, beszerzése	15
5.2.6.7.	A szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslata.....	19
5.2.7.	Az alkalmasság	20
5.2.7.1.	A szakszolgálat további teendői	20
5.2.7.2.	Az örökbefogadásra való alkalmasságról szóló gyámhivatali határozat érvényességének meghosszabbítása	20
5.2.7.3.	Az alkalmasság felülvizsgálata.....	21
5.2.8.	Családon belüli, vagy rokoni örökbe fogadás.....	22
5.2.9.	Örökbefogadás szülői hozzájáruló nyilatkozata következtében örökbe adható, valamint ismeretlen szülőktől származó gyermek esetében.....	22
5.2.10.	A gyermek kötelező gondozásba helyezésének előkészítése titkos örökbe fogadás esetén	25
5.2.11.	Kötelező gondozásba helyezés és kötelező gondozási idő .	26
5.2.12.	Javaslat az örökbefogadás engedélyezésére.....	26
5.2.13.	Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok.....	27
5.2.14.	Ismeretlen szülőktől származó gyermek titkos örökbe fogadása	27

5.2.15.	Ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek örökbe fogadása szülői hozzájárulás esetén	27
5.2.16.	Átmeneti nevelt gyermek ismeretlen személy általi örökbe fogadása	28
5.2.17.	Örökbefogadás engedélyezése	28
5.2.17.1.	Átmeneti, vagy tartós nevelt gyermek örökbefogadása megyén belül	28
5.2.17.2.	Örökbefogadás országos listáról	30
5.2.17.3.	Örökbefogadás külföldre	30
5.2.17.4.	Külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadása Magyarországon	33
5.3.	Személyi feltételek	35
5.4.	Kompetenciák	36
5.5.	Tárgyi feltételek	37
6.	Indikátorok	38
7.	Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	39
8.	Mellékletek	40
8.1.	Szakirodalom	40
8.2.	Jogszabályok	40
9.	Fogalommagyarázatok	43
10.	Jogszabály-változtatási javaslatok	44

Örökbefogadás

1. Cél, funkció

Minden gyermeknek joga van arra, hogy vér szerinti szülei neveljék, azonban ennek hiányában a különleges helyettesítő védelem biztosításának is elérhetőnek kell lennie számára, elsődlegesen helyettesítő családban való elhelyezés, vagy örökbefogadás útján.

A lehetőségekhez mérten mindent meg kell tenni annak biztosítására, hogy a gyermek saját családjában nevelkedhessen. Ha azonban az erre irányuló törekvések nem vezetnek eredményre, akkor a helyettesítő védelmet kell biztosítani számára. Ebben az esetben támogatást kell kapnia ahhoz, hogy családi környezetébe minél rövidebb idő elteltével visszatérhessen, illetve - szigorú törvényi kritériumok megléte esetén - örökbefogadó családba kerülhessen.

Az örökbefogadás célja, hogy az örökbefogadó, valamint annak rokonai és az örökbefogadott között családi kapcsolatot létesítsen, és elsősorban olyan gyermek családi nevelését biztosítsa, akiknek szülei nem élnek, vagy akit szülei megfelelően nevelni nem képesek.

Az örökbefogadás során a vérségi kapcsolattal azonos értékű kötelék jön létre az örökbefogadó és az örökbefogadott között, annak minden családjogi és öröklési jogi konzekvenciájával együtt.

Az örökbefogadás ugyanakkor az élet legalapvetőbb emberi kapcsolatát, szülő-gyerek kapcsolatot hoz létre. Ehhez a szakmai tevékenységhez minden abban résztvevő elkötelezettségére, magas szintű felelősségtudatára és humánusra van szükség annak érdekében, hogy a gyermekek legjobb érdeke maradéktalanul érvényesülhessen. és ne sérüljön egyik fél (vérszerinti szülők, örökbefogadók és gyerekek) joga és emberi méltósága sem az eljárás során és következtében.

A folyamatban a gyermekvédelmi alap- és szakellátás szakembereinek rendkívüli feladata van. Felelőségük a folyamat különböző pontjain eltérő mértékű ugyan, de tevékenységük akár egy egész életre meghatározhatja az érintett gyermek életét. Hatékony együttműködésük elengedhetetlen és mások számára (vérszerinti szülő - gyermek - örökbefogadó szülő) sorskérdés.

Az örökbefogadásban feladatot ellátó szakemberek és a kliensek között éppen ezért fontos a személyes bizalomra épülő, ugyanakkor szakszerű és korrekt kapcsolat kialakítása.

Az örökbefogadás sikere vagy sikertelensége csak hosszú évek távlatában mutatkozik meg és nehezen mérhető. Megítélése gyakran - még a szakemberek részéről is - nélkülözi az objektivitást, hisz a benne résztvevők érzelmileg nagymértékben érintettek.

Jelen protokoll megfogalmazásának célja:

Az örökbefogadás területén folyó szakmai munka tervezhetőségének, átláthatóvá és egységessé tételének, a hatékonyság növelésének, a minőség javításának, a minőség biztosításának érdekében a szakterület teljes tartalmának és folyamatának áttekintése és leírása.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az örökbe fogadás folyamatát leíró szabályozó anyag célcsoportja

- az örökbefogadhatóvá nyilvánítható, illetve örökbe fogadható gyermek;
- az örökbefogadni szándékozó, örökbe fogadásra alkalmasnak nyilvánított (gyermekre „váró”) személy.

Az örökbefogadással kapcsolatos szakmai munka megvalósulnak tekinthető, ha

- minden örökbefogadhatóvá nyilvánítható gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítása a lehető legrövidebb idő alatt megtörténik;
- minden örökbefogadhatónak nyilvánított gyermek számára a lehető legrövidebb idő alatt megtalálják az optimális örökbe fogadót;
- minden örökbefogadni szándékozóról a lehető legrövidebb idő alatt kiderül, hogy alkalmas-e az örökbefogadásra;
- minden örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított szülő a lehető legrövidebb idő alatt örökbefogadhat gyermeket.

3. Alapelvek

3.1.Önrendelkezés

Az örökbefogadás folyamatában mindvégig maximálisan figyelembe kell venni mind az örökbeadható gyermek, mind az örökbefogadásra alkalmasnak nyilvánított személy önrendelkezési jogát. A folyamat minden részében a gyermek legjobb érdekét kell szem előtt tartani és elsődlegesnek tekinteni.

Nem szabad az örökbefogadni szándékozó személyt az örökbeadható gyermekre „rábeszélni”, hisz a sikertelen örökbefogadás nem szolgálhatja a gyermek legjobb érdekét. Ki kell várni, hogy az örökbefogadni szándékozó megalapozottan, átgondoltan döntsön.

3.2.Részvétel

Bár a gyermek érdekét kell mindenkor elsődlegesen tekintetbe venni, az örökbefogadási folyamatba a gyermeket csak a folyamat legvégén szabad beavatni (amikor az összes lehetséges előkészítő tevékenység

befejeződött), nehogy – megghiúsult örökbefogadás esetén - a csalódás maradandó lelki sérülést okozzon számára.

Különösen figyelemmel kell lenni arra, hogy az örökbefogadni szándékozó személy minden információt megkapjon a gyermekről, mely döntését megalapozza.

3.3.Érdekérvényesítési esélyek növelése

Az örökbefogadás mindkét félnek (a gyermeknek és leendő szülőjének) érdeke. Esélyeiket növeli, ha az előző két alapelvet teljes egészében az örökbefogadási folyamatban résztvevő minden szakember hiánytalanul betartja.

3.4.Eredményesség

Az örökbefogadási folyamat rövid távon akkor eredményes, ha

- minden örökbeadható gyermek számára megtaláljuk az optimális örökbefogadó személyt, illetve
- minden örökbefogadni szándékozó személy számára megtaláljuk a számára optimális gyermeket.

Az örökbefogadás eredményessége hosszútávon akkor mondható ki, ha az örökbefogadással olyan kötelék jön létre, mely egész életre szól, s megelégedésére szolgál örökbefogadónak és örökbefogadottnak egyaránt.

3.5. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

Az örökbefogadás folyamata jogszabályokban pontosan szabályozott folyamat. Minden elemét, minden lépését jogszabály írja le.

Az örökbefogadás folyamatának gyermekvédelmi vonatkozásait 4 szakaszban tárgyaljuk:

- 1.A gyermek örökbeadhatóvá nyilvánításának folyamata.
- 2.Az örökbefogadni szándékozó személy örökbefogadásra alkalmassá nyilvánításának folyamata.
- 3.Az örökbeadható gyermek számára a legalkalmasabb örökbefogadó megtalálása.
- 4.Az örökbeadható gyermek és a számára optimálisnak tűnő örökbefogadni szándékozó személy ellenőrzött összeismertetése, kapcsolatuk figyelemmel kísérése, megnyugtató esetben az örökbefogadás megvalósítása.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- egészségügyi intézmények, háziorvosok, szakorvosok
- felkészítő tanfolyamot szervező civil szervezetek
- pszichológus(ok)
- gyám,
- gyámi-gondozói tanácsadó,
- gyermekjóléti alapellátás intézményei
- gyermekjóléti szolgálat
- gyermekvédelmi jelzőrendszer
- gyermekvédelmi szakszolgáltatás
- gyermekvédelmi ügyintéző
- Központi Hatóság (származási és fogadó államban)
- nevelési-oktatási intézmények
- nevelőszülő tanácsadó,
- nevelőszülő,
- okmányiroda
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- örökbe fogadási tanácsadó
- örökbe fogadást elősegítő civil szervezetek
- örökbe fogadást közvetítő nemzetközi szervezetek
- örökbe fogadható gyermek
- örökbe fogadni szándékozó személy
- örökbefogadásáért felelős szakmai vezető,
- tanfolyami képzők
- szükség esetén tolmács
- vérszerinti szülők

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

Ez a fejezet az örökbefogadás folyamatát tartalmazza részletesen, annak minden elemével.

Először az örökbefogadhatóvá nyilvánítás kezdeményezéséről esik szó.

Utána az örökbefogadhatóvá nyilvánításról szóló javaslattétel elemeit soroljuk, a következő rész a szülői felügyeleti jog megszüntetésének előkészítését, végrehajtását tárgyalja, majd a gyermek kihelyezésének elősegítéséről szólunk.

A következő részek szólnak az örökbefogadni szándékozó személy alkalmassági felkészítésének, vizsgálatának, alkalmssá minősítésének folyamatáról (a megállapított alkalmasság meghosszabbításáról, felülvizsgálatáról is).

Kitérünk a családon belüli, vagy rokoni örökbefogadásra, illetve a szülői hozzájárulással, valamint az ismeretlen szülőktől származó gyermekek örökbeadására.

Ezután szólunk a kötelező gondozásba helyezésről, s az azt követő teendőkről.

Külön részletezzük az ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve az átmeneti gyermekek örökbefogadását.

Részletezzük a megyei, országos lista alapján, külföldi személy általi örökbefogadásokat, illetve a külföldi állampolgárságú Magyarországon örökbefogadni kívánt gyermekekkel kapcsolatos teendőket.

5.2.1. Örökbe fogadhatónak nyilvánítás kezdeményezése

Az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárás megindítását kezdeményezheti

- az átmeneti nevelésbe vett gyermek gyámja (nevelőszülő, gyermekotthoni gyám vagy hivatásos gyám),
- a gyámhivatal,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálat,
- a gyermekotthon, nevelőszülői hálózat működtetője,
- a gyermekjogi képviselő.

Az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárást a gyámhivatal indítja el.

Az eljárás során a területi gyermekvédelmi szakszolgálat – a gyámhivatal felkérésére, vagy saját kezdeményezésre - előmozdítja a gyermek jogi örökbe adhatóságát. (Jogerős örökbe fogadhatónak nyilvánító döntés lehetővé teszi a gyermek örökbe adását bírósági eljárás nélkül, illetve anélkül, hogy a szülő gyermekéről az örökbe adás szándékával lemondana.)

A területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladata az örökbe fogadhatóvá nyilvánításról szóló határozat meghozatalához hatáskörrel rendelkező városi gyámhivatal döntésének előkészítése, megalapozása.

5.2.2. A javaslattétel előkészítése, javaslattétel

A javaslattételhez vezető folyamat:

5.2.2.1. A vérszerinti szülő és a gyermek kapcsolatának vizsgálata

A szülői magatartás vizsgálata:

- Önhibán kívüli okok számbavétele

Olyan szülők esetében, akik önhibájukon kívüli ok miatt nem képesek gyermekükkel kapcsolatot tartani, nem jöhet szóba az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás.

Ennek vizsgálatakor figyelembe kell venni, hogy

- o a szülő lakóhelye a gyermek tartózkodási helyétől milyen messze van,
- o tudja-e a szülő az utazás esetleg tetemes költségeit vállalni (önkormányzati utazási támogatás),
- o a gyermek, a gyermekotthon, a bentlakásos intézmény, a nevelőszülői hálózat működtetője gondoskodik-e a gyermeknek a hozzátartozóhoz történő el- és visszakíséréséről,

- oda tud-e érni tömegközlekedéssel a megjelölt időre,
 - szülő egészségi állapota (az esetleges gyógykezelés csak a személyes látogatás hiányának oka lehet, a kapcsolattartás egyéb formáinak elmaradását nem indokolja),
 - a szülő előzetes letartóztatásban van, illetve letöltendő büntetését tölti.
 - Sajátos esete a kapcsolattartás hiányának, amikor a gyámhivatal, vagy a bíróság a kapcsolattartási jog szünetelését rendeli el, (ennek leghosszabb időtartama 6 hónap, különösen súlyos visszaélés esetén 1 év), mert a szülő e jogával a gyermek, vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére súlyosan visszaélt. A szüneteltetés a szülő felróható magatartásának következménye, azonban az örökbe fogadhatóvá nyilvánítási eljárás során a szülő-gyermek kapcsolat hiányának számításánál ezt az időtartamot figyelmen kívül kell hagyni.
- Felróható szülői magatartás, önhiba számbavétele

A kapcsolattartás gyakoriságának vizsgálata

Rendszeres a kapcsolattartás, ha visszatérően, rendszeres időközökben ismétlődik.

Nem minősül rendszeres kapcsolattartásnak az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás szempontjából az évenkénti egy-két látogatás, levélírás, telefonhívás.

A rendszertelen, illetve két hétnél ritkább találkozásokkal nem tartható, illetve építhető ki a hazagondozást megalapozó kötődés. A ritkább, illetve a rendszertelen kapcsolattartás nem segíti a gyermek személyiségfejlődését, és a szülőhöz fűződő kötődését sem. A várt találkozások ismételt elmaradásától tovább sérül a gyermek önbizalma és a szüleihez fűződő érzelmi kötődése is.

A kapcsolattartás formáinak vizsgálata

- Folyamatos kapcsolattartás:

- a gyermekkel a gyermek szokásos tartózkodási helyén, vagy más, meghatározott, állandó helyen való személyes találkozás
- a gyermeknek a szokásos tartózkodási helyéről rendszeres, meghatározott időtartamra – visszaadási kötelezettséggel – történő elvitele
- a gyermekkel személyes érintkezés nélkül történő rendszeres kapcsolattartás, különösen levelezés, telefonkapcsolat, ajándékozás, csomagküldés.

- Időszakos kapcsolattartás

A gyermekkel a tanítási szünetek és a többnapos ünnepek időszakában való huzamos együttlét.

A kapcsolattartás minőségének vizsgálata

A kapcsolattartás célja a szülő-gyermek kötődés fenntartása, illetve kialakítása. A kapcsolattartások megfelelő előkészítése (a gyermek

felkészítése és megfelelő személyi-tárgyi feltételek biztosítása) mellett elvárható, hogy a szülő megfelelően foglalkozzon gyermekével a rendelkezésére álló időben. Ne jelenjen meg ittasan, drogosan, ne lépjen fel fenyegetően, illetve a gyermeket gondozók lojalitásának a megkérdőjelezésével a gyermek jelenlétében. Független szakértőnek kell vizsgálnia, hogy a kapcsolattartás gyermekre gyakorolt esetleges kedvezőtlen pszichés hatásai mennyiben róhatók fel a szülő magatartásának. Amennyiben a kapcsolattartás pszichológiai segítségnyújtás mellett sem éri el célját, mert a szülő nem képes megfelelő szülői viszonyulásra gyermekéhez, az örökbe adhatóvá nyilvánítást kell kezdeményezni.

A nevelőszülő szerepe a kapcsolattartásban:

- a gyermek felkészítése a kapcsolattartásra,
- a kapcsolattartás gyámhivatali szabályozás szerinti biztosítása (nem az elmaradó szülő után vinni a gyereket),
- a kapcsolattartáson a szülő-gyermek kapcsolat segítése,
- a kapcsolattartás, illetve az elmaradt találkozás hatásainak a „feldolgozása” a gyerekekkel.

A vér szerinti szülő életvitelének, körülményeinek vizsgálata

- a gyermek elhelyezési tervében foglaltaknak mennyiben tett eleget,
- a felé támasztott követelményeknek mennyiben felelt meg (pl.: alkoholfüggőség, drogfüggőség rendeződése),
- a gyermekneveléshez szükséges körülmények (pl.: megfelelő lakás, lakberendezés, rendszeres jövedelem) rendelkezésre állnak-e,
- a szülő képes-e gyermekét visszafogadni.

5.2.2.2. Javaslattétel örökbe fogadhatónak nyilvánításra

A javaslattétel kritériumai

- felróható szülői magatartás,
- egy éve nem tart (a gyámhivatali szabályozásnak megfelelő) rendszeres kapcsolatot a szülő gyermekével, továbbá
- életvitelén, körülményein a szülő nem változtat, és emiatt az átmeneti nevelés nem szüntethető meg, illetve
- a szülő fél éven át gyermekével semmilyen formában nem tart kapcsolatot.

A javaslattétel menete

A gyámi-gondozói tanácsadó írásban értesíti az örökbefogadásitanácsadót arról, hogy a gyermek örökbe fogadhatóvá nyilvánítását fogja kezdeményezni. Továbbá arról tájékoztatja, hogy a nevelőszülőnél elhelyezett gyermek esetében a nevelőszülőt előzetesen nyilatkoztatta arról, hogy vállalja-e az általa nevelt gyermek örökbefogadását.

Ha a nevelőszülő nem vállalja az általa nevelt gyermek örökbefogadását,

- az örökbefogadási tanácsadó írásban nyilatkozik a gyámi-gondozói tanácsadó felé: van-e a szakszolgálat nyilvántartásában olyan potenciális örökbefogadó szülő, aki vállalná a gyermeket.

Ha nincs ilyen,

- megkérdezi az országos nyilvántartást, hogy az országban lenne-e a gyermek számára megfelelő örökbefogadó szülő,
- a gyámi-gondozói tanácsadó a gyermek örökbe fogadhatónak nyilvánítására vonatkozó javaslatát megküldi a gyámhivatalnak.

A javaslattétel formája

A javaslattétel történhet helyzetértékelő adatlapon, vagy önálló megkeresésben.

A javaslattételhez csatolt mellékletek:

- szükség esetén pszichológiai vélemény
- szükség esetén orvosi, gyógypedagógiai vélemény
- nevelőszülő nyilatkozata
- örökbefogadási tanácsadó potenciális szülő létéről szóló tájékoztatója
- javaslat eseti gondnok személyére (nevelőszülőnél elhelyezett gyermek esetén)

A javaslat megtételének időpontja

- ha a szülő 1 év óta nem tart rendszeresen kapcsolatot gyermekével, illetve 3 év alatti gyermek esetében ½ év alatt a kapcsolattartás hiánya állapítható meg,
- ha az átmeneti nevelés felülvizsgálatakor megállapítást nyer, hogy fennállnak az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás jogszabályi feltételei.

5.2.2.3. A gyermekjóléti szolgáltatás feladata

Az örökbe fogadhatónak nyilvánítás során a gyermekjóléti szolgálat a gyámhivatal megkeresésére:

- környezettanulmányt készít a gyermek szüleinél,
- véleményt ad arról, hogy az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás a gyermek érdekét szolgálja-e,
- véleményt ad a gyermek szüleinek életkörülményeiről, a családgondozás tapasztalatairól, a szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról,

5.2.3. Szülői felügyeleti jog megszüntetésének előmozdítása

A gyámhivatal tájékoztatása

A gyermek örökbefogadásának előmozdításáért a szülői felügyeleti jog megszüntetése érdekében perindításra jogosult gyámhivatal döntésének előkészítése, megalapozása.

A gyermekvédelmi rendszer szolgáltatói nem az örökbe fogadhatóvá nyilvánításra tesznek javaslatot, hanem a szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló gyámhivatali perindításhoz nyújtanak tájékoztatást,

- ha a szülő kapcsolattartási jogát olyan súlyosan visszaélészerű módon gyakorolja, amely miatt a kapcsolattartási jog korlátozása vagy szüneteltetése nem elegendő a visszaélészerű joggyakorlásnak a gyermek érdekét súlyosan sértő következményének az elhárításához,
- ha a szülő jogosultságát nem a kapcsolattartás céljának érdekében gyakorolja, s nincs más eszköz a gyerek nevelését felróhatóan akadályozó s ezáltal súlyosan sértő szülői magatartás meggátolására,
- ha a szülő gyermekével nem tart kapcsolatot,
- a szülő magatartásán, körülményein nem változtat.

A tájékoztatás megalapozásához vizsgálni kell

- o a vérszerinti szülő és a gyermeket gondozó nevelőszülő, vagy intézmény kapcsolatát, a kapcsolattartási jog gyakorlását,
- o azt, hogy a vérszerinti szülő együttműködik-e a gyermeket gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel,
- o azt, hogy a szülő befolyásolta-e kedvezőtlen irányban a gyermek és gondozója kapcsolatát (gyermekét gondozója ellen hangolta-e?),
- o azt, hogy a szülő a gyermek fejlődését, nevelését – lehetőségeihez mérten - segítette-e, illetve ellenkezőleg a gyermek nevelését, testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését veszélyeztette-e,
- o azt, hogy a szülő betartja-e a az intézmény házirendjét,
- o azt, hogy a szülő betartja-e a gyermekkel való kapcsolattartás módjáról a nevelőszülői hálózat működtetőjével történt előzetes megállapodást,
- o azt, hogy a szülő a megjelölt időpontban, helyen megjelent-e a kapcsolattartáson,
- o azt, hogy a megjelölt időpontra, helyre a szülő visszavitte-e a gyermeket,
- o azt, hogy a szülő eleget tett-e a kapcsolattartás elmaradására vonatkozó értesítési kötelezettségének,
- o azt, hogy a gyermeket gondozó (gyermekotthon, vagy nevelőszülő) biztosította-e (pótolta-e) az önhibájából elmaradt kapcsolattartást.

A gyámhivatal tájékoztatásának elemei

- A szakszolgálat – a gyámi-gondozói tanácsadó írásbeli dokumentációja alapján - a gyámhivatal megkeresésére, ennek hiányában félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a szülőnek a gondozó intézménnyel, vagy személlyel való együttműködéséről, a gyermek és a szülő kapcsolatának alakulásáról;
- a gyermekotthon rendszeresen, de legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozott gyermek és a hozzátartozó

kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről;

- a hivatásos gyám rendszeresen, de legalább félévente írásban tájékoztatja a gyámhivatalt a gondozott gyermek és a hozzátartozó kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről;
- a nevelőszülő a gondozott gyermek és a hozzátartozó kapcsolattartásának alakulásáról, a szülőnek az ellátást nyújtóval való együttműködéséről rendszeresen beszámol a szakszolgálatnak, a hivatásos gyámnak, illetve megkeresésre a gyámhivatalnak;
- minden tájékoztatást nyújtó jelzi a gyámhivatalnak, ha megítélése szerint a szülő a kapcsolattartás során a gyermek személyiségfejlődését hátrányosan befolyásolja, illetve ha kapcsolattartási jogával a gyermek vagy az ellátást nyújtó sérelmére visszaél.

5.2.4. A szülői felügyeleti jog megszüntetése

A tájékoztatás alapján a gyámhivatal pert indít/hat a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

A szülői felügyeletet megszüntető jogerős bírósági ítélet birtokában a gyermek örökbe adható.

5.2.5. A gyermek kihelyezésének elősegítése

A szakszolgálat javaslatot tesz örökbefogadó szülőhöz való kihelyezésre.

Ha nincs olyan örökbefogadó szülő, akinél a gyermek elhelyezhető, akkor a szakszolgálat javaslatot tesz a gyámhivatalnak a tartós nevelésbe vételre.

5.2.6. Az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságának vizsgálata, felkészítése

5.2.6.1. Az örökbe fogadás iránt érdeklők tájékoztatása

Érdeklődők számára:

- Az örökbefogadás alapvető feltételeinek ismertetése (nem részletes információközlés), írásbeli tájékoztató (általános ismeretekről) küldése, átadása.
- Az érdeklődők figyelmének felhívása arra, hogy
 - a kérelem benyújtása csak személyesen lehetséges,
 - előzetes időpont egyeztetés szükséges,
 - örökbefogadási tanácsadó elérhetőségeinek megadása.
- Egyeztetés személyes találkozó időpontjáról, helyszínéről.

Örökbe fogadni szándékozók számára

A tájékoztatás fő elemei:

- az örökbefogadás feltételei,
- az alkalmassági vizsgálat elemeinek részletes ismertetése,
- az örökbefogadás joghatásai,

- általános tájékoztatás az örökbefogadást előkészítő és engedélyező eljárásról, a hatósági szakaszt is beleértve,
- nyílt, illetve titkos örökbefogadás sajátosságai,
- tájékoztatás a gyermekek örökbe fogadhatóvá válásának folyamatáról
- országosan egységes írásbeli tájékoztatás átadása,
- az írásbeli tájékoztató fő elemei:
 - o az örökbefogadás minden lényeges szabálya
 - o az eljárás menete
 - o az örökbefogadás feltételei
 - o az alkalmasság vizsgálatának elemei
 - o várakozási idő alatti teendők, kötelezettségek
 - o alkalmassági határozat érvényességi ideje, hosszabbítás és ismételt eljárás
 - o alkalmasság felülvizsgálata.

Az írásbeli tájékoztató átvételét az érdeklődő aláírásával igazolja.

5.2.6.2. A kérelem benyújtása

A kérelem felvétele a tájékoztatás után az érdeklődők kérésére történik.

A kérelem fő elemei (erre rendszeresített, országosan egységes nyomtatványokon):

- az örökbe fogadni szándékozók személyes adatai
- az örökbefogadási szándék indokai
- nyilatkozatok
 - o az örökbe fogadandó gyermekekre vonatkozó elképzeléseiről (ezen belül)
 - az általa egyidejűleg örökbe fogadni szándékozott gyermekek számáról,
 - testvérek örökbefogadásának vállalásáról,
 - az örökbe fogadandó gyermekek koráról,
 - vállalja-e egészségileg károsodott gyermek örökbe fogadását,
 - o a korábban kezdeményezett örökbefogadás előtti eljárás eredményéről,
 - o alkalmassá nyilvánítása esetén hozzájárul-e a személyazonosító adatainak az örökbe fogadni szándékozó személyek országos nyilvántartásába vételéhez,
 - o annak tudomásulvételéről, hogy az örökbefogadásra való alkalmasság feltétele az örökbefogadás előtti tanácsadason és felkészítő tanfolyamon történő eredményes részvétel,
 - o a gyermekkel kapcsolatos egyéb elvárásokról (a kérelmezők az örökbe fogadandó gyermekkel kapcsolatos valamennyi elképzelésüket megjelenítsék a kérelmükben).

A kérelmezők adatainak felvétele az erre rendszeresített adatlapra történik.

Az adatfelvételkor a kérelemben foglaltakkal összhangban, a személyes adatokat jogszabályban előírt adatlapra kell rögzíteni.

A kérelmezőket nyilatkoztatni kell az erre rendszeresített, egységes nyomtatványon arról, hogy

- hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a szakszolgálat felkeresse háziorvosukat, szakorvosukat,
- állnak-e szakorvosi kezelés alatt (rokkantnyugdíjas, leszázalékolt, krónikus és tartós betegek), ha igen, hozzájárulnak-e szakorvosuk megkereséséhez az örökbefogadás vonatkozásában,
- háziorvosuk, szakorvosuk elérhetőségéről.

A benyújtott kérelem minden esetben iktatásra kerül.

5.2.6.3. A szükséges vélemények elkészítése, beszerzése

- A kérelmező írásbeli értesítése a környezettanulmány elkészítésének és a pszichológiai vizsgálat időpontjának pontos dátumáról

- **A háziorvos, szakorvos** postai úton történő, írásos **megkeresése** (az örökbe fogadni szándékozók nyilatkozatát mellékelve), felkérése. A felkérésben választ kell kérni arra, hogy az örökbe fogadni kívánó személy nem szenved-e

- a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosságban,
- súlyos pszichotikus zavarban,
- alkoholfüggőségben,
- kábítószer-függőségben,
- olyan betegségben, amely miatt - akár időszakosan is - akadályozott a gyermekről való gondoskodás,
- olyan betegségben, amely a gyermek fejlődését veszélyezteti. Az orvos a folyamatosan szedett gyógyszerekről, leszázalékoltság okáról, fokáról, idejéről, tartós betegállomány okáról, idejéről, krónikus betegségekről is nyilatkozzon!

Környezettanulmány elkészítése, tapasztalatokról a pszichológus tájékoztatása.

A környezettanulmány elkészítésének helyszíne az örökbe fogadni szándékozók *tényleges tartózkodási helye*. Az elkészült környezettanulmányt a személyiségvizsgálatot és a tanácsadást végző pszichológusnak át kell adni!

A környezettanulmány lényegesebb elemei:

- anyagi, szociális helyzetük alkalmas-e gyermek vállalására,
- lakóhelyük infrastruktúrája,
- otthonuk, lakókörnyezetük (megközelíthetőség, szociokulturális jellemzői),
- lakóhely közelében lévő gyermekintézmények,
- családban nevelkedő gyermekek véleménye,
- a leendő gyermek elhelyezése,

- az együtt élő hozzátartozók véleménye (személyes találkozás során kikérni),
- életmódjuk,
- családi, baráti, támogató kapcsolatrendszerek,
- munkavégzés (munkahely, munkába járás körülményei, munkaidő beosztása).

Pszichológiai vizsgálat és tanácsadás

A vizsgálat

A vizsgálat célja a leendő szülő-gyermek kapcsolat sikerességének prognosztizálása, és az örökbefogadó szülői szerepre való felkészítés.

Az örökbefogadók klinikai értelemben vett ép személyisége alapfeltétele az örökbe fogadásra való alkalmasságnak, és nélkülözhetetlen azon szülői funkciók, képességek megléte, melyek képesek kielégíteni a gyermekek alapvető szükségleteit és biztosítani az egészséges testi-lelki-szellemi fejlődésüket.

A gyermekek alapvető szükségleteit kielégíteni tudó szülői személyiségfunkciók:

- ép személyiségstruktúra,
- kiegyensúlyozott pszichés működés,
- stabil teherbíró kapacitás,
- intenzív odafordulni és ráhangolódni tudás a másokra,
- empátia,
- kongruencia,
- ép realitásérzék,
- megfelelő szorongástűrő készség,
- felelősségérzet, hosszútávra való elköteleződni tudás, kiszámíthatóság,
- a gyermeket értéként tekintő személyiség, a másik autonómia-törekvéseinek elfogadni és tiszteletben tartani tudása,
- stabil énkép, az önmegbecsülés megfelelő szintje,
- önreflexióra való készség, megfelelő szintű önismeret,
- egyenletes, stabil életvitel,
- a szülő-pár kapcsolati stabilitásának kiegyensúlyozottsága,
- a mássággal kapcsolatos elfogadó attitűd,
- megfelelő kötődő képesség.

A vizsgálat üléseinek száma: 1-4 alkalom (eltanácsolás esetén minimum egy standardizált teszt felvétele és hivatkozásai szükséges).

A pszichológusnak fel kell tárnia és véleményeznie:

- az örökbefogadó motivációit,
- családi és élethelyzetét,
- életkorát, személyiségét,
- leendő gyermekével kapcsolatos nevelési elképzeléseit,

- azt, hogy előre láthatólag képes-e biztosítani az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését.

A tanácsadás

A tanácsadás egyéni konzultáció, a pszichodiagnosztikus interjútól metodikájában elkülönül, de strukturálisan nem teljesen határolódik el. Elsősorban az örökbefogadó szülői szerep sajátosságaira hívja fel a figyelmet.

Az egyéni tanácsadás tartalmi elemei:

- a szülő viszonyulása a gyermek
 - múltjához,
 - vér szerinti szülőjéhez,
 - származásához;
- mikor és milyen módon teszi nyílttá gyermeke számára származását;
- saját gyermektelensége elfogadása;
- el tudja-e fogadtatni a számára fontos személyekkel az örökbefogadást;
- hogyan változtatja meg az örökbefogadott gyermek a család szerkezetét;
- mi a különbség az örökbefogadott és a vér szerinti gyermek nevelése között;
- az örökbe fogadandó gyermekkel kapcsolatos elképzelései;
- kik az örökbe adható gyermekek, (hol élnek, miben mások, veszteségeik, bántalmazás, stb.).

Ha a szakértő indokoltnak tartja, az örökbe fogadni szándékozó szülő vér szerinti, örökbefogadott, nevelt gyermeke is jelen lehet a tanácsadáson.

A pszichológiai szakvélemény lényeges, tartalmi elemei:

- az örökbefogadó motivációi,
- családi és élethelyzete,
- személyisége (fókuszban a szülői kompetenciák),
- nevelési elképzelései,
- állásfoglalás és javaslat az alkalmasság megállapítására és feltételeire (gyermekek száma, kora, neme, egészségi állapota stb.).

A vizsgálati anyag összeállítása, **javaslat kialakítása**, majd **a kérelmező/k tájékoztatása**

Az összesített javaslatot megalapozó vélemények:

- pszichológiai vélemény
- környezettanulmány
- háziorvosi vélemény
- egyéb, szakorvosi vélemények

Egybehangzó vélemények birtokában összegző vélemény készítése. Egy negatív vélemény is az eltanácsolást vonja maga után. Ha az

alkalmassággal kapcsolatban ellentmondás merül fel, akkor team megbeszélést kell összehívni. A megbeszélésen kell a szakembereknek konszenzusra jutniuk a javaslat tartalmát illetően.

A vizsgálati eredmény és javaslat ismertetése a kérelmezőkkel

Az ismertetésnek a kérelem benyújtásától számított 60 napon belül meg kell történnie (telefonon, vagy írásban egyeztetett időpontban)

Ha a szakszolgálat támogatja az örökbe fogadni szándékozó kérelmét:

Az örökbe fogadni szándékozó formanyomtatványokon írásban nyilatkozik

- az iratok megismeréséről,
- a vizsgálati eredmények elfogadásáról, vagy el nem fogadásáról,
- arról, hogy kéri, vagy nem kéri az iratok felterjesztését az illetékes gyámhivatalhoz.

Az örökbe fogadni szándékozókat tájékoztatni kell arról, hogy iratanyaguk csak a tanfolyam sikeres befejezését követően továbbítható az illetékes gyámhivatalnak.

Ha a szakszolgálat nem támogatja az örökbe fogadni szándékozó kérelmét, személyes megbeszélésen kell ezt közölni vele. Ha a pszichológiai szakvélemény alapján nem támogatandó az alkalmasság, akkor a személyes megbeszélésen a pszichológus is legyen jelen!

A személyes megbeszélés fő elemei:

- az elutasítás indokainak ismertetése,
- törekvés a szakmai érvek elfogadtatására,
- a további lépések tisztázása:
 - o ha visszavonja kérelmét, a későbbiekben bármikor indíthat új eljárást,
 - o ha kéri a vélemények és a szakszolgálat javaslatának továbbítását a gyámhivatalba, akkor a gyámhivatal a jelentkező kérelmére, illetve hivatalból szakértőt rendelhet ki a vélemények felülvizsgálatára,
 - o a gyámhivatali döntés ellen jogorvoslati lehetőség van, jogszabálysértés esetén a döntés bírósági felülvizsgálata is kérhető,
 - o amennyiben a gyámhivatal jogerősen az örökbefogadásra alkalmatlanságot állapítja meg, egy évig nem kezdeményezhet újabb eljárást,
 - o ha visszavonja kérelmét, a szakszolgálat megszünteti az eljárását, erről írásban értesíti az ügyfelet.

Tanfolyam

A) A tanfolyamot a szakszolgálat szervezi.

Írásban kiértésíti a kérelmezőket a tanfolyam

- időpontjáról,
- helyszínéről,
- a tanfolyam eredményes elvégzésének feltételeiről.

Felnőttképzési szerződést köt.

Írásbeli visszaigazolást kér a meghívott részvételi szándékáról.

A tanfolyam tematikája kötött, akkreditált.

A tanfolyam sikeres elvégzését követően a szakszolgálat átadja a tanúsítványt a képzésben résztvevőnek.

B) A tanfolyamot nem a szakszolgálat szervezi.

A tanfolyam sikeres elvégzését követően a tanfolyam szervezője a tanúsítványt megküldi a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnak.

5.2.6.7. A szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslata

A szakszolgálat javaslata az örökbe fogadni szándékozó kérelmével egyező

- az örökbe fogadandó gyermek életkorával kapcsolatban:
 - minimum és a maximum életkor megjelölése hónapokban,
 - speciális esetben külön rögzítendő, hogy a családban nevelkedő gyermekhez képest, illetve az előző örökbefogadás befejezésének időpontjához képest, milyen korú gyermeket, mikor fogadhatnak örökbe,
- az örökbe fogadandó gyermek egészségi állapotával kapcsolatban:
 - csak egészséges gyermek örökbe fogadására alkalmas
 - kisebb, kezelhető, korrigálható betegséggel küzdő gyermek örökbe fogadására alkalmas
 - fogyatékos, nem korrigálható betegséggel küzdő gyermek örökbe fogadására is alkalmas,
- az örökbe fogadandó gyermekek számával kapcsolatban: testvérek örökbe fogadására vonatkozóan kettő, három, netán ennél több testvér örökbe fogadására is alkalmasak,
- a gyermek nemét illetően.

A szakszolgálat javaslata nem minden pontban egyező az örökbe fogadni szándékozó kérelmével

- közös megbeszélés keretében lehetőség szerint elfogadtatni a kérelmezővel a szakszolgálat javaslatát,
- konszenzus hiányában a javaslat eltér a kérelemben foglaltaktól.

Az örökbe fogadni szándékozók írásbeli értesítése a szakszolgálat által elkészített javaslat és vélemény gyámhivatalhoz való továbbításáról.

A szakszolgálat nem tartja alkalmasnak az örökbe fogadni szándékozót, személyes megbeszélésen kell e tényt ismertetni, és

elfogadtatni az érintettel ugyanúgy, mint ahogy korábban már részleteztük.

5.2.7. Az alkalmasság

A gyámhivatal alkalmasságról döntő határozata megérkezik a szakszolgálathoz.

Ha a szakszolgálat a döntéssel nem ért egyet, fellebbezést nyújthat be ellene.

A szakszolgálat feladata

- az alkalmas örökbefogadók nyilvántartásba vétele,
- hozzájárulásuk esetén adataik továbbítása az országos nyilvántartás számára,
- kérelmezők értesítése írásban (a sorrendről is).

5.2.7.1. A szakszolgálat további teendői

Az örökbefogadási tanácsadó félévente felkeresi az örökbe fogadni szándékozót és tájékoztatja kérelme teljesülésének esélyeiről, valamint - tájékozik az örökbe fogadni szándékozó helyzetének alakulásáról.

5.2.7.2. Az örökbefogadásra való alkalmasságról szóló gyámhivatali határozat érvényességének meghosszabbítása

A gyámhivatalnak az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozata - annak jogerőre emelkedésétől számított- 2 évig hatályos.

- Ha 2 éven belül az örökbefogadási eljárás jogerős befejezésére kerül sor, az örökbefogadás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedésének napjával hatályát veszti.
- Ha a hatályvesztéskor folyamatban van az örökbefogadási eljárás, annak jogerős befejezéséig a határozat hatálya meghosszabbodik.

A szakszolgálat írásban értesíti a kérelmezőt a nyilvántartásból való törlésről, korábbi hozzájárulásának megfelelően az országos nyilvántartást is.

Ha a kérelmező írásban kéri alkalmasságának egy évvel való meghosszabbítását, a szakszolgálat meggyőződik arról, hogy azok a körülmények, amelyekre tekintettel az alkalmasságot megállapították, nem változtak-e

- javaslatot tesz a határozat 1 évvel való meghosszabbítására,
- erről írásban értesíti a kérelmezőt,

- a jogerős határozat birtokában írásban értesíti a kérelmezőt a további nyilvántartásról, korábbi hozzájárulásának megfelelően az országos nyilvántartást is.

Ha a meghosszabbított hatály lejártáig sem került sor örökbefogadásra, az örökbefogadás előtti eljárást - az örökbefogadás előtti tanácsadason és felkészítő tanfolyamon való részvétel kivételével - az örökbe fogadni szándékozó személy kérelmére meg kell ismételni.

Az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozat hatályának leteltével, ha az örökbe fogadni szándékozó személy az alkalmasság megállapítása iránt ismételt kérelmet nem terjeszt elő, vagy a hatály lejártát követően terjeszti elő

- adatait a gyermekvédelmi szakszolgálat törli a nyilvántartásából,
- erről értesíti az örökbe fogadni szándékozó személyt,
- értesíti az országos nyilvántartást (ha abban is szerepelt).

5.2.7.3. Az alkalmasság felülvizsgálata

Felülvizsgálat történhet gyámhivatali kezdeményezésre, ha tudomására jut, hogy változás következett be:

- a kérelmező lakóhelyében,
- családi állapotában,
- a személyi és életkörülményeiben,
- az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben.

(Lakóhelyváltozás esetén a felülvizsgálatot az örökbe fogadni szándékozó személy új lakóhelye szerint illetékes gyámhivatal végzi)

Felülvizsgálat történhet a szakszolgálat kezdeményezésére, ha változás következett be:

- a kérelmező lakóhelyében,
- családi állapotában,
- a személyi és életkörülményeiben,
- az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben.

A gyermekvédelmi szakszolgálat teendői véleményének kialakítása érdekében:

Ha a családi állapotban, személyi és életkörülményekben, valamint az örökbe fogadandó gyermekre vonatkozó elképzelésekben következik be változás, a szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személyt ismételt alkalmassági vizsgálaton való megjelenésre hívja fel, a vizsgálat időpontjáról írásban értesíti.

Ha a lakóhelyben következik be változás,

- beszerzi a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálatnál kezelt iratokat,
- környezettanulmányt készít, időpontját írásban közli a kérelmezővel,
- továbbítja az iratokat az illetékes gyámhivatalba,

- erről értesíti a kérelmezőt.

Ha a jelentkezők egészségi állapotában következett be változás, új orvosi szakvélemények beszerzése szükséges .

Ha a gyámhivatal az alkalmasságot fenntartja (jogerős határozat után)

- az örökbe fogadni szándékozó személyt a korábbi lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat törli nyilvántartásából,
- az új lakóhely szerinti gyermekvédelmi szakszolgálat - az eredeti nyilvántartásba vétel időpontjával - nyilvántartásába bejegyzi, majd erről írásban kiértesíti (a nyilvántartási sorrendről is),
- a kérelmező nyilatkozatának megfelelően értesíti az országos nyilvántartást is.

Ha a gyámhivatal alkalmatlanságot állapít meg:

- a szakszolgálat törli a nyilvántartásából az örökbe fogadni szándékozó személyt, erről őt írásban is értesíti,
- a törlésről írásban értesíti az országos nyilvántartást is.

5.2.8. Nyílt örökbe fogadás

A gyámhivatal felkérésére a szakszolgálat - az örökbe fogadási eljárás keretén belül- pszichológiai szakvizsgálat végez, majd a szakvéleményt továbbítja a gyámhivatal felé.

5.2.9. Örökbefogadás szülői hozzájáruló nyilatkozata
következtében örökbe adható, valamint ismeretlen szülőktől
származó gyermek esetében

Gyermekevédelmi gondoskodásban nem részesülő, 6 hetesnél fiatalabb gyermekek örökbe fogadása

A szülő/k örökbe fogadáshoz hozzájárulási szándéka a gyermek megszületése előtt merül fel

A válságterhesek/kризистерhesek/segítésének célja a gyermekük megtartása, ami csak pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki-és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe.

A) A szülők a várandósság ideje alatt nyilatkoznak hozzájárulásukról ismeretlen személy általi örökbe fogadáshoz (titkos örökbe fogadás)

- a gyámhatóság jegyzőkönyvet vesz fel, erről írásban tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot

- titkolt terhesség esetén a gyermek születési helye szerinti gyámhivatal az illetékes az örökbe fogadás engedélyezése ügyében,
- egyéb esetben a szülők lakóhelye szerinti gyámhivatal az illetékes
- teendők a gyermek megszületése után
 - kapcsolatfelvétel a szülővel a kórházban,
 - információk szerzése saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
 - tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról,
 - segítség a szolgáltatások – pszichológiai tanácsadás, krízisintervenció – igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása)
- amennyiben szülő szándéka továbbra is az örökbe adás
- a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése.

B) A szülők a várandósság ideje alatt nyílt örökbe fogadást terveznek

A válságterhesek, krízisterhesek segítségének célja a születendő gyermekük megtartása, ami kizárólag pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki- és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe.

- Ha a szülők személyesen felkeresik a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil szervezetet, a szakszolgálat feladata
 - információk szerzése a szülőktől saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
 - tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról
 - segítség a szolgáltatások – pszichológiai tanácsadás, krízisintervenció – igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása).
- Amennyiben szülők szándéka továbbra is a hozzájárulás a nyílt örökbe fogadáshoz
- tájékoztatás az örökbe fogadáshoz való hozzájárulás lépéseiről és joghatásairól
- potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével
- találkozás megszervezése a felek között
- A gyermek megszületése után: bemutatása a szülő közreműködésével, gyámhivatali meghallgatás megszervezése.
- Ha a szülők szándékáról a jelzőrendszer valamelyik szereplője tájékoztatja területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil

szervezetet, kapcsolatfelvétel a szülőkkel, s a továbbiakban az eljárás az előzőekben leírtakkal azonos.

Ha a szülők örökbe fogadáshoz hozzájárulási szándéka a gyermek megszületése után merül fel

A) A szülők a gyámhatóságnál (jegyző vagy gyámhivatal) gyermekük ismeretlen személy általi örökbefogadásához hozzájárulnak

A válságterhesek, krízisterhesek segítségének célja a gyermekük megtartása, ami kizárólag pszichológiai módszerekkel ritkán elérhető. Szociális munkára és támogatásra is szükség van hozzá, de annak is szüksége van a krízisintervenciós beavatkozásra, aki végül nem tartja meg gyermekét. A válságterhesek lelki-és családgondozása alapvetően alapellátási feladat, melyben a családsegítő szolgálatoknak van vezető szerepe. Amennyiben a lehetséges támogatások ellenére a szülők az örökbe adás mellett döntenek:

- a gyámhatóság jegyzőkönyvet vesz fel erről, írásban tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot
- amennyiben a gyermek egészségileg károsodott a hozzájáruló nyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges
- titkolt terhesség esetén a gyermek születési helye szerinti gyámhivatal. az illetékes az örökbe fogadás engedélyezése ügyében
- egyéb esetben a szülők lakóhelye szerinti gyámhivatal. az illetékes
- a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése az előzőekben már részletezett módon történik.

B) A szülő szándékáról a jelzőrendszer valamelyik szereplője tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot, vagy a civil szervezetet (lehet titkos és lehet nyílt örökbe adási szándék is).

- kapcsolatfelvétel a szülőkkel,
- információk szerzése a szülőktől saját helyzetükről, egészségi állapotukról, a gyermek fogantatásának, a terhesség lefolyásának körülményeiről,
- tájékoztatás a gyermek családban tartását segítő szolgáltatásokról
- segítség a szolgáltatások igénybe vételéhez (elsődleges cél a gyermek családban tartása),
- tájékoztatás az örökbe fogadáshoz való hozzájárulás lehetséges formáiról joghatásairól,
- a titkos örökbe adáshoz hozzájárulni szándékozó szülők gyámhivatali meghallgatásának megszervezése, a gyermek gondozásba helyezésének előkészítése az előzőekben már részletezett módon,
- a nyílt örökbe adáshoz hozzájárulni szándékozó szülők számára potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével,
- találkozás megszervezése a felek között,

- a gyermek bemutatása a szülő közreműködésével, gyámhivatali meghallgatás megszervezése.
- Az örökbe fogadható gyermek adatainak megküldése az országos nyilvántartásnak.
- Jelezni kell, hogy van-e a gyermek örökbe fogadására alkalmas várakozó a nyilvántartásban,
- amennyiben nincs ilyen, az országos nyilvántartásban kell keresni.

5.2.10. A gyermek kötelező gondozásba helyezésének előkészítése titkos örökbe fogadás esetén

- Az örökbefogadási tanácsadó találkozik a gyermekkel, státuszáról orvosi véleményt szerez be.
- Team megbeszélést kell összehívni a megyén belüli örökbe fogadók kiválasztásáról. A jelentkezés időpontját figyelembe véve, lehetőség szerint legalább 3, maximum 5 potenciális örökbe fogadni szándékozó kerül kiválasztása, a bemutatási sorrendet meghatározzák. A megbeszélésről emlékeztető készül. A team tagjai:
 - o örökbefogadási tanácsadó,
 - o leendő szülőket ismerő pszichológusok,
 - o a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője,
 - o hivatásos gyám (mint a gyermek eseti gondnoka).
- A kiválasztott örökbefogadó szülők tájékoztatása a gyermekről (személyesen). A tájékoztatás legyen objektív és térjen ki a hozzájáruló nyilatkozat visszavonhatóságára.
- A leendő örökbe fogadóknak a gyermek elfogadásáról vagy elutasításáról még aznap kell nyilatkozniuk.
- elfogadás esetén a gyermeket a kórházban be kell mutatni (a szakszolgálat írásos megkeresésével)
- javaslat megküldése a gyámhivatalnak a hivatásos gyám és az örökbe fogadni szándékozók személyére, valamint a gondozásba helyezésre
- a kinevezett hivatásos gyám kérelmezi a gondozásba helyezést
- a gondozásba helyezésig a leendő örökbe fogadó szülők a kórházban látogatják a gyereket
- a gyermek elutasítását szóban és írásban is kell jelezni annak okát indokolva
- sorrendben a következő potenciális örökbe fogadni szándékozó értesítése

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartásnak.

5.2.11. Kötelező gondozásba helyezés és kötelező gondozási idő

- A gyámhivatal határozata alapján az örökbe fogadni szándékozók a kórházból magukhoz veszik a gyermeket.
- A gondozás időtartama: 1 hónap, de legalább a gyermek 6 hetes koráig tart.
- Örökbefogadási tanácsadói látogatások: legalább kéthetente, szükség esetén gyakrabban fel kell keresni a családot. A látogatásoknál az egész család jelenléte szükséges.
- Az örökbefogadási tanácsadó feladata:
 - o Figyelni kell a kapcsolat alakulására (fejlődésére vagy megtorpanásra).
 - o Támogatni kell a családot a gyermek elfogadásában és segíteni a beilleszkedést (szükség esetén pszichológus vegyen részt a folyamatban).
 - o Amennyiben pszichológiai segítségnyújtás mellett sem oldható meg a felmerült probléma, a gyámhivatalnál kezdeményezni kell a kötelező gondozási idő meghosszabbítását (az örökbe fogadni szándékozóval ebben konszenzuskötésre kell törekedni).
 - o Sikertelenség esetén jelezni kell a gyámhivatalnak a kötelező gondozási idő megszakításának szükségességét és okait (az örökbe fogadni szándékozót erről írásban tájékoztatni kell). A gyámhivatal határozatban dönt a kötelező gondozási idő megszakításáról, az örökbe fogadni szándékozók kérelmének elutasításáról, és a gyermeket máshol helyezi el.
- Ha a folyamat sikertelen, annak hátterét vizsgálni kell, majd a következtetéseket meg kell fogalmazni, jegyzőkönyvbe kell foglalni.
- A szakszolgálat kezdeményezheti az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságának felülvizsgálatát, vagy pszichológiai tanácsadásra való behívását.
- A gyermek 6 hetes korában a gyámhivatal megállapítja a szülői felügyeleti jog megszűnését.

5.2.12. Javaslat az örökbefogadás engedélyezésére

A kötelező gondozási idő eredményes letelte után a szakszolgálat javasolja, a hivatásos gyám kéri az örökbe fogadás engedélyezését. A javaslatban és a kérelemben rögzíteni kell, hogy az örökbefogadás a gyermek érdekében áll.

Csatolt iratok:

- a hivatásos gyám kérelme az örökbe fogadás engedélyezésére,
- feljegyzés a látogatások tapasztalatairól (részletesen ki kell térni a kötelező gondozási idő eseményeire, be kell mutatni a kapcsolat fejlődésének folyamatát),

5.2.13. Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok

- Hatósági igazolványok visszaküldése a kibocsátónak,
- a gyermek és az örökbe fogadó törlése a nyilvántartásból, erről az örökbefogadó, az országos nyilvántartás és az illetékes gyámhivatal értesítése.

5.2.14. Ismeretlen szülőktől származó gyermek titkos örökbe fogadása

- A gyámhivatal megállapítja, hogy a gyermek ismeretlen szülőktől származik, majd rendelkezik az anyakönyvezésről és értesíti a szakszolgálatot az örökbe adható gyermekről.
- A továbbiakban az eljárás az előzőekben már részletezett, a 6 hetesnél fiatalabb gyermek titkos örökbe fogadásával egyező lépésekben zajlik.

5.2.15. Ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek örökbe fogadása szülői hozzájárulás esetén

A **6 hetesnél fiatalabb gyermek** ideiglenes hatályú elhelyezését követően, az ideiglenes elhelyezés felülvizsgálata során a gyámhivatal előtt nyilatkoznak a szülők arról, hogy hozzájárulnak a gyermek nyílt, vagy titkos örökbeadásához. A gyámhivatal értesíti a szakszolgálatot, s az értesítést követően az eljárás az előző pontban részletezett módon zajlik az alábbi eltéréssel: a gyermek bemutatása és a barátkozás a gondozási helyen történik.

A **6 hetesnél idősebb gyermek** ideiglenes hatályú elhelyezését követően, az ideiglenes elhelyezés felülvizsgálata során nyilatkoznak a szülők arról, hogy hozzájárulnak a gyermek nyílt, vagy titkos örökbefogadáshoz. A hozzájáruló nyilatkozat már nem vonható vissza, a szülői felügyeleti jog a nyilatkozattételkor megszűnik.

A gyámhivatal a szülői felügyeleti jog megszűnését határozatban állapítja meg. A határozatot ismeretlen szülő javára történő hozzájárulás esetén megküldi a szakszolgálatnak. Ezt követően az eljárás a korábban már részletezett módon zajlik, az alábbi eltéréssel: a gyermek bemutatása és a barátkozás a gondozási helyen történik.

A nyílt örökbe fogadáshoz hozzájárulni szándékozó szülő/k számára potenciális örökbe fogadók ajánlása a nyilvántartási sorrend figyelembe vételével, mint főszabállyal történik.

5.2.16. Átmeneti nevelt gyermek ismeretlen személy általi örökbe fogadása

A szülők kérték átmeneti nevelt gyermekük ismeretlen személy általi örökbefogadását.

A gyámhivatal a szülői felügyeleti jog megszűnését határozatban állapítja meg. A határozatot megküldi a szakszolgálatnak.

Amennyiben van a megyei nyilvántartásban potenciális örökbe fogadni szándékozó, az eljárás a korábban már részletezett módon zajlik.

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban potenciális örökbe fogadni szándékozó, a gyermeket a gyámhivatal tartós nevelésbe veszi.

5.2.17. Örökbefogadás engedélyezése

5.2.17.1. Átmeneti, vagy tartós nevelt gyermek örökbefogadása megyén belül

Az örökbefogadás előkészítésekor a területi gyermekvédelmi szakszolgálat elsősorban a saját nyilvántartása alapján keresi a gyermek számára legmegfelelőbb örökbefogadó szülőt.

Dokumentáció

- Az egészségi állapot dokumentumai (korábbi zárójelentések, leletek, aktuális háziiorvosi, vagy szakorvosi igazolás)

- A mentális állapot dokumentumai

- Pszichológiai vélemény (3 éven felüli gyermek esetében)

- o részletes anamnézis (kronologikus élettörténet), pszichés státusz (a különböző fejlődési területek fejlettségi szintjei), identitástudat, kötődési képesség, a gyermek felkészültsége az örökbefogadásra,
- o a gyermek szükségleteire vonatkozó megállapítások, javaslatok.

A véleményt elkészítheti a gyermekotthon pszichológusa, nevelőszülői hálózat pszichológusa, gyermekvédelmi szakértői bizottság, vagy a szakszolgálat örökbefogadással foglalkozó pszichológusa.

- Pedagógiai vélemény (3 év feletti gyermekről óvodapedagógus, iskolai pedagógus készíti)
 - o a játékban megmutatkozó fejlettségét, tanulási képességeit,
 - o társaihoz és a felnőttekhez való viszonyát,
 - o neveltségi szintjét,
 - o önállóságát, szokásait.
 - Gyógyypedagógiai, fejlesztő pedagógiai vélemény tanulási képességeket vizsgáló szakértői bizottsági szakvélemény (amennyiben a gyermek fejlődési elmaradása, tanulásban való akadályozottsága, fogyatékosága ezt indokolttá teszik).
 - Gondozói jellemzés: anamnézis, kronologikus élettörténet, különböző fejlődési területek, fejlődésmenet és fejlődési szint (3 év alatti gyermekekről).
- A jellemzést elkészítheti: a gyám, a gyermek gondozója, nevelőszülője (a nevelőszülői tanácsadó segítségével)
- A gyermek aktuális helyzetének dokumentumai
 - a nevelőszülő nyilatkozata az örökbe fogadási szándékról,
 - élettörténet könyv fotókkal.
 - A gyermek vér szerinti háttérére vonatkozó dokumentáció
 - a vér szerinti szülők és testvérek egészségügyi állapota, iskolázottsága, körülményei, és kapcsolatuk az adott gyermekkel,
 - a gyermek testvéreinek kora, egészségügyi állapota, iskolázottsága, körülményei (amennyiben az örökbe fogadásuk nem együtt történik) és kapcsolatuk.

A gyermek számára megfelelő örökbefogadni szándékozó kiválasztása

Team megbeszélést kell összehívni a megyén belüli örökbe fogadók kiválasztásáról. A jelentkezés időpontját figyelembe véve, lehetőség szerint legalább 3, maximum 5 potenciális örökbe fogadni szándékozó kerül kiválasztása, a bemutatási sorrendet meghatározzák. A megbeszélésről emlékeztető készül. A team tagjai:

- o örökbefogadási tanácsadó,
 - o leendő szülőket ismerő pszichológusok,
 - o a szakszolgálat örökbefogadásokért felelős vezetője,
 - o hivatásos gyám (mint a gyermek eseti gondnoka).
- A kiválasztott örökbefogadó szülők tájékoztatása a gyermekről (személyesen). A tájékoztatás legyen objektív és térjen ki a hozzájáruló nyilatkozat – a gyermek hat hetes kora előtti esetben - visszavonhatóságára.
 - A leendő örökbe fogadóknak a gyermek elfogadásáról vagy elutasításáról még aznap kell nyilatkozniuk.

- elfogadás esetén a gyermeket a kórházban be kell mutatni (a szakszolgálat írásos megkeresésével)
- javaslat megküldése a gyámhivatalnak a hivatásos gyám és az örökbe fogadni szándékozók személyére, valamint a gondozásba helyezésre
- a kinevezett eseti gondnok kérelmezi a gondozásba helyezést
- a gondozásba helyezésig a leendő örökbe fogadó szülők a kórházban, vagy más gondozási helyen látogatják a gyereket
- a gyermek elutasítását szóban és írásban is kell jelezni annak okát indokolva
- sorrendben a következő potenciális örökbe fogadni szándékozó értesítése

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartásnak.

Nevelőszülői örökbefogadás

Amennyiben a gyermeket a nevelőszülője kívánja örökbe fogadni, és ezt a szakszolgálat szakemberei (nevelőszülői tanácsadó, szakmai vezető, pszichológus) a szakvélemények alapján - a gyermek érdekében állónak tartja - támogatja (ebben az esetben team összehívása nem szükséges). A nevelőszülő haladéktalanul kérelmezi alkalmassági vizsgálatát.

5.2.17.2. Örökbefogadás országos listáról

Amennyiben nincs a megyei nyilvántartásban olyan várakozó, aki alkalmasnak látszik az adott gyermek szükségleteinek optimális kielégítésére, az információ azonnali továbbítása az országos nyilvántartás számára.

Az országos nyilvántartásban az adott gyermek számára megtalált megfelelő örökbefogadó szülővel kapcsolatos teendők megegyeznek az előzőekben részletezettekkel.

5.2.17.3. Örökbefogadás külföldre

A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő (átmeneti és tartós nevelt) gyermekek örökbe fogadásának engedélyezése a Központi Hatóságon keresztül külföldre

Cél, hogy a Magyarországon élő örökbe fogadni szándékozóknál el nem helyezhető gyermek sorsának mielőbbi végleges rendezése nemzetközi örökbe fogadással.

Egyértelműen bebizonyosodik, hogy a gyermek belföldi örökbe fogadására nincs lehetőség.

- a nyilvántartásokban nem szerepel olyan örökbe fogadni szándékozó, akinek a gyermeket be lehetne mutatni, vagy
- a bemutatások nem jártak sikerrel.

Az országos nyilvántartást vezető értesíti a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a gyermek anyagának a Központi Hatóság számára történő átadásról.

Az illesztéshez szükséges iratok megküldése a Központi Hatóság részére:

- a gyermek egészségi, mentális állapotára, aktuális helyzetére, valamint vér szerinti hátterére vonatkozó dokumentáció (ugyanaz, mint a megyén belüli örökbefogadás),
- az első határozat, amivel szakellátásba került a gyermek (ideiglenes elhelyezési határozat, átmeneti, tartós nevelésbe vételi határozat),
- az örökbefogadhatóságról rendelkező jogerős határozat (örökbe adhatóvá nyilvánítási, tartós nevelésbe vételi).

A gyermek számára megfelelőnek tűnő örökbe fogadni szándékozók kiválasztása

A Központi Hatóság ügyintézője a nyilvántartásban szereplő külföldi kérelmezők közül – a jelentkezési sorrendet is figyelembe véve – kiválaszt lehetőség szerint 1-5 örökbe fogadni szándékozót

A megbeszélés

- összehívása, időpont egyeztetés
- résztvevői:
 - kötelezően:
 - o a Központi Hatóság ügyintézője,
 - o az örökbefogadási tanácsadó;
 - lehetőség szerint:
 - o a gyermeket ismerő pszichológus,
 - o a nevelőszülői tanácsadó, a gyermekotthonból a gyermeket ismerő szakember,
 - o a szakszolgálat örökbefogadásért felelős vezetője.
- témája:
 - a Központi Hatóság által kiválasztott örökbe fogadni szándékozók közül:
 - o a legmegfelelőbbnek tűnő család kiválasztása, a nem megfelelők kizárása (a gyermek szükségleteit szem előtt tartva),
 - o a sorrend meghatározása.
- az elhangzottakról jegyzőkönyv készítése.

Kiajánlás

Kiajánlás a kiválasztott szülők szokásos tartózkodási helye szerinti Központi Hatóságnak, vagy az általa meghatalmazott szervezetnek, a gyermekről készült igazolások, szakvélemények, fotók megküldésével.

Elutasítás esetén a soron következő jelentkezők felé a megkeresés továbbítása, amennyiben nincs több kiválasztott jelentkező, de van még a nyilvántartásban szereplők között alkalmasnak látszó várakozó, újabb team összehívása.

Elfogadás esetén:

- az örökbe fogadni szándékozók eredeti iratanyagának és a magyarországi örökbefogadás sikertelensége igazolásának megküldése az illetékes gyámhivatalnak,
- a szakszolgálat értesítése az elfogadásról, az örökbefogadókról szóló szakvélemények másolatának és a fotóiknak megküldésével együtt.

A külföldre történő örökbeadás menete a továbbiakban megegyezik a Magyarországra történő örökbeadásával az alábbi eltérésekkel:

- Eltérések az örökbe fogadni szándékozó szülők személyes tájékoztatása során Magyarországra érkezésüket követően a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál:
 - o az örökbe fogadni szándékozók kérdéseinek megválaszolása,
 - o a külföldi örökbe fogadni szándékozók a tájékoztatást követően döntenek arról, hogy szeretnének-e a gyermekkel találkozni. Pozitív válasz esetén még azon a napon sor kerül a gyermek bemutatására.
- A személyes találkozás után a leendő örökbe fogadóknak rövid határidőn belül dönteniük kell, hogy kezdeményezik-e a barátkozást a gyermek örökbe fogadása érdekében.
- Elutasítás esetén a Központi Hatóság tájékoztatása telefonon és írásban is az örökbefogadni szándékozók írásos nyilatkozatának csatolásával.
- A kötelező gondozás helye: az örökbe fogadni szándékozók magyarországi tartózkodási helye, lehetőleg a gyermeket nyilvántartó szakszolgálat szerinti megyében.
- A gyámhivatali meghallgatáson tolmács jelenléte kötelező.
- Az örökbe fogadás engedélyezése utáni feladatok az alábbiakkal bővülnek:
 - o a gyermek újraanyakönyvezése (az örökbefogadó szülők az anyakönyvvezetőnél személyesen jelennek meg a jogerős engedélyező határozattal),
 - o útlevélkérelem benyújtása,
 - o a kivándorlás bejelentése a gyermek állandó lakcíme szerinti okmányirodán, és a lakcímkártya leadása.

- A Központi Hatóság az örökbefogadás engedélyezését követően kiadja a Hágai Örökbefogadási Egyezmény 23. Cikkében meghatározott igazolást.
- A gyermek adatainak törlése a nyilvántartásból (az ágazati minisztériumot és az alkalmasságot megállapító gyámhivatalt erről értesíteni kell).

5.2.17.4. Külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadása Magyarországon

Ha a gyermek olyan országból származik, mely részese a 2005. évi LXXX. törvénnyel kihirdetett Hágai egyezménynek

Az itt részletezett tevékenység célja a gyermek magyarországi beilleszkedéséről, az örökbefogadott helyzetéről szóló jelentés elkészítése.

Az elvégzendő feladat az örökbefogadást követő helyzetértékelés készítése, tanácsadás, segítségnyújtás.

1. Az a magyar állampolgárságú örökbe fogadni szándékozó személy, aki *örökbefogadásra való alkalmasságot kimondó jogerős határozattal rendelkezik* és a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján, annak valamely részes államában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket kíván örökbe fogadni, örökbefogadás iránti kérelmét a minisztériumnak, mint a Magyar Köztársaság vonatkozásában a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóságnak nyújtja be.

2. A miniszter, mint a Magyar Köztársaság vonatkozásában a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóság elkészíti a Hágai Örökbefogadási Egyezményben meghatározott jelentést és megküldi a gyermek szokásos tartózkodási helye szerinti államnak a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján kijelölt Központi Hatóságához vagy meghatalmazott testületéhez. Az eljárásra egyebekben a Hágai Örökbefogadási Egyezményben foglaltak az irányadók.

3. A külföldön lefolytatott örökbefogadási eljárás eredményeként a magyar állampolgár örökbe fogadja a Hágai Örökbefogadási Egyezmény alapján, annak valamely részes államában szokásos tartózkodási hellyel rendelkező gyermeket.

A folyamat:

1. A származási ország Központi Hatóságának megkeresése nyomán a fogadó ország (Magyarország) Központi Hatósága megkeresi az örökbefogadó szülők állandó lakóhelye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálatot.

2. A Szakszolgálat a megkeresés alapján jelentést készít az örökbefogadott gyermek életkörülményeiről, helyzetéről.

Ennek keretében az örökbefogadási tanácsadó:

- felkeresi az örökbefogadó családot s véleményt formál
 - a gyermek gondozásáról, fejlődéséről,
 - a gyermek örökbefogadó családba történő/történt beilleszkedéséről,
 - a gyermek és a szülők kapcsolatáról,
 - a gyermeknek az örökbefogadó többi gyermekével való kapcsolatáról,
 - a tágabb család, rokonság gyermekhez való viszonyáról,
 - életkorának megfelelően az óvodai, iskolai beilleszkedéséről, teljesítményéről, előmeneteléről,
 - a magyar nyelv ismeretének szintjéről,
 - a gyermek, a család szabadidős tevékenységéről,
- tájékozik a gyermek egészségi állapotáról,
- tanácsot ad, segítséget nyújt az esetlegesen felmerülő problémák megoldásához, szükség esetén pszichológus bevonásával.

3. A szakszolgálat jelentését megküldi a fogadó ország Központi Hatóságának.

Felelős: örökbefogadási tanácsadó

Határidő: az örökbefogadást követő két hónapon belül, majd az örökbefogadástól számított egy év elteltével a Központi Hatóság felkérését követően

4. A Központi Hatóság tájékoztatja a származási ország Központi Hatóságát a gyermek beilleszkedéséről, helyzetéről.

Ha az örökbe fogadni kívánt gyermek szokásos tartózkodási helye nem a Hágai Örökbefogadási Egyezményben részes államok valamelyikében van

Az itt részletezett tevékenység célja a gyermek hazai örökbefogadása.

Az elvégzendő feladat a családba történő beilleszkedés figyelemmel kísérése, javaslattétel örökbefogadásra.

Előzmények:

1. Az örökbe fogadni szándékozó, a lakóhelye szerint illetékes gyámhivatal által kiállított, őt örökbefogadásra alkalmassá nyilvánító jogerős határozat birtokában önállóan kiutazik az adott országba és az ottani jogszabályoknak megfelelően örökbe fogad.

2. Hazaérkezésüket követően a gyámhivatal a külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadására irányuló kérelem elbírálása előtt a gyermek személyes jogának figyelembevételével

- megvizsgálja az örökbefogadás feltételeit,
- beszerzi a gyermek állampolgársága szerinti ország illetékes hatóságának (bíróságának) az örökbefogadásra vonatkozó jóváhagyását,
- megkeresi a gyermekvédelmi szakszolgálatot.

Folyamat:

1. A gyámhivatal megkeresi az örökbefogadó szülő állandó lakóhelye szerint illetékes gyermekvédelmi szakszolgálatot a gyermek családba való beilleszkedésének figyelemmel kísérése céljából.

2. Az örökbefogadási tanácsadó ennek keretében véleményt formál a szülő-gyermek kapcsolat alakulásáról, a gyermek gondozásáról, családba történő beilleszkedéséről.

3. A szakszolgálat szakvéleményét és az örökbefogadásra vonatkozó javaslatát megküldi a gyámhivatalnak.

5.3. Személyi feltételek

- egészségügyi intézmények, háziorvosok, szakorvosok
- felkészítő tanfolyamot szervező civil szervezetek
- főállású pszichológus
- gyám,
- gyámi-gondozói tanácsadó,
- gyermekjóléti alapellátás intézményei
- gyermekjóléti szolgálat
- gyermekvédelmi jelzőrendszer
- gyermekvédelmi szakszolgáltatás intézményei
- gyermekvédelmi ügyintéző
- kórház dolgozói
- Központi Hatóság (származási és fogadó államban)
- nevelési-oktatási intézmények
- nevelőszülő tanácsadó,
- nevelőszülő,
- okmányiroda
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- otthont nyújtó ellátás intézményei (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)
- örökbe fogadási tanácsadó
- örökbe fogadást elősegítő civil szervezetek
- örökbe fogadást közvetítő nemzetközi szervezetek
- örökbefogadásáért felelős szakmai vezető,
- örökbefogadási tanácsadó
- pszichológus
- Szociális és Munkaügyi Minisztérium Központi Hatósága

- tanfolyami képzők, előadók

5.4. Kompetenciák

Az eljárásban résztvevők legyenek jártasak a szociális munkában, a gyermekek testi-lelki fejlődési szükségleteiben, rendelkezzenek – különböző mértékben – jogi ismeretekkel, mutakozzon meg együttműködési készségük, gyors és precíz munkavégzésük.

- a gyermek gondozóinak (nevelőszülő, gyermekotthoni nevelő-gondozó) felkészültsége az örökbe fogadási folyamatról, készsége és képessége a gyermek elengedésére
- a gyermek orvosainak együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- a kórház dolgozóinak együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- a közvetítő szervezet munkatársának jó színvonalú nyelvtudása (rendelkezzen az előírt végzettséggel- tolmácsvizsga), örökbefogadási tapasztalata
- anyakönyvvezető, okmányirodai ügyintéző gyors, rugalmas, bürokrácia mentes munkavégzése
- az alapellátás családgondozóinak tájékozottsága és tájékoztatási készsége a szakszolgálat felé a gyermek családi háttéréről
- az örökbe fogadni szándékozók nyitottsága, empátiás készsége, felkészültsége, magas szintű elfogadási készsége
- csoport vezetésére előírt képesítéssel és gyakorlattal, örökbe fogadási tapasztalattal rendelkező tanfolyami képzők, előadók
- főállású pszichológus – gyermekvédelem terén szerzett tapasztalat birtokában (kezdő pszichológus csak mentor felügyelete alatt végezhet vizsgálatot)
- gyámhivatali ügyintéző gyors, rugalmas, bürokráciamentes munkavégzése, teljes körű információk átadása az örökbe fogadási eljárásban közreműködő szervezet számára
- gyámi tanácsadók, nevelőszülői tanácsadók: jártassága az örökbe fogadási feladatokban
- házi(gyermek)orvos, körzeti védőnő együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása
- örökbe fogadási tanácsadó legyen jártas a szociális munkában, rendelkezzen alapvető eü. és jogi ismeretekkel, valamint a csecsemők fejlődésére és gondozására vonatkozó ismeretekkel, rendelkezzen jó szervező és kommunikációs készséggel, a tárgykörben alapvető jogi, pedagógiai, pszichológiai és egészségügyi ismeretekkel, örökbe fogadási tapasztalatokkal
- partnerek elérhetősége, együttműködési készsége, határidők pontos betartása
- pedagógusok tájékozottsága, együttműködési készsége és titoktartási kötelezettségük szigorú betartása

- pszichológus: rendelkezzen a gyermekvédelem terén szerzett tapasztalatokkal.

5.5. Tárgyi feltételek

- a felkészítéshez szükséges oktatási anyagok, segédanyagok, technikai eszközök
- a gyermek bemutatásához megfelelő (diszkrét és nyugodt) körülmények lehetőleg a gondozási helyen, vagy egy semleges területen
- a gyermek látogatásához megfelelő infrastruktúra a kórházban, ill. a gyermek gondozási helyén (megfelelő helyiség az intim együttlélhez a csecsemő gondozásának gyakorlásához)
- a gyermek látogatásához megfelelő körülmények, a gyermek életkorának, fejlettségi szintjének megfelelő eszközök (játékok, sportszerek, rajzeszközök) a gondozási helyen
- akkreditált tananyag a felkészítő tanfolyamhoz
- Az örökbefogadási tanácsadó munkafeltételeinek biztosítása a gyors, precíz munkavégzéshez
- egységes szempontrendszer a pszichológiai vizsgálatokhoz és a szakvélemények elkészítéséhez (pl. alkalmazható tesztek ajánlása, szakvélemény minta)
- gépkocsi és mobiltelefon használat lehetősége
- Jogszabálynak megfelelő nyilvántartási lapok („macis lapok”)
- Kapcsolattartásra alkalmas helyszínek, /megfelelő intimitásra és játékokra, közös tevékenységre alkalmas helyiség/
- képző helyiségek
- Kidolgozott dokumentum rendszer az információk áramoltatásához, az előkészítő tevékenység dokumentálásához, a gyámhivatali eljárás kezdeményezéséhez
- Kidolgozott dokumentum rendszer az információk áramoltatásához, az előkészítő tevékenység dokumentálásához, a gyámhivatal tájékoztatásához,
- külföldre történő telefonálás lehetősége
- megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez – a vér szerinti és az örökbe fogadni szándékozó szülőkkel – valamennyi érintett intézményben
- megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez az örökbe fogadni szándékozó szülőkkel
- megfelelő helyiség és vizsgálati eszközök a gyermek pszichológiai vizsgálatához
- országosan egységes dokumentumrendszer az előkészítő tevékenységek dokumentálásához (iratminták, nyilatkozatok, igazolások...)
- országosan egységes tájékoztató anyag az érdeklődők számára
- országosan egységes, részletesen kidolgozott szempontrendszer a környezettanulmány készítéséhez

- országosan egységes, számítógépes nyilvántartó rendszer
- pszichológiai vizsgáló
- Számítógép
- tanácsadói iroda – megfelelő helyiség a bizalmas beszélgetéshez az örökbe fogadni szándékozókka
- Tanácsadói- vizsgáló- iroda helyiségek,
- vizsgálati eszközök, tesztek

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Örökbefogadás előkészítése	Örökbeadható gyermekek száma/jogerősen örökbefogadott gyermekek száma/év (kapcsolatonként és egészségi állapotonként)	TGYSZ nyilvántartás, jogerős határozatok
2. Örökbefogadhatóvá nyilvánítás	Kezdeményezések száma/év	határozatok
3. Örökbefogadók felkészítése	Felkészítésre járók száma/tanúsítványt kaptak száma/év	tanúsítvány
4. Örökbefogadók tájékoztatása	A tájékoztatás kielégítő	Elégedettség vizsgálata írásos tájékoztató
5. Barátkoztatás	A gyermek és örökbefogadók kapcsolata megfelelően alakul folyamatosság, fokozatosság)	Örökbefogadási tanácsadó és a pszichológus feljegyzései
6. a gyermek búcsúzása korábbi gondozási helyétől	A gyermek lezárta életének korábbi szakaszát	Pszichológus feljegyzései
7. a gyermek felkészítése az örökbefogadásra	A gyermek nyitott az új kapcsolat kialakítására	Pszichológus feljegyzései
8. az örökbefogadók informálása a gyermekről	Az örökbefogadók informáltak	Elégedettség mérése
9. a szakemberek kellő információval rendelkeznek	Képesek megalapozott véleményt alkotni	Örökbefogadási dokumentumok szakvéleményei
10. Örökbefogadók alkalmassága	Meghatározott életkorú gyermek örökbefogadására alkalmas	Gyámhivatali határozat

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

- A barátkozási folyamat megszakításához vezető döntés a résztvevők konszenzusán alapult.
- A búcsúzás betöltötte a szerepét, sikerült lezárni a gyermeknek élete korábbi szakaszát, és bizakodva tekinteni a jövőbe.
- A feltételek megléte esetén a szakszolgálat javaslata alapján jelentős arányban születik örökbe fogadhatóvá nyilvánításról szóló határozat.
- A gyermek gondozásba helyezése után nem vonták vissza a hozzájáruló nyilatkozatot.
- A gyermek gondozója képes volt segíteni az új kötődés kialakulását.
- A gyermeket megfelelően felkészítették.
- A gyermeknek sikerült a segítséggel feldolgoznia a kudarcot.
- A kötelező gondozásba helyezés a gyermek számára optimális időpontban történt.
- A kötelező gondozási idő alatt kialakult a kapcsolat a gyermek és az örökbe fogadni szándékozó leendő szülő között.
- A leendő örökbe fogadók kiválasztása során érvényesült a gyermek szükségleteinek előtérbe helyezése a jelentkezési sorrenddel szemben.
- A sikertelenség nem annak tudható be, hogy a szakemberek nem megfelelően végezték feladatukat.
- Az illesztéshez szükséges dokumentumok aktualizálása és megküldése késedelem nélkül megtörtént.
- Az örökbe fogadáshoz hozzájáruló nyilatkozat megtétele előtt a szülő elegendő segítséget kapott a gyermek családban történő felneveléséhez.
- A gyermek családban történő felnevelésének érdekében együttműködött a jelzőrendszer, az alapellátás, a civil szervezet, illetve a szakszolgáltatás.
- A gyermek jogerős örökbe adhatóvá válásáig elkészültek a dokumentumok.
- A barátkozási folyamat során érvényesült a folyamatosság és fokozatosság elve.
- Az örökbefogadni szándékozók számára kellően informatív volt a bemutatás a barátkozás megkezdésére vonatkozó döntésük meghozatalához.
- A gyermek gondozója képes hitelesen közvetíteni a gyermek felé az örökbefogadás hosszú távú előnyeit.
- Az örökbe fogadni szándékozó megkapta a teljes körű tájékoztatást a gyermekkel kapcsolatban.
- Megtörtént annak körültekintő mérlegelése, hogy a nevelőszülő általi örökbe fogadás a gyermek hosszú távú érdekét szolgálja-e.
- Mellőzték a tartós nevelésbe vételt.
- A gyermek mielőbb örökbefogadó családba kerülhetett.
- A gyermek rövid időt töltött átmeneti nevelésben.

- A gyermeknek nem okozott jelentős veszteséget a sikertelen barátkozás.
- Sikerült folyamatosan és objektíven nyomon követni a szülő, a gyermeket gondozó személy, intézmény kapcsolatát, a kapcsolattartási jog gyakorlását?
- A jelentések megküldése az előírt határidőn belül megtörtént
- Kialakult olyan kapcsolat a gyermek és az örökbefogadó szülő között, ami megfelelő alapja lehet egy későbbi stabil szülő-gyermek kapcsolatnak.
- Sikerült az örökbefogadási tanácsadónak megfelelő kapcsolatot kialakítani az örökbefogadó szülőkkel, családdal.
- A szakembereknek látogatásaik során sikerült megfelelő mennyiségű és minőségű információt gyűjtenie véleményük kialakításához.
- Az örökbefogadó szülő(k) elégedett(ek) a szakszolgálat szolgáltatásaival.

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- dr. Andrassy Júlia 2006. Fokozott állami felelősség a jó döntésért és a sikeres örökbefogadásért. Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Bogár Zsuzsa (ford.) 2001. A gyermekek jogai hazai és külföldi örökbefogadás esetén. Család, Gyermek, Ifjúság, 10. évfolyam, 2. szám.
- Bogár Zsuzsa 1999. Kötődés örökbefogadó családokban. Család, Gyermek, Ifjúság, 8. évfolyam, 6. szám.
- Smith, Carole R. 1995. Örökbefogadók és nevelőszülők Gyermekvédelmi Kiskönyvtár. Pont Kiadó.
- dr. Deli Judit 2006. Kinek az érdeke? Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Korbuly Ágnes 2006. „Más”-e az örökbefogadott gyerek a vérszerinti családban nevelkedő társaihoz képest? Család, Gyermek, Ifjúság, 15. évfolyam, 1. szám.
- Vida Zsuzsanna 2006. Örökbefogadás a nevelőszülői családokban élő gyermekek esetében. In: A magyar gyermekvédelmi rendszer helyzete, jövőbeli kihívásai. CD. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet.

8.2. Jogszabályok

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

41. §,

46. §,

47. §-59. §

91. § (1) d

98. § (4) d

302. § (2), (4)

A házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény
48.§ 3.)

A nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet
43. § (1), (2), (4),
44. § (1)

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI.
törvény

17.§
30. §,
31. § (5)
34. § (5),
48/A § (3),
53. § (1) b
55. § (3)
57. §. (3) d) b),
6.§ (2)
62. §,
63. §
77. §
78. §
79. § (1)
80. § (1) a
87. § (7)
100-101. §)
128. §
129. § (1),
130. §,
132. § (3) a,
135. §,
136. § (2) c
141. §
145. § (4)

A gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és
az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május
29. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi LXXX. törvény

149/1997. (IX.10) Korm. rendelet a gyámhatóságokról, valamint a
gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról

8/C §,
12. § (1), (5),
27. §,
30. § (1),(5),(6),(7),(8),(9)

31. §,
33. § (2)
37. §-48. §,
49. §,
50. §,
51. §,
52. §-53. §
52/A §,
52/B. §,
53. §
95. § (1) d,
97. § (4), (5)
100-101. §)
106-107. §,
109. §.
127. § (2) d,i, (3), (4)
163. § (1),(3),(4)

235/1997 (XII.7.) Korm. rendelet Nyilvántartás a gyermekjóléti szolgáltatásban részesülő gyermekről
13. § (4)-(6)
XIII.C. adatlap

127/2002. (V.21.) Kormányrendelet az örökbefogadást elősegítő magánszervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről

331/2006. (XII. 23.) Kormányrendelet a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről

3.§ d,
6. §,
7. § c,
8. § (1) c,
10. §,
21. § (1) a,
22. §,
23. § (3),(4),(8)

15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

105. §
11. § (2)
139. §,
139-142. §)
145. §-147. §
148. §
150. §,

151. §
23. §,
26. § (1) a, b, (2) a
26. §,
46. § (6)
75. § (1) b,
87. §,
88. § (3) a, b, c, (4),
89. §.

29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközis működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról
2. §, 3. §, 4. §, 13.§,14. §

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Az örökbefogadni szándékozó személy alkalmassági vizsgálatának része az illető háziorvosától, szakorvosától való véleménykérés egészségi állapotáról. A jogszabály szerint az orvostól választ várnak arra a kérdésre, az örökbefogadni szándékozó nem szenved-e súlyos pszichotikus zavarban.

Javaslat: A „súlyos” kifejezés maradjon ki a jogszabályból.

2. Az örökbefogadni szándékozóról környezettanulmány készül.

Javaslat: A környezettanulmányt országosan egységes, részletesen kidolgozott szempontrendszer, módszertani ajánlás alapján kell elkészíteni. E módszertani ajánlást szükséges elkészíteni.

3. Az örökbefogadni szándékozó személy a róla készült szakvélemény megismerése után eleget tesz tanfolyami kötelezettségének.

Javaslat:

- E kötelezettségnek legyen időbeli korlátja: 6 hónap.
- Írja elő jogszabály, hogy kizárólag olyan személy végezhesse el a tanfolyamot, aki sikeresen ment át a szakszolgálat vizsgálatán.

4. Az örökbefogadásra való alkalmasságot a gyámhivatali határozatban állapítja meg.

Javaslat: Az alkalmasságra vonatkozó határozatban jelenjenek meg a szakszolgálat alkalmasságra vonatkozó javaslatainak részletei (pl. egészségügyi állapot).

5. Az utánkövetésre a jelen pillanatban hatályos jogszabályok nem adnak lehetőséget

Javaslat: Az Új PTK-tervezetben a III. könyv 3:137§ (1)-(2) bekezdésben megfogalmazottak kerüljenek jogszabályba.

A jogalkotó számára javasoljuk, az örökbefogadás felbonthatósága jogi lehetőségének megszüntetését.

Javasoljuk továbbá a kórházban hagyott gyermek esetében is az inkubátorban elhelyezett gyermekkel analóg jogi szabályozást.

6. Az örökbefogadó szülő(k) huszonnégy órán belül nyilatkozzanak a gyermek elfogadásáról (szemben a jelenlegi még aznapi nyilatkozási kötelezettséggel).

7. Alkalmatlanság esetén a kirendelt igazságügyi szakértő csak olyan személy legyen, aki kellő ismeretekkel rendelkezik a gyermekvédelemről, szorosabban az örökbefogadásról.

8.Az örökbefogadó alkalmasságának érvényességi időtartama a jelenlegi kettő évről három évre, meghosszabbítása pedig egy évről kettőre, azaz öt évre változzon.

9.A soronkívüliség a gyámhivatali határozat meghozatalakor ne csak a külföldi állampolgárokat illesse meg. A megkülönböztetést semmi sem indokolja.

TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér

Utógondozói ellátás

Készült a TÁMOP 5.4.1.-08/1-2009-0002 projekt azonosító számú
A szociális szolgáltatások modernizációja, központi és stratégiai tervezési
kapacitások megerősítése, szociálpolitikai döntések megalapozása –
Szabályozási pillér (I.) projekt keretében

Budapest, 2011. szeptember

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujsechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

1. Cél, funkció	4
2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok	5
3. Alapelvek	5
3.1. Önrendelkezés.....	5
3.2. Részvétel	6
3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése	6
3.4. Eredményesség	6
3.5. Általános alapelvek	6
3.6. Egyéni esetvitelt meghatározó alapelvek	7
3.7. A legkisebb beavatkozás elve	9
4. A szolgáltatás leírása	9
5. Protokoll	10
5.1. Szereplők:	10
5.2. A szolgáltatás részletes leírása	10
5.2.1. Az intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során érvényesülő szakmai folyamatok általános leírása .	11
5.2.2. Utógondozói ellátás előkészítése és menete nevelőszülőnél biztosított férőhelyen	19
5.2.3. Intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai	21
5.2.4. Nevelőszülői keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai	22
5.2.5. A szakmai munka bemutatása az utógondozói ellátás igénybevételének jogcíme mentén.....	23
5.2.5.1. Tanulmányokat folytatató fiatal felnőttekkel való együttműködés	23
5.2.5.2. Önálló létfenntartásukat biztosítani nem tudó (dolgozó és munkát kereső) fiatal felnőttekkel való együttműködés	26
5.2.5.3. Szociális intézménybe felvételüket váró fiatal felnőttekkel való együttműködés	28
5.2.6. Az utógondozói ellátás keretében a sérülékeny csoportokkal való együttműködés	30
5.2.6.1. Devianciával terhelt életúttal rendelkezők.....	30
5.2.6.1.1. Büntetésvégrehajtási-intézményből kikerültekkel való együttműködés	30
5.2.6.1.2. Hajléktalanságból kikerültekkel való együttműködés	31
5.2.6.1.3. Szenvedélybetegekkel való együttműködés	32
5.2.6.2. Menekültekkel való együttműködés.....	33
5.2.6.3. Enyhe fokban értelmi sérültekkel való együttműködés...	35
5.2.6.4. Látás-, hallás-, és mozgássérült fiatal felnőttekkel való együttműködés	36
5.2.6.5. Gyermekével együttesen elhelyezett fiatal felnőttel való együttműködés	36
5.2.7. Az utógondozói ellátás biztosítása során a fiatal felnőttek fejlesztendő készségei	39

5.2.8. Otthonteremtési támogatással kapcsolatos utógondozói feladatok	41
5.3. Személyi feltételek.....	45
5.4. Kompetenciák.....	45
5.5. Tárgyi feltételek.....	46
6. Indikátorok.....	47
7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához	51
8. Mellékletek	57
8.1. Szakirodalom	57
8.2. Jogszabályok	58
8.3. Ábrák és iratminták.....	60
9. Fogalommagyarázatok	76
10. Jogszabály-változtatási javaslatok	77

Utógondozói ellátás

1. Cél, funkció

Az utógondozói ellátás keretében a szakmai segítségnyújtás célja, hogy a fiatal felnőtt nappali tagozatos tanulmányai befejezéséig, tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt esetében a folyamatos megélhetést biztosító munkavégzés, és önálló lakhatás megteremtéséig, szükség esetén a szociális szakellátás keretében szakellátást végző bentlakásos intézménybe történő felvételéig a Gyermekvédelmi törvényben meghatározott életkorig szerződésen alapuló ellátásban részesüljön.

A gyermekvédelmi rendszerben nagykorúvá vált fiatal felnőttek támogatása a tercier prevenció jegyében történik, annak megelőzésére szolgál, hogy a gyermekvédelemben nevelkedett fiatal felnőtt a továbbiakban is jóléti ellátásokra szoruljon. Természetesen a sikeres társadalmi integrációt számos tényező befolyásolhatja, de a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedettek esetében ennek megítélése nagymértékben a gyermekvédelmi szakellátás függvényében értelmezhető. Befolyásoló tényezők lehetnek a fiatal felnőtt egyéni készségei, képességei, szocializációs szintje, meglévő belső és külső erőforrásai, személyes kapcsolati hálójának kiterjedtsége, a természetes támaszok (család, barátok) segítségének igénybevételi lehetősége, iskolai végzettsége vagy munkaerő-piaci pozíciója, lakhatási feltételei, általában az igénybe vehető támogatások (mesterséges támaszok) kiépültsége, elérhetősége. A gyermekvédelmi szakellátás rendszerében nagykorúvá váltak támogatása tehát elvi szinten a harmadlagos prevencióra épül, ugyanakkor számos esetben az tapasztalható, hogy az utógondozói ellátás időtartama alatt a korrekciós mechanizmusok (szakellátás során elmélyült hátrányok, hospitalizációs ártalmak, korábbi iskolai hátrányok csökkentése, családi kapcsolatok újraélesztése) dominálnak a szakellátás során nyújtott nevelés-gondozás szakmai hiányosságaiból adódóan. Éppen ezért a nagykorúvá váltak támogatása során számolnunk kell azzal, hogy sok esetben a prevenciós tevékenységek mellett a korrekciós/rehabilitációs tevékenységekre helyeződik a hangsúly. Szakmai szabályozónkban éppen ezért kiemelt figyelmet szentelünk az utógondozói ellátásban részesülőkhöz belül az egyes sérülékeny csoportokba tartozókkal való együttműködésre, az ezen fiatal felnőttek speciális támogatási igényének bemutatására.

Az utógondozói ellátás keretében segítséget kell nyújtani a fiatal felnőttek részére azon feltételek megteremtéséhez, amelyek a képességeiknek megfelelő iskolai végzettség megszerzéséhez, önálló életük megkezdéséhez, megélhetésük biztosításához szükségesek, illetve segítséget kell nyújtani az egészségi- és személyiségállapotuk alapján indokolt szociális szakellátás realizálásához. A segítségnyújtás alapja a fiatal felnőttel kötött szerződés, mely magában foglalja az ellátást

elrendelő gyámhivatali határozatban rögzített feltételeket. Az utógondozói ellátás az ellátás igénybevételének helyszínétől függetlenül - lakásotthon, gyermekotthon, utógondozói otthon, külső férőhely, nevelőszülő - a lakhatási lehetőség biztosítása mellett a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetéből adódó szükségleteihez igazodó, akár a teljes körű ellátásig terjedő ellátást biztosít.

2. Célcsoport, megvalósulási kritériumok

Az utógondozói ellátás célcsoportja a gyermekvédelmi gondoskodásban felnőtt, nagykorúságukig a gyermekvédelmi szakellátásban élő fiatal felnőttek, akik tanulmányaikat folytatják nappali tagozaton nagykorúságuk elérése után is, akár az alapfokú, akár a középfokú, akár a felsőoktatásban, továbbá a tovább nem tanuló dolgozó vagy munkanélküli fiatal felnőttek, akik létfenntartásukat önállóan nem tudják biztosítani, valamint a szociális szakosított ellátás intézményeibe felvételükre váró fiatal felnőttek.

A szolgáltatás akkor valósul meg, ha a személyi, tárgyi feltételek rendelkezésre állnak, a szakmai program megfelelően kialakított, a szolgáltatásban mind a fokozatosság, mind a sokszínűség érvényesül, azaz minden elhelyezési lehetőség nyitott a fiatal felnőttek előtt, mindenkorai szükségleteik döntik el, milyen elhelyezésben részesülnek, amely szükségleteik változásával párhuzamosan szintén változik. A szolgáltatás támogatja a fiatal felnőttek önállóságát, szocializációját, amennyiben szükséges, iskolázását, munkába állását, lakáshoz jutását. Mindez elősegíti a fiatal felnőtt sikeres társadalmi integrációját, azt, hogy későbbi élete folyamán ne szoruljon intézményes ellátásra. Legalább ilyen fontos, hogy a bentlakásos szociális intézménybe felvételre váró fiatal felnőttek az adott lehetőségeken belül minél nagyobb autonómiával rendelkezzenek, képesek legyenek esetlegesen munkát végezni, továbbá részt venni az intézmény által biztosított a fejlődését szolgáló programokban.

3. Alapelvek

3.1. Önrendelkezés

Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt önkéntesen veszi igénybe, így az együttműködést ennek megfelelően szükséges kialakítani. Az együttműködés alapja a fiatal felnőttel közösen megfogalmazott és vállalt célok megvalósítása, amelyet megállapodásban kell rögzíteni. A megállapodásba a fiatal felnőtt által vállaltak kerülnek és azok a célok, amelyeket közösen megvalósítanak, ez a fiatal felnőtt önrendelkezését erősíti.

3.2. Részvétel

A fiatal felnőtt minden esetben részt kell, hogy vegyen a szolgáltatás tartalmának alakításában, mivel a vállalt együttműködés az önkéntességre épül és a fiatal felnőtt nagykorúsága okán önjogú. A vállalt célok megvalósításán alapuló együttműködés, amit szerződésbe foglaltak, megalapozza a részvétel elvének teljesülését.

3.3. Érdekérvényesítési esélyek növelése

Amennyiben a fiatal felnőttek részt vesznek a szolgáltatás tartalmának alakításában, és a szakemberek nem formális, hanem tényleges partneri együttműködést valósítanak meg, úgy ez erősíti a fiatal felnőtt érdekérvényesítési esélyeit.

3.4. Eredményesség

A szolgáltatás akkor eredményes, ha a fiatal felnőtt társadalmi integrációja sikeres, befejezi tanulmányait, elhelyezkedik, lakhatása megoldott, képes az önálló életvitel kialakítására, s nem szorul a továbbiakban különböző ellátásokra. Legalább ilyen fontos, ha bentlakásos szociális intézménybe vár felvételre a fiatal felnőtt, hogy az adott lehetőségeken belül minél nagyobb autonómiával rendelkezzen, képes legyen esetlegesen munkát végezni, részt venni az intézmény által biztosított a fejlődését szolgáló programokban.

3.5. Általános alapelvek

Az utógondozói ellátást igénybe vevő fiatal felnőttnek joga van ahhoz, hogy az egészségi állapotához, fejlettségéhez, tanulmányai végzéséhez igazodó ellátásban, szükség esetén gondozásban részesüljön, felzárkóztató, tehetségfejlesztő és érdeklődésének megfelelő szabadidős programokon vehessen részt, lelkiismereti- és vallásszabadsága ne sérüljön, önjogúsága, önrendelkezése és véleménynyilvánítási joga maximálisan érvényesüljön, éljen érdekei képviselésével, személyes kapcsolatainak ápolására lehetősége nyíljon.

Az utógondozói ellátás során a fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - különös tekintettel az utógondozóra - az alábbi alapelvek betartása mellett végzik a szakmai munkájukat:

a) Önkéntesség elve

Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt önkéntesen veszi igénybe, így az együttműködést ennek megfelelően szükséges kialakítani. Az ellátás tehát nem hatósági feladatellátásra épül, hanem kifejezetten szolgáltató jellegű. Az együttműködés alapja a fiatal felnőttel közösen megfogalmazott és vállalt célok megvalósítása. Az együttműködésben érintett szakemberek mindenkor a fiatal felnőtt érdekeit képviselve végzik szakmai munkájukat.

b) Személyiségi jogok védelmének elve

Az együttműködő szakembereknek a feladatellátásuk során tudomásukra jutott, a fiatal felnőtt, illetve a fiatal felnőtt hozzátartozói és ismerősei személyiségi jogait érintő adatok és tények kezelésére, továbbítására és

nyilvánosságra hozatalára a 2003. évi a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló XLVIII törvényben és a Szociális Munka Etikai Kódexében foglaltak megtartását minden körülmények között biztosítaniuk kell.

c) Egyenlőség elve

Az együttműködő szakemberek a fiatal felnőtt ügyével kötelesek érdemben foglalkozni nemre, faji hovatartozásra, bőrszínre, nemzetiségre, nemzeti vagy etnikai kisebbséghez való tartozásra, anyanyelvre, fogyatékosagra, egészségi állapotra, vallási-, világnézeti meggyőződésre, politikai vagy más véleményre, családi állapotra, szexuális irányultságra, nemi identitásra, életkorra, társadalmi származásra, vagyoni helyzetre, érdekképviselőhöz való tartozásra, egyéb helyzetre, tulajdonságra, vagy jellemzőre való tekintet nélkül, közvetett vagy közvetlen hátrányos megkülönböztetés mellőzésével.

d) A szociális munka funkciójának elsőbbsége elve

Az utógondozói ellátás keretében végzett szakmai munka alapvetően szociális munka jellegű. Valamennyi, az utógondozói ellátás keretében feladatot ellátó személynek a munkavégzése során a Gyermekevédelmi törvényben és annak végrehajtási rendeleteiben foglaltakat, az adott ellátást nyújtó intézmény Szakmai Programjában, Szervezeti és Működési Szabályzatában rögzítetteket, továbbá a Szociális Munka Etikai Kódexében leírt, az utógondozói ellátásra adaptálható szabályokat maradéktalanul be kell tartania. A jelenleg, illetve korábban ellátott fiatal felnőttel és az ő hozzátartozóikkal polgári jogi jogviszonyt nem lehet létesíteni, így például tőlük pénzt vagy értéktárgyat a szakember el nem fogadhat, nem adhat, adásvételi, csereszerződést sem ingó, sem ingatlan vagyponra nem köthet, tartási, életjáradéki, öröklési szerződés alanya nem lehet.

e) Rendszerszemlélet elve

A fiatal felnőtt problémáit a vele együttműködő szakemberek egységben kezelik. Valódi szakmai válaszokat keresnek együttesen a problémákra, alapelveként tekintik, hogy a fiatal felnőtt saját életével kapcsolatos döntéseit maga hozza meg. A szakemberek ebben a segítő folyamatban a problémák megoldásában kizárólag segítő szerepet vállalhatnak, a hosszú távú megoldások érdekében a természetes szociális kapcsolatokat erősítik, aktiválják és funkcionálisabbá teszik. A fiatal felnőtt önálló életkezdésének támogatásakor csak hosszú távú megoldásokat preferálhatnak. A cselekvés egysége azt is jelenti, hogy az együttműködő szakemberek ugyanazon célok megvalósításában vállalnak szerepet.

3.6. Egyéni esetvitelt meghatározó alapelvek

a) A probléma egyedi megértése

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek elismerik, hogy a kliens problémái egyediek, nem típusokban gondolkoznak. Olyan megoldásokat igyekeznek a fiatal felnőttel együttesen kimunkálni, amelyek a probléma egyedi értelmezésére, elismerésére vonatkoznak. A probléma megértése

és megoldása is kliensközpontú, az egyéni igényeket, kielégítetlen szükségleteket veszi alapul.

b) A partnerség elve

A fiatal felnőtt és a vele együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - a partnerség jegyében vállalják a fiatal felnőtt problémáinak a rendezésében való segítségnyújtást. Az egyenrangúság nem formális, hiszen a vállalt együttműködés az önkéntességre épül és a fiatal felnőtt nagykorúsága okán önjogú.

c) A probléma megoldására összpontosítás

A együttműködés során arra kell törekedni, hogy a fiatal felnőtt rövid-, közép- és hosszútávon is jól meg tudja határozni a kívánt változást. A problémát a maga komplexitásában szükséges értelmezni, a beavatkozásnak minden esetben célirányosnak kell lennie. Az egyes problémák esetében olyan megoldást kell választani, amely valóban előre viszi a problémamegoldást.

d) A reális célok kitűzésének elve

Az együttműködési folyamatban végcélok és részcélok kerülnek kitűzésre. A megvalósítás során a cselekvést ezeknek a céloknak az elérése motiválja. A célok eléréséhez közösen szükséges meghatározni a vállalandó feladatok körét, a feladatteljesítéshez szükséges időt, valamint reálisan végig kell gondolni a szükséges feltételeket, ezek esetleges előteremtésének módját. A kitűzött célok a kliens céljai kell, hogy legyenek.

e) A cselekvési kötelezettség elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - kötelesek a probléma hosszú távú megoldásán dolgozni.

f) A pozitivitás elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - törekszenek a pozitívumok, személyes erősségek, meglévő készségek, kompetenciák hangsúlyozására.

g) A hatékonyság elve

A fiatal felnőttel együttműködő szakemberek - elsősorban az utógondozó - munkavégzésük során törekszenek a hatékonyságra, mellőzik azon tevékenységeket, amelyektől nem várható megfelelő eredmény. Ennek előfeltétele, hogy a szakember képes megbecsülni tevékenysége várható következményeit, a hatékonyság várható fokát.

h) A természetesség elve

A szakemberek életszerű gyakorlati helyzetekhez alkalmazkodnak, háttérbe kell szorítani a fiatal felnőttel való együttműködés során a mesterséges szituációkat, fontos az együttműködés során, hogy a kapcsolat természetességre épüljön (természetes beszédstílus, együttműködési időkeret, feladatvállalás, stb.)

i) Az együttműködés elve

A fiatal felnőtt utógondozója tevélegesen keresi mindazokat az együttműködési lehetőségeket, akik segítséget nyújthatnak a fiatal felnőtt önálló életkezdéséhez, problémáinak megoldásához. Különös figyelmet kell fordítani a diszkréció és az információ szükségessége közötti

lehetséges ellentmondásra, a kompetencia és az illetékesség kérdésére, az esetleges szakmai szerepzavarokra.

3.7. A legkisebb beavatkozás elve

A gyermekvédelem minden szintjén, úgy az alap-, mint a szakellátásban (a gyermek legjobb érdekének való megfelelés mellett) mindenkor úgy kell tanácsot adni, segítséget nyújtani, ellátást biztosítani, hogy az csak a lehető legkisebb mértékben tegyen bármit a felhasználók **helyett**, illetve **ellenében**. Mind a gyermek, mind szülei számára a maximális véleményalkotási, döntési lehetőséget kell biztosítani.

4. A szolgáltatás leírása

A gyámhivatal a fiatal felnőtt kérelmére, - illetve a gyermek nagykorúságának elérése előtt a gyám (hivatásos gyám) javaslatának figyelembevételével - elrendeli az utógondozói ellátást, ha a gyermek, illetve a fiatal felnőtt átmeneti vagy tartós nevelésbe vétele nagykorúvá válásával szűnt meg, és létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, vagy a nappali oktatás munkarendje szerint, vagy felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytat, vagy szociális bentlakásos intézménybe felvételét várja. Az utógondozói ellátást a fiatal felnőtt, ha létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, a huszonegyedik életévének, a többi esetben a huszonegyedik életévének betöltéséig kérheti. Akkor nem biztosított a fiatal felnőtt létfenntartása, ha a havi jövedelme az öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát nem haladja meg, vagy a nagykorúvá válásának időpontjában a rendelkezésére bocsátott készpénzvagyonának értéke az öregségi nyugdíj legkisebb összegének negyvenszeresét nem haladja meg, feltéve, ha lakhatása saját vagy közeli hozzátartozója lakókörnyezetében nem megoldható. Az otthonteremtési támogatásban részesült fiatal felnőtt utógondozói ellátását a gyámhivatal akkor rendeli el, ha a fiatal felnőtt létfenntartását vagy lakhatását veszélyeztető, rendkívüli élethelyzetbe került.

Az utógondozói ellátás elrendelése előtt a gyámhivatal megkéri az ellátást biztosító nevelőszülő, gyermekotthon, utógondozói otthon befogadó nyilatkozatát vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat külső férőhelyre vonatkozó nyilatkozatát. A befogadó nyilatkozat megtagadása esetén a gyámhivatal köteles kikérni az intézmény érdekképviselői fórumának véleményét.

Az utógondozói ellátás ismételten elrendelhető, ha az az ellátás oka, hogy a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, akkor a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig, a többi esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltéséig.

Nincs helye az ismételt elrendelésnek, ha az utógondozói ellátás megszüntetésére a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartás tanúsítása, vagy a házirend többszöri súlyos megsértése miatt került sor és az ellátás megszüntetésével az intézmény

érdekképviseleti fóruma is egyetért, és a megszüntető határozat jogerőre emelkedésétől számított egy év még nem telt el.

Az utógondozói ellátásban részesülő, tanintézményben nappali tagozaton tanulmányokat nem folytató munkaképes fiatal felnőtt köteles az állami foglalkoztatási szervvel együttműködni.

Az utógondozói ellátást nyújtó az utógondozói ellátásról szóló gyámhivatali határozat közlésétől számított 10 munkanapon belül megkeresi a gyámhivatalt, és kezdeményezi az ellátás megszüntetését, ha a fiatal felnőtt az ellátást nem veszi igénybe, és ennek okáról nem értesíti az ellátást nyújtót.

Megszűnik az utógondozói ellátás a fiatal felnőttnek az ellátás megszüntetésére vonatkozó bejelentését követő - a házirendben meghatározott - idő elteltével, és ha az ellátás oka, hogy a fiatal felnőtt a létfenntartását önállóan biztosítani nem tudja, akkor a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével, minden más esetben a fiatal felnőtt huszonegyedik életévének betöltésével, illetve a felsőfokú iskola nappali tagozatán tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetén a tanulmányok befejezésével, de legkésőbb huszonötödik életévének betöltésével.

A gyámhivatal az utógondozói ellátást megszünteti, ha a fiatal felnőtt ellátásának feltételei már nem állnak fenn, ha ellátását szociális bentlakásos intézmény biztosítja, ha a nevelőszülőjével vagy más utógondozói ellátást nyújtóval szemben elfogadhatatlan, az együttélés szabályait súlyosan sértő magatartást tanúsít, és ha a házirendet többször súlyosan megsérti és az ellátás megszüntetésével az intézmény érdek-képviseleti fóruma is egyetért.

5. Protokoll

5.1. Szereplők:

- fiatal felnőtt
- család
- utógondozó
- nevelő
- gyermekvédelmi asszisztens
- gyermekfelügyelő
- nevelőszülő
- nevelőszülői tanácsadó
- szakmai vezető (gyermekotthon, nevelőszülői hálózat)

5.2. A szolgáltatás részletes leírása

A szolgáltatás részletes leírását az utógondozói ellátás biztosítása során megvalósuló szakmai folyamatok általános leírásával kezdjük mind a gyermekotthoni, mind a nevelőszülői ellátásban, majd az együttműködő

szakemberek feladatait határozzuk meg szintén a gyermekotthoni és nevelőszülői ellátásban, ezután pedig az ellátás igénybevételének jogcíme szerint fogalmazzuk meg a szakmai munka tartalmát. Ezt követi egy másik nagyon fontos fejezet, ami a sérülékeny csoportokkal történő együttműködést taglalja az utógondozói ellátás során, majd leírjuk a fiatal felnőttek fejlesztendő készségeit, végezetül pedig az otthonteremtési támogatással kapcsolatos feladatokat határozzuk meg, mint ennek a szolgáltatásnak nagyon fontos elemét.

5.2.1. Az intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során érvényesülő szakmai folyamatok általános leírása

1. lépés: Jelentkezés

A fiatal felnőtt/gyermek önként kívánja igénybe venni az ellátást, az ellátás biztosításának helyszínétől függetlenül.

A nagykorúvá válás előtt álló gyermeknek célszerű megadni a tájékoztatást nagykorúvá válása előtt legalább fél évvel, ennek eredményeként tud jelentkezni, hogy igénybe kívánja venni ezt az ellátást.

A fiatal felnőttel kapcsolatba lépő szakember a jelentkezési döntéshez szükséges teljes körű információt köteles megadni. Az illetékességet meghaladó esetben is köteles felvilágosítást, tájékoztatást nyújtani a további segítségnyújtás formáiról, igénybevételük módjáról.

A teljes körű információ magában foglalja:

- az utógondozói ellátásra jogosultság ismertetését,
- az otthonteremtési támogatás igényléséhez szükséges feltételek ismertetését,
- a jogosultságot igazoló dokumentumok körének ismertetését, mint:
 - 30 napnál nem régebbi dátummal ellátott iskolalátogatási igazolás, vagy munkaszerződés, munkáltatói igazolás, vagy egyéb, munkavégzésre irányuló tevékenységet igazoló okirat szükségességét,
 - Munkaügyi Központ által kiadott igazolás a regisztrált munkanélküliségről,
 - beutaló határozat szociális szakellátást biztosító, bentlakásos intézetbe,
- a különböző élethelyzetekhez kapcsolódó ellátás mértékének ismertetését,
- a térítési díjfizetési kötelezettséget, annak mértékét, illetve a megállapítás szempontjainak ismertetését,
- az írásbeli megállapodás formájának, annak szükségességének ismertetését,
- az utógondozóval kötött egyéni együttműködési megállapodás formájának ismertetését,
- intézményes ellátás keretében az ellátást nyújtó szolgáltató általános működési rendjének - házirend - ismertetését (pl.: próbaidő,

vendégfogadás, közös helységek használata, kisállat tartás feltételei, team működés, panaszjog érvényesítése, érdekképviselési fórum),

- az intézményes ellátás során nyilvántartott adatok körét és módját, valamint az ehhez kapcsolódó adatszolgáltatási kötelezettséget.

Amennyiben a jelentkező fiatal felnőtt a megkapott teljes körű információ birtokában a felvételi kérelem mellett dönt:

- Kitölti a jelentkezési lapot.
- Ezt követően megbeszélésre kerül az ún. első interjú időpontja. A szakmai team kompetenciája a felvételről való döntés, vagy elutasítás.

2. lépés: Az első interjú

Az első interjú a team előtt történik, ahol a fiatal felnőtt előéletének részletesebb megismerése a cél. Az első interjú időpontjára a fiatal felnőtt kézzel írt önéletrajzt készít, mely az eddigi életutat, jelenlegi helyzetet feltáró beszélgetés alapjául szolgál.

Az interjú az alábbi területekre terjed ki:

- a szakellátásba kerülés okai,
- a szakellátás helyszínei, az eltöltött idő,
- családi kapcsolatok, rokoni háló,
- partnerkapcsolatok, baráti kör,
- iskolai pályafutás, végzettségek,
- munkavállalói tapasztalatok, eddigi munkahelyek,
- vagyoni helyzet (családi pótlék, árvaellátás összege, otthonteremtési támogatás, ingó, ingatlanvagyon),
- egészségi állapot, személyiségállapot,
- devianciák: alkohol, drog, bűnöző karrier,
- jelenlegi helyzet, a felvételi kérelem okai, motivációi,
- önálló életvitelhez szükséges készségek, felszerelés,
- jövőbeli tervek.

Az interjú készítője az interjú alapján nyert információkból írásos anyagot készít, melyet a felvételi kérelmek dossziében a többi felvételi dokumentummal együtt elhelyez. Amennyiben a fiatal felnőtt az első interjúra a jelentkezéskor megbeszéltek dokumentumokat nem hozza el, úgy lehetősége van a felvételi kérelem tárgyalásáig azok beszerzését pótolni. A pótlás lehetőségét és a legvégső határidőt a fiatal felnőttel közölni kell.

3. lépés: A felvételi tárgyalás (felvétel vagy elutasítás)

A jelentkező fiatal felnőtt esetgazdája a leendő utógondozó kijelöléséig – elutasítás esetén az elutasítás közléséig – az első interjú készítője.

Az esetgazda feladatai:

- A kérelem tárgyalásra történő előkészítése, a dokumentáció összeállítása
- A felvételi kérelem teamen történő ismertetése
- Hiánypótlás esetén kapcsolattartás a jelentkező fiatal felnőttel

- A dokumentáció leendő utógondozónak történő átadása, illetve a jelentkezés lezárása
- Felvételi tárgyalásra kizárólag hiánytalan felvételi dokumentáció esetében kerülhet sor. A felvételi dokumentáció részei:
 - kitöltött jelentkezési lap,
 - jogosultságot igazoló dokumentum,
 - kézzel írt önéletrajz,
 - első interjú összefoglalója.

A felvételi tárgyalás időpontja az első interjút követő első szavazóképes team. Amennyiben az esedékes teamig a dokumentáció nem hiánytalan, a pótlás határideje a következő teamig meghosszabbítható. Amennyiben a felvételi dokumentáció a meghosszabbított határidő lejártáig sem teljes, úgy a felvételi kérelmet formai okokra hivatkozva el kell utasítani. A felvételi tárgyalást megelőzően a team minden tagja köteles a felvételi dokumentációt megismerni. A team felvételi javaslatát egyszerű szótöbbséggel hozza. A felvételi kérelemről a szakmai vezető - a team javaslatának figyelembevételével - dönt.

Az utógondozó személye egyéni vállalással, illetve megegyezéssel kerül kijelölésre, melyhez szükséges a team egyetértése. Indokolt esetben a szakmai vezető az utógondozó személyét felülbírálhatja, a jelentkező fiatal felnőtt részére saját hatáskörben utógondozót rendelhet.

Elutasított felvételi kérelem esetében az esetgazda a felvételi kérelemre rávezeti az elutasítás tényét és annak okait, és a teljes felvételi dokumentációt elhelyezi az elutasított felvételi kérelmek dossziében. Az ellátást kérelmező fiatal, a döntés ellen az érdekképviseleti fórumhoz fordulhat.

A team döntésének közlése és képvisellete annak a team tagnak a kötelessége, akitől a fiatal felnőtt az információkat kapta. A felvételi döntést a fiatal felnőtt részére írásban át kell adni a megfelelő formanyomtatványon (Kérelem és felvételi adatlap – ld. Melléklet).

4. lépés: A férőhely elfoglalásának rendje - a befogadás

A felvételi döntést, az elutasításnál megfogalmazottakkal egyezően kell a fiatal felnőtt tudomására hozni, azzal a megkötéssel, hogy az értesítésnek a férőhely elfoglalásának végső határidejét is tartalmaznia kell. Amennyiben a férőhely elfoglalásnak határidőre nem tesz eleget, a felvételi döntés érvényét veszíti. A döntést követő esetvétel a kijelölt utógondozó feladata. A beköltözés, a férőhely elfoglalásának a megszervezése is a feladatai közé tartozik. A férőhely elfoglalását követően egyeztetni a klienssel a próbaidő időtartamát, feltételeit. (Próbaidő kizárólag abban az esetben fordul elő, ha a fiatal felnőtt önálló utógondozói otthonba kerül.) Előkészíti az iratanyagot az utógondozói ellátás elrendelésének kezdeményezéséhez, ezen belül:

- tájékozik az illetékes gyámhivataltól,
- beszerzi a fiatal felnőtt kitöltött – illetékes gyámhivatalhoz címzett – kérelmét, csatolja a jogosultságról szóló igazolást,
- beszerzi a befogadó nyilatkozatot,

- szükség esetén beszerzi a volt gyám támogató javaslatát,
- az összeállított iratanyagot átadja a szakmai adminisztrációt végző munkatársnak további ügyintézés (iktatás, postázás) céljából,
- a beutaló határozat megérkezéséig folyamatos kapcsolatot tart az illetékes gyámhivatallal,
- érvényben lévő utógondozói ellátás módosítása, valamint frissen önjogúvá váló, előző gondozási helyről érkező fiatal felnőtt esetében a leendő utógondozó köteles egyeztetni a módosítás/elrendelés lépéseit, és a feladatmegosztást az előző gondozási hely utógondozójával.

5. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében a megállapodások előkészítése

A férőhely elfoglalását követő egy hónap a fiatal felnőtt és az utógondozó, valamint az ellátási hely működési sajátosságai megismerésének időszaka, melyet a fiatal felnőtt - külső férőhelyre történő befogadás esetében is - a felvételt tárgyaló teamen egyeztetett férőhelyen tölt el.

Az utógondozó feladatai ezen időszak alatt:

- A fiatal felnőtt élethelyzetének megfelelően javaslatot tesz az ellátás mértékére, javaslatát az – a befogadást követő - első team elé terjeszti.
- Javaslatot tesz az ellátásnyújtóval kötött szerződés (továbbiakban intézményi megállapodás) és mellékletei tartalmára, részt vesz a megállapodás megkötésének előkészítésében
- Előző gondozási helyről befogadott fiatal felnőtt esetén egyeztetni az előző gondozási hely utógondozójával az esedékes ellátmány megosztását. Teljes körű ellátás esetén az intézmények közötti megosztást tételesen egyeztetni kell. Ha ez akadályba ütközik, úgy haladéktalanul köteles jelezni ezt a saját intézményvezetője felé.
- Év közben érkező, előző gondozási helyén teljes körű ellátott esetében bekéri az előző gondozási helyen vezetett ruházati nyilvántartás-karton, zsebpénz nyilvántartás hiteles másolatát.
- Beszerzi a fiatal felnőtt jövedelemnyilatkozatát, eljuttatja az intézmény vezetőjéhez a térítési díj megállapítása céljából.
- A térítési díj megállapítása az intézményi Térítési díj Szabályzatban rögzítettek szerint történik.
- A térítési díj megállapodását követően – a fiatal felnőttel közösen - elkészíti az egyéni együttműködési megállapodás tervezetét, és legkésőbb a próbaidő lejártáig a team elé terjeszti.

6. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében az egyéni együttműködési megállapodás megkötése

Az egyéni együttműködési megállapodás a fiatal felnőttel folytatott utógondozói munka kerete. Az egyéni együttműködési megállapodás célja az utógondozói ellátás keretében folytatott segítő tevékenység tervezhetőségének, nyomon követhetőségének, értékelhetőségének,

valamint a fiatal felnőtt önjogúságának, egyéni felelősségvállalásának biztosítása.

Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítése, működtetése az utógondozó munkaköri kötelessége. Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítésében, működtetésében való közreműködés, együttműködés az utógondozói ellátás biztosításának feltétele. Az egyéni együttműködési megállapodás elkészítése, működtetése során a szociális munka szakmai minimumai az irányadóak. Az egyéni együttműködési megállapodás időtartamának alkalmazkodnia kell a fiatal felnőtt tervezési, belátási képességéhez, személyiségállapotához, és alapvetően 6 hónapos időintervallumra szól. Az egyéni együttműködési megállapodás módosítható és hosszabbítható. Az egyéni együttműködési megállapodásnak naprakészen kell tükröznie a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetét, minden élethelyzetet érintő lényeges változás esetén annak módosítása szükséges. Szükség szerint, de legkésőbb a megállapodás határideje lejártakor a team a megállapodásban foglaltak megvalósulását, a további terveket véleményezi.

Legkésőbb a határidő lejártát követő első teamig bezárólag az utógondozó saját értékelését és a további terveket a team elé terjeszteni.

A megállapodás szakmailag elfogadhatatlan, amennyiben:

- A megállapodás hiányos, egyoldalú,
- Teljesítése bármelyik félre aránytalanul nagy terhet ró
- Teljesítése a fiatal felnőtt részéről – személyiségállapota, képességei, készségei alapján – elvárhatatlan

Az egyéni együttműködési megállapodás keretében meg kell állapodni a következőkben:

- A találkozások rendszerességében, gyakoriságában és módjában. Így különösen a külső férőhelyen (kollégium, intézményi külső férőhely, átmeneti, illetve tartósan távollevő) tartózkodó fiatal felnőttel történő rendszeres kapcsolattartás módjában, gyakoriságában.
- Az utógondozói ellátásból adódó kötelezettségek teljesítésének módjában, a nyomon követés formájában. Így különösen a tanulmányokat folytató fiatal felnőtt esetében az utógondozó iskolával történő kapcsolattartásának módjában, gyakoriságában. Gyakorlati helyen munkát végző, gyakorlatot teljesítő fiatal felnőtt esetében az utógondozó gyakorlati hellyel történő kapcsolattartásának módjában, gyakoriságában. Munkavállaló, jövedelemmel rendelkező fiatal felnőtt esetében az előtakarékosság módjában, mértékében, nyomon követésének módjában, gyakoriságában.
- Térítési díj fizetésére kötelezett fiatal felnőtt esetében a térítési díj befizetés nyomon követésének módjában.
- Az ellátmány – különösen a ruházati támogatás – felhasználás nyomon követésének módjában.
- Meglévő ingó/ingatlan vagyon esetében a vagyon megőrzésének, védelmének módjában.
- A fiatal felnőtt által igénybe vehető segítő- és egyéb szolgáltatások igénybevételének módjában.

- Az utógondozó által biztosított önálló életvitel kialakítását, továbblépést, önálló lakhatás megteremtését célzó segítségnyújtás mértékében, formájában.
- Minden olyan lényeges kérdésben, melyet bármelyik fél – akár az utógondozói ellátás fenntartása, akár, az önálló életvitel kialakítása, önálló lakhatás megteremtése céljából – szükségesnek tart.
- A megállapodás módosításának, értékelésének módjában.

7. lépés: Az utógondozói ellátásban folytatott egyéni esetvitel keretében az egyéni esetdosszié vezetése, dokumentálás (folyamatos feladat)

Az utógondozó egyéni esetmunkájáról - általa választott formában - esetnaplót vezet, melyből az egyéni esetvitel lépései, a fiatal felnőttel folytatott segítő tevékenység nyomon követhető.

Az egyéni esetdosszié a következőket tartalmazza:

- kitöltött adatlap,
- a felvételi dokumentáció másolata,
- a gyámhivatali határozatok másolatai,
- a fiatal felnőtt személyi azonosító igazolványának másolata,
- iskolai végzettségét igazoló okiratainak másolata,
- szükség szerint egészségi állapotát, személyiségállapotát tükröző szakvélemények, zárójelentések másolata,
- vagyoni helyzetét tükröző dokumentumok, iratok másolata,
- az előtörténet dokumentumainak másolata (a fiatal felnőtt beleegyezésével),
- az utógondozói ellátásra való jogosultság igazolásának másolatai,
- az egyéni együttműködési megállapodások,
- a gyámhivatal felé benyújtott utógondozói jelentések másolatai,
- intézményes keretek közötti ellátás esetén házirendszértések, együttműködési hiányosságok következményeként keletkező intézményi dokumentumok (írásbeli figyelmeztetések, határozatok),
- minden olyan irat, amely az utógondozói ellátás ideje alatt – az utógondozói ellátással összefüggésben – keletkezik, illetve a fiatal felnőtt élethelyzetének változásait tükrözi,
- az utógondozói ellátás, az egyéni esetvitel lezárásának, értékelésének a dokumentumai.

Az egyéni esetdosszié kezelése során az adatkezelés szabályait, a titoktartás kötelezettségét be kell tartani. Az egyéni esetdossziékat úgy kell tárolni, hogy illetéktelen személy hozzá ne férhessen, a tárolási hely területéről kivinni nem lehet, az egyéni esetdossziéból oda elhelyezett iratot eltávolítani nem lehet, az egyéni esetdossziéból nyert információt illetéktelenül, illetve a fiatal felnőtt tudomása és beleegyezése nélkül felhasználni nem lehet. Ez utóbbi alól kivétel, ha az információ elhallgatása a fiatal felnőtt egészségi vagy pszichés állapotára nézve súlyosan veszélyeztető, vagy visszafordíthatatlan következményekkel járna.

8. lépés: Az utógondozói ellátás ideje alatt nyújtott szakmai segítség

Az utógondozói ellátás elsősorban a felnőtt szerepek gyakorlásának ideje és színtere. *Az utógondozói ellátás alatt – különösen a maximálisan kihasznált ellátási idő alatt - a fiatal felnőttnek meg kell tapasztalnia, és az utógondozónak elő kell segítenie a következőket:*

- felelős döntéshozás,
- a saját döntés következményeinek felvállalása,
- a saját életminőségért való felelősség gyakorlása,
- a rövid-, közép- és hosszú távú tervezés módja, gyakorlása,
- a felnőtt kapcsolatok működése, felelőssége,
- tanulmányok folytatása esetén a tanulmányokért való felelősség,
- munkavállalói szerepek működése, felelőssége,
- állampolgári szerepek - jogok és kötelességek vonatkozásában - gyakorlása,
- hatékony, szocializált érdekérvényesítés módjai, gyakorlása,
- felnőtt-felnőtt kommunikáció gyakorlása.

Az egyéni esetvitel alatt az egyes főbb feladatok a következők:

- információgyűjtés az élethelyzetről, az élethelyzet folyamatos monitorozása,
- rövid távú célok elérése érdekében feladatellátás, ehhez utógondozói segítségnyújtás,
- közép- és hosszú távú célok kidolgozása, a megvalósítás végiggondolása, feladatellátás utógondozói segítségnyújtással,
- külső ügyintézés keretében kapcsolat a természetes támogatórendszerrel, külső szolgáltatókkal,
- jövedelmi helyzet monitorozása, egyéni gazdálkodás (előtakarékosság) megtervezése, nyomon követése,
- egyéni megsegítés: terápia keretében készségfejlesztés, konfliktuskezelés, mediáció, külső szolgáltatók bevonása igény szerint, egészségügyi ellátás megszervezése,
- otthonteremtés: jogosultság feltérképezése, pénzügyi-szakmai terv kidolgozása a realitásokhoz mérten, segítségnyújtás a támogatás felhasználásában és az elszámolásban,
- a folyamat lezárását követő végső értékelés: hatékonyság értékelése, az esetleges további gondozási szükséglethez mérten a segítségnyújtási formák számbavétele.

Az utógondozó a szakmai segítséget elsősorban az alábbi tevékenységeken keresztül biztosítja:

- Rendszeres konzultáció, fogadói idő biztosítása.
- Információhoz való hozzájutás biztosítása.
- A kliens tevékenységének nyomon követése, az együttműködés céljainak megvalósulása szempontjából értékelés, visszajelzés biztosítása.
- A kliens figyelmének felhívása a különböző szaksegítségek, szolgáltatások igénybevételeének lehetőségére, módjaira.
- Szükség esetén megfelelő szaksegítség igénybevételeének megszervezése.

- A kliens érdekében a különböző intézmények, hivatalok - különösen az illetékes gyámhivatal - képviselőivel, munkatársaival való együttműködés.
- A kliens érdekében társintézmények és más segítő szakmák képviselőivel való együttműködés.
- A kliens figyelmének felhívása a különböző támogatási formák igénybevételének lehetőségére, módjára, a szervezésben és bonyolításban segítség biztosítása, különösen a pénzbeli ellátások, (családi pótlék, árvaellátás, stb.) pályázati források, ösztöndíjak, egyszeri támogatások, otthonteremtési támogatás, lakás-, lakhatást célzó pályázatok esetében.
- Konfliktus esetén segít a konfliktus okainak feltárásában, mediációt biztosít, illetve szervez, hatékony, szocializált konfliktusmegoldó stratégiákat közvetít.
- Az eddigi életút alatt felhalmozódott szocializációs hátrányok feltárása, leküzdése érdekében fontos feladata a kialakult devianciák okainak feltérképezése, a társadalmi beilleszkedést zavaró/akadályozó viselkedésformák megváltoztatása az újabb devianciák kialakulásának megelőzése érdekében.
- Feladata a pszichoszociális egészség kialakításában és fenntartásában való segítségnyújtás, a témában tanácsadás biztosítása.
- A képességekhez mért legmagasabb iskolai végzettség megszerzése, illetve a legelőnyösebb, legális munkaerő-piaci pozíció megszerzése érdekében motiváció nyújtás.
- Részt vállal a törvényesen biztosított - pénzbeli, természetbeli, pályázati - támogatási formák elérésében.
- Az önálló, képességekhez mért, maximális életminőség kialakítása érdekében tanácsadást biztosít.
- Cél az ellátási formáról való mielőbbi leválás, támogatás a független élet, az önálló lakhatás elérése érdekében.

9. lépés: Elbocsátás, az egyéni esetvitel lezárása, értékelése

Az utógondozó az utógondozói ellátás eredményéről a gyámhivatalnak végbeszámolót készít. Összeállítja a megszüntetés iránti kérelmet és benyújtja az illetékes gyámhivatalnak.

A dokumentáció részei:

- megszüntetés iránti kérelem,
- fegyelmi tárgyalás esetén a jegyzőkönyvek és a fegyelmi határozat
- sorozatos házirendsértés esetében az írásbeli figyelmeztetések és egyéb házirendbe foglalt szankciók értesítései,
- elfogadhatatlan magatartás esetében a kifogásolt viselkedést, kommunikációt tanúsító feljegyzések, jegyzőkönyvek,
- együttműködés hiánya esetében az együttműködési megállapodás, felszólítások,
- befogadó nyilatkozat visszavonása,
- utógondozói végbeszámoló.

Utógondozói ellátás megszűnése:

Utógondozói ellátásának megszüntetését a fiatal felnőtt a gyámhivatalhoz címzett kérelem formájában bármikor kérheti. A kérelemnek a szüntetés kívánt dátumát és az indoklást tartalmaznia kell.

Az utógondozó a befogadó nyilatkozat visszavonását a teamen keresztül kezdeményezheti. A befogadó nyilatkozat visszavonására a team szavazással tesz javaslatot. Az utógondozó köteles utógondozói végelszámolást készíteni.

Az ellátás megszűnésének oka lehet az ellátás törvényi feltételeinek hiánya. Ebben az esetben is utógondozói végbeszámoló készül és a befogadó nyilatkozat visszavonásra kerül.

A távozás történhet fegyelmi határozattal is súlyos házirendsértés esetén. Rendkívüli esemény esetében a történeteket, és az érintettek felelősségét fegyelmi eljárás keretében kell vizsgálni.

Az egyéni esetvitel lezárása és értékelése az elbocsátás folyamatában, az utógondozói végbeszámoló tervezetének ismertetésével és értékelésével egy időben a teamen történik.

5.2.2. Utógondozói ellátás előkészítése és menete nevelőszülőnél biztosított férőhelyen

1. lépés: Az előkészítés menete

A fiatal nagykorúvá válása előtt 3 hónappal megbeszélést tartanak azt utógondozói ellátás feltételeiről, a felterjesztés menetéről. Résztvevők: a nevelőszülői tanácsadó, a fiatal és a nevelőszülő.

Ha a fiatal jogosult az ellátásra és a nevelőszülőjénél kéri annak igénybevételét, akkor a nevelőszülői tanácsadó tájékoztatja a szükséges dokumentumok beszerzéséről. A nevelőszülői tanácsadó a felterjesztéshez szükséges dokumentumokat előkészíti, mint:

- befogadó nyilatkozat,
- a fiatal kérelme,
- a fiatal helyzetéről szóló igazolás (pl. iskolalátogatási igazolás, munkáltatói igazolás, stb.),
- a gyám javaslata,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálat felterjesztése, amely tartalmazza a javasolt utógondozó személyét is.

2. lépés: Az ellátás elrendeléséhez kapcsolódó ügyintézés

A gyámhivatal a benyújtott dokumentumok alapján meghozza határozatát az utógondozói ellátásról, és értesíti az összes érintettet a határozat tartalmáról. Az utógondozói ellátást elrendelő határozat átvétele és a nevelőszülőtől kapott tájékoztatás után a nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó befogadási értesítést küld a területi gyermekvédelmi szakszolgálat nyilvántartás számára.

A nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó:

- Előkészíti a háromoldalú megállapodást.
- Begyűjti a térítési díj megállapításához szükséges iratokat.

- Elkészíti a személyi térítési díj összegéről szóló értesítést, és azt átveteti a gondozottal.

A fiatal:

- Aláírásával nyilatkozik a háromoldalú megállapodásban foglaltak elfogadásáról.
- A személyi térítési díj megállapításához beszerzi a szükséges igazolásokat.
- Kitölti a jövedelemnyilatkozatot.

A nevelőszülő, mint befogadó:

- Nevelőszülői tanácsadóján keresztül tájékoztatja a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a fiatal befogadásáról.
- Közreműködik az együttélés szabályainak közös kialakításában.
- Aláírásával nyilatkozik a háromoldalú megállapodásban foglaltak elfogadásáról.

3. lépés: Az utógondozás menete

A nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó feladata:

- Havonta meglátogatja az utógondozottat, és hetente fogadóórát biztosít.
- Életvezetési tanácsokkal segíti a fiatal önálló életkezdését.
- Félévente tájékoztatja a gyámhivatalt az utógondozói ellátás eredményességéről és a fiatal együttműködéséről.
- Segítséget nyújt az otthonteremtési támogatás igényléséhez, a szükséges iratok beszerzéséhez.

A fiatal feladata:

- Együttműködik befogadójával és utógondozójával.
- Betartja az együttélés szabályait, a háromoldalú megállapodásban foglaltakat.
- Tanulmányait legjobb tudása szerint folytatja.
- 15 napon belül jelenti utógondozójának, ha életkörülményeiben olyan változás állt be, amely az ellátás módosítását vonhatja maga után, vagy ha az utógondozói ellátást nem kívánja igénybe venni.
- Időben befizeti a megállapított személyi térítési díjat.
- Takarékoskodik önálló életkezdésének elősegítése érdekében.

A nevelőszülő, mint befogadó feladata:

- Teljes körű utógondozói ellátást biztosít a fiatalnak.
- Segíti önálló életkezdését, a megfelelő iskola, munkahely kiválasztását.
- 15 napon belül jelenti a területi gyermekvédelmi szakszolgálat felé, ha az utógondozott életkörülményeiben olyan változás állt be, amely az ellátás módosítását vonhatja maga után, vagy ha a fiatal az utógondozói ellátást nem veszi igénybe.
- Jelzi, ha az utógondozott elfogadhatatlan magatartást tanúsít, megsérti az együttélés szabályait.

5.2.3. Intézményes keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai

1) Szakmai team fő feladatai:

- felvételi beszélgetés során a fiatal felnőtt előéletének részletező feltárása,
- felvételi kérelemről való döntéshozás,
- utógondozó személyéről való javaslattétel,
- megállapodások véleményezése,
- ellátás mértékének véleményezése,
- szakmai kontroll,
- munkaértekezleten való részvétel,
- problémamegoldó és ellenőrző esetmegbeszélés folytatása,
- szabadidős programok szervezése,
- tematikus csoportfoglalkozások megszervezése,
- pályázatírásban való részvétel.

2) Intézményvezető/szakmai vezető fő feladatai:

- befogadó nyilatkozat kiadása és visszavonása,
- intézményi megállapodás jóváhagyása,
- térítési díj megállapítása,
- utógondozó kijelölése,
- férőhely kijelölése,
- ellátás mértékének jóváhagyása,
- adatszolgáltatás, gondozási nap nyilvántartás,
- információközvetítés,
- fegyelmi eljárás kezdeményezése,
- munkaidő szervezés: beosztás, távollét, helyettesítés,
- team munka koordinálása, vezetői feladatok ellátása, vezetői ellenőrzés.

3) Utógondozó fő feladatai:

- élethelyzet folyamatos monitorozása, egyéni esetkezelés folytatása,
- térítési díj megállapításához szükséges iratok begyűjtése, az ellátás mértékének megállapításához szükséges információk begyűjtése,
- háromoldalú megállapodás előkészítése,
- rövid távú célok kitűzése a fiatal felnőttel,
- gondozási stratégia kialakítása, a tervben foglaltak folyamatos kiértékelése,
- együttműködési megállapodás,
- esetdosszié, esetnapló vezetése,
- külső ügyintézés esetén terepnapló vezetése,
- jövedelmi helyzet vizsgálata, gazdálkodási stratégia (előtakarékoság) megvitatása,
- egyéni segítség, terápia megszervezése,
- otthonteremtési támogatás igénylésének segítése, felhasználásban, elszámolásban való szakmai segítségnyújtás, szükséges iratok beszerzésében való segítségnyújtás,
- gyámhivatali jelentések elkészítése, félévente tájékoztatás az utógondozói ellátás eredményességéről,

- ellátás megszüntetés kezdeményezése együttműködés hiánya miatt,
 - értékelés, lezárás.
- 4) területi gyermekvédelmi szakszolgálat fő feladatai:
- gondozási nap nyilvántartása,
 - iratok iktatása, kezelése, rendezése,
 - információk nyújtása, igazolások kiadása,
 - szakemberek biztosítása a segítő folyamatban, mint: jogász, ügyvéd, pszichológus, pszichiáter.
- 5) Gyámhivatal fő feladatai:
- határozathozatal az ellátás idejéről és mértékéről,
 - érintettek értesítése a határozat tartalmáról,
 - az ellátás jogszerűségének félévente történő ellenőrzése,
 - ellátás módosítása, megszüntetése,
 - otthonteremtési támogatásról való döntés, a támogatás jogszerű felhasználásának ellenőrzése,
 - utógondozói jelentések befogadása.
- 6) Vagyonkezelő iroda fő feladata:
- végszámadás elkészítése.
- 7) Érdekvédelmi fórum főbb feladatai:
- sikertelen problémamegoldás vagy fegyelmi ügy esetén a fiatal felnőtt érdekeinek képviselete,
 - az ellátási hely érdekeinek a képviselete,
 - információnyújtás a gyámhivatal felé,
 - ellátási kérelem elutasításának véleményezése,
 - befogadó nyilatkozat visszavonásának véleményezése,
 - közösségi programok biztosítása.
- 8) Együttműködő szervezetek köre:
- korábbi gondozási hely (pl.: nevelőszülő, gyermekotthon),
 - munkaügyi központ,
 - egészségügyi alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
 - oktatási intézmények,
 - szociális alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
 - civil szervezet.

5.2.4. Nevelőszülői keretek közötti utógondozói ellátás biztosítása során együttműködő szakemberek feladatai

- 1) Nevelőszülői szolgálat, mint szakmai team feladatai:
- problémamegoldó esetmegbeszélés, munkaértekezlet tartása,
 - utógondozói ellátottak életét érintő problémák felvetése,
 - dokumentációk időszakos ellenőrzése,
 - információk biztosítása pályázati lehetőségekről, különféle csoportfoglalkozásokról, szabadidős programokról.
- 2) Nevelőszülői tanácsadó, mint utógondozó feladatai:
- életvezetési tanácsokkal segíti a fiatal önálló életkezdését,
 - segítséget nyújt az otthonteremtési támogatás igényléséhez, a szükséges iratok beszerzéséhez.

- 3) Nevelőszülő, mint ellátást nyújtó feladatai:
 - Teljes körű utógondozói ellátást biztosít a fiatalnak.
- 4) területi gyermekvédelmi szakszolgálat fő feladatai:
 - gondozási nap nyilvántartása,
 - iratok iktatása, kezelése, rendezése,
 - információk nyújtása, igazolások kiadása,
 - szakemberek biztosítása a segítő folyamatban, mint: jogász, ügyvéd, pszichológus, pszichiáter.
- 5) Gyámhivatal fő feladatai:
 - határozathozatal az ellátás idejéről és mértékéről,
 - érintettek értesítése a határozat tartalmáról.
 - az ellátás jogszerűségének félévente történő ellenőrzése,
 - ellátás módosítása, megszüntetése,
 - otthonteremtési támogatásról való döntés, a támogatás jogszerű felhasználásának ellenőrzése.
 - Utógondozói jelentések befogadása
- 6) Vagyonkezelő iroda fő feladata:
 - Végszámadás elkészítése.
- 7) Együttműködő szervezetek köre:
 - munkaügyi központ,
 - egészségügyi alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
 - oktatási intézmények,
 - szociális alap- és szakellátás intézményei, szolgáltatói,
 - civil szervezet.

5.2.5. A szakmai munka bemutatása az utógondozói ellátás igénybevételének jogcíme mentén

5.2.5.1. Tanulmányokat folytatató fiatal felnőttekkel való együttműködés

A gyermekvédelmi szakellátásban önjogúvá váló fiatalok iskolai pályafutásukat tekintve korosztályukhoz képest jelentős lemaradást mutatnak, mind a korosztályi átlagnak megfelelő iskolai végzettség, mind pedig folyó tanulmányok sikeressége szempontjából.

Pályaismeret, pályaorientáció kérdésében – a szakellátásba kerülést megelőző veszélyeztetettségük, és intézményi szocializációjuk következtében is – ismereteik hiányosak, adott esetben irreálisak, pályaválasztásuk az esetek jelentős részében nem kellően megalapozott, kevésbé szolgálja a munkaerő-piaci bevalást megalapozó, hosszútávon az önálló életvitelt elősegítő jövedelem eléréséhez szükséges iskolai végzettség megszerzését.

Azon csoport, melynek tagjai a Gyermekvédelmi törvény. 93§. (1) b. pontja alapján veszik igénybe az utógondozói ellátást, iskoláztatáshoz kapcsolódó élethelyzetük alapján, és a pályaválasztás folyamatát tekintve, igen heterogénnek mondhatóak.

A velük való utógondozói tevékenység szempontjából az alábbi jellemző alcsoportokat célszerű megkülönböztetni:

- alapfokú tanulmányaikat éppen befejezők, a szakmaszerző képzések felkészítő/felzárkóztató évfolyamaikra (9.-10.) osztály járnak, a tényleges pályaválasztás előtt, vagy annak folyamatában állnak,
- az elsődleges pályaválasztási folyamat lezárult, a közoktatási rendszerben első szakmaszerző képzésben tanulnak,
- érettségít (is) adó képzésben tanulnak, pályaválasztásuk a képzés folyamán módosulhat,
- pályamódosítók: meglévő végzettségükkel elégedetlenek, és/vagy a megszerzett képesítés nem biztosít érvényesülési lehetőséget a munkaerő-piacon,
- felsőfokú képzésben, nappali tagozaton tanulmányokat folytatók, a pályaválasztás folyamata lezártnak tekinthető.

A fenti, jellemző csoportokon belül a közoktatási rendszerben érvényesíthető, speciális nevelési igénnyel (továbbiakban: SNI) rendelkezőkkel való utógondozói együttműködés további speciális szempontok érvényesítését teszi szükségessé.

A nappali tagozatos tanulói jogviszony fennállása esetében, minden csoportja jellemző utógondozói feladatok:

- Hatékony szakmaközi együttműködés kialakítása a képzőintézmény szakembereivel, elsősorban az osztályfőnökkel, amennyiben lehetséges az iskolai szociális munkással, gyermekvédelmi felelőssel.
- A tanulói/hallgatói jogviszonyhoz kapcsolódó pénzügyi és természetbeni támogatások igénybe vételéhez szükséges összes körülmény, tény feltérképezése, hatékony segítségnyújtás a kliensnek, hogy a számára biztosítható támogatásokhoz időben, önjogúan hozzájusson (pl.: családi pótlék, árvajáradék, ösztöndíj, ingyenes tankönyvtámogatás, étkezési kedvezmény, szakképzés esetében a tanulói szerződés és/vagy a Munka Törvénykönyve által biztosított támogatási formák, kedvezmények).
- A fiatal felnőtt jövedelemnyilatkozata alapján - fentieket is tartalmazó - összes jövedelem ésszerű felhasználásában való tanácsadás, támogatás.
- A fiatal felnőtt egyéni tanulási stílusának megismerése, ennek alapján hatékony, egyéni tanulási stratégia kialakításában való közreműködés, szükség esetén külső szakemberek bevonásával.
- A fiatal felnőtt saját tanulmányi előmeneteléért, iskolai sikerességéért, tanulmányi kötelezettség teljesítéséért való egyéni felelősségének elmélyítése, az egyéni felelősségből következő tevékenységek megjelenítése, a tevékenység elmulasztása következményeinek megjelenítése és visszatükrözése.
- A tanulói jogviszonnyal kapcsolatos felelős egyéni döntések meghozatalának elősegítése, a döntések rövid/közép/hosszú távú következményeinek felismertetése.
- A fiatal felnőtt saját anyagi erőforrásainak bevonása a tanulmányok folytatásának költségeibe, a fokozatosság elvét követve.

- Az SNI önjogúként való érvényesíthetőségének feltérképezése, a felülvizsgálatot célzó szakértői vizsgálat megszervezésében való részvétel támogatása és segítése, szükség szerint külső szakember, vagy ha a fiatal felnőtt a közoktatás rendszerének pedagógiai szakszolgálatának igénybevételére nem jogosult, külső szakértő bevonásával.
- A tanulói/hallgatói jogviszony működtetésével párhuzamosan elengedhetetlen, hogy a fiatal felnőtt még az ellátás idején belül munkavállalói tapasztalatokat is szerezzon, amennyiben nem szerez végzettséget 21. életéve betöltése előtt. A munkavállalás lehetőségeinek feltárása, a foglalkoztatás elősegítése, a munkatapasztalatok feldolgozásának támogatása kiemelt feladat.

Az alcsoporthoz jellemzőiből adódó utógondozói feladatok:

- Az elsődleges pályaválasztás előtt, vagy annak folyamatában állók, számottevően „túlkorosak”, iskolai pályafutásuk eddig jelentős kudarcokkal terhelt, tanulási motivációjuk bizonytalan. Pályaismeretük bővítése, reális pályaválasztásuk elősegítése kiemelt feladat, a tanulási motiváció folyamatos erősítése mellett. Pályaválasztási szakemberrel való együttműködés a legtöbb esetben indokolt. A hátrányt kompenzáló, alternatív pedagógiai módszerekkel oktató, esélyt adó iskolák feltérképezésében való segítségnyújtás, támogatás elengedhetetlen.
- A szakképzésben résztvevők esetében kiemelt feladat a munkatapasztalatokat, gyakorlati képzést biztosító gyakorlati hellyel való célzott együttműködés, szükség esetén a gyakorlati hely kiválasztásának elősegítése, a gyakorlati hely módosításakor a lehetséges gyakorlati helyek feltérképezésében nyújtott támogatás. A gyakorlati képzést biztosítóval kötött tanulószerveződés a munkavállalás előkészítése. Célzottan fontos, a gyakorlati oktatás során a tanulót megillető jogok és kötelezettségek értelmezésében nyújtott segítség és támogatás, a szerződés tartalmán keresztül.
- Az érettségire való felkészülés mellett kiemelt feladat a további életpálya, illetve érettségít követő pályaválasztásra történő felkészítés: érettségire épülő szakképesítés megszerzésére irányuló további tanulói jogviszony létesítése, illetve felsőfokú tanulmányok folytatására történő felkészítés, tehetséggondozás. A gimnáziumi életvilágba történő beilleszkedés elősegítése, az esetleges szocializációs hátrányokból adódó konfliktusforrások azonosítása, kezelésükre megfelelő stratégiák kidolgozása. A tanulási motiváció, egyéni képességeknek megfelelő tanulási sikeresség erősítése érdekében célszerű az iskolai sikerességre épülő pályázati lehetőségek (pl.: tanulmányi ösztöndíj pályázatok) feltérképezése és mobilizálása.
- Pályamódosítás esetében a módosítás lehetőségét erősen determinálja a kliens életkora, az utógondozói ellátás igénybevehetőségének feltétele, hogy a módosítás a közoktatási

rendszeren belüli képzési lehetőségek igénybevételel történjék. Kiemelt feladat a pályamódosítás (második szakképesítés) pénzügyi forrásainak feltérképezése egyrészt a fiatal saját forrásain belül, másrészt a pályázható erőforrások vonatkozásában. Az elsődleges pályaválasztási kudarc okainak, tanulságainak megjelenítése, az önbizalom erősítése, a képessé tevés a változtatásra alapvető fontosságú az újabb képzés sikeressége érdekében.

- Hallgatói jogviszonnyal rendelkezők esetében elengedhetetlen az intézményes ellátásról való mielőbbi leválás elősegítése, akkor is, ha ezen élethelyzet alapján jogosult a fiatal felnőtt a leghosszabb ideig (25 éves korig) az ellátásra. A maximálisan kihasznált ellátási idő alatt célszerű mielőbb az ellátást külső helyszínen, kollégiumi férőhelyen biztosítani. Kiemelt annak elősegítése, hogy a fiatal felnőtt az egyetemi/főiskolai szubkultúrát mielőbb magáénak tekintse, kortárskapcsolatai ellátórendszeren belüli túlsúlya – adott esetben kizárólagossága – lazuljon, illetve átstrukturálódjon. Az utógondozónak szoros együttműködést kell kiépíteni a Hallgatói Önkormányzatokon belül működtetett kortárssegítő (mentor) rendszerrel. Az internetalapú információgyűjtés és tanulási stratégia kialakításának elősegítése elengedhetetlen. A hallgatói jogviszony egyértelműen az önjogúságra és a tanulmányokért vállalt egyéni felelősségre épít. A saját tanulmányok szervezése, az idő hatékony strukturálása, a kreditrendszeren belüli reális teljesítmény-vállalás támogatása, elősegítése kiemelt feladat.

5.2.5.2. Önálló létfenntartásukat biztosítani nem tudó (dolgozó és munkát kereső) fiatal felnőttekkel való együttműködés

A munkanélküli utógondozói ellátottak önálló életlehetősége és az ezzel járó felnőtté válása, valamint az ehhez kapcsolódó társadalmi státuszuk átalakulása válik nehezzé a munkanélküliség miatt. Az utógondozói ellátottak a munka világába történő eredményes integrálása létfontosságú a fiatalok, valamint saját életük, egészségük és jóllétük alakulásának szempontjából.

A fiatal felnőttek helyzetét nehezíti, hogy az iskolai képzések általában nem veszik figyelembe a munkaerőpiac igényeit. Ellátásuk megítélése így a munkaügyi központok szolgáltatásaihoz kapcsolódik. A kínált átképzések lehetőséget biztosítanak arra, hogy a munkaerőpiac igényekhez, a konkrét kereslethez igazítsák a fiatalok képzettségét, ám a jelenlegi gazdasági környezetben pontosan kijelölni, meghatározni a valós irányt nagyon nehéz. Erre a tényre különös gondot kell fordítani, mert nincs annál ártalmasabb hatású átképzés, mint az, amit nem követ elhelyezkedési lehetőség. A fiatalokat - ha nem találnak tartósan munkát -, azon kívül, hogy tartósan alacsonyabb jövedelemből kell megélniük, különféle szociális és pszichológiai ártalmak is érhetik.

Az utógondozónak ezért tevékenységét toleránsan, rugalmasan, lehetőség szerint bürokráciamentesen és következetesen kell végeznie. Ezt a

következetességet a gondozási szerződésben foglaltak irányítják. A gondozási szerződést minden esetben az utógondozott és gondozója köti úgy, hogy a munkavégzéssel kapcsolatos képességek, készségek, érdeklődési körök, értékek feltérképezése után, meghatározható legyen egy „célállás”.

Az utógondozás alatt az utógondozó összegyűjti és megismerteti kliensével az állásinformációs forrásokat, a munkáltatók alkalmazási eljárásait, segít az ehhez kapcsolódó önéletrajz és kísérlével elkészítésében és a telefonálási technikák elsajátításában. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy az utógondozói ellátott felkészült legyen egy esetleges tájékoztató beszélgetésre és munkafelvételi interjúra. Az utógondozó tevékenységének jelentős részét alkotja a személyre szabott tanácsadás, melynek célja az állásmegtartás.

Az utógondozói ellátottak körében gyakori a nem hivatalos munkamegállapodás, így az ő esetükben szintén a munkaügyi központtal való együttműködés lehet a beutalás indoka. A munkaügyi központtal való kooperáció célja lehet, hogy a fiatal „kifehérítse” jövedelemszerző tevékenységét. A folyamat eredményeként megszűnhetnek a fiatalok egzisztenciáját veszélyeztető ideiglenes idegymunkák, a rossz foglalkoztatási feltételek, – ideértve a fiatalok munkahelyi biztonságát és egészségvédelmét is – a túlságosan megterhelő fizikai munkák, valamint az ezekhez kapcsolódó alacsony és kalkulálhatatlan jövedelmek.

A leírtak mellett pozitívumokat is említhetünk, hiszen az ellátott kliensnek jövedelme van, mely beosztható, így egy más életminőségben tudja szervezni életét, mint jövedelem nélküli társa.

Az utógondozott keresményének célszerű beosztását, jogos igényeinek kielégítését és az ésszerű előtakarékosság beosztását, valamint a jövedelmező, célorientált megtakarítási forma közösen kialakított rendszerét szintén az egyéni gondozási szerződésben szükséges rögzíteni. Alapvető, hogy a fiatal felnőtt ne kényszerként, hanem eszközként tekintsen erre a tevékenységre.

Az alacsony jövedelmű munkavállaló klienssel való együttműködés elsősorban arra kell, irányuljon, hogy ellátása végén a fiatal felnőttet tartós lakhatáshoz tudjuk segíteni. A megszerezhető lakhatási formák változatosak lehetnek, de mindig figyelembe kell venni a fiatal igényeit, képességeit és valós lehetőségeit. Az önálló lakhatás megvalósítását nagyban segítheti az otthonteremtési támogatásból szerzett forrás felhasználása, de nem szabad elfelejteni, hogy a kliens ekkora összeggel a későbbiek során általában többször nem gazdálkodhat. Ebből adódóan, az utógondozó felelőssége óriási.

Összefoglalva az utógondozónak az alábbi tevékenységekkel kell segítenie a fiatal felnőtt munkába állását, valamint munkahelyének megtartását:

- Pénzkeresési tevékenységek ösztönzésén túl, át kell adni olyan ismereteket, melyek a munkahelykereséshez szükségesek, így:
 - o információk munkanélküliség esetén az egyes igénybe vehető támogatási formákról és azok igénylésének módjáról,

- a fiatal felnőttek számára speciális segítség nyújtása (pl. önéletrajz megírása, állásinterjún történő viselkedés, öltözködés, személyes higiéné stb.),
- információnyújtás az adott megye, a főváros munkaerő-piaci helyzetéről,
- a munkahelykereséshez szükséges készségek elsajátításához külső szolgáltatók, szervezetek programjainak felkutatása, és az ellátott számára elérhetővé tétele,
- a lehetőségek felmérésében való segítségnyújtás (készségekhez, végzettségéhez igazodóan). Ennek keretében az iskolarendszerű átképzések felkutatása a Köznevelésről szóló 1993. évi 79. törvény szellemében.

- Munkavállaló fiatal esetében azokat a készségeket kell átadni, melyek segítik:

- a pénzügykezelést, pénzügybeosztást,
- a túlélési stratégiák elsajátítását,
- a napi életvezetést és a jövőbeli tervezés szintjén a feltételelenségéből/ideiglenességéből (egzisztenciális bizonytalanságból) adódó következményekkel való számolást,
- az állampolgári kötelezettségek teljesítését (pl.: adóbevallás készítése).

5.2.5.3. Szociális intézménybe felvételüket váró fiatal felnőttekkel való együttműködés

A különleges szükségletű gyermekek gyermekvédelmi ellátása a fogyatékoság tényét megállapító, és az optimális fejlesztésük, oktatásuk módját leíró szakértői és rehabilitációs bizottságok szakvélemények javaslatainak figyelembe vételével történik.

A különleges szükségletű gyermekek számára az eltérő képességek miatt lehetőség van kiskorú fogyatékosok otthonában (Szt. hatálya alá tartozó intézmény), a fogyatékoság típusának megfelelő szegregált – jellemzően belső iskolával rendelkező – különleges gyermekotthonban, illetve a többségi gyermekekkel integráltan gyermekotthonban, lakásotthonban, nevelőszülőnél történő elhelyezésre.

Az önálló életre nem képes, halmozottan, vagy középsúlyos/súlyos fokban sérült fiatalok utógondozói ellátását eredeti gondozási helyük a szociális otthonokba való átgondozásig biztosítja. Ezen fiatal felnőttek befogadására jellemzően az utógondozói otthonok és a külső férőhelyek több szempontból sem alkalmasak, mint például az épület adottságai, a munkatársak képzettsége, valamint az a tény, hogy utógondozói ellátásuk során is alapvetően a gondozási műveletek, és az ezekbe ágyazottan megjelenő készségfejlesztés dominálnak.

Előfordul azonban, hogy a más jogcímen befogadott (tanulói jogviszonya okán) tanulásban/értelmileg akadályozott fiatal felnőtt állapotában folyamatosan romló, vagy stagnáló tendencia jelenik meg, a meglévő

készség és képességthalmaz az önellátást, önálló életvitelt nem teszi lehetővé hosszútávon. Ekkor az utógondozói ellátás ideje alatt válik szükségessé a további tartós elhelyezés kezdeményezése, különösen azokban az esetekben, ahol az alapvető tanulásban akadályozottságot a ráarakódó egyéb – legtöbb esetben – következményes személyiségzavar, és/vagy súlyos szocializációs ártalom súlyosbítja, így az organikus ártalom alapján elvárható működési színvonal praktikus és tartósan az értelmi akadályozottság közepsúlyos/súlyos működési színvonalra csúszik vissza.

Jellemzően:

- az önkiszolgálási műveletek elégtelenül működnek, a kliens önkiszolgálásában és lakókörnyezetének praktikus használatában is, állapotából adódóan segítségre, támogatásra szorul,
- ügyeinek vitelében, önmaga képviselésében általában - különböző mértékben - akadályozott, vagy ezekre alkalmatlan,
- cselekedeteinek következményeit felmérni, belátni különböző mértékben korlátozottan képes, vagy egyáltalán nem képes,
- tanulmányait az állapot súlyosságától függően speciális szakiskolai képzésben vagy gyógypedagógiai fejlesztő felkészítés keretében folytatja,
- munkavégzésre védett foglalkoztatás keretében kerülhet sor,
- utógondozói ellátásuk ideje alatt tankötelesek, illetve tankötelezettségük az egyéni paraméterek függvényében akár 25 éves korukig meghosszabbítható.

Esetükben – amennyiben az utógondozói ellátást megelőző szakellátás nem kezdeményezte, vagy a gondozási hely módosítására tartós elhelyezést célzó folyamat lezárulta előtt kerül sor – az utógondozó feladatai kiemelten a következők a tartós elhelyezés realizálása érdekében:

- Már gondnokság alá helyezett kliens esetében folyamatos szakmai együttműködés a kliens gondnokával, valamint a gondnokot kirendelő gyámhivatallal.
- A feladatmegosztás tételes egyeztetése - a kompetenciahatárok kijelölésével - a gondnok és utógondozó között:
 - o a tartós elhelyezést célzó kérelem benyújtásában,
 - o az elhelyezést realizáló gyámhivatali határozat realizálásában,
 - o a szociális szakellátás – határozatban kijelölt – intézményébe történő továbbgondozás lépéseiben,
 - o a tartós elhelyezést biztosító intézménybe való bekerülési költségek, valamint a térítési díj forrásainak feltérképezésében és realizálásában,
 - o szükség esetén az otthonteremtési támogatás mobilizálása a férőhely egyszeri - egyösszegű - megváltása érdekében,
 - o szükség esetén pályázati források felkutatása és mobilizálása a fentiek érdekében.
- Ha a gondnokság alá helyezés folyamata elkezdődött: a folyamat koordinálása, nyomon követése, a kliens tevőleges támogatása, kísérése a folyamatban:

- hivatalos levelek, szakvélemények együttes - kliens belátási képességeinek megfelelő értelmezése,
- különböző, gondnokság alá helyezést megalapozó szakvéleményeket kiállító szervezetekkel való együttműködés,
- a kliens vizsgálatokra történő elkísérése, adott esetben a gondnokság alá helyezést megalapozó előző és jelenlegi gondozási hely szakembereinek (gyógypedagógus-pszichológus) szakvéleményeinek beszerzése,
- a bírósági eljárásban való, tevőleges és támogató közreműködés, a gyámhivatal által kirendelt eseti gondnokkal, vagyonnal rendelkező kliens esetében az eljárás folyamatára kirendelt vagyonkezelővel szoros együttműködés.

5.2.6. Az utógondozói ellátás keretében a sérülékeny csoportokkal való együttműködés

5.2.6.1.Devianciával terhelt életúttal rendelkezők

5.2.6.1.1.Büntetésvégrehajtási-intézményből kikerültekkel való együttműködés

Az utógondozói ellátásban élő fiatalok közül többen is követtek el gyermekkorukban bűncselekményeket, a kisebb bolti lopástól a rabláson, garázdaságon, kábítószerrel való visszaélésen át az emberölésig.

A zárt intézmény szigorú napirendje és az ehhez kapcsolódó ingerszegény hétköznapiok leszoktatják a fiataalt a sorsát érintő döntések meghozataláról. A szabadulást követő időszakot meghatározza az az élmény, hogy *„a világ színes, az életemért én felelek és mindent meg is teszek azért, hogy tisztességesként beilleszkedjem a társadalomba”*. A fogvatartottakat övező mély előítélet azonban a szabadulás után sem szűnik meg, tovább hat. A szabadult fiatalok munkahelykeresés közben olyan feltételekbe ütköznek, amiket szinte lehetetlen leküzdeniük. Ehhez párosul – a mindkét felet jellemző – intoleráns magatartás, ami az eredményes kommunikációt a legmesszebbmenőkig gátolja. Az érvényesülés további gátja az a tény, hogy a szabadult fiatal a büntetés-végrehajtási intézmények szocializáló hatása miatt képtelen egyenrangúként szerepet vállalni a kinti világban.

A reszocializációhoz idő és türelem kell. Idő, aminek segítségével a fiatal újra rátalálhat a már elfelejtett, vagy leépített interakciós technikák alkalmazására, és türelem, aminek segítségével az utógondozó folyamatosan tükrözheti kliensének a társadalom elvárásait, reakcióit. E két alapvető és nem túl könnyen megragadható eszköz segítségével csökkenthető a szabadulást követő krízis. A krízist fokozza az a felismerés is, hogy a világ megváltozott és nem olyan, mint volt, valamint az a bizonytalanságérzés is, ami a szabadult fiataalt jövője megtervezésekor övezi.

Célszerűnek látszik a klienst a közoktatás rendszerébe beiskoláztatni. Nem csak azért, mert új ismereteket szerezhethet, hanem azért is, mert az iskolák légköre a munkahelyeknél jóval elfogadóbb, illetve a kortárcsoport segítő, alakító attitűdje terápiás segítséget nyújthat az utógondozói ellátott fiatal számára. Ezeken túl azt is meg kell fontolni, hogy az ellátás időtartama ebben az esetben akár évekkel kitolódhat.

Az utógondozó kiemelt feladata az, hogy felismertesse kliensével azt az alapszabályt, hogy az utógondozói ellátás önkéntes, az önkéntesség viszont kötelező. A megszokottnál sokkal aktívabban kell bevonni az ellátottat ügyei intézésébe állandó, biztató, támogató kontroll mellett. Fontos hangsúlyozni, hogy az utógondozó saját előítéletei és esetlegesen kialakuló antipátiája akadálya lehet az eredményes terápiás utógondozásnak.

Ha a lakhatás biztosításán, a mindennapok tartalmas és produktív, közösen kialakított megszervezésén túl sikerül elérni azt, hogy az utógondozói ellátottnak legyenek élő kapcsolatai, hozzásegíthetjük ahhoz, hogy az őt fenyegető legfőbb veszélyt, a bűnismétlés lehetőségét legyőzze.

Számolni kell azzal a ténnyel is, hogy a kliens hajléktalanná válhat, így a hajléktalanságot elkerülő prevenciós technikákra külön figyelmet kell fordítanunk. A büntetés-végrehajtási, illetve javítóintézetből kikerült fiatal felnőttekkel való együttműködés célja és tartalma ebben az esetben megegyezik a következőkben (lásd: III.1.2. alfejezet) ismertetendő célcsoporttal való együttműködéssel.

5.2.6.1.2. Hajléktalanságból kikerültekkel való együttműködés

Az átmeneti nevelés megszűnte után hajléktalanná vált, utcán élő fiataloknak a legnehezebb az, hogy rendeződjen a sorsuk, még akkor is, ha folyamatos és kitüntetett segítséget kapnak. Nyilvánvaló, hogy azokkal a legkönnyebb együttműködni, akiknek érték- és normarendszere, céljaik, elvárásaik a társadalom által elvártakkal többé-kevésbé összhangban vannak, és értelemszerűen a legnehezebb azokkal a fiatalokkal, akik a társadalmi normákat egyáltalán nem fogadják el. A fiatalok utcára kerülésének okai, az utcán élés háttere deviáns magatartásukban is kereshető. A deviancia a társadalmi normáktól való eltérést, az átlagostól, a többség által tolerált magatartásformáktól eltérő viselkedések halmazait jelenti.

Az utcára kerülésnek számos oka lehet. Sok esetben a gyermekotthonok férőhelykorlátok miatt, illetve a foglalkozást igénylő gyermekeknek saját döntés alapján általában nem ajánlják fel az utógondozói ellátást, próbálnak „megszabadulni” a fiattól. A jellemzően a vér szerinti családjához orientált, vagy albérletbe költöző fiatalok általában a gyermekvédelmi gondoskodásban eltöltött idő alatt összegyűlt vagyonuk elkötése után kerülnek ki az utcára. Többször előfordul az is, hogy a

börtönbüntetése alatt nagykorúvá vált fiatal sem korábbi gondozási helye, sem vérszerinti családja nem fogadja be.

Az utcán életvitelszerűen eltöltött idő hossza az, ami leginkább befolyásolja, hogy milyen esélye van egy kiilleszkedett fiatalnak a társadalomba való visszatérésre. Azoknak a fiataloknak, akik több hónapot is eltöltöttek az utcán úgy, hogy közben viszonylagos komfortérzetük is kialakult – hiszen kapcsolataik, jövedelemszerzésük, a teljes szükséglet-kielégítésük az utcai szubkultúrához köti őket – a visszailleszkedés sokkal nehezebb, mint azoknak, akinek az utcán eltöltött idejük csak pár hétre korlátozódik, és ők maguk is motiváltak abban, hogy a hajléktalan karriert elkerüljék.

Az utcán élő volt átmeneti nevelt fiatalok az utógondozói ellátás jogszabályban rögzített kritériumai közül egyiknek sem felelnek meg, így a felvételi kérelem pozitív elbírálása esetén a felvételi beszélgetéstől hosszú idő telik el a határozathozatalig, és a férőhely tényleges elfoglalásáig.

Ez még a kellően motivált és elszánt fiatalok esetében is így van, hiszen az utcán élő fiatalok többségére a személyes iratok (személyi igazolvány, lakcímkártya, adó-, TAJ kártya) teljes hiánya a jellemző, így még a munkaügyi központtal való kapcsolatfelvétel is csak az összes irat beszerzése után lehetséges.

Az utógondozói ellátásba kerülés – jellemzően ezek a fiatalok utógondozói otthonba kerülnek – egyik legnagyobb előnye, hogy az utcáról jövő fiatalnak lehetősége nyílik elszakadni a hajléktalan világtól, amelyben élt és amelyben önmagát is hajléktalanként definiálta.

Az utógondozó otthonban élő többi fiatal kultúrája, normái, értékei a közösségben való együttélést segítik elő. A fiatalok nyelvhasználatában, vágyaiban, kapcsolatrendszerében, a munkához való viszonyban és a preferált szabadidős tevékenységekben nagy változás megy végbe a többi fiatal felnőtt és a szakemberek jelenléte és segítségnyújtása révén. Ebben az esetben az ellátást biztosító intézmény, tágabb értelemben az utcáról érkező fiatal felnőttek számára maga az utógondozói ellátás egy olyan ún. „*terápiás közeg*”, amelyben a többségi társadalom által képviselt normák – egymást elfogadó, az agressziót negáló, nagyfokú szabadságot engedő, de eredmény centrikus, őszinteségre törekvő, a játszmákat elvető kommunikáció – elsajátítása ezekre a fiatalokra gyógyító hatással bír.

5.2.6.1.3. Szenvedélybetegekkel való együttműködés

A speciális szükségletű gyermekek ellátására a Gyermekevédelmi törvény értelmében a Gyermekevédelmi Szakértői Bizottság javaslata alapján az alábbi elhelyezési lehetőségek biztosítottak:

- speciális hivatásos nevelőszülőnél,
- gyermekotthon speciális csoportjában,
- speciális gyermekotthonban/lakásotthonban,
- minisztériumi fenntartású speciális gyermekotthonban.

A szegregált elhelyezés a „problémás”, többlétszolgáltatásokra jogosult gyermekeket elkülöníti a többi gyermektől, annak érdekében, hogy a törvény adta maximum 2 éves időtartam alatt az azonos nemű, közel azonos korú és azonos problémákkal küzdő gyermekek számára kisebb létszámú csoportokban (max. 8 fő) intenzív és komplex terápiás segítséget lehessen biztosítani.

A fenti intézménytípusokban nevelkedetteken kívül olyan fiatalok is igénybe veszik az utógondozói ellátást, akik alkohol- és drogrehabilitációs intézményekből kerültek ki.

Az utóbbi időben egyre több azon fiatalok száma, akik speciális szükségletűek voltak (jellemzően drogfogyasztás és/vagy disszociális magatartás miatt) nagykorúvá válásuk előtt.

A területi tapasztalatok szerint a fiatalok túlnyomó többsége dohányzik, nagy része droggal érintett, az alkoholfogyasztás azonban nem jellemző, illetve rendszerint nem lépi át a felnőttek esetében a társadalmilag elfogadott mértéket. A drogfogyasztás gyakorlatilag alkalmi marihuána-fogyasztást jelent még a korábban pszichoaktív szerek használata miatt speciális szükségletű fiatalok esetében is. Tapasztalatok alapján elmondható, hogy a fiatalok a drogfogyasztó gyermekek számára működtetett speciális intézményekben, az ellátás maximális időtartamát kihasználva sem szabadulnak meg szenvedélyüktől, illetve a szigorú, külső kontroll megszűnte után hamar visszaesnek.

A fiatalok egy része a gyermekotthonában emocionális és magatartászavara, hiperaktivitása miatt gyógyszeres kezelésben részesült, beilleszkedésük sikeresnek tekinthető, állapotuk gyógyszeres kezelést az utógondozói ellátás keretében nem igényel.

5.2.6.2. Menekültekkel való együttműködés

A menekültek megjelenése viszonylag újabb keletű, ám vélhetőleg a jövőben jelentősebb problémát fog okozni a gyermekvédelmi rendszerben. Magyarország menekültként ismeri el azt a külföldit, aki faji, illetve vallási okok, nemzeti hovatartozása, meghatározott társadalmi csoporthoz tartozása, politikai meggyőződése miatti üldöztetése, vagy az üldözéstől való megalapozott félelme miatt származási országán kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldözéstől való félelmében nem kívánja a származási országa védelmét igénybe venni. Közülük a gyermekvédelem számára azok a kiskorúak jelentenek kihívást, akik kísérő nélkül érkeznek hazánkba.

Az okok, amiért egyedül érkeznek a menekülő gyermekek és fiatalok, nagyon különbözőek. Az egyik legszomorúbb ok a szülők halála, háború, polgárháború miatti menekülés. Az elszenvedett traumák romboló hatását fontos figyelembe venni, mert ezek feldolgozatlansága elviselhetetlen terhet jelent a menekülők számára. Az is gyakori, hogy a családnak nincs annyi pénze, hogy mindenki együtt meneküljön, ezért a gyermekeket –

akik esetleg később képesek a családot támogatni is – mentik ki embercsempészekén keresztül.

A történeteket mindig egyediségében kell megérteni, ebből indulva lehet sikeres a segítő munka. Nagyon fontos, hogy szociális munkásként jól kell látni saját szakmai korlátainkat, ezekben az esetekben még nagyobb körültekintéssel kell eljárni és tanácsos segítséget kérni a társszakmáktól.

A menedékkérők és menekültek körében gyakran merülnek fel különböző súlyosságú pszichés problémák a korábban megélt, vagy a megérkezést követő traumák következtében. Léteznek bizonyos programok a traumatizált felnőttek kezelésére, de jellemző, hogy a poszt-traumás stressz szindrómával (PTSD) küzdő kiskorú menedékkérők vagy menekültek gyógyítására nincs elegendő pszichológus, nincs megfelelő eszköz a korábban elszenvedett kínzások áldozatainak kiszűrésére sem.

A fenti események és következményeik, a tünetek az utógondozói ellátottak körében nem mondhatók általánosnak, szociális munkásként nem kell nap, mint nap szembekerülni ezekkel a problémákkal. Nem tekinthető általánosnak, hogy minden menekültnél megjelennek ezek a tünetek, az egyéni megküzdési stratégiák, az események feldolgozásának képessége esetenként nagyon változó.

A fiatal felnőttek, akik utógondozói ellátást kérnek, jellemzően a fővárosban kívánnak élni és számos esetben korábban vidéki gyermekotthonban nevelkednek. Ezen célcsoport tagjai is jellemzően utógondozói otthonban veszik igénybe az ellátást. Felvételi kérelmük indoka szerint a főváros sokkal több lehetőséget nyújt mind az oktatás, mind pedig a munka világában. A „nagyvárosi ingerküszöb” magasabb, így a többségtől való különbözőségükkel kevésbé lógnak ki, vagy keltenek feltűnést. A hasonló nemzetiségűek könnyebben egymásra találnak, és mivel ilyen közösségek nagyobb számban élnek Budapesten, ez aktív segítséget jelenthet nekik a nehézségeikkel való megküzdéshez.

Az utógondozói munka megtervezésének számos akadálya van, mely a menekült státusz következménye. A menekültek esetében például az iskolai bizonyítványok általában nem beszerezhetők, így az iskolai előzmények nehezen bizonyíthatók. A magyar nyelv elsajátítása alapfeltétele a boldogulásnak, a nyelvi nehézségek miatt nagyon nehéz a menekült fiatalokat a hazai oktatásba integrálni, számukra olyan iskolát találni, ahol egyéni tanrenddel középfokú tanulmányokat folytathatnak. A kulturális különbségeknek természetesen előnyös oldalai is vannak, ezek a fiatal felnőttek több idegen nyelven beszélnek, szélesebb információval, tapasztalatokkal rendelkeznek más országokról, kultúrákról.

Az utógondozó munkájának ezen célcsoport vonatkozásában ki kell terjednie a hivatalos ügyintézésben, a munkakeresésben, szociális készségek (alkalmazkodó készség, önálló döntéshozatal, kapcsolatok kialakítása, jövőbeli tervezés) elsajátításában való segítségnyújtásra. A fejlesztendő készségek, kompetenciák nagymértékben hozzájárulnak ahhoz, hogy ezen fiatal felnőttek a nyelvi és kulturális különbözőségüket el tudják fogadtatni környezetükkel.

Ezek a fiatalok jellemzően jól működő családban nőttek fel, a családtagjaikkal rendszeres és jó kapcsolatban állnak, támogatás küldése,

fogadása személyiségük stabilitásához jó háttérrel, alapot nyújt. Általánosságban elmondható, hogy esetükben a család, mint rendszer nem sérült, jellemzően nem ez az elsődleges probléma, eltérően a többi fiatal felnőttől.

5.2.6.3. Enyhe fokban értelmi sérültekkel való együttműködés

Az enyhe fokban értelmi fogyatékos fiatalokról elmondható, hogy bár jellemzően belső iskolával rendelkező intézményekben nőttek fel, sikeresen alkalmazkodnak a gyermekotthoni kötöttségektől mentes, az önállóságra építő utógondozói ellátáshoz megfelelő szakmai segítségnyújtás mellett.

A napi teendők megszervezésben, a pénzbeosztásban és a jövő tervezésében nagyobb irányítást igényelnek, az utógondozóval való intenzív együttműködés éppen ezért nélkülözhetetlen.

Az ellátás és együttműködés tervezésénél és működtetésénél az alábbi sajátosságokat célszerű figyelembe venni:

- Az időbeli tervezés, az időfolyamatok átlátása akadályozott, éppen ezért egyénileg szükséges feltérképezni azt az időintervallumot, melyet a fiatal felnőtt átlátni és megélni képes. Adott esetben, és kezdetben ez akár napokban is mérhető. A megállapodások időtartamának az egyénileg megélhető időtávhoz szükséges alkalmazkodnia.
- A kulcskompetenciák aktuális működési színvonalának feltérképezése akár a meglévő szakértői vélemények, akár külső szakemberek (gyógy pedagógus-pszichológusok) segítségével megkerülhetetlen. Funkcionális analfabetizmussal küzdő kliens esetében sem nélkülözhető az írásbeliség (megállapodások, adminisztratív, hivatali ügyintézésbe történő bevonás, stb.), azonban a kulcskompetenciák működési hiányosságait, vagy praktikus hiányukat folyamatosan célszerű szem előtt tartani, a fokozatosság elvének, és a problémához kapcsolódó célszerű és célzott fejlesztés figyelembe vétele mellett.
- Hangsúlyt kell fektetni a verbális információátadást konzekvensen megerősítő egyéb modalitások bevonására (pl.: vizualitás: szemléletesség, konkretizálás).
- A kommunikáció során elengedhetetlen a megértés folyamatának kontrollja.
- Verbalitásukban gyakran keverednek a valósághoz kötődő, és irreális (vágyteljesítő fantáziákhoz kapcsolódó) elemek, információk, gyakori a konfabuláció. A valós és nem valós elemekkel való konzekvens (nem szankció jellegű!) szembesítés, visszatükrözés elengedhetetlen az együttműködés során.
- Frustrációtűrésük általában alacsony, azonnali, késleltetés nélküli szükséglet és vágykielégítés jellemezheti őket, erre különösen a

jövedelem beosztás, pénzfelhasználás területein érdemes tekintettel lenni.

- Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a mindennapi praktikumhoz, önellátáshoz, önkiszolgáláshoz kapcsolódó ismeretátadásra, valamint az ezekhez kapcsolódó folyamatok konzekvens kontrolljára.
- A többszereplős megerősítés érdekében a szolgáltatás nyújtása során kiemelten fontos a szereplők szoros és konzekvens együttműködése, nemcsak az ellátást nyújtó szervezeten belül, hanem a fiatal felnőtt külső kapcsolati hálójának és aktuális élethelyzetének (iskola, munkahely, stb.) többi szereplője között is.

5.2.6.4. Látás-, hallás-, és mozgássérült fiatal felnőttekkel való együttműködés

Látás-, hallás-, és mozgássérült, összefoglalóan különféle testi-érzékszervi akadályozottsággal küzdő fiatal felnőttek esetében az együttműködés és az ellátás helyszíne sérülés specifikus, és annak függvénye, hogy a sérülés, illetve akadályozottság milyen mértékű, mennyiben befolyásolja a fiatal felnőtt mindennapi működését, életvitelét és a fiatal felnőttel való kommunikációt. Olyan sérülés/akadály esetében, ahol a fiatal felnőtt integráltan ellátható és számottevően akadálymentesített környezetet a mindennapi életvitele során nem igényel, az együttműködés módja és formája nem különbözik az ellátás jogcímeinél, illetve különböző sérülékeny csoportoknál leírtaktól: a sérülés megléte és fajtája önmagában nem csoportalkotó tényező.

Ahol a sérülés mértéke – vagy egyéb személyiségjellemzők – az integrált ellátást nem teszik lehetővé, ott az utógondozói ellátást a fiatal felnőttek a gyógypedagógiai (közoktatáshoz, illetve szociális ellátáshoz kapcsolódó) ellátórendszeren belül – általában országos felvevőkörral rendelkező – sérülés specifikus intézménye, gyermekvédelmi szakellátást biztosító férőhelyein vehetik igénybe az ellátást. Az együttműködés ezekben, az esetekben számottevő gyógypedagógia (habilitációs, rehabilitációs) szükséges, hogy tartalmazzon.

5.2.6.5. Gyermekével együttesen elhelyezett fiatal felnőttel való együttműködés

Az együttes elhelyezés komplex módon – az elhelyezési feltételektől az ellátás mértékéig – az önjogúság, szülői felelősség, és önálló életvitel erősítését célozza, a szolgáltatási jelleg és együttműködés több szempontú hangsúlyozásával, a szociális munka és szociálpedagógia módszereinek, megállapodások mentén történő alkalmazásával. Az együttes elhelyezés során az átmeneti gondozás Gyermekvédelmi törvényben rögzített időkerete tekinthető irányadónak, azaz az önálló

életvitel kialakítását, feltételeinek megteremtését – lehetőség szerint – az átmeneti gondozás időhatárain belül célszerű megvalósítani.

A szolgáltatás olyan integratív szakmai-szervezeti modell működtetésével valósítható meg, mely az utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtteknek lehetőséget biztosít vállalt gyermekükkel történő együttes elhelyezésre és ellátásra a gyermekvédelmi alapellátás (átmeneti gondozás) és szakellátás (utógondozói ellátás) összehangolásának segítségével az otthont nyújtó ellátás keretein belül.

A szolgáltatás biztosításának célja a teljes család kialakítása és megerősítése, az önkéntesen vállalt szülői (anyai és apai) felelősség együttes gyakorlás lehetőségének biztosítása utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtt anya és/vagy apa saját gyermekével (továbbiakban: család), illetve közös gyermekükkel (továbbiakban: teljes család), befogadásával, valamint az utógondozói ellátásra nem jogosult szülő életvitelszerű kapcsolattartási lehetőségének biztosításával.

A szolgáltatás az együttes befogadással az alábbi szakmai célkitűzéseket valósítja meg:

- A korai, harmonikus anya-gyermek kapcsolat és „biztos kezdet” lehetőségének megteremtése a gyermek problémamentes biopszicho-szociális fejlődése, a veleszületett képességek maximális kibontakozása érdekében.
- A befogadott család személyes intimitásának, önálló és önállóságot maximálisan figyelembe vevő és biztosító életterének kialakítása, biztosítása az intézményes ellátáson belül.
- Az átmeneti gondozás keretében befogadott gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek mentálhigiénés és egészségügyi ellátása, gondozása, a nevelés elsősorban szülő/szülők által történő biztosítása.
- Annak az alapelvnek az érvényesítése, mely szerint a 14. életévét be nem töltött gyermeket csak kivételesen indokolt esetben lehet a szülőjétől (szüleitől) elválasztani.
- A jellemzően család nélküli szocializációban felnövekedő fiatal felnőtt/felnőttek képessé tévése az anyai, illetve apai szerep felvállalására, az ezzel járó felelősség megélésére és elfogadására.
- A családi funkciók, szerepek tisztázásának, megélésének és működtetésének kialakítása és megerősítése, különös tekintettel a család gazdálkodási funkciójának, az ehhez kapcsolódó szerepvállalás és feladatmegosztás kérdéseire.
- Végző célja a szaksegítés nélküli, intézményről történő leválást is magában foglaló, önálló lakhatás, önellátás és életvitel kialakítása és megerősítése a gyermek vérszerinti családjában történő nevelkedése, nevelhetősége, a szakellátásba vétel elkerülése érdekében.
- A szociális munka - pedagógiai - pszichológiai módszerek integrációja.

Az ellátás alapvetően a szülői kompetencia kialakítására, erősítésére, valamint a szülők gyermeknevelésben vállalt közös felelősségére épít. Így igazában nem „anya-gyermek”, hanem ahol lehet „anya - apa - gyermek”,

tehát teljes család kialakítására, erősítésére célszerű törekedni, az alábbi formákban:

- Az anya és az apa is utógondozói ellátásra jogosult fiatal felnőtt, így a szülők egyben az intézmény ellátottjai.
- A két szülő közül az egyik jogosult utógondozói ellátásra, a másiknak van lehetősége „állandó vendégként” részt vennie a „család” mindennapi életében. A vendégstátusz igénybevételének feltételei:
 - o önálló jövedelem, munkaviszony, vagy azzal egyenértékű tevékenység,
 - o jövedelméből a család létfenntartásához hozzájárul
 - o előtakarékoság,
 - o részt vállal a gyermek gondozásában és nevelésében,
 - o magára nézve kötelezőnek ismeri el a Házi rendet, és a családdal kötött megállapodás betartását,
 - o az állandó vendég férőhelyet nem foglal, az intézménytől ellátásra nem jogosult,
 - o valamely szülő fiatakorúként gyermekvédelmi szakellátásban részesülő, a másik szülő jogosult az utógondozói ellátásra. Ebben az esetben háromoldalú megállapodás (fiatakorú gondozási helye /gyám/ - gyámhivatal - intézmény) keretében biztosítható az ellátást a fiatakorú szülő részére a gyámhivatalnak a fiatakorú szülő saját gondozási helyéről való 30 napon túli távollétének engedélyezése mellett. Ez azokban az esetekben indokolt inkább, ahol a fiatakorú szülőt viszonylag rövid idő választja el az önjogúságtól, és utógondozói ellátását kívánja kezdeményezni az önjogúvá válást követően.

Célszerű, hogy a leendő anya már terhessége harmadik harmadától (7-8. hónapos korától) az utógondozói ellátást biztosító intézmény ellátottja legyen, neki és a gondozói stábnak is legyen lehetősége hatékony együttműködést kialakítani már a gyermek születése előtt, nyugodt, biztonságos és együttműködő környezetben tudjon felkészülni a szülésre. Ez azért is fontos, mert az anya-gyermek kommunikáció már a születés előtt elkezdődő folyamat, már a szülés-születés előtt fel kell készülnie a gyermek jelzéseinek azonosítására, az ezekre való tudatos odafigyelésre. Módszereiben a szolgáltatás az állandó pozitív megerősítésre és indirekt ismeretközvetítésre épít a gyermek szükségletein keresztül. Érvényes ez az ellátottakkal való kommunikációra is. A gyermek gondozásában-nevelésében nincs „egyedül üdvözítő” módszer, az a jó, amelyik az anya-gyermek, illetve a teljes család harmóniájában valósul meg. Azzal, hogy minden elfogadható jónak, ami a gyermeket nem veszélyezteti, (a gyermek jól érzi magát, és harmóniában van), nagymértékben csökkenthető a tanácsadással szembeni ellenállás a szülőknél. (A direkt utasításokkal szembeni ellenállás valószínűsége akkor is jelentős, ha egyébként, „kognitív” belátják a tanács érvényességét). Fontos annak egyértelmű tisztázása és ellátási szerződésben, együttműködési megállapodásban történő rögzítése, hogy a gyermek gondozása és nevelése a szülő/szülők dolga. Gyakorlati megvalósítása során a

szolgáltatás munkatársainak nem célszerű „gyermekfelügyeletet” vállalni, és nem célszerű „kivenni” a gyermeket a szülő/szülők kezéből. Elsődleges cél, hogy a gyermek a szülői környezetre, kapcsolatrendszerre, ne az intézményi környezetre szocializálódjon.

Az ellátási szerződések 1 éves időtartamra kötődnek, amelyek szükség szerint hosszabbíthatók, de az önálló lakhatás kialakításának, az önálló életvitel megteremtésének, szerződés szerinti és szigorú időkorlátai vannak, hatékony együttműködés esetében, maximálisan fél év. Alapvető törekvés, hogy az intézményes ellátás – az egyéni szükségletek figyelembevételével – a lehető legrövidebb ideig tartson.

Az együttes elhelyezés és a sikeres továbbléptetés a gyermekvédelmi és szociális alapellátással való szoros együttműködés keretében valósítható meg.

5.2.7. Az utógondozói ellátás biztosítása során a fiatal felnőttek fejlesztendő készségei

A fejlesztendő készségeknek, kompetenciáknak több szintje van. Általános tapasztalat, hogy a fiatal felnőtteket a felnőtt léthez vezető, illetve ahhoz kötődő problémák elkerülték őket. A legsürgetőbb az alapkompenciákhoz kötődő készségek fejlesztése, melyek hiánya a nagykorúság előtti időszak vonatkozásában egyfelől túlgondozásból, másfelől elhanyagolásból ered. A nagykorúság előtti szakellátási időszakban sok esetben a külső kontrollal végzett feladatellátás következtében a szakellátás illúziója az, hogy a gondozottat felkészítette az önálló életre.

Az utógondozás és ezen keresztül a társadalmi beilleszkedés sikerét a következő tényezők nagymértékben meghatározzák:

- a fiatal felnőttek személyisége, a meglévő saját belső erőforrásai,
- a fiatal felnőttek családi háttere, kapcsolattartása szüleivel,
- a fiatal felnőttek gondoskodásban eltöltött idejének hossza, az ezen időszak alatt szerzett esetleges mentális sérülések mélysége, a gondoskodás ideje alatt kiépített kapcsolatai,
- a fiatal felnőttek gondoskodásban eltöltött ideje alatti gondozás-nevelése (szocializációja),
- a fiatal felnőttek iskolázottsága,
- az utógondozás és az utógondozói ellátás által biztosított lehetőségek és azok kihasználtsága,
- a társadalmi beilleszkedést és annak sikerességét szolgáló ösztársadalmi programok megléte és az elérhető programok kihasználtsága (munkához, lakáshoz jutás lehetőségei, feltételei, szociális ellátások).

Fontos hangsúlyozni, hogy a nagykorúak támogatása az önrendelkezésre épül, melynek keretében információt, támaszt, környezetet kell biztosítani, de az ellátás az önrendelkezést, annak megélését nem veheti

el a fiatal felnőttől. Mindezen tapasztalatok figyelembe vételével kerültek összegyűjtésre a fejlesztendő kompetenciák.

Fejlesztendő készségek:

- Mindennapi praktikumhoz kötődő tudások:
 - o háztartási gépek alapvető működésének megismertetése és azok kezelése készség szintjén,
 - o feladatellátás ésszerűsítése (háztartási gépek gazdaságos használata),
 - o bevásárlás ésszerűsítése (mit, mennyiért),
 - o ételkészítés,
 - o széles repertoár nyújtása a háztartási tevékenységekhez (egyes tevékenységeket mivel lehet kiváltani).
- Személyes higiéne:
 - o tisztálkodási szokások, tisztasági szerek beszerzése és azok funkciói, személyes környezet tisztán tartása.
- Saját test ismerete:
 - o biológiai funkciók kielégítése,
 - o szexualitás kezelése, fogamzásgátlás módszereinek ismerete, használata.
- Egészségmegőrzés
 - o egészséges életmód, betegség idején gyógyszerek adekvát használata
- Érdekérvényesítő képesség.
- Felelősségérzet kialakítása – felelősség önmagáért, másokért (érzelmi élet felvállalása, érzelmi és anyagi felelősségvállalás a párkapcsolatban, szülő-gyermek viszonyban). Annak a megtanulása, hogy a döntéseknek és cselekedetnek következményei vannak, melyekkel számolni kell, szemben a nagykorúság előtti időszakkal.
- Emberi értékek közvetítése által saját személyiség fejlesztése.
- Társadalmi együttélés szabályainak elfogadása – abból kiindulva, hogy a felnőttként megélt társadalmi együttélési szabályok visszatükrözése védett környezetben az utógondozói ellátás, fontos az együttélés szabályainak konszenzussal való kialakítása.
- Megoldási stratégiák kialakítása a „megúszási stratégiák” helyett, fontos, hogy a fiatal felnőtt a problémáit felnőttként oldja meg.
- Kulcskompetenciák fejlesztése (írás, olvasás, szövegértés).
- Hivatalos ügyek intézése, tájékozódás:
 - o csekkek befizetése, adatlapok kitöltése, ügyintézés, információszerzés, Internet használata, önéletrajz készítése.
- Pénzbeosztás, pénzügyek intézése:
 - o ésszerű előtakarékosság, anyagi felelősségvállalás, havi szintű pénzbeosztás, mindazon tevékenységek támogatása, amelyek – akár a megtakarítás terhére – mennyiségi és minőségi információhoz juttatják a fiatalt, lehetőséget adnak a kapcsolatteremtésre és a folyamatos kapcsolatápolásra, örömforrást jelentenek, hosszú távú mobilitást alapoznak meg (pl. személyi számítógép, laptop, mobiltelefon vásárlása, jogosítvány megszerzése).

5.2.8. Otthonteremtési támogatással kapcsolatos utógondozói feladatok

Az otthonteremtési támogatás igénybevétele

A fiatal felnőttek lakáshoz jutása komoly nehézségekbe ütközik. Az otthonteremtési támogatás összege más források igénybevétele nélkül nem elégséges ahhoz, hogy egy városi lakást vásárolhasson magának a fiatal felnőtt. A kisebb településeken megvásárolt ingatlanok esetében a munkába állás nehézségeivel kell megküzdeni a volt gondozottaknak.

A gyermekvédelmi gondoskodásban felnőtt fiatalok az önálló lakhatásuk megteremtéséhez elméletileg jelentős pénzbeli támogatásban részesülnek, a gyakorlatban azonban a szabályozás, a magas lakásárak és lakhatási költségek miatt ez az esetek többségében nem jelent tényleges segítséget, jelentős összegű megtakarítás nélkül nem használható fel hatékonyan. A pénzbeli támogatás önmagában, az önértékelési, életvezetési, kommunikációs problémák, instabil munkaerő-piaci pozíció, alacsony iskolai végzettség megléte mellett nem elégséges eszköz a társadalomba való sikeres integrációhoz.

Az otthonteremtési támogatás elősegíti a gyermekvédelmi gondoskodásból, átmeneti vagy tartós nevelésből kikerült fiatal felnőttek lakáshoz jutását, tartós lakhatásának megoldását. A támogatásra való jogosultságot és annak mértékét, a felhasználási lehetőségeket, az együttműködési és elszámolási kötelezettségeket a Gyermekvédelmi törvény szabályozza. A támogatás összege függ a gondozásban eltöltött évektől és a jogosult vagyoni helyzetétől. A szabályozás fontos része, hogy a fiatalnak az otthonteremtési támogatás felhasználása során az utógondozójával együttműködési kötelezettsége van. Ha a fiatal felnőtt nem áll utógondozás vagy utógondozói ellátás alatt, az illetékes gyámhivatal a lakóhelye szerinti területi gyermekvédelmi szakszolgálat utógondozóját jelöli ki számára. Otthonteremtési támogatás iránti kérelmét a fiatal felnőtt a lakóhelye szerinti illetékes gyámhivatalhoz nyújthatja be. A jogosultság és a mérték megállapításához szükséges alapvető iratok: igazolás a gondozásban eltöltött időről, jegyzőkönyv a végszámadásról, határozat az önjogúvá válásról.

A gyámhivatal az otthonteremtési támogatásról szóló határozatában jóváhagyja (vagy elutasítja) az otthonteremtési támogatás iránti kérelemben megjelölt célt és pénzfelhasználási tervet, rendelkezik a támogatás összegéről és az igénybevétel módjáról. A hivatal kötelezi a fiatalot és az utógondozót az együttműködésre, megállapítja az igénybe vett összegről történő elszámolás feltételeit és határidejét, figyelmezteti a fiatal felnőttet a rosszhiszemű igénybevétel jogkövetkezményére, esetenként kötelezheti az ellátás visszafizetésére.

Utógondozói feladatok:

Az utógondozás egyik legfontosabb célja az önálló életre nevelés és az ehhez kapcsolódó készségek elsajátítása. Cél továbbá, hogy a fiatalok képesek legyenek önálló életvitel kialakítására saját lakáshoz jutás révén.

Az önálló életvitel kialakításának támogatása elősegítheti a fiatal felnőttek társadalmi integrációját.

Az önálló pénzkezelés kialakítását, a takarékoskodás formáinak megismerését érdemes gyermekkorban elkezdni, a fiatalokat jobban be kellene vonni a mindennapi ügyeik intézésébe, hiszen ezen készségek nélkül az utógondozottak a támogatással megszerzett lakhatásukat veszélyeztethetik.

A fiatal felnőttek önálló lakáshoz jutásának segítésében az utógondozónak ismernie kell az otthonteremtési támogatás felhasználásának lehetőségeit, jogszabályi kereteit, ismernie kell a lakástámogatás rendszerét, a lakástakarék-pénztárakat, a kölcsönlehetőségeket, az önkormányzati és szociális támogatásokat.

A támogatással kapcsolatos utógondozásban, a fiatalokkal való első megbeszélés lényege a tájékoztatás, információszerzés, illetve tanácsadás, ha van már konkrét elképzelés a támogatás felhasználását illetően. Az együttműködés során fontos feladat közösen megtalálni a fiatal számára a támogatás legmegfelelőbb felhasználási lehetőségét, elkészíteni a pénzfelhasználási tervet és meghatározni az elszámolás módját és várható időpontját. Fontos utógondozói szerep a fiatalok érdekképviselése, a konfliktuskezelő és közvetítő szerep.

A támogatás felhasználási lehetőségei

a) bérleti díjra való felhasználás

A bérleti díjra való felhasználás akkor előnyös, ha a fiatal alacsony összegű támogatásra jogosult, a mai piaci árak, és hitelfeltételek mellett nem tudja lakásvásárlásra felhasználni a támogatás összegét, azonban rendszeres jövedelme terhére a lakásfenntartás költségeit biztosítani tudja. Adott esetben az utógondozónak és a fiatalnak hosszú távú együttműködésre kell felkészülnie, ugyanis az elszámolás határideje - ha nem egyösszegű a bérleti jogviszony megvásárlása - az utolsó részlet kifizetését követő hónap utolsó napja.

b) tulajdonszerzés

A fiatal felnőttek otthonteremtési támogatása az esetek többségében nem fedezi a saját ingatlanhoz jutás költségeit. Amennyiben az összeg fedezi a fiatal lakáshoz jutását, akkor ez általában olyan településen lehetséges, ahol a fiatal nem talál munkalehetőséget, tehát az önálló életvitel kialakítása nehézségekbe ütközik.

c) felújításra való felhasználás

Részletes pénzfelhasználási tervezetet kell benyújtani az elvégzendő munkálatokról és anyagszükségletről. Célszerű felvenni a kapcsolatot egy építési vállalkozóval, előszerződést kötni, árajánlatot kérni, megállapodni a munkák elvégzésének határidejéről, rögzíteni az együttműködési feltételeket és kötelezettségeket. Fel kell hívni a kivitelező figyelmét, hogy az elvégzett munkálatokról és anyagokról számlát kell kiállítania. Elszámoláskor utógondozói feladat a helyszíni szemle végzése és a gyámhivatal tájékoztatása. Erre a felhasználási módra kevesen kérnek támogatást, melynek oka, hogy a fiatalok többsége nem rendelkezik lakástulajdonnal, tulajdonrészsel, vagy önkormányzati bérleti

jogviszonnyal. Felújítással járó tulajdonszerzés, illetve résztulajdon szerzés esetében kiemelt utógondozói feladat a tulajdonszerzéshez/megosztáshoz kapcsolódó jogi képviselet megszervezése a fiatal felnőtt részére, kiemelten kezelve a fiatal felnőtt hosszú távú érdekeit, a (rész)tulajdonjog életvitelszerű, lakhatást célzó használat feltételeinek meglétét.

A gyermekvédelmi gondoskodásban felnőttek önkormányzati lakáshoz jutásának minimális az esélye. A régi típusú lakásigénylések rendszere megszűnt, helyette bérbevételi ajánlatot kell tenni. A szociális lakáshoz jutás lehetősége településenként, a fővárosban kerületenként változik. Legtöbb helyen feltétel a több éves állandó, helyben bejelentett lakcím. Szociális bérlakások évek óta nem épülnek, a meglévőkre nagyon sok a jelentkező és az elbírálásnál előnyt élveznek a többgyermekes családok. Budapesten és vidéken is megjelennek időnként olyan lakáspályázatok, ahol gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült fiatal felnőttek is indulhatnak, ezek száma viszont az igényekhez képest nagyon csekély.

d) lakás-előtakarékosság

Erre a célra a támogatást általában azok a fiatalok kérték, akik alacsony összegű támogatásra jogosultak, vagy a határidő előtt közvetlenül adták be kérelmüket, esetleg hosszú távon így látják megvalósíthatónak a lakásvásárlást. A lakás-előtakarékosság olyan államilag támogatott megtakarítási forma, amely havi rendszeres befizetés mellett a megtakarítási időszak végén kedvezményes hitellehetőséget is biztosít. Így a lakással kapcsolatos tervek megvalósítására nagyobb pénzügyi keret áll a későbbiekben rendelkezésre. A lakossági folyósámla, valamint a lakáskassza számla a fiatal beleegyezésével és gyámhivatali határozattal megerősítve zárolásra kerül a futamidő végéig. Ebben az esetben is az együttműködés 1 évnél hosszabb távú, az elszámolás jogszabályban rögzített határideje az utolsó részlet törlesztését követő hónap utolsó napja.

e) szociális szakellátás keretében működő bentlakásos intézménybe fizetendő egyszeri hozzájárulás

Önálló életvitelre hosszútávon nem alkalmas fiatal felnőtt indokolt esetében lehetőség van a tartós elhelyezést biztosító intézmény igénybevételeit biztosító egyszeri hozzájárulás egyösszegű kifizetésére, az otthonteremtési támogatás terhére. Az ilyen típusú ellátásra jogosult fiatal felnőttek önjogi vagyon- és pénzfelhasználása akadályozott, az esetek többségében egy/több, vagy akár az összes ügycsoportra tekintettel cselekvőképességet korlátozó/kizáró gondnokság alatt állnak, vagy gondnokság alá helyezésük az utógondozói ellátás ideje alatt realizálódik. Ebben az esetben kiemelt utógondozói feladat a lehetséges, elhelyezést biztosító intézmények körének feltérképezése, a bekerülési költségek, felvételi feltételek, valamint az elhelyezés hosszú távú költségeinek vonatkozásában, valamint a kompetenciahatárokat tiszteletben tartó szakmai együttműködés a kirendelt gondnokkal.

Egy évnél hosszabb idejű elszámolási határidő esetében a potenciális utógondozónak felelősen mérlegelni szükséges saját kapacitásait, lehetőségeit, közép/hosszú távú terveit, és a mérlegelés

eredményeképpen vállalnia kell, vagy el kell utasítania az otthonteremtési támogatás igénylésében, a felhasználás működtetésében, és az elszámolásban való szakszerű részvételt.

Előre nem tervezhető akadályozottság esetében, a futamidő alatt lehetőség van az utógondozó személyének gyámhivatal által történő módosítására. Ebben az esetben az esetátadás/átvétel szakmai szabályai irányadóak, az akadályozott utógondozónak hatékony segítséget kell biztosítani kliense számára az új utógondozó személyének kiválasztásában. Az esetátadást/átvételt - jegyzőkönyv formájában - írásban dokumentálni szükséges. Az utógondozó személyében bekövetkezett változásról az utógondozót foglalkoztató intézmény vezetője haladéktalanul értesíti a gyámhivatalt, megjelölve az új utógondozó személyét.

Az otthonteremtési támogatás felhasználása keretében kirendelt utógondozó utógondozói feladatai nem merülnek ki a felhasználás adminisztratív teendőinek koordinálásában, a jogszerű felhasználás és elszámolás folyamatának támogatásában. Mindezek mellett kiemelt feladatai a következők:

- a kliens saját erőforrásai, természetes támogató rendszerének erőforrásai, és szükség esetén a szociális alapellátással együttműködésben, az önálló lakhatás, lakásfenntartás fedezetének nyomon követése, támogatás biztosítása a szükséges fedezet megteremtésében,
- szükség esetén hatékony konfliktuskezelés a kliens választott lakóköznyezetének szereplőivel,
- utógondozói ellátásra már nem jogosult, vagy azt igénybe nem vevő kliens esetében – különösen lakáscélú előtakarékosság igénybevételekor – segítségnyújtás az átmeneti lakhatás megoldási feltételeinek megteremtése érdekében,
- támogatás és segítségnyújtás minden olyan a szakmai kompetenciát meg nem haladó kérdésben, melynek megoldásában a fiatal segítséget kér,
- kompetenciát meghaladó kérdésben a szükséges tájékoztatás és a problémakezelés adekvát helyszínének, szervezetének megtalálásában biztosított segítségnyújtás,
- együttműködési megállapodás megkötése, a klienssel való egyeztetés alapján vagy az együttműködés folyamatára, vagy akármely részprobléma együttes megoldására.

A kliensnek és az utógondozónak együttes tájékoztatási kötelezettsége van a gyámhivatal felé:

- az eredeti tervekben leadott bármely feltétel lényeges változása esetében, kezdeményezve a felhasználás határozatban történő módosítását,
- az elszámolást veszélyeztető bármely tény, körülmény bekövetkeztekor,
- az utógondozó egyoldalú tájékoztatási lehetőséggel élhet a gyámhivatal felé az együttműködés három hónapot meghaladó sikertelensége esetében.

5.3. Személyi feltételek

A személyi feltételek a fiatal felnőtt elhelyezésének függvényében változnak, ennek következtében a különböző típusú ellátásokat külön kell feltüntetni.

Gyermekotthon, utógondozó otthon

Nevelő

Gyermekvédelmi asszisztens

Gyermekfelügyelő

Családgondozó, utógondozó

Intézményvezető/szakmai vezető

Nevelőszülői hálózat

Nevelőszülő

Nevelőszülői tanácsadó/család- és utógondozó

Nevelőszülői hálózat szakmai vezető

Külső férőhely

Utógondozó

A segítő szakemberek szakmai személyiségének karbantartásához, fejlesztéséhez a munkáltatónak biztosítania kell a szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat (szupervízió, esetmegbeszélés, kiégés elleni tréning). A szükséges szakmai támogató szolgáltatásokat külön szakmai-módszertani ajánlás tartalmazza.

5.4. Kompetenciák

Az utógondozói ellátás biztosítása során fontos, hogy a szakember az alábbiakat ellássa:

- segíti a fiatal felnőttet az önálló életvitel kialakításában,
- támogatja a fiatal felnőttet személyes kapcsolatainak ápolásában, új kapcsolatok kialakításában,
- segíti a fiatal felnőttet versenyképes tanulmányainak kiválasztásában és elvégzésében,
- segíti a munkahely kiválasztásában, a munkába állításban,
- segíti a fiatal felnőttet a szociális problémái megoldásában,
- adjon életvezetési, konfliktus-megoldási tanácsokat,
- lehetőséget biztosít a fiatal felnőttel való személyes és egyéb formájú rendszeres kapcsolattartásra,
- segíti az otthonteremtési támogatás iránti kérelem elkészítését és a támogatás ésszerű felhasználását.

Mindezen feladatok ellátásához az alábbi készségeket, kompetenciákat szükségesek:

- saját előítéletek kezelése,
- nem ítéli el a fiatal felnőttet múltja miatt, biztosítja az újrakezdés lehetőségét,
- partnerség kialakítása a fiatal felnőttel, ennek megjelenítése a kommunikációban és a hétköznapi cselekvések terén (Helytelen az ún. eltartói szerepkör és a moralizálás hangoztatása, hiszen a fiatal felnőtt egyrészt önjogú, másrészt gyermekvédelmi gondozási háttere okán joga van az ellátás igénybe vételéhez.),
- szabad, önálló döntések támogatása,
- "háttérben maradás" képessége (A fiatal felnőtt dönt, hagyni kell, hogy megélje a saját életét, döntéseinek következményeit.),
- időhagyás a döntések meghozatalára,
- empátia, értő hozzáállás,
- külső kapcsolatok ápolásának segítése,
- segítő szolgáltatások elérésében, igénybevételének megszervezésében való segítségnyújtás (alapelv az utógondozói ellátásban, hogy *"a fiatal felnőtt kimenjen a házból"*, szemben jellemzően a nagykorúság előtti *"szolgáltatás bejőjön a házba"* filozófiával. Azaz cél a lehetőségek, külső programok elérésében való segítségnyújtás, ezzel kapcsolatos információátadás),
- segítségnyújtás a fiatal felnőtt problémáinak megoldásában,
- konfliktushelyzetek megoldása,
- frusztrációtűrő-képesség (a fiatal életében bekövetkezett negatív változásokat, rossz döntéseket ne személyes kudarcként élje meg),
- kívül maradás képessége (elvárás, hogy a szakemberek képesek legyenek a munkahelytől és a kliensek problémáitól elhatárolódni, az ellátást nem szabad érzelmi síkon működtetni, ehhez fontos, hogy a munkavállaló saját hobbyval, speciális érdeklődési körrel, az ellátáson kívüli feltöltődési lehetőségekkel rendelkezzen, *"a munka nem a dolgozó élete"*),
- a fiatal felnőtt saját problémamegoldó repertoárjának kialakításában való segítségnyújtás,
- szakmai önismeret, szakmai tudatosság,
- generális megoldások egyénivé alakítása (akliens egyediségében való kezelése, saját szakmai eszköztárnak megfelelő lehetőség kiválasztása az adott esetvitelben),
- adekvát szakmai válaszadás a kliens / klienscsoport problémáira,
- közös nyelv kialakítása a fiatal felnőttel (értő figyelem, kliens szintjén, helyzetfüggő módon a fiatal felnőtt nyelvéen történő kommunikáció).

5.5. Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek a fiatal felnőtt elhelyezésének függvényében változnak, ennek következtében a különböző típusú ellátásokat külön kell feltüntetni.

Gyermekek otthon, utógondozó otthon

A gyermekotthoni, utógondozó otthoni csoport számára önálló lakóteret kell biztosítani, amely hálósobákból, közös nappali szobából, konyha/étkezőből, valamint fürdőszobából és nemenkénti WC helyiségekből áll, továbbá a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszerelt. Egy hálósobában legfeljebb 4 gondozott gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igény 3 évnél idősebb korosztály részére gyermekenként 12 m^2 .

Nevelőszülő

A gondozott fiatal felnőtt elhelyezésére száraz, világos, jól fűthető lakás alkalmas. Biztosítani kell a nevelőszülők és a gyermekek, fiatal felnőttek külön szobában való elhelyezését, ahol a gyermekek, fiatal felnőttek személyes élettére legalább 6 m^2 . A lakásnak a mindennapi életvitelhez szükséges bútorokkal, berendezési tárgyakkal, eszközökkel felszereltnek kell lennie. Egy szobában legfeljebb 4 gyermek, fiatal felnőtt helyezhető el. Ettől a gyermek érdekében el lehet térni.

Külső férőhely

Az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt számára külső férőhelyen biztosított lakhatás esetében a gyermekotthon, utógondozó otthon, területi gyermekvédelmi szakszolgálat vezetője lakásbérleti szerződést köt az ingatlan tulajdonosával. A külső férőhelynek száraznak, világosnak, jól fűthetőnek kell lennie, és rendelkeznie kell a mindennapi életvitelhez szükséges alapvető berendezési, valamint használati tárgyakkal. A minimálisan biztosítandó lakóterület-igény külső férőhely esetén fiatal felnőttként 6 m^2 .

A segítő szakemberek számára:

Megfelelő irodahelyiségek

Saját, zárható szekrény/asztal, a gyermeket és a családot érintő bizalmas eredmények, vizsgálatok diszkrét kezelésére.

Ügyintézéshez szükséges kommunikációs eszközök és irodaszerek

Az utógondozó mobilitását biztosító jármű/közlekedési eszköz

6. Indikátorok

Meghatározás (tevékenység)	Indikátor (hogyan)	Forrás (adat)
1. Jelentkezés	A jelentkező teljes körű aláírt tájékoztatásának száma/összes jelentkező	Házirend Felvételi adatlap
2. Felvételi tárgyalás	Felvételre javasolt fiatal felnőttek aránya/év	Felvételi dosszié Team jegyzőkönyv A döntésről való írásos

		tájékoztatás a fiatal felnőtteknek
3. Felvételi tárgyalás	Panaszjogát érvényesítő fiatal felnőttek száma/év	Érdekképviselői Fórum jegyzőkönyve
4. Befogadás	Az elrendelt utógondozói ellátások száma/év	Gyámhivatali határozat, jogerős értesítés
5. Befogadás	Az igénybevett utógondozói ellátások aránya/összes elrendelés/év	Gyámhivatali határozat az elrendelésről, valamint a megszüntetésről
6. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	A határidőn belül megkötött intézményi megállapodások száma/év	Térítési díj szabályzat Intézményi megállapodás
7. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	A határidőn belül megállapított térítési díjak száma/év	Értesítés térítési díj megállapításáról
8. Intézményi és egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	Megkötött megállapodások száma/év	Egyéni együttműködési megállapodás
9. Egyéni esetvitel	Az ellátott maradéktalanul hozzájut a szerződésben rögzített ellátáshoz (akár pénzbeli, akár természetbeni ellátás)	Elégedettség vizsgálat Ellátmányigényles Zsebpénz nyilvántartás Ruházati nyilvántartás Térítési díj nyilvántartás Esetdosszié Esetnapló Gyámhivatali jelentések
10. Egyéni esetvitel	Önálló életvitelre képes fiatalok aránya/év	Esetnapló Gyámhivatali jelentések
11. Elbocsátás, értékelés, lezárás	Eredményes szolgáltatás miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó)

		Team jegyzőkönyv Befogadó nyilatkozat visszavonása Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről Utógondozói végbeszámoló Az együttműködés, és eredményeinek értékelése Gyámhivatali megszüntető határozat, jogerős értesítés
12.Elbocsátás, értékelés, lezárás	Határidő elérése miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó) Team jegyzőkönyv Befogadó nyilatkozat visszavonása Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről Utógondozói végbeszámoló Az együttműködés, és eredményeinek értékelése Gyámhivatali megszüntető határozat, értesítés jogerőre emelkedésről
13.Elbocsátás, értékelés, lezárás	Fegyelmi ok miatt az ellátásból kilépő fiatalok aránya/év	Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó) Team jegyzőkönyv

		Befogadó nyilatkozat visszavonása Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről Utógondozói végbeszámoló Az együttműködés, és eredményeinek értékelése Házirendsértés miatti kezdeményezés esetében: Érdekképviseleti Fórum javaslata Gyámhivatali megszüntető határozat, jogerő értesítés
14.Munkatársak mentálhigiénéje	Szupervízióban, esetmegbeszélésen résztvevők aránya (összes munkatárshoz képest)	Éves beszámoló

7. Ellenőrző lista a protokollok megvalósításához

Szakmai folyamatok - ellenőrzési nyomvonal

Az ellenőrzési nyomvonal a határidőkre külön nem, illetve az ellenőrzési pontok mentén tér ki. Ennek oka, hogy az egyéni esetvitelben rögzített határidők egyénileg változóak, így „általánosítható” határidő megadása irreleváns. Az egyes folyamatlépéseken belül a jogszabály által rögzített határidőt külön jelezzük. Nevelőszülői ellátás esetében az utógondozó alatt adott esetben nevelőszülői tanácsadót, a team alatt - adott esetben - esetkonferenciát értünk. Az ellenőrzési nyomvonal az utógondozói ellátás általánosítható folyamatát tükrözi.

Folyamat-lépés	Tevékenység	Felelősök	Feltételezett és keletkező dokumentum	Ellenőrzési pont <i>(A feltételezett és keletkező dokumentumok meglétének ellenőrzése minden lépésnél szükséges, külön nem jelöljük)</i>
1.	Jelentkezés	• Fiatal felnőtt • Esetgazda	• Házi rend • Felvételi adatlap • Jogcímigazolás	• A jelentkező teljes körű tájékoztatásának-aláírással igazolt megléte • Jogcím igazolás érvényessége
2.	Első interjú	• Fiatal felnőtt • Esetgazda	• Fiatal felnőtt önéletrajza • Első interjú írásos összefoglalója	• Az írásos összefoglaló tartalmában tükrözi-e a megadott szempontsort
3.	Felvételi tárgyalás	• Esetgazda • Szakmai vezető • Team	• Felvételi dosszié • Team jegyzőkönyv • A döntésről való írásos tájékoztatás a fiatal felnőttnek	• A döntés a jelentkezéshez képest a lehető legrövidebb időn belül született-e • Hiánytalan információ (felvételi dosszié) birtokában született-e

			• Elutasítás esetében: Érdekképviselői Fórum véleménye	• Szavazóképes team hozta-e a döntést • A fiatal felnőtt esetleges panaszjogának érvényesítése
4.	Befogadás	• Fiatal felnőtt • Szakmai vezető • Utógondozó	• Gyámhivatali elrendeléshez szükséges dokumentáció, a részfolyamat végén: • Gyámhivatali elrendelő határozat, jogerő értesítés	• Az ellátás kezdő időpontja reálisan illeszkedik-e a Gyámhivatal által rögzített ügyintézési határidőhöz • Az ellátás iránti kérelem késedelem nélkül eljutott-e az illetékes gyámhivatalhoz
5.	Intézményi, egyéni együttműködési megállapodások megkötésének előkészítése	• Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team	• Ellátott jövedelem igazolása • Térítési díj szabályzat • Team jegyzőkönyv • Esetdosszié	• Esetdosszié • Esetnapló • Terepnapló megnyitása megtörtént-e • Tárolásuk az adatvédelmi feltételeknek megfelelő-e • A team érdeemben tárgyalta-e a megállapodások tervezetét
6.	Intézményi, egyéni együttműködési megállapodások megkötésese	• Intézményvezető/ szakmai vezető • Fiatal felnőtt • Utógondozó	• Térítési díj szabályzat • Értesítés térítési díj megállapításáról • Intézményi megállapodás/ellátási szerződés • Egyéni együttműködési megállapodás	• Az intézményi megállapodás megkötése jogszabályban rögzített határidőn belül megtörtént-e, • Tartalmában megfelel-e a jogszabályi kritériumoknak, - ezen belül a szükség szerinti ellátás mértékét tételesen rögzíti-e • A térítési díj megállapítása a jogszabályban rögzített határidőn

				belül megtörtént-e • Az egyéni együttműködési megállapodás: - Reális-e - Teljesíthető-e - Valóban kétoldalú-e, azaz a kliens és - utógondozó vállalásait azonos módon tartalmazza-e • Az értesítés és megállapodások átvételét az ellátott aláírásával igazolta-e
7.-8.	Egyéni esetvitel	• Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team	• Ellátással összefüggő: - Ellátmányigényl és - Zsebpénz nyilvántartás - Ruházati nyilvántartás - Térítési díj nyilvántartás • Esetvitellel összefüggő: - Esetdosszié - Esetnapló - Terepnapló • Team jegyzőkönyvek • Gyámhivatali jelentések,	• Az ellátott maradéktalanul hozzájut-e a szerződésben rögzített ellátáshoz, akár pénzbeli, akár természetbeni ellátás átvételét aláírásával igazolja-e • Az esetnapló tartalmából az egyéni esetvitel folyamata nyomon követhető-e • A terepnapló bejegyzései a külső ügyintézésre fordítható óraszámot maradéktalanul lefedik-e • Az együttműködési megállapodás, esetnapló, terepnapló tartalmi összhangja megvalósul-e, ugyanazon folyamat lépéseit tükrözik-e • Az egyéni együttműködési megállapodásban rögzített határidők megvalósulnak-e, az esetleges határidő módosítások nyomon

			felülvizsgálat dokumentumai • Élethelyzeteket, ezek változásait tükröző dokumentumok • A vállalt előtakarékosság teljesítésének, nyomon követésének dokumentumai • A szakmai/szakmaközi együttműködés dokumentumai • Esetleges házirendszértésekből adódó szankciók dokumentumai • Az otthonteremtés, további lakhatás megoldása érdekében keletkező dokumentumok: - Otthonteremtési támogatás igénylésének, felhasználásának dokumentációja	követhetők-e • A megállapodás módosítások, illetve ezek kezdeményezése - írásos formában - nyomon követhető-e • Az éppen érvényben levő megállapodás a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetét maradéktalanul tükrözi-e • A részteljesítések értékelése a team bevonásával megtörténik-e • A folyamatértékelés rendszeresen a kliens bevonásával (aláírásával igazolt formában) történik-e • A házirendszértések írásos dokumentációja megvalósul-e • Az egyéni esetvitel alapelveit - különösen a cselekvési kötelezettség elvét - az egyéni esetvitel dokumentációja tükrözi-e • Az önálló életvitel megteremtésére tett lépések, és a fiatal képességei, készségei, erőforrásai, lehetőségei közötti reális összhang megvalósul-e, az összhangot tükrözi-e az egyéni esetvitel dokumentációja

			- Pályázati dokumentációk • Az esetleges továbbgondozás dokumentációi	
9.	Elbocsátás, értékelés, lezárás	• Fiatal felnőtt • Utógondozó • Team • Szakmai vezető	• Az ellátás megszüntetésének írásos kezdeményezése (fiatal felnőtt vagy utógondozó) • Team jegyzőkönyv • Befogadó nyilatkozat visszavonása • Értesítés a befogadó nyilatkozat visszavonásáról, a férőhely átadásának rendjéről, a jogorvoslat lehetőségéről • Utógondozói végbeszámoló • Az együttműködés, és eredményeinek értékelése • Házirendsértés miatti kezdeményezés esetében:	• A Team jegyzőkönyv a megszüntetés körülményeit, indoklását releváns módon tartalmazza-e • Az utógondozói végbeszámoló az együttműködés folyamatát tükrözi-e, az ellátás eredményességére, a megfelelő indoklással kitér-e • Az értesítést a megszüntetés kezdeményezéséről a fiatal felnőtt aláírásával igazoltan átvette-e • A folyamat - ellátás - értékelése a fiatal felnőttel (aláírásával igazolt módon) együtt történt-e • Az Érdekképviselői Fórum javaslatának figyelembe vétele megtörtént-e • A megszüntető határozatot és jogerő értesítést a fiatal felnőtt aláírásával átvette-e

			Érdekképviselési Fórum javaslata • A folyamat végén gyámhivatali megszüntető határozat, jogerő értesítés	

8. Mellékletek

8.1. Szakirodalom

- Cohen, Phil 1997. Az ifjúsági probléma újragondolása. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények.. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- du Bois-Reymond, Manuela 1998. „Nem akarom még elkötelezni magam”: A fiatalok életfelfogása. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Wallace, Claire és Bill, Jones 1992. Ifjúság, család, polgárrá válás. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Wyn, Johanna - Dwyer Peter 1999. Új irányok az ifjúsági életszakaszok átmeneteinek kutatásában. In: Gábor Kálmán – Jancsák Csaba 2006. Ifjúságszociológia – szemelvények. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Zinnecker, Jürgen 1992. A fiatalok a társadalmi osztályok terében. In: Gábor Kálmán (szerk.) 1992. Civilizációs korszakváltás és az ifjúság. A kelet- és nyugat-európai ifjúság kulturális mintái. Belvedere – Meridionale. Szeged.
- Somlai Péter 2002. Elhúzódó kamaszkor. Fordulópont, IV. évfolyam 16. szám, 2002/2.
- Somlai Péter 2007. Új ifjúság (A poszt-adoleszcensek kora). In: Somlai Péter (szerk.) - Bogár Virág - Tóth Olga - Kabai Imre 2007. Új Ifjúság - Szociológiai tanulmányok. Napvilág Kiadó Kft. Budapest.
- Vaskovics László 2000. A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. Szociológiai Szemle, 10. évfolyam, 4. szám.
- Vikár György 1980. Az ifjúkor válságai. Gondolat. Budapest.
- Szöllősi Gábor 1998. Szociális és gyermekvédelmi jog. JPTE ÁJK Továbbképző Szekció. Pécs.
- Szöllősi Gábor 2003. A gyermekvédelmi probléma, mint társadalmi konstrukció. Esély, 2003/2.
- Domszky András 1999. Gyermek- és ifjúságvédelem (Jegyzet). Államigazgatási Főiskola. Budapest.
- Domszky András - Büki Péter 2001. Gyermekvédelem és gyógypedagógia, avagy különtámogatást igénylők a gyermekvédelem rendszerében. Educatio, X. évfolyam, 2. szám.
- Büki Péter — Szikulai István 2000. Stratégiai lépések gyermekotthonok szakmai átalakításához. Háló, 2000/10.
- Rácz Andrea – Szikulai István 2007. A Gyermekvédelmi rendszer helyzete Magyarországon. Új Ifjúsági Szemle, V. évfolyam, 4. szám.
- Szabóné Pluhár Bernadett — Szikulai István 2002. Az utógondozói ellátás. Család, Gyermek, Ifjúság, 12. évfolyam, 4. szám.
- Cseres Judit 2005. Az utógondozói ellátottak vizsgálata I. Kapocs16., IV. évfolyam, 1. szám.

- Szikulai István 2003. Beszámoló a gyermekvédelmi rendszerből nagykorúságuk után kikerült fiatal felnőttek utánkövetéses vizsgálatáról Kapocs 5., II. évfolyam, 2. szám.
- Szikulai István 2004. „Nem szeretném, hogy befejeződjön...” A gyermekvédelmi rendszerből nagykorúságuk után kikerült fiatal felnőttek utógondozásának és utógondozói ellátásának utánkövetéses vizsgálata. In: Javítóintézet, család, gyermekvédelem. Kapocs Könyvek 4. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. Az utógondozás, illetve az utógondozói ellátás célja, tartalma. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. Az utógondozói ellátásban részesülők főbb szociodemográfiai jellemzői, problémái. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Szikulai István 2004. A nagykorúvá váltak gondozásának módszerei. In: Domszky András (szerk.) 2004. Gyermekvédelmi szakellátás. Segédanyag a szociális szakvizsgálathoz. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet. Budapest.
- Kibicher Orsolya 2005. Nehezített életkezdés. Család, Gyermek, Ifjúság, 14. évfolyam, 3. szám.

8.2. Jogsabályok

Az utógondozói ellátás, mint a gyermekvédelmi szakellátás kimeneti fázisa személyes gondoskodást biztosító, otthont nyújtó ellátási formának minősül. A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyermekvédelmi törvény) értelmében, a törvényben meghatározott feltételek megléte esetén, minden olyan átmeneti vagy tartós nevelésben felnövő fiatal felnőttnek biztosítható utógondozói ellátás (18-21/24/25 év), akinek gyermekotthoni, nevelőszülői nevelése önjogúvá válásával szűnt meg. Az utógondozói ellátás igénylése önkéntes, de igénybevétele az ellátást elrendelő gyámhivatali határozathoz kötött. A Gyermekvédelmi törvény, valamint a hozzá kapcsolódó a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998 NM rendelet szükség szerinti teljes körű ellátást határoz meg, ennek értelmében az ellátás mértéke igazodik a fiatal felnőtt aktuális élethelyzetéhez.

A szakmai feladatokat a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998 NM rendelet szabályozza.

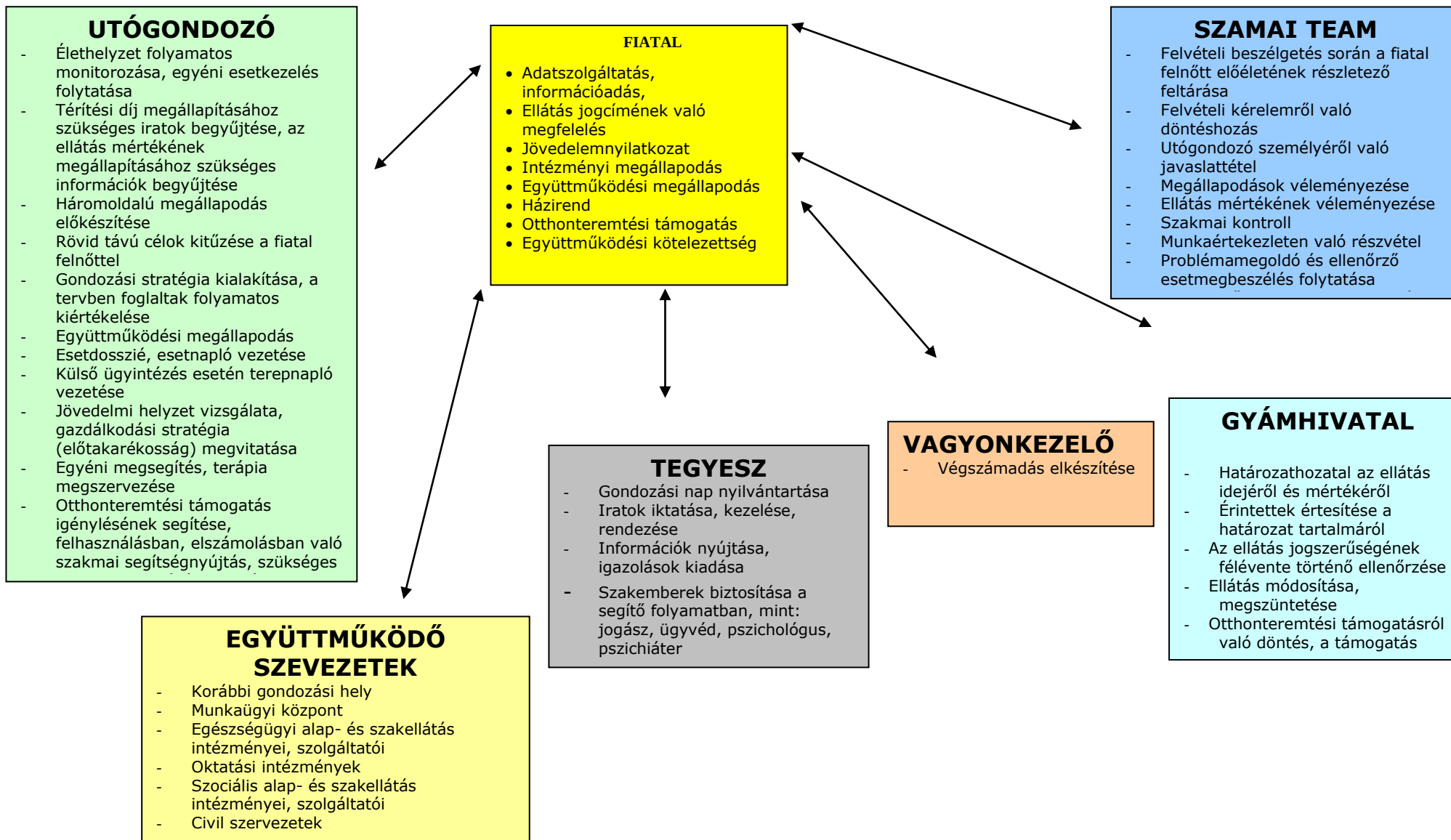
Az utógondozói ellátás elrendelését, az ezzel kapcsolatos hatósági tevékenységet tartalmazza a 149/1997. (IX. 10.) Kormányrendelet (Gyer.).

Az utógondozói ellátás során a fiatal felnőttek térítési díj fizetési kötelezettségét a 133/1997. (VII. 29.) Kormányrendelet szabályozza.

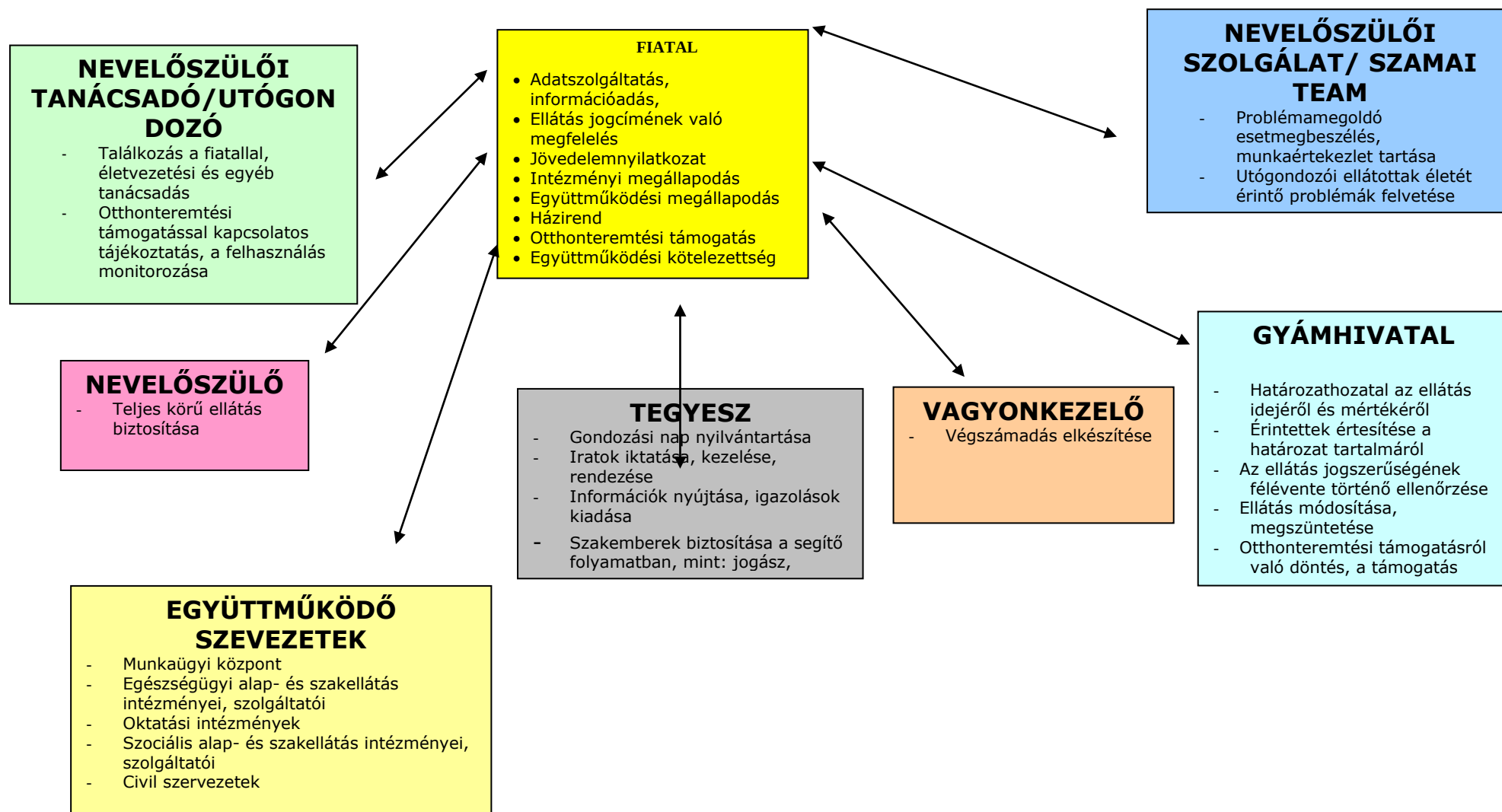
Ezenkívül az utógondozói ellátással kapcsolatban az 1952. évi IV. törvény (Csjt.), az 1959. évi IV. törvény (Ptk.), és az 1993. III. tv. (Szt.) tartalmaz még releváns szabályozást.

8.3. Ábrák és iratminták

Intézményes ellátás keretében biztosított utógondozói ellátás során együttműködő szakemberek, szervezetek

Nevelőszülői ellátás keretében biztosított utógondozói ellátás során együttműködő szakemberek, szervezetek

Házirend - Utógondozói Otthon (minta)

Általános rendelkezések

1. Az Otthon alaptevékenységeként korábban intézeti elhelyezett, intézeti nevelt, illetve átmeneti vagy tartós nevelésbe volt fiatal felnőtt nők és férfiak részére utógondozói ellátás keretében, szerződésben meghatározott körű és mértékű ellátást nyújt.
2. A jelen Házirend hatálya kiterjed az Otthonban ellátott valamennyi fiatal felnőttre, az Otthon valamennyi dolgozójára, valamint az Otthonba látogatás, és egyéb célból belépő valamennyi személyre.
3. Az Otthonban, - az ellátás jogcímétől függően - 21., 24., illetve 25. életévét be nem töltött fiatal felnőttként elhelyezett nagykorú személy (a továbbiakban: fiatal felnőtt) a gyámhivatal utógondozói ellátást elrendelő, végrehajtható határozatában megjelölt időponttól, illetve indokolt esetben korábban, az ellátást nyújtó által kiállított befogadó nyilatkozatban megjelölt időponttól veheti igénybe az Otthon szolgáltatásait, feltéve, ha a 15/1998. (IV. 8.) NM. Rendelet 92.§ /7/ bekezdése alapján írásbeli megállapodásként együttműködési szerződést (a továbbiakban: szerződés) kötött utógondozójával vagy leendő utógondozójával, valamint az ellátást nyújtóval.
4. A fiatal felnőtt részére az Otthon a szerződésben megjelölt körű, az ellátást igénybe vevő fiatal felnőtt rendszeres jövedelméhez igazodó, egyéni élethelyzetből adódó, szükség szerinti ellátást biztosít.
 - a) A testi vagy értelmi sérült állapota miatt személyes gondoskodás keretében bentlakásos szociális ellátást nyújtó intézménybe felvételre váró fiatal felnőttek esetében a 15/1998. (IV. 8.) NM. rendelet 76§.-82§. meghatározott teljes körű ellátással azonos.
 - b) Az előző pontban
 - c) nem említett fiatal felnőttek esetében az ellátás a minimális szolgáltatástól az alapszükségleteket teljes körűen kielégítő (étkezés, egészségügyi ellátás, személyes higiéné, ruházat, tanulmányok, közlekedés, költsége) ellátásig terjedhet.
 - d) A minimális szolgáltatás keretében a fiatal felnőtt részére maximum 4 férőhelyes szobában elhelyezést, közösségi WC használatot, tisztálkodási, mosási lehetőséget, közös teakonyha használatot és étkezési jegy formájában étkeztetést kell biztosítani.
 - e) Az anya (család) - gyermek együttes elhelyezése esetén a gyermek teljes körű ellátási szükségletét az Otthon által nyújtott, szerződésben rögzített ellátás, és a gyermek után a szülőnek járó családtámogatás (családi pótlék), jövedelempótló támogatás (GYES) együttesen biztosítja.

Jogok és kötelezettségek

1. Minden fiatal felnőttnek joga van az egészséges életmód megvalósítására, továbbá arra, hogy polgári és politikai jogait tiszteletben tartó, emberséges bánásmódban részesüljön. Az egészséges életmód szerinti életvitel az Otthonban élő valamennyi személynek egyaránt kötelessége is.
2. Az Otthonban elhelyezett minden fiatal felnőtt kötelessége valamilyen képzési formában tanulni vagy – amennyiben nem munkaképtelen – a munkavállalás érdekében mindent megtenni, a foglalkoztatást elősegítő hivatalokkal együttműködni. Joga van ugyanakkor minden fiatal felnőttnek a képzési irány, életpálya, illetve a munkahely kiválasztása kérdésében szabadon – utógondozója véleményének megismerését követően – dönteni.
3. Jövedelemviszonyai függvényében és a szerződésben rögzített mértékben köteles előtakarékosággal az önálló életvitel megteremtésére készülni.
4. A jogszabályok alapján térítési díj fizetésére kötelezett fiatal felnőtt köteles a megállapított térítési díjat az Értesítésben megállapított határidőig az Otthon pénztárába, a havi rendszerességgel, szerződésben biztosított ellátmány kézhezvételével egy időben befizetni.
5. A fiatal felnőttek az Otthon felszerelési és berendezési tárgyait szabadon – mások nyugalmanak zavarása nélkül – rendeltetésszerűen használhatják. A Otthon a lakhatás céljait szolgáló, illetve közösségi helyiségeinek használatára a tevékenység jellege szerinti időkorlátok betartásával jogosultak. A fiatal felnőttek kötelesek a helyiségek, berendezési és felszerelési tárgyak állagának megóvásáról gondoskodni.
6. A fiatal felnőttek anyagi felelősséggel tartoznak a szándékosan, illetve a rendeltetésellenes használat következtében gondatlanul okozott károkért.
7. Az Otthon tulajdonát képző tárgyak, eszközök az Otthon területéről csak írásbeli engedély alapján vihetők ki. Az írásbeli engedély megadására a szakmai vezető vagy az általa megbízott személy jogosult.
8. Valamennyi fiatal felnőtt rendelkezhet személyes tulajdonnal. Az Otthon a személyi tulajdon szokásos mennyiségét és mértékét meghaladó vagyontárgyak őrzéséről – a fiatal felnőtt kérésére – elkülönült helyen gondoskodik. Az Otthon felelősséget kizárólag ezen elkülönült helyen elhelyezett vagyontárgyak vonatkozásában vállal.
9. Joga van minden fiatal felnőttnek az Otthont bármilyen időpontban szabadon elhagyni és ide bármilyen időpontban korlátozás nélkül visszatérni. Köteles azonban az ügyeletesnek

vagy utógondozójának a 24 órát meghaladó távollétet előre bejelenteni. Ha a fiatal felnőtt folyamatosan 72 órát meghaladóan kíván az Otthontól távol lenni, úgy köteles a tervezett tartózkodási helyét és rövid úton történő elérhetőségének módját bejelenteni.

10. A fiatal felnőttek hétköznapi, munkaszüneti-, pihenő- és ünnepnapokon egyaránt reggel 8 és este 22 óra között fogadhatnak látogatóként szülőket, rokonokat, ismerősöket és barátokat. Ezen túlmenően esetenként, a szabad férőhely erejéig a vendégszobában éjszakai elhelyezés nyújtásával az ügyeletes látogatást engedélyezhet nagykorú személyek számára akként azonban, hogy az Otthonban élő fiatal felnőttek nyugalma e látogató ne zavarja. Az éjszakai elhelyezés nyújtásával történő látogatás engedélyezése iránti kérelmet a fiatal felnőtt legkésőbb a tárgynap 21:30 óráig köteles az ügyeletesnél előterjeszteni. Minden fiatal felnőtt ilyen kérelemmel hetente két alkalommal élhet.
 - a) Bármely látogató az Otthonba történő belépés előtt az ügyeleti szolgálatot ellátó személynek személyazonosságát, hitelt érdemlően köteles igazolni.
 - b) A fiatal felnőtt felel az általa fogadott látogató magatartásáért. A mindenkor ügyeletes intézkedni köteles a mások nyugalma, a biztonságot, a környezetet vagy közérdeklőséget sértő magatartást tanúsító látogatóval szemben, hogy e látogató az Otthon területét hagyja el.
 - c) Fiatalkorú és kiskorú vendég esetében az éjszakai elhelyezés kérelmével a fiatal felnőttek nem élhetnek.
 - d) Kiskorú vendég napközbeni fogadásához is törvényes képviselője beleegyezése szükséges.
11. Az Otthon fiatal felnőttei mindent megtehetnek, ami önmaguk és társaik fizikai, szellemi fejlődését szolgálja, nem ön- és közveszélyes, illetve másokat a mindennapos normál életvezetésben nem zavar.
12. A fiatal felnőttek napi elfoglaltságukat önmaguk alakítják ki. A fiatal felnőttek kötelesek reggel úgy felkelni, hogy az iskolában, illetve a munkahelyen, vagy egyéb kötelező elfoglaltságon időben meg tudjanak jelenni.
 - a) Az esti lefekvéstől, egészségi állapottól, a másnapi elfoglaltságtól függően a fiatal felnőtt önmaga határozza meg. E meghatározás során a másnapi fizikai - szellemi kipihentségnek kell mérvadónak lenni.
 - b) A később nyugovóra térő fiatal felnőttek kötelesek vigyázni arra, hogy a már alvó társaikat tevékenységükkel nem zavarják meg.
13. Az Otthonban minden fiatal felnőttnek kötelessége az Otthon területén a környezet megóvása, és rendben tartása.

14. Minden fiatal felnőtt köteles a higiéniai előírásokat betartani. Mindenki kötelessége a környezetét gondozni, tisztántartani, az épületet megóvni.
15. Minden fiatal felnőtt köteles az Otthon (gondozási hely) Tűzvédelmi Szabályzatát megismerni, évi rendszerességgel tűzvédelmi oktatáson és Tűzriadó Gyakorlaton részt venni.
 - a) Tűzvédelmi szempontból veszélyesnek minősülő (2000 W felüli) elektromos berendezési-használati tárgyat huzamos ideig (15 percet meghaladó mértékben) a lakószobában üzemeltetni tilos.
16. A társas együttélés és érintkezés általános szabályait minden fiatal felnőtt és dolgozó köteles betartani. A kulturált beszéd, udvarias magatartás mindenki legfőbb jellemzője legyen.
 - a) Önmaguk, társuk és a dolgozók testi épségét veszélyeztetni, tettetleg, vagy szóban bántalmazni tilos.
 - b) Az Otthon területére, sérülés okozására alkalmas tárgyat, fegyvernek minősülő vagy annak látszó eszközt behozni, illetve ott tartani tilos.
 - c) Az Otthon területén csak az arra kijelölt helyen engedélyezett a dohányzás a nagykorú személyek részére. Az Otthon területén tilos alkoholtól, illetve egyéb pszichotrop anyagoktól befolyásolt állapotban tartózkodni.
 - d) Az Otthon területére alkoholt, illetve kábítószernek minősülő anyagot bevinni, illetve az Otthon területén ezen anyagokat tárolni, fogyasztani, vagy más részére átadni - a következő pontban foglalt kivétellel - tilos.
 - e) Az ügyeletes előzetes engedélyével esetenként valamely személyhez, vagy eseményhez kötődő ünnepség alkalmával a 20% alkoholtartalmat el nem érő szeszesital behozatala és kulturált fogyasztása lehetséges a fiatal felnőttek részére.
17. Orvosi ellátást az illetékes háziorvosi szolgálatnál rendelési időben lehet igénybe venni. Szabad-, munkaszüneti és ünnepnapokon a területi ügyeleti szolgálat igénybe vétele lehetséges.
18. Az Otthonban élő fiatal felnőtteknek az étkezést az Otthon, étkezési jegy, illetve ebédmenü szolgáltatást nyújtó diákétkeztetés igénybevételére jogosító befizetés és a többi étkezés vonatkozásában étkezési jegy formájában biztosítja. Ennek megvalósulásáért az utógondozó felelős.
 - a) Törekedni kell arra, hogy a fiatalok önmaguk által biztosított étkezése az étkezés célját szolgáló elkülönült helyiségben történjék. Az étkezés előtti terítés, illetve az étkezés utáni mosogatás és rendrakás a fiatal felnőttek feladata. Úgyszintén a fiatal felnőttek kötelesek gondoskodni a szobájukban elhelyezett hűtőszekrények tisztán tartásáról, a lejárt szavatosságú élelmiszerek eltávolításáról.
19. A KRESZ járműhasználatra és közúti közlekedésre vonatkozó szabályai az Otthon területén is érvényesek.

20. Az Otthonban a lakók saját szobájuk területén tarthatnak kistestű állatot. Az állattartáshoz a szobatársak, valamint az utógondozók beleegyezése szükséges. A kisállat gazdája felelős az állat gondozásáért, az állat tartásával járó minden költséget ő viseli.
21. Az Otthon igazgatója vagy az általa megbízott személy az utógondozói ellátást igénybe venni szándékozó fiatal felnőtt részére köteles a szükséges felvilágosítást megadni, a Házi rendet megmutatni, a szolgáltatásokról a szükséges tájékoztatást nyújtani. Az Otthon Házi rendjét az Otthon területén jól látható helyen ki kell függeszteni.
22. A fiatal felnőtt az Otthon szolgáltatásaival, az Otthon munkatársaival és a többi jogosulttal kapcsolatos panaszát az Otthon igazgatójánál írásban előterjesztheti.
- a) Az Otthon igazgatója köteles a panaszt kivizsgálni és a szükséges intézkedéseket haladéktalanul, de legkésőbb a panasz kézhezvételét követő 15 napon belül megtenni és erről a jogosultat tájékoztatni. Az intézkedés elmaradása és a fiatal felnőtt által nem megfelelőnek vélt intézkedés esetén a fiatal felnőtt kérheti kérelmének az Érdekképviselői Fórum elé tárását. Az Érdekképviselői Fórum ülésének időpontjáról és tárgyáról ez esetben a fiatal felnőttet az Otthon igazgatója értesíteni köteles.
23. Az Érdekképviselői Fórum tagjainak választására a választás napján az Otthon székhelyére és telephelyére befogadott valamennyi fiatal felnőtt jogosult. A választásra jogosultak egyben választhatók is. A jogosultak minden év szeptember 1. napjáig, illetve először a jelen Házi rend jóváhagyását követő 30 napon belül titkos szavazással 3 fő képviselőt választanak az Érdekképviselői Fórumba. A választás akkor érvényes, ha azon a jogosultak kétharmada részt vesz. Jelöltet a választást megelőző 10. napig írásban lehet állítani (ajánlás). Jelölt az, aki legalább 3 ajánlást kapott.
- a) A legtöbb szavazatot kapott 3 jogosultat kell megválasztottnak tekinteni. Szavazategyenlőség esetén - amennyiben e szavazategyenlőség az eredményes választás gátja - az egyenlő szavazatot kapott jogosultak között ismételt választást kell tartani.
- b) Az Érdekképviselői Fórum tagjai a 22./ pontban meghatározott személyeken kívül az Otthon dolgozóinak két képviselője és az illetékes Önkormányzat Közgyűlése által delegált személy.
- c) Az Érdekképviselői Fórum tagjai nyílt szavazással önmaguk közül elnököt választanak. Az elnök a tagok egyharmadának írásbeli kezdeményezése, illetve a jogosult panasz esetén a kezdeményezés, illetve a panasz kézhezvételét követő 5. napon belül a kézhezvételtől számított legalább 8. napra köteles az Érdekképviselői Fórum ülését összehívni. Az ülés

a tagok kétharmadának jelenléte esetén határozatképes. Az Érdekképviselői Fórum határozatait szavazás alapján egyszerű többséggel hozza. Bármely tag indítványára kötelező a titkos szavazás elrendelése. Az Érdekképviselői Fórum határozatai bekerülnek a határozatok könyvébe.

Egyéb rendelkezések

1. A Házi rend megsértése miatti hátrányok:
 - a) írásbeli figyelmeztetés
 - b) nem kötelezően adott pénzbeli juttatás megvonása
 - c) kártérítésre kötelezés
 - d) kedvezményekből kizárás
2. A figyelmeztetés kivételével valamennyi joghátrány végrehajtása meghatározott időre felfüggeszthető.
3. A 29. pontban megjelölt joghátrányok kiszabására a fiatal felnőtt meghallgatását követően az utógondozó jogosult. Az intézkedés hatályához szükséges az igazgató ellenjegyzése.
4. A jelen Házi rendet a nevelőtestület, valamint az otthongyűlés véleményének figyelembe vételével az igazgató hagyja jóvá. A hatálybalépés feltétele az Érdekképviselői Fórum egyetértése.

Záradék

Jelen Házi rendben foglaltakkal az Érdekképviselői Fórum egyetért.

Az Érdekképviselői Fórum nevében:

Kelt:.....
.....

Megállapodás (minta)

Amely létrejött egyfelől a (a továbbiakban: Utógondozó Otthon) nevében és képviseltében eljáró igazgató (továbbiakban: ellátást nyújtó), másfelől..... (született: anyja neve:.....) szám alatti lakos között az utógondozói ellátás tárgyában az alábbi feltételekkel:

1./ A megállapodást aláíró felek tudomással bírnak arról, hogy
- (a továbbiakban: fiatal felnőtt) utógondozói ellátását a Önkormányzat Polgármesteri Hivatal Gyámhivatala számú határozatával naptól elrendelte. Az utógondozói ellátás végrehajtására az Utógondozó Otthon került kijelölésre.

2./ Az Utógondozó Otthon a fiatal felnőtt részére lakhatást, egyéni élethelyzetéből következő szükség szerinti ellátást, az önálló életvitel megteremtéséhez, ügyei intézéséhez nevelő - szociális munkás és jogi segítséget biztosít. A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy élethelyzetében bekövetkező változásokról - utógondozója bevonásával - az ellátás nyújtóját haladéktalanul tájékoztatja. (Az ellátás mértékét mellékletben szükséges rögzíteni.)

3/ A fiatal felnőtt az ellátásra, az elrendelés - gyámhivatali határozatban megjelölt - kezdő időpontjától jogosult. A fiatal felnőtt az ellátást - a gondozási napok alapján - a tárgyhót követő hónap 10.-ig napjáig jogosult az intézmény székhelyének pénztárában, a kifizetésre megjelölt időpontokban felvenni. Teljes körű ellátás esetében a kifizetésre a tárgyhó 5. napjáig kerül sor. Hó közti kifizetésre krízishelyzetben, kérelem alapján kerülhet sor. Méltányosság alapján biztosított ellátás esetében a kérelmet az utógondozónak és a szakmai vezetőnek támogatnia szükséges. A kérelmet, az ellátást nyújtó bírálja el.

4./ A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy a jelen keretek között meghatározott ellátáson túlmenően más ellátásra nem jogosult.

5./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával elismeri, hogy az Utógondozó Otthon Házirendjét megismerte, az abban foglaltak betartását magára nézve kötelezőnek tekinti.

A Házirend értelmében a fiatal felnőtt joga különösen, hogy

- Emberi méltóságát, polgári és politikai jogait tiszteletben tartó, emberséges bánásmódban részesüljön.
- A szükség szerinti ellátás keretében meghatározott ellátáshoz maradéktalanul hozzájusson.
- Ellátásával, személyével összefüggő kérdésekben minden szükséges tájékoztatást megkapjon.
- A képzési irány, életpálya, illetve a munkahely kiválasztása kérdésében – utógondozója véleményének meghallgatását követően – szabadon döntsön.
- Panaszával az ellátás nyújtójához, szükség szerint az Érdekképviselői Fórumhoz forduljon.

A fiatal felnőtt kötelessége különösen

- Az önálló életvitel mielőbbi kialakulása érdekében az Utógondozó Otthonnal és utógondozójával együttműködni.
- Gyámhivatali határozatban megjelölt gondozási helyét életvitelszerűen igénybe venni, 24 órát meghaladó távollétét bejelenteni, 48 órát meghaladó távollét esetén tartózkodási helyét és elérhetőségét megadni.
- Képzési-tanulói jogviszony esetében a képzés sikeres befejezése érdekében minden tőle elvárhatót megtenni.
- Átmeneti munkanélküliség esetében a munkanélküliséget előidéző okok feltárásában, az okok mielőbbi megszüntetése érdekében utógondozójával és más külső szolgáltatóval (pl. Munkaügyi Központ) együttműködni.
- Tartós munkaképtelenség esetében az Utógondozó Otthon vagy más külső szolgáltató által szervezett rehabilitációs programban részt venni, szükség esetén a további tartós, szociális intézményi férőhely realizálásban, a folyamatban részt vevő személyekkel és szolgáltatókkal együttműködni.
- Az Utógondozó Otthon felszerelési és berendezési tárgyainak, valamint lakókörnyezetének épségét, állagát megóvni, a lakókörnyezet tisztaságáról gondoskodni, a higiéniai szabályokat betartani.
- Az Utógondozó Otthon munkatársaival, lakóival a társas együttélés és érintkezés általános szabályait betartani.

6./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával tudomásul veszi, hogy az Utógondozó Otthon szakellátó munkatársai, - különösen az utógondozó - az utógondozói ellátással összefüggő ügyekben, a Gyermekvédelmi törvény 15. § (7) alapján, hivatalból járnak el, büntetőjogi védelem szempontjából közfeladatot ellátó személynek minősülnek.

7./ A fiatal felnőtt jelen megállapodás aláírásával tudomásul veszi, hogy a Házi rendben foglaltak megsértése esetén - az utógondozói ellátás fenntartása mellett - a Házi rendben foglalt szankciók alkalmazását rendeli el - súlyosságtól függően - a Házi rend által erre felhatalmazott személy. A Házi rend többszöri, súlyos megsértése esetén az ellátást nyújtó kezdeményezi az utógondozói ellátás megszüntetését az illetékes gyámhivatalnál.

8./ A fiatal felnőtt tudomással bír arról, hogy az utógondozói ellátásért jövedelmi viszonyaira tekintettel térítési díj megfizetésével tartozik. A fiatal felnőtt köteles a jövedelmi helyzetében bekövetkező változásokról - az utógondozó bevonásával - az ellátás nyújtóját maradéktalanul tájékoztatni.

9./ Az Utógondozó Otthonnal, valamint az utógondozóval való együttműködés konkrét formáját az utógondozóval kötött, jelen megállapodás mellékletét képező egyéni együttműködési megállapodás tartalmazza. Az egyéni együttműködési megállapodás egy alkalommal maximum hat hónapra köthető, hosszabbítása a fiatal felnőtt kérelmére, az utógondozó javaslatára a Team jóváhagyásával történik. A fiatal felnőtt tudomásul veszi, hogy az együttműködési megállapodásban foglaltak többszöri, súlyos megsértése esetén az ellátást nyújtó - a gyámhivatali

elrendelő határozatban foglaltak értelmében, együttműködés teljes hiányára hivatkozva - kezdeményezi az utógondozói ellátás megszüntetését az illetékes gyámhivatalnál.

10./ Jelen megállapodás az utógondozói ellátás biztosításának időtartamára érvényes, keret megállapodásnak minősül, módosítását, az ellátást nyújtó az ellátás jogszabályi feltételeinek, illetve az intézményi alapidokumentumok – Megállapodást érintő – alapvető változásai esetében kezdeményezi. (Kivéve a mellékletben rögzítettek.)

11./ A felek jelen megállapodást, mint akaratukkal mindenben megegyezőt, jóváhagyó aláírásukkal látják el.

Kelt:

.....

Utógondozói ellátott Ellátást nyújtó

Jelen megállapodás egy példányát átvettem:

.....

Kelt:

Kérelem és felvételi adatlap (minta)

I. SZEMÉLYES ADATOK		felvételi	beszélgetés	dátuma:
.....				
Név:				
Születési	hely,		idő:	
.....				
Anyja				neve:
.....				
Állandó	bejelentett		lakcím:	
.....				
Tényleges	tartózkodási		hely:	
.....Tel.:.....				
Gondozási	hely	a	nagykorúvá	váláskor:
.....				
A	volt	gyám	neve:	
.....				
Illetékes				gyámhivatal:
.....				
MIÉRT KÉRI A FELVÉTELÉT AZ UTÓGONDOZÓ OTTHONBA?				
.....				
.....				
II. LAKHATÁS				
Holt tartózkodik életvitelszerűen, hol tölti az éjszakáit?				
▪vérszerinti család ▪gyermekotthon ▪nevelőszülő ▪utógondozó otthon				
▪albérlet ▪kollégium ▪rehabilitációs intézmény ▪büntetés-végrehajtási				
intézmény				
▪hajléktalan szálló ▪szívességi lakáshasználat ▪ utca/nem lakás céljára				
szolgáló helyiség				

Volt-e korábban elrendelt utógondozói ellátása/utógondozása? igen

nem

intézmény: utógondozója neve:

.....

az ellátás időtartama: megszűnésének oka:.....

III. TANULMÁNYOK ÉS MUNKAVISZONY

Legmagasabb iskolai végzettség: ▪ ált. iskola ▪ szakiskola ▪

szakközépiskola

▪ szakmunkásképző iskola ▪ gimnázium ▪ tanfolyam/átképzés

Jelenlegi iskola:

.....

cím:.....Tel.:

.....

Jelenlegi munkahely:

.....

cím:.....Tel.:

.....

Jellege: ▪ állandó bejelentett ▪ diákmunka ▪ alkalmi ▪ egyéb

Munkaügyi Központtal kapcsolat: van nincs

IV. JÖVEDELEM ÉS VAGYONI HELYZET

Havi rendszeres jövedelem:

	összege	
▪ munkabér		
▪ családi pótlék		
▪ árvaellátás		

▪ egyéb pénzbeli támogatás, járadék		éspedig
▪ segély		éspedig
összesen:		

Vagyoni helyzet:

A nagykorúságakor fölszabadult készpénzvagyona összesen:
..... Ft

rendelkezik ezzel az összeggel? igen nem

A jelenleg rendelkezésre álló vagyona összesen:
.....Ft

megtakarítás formája? ▪ készpénz ▪ értékpapír ▪ lakás-
előtakarékossági szerződés

Ingatlan:

▪ lakás/telek értéke: Ft, cím:
.....

▪ bérleti jog: cím:

Van készpénztartozása (banki hitel, gyorskölcsön)? nincs van
összege:.....Ft

V. CSALÁDI KAPCSOLATOK

Tartja a vérszerinti családjával /egyres családtagjaival a kapcsolatot?

igen nem

Kikkel?

A kapcsolattartás formája, intenzitása:

Élnek kiskorú testvérei gyermekvédelmi szakellátásban? igen nem

név:.....,gondozási hely:

.....
név:.....,gondozási

hely:

.....
név:.....,gondozási

hely:

VI. BETEGSÉG, SZENVEDÉLYBETEGSÉG

tartós betegség: nem igen, éspedig:

terápia/kezelés: nem igen, hol?

rendszeresen

szedett

gyógyszerek:

.....
alkoholfogyasztás: nem igen: mit?

.....
milyen gyakran?

drogfogyasztás: nem igen: mit?

.....
milyen gyakran?

terápia/kezelés: nem igen, hol?

VII. BŰNCSELEKMÉNYEK

Követett el korábban bűncselekményt? nem igen, mit?

.....
ítélet: ▪ szabadságvesztés ▪ pénzbírság ▪ pártfogó felügyelet ▪
közmunka

Jelenleg pártfogó felügyelet alatt áll? nem igen, a pártfogó neve:

.....
Jelenleg van ellene rendőrségi eljárás? nincs van,

miért?.....

VIII. HOBBI, ÉRDEKLŐDÉSI KÖR

.....

IX. MIBEN KÉR SEGÍTSÉGET? – JÖVŐRE VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK

rövid távú elképzelések, célok	hosszú távú elképzelések, célok

X. DÖNTÉS

FELVÉTEL ELUTASÍTÁS

A felvétel esetleges feltételei:

a fiatal feladatai	határidő

Alulírott utógondozói ellátást kérő kijelentem, hogy az általam megadott adatok a valóságnak megfelelnek. Hozzájárulok adataim nyilvántartásba vételéhez, és azok a Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. XXXI. tv., a Szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. tv., valamint a Személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. LXIII. tv. rendelkezései szerinti felhasználásához.

Kelt:

ellátást nyújtó

utógondozói ellátást
kérő fiatal felnőtt

9. Fogalommagyarázatok

A protokollban szereplő fogalmak magyarázatait a Módszertani Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete által készített és kiadott Fogalomtár tartalmazza (www.mogyesz.hu).

10. Jogszabály-változtatási javaslatok

1. Az utógondozói ellátáshoz a jelenleg hatályos törvény szükség szerinti ellátást rendel, azonban a gyámhivatali határozatok „mintegy automatikusan” teljes körű ellátást rögzítenek, az ellátást élvező fiatalok többsége - élethelyzetüktől és szükségleteitől függetlenül - teljes körű ellátásban részesül, különösen akkor, ha az ellátást gyermekotthonban, vagy nevelőszülői háztartásban veszik igénybe.

Javasoljuk, hogy a jogszabályban a megállapodás kötelező részeként szerepeljen a differenciált ellátás konkrét meghatározása.

2. A különleges és/vagy speciális ellátásban részesült volt átmeneti neveltek az utógondozói ellátás életkori szakaszában is többlettámogatást igényelnek. A jelenleg hatályos rendelkezések - mind szakmai, mind finanszírozási szempontból - nem ismerik el ezt a szükségletet. (Jelenleg nem beszélhetünk különleges és/vagy speciális szükségletű utógondozói ellátottról, annak ellenére, hogy a különleges ellátás esetében - az organikus okok következtében - egyértelmű a többletszükséglet.)

Javasoljuk, hogy a jogszabály az utógondozói ellátás terén is legyen tekintettel a speciális, illetve különleges ellátási igényre, mint többletszükségletre.

3. A Gyermekvédelmi törvény 2010. január elsejétől hatályos rendelkezései jelentősen átalakították az utógondozói ellátás rendszerét, amely szerint az utógondozói ellátás igénybevételének maximális időtartama a 21. életév betöltése a jövedelmükből létfenntartásukat biztosítani nem tudó kliensek esetében. A gyakorlati működés szerint ebbe a csoportba jórészt azok a „sokproblémás” fiatal felnőttek tartoznak, akik - halmozottan kudarcos iskolai pályafutásuk következtében is - számára a nappali tagozatos iskolarendszerű képzés nem biztosít továbblépési alternatívát, megfelelő képzettség megszerzése inkább a felnőttképzés munkaerő-piacra felkészítő formáiban érhető el számukra. A nappali tagozatos képzésből átlag 20 éves életkorra kikerülő fiatal felnőttek esetében a további egy év azonban - személyiségállapotukból adódóan - nem elégséges az ellátáson túli lakhatás és megélhetés megteremtéséhez. Javasoljuk, hogy az utógondozói ellátás igénybevételének ideje a jövedelmükből a létfenntartásukat biztosítani nem tudó fiatal felnőttek esetében egyezzen meg a nappali tagozaton tanulmányokat folytató fiatal felnőttekével.

4. Jogszabály változtatás szükséges az alábbi esetre: ha az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt végzettséget szerez (befejez egy iskolát), számára a tanév annak az évnek június 30. napján lezárul. Ha

nappali tagozaton folytatja tanulmányait, a következő iskola csak annak az évnek szeptemberében ismeri el tanulói jogviszonyát. Így a közbülső két hónapra az utógondozói ellátás biztosítása akkor is szükséges, ha erre a két hónapra nincs igazolt tanulói jogviszonya.

5. Javasoljuk, hogy a tanulói jogviszony megszűnése után maximum 3 hónappal legyen megszüntethető az ellátás, amennyiben a fiatal felnőtt betöltötte a 21. életévét.

6. Aggályos, hogy a felsőfokú képzések kivételével a tanulmányok folytatása a különböző – nyugdíjrendszerű – társadalombiztosítási ellátásoknál nem minősül jogszerző időnek, így az ellátottak jelentős részénél a 24. életévig támogatott nappali tagozatos tanulói jogviszony „elvesztett idő” lehet, különösen akkor, ha a fiatal a rendelkezésre álló idő alatt végzettséget nem szerez, vagy megszerzett képesítésével/képesítéseivel a munkaerőpiacon esélytelen. Javasoljuk e probléma jogszabályi rendezését.

7. Javasoljuk, hogy az otthonteremtési támogatásra való jogosultság időtartamába számítson bele az ideiglenes hatályú elhelyezésben és a befogadó otthonban töltött idő is.

8. Javasoljuk, hogy az otthonteremtési támogatás iránti kérelem beérkezése után az utógondozás, vagy utógondozói ellátás alatt nem álló fiatal felnőtt számára lehetőség szerint a gyámhivatal korábbi gondozási helye utógondozóját rendelje ki, s amennyiben erre nincs lehetőség, akkor kerüljön sor a TEGYESZ utógondozójának kirendelésére.

9. Javasoljuk, hogy az utógondozói ellátás is rendszeres felülvizsgálattal járjon.

10. Meg kell teremteni a jogszabályi feltételeket ahhoz, hogy a segítő szakemberek folyamatos szakmai támogató szolgáltatásokat kapjanak szakmai személyiségük karbantartása és a jó minőségű munkavégzés érdekében.